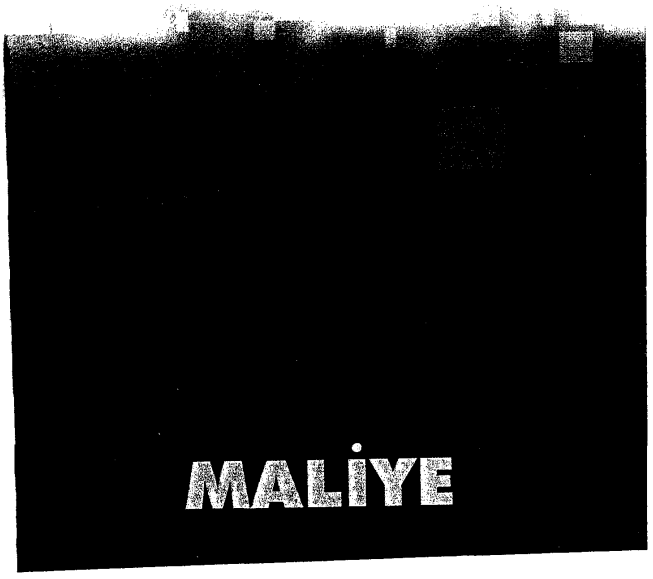
FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARKIVI

FACEBOOK: KPSS DÜNYA MAN ARKIVI

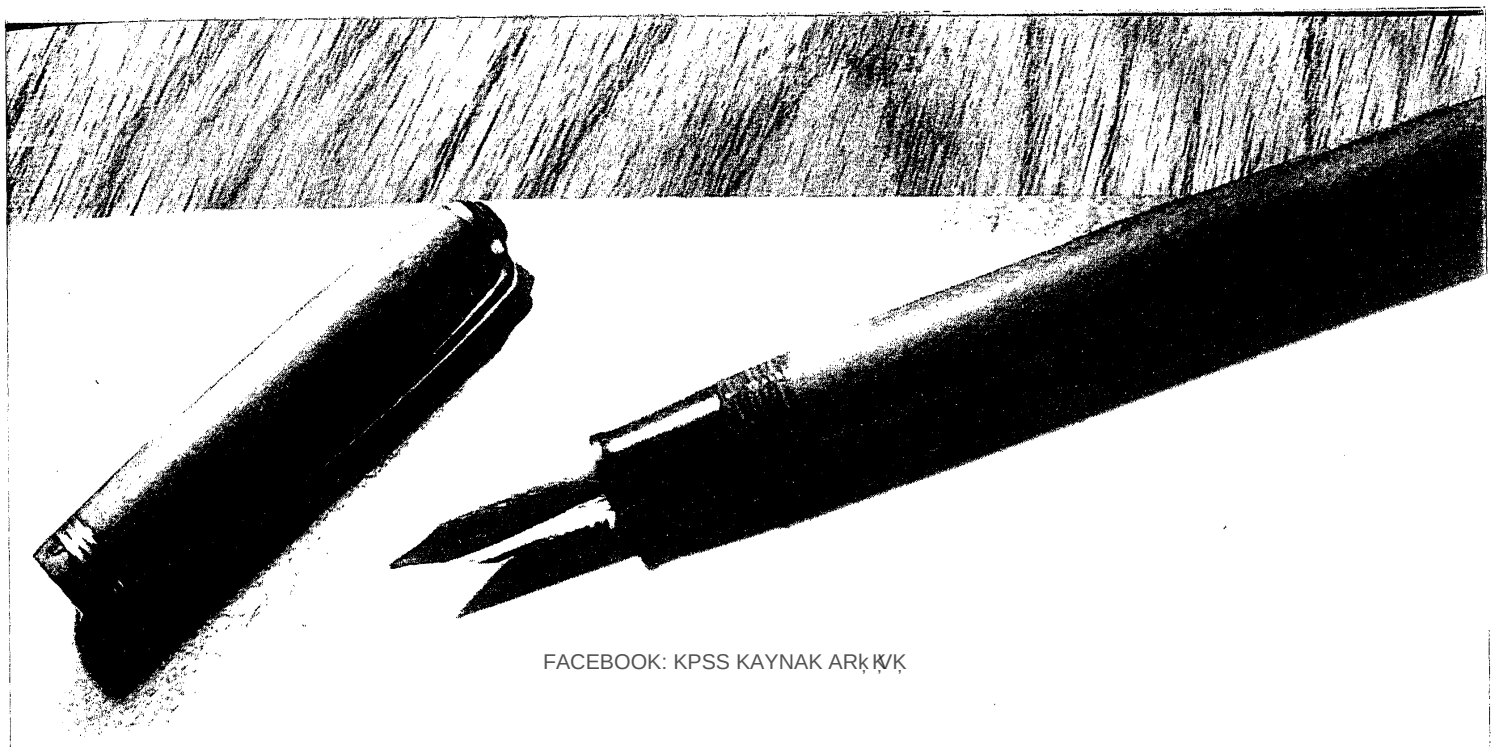
KPSS

PERSONELİ SEÇME SINAVI

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARĶ ĶVĶ

FACEBOOK: KPSS D¥ KĮ MAN ARĶ ĶVĶ

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞIVI

Bir toplumda geleceğin güvencesi eğitime dayalıdır. Eğitim sorumluluk ve emek isteyen ciddi bir iştir. İşte bu sorumluluk duygusu içerisinde 1983 yılından beri sürmekte olan eğitim hayatımızda sizler için en iyisini yapmayı amaçladık.

Binlerce kişinin girdiği bu sınavda başarılı olabilmek için herşeyden önce sistemli bir şekilde çalışmaya ve size bu konuda destek verecek, rehber olacak bilimsel kaynaklara ihtiyacınız vardır. Kurum olarak bizim amacımız sizleri KPSS'ye bilimsel olarak hazırlamaktır. Elinizdeki bu kitap KPSS'nin ilk başladığı 2001 yılından bu yana kurumumuzda KPSS Eğitim Bilimleri alanında kurs veren akademisyenler tarafından hazırlanmıştır. Kitap oluşturulurken orjinal KPSS sorularına içerik analizi yapılarak soruların konulara göre dağılımı belirlenmiş ve bu doğrultuda gereksiz bilgilerden kaçınılarak konuların anlatımı sınavın yapısına uygun hale getirilmiştir. Ayrıca kendini denemeniz için sınavda bugüne kadar çıkan sorular gözönünde bulundurularak benzeri örneklerle konu tarama ve karma testler hazırlanmıştır. Bununla birlikte kitapta yer alan konuların anlatımında öğrenilen bilgileri kalıcı hale getirmek için örnekler ve önemli noktalara dikkat çekmek için uyarılara yer verilmiştir.

Uzun ve anlamlı bir çalışma sonrası hazırlanan bu yayınımızın siz değerli öğretmen adaylarına başarı getirmesini diliyoruz. Biz kendimize güveniyoruz sizde kendinize güvenin.

Murat Eğitim Yayınları

COPYRIGHT © 2010 by MURAT AÇIKÖĞRETİM YAYINCILIK LTD. ŞTİ.

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları MURAT AÇIKÖĞRETİM YAYINCILIK LTD. ŞTİ.'ne aittir. Hangi amaçla olursa olsun, yayınların, tamamının veya bir bölümünün, MURAT AÇIKÖĞRETİM YAYINCILIK LTD. ŞTİ.'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞİVİ

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞİVİ

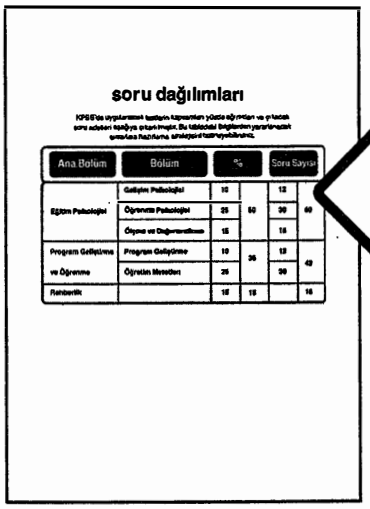
soru dağılımları

KPSS'de uygulanacak testlerin kapsamları yüzde ağırlıkları aşağıya çıkartılmıştır. Bu tablodaki bilgilerden yararlanarak sınavlara hazırlama stratejinizi belirleyebilirsiniz.

Bölüm	%
Maliye Teorisi	**10**
Kamu Gelirleri	**15**
Kamu Giderleri	**15**
Kamu Borçları	**15**
Bütçe	**15**
Vergi Hukuku	**15**
Maliye Politikası	**15**

Kitaptan Faydalanma Klavuzu

Kitabın genel yapısını öğrenmenize ve daha çok faydalanabilmenize yardımcı olacak "Kitaptan Faydalanma Klavuzu", sayfalar hazırlanırken neleri amaçladığımız konusunda da sizlere bilgi vermektedir.

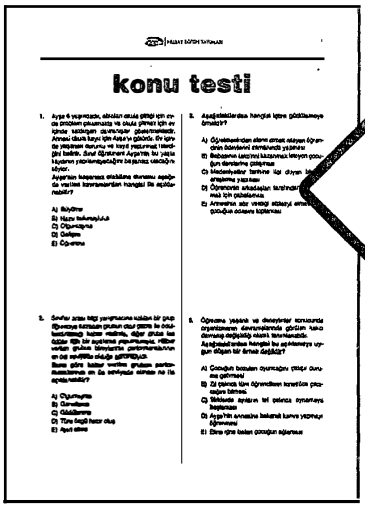
Soru Dağılımları: KPSS testlerinin kapsamı, yüzde ağırlığı ve çıkacak soru adetlerini kapsar. Sınava hazırlanırken strateji geliştirmenizi sağlar. Kitabın başında yer alır.

Yazarın Sunuşu: Yazar tarafından yazılmış dersin kısa tanıtımıdır. Dikkat edilmesi gereken önemli noktalar ve derse nasıl çalışılması gerektiği gibi konularda bilgi verir. Her dersin başında yer alır.

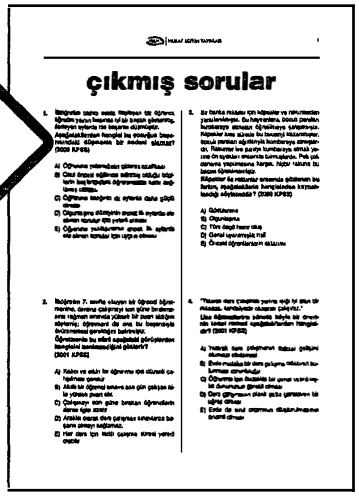

Çıkan Soruların Dağılımları: Geçmiş senelerde çıkan soruların hangi yıl, hangi konudan ve kaç defa sorulduğunu gösteren tablodur. Her dersin başında yer alır.

konu testi

Konu Testi: Anlatılan konuyu anlayıp anlamadığımızı ölçme amacıyla hazırlanmıştır. Anladıklarımızı pekiştirmeyi sağlar.

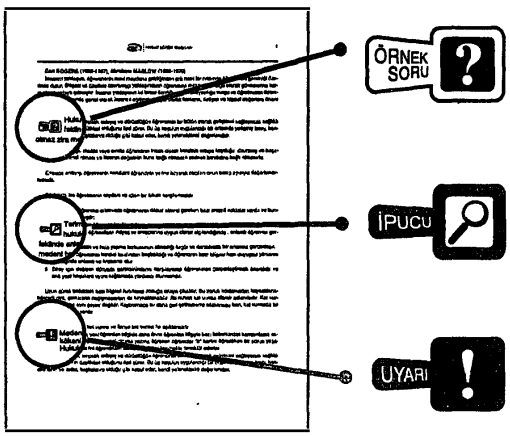

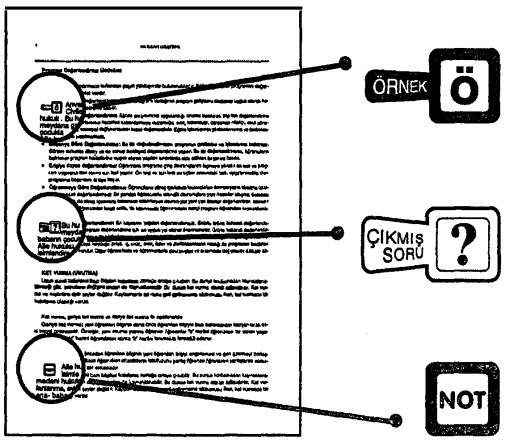
çıkmış sorular

Çıkmış Sorular: Geçmiş senelerdeki çıkmış sorulardan hazırlanmış testlerdir. Çıkmış soruları cevaplayarak kendimizi ölçmemizi sağlar. Soruların hangi yıl sorulduğu belirtilmiştir.

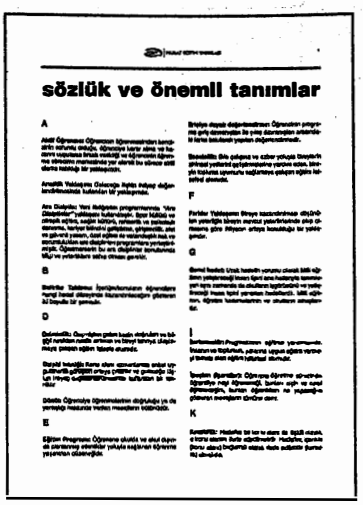
İkonlar:

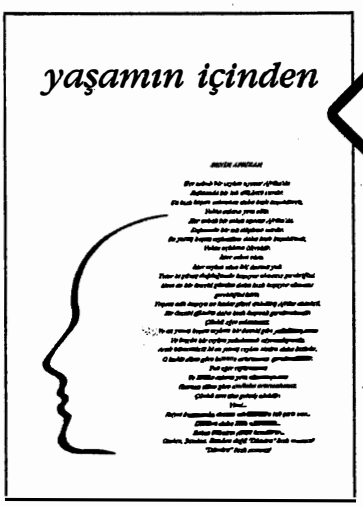
Konular anlatılırken, **Örnek Soru, İpucu, Uyarı, Örnek, Çıkmış Soru, Not** gibi kısımlar geldiğinde, öğrenciyi uyararak yönlendirmeyi amaçlayan simgelerden oluşur.

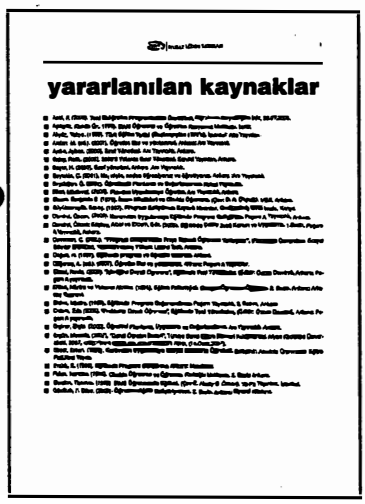
Sözlük ve Önemli Tanımlar: Ders anlatımında geçen veya sınavda soru olarak gelebilecek konunun anlaşılması için önemli, anahtar teşkil edecek kelimeler ve tanımlamalarından oluşur. Her dersin sonunda yer alır.

sözlük ve önemli tanımlar

yaşamın içinden

Yaşamın İçinden: Dersle ilgili aktarılan kuramsal açıklamalar ile günlük yaşantımızda karşılaşabileceğimiz olaylar arasında ilişki kurabilceğimiz haber, alıntı veya bilimsel çalışmalardan alınan okuma parçalarından meydana gelir. Her dersin sonunda yer alır.

Yararlanılan Kaynaklar: Ders konuları anlatılırken yerli ve yabancı kaynaklara da yer verilmektedir. Bu kaynakların hangileri olduğu her dersin sonunda yer alır.

yararlanılan kaynaklar

içindekiler

MALİYE

MALİYE TEORİSİ 3
Maliyenin Tanımı 3
Maliyenin Konusu, Kapsamı Ve Alt Dalları 3
Maliyenin Temel Amaçları 7
Maliyenin Temel İlkeleri 13
Ekonominin Kesimleri: Kamu Kesimi Ve Özel Kesim 13
İktisadi Sistemlere Göre Devletin Değişen Rolü 17
Devlet Türleri Ve Devletin Ekonomiye Müdahale Nedenleri 17
Devletin Ekonomiye Müdahale Araçları (Mali Araçlar) 25
Devlet Müdahalelerinin/K.Kesiminin Optimal Düzeyiyle İlgili Teoriler 26
Devlet Müdahalelerinin / Kamu Kesiminin Sınırıyla İlgili Yaklaşımlar 26
Kamu Ekonomisinde Karar Alma Süreci/Siyasal Sürecin İşleyişi 27
Mal Ve Hizmet Türleri 31
Devletin Özel Mal Üretme / Kit İşletme Nedenleri 38
Kamu Kesiminde Kullanılan Fiyatlandırma Yöntemleri 39
Kamu Kesiminde Kullanılan Değerlendirme Teknikleri 40
Mali Yaklaşımlar 41

KAMU HARCAMALARI 93
Kamu Harcamalarının Tanımı Ve Kapsamı 93
Kamu Harcamalarının Sınıflandırılması 96
Kamu Harcamalarında Artış Türleri 109
Kamu Harcamalarının Artışı / Kamu Kesiminin Büyümesine İlişkin Yaklaşımlar 114
Kamu Harcamaları İçin Evrensel Bir Sınır Konulamamasının Nedenleri 119
Kamu Harcamalarının Etkileri 121
Kamu Harcamalarının / Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesi Usulleri 123

KAMU GELİRLERİ 151
Kamu Gelirlerinin Tanımı Ve Kapsamı 155
Kamu Gelirlerinin Çeşitleri 156
Kamu Gelirlerinin Sınıflandırması 164
Verginin Fonksiyonları 165
Vergi Teorileri 166
Vergi Sistemi 171
Vergileme İlkeleri 172
Vergileme Tekniği (Vergileme Usulü) 176
Vergi Yükü, Vergi Kapasitesi Ve Vergi Gayreti 190
Vergiye Karşı Tepkiler 193
Verginin Amortismanı, Sermayeleştirilmesi, Dönüştürülmesi 194
Verginin Yansıması 195
Ramsey Kuralı 201
H.Dalton Ve Sübyansiyonun Yansıması 201
Verginin Etkileri 202
Vergilerin Sınıflandırması 205

TÜRK VERGİ SİSTEMİ 289
Gelir Vergisi 291
Ticari Kazanç 293
Zirai Kazanç 303
Ücret Kazancı 305
Serbest Meslek Kazancı 306
Gayrimenkul Sermaye İradı 306
Menkul Sermaye İradı 308
Diğer Kazanç Ve İratlar 308
Gelir Vergisinde Beyan Esası Ve Beyanname Çeşitleri 310
Gelir Vergisinde İndirimler 312
Esas Tarife (Gelir Vergisi Tarifesi) (2009 Yılı İçin) 314
Kurumlar Vergisi (KV) 324
Geçici (Peşin) Vergi Uygulaması 335
Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) 338
Veraset Ve İntikal Vergisi (VİV) 342
Katma Değer Vergisi (KDV) [Özel Değer Vergisi] 348
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) 360
Damga Vergisi 363
Banka Ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) 366
Harçlar 366
Yerel Yönetim Vergileri 369
Emlak Vergisi (Bina Ve Arazi Vergisi) 369
Çevre Temizlik Vergisi 373
Mali Tatil Uygulaması (1 Temmuz-20 Temmuz) 376

VERGİ HUKUKU 378
Vergi Hukukunun Tanımı 378
Vergi Hukukunun Sınıflandırması 378
Vergi Hukukunun Alt Dalları 378
Vergi Hukukunun Kaynakları 379
Vergi Mevzuatının Yer, Zaman Ve Anlam Bakımından Uygulanması 383
Vergi Usul Kanunu 392
Kapsam 392
Vergi Kanunlarının Uygulanması 392
İspat 392
Verginin Tarafları 392
Vergi Dairesi 392
Vergi Mükellefi (Yükümlüsü/Borçlusu) 392
Vergi Alacağını Kaldıran/ Vergi Borcunu Sona Erdiren Faktörler 401
Kanuni Ve İdari Süreler 406
Vergi Denetim Yolları 408
Vergi Suçları Ve Cezaları 411
Vergi Cezasının Kesilmesi, Ödenmesi Ve Kalkması 415
Vergi Uyuşmazlıklarının/İhtilaflarının Çözüm Yolları 417
İdari Yargılama Usulü Kanunu 443
Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun 447

DEVLET BORÇLANMASI (İSTİKRAZ) 460
Devlet Borçlanmasının Tanımı 460
Klasik Mali Yaklaşıma Göre Borçlanma 460
Modern (Fonksiyonel) Mali Yaklaşıma Göre Borçlanma 461
Günümüzde Borçlanma 461
Devletin Borçlanma Amaçları 461
Devletin Borçlanma Nedenleri 461

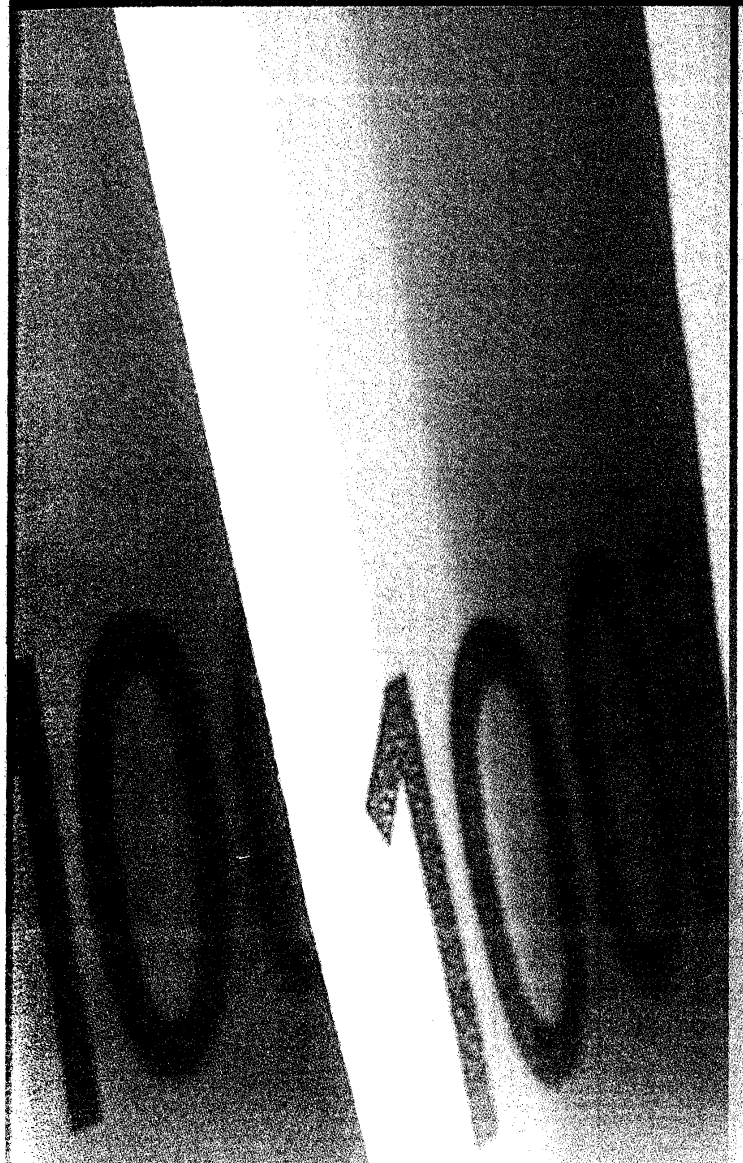
Borçlanma İle Vergi Arasındaki Temel Farklar 462
Devlet Borçlanması İle Özel Borçlanma Arasındaki Temel Farklar 462
Borçlanmanın Temel Nitelikleri 463
Borçlanma Yetkisinin Yasal Kaynakları 463
Borçlanma Kapasitesini Ve Sınırını Etkileyen Temel Faktörler 463
Borçların Sınıflandırması 463
İste Bağlı Olup Olmamasına Göre Borçlar: Cebri(Zorunlu), Yarı Cebri (Yarı Zorunlu)
Ve İhtiyari (İsteğe Bağlı, Gönüllü) Borçlar 464
Vadelerine Göre Borçlar: Kısa Vadeli (Dalgalı) Ve Uzun Vadeli (Konsolide) Borçlar 465
Kaynaklarına (Piyasasına Uyruğuna) Göre Borçlar: İç Ve Dış Borçlar 471
Borçlanma Tekniği 476
Hazine Bonoları Ve Devlet Tahvillerinin İhracı 476
Borçlanmanın Şekilsel Özellikleri 476
Devlet Tahvili Satın Alanlara Tanınan Avantajlar 477
Borç Yönetimi (İdaresi) Ve Borcun Sürdürülebilirliği 482
Dar Anlamda Borç Yönetimi 484
Geniş Anlamda Borç Yönetimi 484
Normal (Olağan) Borç Yönetimi 484
Olağanüstü (İstisnai) Borç Yönetimi 484
Konversiyon (Borçların Değiştirilmesi) 485
Konsolidasyon (Tahkim) 488
Borcu Sona Erdiren Faktörler 489
Borcun Ödenmesi (İtfası, Amortismanı) 489
Otomatik İtfa (Borcun Parasallaştırılması) 490
Borcun Reddi Ve Moratoryum 491
Borç Rasyoları 491

DEVLET BÜTÇESİ 525
Bütçenin Tanımı 525
Bütçenin Temel Özellikleri 525
Bütçenin Fonksiyonları 527
Bütçe İlkeleri 529
Bütçe Teorileri 534
Bütçe Sistemleri 535
Türk Bütçe Sistemi 540
Türkiyede Bütçeleme Süresi 540
1982 Anayasasında Bütçe İle İlgili Hükümler 545
5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanununa Göre Türk Bütçe Sistemi 547
5393 Sayılı Belediye Kanununa Göre Belediye Bütçesi 566
5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununa Göre İl Özel İdaresi Bütçesi 567
442 Sayılı Köy Kanununa Göre Köy Bütçesi 568
Bütçe Açıklarının Tanımı, Ekonomik Etkileri Ve Finansmanı 569

MALİYE POLİTİKASI 625
Maliye Politikasının Tanımı 625
Maliye Politikasının Doğuşu Ve Gelişimi 625
Maliye Politikasının Amaçları 625
Maliye Politikası Araçları 626
Kamu Harcamaları 626
Vergi 626
Borçlanma 626
Bütçe 627
Gelirler Politikası 628
Özelleştirme Politikası 629

Para Politikası Araçları 629
Para Arzı 629
Açık Piyasa İşlemleri 630
Reeskont Oranı 630
Zorunlu (Munzam) Karşılık Oranı 630
Disponibilite Oranı 630
Merkez Bankası Politika Faizi 630
Maliye Politikası Amaçları Ve Araçları Arasındaki Çatışmalar 631
Enflasyonla Mücadelede (Anti Enflasyonist) Maliye Politikası 633
Deflasyonla Mücadelede (Anti Deflasyonist) Maliye Politikası 637
Stagflasyonla Mücadelede Maliye Politikası 647
Maliye Politikasının Başarıyla Uygulanmasının Koşulları Ve Kısıtları 650
İktisadi Yaklaşımlara Göre Para Ve Maliye Politikasının Nispi Etkinliği 652
Klasik İktisat Yaklaşımına Göre Para Ve Maliye Politikasının Etkinliği 652
Keynezyen İktisat Yaklaşımına Göre Para Ve Maliye Politikasının Etkinliği 653
IS-LM Modelinde Para Ve Maliye Politikalarının Etkinliği 654
Likidite Tuzağı Bölgesi (Keynezyen Durum, IS Eğrisi Negatif Eğimli, LM Eğrisi Yatay) 655
Klasik Bölge (Klasik Durum, IS Eğrisi Negatif Eğimli, LM Eğrisi Dik) 655
Ara Bölge (Normal Durum, IS Eğrisi Negatif Eğimli, LM Eğrisi Pozitif Eğimli) 655
Reel Sektör Ve IS Eğrisi 656
Parasal Sektör Ve LM Eğrisi 656
Genel Denge 656
IS-LM Modeli Ve Kamu Sektörü 656
Dışa Açık Ekonomilerde Para Ve Maliye Politikalarının Etkinliği 657
Dışa Açık Ekonomilerde İç Ve Dış Dengenin Birlikte Sağlanması 657
Sınırsız Sermaye Hareketliliği Ve Sabit Döviz Kuru Sisteminde Para Ve Maliye Politikalarının Etkinliği 658
Sınırsız Sermaye Hareketliliği Ve Esnek Döviz Kuru Sisteminde Para Ve Maliye Politikalarının Etkinliği 658
Sınırlı Sermaye Hareketliliği Ve Sabit Döviz Kuru Sisteminde Para Ve Maliye Politikalarının Etkinliği 659
Sınırlı Sermaye Hareketliliği Ve Esnek Döviz Kuru Sisteminde Para Ve Maliye Politikalarının Etkinliği 659
Keynezyen İktisat Yaklaşımının Temel Varsayımları Ve Görüşleri 660
Post Keynezyen Yaklaşımına Göre Para Ve Maliye Politikasının Etkinliği 661
Monetarist (Parasalcı) İktisat Yaklaşımına Göre Para Ve Maliye Politikasının Etkinliği 661
Neoklasik (Yeni Klasik) İktisat Yaklaşımına Göre Para Ve Maliye Politikasının Etkinliği 662
Rasyonel Bekleyişler Varsayımı 663
Piyasaların Temizlenmesi Varsayımı 663
Otomatik Stabilizatörler (İstikrarlandırıcılar, Düzenleyiciler) 663
Arz Yanlı İktisat Yaklaşımına Göre Para Ve Maliye Politikasının Etkinliği 667
Hazine İşlemleri Veya İşlevleri (Fonksiyonları) 667
Klasik Hazine İşlemleri 667
Modern Hazine İşlemleri 667
Bütçe Açığı Ve Hazine Açığı 670
Merkez Bankasının Fonksiyonları Ve TCMB 670
T.C. Merkez Bankası 671

MALİYE

- MALİYE TEORİSİ
- KAMU HARCAMALARI
- KAMU GELİRLERİ
- TÜRK VERGİ SİSTEMİ
- VERGİ HUKUKU
- DEVLET BORÇLANMASI (İSTİKRAZ)
- DEVLET BÜTÇESİ
- MALİYE POLİTİKASI

yazarın sunuşu

KPSS sınavında maliye alan bilgisinden her yıl toplam 40 soru sorulmaktadır. Sorular aşağıdaki yedi konu içinden seçilerek hazırlanmaktadır:

- *Maliye teorisi*
- *Kamu harcamaları (giderleri)*
- *Kamu gelirleri*
- *Türk vergi sistemi ve vergi hukuku*
- *Borçlanma (İstikraz)*
- *Bütçe*
- *Maliye politikası*

Aşağıdaki tabloda 2001 Yılı KMS sınavından başlayarak 2009 Yılı KPSS sınavı dahil 2009 yılına kadar yapılmış toplam dokuz sınavda çıkmış maliye sorularının konularına göre dağılımı gösterilmiştir.

KPSS'de çıkan soruların dağılımı

Konular \ Yıllar	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Maliye Teorisi	4	5	5	5	6	6	6	6	6
Kamu Harcamaları	6	6	6	6	6	5	6	5	5
Kamu Gelirleri	6	5	5	6	5	5	6	5	5
Türk Vergi Sistemi ve Vergi Hukuku	6	6	6	5	6	6	5	6	6
Borçlanma	7	6	6	6	6	6	6	6	6
Bütçe	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Maliye Politikası	5	6	6	6	5	6	5	6	6
Toplam	40	40	40	40	40	40	40	40	40

Soru Dağılım Tablosunun Analizinden Çıkarılabilecek Sonuçlar:

A) Konularına göre çıkan soru dağılımı dönemden döneme önemli bir farklılık göstermemekte, belli bir standart izlenmektedir.

B) Hangi konudan kaç soru çıkacağının belli bir standardı olduğu için çalışılırken çıkacak soru sayısına göre konulara ağırlık verilmelidir.

C) Önceki dönemde çıkmış soruların aynen veya ufak bir değişiklikle çıkma olasılığı vardır. Dolayısıyla çıkmış sorulara özellikle dikkat edilmeli, çıkmış soruların tamamı çözülmelidir. Her konunun içinde çıkmış sorulara cevaplarıyla birlikte yer verilmiş, her konunun sonuna ise konunun tam anlaşılmasına yönelik ve çıkabilecek nitelikte deneme soruları eklenmiştir. Sınava hazırlanırken hem çıkmış soruların, hem de deneme sorularının çözülmesi başarı performansınızı çok yükseltecektir.

Kitaptaki konular yukarıda verilen sıralamaya göre işlenmiştir.

MALİYE TEORİSİ

1- MALİYENİN TANIMI

Kamu maliyesi, İngilizce "public finance" kelimesinin karşılığıdır. Kamu maliyesi yerine kısaca maliye deyimi de kullanılmaktadır. Biz de bu çalışmada maliye deyimini kullanmayı tercih ettik.

Maliye, mali olayları ve mali araçları inceleyen sosyal bilim dalıdır. Devletin harcama yapma, vergileme, borçlanma, bütçeleme gibi mali faaliyetlerine mali olay denir. Kamu harcamaları, vergi, borçlanma ve bütçe gibi maliye politikası araçlarına ise malai araç denir.

Maliyenin hareket noktası ihtiyaçların çeşitliliğidir. Maliye öncelikli olarak gıda, konut, giyim gibi özel ihtiyaçlar yerine milli güvenlik, milli savunma, adalet ve diplomasi gibi piyasanın gideremediği sosyal ihtiyaçları ele alır. Maliye, kamusal ihtiyaçları karşılamak için devlet ve diğer kamu kuruluşlarının ekonomik kaynakları toplaması ve bu kaynakları kamu hizmetlerinin sunumu için harcamasıdır.

Kamu ekonomisi, kamusal (sosyal, toplumsal, kollektif, ortak) mal ve hizmetlere olan talebi ifade eden kamusal ihtiyaçların devlet tarafından sağlandığı, siyasi ve idari organların kararları altında ve bütçe yoluyla organize edildiği iktisadi faaliyet alanıdır.

Klasik maliyeciler, maliyeyi iktisadın bir alt bölümü olarak düşünmüşlerdir, XIX. Yüzyıla kadar maliye iktisadın içinde bir alt dal olarak ele alınmıştır.

Samuelson ilk defa Mali İktisat deyimini ortaya atarak, iktisattan ayrı bir maliye biliminin varlığını ileri sürmüştür.

Türkiye'de mali sistemi düzenleyen, temel mali tanımları yapan ve temel mali ilkeleri koyan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (Mad.3) kamu maliyesini şu şekilde tanımlamaktadır: "Kamu maliyesi; gelirlerin toplanması, harcamaların yapılması, açıkların finansmanı, kamunun varlık ve borçları ile diğer yükümlülüklerinin yönetimini kapsar. Kamu maliyesi, merkezden ve yerinden yönetim esaslarına göre yürütülür".

2- MALİYENİN KONUSU, KAPSAMI VE ALT DALLARI

Maliyenin konusu, mali olayların açıklanmasıdır. Mali olayların yeterince ve doğru bir şekilde açıklanabilmesi için ekonomik, mali, sosyal, hukuki, siyasal bütün yönlerinin sebep-sonuç ilişkisi içinde araştırılıp incelenmesi gerekir.

Maliyesinin konusu, kamu hizmetlerini gerçekleştirmek için devletin ve diğer kamu kuruluşlarının mali araçları kullanması ile ortaya çıkan ekonomik faaliyetlerdir.

Mali araçlar: Kamu gelirleri, kamu giderleri, bütçe ve devlet borçlanması şeklindedir.

Devletin bu mali araçları bazı ekonomik ve sosyal hedeflerin gerçekleşmesi için kullanmasına da maliye politikası denir.

Maliyenin çıkış noktası, kamusal ihtiyaçların özel ihtiyaçlardan farklı niteliklere sahip olmasıdır.

Maliyenin alt dalları: Maliye teorisi, kamu harcamaları, kamu gelirleri, mali hukuk, kamu borçlanması, bütçe, mali yönetim ve mali kontrol, maliye politikası, mahalli idareler maliyesi ve uluslar arası maliye maliyenin alt dallarını oluşturur.

i- Maliye Teorisi: Maliyenin teorik yönünü inceler. Maliyenin tanımı, konusu, amaçları, maliyenin temel ilkeleri, mal türleri, devletin ekonomideki rolü, değişik mali yaklaşımlar gibi konular maliye teorisinin ana konularıdır.

ii- Kamu Harcamaları: Dar anlamda devletin, geniş anlamda kamu kesiminin yaptığı harcamaların tanımı, sınıflandırması, etkileri, kamu harcamalarında gerçekte ve görünüşte artışın nedenleri, kamu kesiminin niçin büyüdüğü, kamu harcamalarının yapılış usulleri, kamu ihale sistemi gibi konular kamu harcamalarının ana konularıdır. Özellikle 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu önem taşır.

iii- Kamu Gelirleri: Devletin kamu harcamalarını finanse etmek için topladığı vergi, harç, resim, şerefiye, parafiskal (vergi benzeri) gelir, senyoraj (emisyon, para basma, beylik) geliri, para ve vergi cezaları, mülk (patrimuvan, mamelek) geliri, işletme (teşebbüs) geliri, özelleştirme geliri, mali tekel geliri, fon geliri, alınan bağış ve yardımlar, borçlanma geliri gibi kamu gelirlerini analiz eder.

iv- Mali Hukuk: Mali olayların hukuki yönünü inceler. Mali hukuk kamu hukukunun bir alt dalıdır. Vergi hukuku, harcama hukuku ve bütçe hukuku ise mali hukukun alt dallarıdır. Türk vergi sistemi içindeki bütün vergiler dolaylı ve dolaysız vergiler olmak üzere iki ana grup içinde incelenir. Dolaysız vergiler kendi içinde Gelir Vergileri (Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi) ve Servet Vergileri (Motorlu Taşıtlar Vergisi, Emlak Vergisi, Veraset ve İntikal Vergisi) olmak üzere iki alt grupta incelenir. Dolaylı vergiler ise kendi içinde iktisadi muamele vergileri (Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, İthalat Vergisi, Bankacılık ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Özel İletişim Vergisi) ve hukuki muamele vergileri (Harçlar, Damga Vergisi, Değerli Kağıtlar Vergisi) olmak üzere iki alt grup içinde ele alınır.

v- Kamu Borçlanması: Devletin borçlanma usulleri, borcun şekilsel özellikleri, tahvilin sağladığı avantajlar, borçların sınıflandırması, normal ve olağanüstü borç yönetimi, borcun itfası, itfanın finansmanı, borcun sona ermesi, borç yükü gibi konuları ele alır.

vi- Bütçe, Mali Yönetim ve Mali Kontrol: Bütçeyi, mali yönetimi ve mali kontrolü inceler. Bütçeleme ilkeleri, bütçenin fonksiyonları, bütçe teorileri, bütçe sistemleri, Türk bütçe sistemi, bütçenin hazırlanması, uygulanması ve denetimi gibi konuları ele alır. Özellikle 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun bütçe ile ilgili düzenlemeleri önemlidir.

vii-Maliye Politikası: Devletin ekonomik ve sosyal amaçlarla ekonomiye müdahale etmesidir. Maliyenin politika uygulama yönünü, maliye politikası amaçlarını ve araçlarını inceler. Para politikası araçları, maliye politikası araçları, doğrudan düzenlemeler, otomatik stabilizatörler, hazine işlemleri, enflasyon, deflasyon ve stagflasyonla mücadelede para ve maliye politikalarının rolü, değişik iktisadi yaklaşımlara göre para ve maliye politikalarının nispi etkinliği gibi konular maliye politikasının ana konularıdır.

viii- Mahalli İdareler Maliyesi: İl özel idareleri, belediyeler ve köylerden oluşan mahalli idarelerin (yerel yönetimlerin) mali sistemlerini ve bütçelerini inceler. Mali yönetimleri merkezden yönetim esasına göre yürütülen merkezi idare ile yerinden yönetim esasına göre yürütülen mahalli idareler arasındaki temel farklılıklar ele alınır.

a) Subsidiarite (yerellik, ikincilik) İlkesi: Mahalli idareler maliyesi açısından Avrupa Birliğinde uygulanmakta olan subsidiarite ilkesi önem taşımaktadır.

Subsidiarite ilkesinin esası, bir hizmetin o hizmetten yararlanan halka en yakın birim tarafından sunulmasıdır. Köy halkının yararlanacağı bir hizmetin köy idaresi, belediye halkının yararlanacağı bir hizmetin belediye tarafından sunulması gibi. Belirli alanlarda merkezi otoritenin, yerel yönetimlerin karar alma mekanizmalarına hiçbir şekilde karışmaması anlamına gelmektedir. Avrupa Birliği bünyesinde ilk olarak 1970'li yılların ortalarında ortaya çıkmasına rağmen, subsidiarite ilkesi ancak Maastricht Antlaşması ile anayasal anlamda, açıkça Avrupa Birliği hukuku içinde kendisine bir yer bulmuştur. Subsidiarite ilkesinin en önemli işlevi, AB coğrafyasında bulunan ulus-altı yönetsel örgütlerin, yerel yönetimlerin yetkilerinin korunması ve artırılmasını sağlamaktır. "Yerel"i, "merkez" karşısında anayasal anlamda güçlendirerek AB içinde yerel özerkliğin garantisi olmuştur.

b) Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı: Avrupa Konseyi, 1981-1984 yılları arasında yerel idarelerin özerkliği ile ilgili bazı ilkeleri tartıştı ve bir karar tasarısı hazırladı. "Yerel idarelerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin savunulması, yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerine dayanan bir Avrupa'nın kurulmasının temel koşuludur" görüşünden hareketle hazırlanan tasarı daha sonra "Özerklik Şartı" olarak Avrupa Konseyi'nce kabul edildi. Türkiye, Şartı 1988 yılında imzaladı. 1991 yılında da 3723 sayılı yasa ile TBMM tarafından onaylanması uygun görüldü ve 1992'de 92/3398 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylandı. (Resmi Gazete: 3.10.1992 – 21364, Yürürlük tarihi ise 1 Nisan 1993 olarak belirlendi).

c) Mali Tevzin (mali denkleştirme): Mahalli idareler maliyesi açısından bir başka önemli konu mali tevzindir. Merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki kaynak/gelir paylaşımı ve hizmet/gider bölüşümü gibi mali ilişkilerin düzenlenmesine mali tevzin denir. Örneğin Kızılay'da yapılacak kamu hizmetlerinin ve Kızılay'da toplanacak kamu gelirlerinin Çankaya Belediyesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara İl Özel İdaresinden oluşan yerel yönetimlerle Merkezi İdare arasında paylaşımına mali tevzin denir.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu giderlerinin ve kamu hizmetlerinin merkezi ve yerel yönetimler arasında paylaştırılmasına ne ad verilir?

A) Konsolidasyon
B) Mali tevzin
C) Konversiyon
D) Jestiyon
E) İtfa

Yanıt (B)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Merkezi ve yerel yönetimlere ait kamu hizmetlerinin ve gelirlerin bölüşümüne ne ad verilir?

A) Ödenek aktarımı
B) İdari vesayet
C) Mali tevzin
D) Gider tahakkuku
E) Gelir yansıması

Yanıt (C)

KPSS - 2001

Her yerel yönetim biriminin gelir ve giderleri kendi kanunlarında gösterilmiştir.

Belediyenin gelirleri Belediye Kanununda sayılmıştır (Belediye K, m.59). Kanunda ayrıntılı olarak sayılmakla birlikte sayılan bu gelirlerden en önemlileri; i) kanunlarda gösterilen belediye vergi resim, harç ve katılma payları, ii) genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ve iii) Emlak Vergisi gelirleridir.

Diğer yandan genel bütçe gelirleri tahsilatının yüzde 6'sı belediyelere, yüzde 5'i Büyükşehir belediyelerine ve yüzde 1.12'si il özel idarelerine pay edilmektedir. Bu paylar, aylık olarak hesaplanır, tahsil edilen ayı takip eden ay sonuna kadar İller Bankasına yatırılır. İller Bankası'nda her ay sonuna kadar toplanan belediyeler payı Banka tarafından İçişleri Bakanlığı'nca bildirilecek son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre büyükşehir belediyeleri dışındaki belediyelere dağıtılır.

ix- Uluslararası Maliye: Giderek küreselleşen dünya ekonomisinde ülkelerin mali sistemlerinin uyumlaştırılmasına yönelik mali düzenlemeleri ele alır. Günümüzde dünyadaki parasal ve finansal akımlar Uluslar arası Para Fonu (IMF) tarafından, ticaret akımları ise Dünya Ticaret Örgütü (WTO) tarafından düzenlenmekte ve yönetilmektedir.

Dünya Ticaret Örgütünün gümrük tarifeleri ve mali monopollerle ilgili düzenlemeleri özellikle önem taşımaktadır.

G-20

Dünya ekonomisinin yönlendirilmesinde G-20'nin rolü de giderek artmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yer aldığı G-20'de, G-7'yi de oluşturan ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Kanada'nın yanı sıra Türkiye, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Hindistan, Rusya, Meksika, Güney Kore, Güney Afrika, Suudi Arabistan, kurum olarak da Avrupa Birliği üye bulunuyor. Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankasından yetkililer de grubun çalışmalarında yer alıyor.

AVRUPA BİRLİĞİ (AB)

Avrupa Birliği kapsamında Türkiye'nin taraf olduğu Gümrük Birliği uygulaması, Maastricht Kriterleri ve üyelik müzakereleri önem taşımaktadır.

Gümrük Birliği Uygulaması

Türkiye ile AB arasındaki gümrük birliği uygulaması 1 Ocak 1996 tarihinde başlamıştır. Gümrük Birliği demek, hem üye ülkeler arasındaki ticarette hem de üçüncü ülkelerle olan ticarette ortak gümrük tarifesinin uygulanması demektir. Gümrük birliğinden daha gevşek olan serbest ticaret anlaşması ise sadece üye ülkeler arasındaki ticarette ortak tarifeyi zorunlu kılar, üçüncü ülkelerle olan ticarette ülkeler istediği tarifeyi uygulayabilir.

Gümrük Birliğine dahil ülkeler arasında Türkiye üye olmadan gümrük birliğine giren tek ülkedir. Bu durum Türkiye açısından iki önemli dezavantaja yol açmaktadır. Birincisi Türkiye henüz üye olmadığı için AB'nin diğer ülkelerle imzaladığı anlaşmalardan yararlanamamaktadır. İkincisi Türkiye üçüncü ülkelerle AB normları dışında özgürce ticaret anlaşması yapamamaktadır.

Maastricht Kriterleri

Maastricht Kriterleri, 9-10 Aralık 1991 tarihinde kabul edilmiş beş tane kuraldır. Metin ilk olarak 12 ülkenin devlet başkanları tarafından imzalanarak 1 Ocak 1993'ten itibaren yürürlüğe girmiş, daha sonra da AB'ye üye olacak ülkeler için yerine getirilmesi gereken bir makroekonomik kurallar dizgesi olarak kabul edilmiştir. Maastricht Kriterleri esas olarak Ekonomik ve Parasal Birliğin gerçekleştirilmesi sürecinde, üye ülke ekonomilerinin birbirlerine yaklaştırılması amacıyla kabul edilmiş maddelerdir ve kriterlere uyulmamasının mali yaptırımları vardır.

Maastricht Kriterleri ikisi mali, üçü iktisadi kriter olmak üzere beş tanedir:

A. Mali Kriterler

2. Üye ülke devlet borçlarının GSYİH'sına oranı yüzde 60'ı geçmemelidir.
3. Üye ülke bütçe açığının GSYİH'sına oranı yüzde 3'ü geçmemelidir.

B. İktisadi Kriterler

1. Birlikte en düşük enflasyona sahip üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile, ilgili üye ülke enflasyon oranı arasındaki fark 1,5 puanı geçmemelidir.

2. Herhangi bir üye ülkede uygulanan uzun vadeli faiz oranları 12 aylık dönem itibariyle, fiyat istikrarı alanında en iyi performans gösteren 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmayacaktır.

3.Son 2 yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmiş olmamalıdır.

AB ile Üyelik Müzakereleri

Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanlarının 17 Aralık 2004 tarihli Zirvesinde aldığı karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihinde Lüksemburg'ta yapılan Hükümetler Arası Konferans ile Türkiye resmen AB'ye katılım müzakerelerine başlamıştır. AB Müktesebatı, AB Hukuk sistemine verilen addır. Yaklaşık 120 bin sayfadan oluşmaktadır. AB'yi kuran ve daha sonra değişikliğe uğrayan antlaşmaları, aday ülkelerin AB'ye katılırken imzaladıkları katılım antlaşmalarını, Konsey, Komisyon, Avrupa Toplulukları Adalet Divanı gibi Topluluk

organlarının çıkardıkları tüm mevzuatı ifade etmektedir. Bu Müktesebat, Katılım Müzakere Fasılları 35 başlık altında sınıflandırılmıştır.

35 müzakere faslından özellikle aşağıdaki müzakere fasıl başlıkları doğrudan maliyeyi ilgilendirmektedir: 5 (Kamu Alımları), 9 (Mali Hizmetler), 16 (Vergilendirme), 29 (Gümrük Birliği), 32 (Mali Kontrol) ve 33 (Mali ve Bütçesel Hükümler)

3- MALİYENİN TEMEL AMAÇLARI

Maliyenin temel amaçlarını ekonomik amaçlar ve sosyal amaç olmak üzere ikiye ayırabiliriz.

Maliyenin birincil ekonomik amacı kıtlık sorununu çözmektir.

Kıtlık sorununu çözebilmek için aşağıdaki ikincil ekonomik amaçların gerçekleştirilmesi gerekir:

i- Kaynak tahsisinde etkinlik,
ii- Üretimde etkinlik
iii- Bölüşümde etkinlik,
iv- Ekonomik istikrar (Fiyat istikrarı + Tam istihdam)
v- Ekonomik büyüme
vi- Kalkınma

Maliyenin sosyal amacı ise gelir dağılımında adaletin sağlanmasıdır.

Maliyenin nihai amacı, sosyal ihtiyaçların karşılanması, sosyal faydanın maksimizasyonudur.

3.1-MALİYENİN EKONOMİK AMACI: KITLIK SORUNUNU ÇÖZMEK

İktisat ve maliyenin çözmeye çalıştığı en temel mesele, kıtlıktır. İnsanoğlunun binlerce yıldır çözmeye çalıştığı temel iktisadi mesele, sınırlı kaynaklarla sınırsız insan ihtiyaç ve isteklerinin nasıl karşılanabileceğine cevap bulmaktır.

Sınırlı kaynaklar deyince, her ülkenin sahip olduğu emek, sermaye, doğal kaynaklar ve müteşebbis gücünün mutlaka bir sınırı olduğu anlatılmaktadır. Örneğin Türkiye'nin nüfusu yaklaşık 73 milyon iken, toplam nüfus içinde emeğini arzetmeye hazır 15 yaşından büyük aktif nüfus ise 50 milyon civarındadır. Türkiye'deki girişimci sayısının ise sadece 2 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Her ülkenin sahip olduğu insan kaynaklarının nasıl sınırı varsa, sahip olduğu doğal kaynakların ve fiziki-parasal sermaye stokunun da bir sınırı vardır. Gerçi küreselleşme akımının hızlanmasıyla birlikte, asimetrik (yanlı) ve aksak da olsa sermayenin ve emeğin ülkeler arası hareketliliği (mobilitesi) hızlanmış ve ülkelerin faktör kısıtları daha esnek ve gevşek hale gelmiştir. Ama yine de dünya ölçeğinde faktör kısıtının varlığı bir gerçektir ve ekolojik dengenin bozulmasıyla birlikte faktör kısıtları gelecek dönemde kendini daha ciddi bir şekilde gösterecektir.

Sınırsız ihtiyaçlar deyince, insan ihtiyaçlarının veya isteklerinin sınırsız olduğu anlatılmak istenmektedir. İktisat ve maliyedeki ihtiyaç kelimesi, günlük hayatta kullanılan ihtiyaç kelimesinin tam karşılığı olmayıp daha çok istek kelimesinin tam karşılığıdır. İsteklerin sınırsız olması, tekrarlanma ve yenilenme özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin yeme-içme ihtiyacı her gün birkaç saatte bir tekrar etmektedir. Örneğin bir üniversite öğrencisinin en büyük isteği mezun olmaktır, ancak diploma alınca bu istek karşılanarak sona erer yerini iyi bir kariyer yapma isteği alır, kariyere başlayınca başka istekler ortaya çıkar ve bu süreç hayat boyunca böyle devam eder gider.

Kıtlık olarak adlandırdığımız kaynaklarla ihtiyaçlar arasındaki dengesizliğin nasıl giderilebileceği meselesi, bütün bireylerin ve toplumların temel iktisadi meselesidir.

Kıtlık sorununu çözmek üzere ekonominin özel ve kamu kesiminin aşağıdaki altı temel soruya cevap bulması gerekmektedir:

a) Ne, ne kadar üretilecek? (Tahsis sorunu)
b) Nasıl üretilecek? (Teknoloji sorunu)
c) Kimler için üretilecek? (Bölüşüm sorunu)

d) Ekonomik istikrar nasıl sağlanacak? (İstikrar sorunu)
e) Ekonomi nasıl büyüyecek? (Büyüme sorunu)
f) Ülke nasıl kalkınacak? (Kalkınma sorunu)

a) Tahsis sorunu, sınırlı kaynakların (üretim faktörlerinin, girdilerin, inputların) sınırsız isteklerden (ihtiyaçlardan) hangilerinin karşılanması için tahsis edileceği sorunudur. Eğer mevcut kıt kaynaklar en öncelikli ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmet üretimine dağıtılabilmişse, kaynak tahsisinde etkinlik sağlanmış demektir.

b) Teknoloji sorunu, üretimde emek-yoğun, sermaye- yoğun ve nötr (yansız) teknoloji gibi alternatif teknolojilerden hangilerinin kullanılacağı sorunudur. Eğer seçilen teknoloji en az (asgari, minimum) maliyetle (girdiyle) en çok (azami, maksimum) hasılayı (çıktıyı, outputu) sağlayabilirse, üretimde teknolojik etkinlik sağlanmış demektir.

c) Bölüşüm sorunu, üretilen mal ve hizmetlerin bireysel ve toplumsal ölçekte nasıl paylaşılacağı sorunudur. Eğer üretim sürecinde elde edilen mal ve hizmetler, her bir üretim faktörüne, faktörün üretime katkısı oranında pay edilebilirse, bölüşümde etkinlik sağlanmış demektir. Üretim faktörü sahiplerinin üretim sürecinde elde ettikleri gelirlerin dağılımına fonksiyonel gelir dağılımı denir. Üretim faktörleri; emek (işgücü), sermaye, doğal kaynaklar (toprak) ve müteşebbis (girişimci) olmak üzere dört temel girdiden oluşur. Bazı iktisatçılar bilgiyi beşinci bir faktör olarak saysa da, yaygın görüş bilginin sermaye içinde mündemiç olduğu, dolayısıyla ayrı bir üretim faktörü olarak sayılmaması gerektiği şeklindedir. Üretim sürecinde emek ücret geliri, sermaye faiz geliri, doğal kaynaklar rant (kira) geliri, müteşebbis ise kar geliri elde eder.

Ekonomide kaynak tahsisinde, üretimde ve bölüşümde etkinliğin eş anlı olarak sağlanması durumunda, iktisadi etkinlik sağlanmış olur. İktisadi etkinlik aynı zamanda ekonomide pareto optimalitesini (etkinliği) sağlar. Yani ekonomide kaynak tahsisi ve bölüşüm o kadar etkindir ki bir kişinin durumunu kötüleştirmeden bir başka kişinin durumunu iyileştirmek mümkün değildir.

Paretocu optimallik ölçütü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bir bireyin doyumunu sabit tutmanın en az bir diğer bireyin doyumunu azaltarak sağlanması
B) Bir bireyin doyumunu artırmanın, en az bir diğer bireyin doyumunu artırarak sağlanması
C) Bir bireyin doyumunun azaltılmasının en az bir diğer bireyin doyumunun azaltılmadan sağlanamaması
D) Bir bireyin doyumunun azaltılmasının en az bir diğer doyumu değiştirilmeden sağlanması
E) Bir bireyin doyumunu artırmanın en az bir diğer bireyin doyumunu azaltarak sağlanması

Yanıt (E)

KPSS - 2002

d) İstikrar sorunu, ekonomide tam istihdam ve fiyat istikrarının simultane (eş anlı) olarak sağlanabilmesi sorunudur. İstikrar, siyasetçilerin ve medyanın hep gündeminde olan, ancak tam olarak ne anlama geldiği pek bilinmeyen ekonominin anahtar kelimelerinden biridir. Eğer ekonomide tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarı sağlanabilirse ancak makroekonomik istikrar sağlanmış olur. Tek başına tam istihdam veya fiyat istikrarı ekonomik istikrarı ifade etmez, bir ekonomide işsizlik, enflasyon, deflasyon veya stagflasyon varsa, o ekonomide istikrardan bahsedilemez. Ekonomik istikrarın tutturulabilmesi, ancak işsizliğin ve enflasyonun eş anlı olarak düşürülebilmesiyle mümkündür.

Tam istihdam deyince, geniş anlamda ekonomideki bütün üretim faktörleri kapasitesinin, dar anlamda ise emek kapasitesinin tam kullanımını anlıyoruz. Eğer bir ekonomide cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkes iş bulabiliyorsa, yani gayri iradi (gönülsüz) işsizlik sıfırsa, o ekonomide tam istihdam sağlanmış demektir. Bir ekonomide tam istihdam düzeyinde bile iradi (gönüllü) işsizliğin olması normaldir, yani bazı insanların cari ücret düzeyini beğenmemesi veya bazılarının çalışmak istememesi, boş zamanı tercih etmesi nedeniyle işsiz olması, tam istihdama engel değildir.

Üretim imkanları (Dönüşüm, Transformasyon) eğrisi üzerindeki bütün noktalarda, veri dönemde mevcut bütün üretim faktörleri kullanılarak üretilebilecek maksimum çıktı miktarı üretilmiş demektir, yani ekonomide tam istihdam vardır. Üretim imkanları eğrisinin içindeki bütün noktalarda, mevcut üretim faktörlerinin tamamı kullanılmıyor, eksik kullanılıyor demektir, yani eksik istihdam (işsizlik) vardır. Üretim imkanları eğrisinin dışındaki bütün noktalar ise kısa dönemde, mevcut üretim faktörleri kapasitesi ve mevcut teknoloji kapasitesiyle ulaşılamayacak noktalardır.

Fiyat istikrarı deyince, fiyatlar genel düzeyinin değişmeme eğiliminde olmasını anlıyoruz. Eğer bir ekonomide fiyatlar genel düzeyi düşme veya yükselme eğiliminde değilse, o ekonomide fiyat istikrarı sağlanmış demektir. Fiyat istikrarının sağlanabilmesi ise ekonomide toplam talep, toplam arz eşitliğinin sağlanması, talep fazlasının (arz eksikliği) ve talep eksikliğinin (arz fazlası) sıfır olması gerekmektedir. Bir ekonomide toplam talep toplam arzdan fazla ise, kısa dönemde talep fazlası ortaya çıkar ve fiyatlar genel düzeyini yükselterek enflasyona yol açar. Toplam talep toplam arzdan düşük ise, kısa dönemde talep yetersizliği ortaya çıkar ve fiyatlar genel düzeyini gerileterek, 1929 Büyük buhranıyla iktisat literatürüne giren deflasyona yol açar. Eğer bir ekonomide hem durgunluk veya işsizlik, hem de enflasyon var ise, kısa dönemde durgunluk içinde enflasyon anlamına gelen ve 1973 Birinci Petrol Şokuyla iktisat literatürüne giren stagflasyon ortaya çıkar.

Bir ekonomide aşağıdaki alternatif durumlar ortaya çıkabilir:

- Toplam talep = Toplam arz → Fiyat İstikrarı
- Toplam talep > Toplam arz → Enflasyon
- Toplam talep < Toplam arz → Deflayon
- Durgunluk (İşsizlik) + Enflasyon → Stagflasyon
- Taksflasyon : Bir ekonomide vergi artışlarının maliyet enflasyonuna yol açması nedeniyle eş anlı olarak hem yüksek vergilerin hem de yüksek enflasyonun yaşanmasıdır.
- Reflasyon: Para arzını ölçülü biçimde artırarak enflasyona yol açmadan ekonominin deflasyon veya durgunluktan çıkarılması tam istihdama ulaşılmasıdır.

e) Büyüme sorunu, kişi başına düşen reel milli gelir veya reel hasıla/çıktı düzeyinin orta ve uzun dönemde arttırılması sorunudur. Ekonomik büyümenin ölçülmesinde üç nokta önem taşımaktadır.

Birincisi, büyüme üzerindeki enflasyon etkisini arındırmak amacıyla cari dönem fiyatlarıyla nominal büyüme oranı yerine, baz yılındaki sabit fiyatlara göre ölçülen reel büyüme oranı esas alınır.

İkincisi, büyüme üzerindeki nüfus artış hızının etkisini arındırmak amacıyla toplam milli gelirdeki artış değil, kişi başına milli gelirdeki artış esas alınır.

Üçüncüsü, büyümeyi konjonktürel dalgalanmalardan ayırmak amacıyla sadece yıllık büyüme hızı değil, orta ve uzun dönem büyüme hızları esas alınır. Örneğin Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi ortalama büyüme hızı yüzde 4.5 civarında iken, bazı dönemlerde ortalama yıllık büyüme hızı yüzde 2'lere düşmüş, bazı dönemlerde ise yüzde 7'ye fırlamıştır.

Ekonomik büyüme, üretim imkanları eğrisinin sağa ve dışa kaymasıyla gösterilir. Üretim imkanları eğrisinin sola ve içeri kayması ise ekonomik küçülmeyi (negatif büyümeyi) ifade eder.

Ekonomik büyümenin kaynaklarına bağlı olarak iki farklı büyüme süreci vardır: Ekstansif (miktar artışına dayalı) büyüme ve intansif (verimlilik artışına dayalı) büyüme. Bir de büyümenin sürdürülebilirliği sorunu vardır.

Ekstansif (yaygın) büyüme: Emek, sermaye, doğal kaynaklar ve müteşebbis faktörlerinin miktarının artışına dayalı büyümedir. Örneğin nüfus artış hızına veya göçlere bağlı olarak ülke nüfusunun artması, fiziki ve parasal sermaye artışı, petrol, doğalgaz gibi yeni hammadde ve madenlerin keşfedilmesi ve işletmeye açılması, aktif nüfus içinde girişimcilerin sayısının artması gibi faktörler ekstansif büyümeye yol açar.

İntansif (yoğun) büyüme: Üretim faktörü miktarı sabitken, klasik büyüme sürecinden bilgi-yoğun ve teknoloji-yoğun büyüme sürecine geçişin getirdiği toplam faktör verimliliğine veya verimlilik artışına dayalı büyümedir. Solow artığı da denen teknolojik gelişmeye ve verimlilik artışına dayalı büyüme, emek ve sermaye faktörlerinin üretime katkılarının toplamını aşan, toplam faktör verimliliği ile açıklanmaya çalışılan artık büyümedir. Örneğin emek miktarı sabitken, eğitimle emeğin kalitesinin (vasfının) ve becerisinin artması emek faktörünün verimliğini artırır ve sonuçta birim emek başına üretilen hasıla miktarı artarak toplam hasıla da artar. Günümüzde gelişmekte olan ülkelerin büyümesi daha çok faktör artışına dayalıdır. Sermaye miktarı sabitken daha bilgi-yoğun, daha teknoloji-yoğun üretim süreçlerine geçilmesi sermayenin verimliliğini artırır ve sonuçta birim sermaye başına üretilen hasıla miktarı artarak toplam çıktı düzeyi de artar. Günümüzde gelişmiş ülkelerin büyümesi daha çok verimlilik artışına dayalıdır.

Ekonomik büyüme, ülkenin üretim imkanları eğrisinin sağa ve dışarıya doğru kaymasıyla gerçekleşir. Üretim imkanları eğrisinin dışa kayması ya üretim faktörlerinin miktarının artmasıyla, ya da üretim faktörlerinin miktarı sabitken, teknolojik ilerleme ve verimlilik artışıyla mümkündür.

Neoklasik (Solow tipi) büyüme modeline göre ülkelerin büyüme hızını belirleyen faktör teknolojik gelişmedir. Teknolojik gelişme dışsal bir değişken olarak kabul edildiğinden ülkelerin kendi büyüme hızını artırması mümkün değildir.

Romer ve Lucas tarafından geliştirilen içsel (endojen) büyüme modeline göre ise ülkeler elekominikasyon, altyapı gibi fiziki sermaye yatırımlarıyla ve eğitim, sağlık gibi beşeri sermaye yatırımlarıyla büyüme hızlarını yükseltebilirler.

ÇIKMIŞ SORU ?

İçsel büyüme modelleri çerçevesinde gelişmiş ülkelerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Dolaylı vergiler uzun dönem büyüme kapasitesini olumsuz etkiler.
B) Dolaysız vergiler gelir dağılımını olumsuz yönde etkiler.
C) Sosyal güvenlik harcamaları uzun dönem büyüme kapasitesini artırır.
D) Artan oranlı vergiler uzun dönem büyüme kapasitesini olumlu etkiler.
E) Ulaşım, haberleşme, eğitim ve sağlık harcamaları uzun dönemde büyümeyi hızlandırır.

Yanıt (E)

KPSS - 2008

Sürdürülebilir büyüme: Doğal kaynakları ve insan kaynaklarını tüketmeden, bilakis onları geliştirerek, çevreyi, ekolojik dengeyi bozmadan, onları koruyarak sağlanan büyümeyi ifade etmektedir. Ekolojik dengenin giderek bozulduğu, doğal kaynakların giderek tükendiği günümüzde büyümenin sürdürülebilir olması önem taşımaktadır.

f) Kalkınma sorunu, bir ülkenin toplumu, ekonomisi ve kurumlarıyla bir daha geriye dönülemeyecek biçimde topyekün gelişmesi sorunudur. Büyüme sadece ekonomik terimlerle ifade edilirken; kalkınma ekonomik, sosyal, siyasal ve kurumsal terimlerle ifade edilebilen ve ölçülmesi zor olan karmaşık bir süreçtir. Kalkınma, bir ülkenin ekonomik ve sosyal yapısının dönüşmesidir. Kalkınma süreci içinde ekonomik yapıda tarımın payı gerilerken sanayi ve hizmet sektörünün payı artar.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi gelişmekte olan ülkelerde, dengeli kalkınmada tarım sektörüne düşen fonksiyonlardan biri değildir?

A) Şehirlerde yaşayan insanların gıda ihtiyacını karşılaması
B) Sanayi sektöründe iş bulamayan kesimi istihdam etmesi
C) Sanayinin hammadde ihtiyacını karşılaması
D) Kurulacak sanayi sektörünün piyasasını oluşturması
E) Kalkınmanın finansmanını sağlaması

Yanıt (B)

KPSS - 2007

Kalkınmada tarımın rollerinden biri sanayiye ucuz iş gücü sağlamaktır.

Bir ülkenin kalkınmışlık derecesini ölçebilmek ve uluslar arası karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla Birleşmiş Milletler tarafından beşeri kalkınma (insani gelişme) endeksi (HDI) geliştirilmiştir. Beşeri kalkınma endeksi içinde bir takım seçilmiş ekonomik, sosyal, beşeri, kültürel, kurumsal göstergeler mevcuttur.

Türkiye, 2008 yılı itibariyle, ekonomik büyüklük açısından dünya ekonomileri sıralamasında 172 ülke arasında 17. sırada iken, insani gelişmişlik endeksi sıralamasında 177 ülke arasında 76. sırada yer almaktadır. Yani ülkemizin sosyal ve kurumsal gelişmişlik düzeyi, ekonomik gelişmişlik düzeyinden daha geride kalmaktadır.

3.2- MALİYENİN SOSYAL AMACI: GELİR DAĞILIMINDA ADALETİ SAĞLAMAK

Maliyenin sosyal amaçları, gelir dağılımını iyileştirmek, sosyal güvenliği yaygınlaştırmak, sağlıklı bir kentleşmeyi, dengeli bir sanayileşmeyi sağlamaktır.

Gelir dağılımı sorunu, bir ülkede belli bir dönemde üretilen mal ve hizmetlerin veya milli gelirin toplum, bireyler, nüfusun değişik kesimleri, sektörler arasında nasıl paylaşılacağı sorunudur.

Maliyenin temel sosyal amacı, gelir dağılımında adaletin sağlanmasıdır. Gelir dağılımı tamamen piyasaya ve fiyat sistemine bırakıldığı zaman, fonksiyonel (birincil) gelir dağılımı gerçekleşir ve her bir üretim faktörü sahibi, sahip olduğu üretim faktörünün üretime katkısı oranında gelirden pay alır. Üretim sürecine katılamayan işsizler, çocuklar, yaşlılar ve özürlüler fonksiyonel gelir dağılımından hiçbir pay alamazlar. Devlet bu kesimlerin de milli gelirden pay alabilmesi için negatif vergi dediğimiz transfer harcamaları yoluyla, yüksek gelir gruplarından topladığı vergileri bu kesimlere aktarır ve böylece fonksiyonel gelir dağılımına müdahale ederek milli geliri yeniden dağıtır.

ÇIKMIŞ SORU

Fonksiyonel gelir dağılımı aşağıdakilerden hangisini gösterir?

A) Ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan insanların milli gelirden aldıkları payları
B) Çeşitli üretim faktörlerinin milli gelirden aldıkları payları
C) Tarım ve sanayi sektörlerinin milli gelirden aldıkları payları
D) Kamu sektörünün milli gelir içindeki payını
E) Özel sektörün milli gelirden aldığı payı

Yanıt (B)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi, çeşitli üretim faktörlerinin milli gelirden aldıkları payları ifade eder?

A) Coğrafi gelir dağılımı
B) Sektörel gelir dağılımı
C) Fonksiyonel gelir dağılımı
D) Toplumsal gelir dağılımı
E) Kişisel gelir dağılımı

Yanıt (C)

KPSS - 2001

Gelir dağılımında adaleti sağlamak amacıyla negatif gelir vergisini ilk defa öneren kişi Milton Friedman'dır.

Friedman'a göre devlet her vatandaşına asgari geçimlik bir gelir düzeyini garanti etmelidir. İşsizler gibi hiç geliri olmayan kişilere tespit ettiği asgari gelirin tamamını transfer harcaması olarak aktarmalı, asgari gelirin altında gelir elde edenlere ise asgari geliri tamamlayacak şekilde gelir aktarmalıdır. Örneğin aylık 500 TL geliri asgari gelir düzeyi olarak benimsemişse işsizlere ayda 500 TL gelir aktarmalı, aylık 300 TL gelir elde edene ise 200 TL gelir aktarmalıdır.

Asgari (en az) gelir düzeyinin tespitinde açlık sınırı olarak sadece fizyolojik ihtiyaçlar (gıda) dikkate alınabilir veya yoksulluk sınırı olarak fizyolojik ve bazı sosyal ihtiyaçlar dikkate alınabilir.

Bir ülkede gelir dağılımının adil olup olmadığı Kutu diyagramı, Lorenz eğrisi ve Gini katsayısı yardımıyla ölçülür. Lorenz eğrisi, bir ülkede nüfusun yüzde dilimlerinin milli gelirden yüzde kaç pay aldıklarını gösteren bir eğridir. Lorenz eğrisi ile mutlak eşitlik doğrusu arasında kalan alanın, üçgenin toplam alanına bölünmesiyle bulunan değer, gini katsayısını verir.

Gelir dağılımıyla ilgili olarak aşağıdaki genellemeleri yapabiliriz:

I. Lorenz eğrisi mutlak eşitlik doğrusuyla çakışmışsa, gini katsayısı sıfırdır, gelir dağılımında tam eşitlik vardır.

II. Lorenz eğrisi içe ve sola kaydıkça gini katsayısı küçülür, gelir dağılımı giderek iyileşir.

III. Lorenz eğrisi dışa ve sağa kaydıkça gini katsayısı büyür, gelir dağılımı giderek kötüleşir.

IV. Lorenz eğrisi üçgenin kenarlarıyla çakışmışsa, gini katsayısı birdir, gelir dağılımında tam eşitsizlik vardır.

Türkiye'de Gini katsayısı 1968 yılında 0.56 iken 2002 yılında 0.44'e, 2005 yılında ise 0.38'e düşmüştür. Özellikle 2002 yılından 2005 yılına kadarki dönemde gini katsayısının düzenli bir şekilde düştüğü, yani gelir dağılımının nispi olarak giderek iyileştiği gözlenmektedir. Bu dönemde gelir dağılımının iyileşmesinin muhtemel nedenleri şunlardır:

i) En adaletsiz vergi olan ve gelir dağılımını en çok bozan enflasyon oranının bu dönemde istikrarlı bir şekilde düşmesi, yüzde 30'lardan yüzde 10'lara gerilemesi,

ii) Reel faizlerin istikrarlı bir şekilde düşerek yüzde 30'lardan yüzde 10'lara gerilemesi

iii) Yoksul kesimlere yapılan yiyecek, giyecek, yakacak gibi ayni sübvansiyonların, öğrenci bursları, sağlık yardımı gibi nakdi sübvansiyonların artması

iv) Enflasyon artı refah payı uygulaması nedeniyle reel ücretlerin aşınmaması

4- MALİYENİN TEMEL İLKELERİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu maliyesinin temel ilkeleri olarak aşağıdaki ilkeleri benimsemiştir:

a) Kamu malî yönetimi uyumlu bir bütün olarak oluşturulur ve yürütülür.

b) Kamu maliyesi, kamu görevlilerinin hesap verebilmelerini sağlayacak şekilde uygulanır.

c) Maliye politikası, makroekonomik ve sosyal hedefler ile uyumlu bir şekilde oluşturulur ve yürütülür.

d) Kamu malî yönetimi Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütülür.

e) Kamu malî yönetimi malî disiplini sağlar.

f) Kamu malî yönetimi ekonomik, malî ve sosyal etkinliği birlikte sağlayacak şekilde kamusal tercihlerin oluşması için gerekli ortamı yaratır.

g) Kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ile ihtiyaçlarının karşılanmasında, ekonomik veya sosyal verimlilik ilkelerine uygun olarak maliyet-fayda veya maliyet-etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması esastır.

5- EKONOMİNİN KESİMLERİ: KAMU KESİMİ VE ÖZEL KESİM

Ekonomi, ana aktörler olan özel kesimin ve kamu kesiminin ayrı ayrı ve işbirliği içinde gerçekleştirdikleri iktisadi faaliyetler toplamından oluşur. Ekonomi, özel kesim ve kamu kesimi olmak üzere iki ana kesime ayrılır.

5.1 ÖZEL KESİM: Bireyler ve özel işletmelerden oluşur. Amacı bireysel karı veya kişisel faydayı maksimize etmektir. Özel kesim özel ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmetleri üretir. Özel kesimin denge koşulu, iktisadi faaliyetlerde marjinal maliyetin marjinal faydaya eşitlenmesidir. Özel kesimde üretim, dağıtım, tahsis kararları piyasa sürecinde faktör sahipleri tarafından fiyat mekanizması yoluyla alınır. Özel kesim kamusal mal üretemez. Özel kesim özel mal ve yarı kamusal mal üretebilir.

5.2 KAMU KESİMİ: Kamu kesimi, kamu kuruluşu ve kamu kurumu niteliğindeki kamu idarelerinden oluşur. Kamu kesimi ekonomide üretilebilecek her türlü mal ve hizmeti üretir. Ancak birinci önceliği kamusal ihtiyaçları sağlayacak kamusal malların üretimidir. Kamu kesiminin denge koşulu marjinal sosyal maliyetin marjinal sosyal faydaya eşitlenmesidir. Kamu kesiminin amacı kamu yararını, sosyal faydayı maksimize etmektir. Kamu kesiminde üretim, dağıtım, tahsis kararları siyasal süreçte, bütçe mekanizması aracılığıyla alınır. Kamu kesimi ekonomik ve mali fonksiyonların (işlevlerin) yanında, üretime yönelik, bölüşüme yönelik ve idari (yönetsel) fonksiyonlar da görür.

Bir ülkede kamu ekonomisinin veya kamu kesiminin toplam ekonomi içindeki nispi (oransal) büyüklüğü, (Kamu Harcamaları / Milli Gelir) veya (Kamu Harcamaları / GSYH) oranıyla ölçülmektedir.

KAMU KESİMİ VE ÖZEL KESİMİN İŞLEYİŞ SÜREÇLERİ

Kamu Kuruluşu: Görev ve yetkileri genel olan kamu idareleridir: Bakanlıklar, İl özel idareleri, belediyeler, köyler gibi. Hizmetsel kamu kuruluşları merkezî veya yerel kamu yönetim kurumlarına bağlı olarak hizmet verirler.

Kamu Kurumu: Görev ve yetkileri belli hizmetlerle sınırlı olan kamu idareleridir: İdari kamu kurumları, iktisadi kamu kurumları (kamu bankaları, KİT'ler gibi), sosyal kamu kurumları (Sosyal Güvenlik Kurumu, İş Kur gibi), bilimsel, teknik ve kültürel kamu kurumları (TÜBİTAK, TRT gibi) ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından (TOBB, Türk İş, Barolar gibi) oluşur.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi hizmetsel kamu kuruluşlarının özelliklerinden biri değildir?

A) Merkezî veya yerel kamu yönetim kurumlarına bağlı olmamaları
B) Belirli uzmanlık alanlarında kurulmuş olmaları
C) Yetki ve görevlerinin kuruluş amacıyla sınırlı olması
D) Çalışanlarına memur veya diğer kamu personeli statüsü uygulanması
E) Mal varlıklarının devlet malı statüsünde sayılması

Yanıt (A)

KPSS - 2008

a) Dar anlamda kamu kesimi devlettir. Devlet, ülke genelinde kamu hizmeti üreten siyasal bir organizasyondur.

b) Geniş anlamda kamu kesimi ise merkezi yönetim, yerel yönetimler, parafiskal kurumlar ve kamu girişimleri (kamu iktisadi teşebbüsleri, KİT) olmak üzere dört ana unsurdan oluşur.

Geniş anlamda kamu kesimine (Merkezi Hükümet + Yerel Yönetimler+ Sosyal Güvenlik Kuruluşları + KİT+ Döner Sermayeli Kuruluşlar+ Kamu Fonları) dahildir.

Global Kamu Yükü: (Kamu Harcamaları / GSMH) oranıdır. Kamu kesiminin ekonomideki büyüklüğünü ölçer. Kamu harcamaları arttıkça kamu kesimi genişler ve bu oran büyür, kamu harcamaları azaldıkça kamu kesimi daralır ve bu oran küçülür.

ÇIKMIŞ SORU

Bir yıl içerisinde yurtiçinde üretilen mal ve hizmetlerin ne kadarının kamunun kullandığına ilişkin ratio aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kamu harcamaları / GSYH oranı
B) Vergiler / GSYH oranı
C) Kamu gelirleri / GSMH oranı
D) Kamu gelirleri / Kamu harcamaları oranı
E) Kamu harcamaları / Kamu gelirleri oranı

Yanıt (A)

KPSS - 2004

ÇIKMIŞ SORU

Yurtiçinde üretilen mal ve hizmetlerin ne kadarının kamunun kullandığını gösteren oran aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kamu harcamaları / GSYH
B) Vergiler / GSYH
C) Kamu gelirleri / GSMH
D) Kamu gelirleri / Kamu harcamaları
E) Kamu harcamaları / Kamu gelirleri

Yanıt (A)

KPSS - 2003

i- Merkezi İdare (Yönetim): Merkezi yönetim bütçesine dahil olan I, II ve III sayılı cetvellerdeki kamu idarelerinden oluşur. (I sayılı cetvel (Genel bütçe), II sayılı cetvel (özel bütçe), III sayılı cetvel (düzenleyici denetleyici kurumlar).

1982 Anayasasının 126. maddesine göre, Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır. Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

ii- Mahalli İdareler (Yerel Yönetimler): Ülke sınırları içindeki köy, belde, ilçe, il, anakent, bölgeye kadar irili ufaklı insan topluluklarının ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaç ve taleplerini karşılamak amacıyla belli bir hukuki ve idari sistem içinde oluşturulmuş anayasal kuruluşlardır.

Mahalli idareler, İl özel idareleri, belediyeler, bunların kurdukları birlikler ve köylerden oluşan kamu kuruluşlarıdır. Türkiye'de 2008 itibariyle 81 il özel idaresi, 3225 belediye, 1585 mahalli idare birliği ve 34.406 köy vardır.

1982 Anayasasının 127. maddesine göre, Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

iii- Parafiskal Kurumlar: Sosyal, mesleki ve ekonomik olmak üzere üç tür parafiskal kurum vardır. Parafiskal kurumların üyelerinden tahsil ettiği prim ve aidatlara parafiskal (vergi benzeri) gelir denir. Parafiskal kurumlar kendi faaliyetlerini kendi gelirleriyle karşılarlar. Kamu veya yarı-kamu kuruluşu nitelindedirler. Parafiskal kurumların bütçesi merkezi yönetim bütçesinden ayrıdır, dolayısıyla parafiskal gelirler merkezi yönetim bütçesine ekli B cetvelinde gözükmez. Sadece Sosyal Güvenlik Kurumu ve İş Kur Genel Müdürlüğü genel yönetim kapsamındadır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi parafiskal kurumların özelliklerinden biridir?

A) Özel şirket statüsü taşırlar
B) Devlet bütçesi içinde yönetilirler
C) Yarattıkları kamusal faydadan herkes yararlanabilir
D) Faaliyetlerini kendi gelirleri ile finanse etmektedirler
E) Milli emlak Genel Müdürlüğü'ne bağlıdırlar

Yanıt (D)

KPSS - 2004

- Sosyal parafiskal kurumlar: Sosyal Güvenlik Kurumlarından oluşur (Sosyal Güvenlik Kurumu, İş Kur Genel Müdürlüğü).

- Mesleki parafiskal kurumlar: Meslek Odaları ve Birliklerinden oluşur (Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, TOBB, KESK, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, TÜRMOB, BAROLAR gibi)

- Ekonomik parafiskal kurumlar: Ekonomik amaçlı fonlardan oluşur (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, İşsizlik Fonu, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu gibi)

iv- Kamu Girişimleri (Kamu İktisadi Teşebbüsleri, KİT)

Kamu girişimleri, ya da KİT'ler, devletin özel mal üreten girişimleridir. KİT'lerin ürettiği mallar özel maldır. KİT'ler devletin ekonomik, sosyal, mali amaçlarla işlettiği kurumlardır. İşletilmesinde kamu yararı, karlılık, verimlilik kriterlerinin birlikte gözetildiği kamu kurumlarıdır. KİT'ler ekonominin temel girdilerinin sağlanmasında, altyapı tesislerinin kurulmasında, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasında, kentleşmede, bölgeler arası dengesizliklerin azaltılmasında rol üstlenen kurumlardır.

Devletin kamu girişimleri aracılığıyla piyasada ek talep yaratması hâlinde bu girişimlerin yaptıkları harcamalar kamu harcamalarına benzer.

KİT, İDT ve KİK'in Açılımları

KİT (Kamu iktisadi teşebbüsü): İDT (iktisadi devlet teşekkülü) ile KİK'in (kamu iktisadi kuruluşu) ortak adıdır. Hem İDT'ler, hem de KİK'ler KİT kapsamındadır.

İDT (İktisadi devlet teşekkülü): Sermayesinin tamamı devlete ait iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsüdür.

KİK (Kamu iktisadi kuruluşu): Sermayesinin tamamı Devlete ait olup tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsüdür.

Müessese: Sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğudur.

Bağlı ortaklık: Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirketlerdir.

İştirak: İktisadi devlet teşekküllerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıklarının, sermayelerinin en az yüzde on beşine, en çok yüzde ellisine sahip bulundukları anonim şirketlerdir.

İşletme: Müesseselerin ve bağlı ortaklıkların mal ve hizmet üreten fabrika ve diğer birimleridir.

6- İKTİSADİ SİSTEMLERE GÖRE DEVLETİN DEĞİŞEN ROLÜ

Devletin ekonomide üstleneceği rol, o ülkede uygulanan ekonomik ve siyasi sisteme göre değişiklik gösterir. Serbest piyasa sisteminde devlet düzenleyici rol üstlenirken, sosyalist sitemde devlet emredici, karma sistemde ise müdahaleci/yol gösterici rol üstlenmektedir.

Günümüzde bütün dünyada uygulanmakta olan değişik iktisadi sistemleri üç ana grupta incelemek mümkündür: Serbest piyasa/liberal ekonomi sistemi, totaliter/sosyalist ekonomi sistemi ve karma/müdahaleci ekonomi sistemi

i- Serbest Piyasa Sistemi: Ekonomideki üretim, dağıtım, bölüşüm kararları üretim faktörü sahipleri tarafından alınır. Devlet sadece tekelleşme, kartelleşme, haksız rekabet gibi eksik rekabet piyasalarını düzenleyerek tam rekabet piyasalarına dönüştürme anlamında, düzenleyici rol üstlenir, tam rekabet piyasalarının işleyişine müdahale etmez.

ii- Totaliter/Sosyalist Sistem: Ekonomideki üretim, dağıtım, bölüşüm kararları doğrudan doğruya devlet tarafından alınır. Bu sistemde bütün kararlar merkezi

plan/merkezi kumanda ile alınır, fiyat sistemi işlemez, kupon sistemi işler.

Günümüzde Kuzey Kore, Küba gibi birkaç ülkede uygulanmaktadır.

Çin ve Rusya ekonomileri artık sosyalist sistem olarak değil, geçiş ekonomileri olarak tanımlanmaktadır. Çünkü her ikisinde de özel mülkiyet hakkı sağlanmıştır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Bir ekonomide hangi kaynağın hangi mal ve hizmete ve nasıl tahsis edileceğine, nihai üretimin nasıl dağıtılacağına devletin karar verdiği sisteme ne ad verilir?

A) Karma ekonomi sistemi
B) Serbest piyasa sistemi
C) Totaliter müdahaleci sistem
D) Kapitalist sistem
E) Liberal ekonomi sistemi

Yanıt (C)

KPSS - 2002

iii- Karma/Müdahaleci Sistem: Ekonomideki üretim, dağıtım, bölüşüm kararlarının alınmasında piyasa mekanizması işler, ancak devlet ekonomik ve sosyal amaçlarla istediği anda piyasaya aktif bir şekilde müdahale eder, piyasayı yönlendirir.

7- DEVLET TÜRLERİ VE DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALE NEDENLERİ

Zaman içinde devlet anlayışında önemli değişmeler yaşanmıştır.

i- Jandarma, liberal, tarafsız devlet

Başta Adam Smith olmak üzere klasik maliyecilerin ve klasik iktisatçıların savunduğu jandarma, liberal, veya tarafsız devlet sadece kamusal mallar üretir. Ekonomiye ekonomik ve sosyal amaçla müdahale etmez.

ii- Sosyal, müdahaleci devlet

Başta Keynes olmak üzere modern maliyecilerin ve keynezyen iktisatçıların savunduğu modern veya müdahaleci devlet ise istikrar, büyüme, kalkınma gibi ekonomik amaçlarla veya gelir dağılımında adaleti sağlamak gibi sosyal amaçlarla aktif biçimde ekonomik ve sosyal hayata müdahale eder.

iii- Organik devlet

Organik devlet, sosyalizm, nazizim, fundamentalizm, faşizm gibi türleriyle "devlet için birey" felsefesine dayanır. Bireylerin sosyal, toplumsal ihtiyaçları hissetmesinin mümkün olmadığını, toplumu oluşturan bireylerden ayrı ve üstün bir kişiliği olan devletin bu ihtiyaçları hissedebileceğini varsayar.

iv- Mekanik devlet

Mekanik devlet, minimal, muhafazakar, sosyal demokrat gibi türleriyle "birey için devlet" felsefesine dayanır. Sosyal, tplumsal ihtiyaçların ancak bireylerin özgür iradeleri ile katıldıkları seçim süreçlerinde oluşan devlet tarafından saptanarak karşılanabileceğini savunur.

v- Birinci ve İkinci En İyi Teorisi

Tam rekabet piyasası çözümüne birinci en iyi teori denir. Tam rekabet piyasasının işlemediği, piyasanın başarısızlığa uğraması nedeniyle devlet müdahalesinin bulduğu çözüme ise ikinci en iyi teori denmektedir.

İkinci En İyi teorisine göre aynı miktar vergi tahsili söz konusu iken dolaylı vergi dolaysız vergiye göre genelde daha çok yarar kaybına yol açmaktadır.

İkinci En İyi Teorisine göre aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Aynı miktarda vergi geliri sağlayan dolaylı ve dolaysız biçimindeki iki verginin yol açtığı yarar kaybı eşittir.
B) Aynı miktar vergi tahsili söz konusu iken dolaylı vergi dolaysız vergiye göre genelde daha çok yarar kaybına yol açmaktadır.
C) Vergi yükümlüleri açısından iki vergi türünün eşit yarar kaybına yol açması durumunda, hazine açısından dolaysız verginin verimliliği daha düşüktür.
D) Dolaylı ve dolaysız olmak üzere iki vergi türü vergi yükümlüleri açısından eşit yarar kaybına yol açıyorsa bu iki verginin hazine açısından verimliliği aynıdır.
E) Vergi yükümlüleri açısından eşit yarar kaybına yol açan vergilerin dolaylı veya dolaysız olması hazine açısından aynı sonucu doğurur.

Yanıt (B)

KPSS - 2009

Devletin ekonomik hayata müdahalesinin altı temel gerekçesi vardır. Bu gerekçeler aynı zamanda kamu kesiminin ekonomik mantığını açıklar:

i- Sosyal ihtiyaçları karşılamak/sosyal faydayı maksimize etmek
ii- Kamusal malları yeterli derecede sunmak
iii- Dışsallıkları düzenlemek
iv- Doğal tekelleri (monopolleri) düzenlemek
v- Asimetrik Bilgiyi gidermek, tam bilgiyi sağlamak
vı- Ekonomik istikrar, büyüme, kalkınma ve gelir dağılımında adaleti sağlamak

7.1-Sosyal İhtiyaçları Karşılamak/ Sosyal Faydayı Maksimize Etmek

Kamu sektörünün temel amacı toplumsal (sosyal, kamusal, ortak) ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmetleri sunmaktır.

Bu nedenle kamu sektörü, özel sektörden farklı olarak özel faydayı veya karı maksimize etmek yerine sosyal faydayı maksimize etmek için çalışır.

Diğer yandan özel sektörde kaynak tahsisi fiyat mekanizması tarafından yapılırken, kamu sektöründe siyasal süreç/bütçeleme süreci tarafından yapılır. Yani kamu kesiminde kaynak tahsisi fiyat mekanizması yanında devletin ulaşmak istediği sosyal hedefler tarafından belirlenir.

Özel sektörde mal ve hizmetlerden yararlanmak için belli bir fiyat ödenmesi gerekirken, kamu sektöründe zorunlu finansman, yani vergi ödenir.

Özel ekonomi, özel ihtiyaçların karşılanmasında, özel tercihlerin hakim olduğu, kişilerin bu tercihlerini piyasada arz/ talep ve fiyat işleyişi yoluyla gösterdikleri iktisadi faaliyet alanına denir.

Kamusal ve özel ihtiyaçlar arasındaki temel farklar:

1- Kamu ihtiyaçlarının giderilmesinde bunların genişlik ve yoğunluğuna siyasi organlar karar verir. Özel ihtiyaçları gideren malların miktarını ise piyasa talebi belirler.

2- Kamusal ihtiyaçların karşılanmasında alınan kararlar, kanun şeklinde, özel ihtiyaçların karşılanmasında ise hür ve serbest olarak alınır.

3- Kamusal ihtiyaçlar kamu memurları, özel ihtiyaçları bireyler ve kurumlarca giderilir.

4- Kamu ekonomisinde kamu yararı amaçlandığından kar amacı yoktur. Özel ekonomide bireysel yarar ve kar söz konusudur.

5- Kamusal ihtiyaçlardan vazgeçmek mümkün değilken özel ihtiyaçlardan vazgeçilebilir.

6- Kamusal mallar birlikte tüketilirken, özel malları bireyler yalnız tüketirler.

7- Kamusal mallarda sosyal maliyetler hesaplanırken, özel mallarda özel maliyetler hesaplanmaktadır.

8- Kamusal mallar toplumun her bireyine aynı çeşitlilikte hazırlanırken, özel mallarda farklılaştırmalar yapılabilmektedir.

9- Kamusal ihtiyaçların giderilmesinde devlet mali araçları kullanmaktadır. Özel mallarda fiyat mekanizması bu işlevi üstlenmektedir.

10- Özel mallar içsel (bireysel, kişisel) fayda oluştururken kamusal mallar dışsal (sosyal) fayda oluşturmaktadır

7.2-Kamusal Malları Yeterli Derecede Sunmak

Tam kamusal mallar savunma, güvenlik, adalet, kamu düzeni gibi toplumdaki herkese bölünemez fayda sağlayan kollektif hizmetler olup bu hizmetlerden yararlanmada rekabet söz konusu değildir. Bölünmezlik ve dışlanamazlık özelliğinden dolayı herkesin bedava olarak bu hizmetlerden yararlanması mümkündür.

Devletin varlığının gerekçesi olan bu kamusal hizmetler;

i- Etkin fiyatlandırılamaması,

ii- Bireylerin gerçek tercihlerinin bilinememesi,

iii- Ölçek ve bölünememezlik sonucu pazarlanamaması

nedeniyle özel sektör tarafından üretilemeyeceği için devletin bizzat bu hizmetleri üretmesi gerekir.

Yarı kamusal mallar ise eğitim, sağlık gibi pozitif dışsallık sağlayan mal ve hizmetlerdir. Devlet bu tür mal ve hizmetleri bizzat kendisi üretebileceği gibi özel sektöre de ürettirebilir veya özel sektör bizzat kendisi üretebilir. Eğer eğitim ve sağlık gibi yarı kamusal malların üretimi tamamen özel kesime bırakılırsa, toplumun tercih ve arzu ettiğinden daha az miktarda üretilir. Çünkü özel kesim bu tür malların sosyal faydasını fiyatlandıramadığı için, sadece özel faydayı esas alır, sosyal faydayı dikkate almaz. Devlet özel sektörün yarı kamusal mal üretimini sübvanse ederek, teşvik ederek toplumun arzu ettiği miktarda üretilmesini sağlar.

7.3-Dışsallıkları Düzenlemek

Dışsallık, bir ekonomik birimin faaliyeti dolayısıyla diğer ekonomik birim veya birimler üzerinde fiyat mekanizması dışında dolaylı olarak görülen olumlu veya olumsuz etkileri ifade etmekte olup, bir üretim veya tüketim faaliyetine bağlı olarak diğer üretim veya tüketim faaliyetleri üzerinde ortaya çıkmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Dışsallıklarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Üretim veya tüketim sürecinde ortaya çıkabilirler.
B) Kaynak dağılımında etkinliğin bozulmasına yol açarlar.
C) Neden oldukları fayda ve zararlar piyasa dışıdır.
D) Pozitif veya negatif olabilirler.
E) Pazarlanabilirler.

Yanıt (E)

KPSS - 2008

Dışsallıklar konusu ilk defa 1896 yılında Kunt Wicksell tarafından incelenmiştir.

Marshall da, sanayileşme sürecinde kişi başına üretkenlikteki artışta, sanayileşme ortamında kaydedilen genel ilerlemeden kaynaklanan dışsal ekonomilerin etkisinin her kuruluşun kendi başına gerçekleştirdiği içsel ekonomilerin etkisinden büyük olduğunu savunmuştur. Ancak Marshall dışsal maliyetlere hiç değinmemiştir.

Dışsallığın kaynağı üretim ve tüketim fonksiyonları arasındaki veya mallar arasındaki bağımlılıktır. Üretim ve tüketim fonksiyonları bağımsız olduğunda dışsallık sıfırdır. Bağımsız mallar arasında (ekmek-ayakkabı gibi) dışsallık yoktur. Tamamlayıcı mallar (çay-şeker gibi) arasında pozitif dışsallık, ikame mallar (çay-kahve gibi) arasında negatif dışsallık vardır.

a) Pigou'nun Statik (Durağan) Teknolojik Dışsallık Yaklaşımı

Dışsallık, fiyat değil miktar aracılığıyla üretim ve refah düzeyinde ortaya çıkan teknolojik nitelikteki etkilerdir. Pigou'ya göre dışsallıklar fiyatlandırılamaz veya kısmen fiyatlandırılabilir.

b) Marshall'ın Dinamik Parasal Dışsallık Yaklaşımı

Dışsallık, ekonomideki her hangi bir birimin faaliyetindeki değişme, diğer bir birimin faydasını değiştirdiği zaman ortaya çıkar. Marshall'a göre dışsallık para cinsinden ifade edilebilir ve fiyatlandırılabilir.

c) Neoklasik Dışsallık Modeli

Dışsallık, bir iktisadi faaliyetin bir başka iktisadi faaliyeti olumlu/olumsuz etkilemesi nedeniyle ortaya çıkar. Dışsallık, bir kişinin yaptığı her hangi bir iktisadi faaliyetin başkalarının faydasını artırması veya eksiltmesi durumunda ortaya çıkar. Dışsallık iki türlü ortaya çıkabilir. Eğer herhangi bir kişi veya kurumun yaptığı bir ekonomik faaliyet, başkasının faydasını olumlu yönde etkiliyorsa pozitif dışsallık söz konusudur. Pozitif dışsallık dışsal ekonomi, dış fayda, dış yarar, dış kazanç olarak ta adlandırılmaktadır. Eğer herhangi bir kişi veya kurumun yaptığı bir ekonomik faaliyet, başkasının faydasını olumsuz yönde etkiliyorsa negatif dışsallık söz konusudur. Negatif dışsallık ise dışsal ekonomisizlik, dış zarar, dış kayıp olarak da adlandırılmaktadır. Neoklasik modelde dışsallık, fiyat sisteminin bilgilendirme ve özendirme (teşvik) etkilerinin ortadan kalktığı durumları yansıtmaktadır.

Dışsallığı doğuran temel faktör, fiyat sisteminin bireylerin üretim ve tüketim fonksiyonları arasındaki bağımlılıktan kaynaklanan dış faydayı fiyatlandıramaması, dış zararı ödetememesidir.

Kişilerin üretim, tüketim, fayda fonksiyonları arasında bağımlılığın oluşması durumunda dışsallık ortaya çıkar. Diğer yandan kişinin aldığı ve uyguladığı bir ekonomik karar, başkasını hiç etkilemiyorsa, yani üretim ve tüketim fonksiyonları birbirinden bağımsızsa dışsallık sıfırdır.

Dışsallıktan bahsedebilmek için ya ödetilemeyen bir maliyetin (negatif dışsallık), ya da fiyatlandırılamayan bir faydanın (pozitif dışsallık) ortaya çıkması gerekir. Maliyet ödetildiğinde, fayda fiyatlandırıldığında dışsallık sona erer.

d) Dışsallık Türleri: Parasal ve Teknolojik Dışsallıklar

Viner'e göre dışsallıklar parasal (Pecuniary) ve teknolojik (Technological) olarak ikiye ayrılır.

Parasal dışsallıklar, diğer ekonomik birimler üzerindeki etkilerini piyasa mekanizmasından geçerek dolaylı olarak gösteririler.

Teknolojik dışsallıklar ise üretim ya da fayda fonksiyonlarında kaymalara yol açarak, doğrudan reel etkiler meydana getirirler.

Parasal dışsallıkların toplam refah ve etkinlik üzerinde etkisinin olmadığı düşüncesi, özellikle refah ekonomistlerinin parasal dışsallıkları, dışssallık kavramı dışında tutmalarına neden olmuştur. Örneğin Boumol-Qates parasal dışsallıkları "yalancı dışssallık" (Psuedoexternality) olarak nitelemektedir.

Ekonomik faaliyeti yapana ve söz konusu faaliyetten etkilenene göre değişik dışsallık biçimleri ortaya çıkabilir:

i- Üreticiden üreticiye pozitif /negatif dışsallık

Bir üretim faaliyetinin bir başka üretim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesidir. Aynı akarsuyu kullanan iki fabrikadan, üstte bulunan fabrikanın akarsuyu kirletmesi halinde diğer fabrikanın olumsuz etkilenmesi durumunda üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık doğar. Bir köydeki mandıracılıkla uğraşan köylülerin, o köye yeni bir orman işleme fabrikasının kurulması nedeniyle yolların genişletilerek asfaltlanması dolayısıyla, ürünlerini zayi olmadan pazarlara iletmeleri sonucunda üreticiden-üreticiye olumlu dışsallık doğar. Bir çiçekçinin veya meyvecinin bir arıcıya sağladığı dışsallık da pozitif dışsallıktır. Bir fabrikanın atıklarının çevredeki çiftçilerin mahsulüne zarar vermesi üreticiden üreticiye negatif dışsallıktır. Ar-Ge yapan bir kuruluş, bütün sektöre pozitif dışsallık saçabilir. Bir işverenin çalışanlarına hizmet içi eğitim vererek becerisini ve vasfını artırdığında, çalışanların iş değiştirmesi durumunda, diğer işverenlere pozitif dışsallık sağlar.

ÇIKMIŞ SORU ?

Bir maden işletmesinin zehirli atıklarını nehre akıtmasının, o nehir suyuyla sulama yapan çiftçileri etkilemesi biçiminde ortaya çıkan dışsallık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Üreticiden üreticiye negatif dışsallık
B) Üreticiden üreticiye pozitif dışsallık
C) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
E) Tüketiciden tüketiciye negatif dışsallık

Yanıt (A)

KPSS - 2005

ii- Üreticiden tüketiciye pozitif /negatif dışsallık

Bir üretim faaliyetinin bir tüketim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesidir. Üretim faaliyetinde bulunan üretim biriminin yapmış olduğu üretim faaliyeti dolayısıyla tüketicileri dolaylı olarak olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilemesidir. Muğla'nın Gökova ilçesine kurulan Gökova Termik Santralının elektrik üretmek için yakıt tüketimi nedeniyle bacasından çevre kirliliğine neden olacak atık bırakması, üreticiden-tüketiciye olumsuz dışsallıktır. Ancak yakıtların santrala ulaştırılması için yolların genişletilerek asfaltlanması da üreticiden-tüketiciye olumlu dışsallık oluşturur. Bir fabrikanın atıklarının çevre halkının sağlını bozması da üreticiden tüketiciye negatif dışsallıktır.

iii- Tüketiciden tüketiciye pozitif /negatif dışsallık

Bir tüketim faaliyetinin bir başka tüketim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesidir. Tüketicilerin tüketim faaliyetleri dolayısıyla diğer tüketicileri olumlu veya olumsuz şekilde etkilemeleridir. Otomobil sahibi bir tüketicinin arabasının eski olması nedeniyle çevresini gerek egzoz sesi gerekse egzoz dumanıyla olumsuz yönde etkilemesi tüketiciden-tüketiciye yönelik olumsuz dışsallığa örnektir. Diğer taraftan, Çankaya'da villası olan bir kişinin evinin etrafını botanik bahçesine çevirmesi halinde o güzellikleri temaşa eden kişilerin hayata güzel bakmalarını sağlaması tüketiciden-tüketiciye yönelik olumlu dışsallıktır. Sınıfta, metroda, işyerinde siz gazete okurken başkalarının sizin gazetenizi alıp okuması, siz cep telefonunuzdan müzik dinlerken başkalarının da dinleyip mutlu olması tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallıktır. Ancak sizin sigara içmeniz, şarkı söylemeniz, yüksek sesle konuşmanız veya müzik dinlemeniz başkalarını rahatsız ettiğinde tüketiciden tüketiciye negatif dışsallık ortaya çıkar. Evinizin bacasından çıkan dumanın komşunuzun çamaşırlarını kirletmesi de tüketiciden tüketiciye negatif dışsallıktır. Diğer yandan tüketicilerin birbirlerinin yaşam biçimlerine bakarak kendini daha iyi hissetmesi pozitif dışsallık, kendini daha kötü hissetmesi negatif dışsallıktır. Bir kişinin ter kokusu negatif dışsallık, parfüm kokusu pozitif dışsallık saçabilir.

iv- Tüketiciden üreticiye pozitif /negatif dışsallık

Bir tüketim faaliyetinin bir üretim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesidir. Tüketicilerin tüketmiş oldukları mal ve hizmetlerin üreticileri hakkında çevrelerine o mal ve hizmet konusunda olumlu veya olumsuz fikir açıklamalarına tüketiciden-üreticiye yönelik dışsallık denir. Kullandığınız bir ürünü başkalarına tavsiye etmeniz o malın üreticisine pozitif dışsallık sağlarken, kullandığınız bir ürünü başkalarına yermeniz o malın üreticisine negatif dışsallık sağlar. Ancak bir reklam firmasının bir ürünü tanıtması veya reklamını yapması durumunda üreticiden üreticiye dışsallık olmaz, çünkü reklam firması bu işi para karşılığı yaptığı için dışsallık doğmaz.

ÇIKMIŞ SORU ?

Bir firmanın ürünleri hakkındaki olumsuz yargının tüketici tarafından çevreye aktarılması biçiminde ortaya çıkan dışsallık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye negatif dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye pozitif dışsallık
D) Tüketiciden üreticiye negatif dışsallık
E) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık

Yanıt (D)

KPSS - 2001

e) Dışsallıklara Karşı Çözüm Yolları (Vergilendirme, Sübvansiyon ve Tazminat)

Bazı ekonomik faaliyetlerin yararı sadece o faaliyette bulunanın bireysel yararını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda başkalarının yararını da pozitif veya negatif olarak etkiler. Dolayısıyla bu tip mal ve hizmetlerin sadece bireysel yarar amacı ile çalışan özel sektör tarafından üretilmesi toplam faydayı maksimize edemez (Çevre kirliliği, alt yapı gibi).

Devlet pozitif dışsallık sağlayan eğitim, sağlık gibi malların üretimini teşvik ederken, negatif dışsallık sağlayan uyuşturucu, sigara, çevre kirliliği gibi malların üretimini yasaklar veya kısıtlar.

Dışsallık, devletin ekonomiye müdahalesinin nedenlerinden birini oluşturur. Ancak dışsallığın sınırlı ve taraflarının az olduğu durumlarda kaynak dağılımında etkinlik temin edebilmek için devlet müdahalesine gerek yoktur. Taraflar kendi aralarında çözebilir. Bir üretim veya tüketim aktivitesinden meydana gelen dışsal fayda veya zarar sadece bir kişi ile ilgili ise taraflar birbirine tazminat ödeyerek anlaşabilir.

Dışsallığın yönlendirilebilmesi ve düzenleyici etkiler yaratabilmesi bakımından vergilendirmeye başvurulabilir. Özellikle bazı dışsal maliyetleri olan üretimlere vergiler konulur. Dışsal maliyetleri fazla olan alanlardan ekonomik aktiviteleri çekebilmek için dışsal fayda üreten alanlara sübvansiyon verilebilir. Dahası dış zarar veren kişiler tazminat ödemek zorunda tutulabilir. Günümüzde çevreyi kirletenlerden alınan çevre vergileri ile çevrenin korunmasına yönelik hizmetler üretilerek negatif dışsallık azaltılmaya çalışılır.

Eğitim, sağlık gibi pozitif dışsallığı olan üretim ve tüketim faaliyetlerinde marjinal sosyal fayda marjinal faydadan yüksek olduğundan devlet sübvansiyon vererek bu tür üretim ve tüketim faaliyetini teşvik eder. Destekleme alımları gibi üretim sübvansiyonları pozitif dışsallığı olan ürünlerin üretimini teşvik ederek üreticinin daha çok üretmesini sağlar. Tavan fiyat gibi tüketim sübvansiyonları ise pozitif dışsallığı olan ürünlerin tüketimini teşvik ederek tüketicinin daha çok tüketmesini sağlar. Devlet pozitif dışsallığa veya dış faydaya eşit bir sübvansiyon verdiğinde, dış fayda tamamen fiyatlandırılmış olmaz ama teşvik yoluyla pozitif dışsallık artırılarak optimum düzeye getirilmiş olur.

Uyuşturucu gibi negatif dışsallığı çok yüksek olan ürünlerin üretimini ve tüketimini devlet yasaklar. Sigara, alkol gibi negatif dışsallığı olan üretim ve tüketim faaliyetlerinde marjinal sosyal maliyet marjinal maliyetten yüksek olduğundan devlet bu tür malların üretim ve dağıtımını tekeline alarak veya vergi salarak bu tür üretim ve tüketim faaliyetini kontrol eder, caydırır. Alkol ve sigaradan özel tüketim vergisi alınmasının ana gayesi bunların tüketimini caydırabilmektir. Devlet negatif dışsallığa veya dış zarara eşit bir vergi koyduğunda, dış zarar tamamen ortadan kalkmaz ama caydırma yoluyla negatif dışsallık azaltılarak optimum düzeye getirilmiş olur.

Dışsallıkların düzenlenmesinde devletin vergi ve sübvansiyon gibi mali araçlarla müdahalesinin başarılı olabilmesi için, dışsallıkların karşılıklılık, ayrışma ve geriye dönebilme özelliklerini taşıması gerekmektedir.

i- Karşılıklılık özelliği: İktisadi birimlerin birbirine dışsallık saçmasını ifade eder.

ii- Ayrışma özelliği: Üretim ve tüketim fonksiyonlarının birbiriyle bağımlı olmasını ifade eder.

iii- Geriye dönebilme özelliği: Pozitif dışsallıklar fiyatlandırıldığında, negatif dışsallıklar ödetildiğinde dışsallığın ortadan kalkmasını ifade eder.

Dışsallıkların düzenlenmesinde vergi ve sübvansiyon dışında üçüncü bir yol, negatif dışsallığa yol açan kişinin, negatif dışsallıktan zarar gören kişiye tazminat ödemesidir.

Kamu kesimi açısından dışsallıklar üç yönden önem taşımaktadır: Hizmet planlaması, kamu harcamalarının fayda-maliyet analizi ve etkinlik analizi.

7.4-Doğal Tekelleri (Monopolleri) Düzenlemek

Doğal tekel bir teknolojik tekel türüdür. Elektriğin iletilmesi, kablolu telefon hizmeteleri, demiryolları, doğalgaz boru hatlarının döşenmesi gibi büyük enerji, altyapı, telekom, ulaştırma endüstrileri için geçerlidir.

Piyasanın ürettiği fakat doğal tekel durumunda olduğundan denetiminin hükümetçe yapıldığı mal veya hizmet hangisidir?

A) Taşınabilir telefon
B) Elektrik
C) Radyo
D) Televizyon
E) Su

Yanıt (B)

KPSS - 2003

Doğal tekellerde, üretilecek hizmetin veya malın özelliğinden dolayı, sabit maliyetlerin toplam maliyetler içindeki payı çok yüksektir. Bir tek aboneye elektrik veya telefon hizmeti sunabilmek için bütün ülkenin direk, kablo, baz istasyonlarıyla döşenmesi gerekir. Sabit maliyetlerin toplam maliyetler içindeki payı ne kadar yüksekse, doğal tekel o kadar katıdır.

Aşağıdakilerden hangisi katı doğal tekel niteliğindedir?

A) Otomobil montajı
B) Elektriğin iletilmesi
C) Kümes hayvanı yetiştirilmesi
D) Sigara üretimi
E) Tütün ekimi

Yanıt (B)

KPSS - 2004

Doğal tekel niteliğindeki endüstrilerde pozitif ölçek ekonomileri ve azalan maliyet koşulları geçerli olduğundan uzun dönem ortalama maliyet eğrisi negatif eğimlidir. Yani üretim ölçeği arttıkça ortalama maliyetler düşer, dolayısıyla elektrik, telefon gibi sunulacak hizmetlerin de fiyatı düşer. Bu nedenle, kapasite sınırına kadar, marjinal maliyetler ve ortalama maliyetler, üretim miktarı arttıkça azalır.

Aşağıdakilerden hangisi azalan maliyet koşullarının sürekli geçerli olduğu durumda ortaya çıkmaktadır?

A) Karteller
B) Tam rekabet
C) Kanuni tekel
D) Tekelci rekabet
E) Doğal tekel

Yanıt (E)

KPSS - 2004

Doğal tekellerde optimum üretim için, belli varsayımlar altında, üretim hacminin fiyatın marjinal maliyete eşit olduğu noktaya kadar genişletilmesi gerekir. Bu da ancak devletin bu noktaya kadar üretimi ve tüketimi garanti etmesiyle mümkündür. Oysa üretim piyasaya bırakıldığında tekel üretici, üretimi kısarak karını maksimize etmeye çalışacak, optimum üretim genişliğine ulaşılamayacak, toplumun yararlandığı elektrik, telefon gibi hizmetlerin fiyatı yükselecektir. Yani toplum ölçek ekonomilerinden ve azalan maliyet avantajından mahrum kalacak, sosyal refah kaybı oluşacaktır. Bu durumda devlet ya fiyata müdahale ederek, ya da üretimi doğrudan üstlenerek optimum üretim düzeyini gerçekleştirmek ister.

Devlet sosyal refah kaybına yol açmamak için doğal monopollere iki şekilde müdahale eder:

i- Doğal tekelleri kendi işleterek mali tekeller oluşturur. Türkiye'deki Devlet Demir Yolları, Türkiye Elektrik İdaresi, BOTAŞ gibi. Devletin işlettiği doğal tekellere mali monopol denmesinin nedeni, devletin monopol karını elde etmek istemesi nedeniyle bu işletmeleri kurmaya başlamasıdır.

ii- Doğal tekelleri imtiyaz devriyle bir tek firmanın işletmesine imkan sağlar. Telekom'un 21 yıllığına imtiyaz hakkının devredilmesi gibi.

Günümüzde elektrik, doğalgaz, telekom altyapıları ulusal düzeyde değil de bölgesel ve yerel düzeylerde örgütlendirilerek ve işletilerek, katı doğal tekel özellikleri giderek gevşetilmektedir.

7.5 – Asimetrik Bilgiyi Gidermek, Tam Bilgiyi Sağlamak

Bilgi ekonomisi ve bilgi toplumu çağımızın yeni gerçekleridir. Ancak bilgi ekonomilerinde bile, alıcı-satıcı, üretici-tüketici, işveren-işçi, asil-vekil gibi taraflar mallarla ve iktisadi faaliyetlerle ilgili olarak tam bilgi yerine eksik ve farklı (asimetrik, yanlı) bilgilere sahip olmaktadır. Asimetrik bilgi piyasalarda ve ekonomik hayatta üç önemli soruna yol açmaktadır: Ahlaki tehlike, ters seçim ve asil-vekil problemi.

i- Ahlaki Tehlike (moral hazard): Ekonomik faaliyetlerin tarafları kendilerinin sahip oldukları ancak karşı tarafın sahip olmadıkları bilgileri kendi yararına, karşısındakinin veya toplumun zararına kullanabilmektedir. Merkez Bankası Başkanı'nın devalüasyon kararını açıklamadan birkaç saat önce kendinin ve dostlarının TL hesaplarını döviz hesabına çevirmesi gibi. Takla atmış bir arabayı allayıp pullayıp hiçbir şey olmamış gibi başkasına satmak gibi. Sigortadan para kapmak için bazı insanların kasten yangın çıkarması, kaza yapması gibi. Kötü bir malı yanıltıcı reklam kampanyalarıyla tüketicilere iyi göstermek gibi.

ii- Ters seçim (adverse selection): Asimetrik, eksik, yanlı bilgi nedeniyle insanlar en iyi malı seçtiğini zannederek en kötü malı seçebilmektedir. Takla attığını bilmediğimiz allanmış, pullanmış bir arabayı ikinci el oto pazarından çok ucuza aldığımızı sanarak sevinmemiz gibi. Yanıltıcı reklamına kanarak kötü malı tercih etmemiz gibi.

iii- Asil-vekil problemi (principal-agent problem): Millet tarafından seçilen ve milletin temsilcisi olan millet vekilleri, millet tam bilgiye sahip olamadığı için, milletin bilgisi olmadan veya millete yanlış bilgi vererek kendi lehine, milletin aleyhine iş yapabilirler. Şirket müdürleri, avukatlar, yönetim kurulları, borsadaki aracı kurumlar, bankalar, finans kurumları da kendi lehine, temsil ettikleri kişilerin (asillerin) aleyhine spekülasyonlar, manipülasyonlar ve muvazaalı işlemler yapabilirler.

Bu tür eksik, yanlı bilgiden kaynaklanan sorunların çözümü için devletin iktisadi faaliyetlerin bütün tarafları için tam bilgiye ulaşabilecekleri bilgi kanalları ve bilgi sistemleri geliştirmesi, tam bilgiyi sağlayacak e-devlet gibi teknolojik altyapıları kurması, gerekli hukuki düzenlemeleri yapması, eğitim sistemini toplumu bilgi toplumuna dönüştürecek şekilde yeniden dizayn etmesi gerekmektedir.

7.6- Ekonomik İstikrar, Büyüme, Kalkınma ve Gelir Dağılımında Adaleti Sağlamak

Özellikle kalkınmakta olan ekonomilerde sık sık görülen;

i- Enflasyon, işsizlik, ödemeler dengesi açığı, aşırı borç yükü, finansal kriz, dış şoklar gibi istikrarsızlıkların giderilerek makroekonomik istikrarın sağlanması;

ii- Ekonominin uzun dönemli sürdürülebilir büyüme ve kalkınma hızının gerçekleştirilmesi,

iii- Gelir dağılımının iyileştirilmesi,

iv- İnsan kaynaklarının ve doğal kaynakların kalitesinin iyileştirilmesi

devletin temel ekonomik ve mali fonksiyonları arasındadır. Ekonomik istikrar, büyüme, kalkınma ve gelir dağılımı konularına kitabın 3 nolu Maliyenin Temel Amaçları kısmında değindiğimiz için burada tekrar ele almayacağız.

8- DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALE ARAÇLARI (MALİ ARAÇLAR)

Devlet, istikrar, büyüme, kalkınma gibi ekonomik amaçlarına, gelir dağılımını iyileştirmek, sosyal güvenliği yaygınlaştırmak, sağlıklı bir kentleşmeyi, dengeli bir sanayileşmeyi sağlamak gibi sosyal amaçlarına ulaşmak için mali araçlar kullanarak ekonomiye müdahale eder.

Devlet ekonomiye iki türlü müdahale eder: Doğrudan müdahale ve dolaylı müdahale.

A) Doğrudan Müdahaleler: Devlet kanun, yönetmelik gibi hukuki düzenlemelerle ekonomiye doğrudan müdahale eder. Sosyal faydayı esas alarak iktisadi faaliyetleri yasaklar, caydırır veya teşvik eder.

B) Dolaylı Müdahaleler: Devlet iktisat politikası araçlarını kullanarak ekonomiye müdahale eder.

İktisat politikası araçları iki ana gruba ayrılır: Para politikası araçları ve maliye politikası araçları.

i- Para politikası araçlarıyla müdahale: Devlet para arzı, açık piyasa işlemleri, reeskont oranı, zorunlu (munzam) karşılık oranı, disponibilite oranı, gecelik faizler (politika faizleri) gibi para politikası araçlarıyla ekonomiye müdahale eder.

ii- Maliye politikası araçlarıyla müdahale: Devlet kamu harcamaları, vergi, borçlanma, bütçe, gelirler politikası, özelleştirme politikası gibi maliye politikası araçlarıyla ekonomiye müdahale eder.

Para politikası araçları ve maliye politikası araçları, kitabın maliye politikası kısmında detaylı olarak anlatılacaktır.

9- DEVLET MÜDAHALELERİNİN/K.KESİMİNİN OPTİMAL DÜZEYİYLE İLGİLİ TEORİLER

Devlet müdahalelerinin ve kamu kesiminin optimum (en uygun) düzeyinin ne olduğuyla ilgili olarak maliye literatüründe üç teori öne çıkmaktadır: Gönüllü mübadele (değişim) teorisi, refah (ödeme gücü) teorisi ve sosyal denge teorisi.

i- Gönüllü Mübadele Teorisi: E. Lindahl tarafından geliştirilen gönüllü mübadele teorisinde bireyler temel ekonomik öznedir, devlet bireyler için bir eylem aracıdır. Teoride özel kesim için uygulanan marjinal analiz yaklaşımı kamu kesimi için kullanılmaktadır. Teoriye göre kamu kesiminin optimum düzeyini tüketici tercihleri belirler.

Mübadele konusu olan kamusal malların arz ve talebi, özel mallar gibi bireylerin talebine ve ödeyecekleri fiyata bağlıdır. Kamu kesimi üretiminin miktar ve üretimini aynı özel mallarda olduğu gibi tüketici tercihleri belirlemektedir. Gönüllü mübadele çözümü bir piyasa çözümüdür. Kamusal malların fiyatının adil olması için, toplumun değişik gelir gruplarına olan marjinal faydasına göre saptanması gerekmektedir. Gönüllü mübadele teorisinin zayıf tarafları, bireylerin kamusal mal tercihini açıklamadıklarını göz ardı etmesi, kısmi denge modeli olması, demokratik değerlere aykırı düşmesidir.

ii- Refah (Ödeme Gücü) Teorisi: A.C. Pigou tarafından geliştirilen refah (ödeme gücü) teorisi de marjinal analiz yaklaşımını kullanmaktadır. Teoriye göre, kamu kesiminin optimal düzeyi, kamu harcamalarının marjinal faydasının, vergiler yoluyla katlanılan marjinal fedakarlığa eşit olduğu noktada gerçekleşir. Çünkü ancak bu bu noktada kamu kesiminden özel kesime, özel kesimden kamu kesimine kaynak aktarımı durur.

iii- Sosyal Denge Teorisi: Galbraith tarafından geliştirilen sosyal denge teorisine göre, kamu kesimiyle özel kesim arasındaki optimal kaynak dağılımı, ancak sosyal denge noktasında gerçekleşir. Kamu kesimi ile özel kesim arasındaki fiili kaynak dağılımı ve bileşimi, toplumu oluşturan bireylerin tercihlerini yansıtan kamuoyu eğilimlerine uygun olduğu durumda ancak sosyal denge noktasına ulaşılmış olur.

Sosyal denge noktası sabit olmayıp, kamuoyu eğilimlerindeki değişmeye bağlı olarak zamanla değişebilmektedir. Eğer üretimin tümü ya da büyük kısmı kamu kesiminde gerçekleşirse, bireylerin politik ve ekonomik hürriyeti kısıtlanmış olur. Eğer üretimin tümü ya da büyük kısmı özel kesimde gerçekleşirse, bu durumda da iç ve dış güvenlikte zafiyet ortaya çıkar.

10-DEVLET MÜDAHALELERİNİN / KAMU KESİMİNİN SINIRIYLA İLGİLİ YAKLAŞIMLAR

Adam Smith'in 1776 tarihli "Milletlerin Zenginliği" eserinde savunduğu jandarma devlet ekonomiye hiç müdahale etmiyordu, sadece kamusal mal üretiyordu. Ancak 1929 Dünya Ekonomik Buhranından sonra, John Maynard Keynes'in 1936 tarihli "Para, faiz ve İstihdamın Genel Teorisi" eserinin etkisiyle liberal devlet anlayışından müdahaleci/'sosyal devlet anlayışına doğru bir kayış yaşandı ve devletin müdahale sınırı genişledi. Devlet kamusal mal yanında özel mal da üretmeye başladı. 1970'li yıllarda yaşanan petrol şoklarından sonra dünya stagflasyonla tanıştı ve neoklasik ve arz yanlı iktisadın etkisiyle devletin müdahale sınırı tekrar daralmaya başladı.

Devletin yapmış olduğu ekonomik müdahalelerin, kamu kesiminin genel ekonomi içindeki nispi/oransal payının büyüklüğünün ne olması gerektiği sorusuna aranan cevaplar neticesinde maliye literatüründe aşağıda belirtilen ana yaklaşımlar doğmuştur.

10.1 Liberal Yaklaşım

Klasik İktisat Yaklaşımına dahil iktisatçıların öne sürdükleri bir yaklaşım olup, devlet faaliyetlerinin asgari seviyede tutulmasını, kamu kesiminin sadece kamusal mal üretmekle sınırlandırılmasını savunmuştur. Liberal yaklaşım, Adam Smith'in savunduğu jandarma devlet anlayışını benimsemiştir. Jandarma devlet, tek fonksiyonu kamusal mal üretmek olan, özel mal üretmeyen, piyasanın işleyişine müdahale etmeyen küçük, nötr, tarafsız devlettir.

Klasik liberal ekolün öncüleri olan fizyokratlardan etkilenen liberal iktisatçılar, tabii nizamdan (doğal dengeden), piyasaların temizlenmesinden, tam istihdamdan, homo economicustan (iktisadi insan), bırakınız yapsınlar- bırakınız geçsinlerden (laissez faire, laissez passer), mahreçler yasasından (her arz kendi talebini oluşturur-Say Yasası) vb. görüşlerden etkilenmişlerdir.

Liberallerin benimsemiş oldukları bu ana ilkelerden devletin ekonomide aktif bir aktör olarak yer almaması ilkesi doğmuştur. Adam Smith'e göre devlet faaliyet olarak kendisine yalnızca üç konuyu hedef olarak seçmelidir. Bunların birincisi, toplumu her türlü tecavüze veya diğer hür toplumların istilasına karşı savunmaktır. İkincisi, toplumun her üyesini, kabil olduğu kadar diğer üyelerin zulmüne ve haksız davranışlarına karşı korumak veya adil ve dürüst bir idareyi gerçekleştirmektir. Üçüncüsü ise kişinin veya kişilerin elde edilecek karın masrafı karşılayamaması sebebiyle yapamayacakları kamusal eserleri ve kurumları inşa etmek ve idame ettirmektir.

10.2 Arz Yanlı İktisat Yaklaşımı

1970'li yıllardaki Petrol Şoklarından, diğer ifadesiyle negatif arz şoklarından ders çıkarılarak geliştirilen ve öncülüğünü Monetarist/Parasalcı İktisat Yaklaşımının temsilcisi Milton Friedman'ın ve Arthur Laffer'in yaptığı arz yanlı iktisat yaklaşımı da liberal devlet anlayışını ve anayasal iktisat görüşünü savunmaktadır.

Arz yanlı iktisat yaklaşımına göre ekonominin arz tarafı talep tarafından daha önemlidir. Bunun temini için özel kesim özendirilmeli ve devletin ekonomiye müdahalesi minimum seviyeye çekilmeli; vergiler düşürülmeli, kamu harcamaları kısılmalıdır.

Arz yanlı iktisat yaklaşımı, enflasyonla mücadele için kamu harcamalarının kısılarak kamu kesiminin küçültülmesini ve sıkı para politikasını önermektedir.

10.3 Müdahaleci (Sosyal) Devlet Yaklaşımı

1929 Dünya Ekonomik buhranından sonra, John Maynard Keynes'in 1936 tarihli "Para, faiz ve İstihdamın Genel Teorisi" eserinin etkisiyle liberal devlet anlayışından müdahaleci/'sosyal devlet anlayışına doğru bir kayış yaşanmıştır.

Müdahaleci devlet yaklaşımı, Keynezyen iktisatın etkisiyle, deflasyon, eksik istihdam ve işsizlik sorununu çözebilmek amacıyla, devletin para ve maliye politikaları aracılığıyla, özellikle de kamu harcamalarını artırıcı genişletici maliye politikaları yoluyla ekonomiye müdahale etmesini savunmaktadır. Devletin aktif müdahalesi olmadan ekonomide tam istihdamın sağlanamayacağını, tesadüfen sağlansa da sürdürülemeyeceğini kabul etmektedir. Bu itibarla devlet ekonomik alanda kalkınmayı gerçekleştirmek ve ekonomik istikrarın sağlanması için ekonomiye müdahale edebileceği gibi, toplumdaki gelir dağılımı adaletsizliğini gidermek amacıyla da ekonomik ve sosyal alana müdahalede bulunabilmelidir.

10.4 Sosyalist Yaklaşım

Devlet müdahalelerinin ve kamu kesiminin sınırının bulunmadığı tek yaklaşım sosyalist yaklaşımdır. Sosyalist yaklaşımda "Devletin tüm üretim araçlarının sahibi olması" ilke olarak kabul edildiğinden, iktisadi alandaki bütün üretimin sahibi de devlet olmaktadır. Devlet ekonomideki bütün üretim, dağıtım ve tahsis kararlarını merkezi planlama ile bizzat kendisi almakta, piyasanın yerini merkezi kumanda, fiyat mekanizmasının yerini kupon mekanizması almaktadır. Piyasalar olmadığı için rekabet te ortadan kalkmaktadır. İktisadi alanda monopol olarak yalnızca devletin bulunması gerektiğini savunan bu yaklaşım, sosyalist yaklaşımın iki ana beşiği olan Rusya ve Çin'de bile terk edilmiştir. Ancak Kuzey Kore, Küba gibi bir iki ülkede uygulanmaya devam edilmektedir.

11-KAMU EKONOMİSİNDE KARAR ALMA SÜRECİ/SİYASAL SÜRECİN İŞLEYİŞİ

Kamu kesiminde tahsis, üretim ve dağıtım kararları siyasal süreçte alınmaktadır. Siyasal süreç demokratik bir süreçse, siyasal sürecin aktörleri olan seçmenler, politikacılar (partiler), bürokratlar ve baskı grupları, temsil ettikleri grupların faydasını maksimize etmek için karar alma sürecine dahil olmaktadırlar.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu kesimi tarafından hangi mal ve hizmetlerin ne miktarda üretileceğini belirler?

A) Piyasa süreci
B) Siyasal Süreç
C) Fiyat
D) İMKB seansı
E) Yıllık TBB toplantısı

Yanıt (B)

KPSS - 2003

Siyasal süreçte karar alınabilmesi için önce toplumsal tercihlerin belirlenmesi, sonra da bu tercihlerin bağdaştırılması gerekmektedir.

A. Sosyal Tercihlerin (Kamu Tercihinin) Belirlenmesi

Kamu tercihinin belirlenmesinde seçmenler, partiler, büroktratlar ve baskı grupları rol alırlar. Seçmen maksimum kamu hizmeti, minimum vergi için mücadele ederken, partiler maksimum oy alarak iktidar olmak için, bürokratlar bütçesini maksimum kılarak güç ve iktidarını artırmak için, baskı grupları ise temsil ettiği grubun rantını maksimuma çıkarmak için mücadele ederler. Bu dört aktörün istekleri pazarlık gücüne göre sosyal tercihlere yansır. Örneğin tek tek firmalar bu süreçte rol almaz ancak baskı grubu olarak işveren sendikaları rol alır. Oysa her bir seçmenin tek oyu olduğu için seçmenler tek tek rol alırlar.

Kamu kesiminde üretilen ve Musgrave'in sosyal mal dediği kamusal mal ve hizmetlerin faydası tüm topluma yayılmakta, ancak mali yanılsma sonucu bir bedel istenebilir düşüncesi ile bireyler bu tür mal ve hizmetlere olan taleplerini açıklamak istememektedir.

Mali yanılsama: Bireylerin devletten bir birim hizmet talep ettiğinde kendisinden bir birimden daha fazla vergi alınacağını düşünmesidir.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu kesiminde üretilecek mal ve hizmetlerin belirlenmesinde siyasal karar sürecinin devreye girmesinin asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bireylerin seçmen olarak daha güçlü olması
B) Kamusal mal ve hizmetlere olan talebin, siyasal süreçte daha kolay ortaya konması
C) Kamusal mal ve hizmetlerin doğaları gereği piyasada üretilememesi
D) Piyasada üretilecek kamusal mal ve hizmetlerin daha düşük kalitede olma riski
E) Bireylerin kamusal mallara olan taleplerini açıklamak istememeleri

Yanıt (E)

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

Kamu kesiminde üretilecek mal ve hizmetlerde siyasi sürecin devreye girmesinin asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bireylerin kamusal mallara olan taleplerini açıklamak istememeleri
B) Bireylerin özel mallara olan taleplerini açıklamak istememeleri
C) Firmaların üretim faktörlerine olan taleplerini açıklamak istememeleri
D) Firmaların ürettikleri özel malları maliyetine satmak istememeleri
E) Bireylerin lüks tüketim

Yanıt (A)

KPSS - 2002

Bu mallarının finansmanda cebri finansmana başvurulmaktadır. Ancak kamusal malların finansman yükü vergiler yoluyla toplumdaki bireylerden tahsil edileceği için, hangi hizmetlerin ne kadar üretileceğiyle ilgili olarak toplum tercihlerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Toplumsal tercihlerin belirlenmesinde üç önemli yöntem kullanılmaktadır: Referandum, seçim ve bürokrasi.

i- Referandum: Uygulanacak her proje referandum ile toplumdan geçmelidir. Bu tekniğin uygulanmasında bazı zorluklar olabilir. Öncelikle bir çok proje olabileceği için her biri için halkoylamasına baş vurulamaz. İkincisi halk oylamasından önce oylamaya katılacak bireyler ayrıntılı bilgilendirilmesi gerekir. Bu da pek kolay bir iş değildir ve masraflıdır. Üçüncü olarak sık sık halkoylaması yapıldığı zaman bireyler, kendi oylarının alınacak kararlarda etkilerinin çok düşük olacağını düşünerek, sorumsuz davranabilir.

ii- Siyasi Partiler ve Seçim: Siyasi partiler baskı ve çıkar gruplarından farklıdır. Partiler sınıf çıkarlarını ülke çapında teşkilatlandırarak korumak için oluşturulmakta ve yaygın çıkarları savunmaktadırlar.

Downs'a göre siyasi partiler politik platformlarını belirlemelerinde piyasadaki firma teorisini uygulamışlardır. Firmalar kar maksimizasyonu ile hareket ettiği gibi siyasi partiler de oy maksimizasyonu ile hareket ederler. Dolayısı ile iktidar partisi her bir politikanın kendisine getirdiği ek oy ile kaybettirdiği oyu karşılaştıracaktır. Firma dengesi marjinal maliyetin marjinal hasılata eşit olduğu noktada sağlandığı gibi herhangi bir konudaki politika, kazandırdığı oy sayısı kaybettirdiği oy sayısına eşitlenene kadar sürdürülecektir. Oyların seyri anketler ile takip edilecektir.

İktidar partileri gelecek seçimlerde de iktidarını devam ettirmek isterler, bu nedenle seçim öncesi oylarını artırıcı politikalar izlerler.

Muhalefet partileri ya iktidarla aynı politikayı izleyeceğini fakat o politikayı iktidardaki partiden daha iyi uygulayacağını ileri sürer ya da tamamen zıt bir politika takip edeceğini ilan ederek azınlık oylarından bir çoğunluk elde etmeye çalışır.

iii- Bürokrasi: Bürokrasi idari tekel durumundadır. Bürokrasi bir kamu hizmet teknolojisi veya üretim birimi olarak ele alınabilir. Bürokrasi, hizmetlerini siyasi organlardan aldığı bütçe ödenekleri ile idame ettirmektedir. Siyaset bürokrasiyi yönlendirdiği gibi hükümetin aldığı kararlarda bürokrasinin etkisi çok yüksektir. İlber Ortaylı'ya göre Tanzimattan bu yana Türkiye'de iktidar erkini askeri ve sivil bürokrasi paylaşmaktadır. Yani politikaların belirlenmesinde bürokrasinin etkisi çok yüksektir.

B. Sosyal Tercihlerin Bağdaştırılması

Kamu ekonomisinde üretim ve dağıtım kararları siyasi süreçte alınır, üretilen mal ve hizmetin faydası tüm topluma yayılır. Bu durumda bireylerin devletten sunmasını istediği mal ve hizmetlerle ilgili tercihleri aynı ise bir sorun yaşanmayacaktır. Eğer tercihlerde farklılık var ise kamu ekonomisinde tek bir karar alınacağından, tercihlerin bağdaştırılması gerekmektedir.

Tercihlerin bağdaştırılmasında oy birliği veya oy çokluğu ilkesinden yararlanılabilmektedir.

i- Oy Birliği İlkesi

K. Wicksell ve J. Buchanan gibi maliyeciler oy birliği ilkesini savunmuştur. Onlara göre kamusal karar almada oy birliği ilkesi geçerli olmalıdır, oylamaya katılanların hepsi aynı yönde oy kullanması gerekir. Oy birliği kuralına göre hareket edilirse yapılan işleri tüm toplum onaylıyor demektir. Tüm toplumun onaylamadığı işler ve projeler uygulanmayacaktır. Örneğin x projesi toplumun bireylerinin tümü değil de çoğunluğu tarafından kabul görüyor olsun. Diğer bir y projesi ise toplum bireylerinin geri kalanlarını tarafından onay görsün. Bu durumda iki proje de oy birliği desteğine sahip değil. Bu durumda projeler karşılıklı olarak ödün vermeye tabi tutularak her iki projenin de oy birliği desteği alması temin edilir.

Oy birliği kuralı, her projenin uzlaşma içerisinde tüm toplumunun konsensusunu almasını öngörmektedir. Uygulamada bir çok proje olması, toplumdaki bireylerin de çeşitli düşünce ve bakış açısına sahip olmaları bu kuralın uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

ii- Oy çokluğu İlkesi

Oy çokluğu ilkesine göre, kamuda üretilecek mal ve hizmetlerin türleri, miktarı ve finansmanı konusunda toplum bireylerinin % 51'inin olumlu oyu yeterli olacaktır. Wicksell oy birliği kuralına taraftar olmasına rağmen uygulama zorluğundan dolayı, Pareto optimumuna mümkün olduğu kadar yaklaşabilmek için olumlu oyların dörtte üçü, altıda beşi veya onda dokuzu gibi olabildiğince yüksek oy oranına sahip olmasını istemiştir.

C- Piyasa Mekanizması İle Kamusal Karar Alma Mekanizmalarının Karşılaştırılması

Piyasa karar alma mekanizması, üretici ve tüketicilerin açıkladıkları tercihleri bir araya getiren, böylece oluşan fiyattan özel mal ve hizmetlerin alım ve satımına imkan sağlayan mekanizmadır. Bu mekanizma içinde üreticiler karlarını maksimize etme, tüketiciler de faydalarını maksimize etme yönünde hareket ederek genellikle dengeye ulaşırlar.

Kamusal karar alma mekanizmasının içinde bürokratlar, politikacılar, seçmenler ve baskı grupları yer alır. Bütün bu grupların iradelerinin bir bileşkesi olarak, kamusal nitelikli mal ve hizmetlerin arz ve talebi bu mekanizma ile belirlenir.

Bu mekanizma içinde;

a) Bürokratlar etkinlik çevrelerini genişletme ve bütçe maksimizasyonu,

b) Politikacılar oylarını maksimize etme ve iktidar olma,

c) Seçmenler bedava yararlanma ve kamu hizmeti/harcaması miktarını artırma,

d) Baskı grupları da temsil ettikleri kesimler için rant kollama güdüsü ile hareket eder.

Kamusal karar alma mekanizmasının karmaşıklığı, bu mekanizmanın kendine has özellikleri ve karar almanın zorluğu, bu mekanizma içinde yer alan aktörlerin davranışlarının ardında yatan güdülerin, kamusal etkinliği sağlayacak bir özelliğe sahip olmaması gibi nedenlerle, kamusal karar alma mekanizmasının işleyişinde bazı aksaklıklar görülür. Bu aksaklıkları piyasa karar alma mekanizması ile karşılaştırarak maddeler halinde aşağıdaki şekilde ortaya koyabiliriz:

i- Dengenin Sağlanması: Piyasa karar alma mekanizmasında denge; özel mal ve hizmet arzı, talebi ve tüketici tercihleri ile sağlanır. Ama kamusal karar alma mekanizmasında denge yani kamusal mal ve hizmet arz ve talebinin belirlenmesi; bürokrat, siyasetçi, seçmen ve baskı gruplarının tercihlerinin bileşimi ile sağlanır.

ii- Kar Yerine Kamu Yararı: Piyasa karar alma mekanizmasında dengenin sağlanmasında en önemli unsur kardır. Kamusal karar alma mekanizmasında ise kamu yararıdır. Kamu yararı ise somut bir kavram olmaktan çok soyut bir kavramdır. Ve de tanımı konusunda her zaman bir tartışma söz konusudur.

iii- Çıktıda Belirlilik Yerine Belirsizlik: Piyasa karar alma mekanizmasında piyasa talebi, piyasa arzını kolayca yönlendirebilir ve çıktıda belirlilik sağlanabilir. Kamusal karar alma mekanizmasında çıktıda önceden belirlilik söz konusu değildir. Bireysel seçmen tercihinin, kamusal mal ve hizmet arzını, doğrudan etkilemesi mümkün olmaz. Kişi, davranışının sonucunu önceden tahmin edemez.

iv- Bireysel Tercihlerde Kayma: Piyasa karar alma mekanizmasında çıktıda belirlilik olduğundan tüketici, kararlara katılırken, kendi tercihini yansıtır. Kamusal karar alma mekanizmasında ise toplam kamusal mal talebi, yalnızca bireysel taleplerin bileşkesi değildir. Dahası kamusal arz da her zaman kamusal talebe göre birebir hareket etmez. Bundan dolayı seçmen kendi tercihlerine göre değil, soyut kamusal tercihlere göre kararlara katılır. Bir anlamda bireysel tercihlerde bir kayma yaşanır.

v- Tercih Alternatiflerinin Sıralanamaması: Piyasa karar alma mekanizmasında birey alternatif tercihlerini sıralayabilir ve piyasadan bu isteğini tam olarak karşılayabilir. Kamusal karar alma mekanizmasında ise, farklı alternatifler seçmene genelde veri olarak temin edilir. Seçmen bunlardan birini seçer veya hiçbirini seçmez, yani tercih alternatiflerini sıralama imkanı yoktur. Bundan dolayı en müsait tercih bileşimi hiçbir zaman temin edilemez ve seçmen istekleri tam olarak karşılanamaz.

vi- Karar Almaya Katılımın Serbestliği Yerine Zorunluluğu: Piyasa karar alma mekanizmasında karar almaya katılımda veya bireysel tercihleri açıklamada, "cebir" söz konusu değildir. Kişiler, fiyatı veri alarak karar almaya katılırlar ve daha sonra fiyatı etkileme imkanına sahip olurlar. Kamusal karar alma mekanizmasında bireysel tercih kayması olduğundan ve alternatif tercihlerin sıralanması olanağı olmadığından, siyasal karar alma mekanizmasına katılan bir kişi, başkalarının tercihlerini istemeyerek kabul etmek zorunda kalabilir. Bu nedenle katılım oranının iyice düşmemesi için mekanizmaya katılım zorunlu tutulabilir.

vii- Bireysel Tercihlerden Sorumluluk Yerine Sorumsuzluk: Piyasa karar alma mekanizmasında birey, bireysel tercihlerinden tam olarak sorumlu tutulabilir. Kamusal karar alma mekanizmasında seçmen bireysel tercihlerinden tam olarak sorumlu tutulamaz. Yani tek tek kişiler değil, oylamaya katılanların tamamı bir bütün olarak sorumludur.

12-MAL VE HİZMET TÜRLERİ

Mal: İhtiyaçları karşılayan somut nesnelerdir (gıda maddeleri, giyim maddeleri gibi)

Hizmet: İhtiyaçları karşılayan soyut nesnelerdir (eğitim, sağlık, avukatlık, ulaştırma, haberleşme, turizm gibi)

İktisat literatüründe mallar genellikle ikiye ayrılır: İktisadi mal ve serbest mal.

İktisadi Mal: Herkese yetecek kadar bol olmayan, elde edilmesi için mutlaka belirli bir çaba harcanması ya da bir bedel ödenmesi gereken mallara denir.

Serbest Mal: Herkese yetecek kadar bol olan ve elde edilmesi için herhangi bir bedel ödenmeyen hava, deniz gibi mallardır.

Maliye literatüründe ise mal ve hizmetler beş grup altında incelenmektedir: Özel mallar, tam kamusal mallar, yarı kamusal mallar, erdemli mallar ve klüp mallar.

12.1 Özel Mallar

Özel malların beş temel özelliği vardır: Tam bölünebilirlik, dışlanabilirlik (mahrum bırakma), tüketimde rekabet (rakip mal), özel (bireysel) fayda, fiyatı olma. Gıda maddeleri, ulaştırma, haberleşme, giyim eşyası gibi piyasadan satın aldığımız mallardır.

i- Tam bölünebilirlik: Kamusal malların aksine özel malların faydaları toplum bireyleri arasında tam bölünebilmektedir. Piyasa fiyatından özel malı alıp kullanan kişiler, bu malın faydasını elde ederler, başkaları bu maldan hiçbir fayda elde etmez. Bir maldan ne kadar üretileceğini piyasa talebi belirler, talep arttıkça üretim de artar, talep azaldıkça üretim de azalır. Özel mallar tam bölünebilir mallardır.

ii- Dışlanabilirlik (mahrum bırakma): Özel mallar piyasada belli bir fiyat karşılığı satılır. Malın piyasa fiyatını ödeyenler o malın faydasını da elde eder. Malın piyasa fiyatını ödemeyen veya ödeyemeyenler özel malın faydasından dışlanır, mahrum kalır.

iii- Tüketimde rekabet (tüketimde gönüllülük): Üretilen mal miktarı talep edilen mal miktarından düşükse, tüketiciler aralarında rekabet ederler. En yüksek fiyatı ödeyenler malı elde ederler, diğer tüketiciler dışlanırlar, faydadan mahrum kalırlar. Özel mallar rakip mallardır.

iv- Özel (bireysel, içsel) fayda: Özel mallar sadece özel, bireysel, içsel fayda sağlar, dışsal, sosyal fayda sağlamaz. Sadece ekmeği yiyenin karnı doyar, ekmek yemeyenlerin karnı aç kalır.

v- Fiyatı olma: Özel mallar piyasadan temin edildiği için muhakkak bir fiyatı vardır. Sıfır maliyetli üretim ve sıfır kar birlikte olmadıkça özel malların fiyatı olacaktır. Serbest mal dediğimiz hava gibi fiyatı olmayan mallar konumuz dışıdır.

Özel mallar özel ihtiyaçları karşılar.
Özel malların üretiminde özel sektör tam etkindir.

vi- Özel malların üretiminde denge koşulu: (MM = MF= MH = P) dir.
Yani (marjinal maliyet = marjinal fayda= marjinal hasılat = fiyat) eşitliğinin sağlanmasıdır.
Kamu kesimi içindeki kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT'ler) özel mal üretirler.

12.2 Tam Kamusal Mallar

Toplumun toplum olarak varolmasından kaynaklanan ihtiyaçlarının en temel devlet faaliyetleriyle karşılanması amacı güden bu mal ve hizmetlere toplumsal mal ve hizmetler denilmektedir. Toplumsal ihtiyaçların giderilmesi için sunulan bu mal ve hizmetleri yalnızca devlet üretebilmektedir. Kamusal mallara ayrıca sosyal, toplumsal, kollektif, ortak ve bölünemez mallar da denmektedir. Kamusal mal tanımlamasını çağdaş anlamda ilk kez A.P. SAMUELSON yapmıştır.

Kamusal malların ortak nitelikleri:

a) Toplum ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir
b) Bölünmezlik ilkesi, mal ve bu malların faydaları bireyler arasında bölünemez
c) Birlikte tüketim
d) Fiyatlandırılamaması
e) Piyasaya konu olmaması, pazarlanamaması
f) Tüketimde bireylerin arasında rekabetin olmaması
g) Kamusal (zorunlu) finansman gerektirmesi
h) Dışsal ekonomiler oluşturması
i) Siyasal süreç gerektirmesi

Tam kamusal malların beş temel özelliği vardır: Tam bölünemezlik, dışlanamazlık (mahrum bırakmama), tüketimde rekabetin olmaması (birlikte ve zorunlu tüketim), kamusal (sosyal, toplumsal, ortak) fayda, fiyatı olmama (bedava sunum). Tam kamusal mallara örnek olarak milli savunma, milli güvenlik, genel polis ve kolluk hizmetleri, adalet, diplomasi, deniz feneri, sokak lambası gibi herkesin kullanımına bedelsiz açık olan altyapı hizmetleri verilebilir. Eğitim yarı kamusal mal olmakla birlikte, eğitimin ilk öğretim kısmı zorunlu ve bedava sunulduğunda tam kamusal mal haline dönüşür.

Faydası tüm topluma ait olan ve bölünemeyen mal ve hizmetlere ne ad verilir?

A) Özel mal ve hizmetler
B) Yarı kamusal mal ve hizmetler
C) Kamusal mal ve hizmetler
D) Lüks mal ve hizmetler
E) Erdemli mal ve hizmetler

Yanıt (C)

KPSS - 2001

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu hizmetinin özelliklerinden biri değildir?

A) Rekabete açık olmaması
B) Fiyatların marjinal maliyeti yansıtamaması
C) Zorunlu finansman kaynağı ile karşılanması
D) Ferdi taleplere cevap vermesi
E) Pazarlanamaz olması

Yanıt (D)

KPSS - 2002

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi tam kamusal malların özelliğidir?

A) Faydası bölünemez, fiyatlandırılamaz
B) Faydası bölünebilir, tüketimi engellenemez
C) Faydası bölünemez, tüketimi engellenebilir
D) Faydası bölünemez, fiyatı belirlenebilir
E) Faydası bölünebilir, fiyatı belirlenebilir

Yanıt (A)

KPSS - 2003

ÇIKMIŞ SORU

Faydası bölünemeyen, bir fiyat karşılığı piyasada satılamayan ve bireylerin tüketimden mahrum bırakılamadıkları mal ve hizmetler ne ad verilir?

A) Erdemli mal ve hizmetler
B) Özel mal ve hizmetler
C) Yarı kamusal mal ve hizmetler
D) Kamusal mal ve hizmetler
E) Lüks mal ve hizmetler

Yanıt (D)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisinde genel polis hizmetlerinin özellikleri doğru olarak verilmiştir?

A) Faydası bölünebilir, tüketimi engellenemez
B) Faydası bölünemez, tüketimi engellenebilir
C) Faydası bölünemez, tüketimi engellenemez
D) Faydası bölünemez, fiyatı belirlenebilir
E) Faydası bölünebilir, fiyatı belirlenebilir

Yanıt (C)

KPSS - 2004

i- Tam (teknik) bölünemezlik: Özel malların aksine kamusal malların faydası toplum bireyleri arasında bölünememekte, kamusal mallar toplumun bütün bireylerinin eşit faydasına sunulmak üzere bütün olarak üretilmekte ve toplum tarafından birlikte tüketilmektedir. Milli güvenlik, diplomasi gibi kamusal mallar ülke ve toplum için üretilmekte ve aynı anda bütün toplum bireyleri yararlanmaktadır. Ancak bireysel faydaların bölünmesi ve ölçülmesi teknik olarak mümkün olmamaktadır.

Kamusal mallardan ne kadar üretileceği, siyasal süreçteki aktörler (seçmen, partiler, bürokratlar, baskı grupları) tarafından ve bütçe mekanizması ile belirlenmektedir. Kamusal malların üretiminde bireysel talep dikkate alınmadığı için kişiler kamusal mal taleplerini açıklamak istemezler. Kamusal malların üretiminde sosyal/toplumsal tercihler dikkate alınır. Kamusal mallar bölünemez mallardır.

ii- Dışlanamazlık (mahrum bırakmama): Kamusal mallar piyasada alınıp satılan mallar değildir, fiyatı da yoktur, bedava sunulurlar, birlikte tüketilirler. Bu nedenle hiçbir kimse kamusal malların faydasından dışlanamaz, mahrum bırakılamaz. Bütün vatandaşlar, birbirlerini dışlamadan, birbirlerinin faydasını azaltmadan kamusal mallardan eşit biçimde yararlanırlar. Adalet, diplomasi, milli savunma gibi, deniz feneri, sokak lambası gibi.

iii-Tüketimde rekabetin olmaması (birlikte ve zorunlu tüketim): Kamusal mallar bütün olarak üretilir ve toplum tarafından birlikte tüketilir. Kamusal mallar rakip mallar değildir, herkes hiçbir bedel ödemeden eşit biçimde yararlanır. Kimse kimseyi kamusal mallardan faydalanmadan engelleyemez, kimse kimsenin faydasını artıramaz ve eksiltemez. Kamusal mallardan faydalananların sayısının artması, diğerlerinin faydasını azaltmaz.

Kamusal malların tüketiminde rekabetin olmaması, kısa dönemde marjinal maliyetin sıfır olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü kamusal malların üretim ve dağıtım kararları siyasal süreçte bütçe mekanizmasıyla alınır, kamusal hizmet maliyeti arttı diye hemen vergiler artırılmaz, borçlanma gibi kısa dönemde bireylere maliyeti sıfır olan kaynaklarla finanse edilir.

iv- Kamusal (sosyal, toplumsal, ortak) fayda: Kamusal mallar içsel fayda değil, dışsal fayda sağlar. Toplumdaki bütün bireyler kamusal mallardan eşit biçimde yararlanır. Bu nedenle kamusal mallar gelir dağılımı açısından nötr dür, yani gelir dağılımını hiç etkilemez.

v- Fiyatı olmama (bedava sunum, zorunlu finansman): Kamusal malların faydası fiyatlandırılamadığı ve dolayısıyla pazarlanamadığı, piyasalaştırılamadığı için topluma bedelsiz, bedava olarak sunulur. Kamusal malların maliyetine katılsa da, katılmasa da, yani vergi ödese de ödemese de, toplumdaki bütün bireyler kamusal mallardan eşit olarak fayda sağlar. Dolayısıyla kamusal malların gönüllü finansmanı, yani fiyatı yoktur. Kamusal malların vergi, resim, harç gibi zorunlu (cebri) finansmanı vardır. Eğer vergilerin sosyal maliyeti kamusal malların sosyal faydasından büyükse mali sömürü ortaya çıkar. Eğer vergilerin sosyal maliyeti kamusal malların sosyal faydasından küçükse mali rant ortaya çıkar. Bireylerin farklı ekonomik güçlere sahip olmalarına karşılık eşit oy hakkına sahip olmaları nedeniyle bireylerin kolektif mallardan yararlanma imkânı ile satın alma gücü arasında doğru orantılı bir ilişki yoktur.

ÇIKMIŞ SORU

Bireylerin kolektif mallardan yararlanma imkânı ile satın alma gücü arasında doğru orantılı bir ilişki olmamasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Adil bir gelir dağılımı yaratmaya yönelik talep
B) Bireylerin sadece kendi ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmet talep etmeleri
C) Bütün bireylerin oy hakkına sahip olmaları ve ihtiyaçları doğrultusunda mal ve hizmet talep et-meleri
D) Bireylerin farklı ekonomik güçlere sahip olmalarına karşılık eşit oy hakkına sahip olmaları
E) Sadece belirli bir gelir düzeyindeki kişilerin kamu mal ve hizmetlerinden yararlanması

Yanıt (D)

KPSS - 2007

Kamusal mallar bedava sunulmasına karşılık belli bir üretim maliyeti vardır.

vi- Kamusal malların maliyetini belirleyen faktörler: Kamusal malların maliyetini belirleyen dört temel faktör vardır:

a) Kamusal mal üretiminde kullanılan girdi fiyatları
b) Kamusal mal üretiminde kullanılan teknoloji
c) Kamusal mallardan yararlananların sayısı
d) Kamusal hizmetlerin sunulduğu alanın genişliği

Girdi fiyatları arttıkça, kullanılan teknoloji eskidikçe, hizmetten yararlananların sayısı arttıkça, hizmet sunulan alan genişledikçe kamusal malların maliyeti de artar. Sınır güvenliği gibi alanlarda hizmet sunulan alanın genişliği ön plana çıkar. Kamu hizmeti sunulan kişilerin cinsiyeti, yaşı gibi subjektif faktörler kamusal hizmet maliyetini etkilemez. Çünkü, tanım gereği herkes kamusal hizmetlerden eşit şekilde yararlanır, bireysel talep dikkate alınmaz.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu hizmetlerinde maliyeti belirleyen unsurlardan biri değildir?

A) Girdi fiyatları
B) Hizmet sunulan alanın genişliği
C) Sunulan hizmetin miktarı
D) Hizmetten yararlananların sayısı
E) Hizmetten yararlananların yaşı

Yanıt (E)

KPSS - 2004

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu hizmetlerinin maliyetini belirleyen unsurlardan biri değildir?

A) Hizmetlerden yararlananların sayısı
B) Hizmet sunulan alanın genişliği
C) Sunulan hizmet miktarı
D) Hizmet üretiminde kullanılan teknoloji
E) Toplanan vergiler

Yanıt (E)

KPSS - 2007

Kamusal mallar kamusal, sosyal ihtiyaçları karşılar.

Kamusal malların üretiminde özel sektör hiç etkin değildir. Çünkü kamusal malların fiyatı yoktur, bedava sunulur. Bütün olarak üretilir, bölünemez. Bu nedenle özel sektör tam kamusal mal üretemez. Özel sektör üretemeyeceği için tam kamusal malların özelleştirilmesi mümkün değildir.

vii- Kamusal malların üretiminde denge koşulu: (MSM = MSF) dır.

(marjinal sosyal maliyet = marjinal sosyal fayda) eşitliğinin sağlanmasıdır. Yani kişilerin kamu harcamalarından elde ettiği sosyal fayda, o harcamanın finansmanı için ödediği verginin sosyal maliyetine eşit olmalıdır.

Eğer (marjinal sosyal maliyet > marjinal sosyal fayda) ise, yani vergilerin sosyal maliyeti kamusal malların sosyal faydasından büyükse mali sömürü ortaya çıkar.

Eğer (marjinal sosyal maliyet < marjinal sosyal fayda) ise, yani vergilerin sosyal maliyeti kamusal malların sosyal faydasından küçükse mali rant ortaya çıkar.

Türkiye'de tam kamusal mallar genellikle merkezi yönetim bütçesinin I sayılı Cetvelinde yer alan Genel Bütçeye dahil idareler tarafından sunulur.

vi- Kamusal mal türleri

Kamusal mallar kendi içinde uluslar arası kamusal mallar, ulusal kamusal mallar ve yerel kamusal mallar olarak üç alt sınıflandırmaya tabi tutulur.

a) Uluslar arası kamusal mallar: Barış, çevre, ekolojik denge, ozon tabakası, uluslar arası para sistemi, uluslar arası ekonomik ve finansal sistem, uluslar arası hukuk sistemi gibi bütün toplumların ortak malı olan mallardır.

b) Ulusal kamusal mallar: Milli güvenlik, diplomasi, milli savunma, adalet gibi bütün ulusun ortak malı olan mallardır.

c) Yerel/bölgesel kamusal mallar: Sokak lambası, deniz feneri, parklar gibi yerel halkın bedelsiz ve birlikte tükettiği mallardır. Bu tür mallar fiyatlandırıldığı ve tüketimi sınırlandırıldığı anda kamusal mal olmaktan çıkar. Belediyelerin veya diğer kamu kurumlarının fiyatlandırdığı su, elektrik, doğalgaz, otoban gibi mallar özel mallardır.

12.3 Yarı Kamusal Mallar

Yarı kamusal mallar, eğitim ve sağlık gibi, hem bireylere özel fayda sağlayan, hem de topluma sosyal fayda sağlayan mallardır. Yarı kamusal mallara yarı-bölünebilir, yarı-toplumsal, yarı-kollektif ve karma mallar da denmektedir. Yarı kamusal malların topluma faydaları kamusal mal ve hizmetler gibi; bireylere faydası özel mal ve hizmetler gibidir.

Yarı kamusal malların iki temel özelliği vardır: Yarı-bölünebilirlik ve pozitif dışsallık.

i- Yarı-bölünebilirlik: Yarı-kamusal malların kişilere sağladığı özel fayda kısmı bölünebilir nitelikte iken, topluma sağladığı sosyal fayda kısmı bölünemez niteliktedir. Dolayısıyla yarı kamusal mallar yarı-bölünebilir mal olarak nitelenir.

ii- Pozitif dışsallık: Yarı kamusal mallar bireylere özel fayda sağlarken, aynı zamanda topluma sosyal fayda sağlar. Yani eğitim, sağlık gibi yarı kamusal mallar pozitif dışsallık saçarlar. Eğitimli ve sağlıklı bir kişi, hem kendine iç fayda sağlar, hem de toplum eğitimli ve sağlıklı kişiden dış fayda sağlar.

Tam kamusal mallar sadece kamu kesiminde üretilirken, yarı kamusal mallar hem kamu kesiminde, hem de özel kesimde üretilebilir. Çünkü yarı kamusal mallar yarı-bölünebilir mallardır. Yarı kamusal mallar parçalar halinde bölünebilir ve fiyatlandırılabilir. Yarı kamusal malların temel özelliği, bu mallardan yararlananlara olan doğrudan yararlarının yanında toplum üyelerine olan dolaylı, ek, dış katkılarıdır. Bölünebilir nitelikteki yarı kamusal mallarda her tüketici değişik tüketim paylarına sahip olabildiğinden, fiyat uygulamasına geçilebilmekte, buna bağlı olarak tüketiciler tercihlerini belirtebilmekte ve belirli bir dışlama yapılabilmektedir. Yarı kamusal mal ve hizmetler devlet tarafından üretilebildiği gibi özel kesimce de üretilebilmektedir.

Eğitim, sağlık gibi pozitif dışsallığı olan yarı kamusal mallarda marjinal sosyal fayda marjinal faydadan yüksek olduğundan devlet sübvansiyon vererek bu tür malların üretimini ve tüketimini teşvik eder. Destekleme alımları gibi üretim sübvansiyonları pozitif dışsallığı olan ürünlerin üretimini teşvik ederek üreticinin daha çok üretmesini sağlar. Tavan fiyat gibi tüketim sübvansiyonları ise pozitif dışsallığı olan ürünlerin tüketimini teşvik ederek tüketicinin daha çok tüketmesini sağlar. Devlet pozitif dışsallığa veya dış faydaya eşit bir sübvansiyon verdiğinde, dış fayda tamamen fiyatlandırılmış olmaz ama teşvik yoluyla pozitif dışsallık artırılarak optimum düzeye getirilmiş olur. Eğer devlet sübvansiyon vererek eğitim ve sağlık gibi malların üretimini ve tüketimini teşvik etmezse, bu tür mallar toplumun arzu ettiği optimum düzeyin altında kalır, sosyal fayda azalır.

Türkiye'de yarı kamusal mallar genellikle merkezi yönetim bütçesinin II sayılı Cetvelinde yer alan Özel Bütçeye dahil idareler tarafından sunulur.

Tam kamusal malların özelleştirmesi mümkün olmadığından, yarı kamusal mallar ve özel mal üreten mali tekeller özelleştirmenin kapsamına girmektedir.

12.4 Erdemli (Merit, Değerlenmiş) Mallar

Erdemli mallar, toplumun belli kesimlerine özel fayda, toplumun bütününe ise sosyal fayda sağlayan mallardır. Düşük gelirlilere yönelik toplu konut üretimi, ücretsiz ve düşük ücretle sağlık ve tedavi hizmeti sunulması, düşkün, yaşlı, kör, sakatlara hizmet sunulması, öğrenci bursları, halk ekmek, huzur evleri, çocuk esirgeme kurumları, sığınma evlerinin sunduğu hizmetler, üretim sübvansiyonları (destekleme alımları, taban fiyat uygulaması) ve tüketim sübvansiyonları (tavan fiyat uygulaması) gibi.

Devletin erdemli ve erdemsiz mallara müdahale etmesinin temel nedeni tercih çarpıklığına yol açmamaktır.

Erdemli malların iki temel özelliği vardır:

i- Erdemli mallar bedelsiz veya piyasa fiyatının altında bir bedelle sunulur.

ii- Öğrenci, yaşlı, çocuk, genç, yoksul, özürlü gibi toplumun spesifik kişi yada kişi gruplarına, toplumun belli kesimlerine özel fayda sağlar, topluma sosyal fayda sağlar.

Özel mallar veya yarı-kamusal mallar, yukarıdaki iki özelliğe kavuştuğunda erdemli mala dönüşürler. Örneğin ekmek özel bir maldır, ancak devlet tarafından yoksullara dağıtıldığında veya belediyeler tarafından halk ekmek olarak piyasa fiyatının altında sunulduğunda erdemli mala dönüşür. Konut özel maldır, ancak TOKİ'nin yoksullar veya düşük gelirliler için ürettiği ve piyasa fiyatının altında bir bedelle sunduğu konutlar erdemli maldır. Eğitim ve sağlık yarı-kamusal maldır, ancak devlet okulları ve devlet hastaneleri özel okullardan ve özel hastanelerden düşük bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak hizmet sunduğunda erdemli mala dönüşür.

Erdemli mallar, devletin toplumu oluşturan özel niteliğe sahip kişi veya kişi gruplarına yönelik olarak sunduğu hizmetlerdir. Bu malların sunulma nedeni, devletin sahip bulunduğu sosyal devlet olma ilkesidir. Bu mal ve hizmetler doğrudan devlet tarafından bedelsiz olarak topluma sunulmakta ve finansmanı vergilerle sağ-

lanmakta ya da piyasa fiyatının altında pazarlanmaktadır. Spesifik (özel) kişi ya da kişi gruplarının sahip oldukları ekonomik durumun iyileştirilmesi amacına yönelik sunulan erdemli mal ve hizmetler o grup içinde eşit şekilde dağıtılmaktadır.

Erdemsiz (Demerit) Mallar: Bireysel tüketime konu olan ancak tüketimi topluma zararlı olan mallardır. Uyuşturucu, alkol, sigara gibi. Devlet bu malların üretiminde tekel olarak veya üretimi düzenleyici olarak rol alır, bunların tüketimini caydırıcı yonde yasaklar ve vergiler koyar. Erdemsiz mallar, niteliği geregi piyasa malı (özel mal) olmakla birlikte, bilgi yetersizliği, değerlendirme yetersizliği veya irrasyonel davranış gibi nedenlerle tüketici davranışlarında oluşan çarpıklıkları düzeltmek için devletin müdahalesine konu olan mallardır.

Erdemli - erdemsiz mallarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Belirli kalite koşullarını sağlayan mallar erdemli, düşük kalitede sunulan kamu malları ise erdemsiz olarak adlandırılır.
B) Devlet tarafından daha etkin sunulan mallar erdemli, devlet tarafından etkin sunulamayan mallar ise erdemsiz mallardır.
C) Toplum tarafından beğenilen kamu malları erdemli, beğenilmeyen mallar ise erdemsiz mallardır.
D) Erdemli - erdemsiz mallarda devlet müdahalesi olmadığı takdirde bir kısım mala karşı tercih çarpıklığı ortaya çıkabilir.
E) Erdemli - erdemsiz mallar ayrımı tamamen kişilerin öznel tercihleri ile belirlenir.

Yanıt (D)

KPSS - 2008

12.5 Klüp Mallar

Klup mallar, sınırlı sayıdaki üyelerine mal ve hizmet sunan dernek, klüp, sendika, kooperatif gibi kuruluşların üyelerine yönelik olarak sunmuş oldukları mal ve hizmetlerdir.

Klüp malların üç temel özelliği vardır:

i- Klüp mallardan sadece klüp üyeleri yararlanabilir.

ii- Klüp mallar tıpkı yarı-kamusal mallar gibi pozitif dışsallık sağlar. Ancak klüp malların dış faydasından sadece klüp üyeleri yararlanır. Oysa yarı-kamusal malların dış faydasından bütün toplum yararlanır.

iii- Klüp üyeleri klüp mallardan yararlanırken herhangi bir fiyat ödemezler, sadece aylık veya yıllık üyelik aidatı öderler. Klüp üyesi klüp maldan bir yıl boyunca hiç yararlanmasa da, her gün yararlansa da aynı aidatı öder, klüp mallardan daha çok yararlandığı için daha çok bedel ödemez.

Klüp mallar, maliyetin üyelerce paylaşılması karşılığında üretilmekte olup, üyeler tarafından birlikte ve eşit biçimde tüketilmektedir. Klüp üyelerinin az sayıda olması nedeniyle, klüp malların tüketimi ve finansmanı yönünden, bedava yararlanma güdüsü geçerli değildir. Ancak bütün üyeler eşit haklara sahip olduğundan, klüp malların sunumunda sıkışıklıklar olabilir, kuyruklar oluşabilir. Tenis, golf klüpleri, su sporları klüpleri, tüketim, üretim ve yapı kooperatiflerinin üyelerine mal ve hizmet tedarik etmesinde olduğu gibi.

13-DEVLETİN ÖZEL MAL ÜRETME / KİT İŞLETME NEDENLERİ

Modern devlet, sadece kamusal mal üreten, ekonomik hayata karışmayan jandarma devlet değildir. Modern devlet, ekonomik ve sosyal amaçlarla ekonomiye müdahale eden sosyal devlettir.

Sosyal devlet, kamusal malların yanında özel mal ve hizmet üreten devlettir.

Devletin özel mal üretme nedenleri şunlardır: Doğal tekeller, sosyalizasyon, sıfır maliyetle yan ürün elde etme, pozitif ölçek ekonomileri ve azalan maliyetler durumu, düzenleme, yeni ve bebek endüstriler, girişimci ve sermaye açığını giderme, fiyat istikrarını sağlama.

i- Doğal Tekeller: Doğal tekelleri düzenlemek amacıyla devlet doğal tekeli bizzat işletmeye karar verebilir ve mali tekel kurarak işletebilir. Devlet kamu tekeli oluşturarak özel mal ve hizmet üretimi gerçekleştirebilir. Eğer bir sektörde üretim özel sektöre bırakıldığı zaman devletin üreteceğine göre daha az üretim gerçekleştirecekse ve bundan dolayı da kaynak dağılımında etkinlik bozulacaksa, sosyal refah kaybı olacaksa, özel firmaların yüksek fiyattan mal ve hizmet satışı ve aşırı kar elde etmesi durumu ortaya çıkacaksa, bu durumda bu alandaki üretimi devlet üstlenebilir.

ii- Sosyalizasyon: Dışsal ekonomilerin içselleştirilmesinin kolaylaştırılması çabaları, sosyalizasyon olarak adlandırılır. Pozitif dışsallıkların içselleştirilmesi, negatif dışsallıkların dışsallaştırılması nedeniyle devlet özel mal ve hizmet üretebilmektedir. Örneğin bir kanser araştırma merkezinin açılmasında yüksek bir pozitif dışsallık öngörülüyorsa devlet bu alana girebilir. Veya nükleer santrallerin çevreye zarar vermemeleri açısından devlet bu alana da girebilir. Elbette içselleştirme ve dışsallaştırma her zaman doğrudan üretim yoluyla değil, vergiler, teşvikler, sübvansiyonlar, tazminatlar gibi dolaylı yollarla da yapılabilir.

iii- Sıfır maliyetle yan ürün elde edilmesi: Bazı sektörlerde, devletin ürettiği bir mal ve hizmetin üretilmesi esnasında, sıfır maliyetle kendiliğinden bir diğer mal ve hizmetin üretilmesi durumu söz konusu olabilir. Elektrik amaçlı bir barajın yapılması durumunda elektrik üretimi gerçekleştiği gibi içme suyu, sulama suyu da karşılanabilir. Böyle bir durumda devlet özel mal olan içme suyu, sulama suyu üretimini de gerçekleştirmiş olur. Devletin ormanlaştırdığı alanlarda yan ürün olarak bir sürü orman ürünü elde edilebilir. Şeker fabrikası işleten bir kamu iktisadi teşebbüsü, şeker pancarından ürettiği şekerin yanında yan ürün olarak küspe de üretir.

iv- Pozitif ölçek ekonomileri ve azalan maliyetler durumu: Devlet ölçek ekonomilerinin getirdiği azalan maliyet imkanlarından istifade etmek isteyebilir. Bazı üretim alanlarında üretim ölçeği arttıkça artan getiriler söz konusu olabilir. Yani ölçeğe göre azalan maliyetler durumu vardır. Böyle bir durumda tek ve büyük ölçekli firmanın olması toplum refahı açısından en uygun olabilir. Özel sektör fazla büyüklükte yatırım gerektirdiği için bu alana girmek istemeyebilir. Böylelikle devlet ölçek ekonomilerinden istifade edebilmek için, söz konusu sektörde üretimi üstlenebilir.

v- Düzenleme: Devlet kartelleşmeyi, tekelleşmeyi önlemek, eksik rekabet piyasalarını tam rekabete dönüştürmek amacıyla hukuki düzenlemeler yanında KİT'ler vasıtasıyla piyasaya üretici olarak girebilir.

vi- Yeni ve bebek endüstriler: Devlet yeni endüstrileri ülkeye sokmak, bebek endüstrileri kollamak amacıyla özel mal üreten endüstriler işletebilir.

vii- Girişimci ve sermaye açığını gidermek: Devlet ekonomide girişimci ve sermaye açığını telafi etmek amacıyla, özellikle kalkınmanın ve sanayileşmenin ilk aşamalarında özel mal üreten endüstriler işletebilir.

viii- Fiyat İstikrarını sağlamak: Devlet ekonominin temel girdilerini üreterek yapısal enflasyonu, maliyet enflasyonunu ve fiyat enflasyonunu önlemek, fiyat istikrarını sağlamak isteyebilir.

14-KAMU KESİMİNDE KULLANILAN FİYATLANDIRMA YÖNTEMLERİ

Kamu kesiminde üretilen çok değişik mal ve hizmet çeşidi vardır. Bunlar; tam kamusal mal ve hizmetler, yarı kamusal mal ve hizmetler, özel mal ve hizmetler, erdemli mal ve hizmetler, klüp mal ve hizmetler şeklinde genel olarak sınıflandırılabilir. Kamusal mal ve hizmetlerin değişik özelliklerine bağlı olarak, değişik fiyatlama yöntemlerinin uygulanması gereklidir.

Kamu kesiminde fiyatlandırma yöntemleri belirlenirken üretilen mal ve hizmetin meydana getirdiği dışsallıkların yoğunluğu, mal ve hizmetin pazarlanabilme durumu, tüketimde dışlanabilirlik durumu vb. etkili olmaktadır.

i- Tam Kamusal Mallar: Tam kamusal mal ve hizmetlerin fiyatı olmadığından vergiler yoluyla zorunlu finansmana tabi tutulur. Vergiler tespit edilirken ödeme gücü esas alınır.

ii- Yarı Kamusal Mallar: Yarı kamusal malların fiyatlandırılmasında, kamusal mal ve hizmet dolayısıyla ortaya çıkan gider iki şekilde karşılanır. Ortaya çıkan faydanın bölünemeyen kısmı vergilerle, bölünebilen kısmı ise hizmetten yararlanandan harç, resim, şerefiye, katılım payı gibi) belli bir bedel alınarak finanse edilir.

iii- Özel Mallar: Kamu ekonomisinde üretilen mal ve hizmet fiyatlandırılırken mal ve hizmetlerin taşıdıkları özelliklere göre üç tür fiyatlama yöntemi kullanılabilir: Birinci en iyi fiyatlama yöntemi, ikinci en iyi fiyatlama yöntemi ve monopol fiyatlaması yöntemi.

a) Birinci en iyi fiyatlama yöntemi: Mal ve hizmetin marjinal maliyetini hesaplamak imkanı varsa, marjinal maliyet fiyatlaması yapılır. Böyle bir fiyatlama kaynak tahsisinde etkinlik açısından birinci en iyi çözümdür.

b) İkinci en iyi fiyatlama yöntemi: Marjinal maliyetin yaklaşık doğru biçimde tespit edilmesi imkanı yoksa, kaynak tahsisinde etkinlik açısından ikinci en iyi fiyatlama yöntemleri uygulanır. Bu yönetmelerden en önemlileri şunlardır: Ortalama maliyet fiyatlaması, fiyat farklılaştırması ve zirve talep fiyatlaması yöntemleridir. Kamu ekonomisinde üretilen mal ve hizmetlerin çoğunda marjinal maliyeti tespit etmek çok güçtür. Bu nedenle fiyatlamada birinci en iyiyi yakalamak zor olduğundan ortalama maliyet fiyatlaması kullanılır.

c) Monopol fiyatlaması yöntemi: Kamu ekonomisinde birinci ve ikinci en iyi fiyatlama yöntemlerinden ayrı olarak, devlet mali tekel işlettiği alanlarda monopol fiyatlaması uygulayabilir.

15-KAMU KESİMİNDE KULLANILAN DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

Kamu kesiminde kamu harcamalarının ve kamu hizmetlerinin değerlendirilmesinde iki ana teknik kullanılmaktadır: Maliyet-fayda analizi tekniği ve maliyet-etkinlik analizi tekniği.

A) Maliyet- Fayda (Cost-Benefit) Analizi

Maliyet –fayda analizi, kamu harcamalarının veya kamu hizmetlerinin faydasını veya toplum tarafından istenirliğini saptamak amacıyla kullanılan bir tekniktir. Veri hedeflere ulaşmak için uygulanabilecek alternatif projelerin değerlendirilmesinde kullanılır.

Maliyet-Fayda Analizi konusunda ilk çalışmayı yapan bilim adamı DUPUIT'tir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Kamu kesiminde maliyet-fayda analizi yapılırken aşağıdakilerden hangisi dikkate alınır?

A) Kamu harcamalarının sosyal faydası ile sosyal maliyeti
B) Vergilerin sosyal maliyeti ile sosyal faydası
C) Kamu harcamalarının sosyal maliyeti ile satın alınan malların sosyal faydası
D) Vergilerin sosyal maliyeti ile satın alınan mal ve hizmetlerin sosyal maliyeti
E) Kamu harcamalarının sosyal maliyeti ile vergilerin sosyal faydası

Yanıt (A)

KPSS - 2006

Kamu kesiminde maliyet-fayda analizi sonucunda sosyal faydası sosyal maliyetinden büyük olan projeler uygulamaya alınır, sosyal maliyeti sosyal faydasından büyük olan projeler terk edilir.

B) Maliyet-Etkinlik (Cost-Efficiency) Analizi

Maliyet-etkinlik analizi, parasal olmayan tüm nicel ve nitel ölçütleri kullanan işlemlere uygulanmaktadır. Amaç, değişik projelerin maliyetlerini hesaplamak, parasal olmayan etkinliğin ölçümünü yapmaktır. Bu analizde istenen etkinlik derecesini sağlayan en düşük maliyetli proje veya aynı maliyetteki en etkin proje seçilmektedir. Proje seçiminde amaca ulaşmada başarı derecesini gösteren etkinlik kriteri ile maliyet kriteri esas alınmaktadır.

Kamu kesiminde aynı maliyet düzeyinde daha çok etkinlik sağlayan veya aynı etkinlik düzeyini daha az maliyetle gerçekleştiren maliyet etkin projeler uygulamaya alını. Aynı maliyet düzeyinde daha az etkinlik sağlayan veya aynı etkinlik düzeyini daha yüksek maliyetle gerçekleştiren maliyet etkin olmayan projeler terk edilir.

16-MALİ YAKLAŞIMLAR

Maliye literatürüne geçmiş mali yaklaşımları genel olarak dört farklı sınıflandırmaya tabi tutabiliriz:

a) Normatif ve pozitif mali yaklaşımlar

b) Klasik ve fonksiyonel (modern) mali yaklaşımlar

c) Geleneksel ve günümüzdeki mali yaklaşımlar

d) Bireysel Mali Yaklaşımlar

16.1 NORMATİF VE POZİTİF MALİ YAKLAŞIMLAR

İktisat, hukuk, işletme gibi diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi, mali yaklaşımlar da, değer yargısı taşıyıp taşımamasına ve çözmeye çalıştıkları meseleler açısından normatif ve pozitif maliye yaklaşımları diye ikiye ayrılır.

i- Normatif maliye yaklaşımları: Normatif maliye yaklaşımları daha çok ne olmalıdır? Nasıl olmalıdır? sorusuna cevap arar. Kamu kesiminin büyüklüğü ne olmalıdır? Devlet ekonomiye nasıl müdahale etmelidir? Optimal vergileme ve kamu harcamaları düzeyi ne olmalıdır? gibi sorulara cevap arar. Değer yargısı içerir. Maliye teorisinin gelişiminde büyük katkısı vardır.

ii- Pozitif maliye yaklaşımları: Pozitif maliye yaklaşımları ne nedir? sorusuna cevap arar, gerçek hayattaki mali olayları amprik bulgular ışığında açıklamaya çalışır. Yapılan amprik araştırmalardan elde edilen bulgularla bütçe açıklarının, enflasyonun, stagflasyonun kaynaklarının, düzeylerinin ve sonuçlarının tespit edilmesi ve açıklanması gibi.

16.2 KLASİK VE FONKSİYONEL(MODERN) MALİ YAKLAŞIMLAR

Mali yaklaşımları dayandıkları iktisadi yaklaşıma göre ikiye ayırabiliriz: Klasik iktisat yaklaşımını benimseyen klasik mali yaklaşım ve keynezyen iktisat yaklaşımını benimseyen fonksiyonel (modern) mali yaklaşım.

A) KLASİK MALİ YAKLAŞIM

Klasik iktisat yaklaşımına dayanan klasik mali yaklaşım, Adam Smith dönemi olan 18. yüzyıldan 1929 dünya ekonomik buhranına kadar hakim olan yaklaşımdır.

Klasik mali yaklaşımın temel görüşleri:

i- Jandarma devleti savunur. Devlet sadece kamusal mal üretmeli, özel mal üretmemelidir. Devlet tarafsız, nötr olmalı, piyasaya müdahale etmemelidir.

ii- Bütçe dengesi, mali denge esastır. Bütçe küçük ve denk olmalıdır. Bütçe yıllık anlamda ve muhasebe anlamında denk (G=T, Kamu harcamaları = Vergiler) olmalıdır. Bütçe açık veya fazla veremez. Denk bütçe ortamında tüketim harcamalarının vergilerle, yatırım harcamalarının borçlanmayla finanse edilmesi durumunda denk bütçenin altın kuralı uygulanmış olur.

iii- Ekonomik denge görünmez el (tam rekabet) yoluyla otomatik olarak gerçekleşir. Ekonomi daima tam istihdam denge noktasındadır. Say (Mahreçler) Kanunu gereğince her arz kendi talebini doğurur, ekonomide talep yönlü sorun yoktur. Ekonomide eksik istihdam veya aşırı istihdam olamaz.

iv- Tam dışlama (crowding out) etkisi vardır. Yani devletin borçlanma yoluyla finanse ettiği kamu harcamaları toplam talep düzeyini hiç artıramaz, çünkü ekonomi daima tam istihdam denge düzeyindedir. Kamu harcamalarındaki bir artış, piyasa faizlerini artırarak özel yatırımlarda aynı miktarda bir azalışa yol açar. Dolayısıyla toplam talep miktarı değişmez, sadece toplam talebin bileşeni, kompozisyonu değişir, yani kamu harcamaları artar, özel harcamalar düşer. Dolayısıyla maliye politikası gelir,istihdam ve üretim düzeyini artıramaz.

v- Özel kesim kamu kesiminden daha verimlidir. Devlet kaynakları israf eder.

vı- Borçlanma olağanüstü bir kamu geliridir. Borçlanma sadece yatırımlar, savaşlar, doğal afetler gibi olağanüstü harcamaların finansmanı için kullanılabilir. Devlet cari harcamalarını vergiyle finanse etmelidir.

vii- Tarafsız, nötr maliyeyi savunur. Bütçe, kamu harcamaları ve vergiler nötr, tarafsız olmalıdır. Yani iktisadi birimlerin kararlarını etkilemeye yönelik olmamalıdır. Kamu harcamaları sadece kamusal hizmetler için olmalı, vergiler sadece fiskal amaçla (kamu harcamalarını finanse etmek için) toplanmalı, bütçe denk olmalıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Klasik iktisadi görüşe göre, aşağıdakilerden hangisi devletin temel görevidir?

A) Ödemeler bilançosu dengesinin sağlanması
B) Savunma ve güvenlik hizmetlerinin yapılması
C) Ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi
D) Optimum kaynak dağılımının sağlanması
E) Çalışma yaşındaki tüm bireylere iş sağlanması

Yanıt (B)

KPSS - 2002

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi klasiklerin mali konulardaki temel prensiplerinden biri değildir?

A) Devlet faaliyetlerinin temel hizmetlerle sınırlı tutulması
B) Devlet bütçesinin mümkün olduğu kadar küçük olması
C) Ekonomide geçici bir dengesizlik hali ortaya çıktığında kamu harcamaları ve vergiler gibi maliye politikası araçlarının kullanılması
D) Borçlanmanın mümkün olduğunca sınır¬landırılması
E) Objektif temellere dayanan düşük oranlı bir vergileme sisteminin uygulanması

Yanıt (C)

KPSS - 2001

ÇIKMIŞ SORU

Devletin kamu harcamalarının ekonomiye kötü etkiler yarattığı bunun için mümkün olduğu kadar devletin az harcama yapması gerektiği görüşü hangi olaydan sonra geçerliliğini yitirmiştir?

A) 1929 Buhranı
B) 1974 Petrol Şoku
C) 1991 Körfez Krizi
D) Fransız İhtilali
E) Magna Carta

Yanıt (A)

KPSS - 2004

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi klasik maliyecilerin temel ilkelerinin dayandığı varsayımlardan biri değildir?

A) Denk bütçe varsayımı
B) Tarafsız vergi varsayımı
C) Sosyal devlet varsayımı
D) Tarafsız kamu harcaması varsayımı
E) Özel işletmelerin kamu işletmelerine göre daha verimli olduğu varsayımı

Yanıt (C)

KPSS - 2005

B) MODERN MALİ YAKLAŞIM

1929 Dünya ekonomik buhranıyla birlikte, bu buhranı öngöremeyen klasik mali yaklaşım önemini kaybetmiş, Keynes'in deflasyona ve işsizliğe çözüm olmak üzere geliştirdiği keynezyen yaklaşımın etkisiyle modern (fonksiyonel) maliye yaklaşımı doğmuştur.

Modern mali yaklaşımın temel görüşleri:

i- Müdahaleci/sosyal devleti savunur. Devlet kamusal mal ürettiği gibi, ekonomik ve sosyal amaçlarla gerektiğinde özel mal da üretmelidir. Devlet istikrar, büyüme, kalkınma gibi ekonomik maçlarla ve gelir dağılımı gibi sosyal amaçlarla piyasaya aktif biçimde müdahale etmelidir.

ii- Bütçe dengesi değil, Makroekonomik denge esastır. Makroekonomik dengeyi sağlamak için devlet bütçe açığı veya bütçe fazlası verebilir.

iii- Ekonomi daima tam istihdam denge noktasında değildir. Say (Mahreçler) Kanunu geçerli değildir, ekonomide eksik istihdam, işsizlik gibi talep yönlü sorunlar vardır. Ekonomide tesadüfen tam istihdam oluşsa bile, tam istihdamın korunması ancak devlet müdahalesiyle mümkündür. Ekonomilerde genellikle eksik istihdam, işsizlik yaygındır, bu durumda devlet bütçe açığı vermelidir. Ekonomide aşırı istihdam, enflasyon varsa devlet bütçe fazlası vermelidir.

iv- Ekonomide çarpan etkisi vardır. Kamu harcamaları çarpan etkisiyle toplam talebi genişletir, üretim, istihdam ve gelir düzeyini artırır. Vergiler çarpan etkisiyle toplam talebi daraltır. Dolayısıyla devletin makroekonomik istikrarı sağlamak için aktif biçimde ekonomiye özellikle maliye politikaları aracılığıyla müdahale etmelidir.

v- Borçlanma normal bir kamu geliridir. Fonksiyonel maliyenin kurucularından Abba Lerner İlk defa borçlanmanın normal bir kamu geliri olduğunu söylemiştir. Devlet dilediğinde borçlanmaya gidebilir, borçlanmayla cari harcamalar dahil istediği kamu harcamalarını finanse edebilir.

vi- Fonksiyonel maliyeyi savunur. Bütçe, kamu harcamaları ve vergiler nötr değil fonksiyonel olmalıdır. Yani bütçe, kamu harcamaları ve vergiler, özel kesimin talep yetersizliğini telafi etmeli, makro ekonomik dengesizliği giderici yönde uygulanmalıdır. Ekonomide enflasyon varsa, tam istihdama dönebilmek için bütçe fazla vermeli, kamu harcamaları kısılmalı, vergiler artırılmalıdır. Ekonomide deflasyon varsa, tam istihdama dönebilmek bütçe açığı verilmeli, kamu harcamaları artırılmalı, vergiler düşürülmelidir.

ÇIKMIŞ SORU

1929 Dünya Bunalımı'nın maliye düşüncesi üzerindeki temel etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ekonomik faaliyetlerin güçlendirilmesi için vergilerin mutlaka düşük tutulması gerektiği düşünce-sinin güçlenmesi
B) Bütün ekonomik faaliyetlerin piyasa mekanizma-sına bırakılması gerektiği inancının güçlenmesi
C) Devlet bütçesinin küçültülerek maliyenin sadece kamu hizmetlerinin finansmanına indirgenmesi
D) Devletin çoğunlukla ekonomik faaliyetlerde başarısız olduğunun teyit edilmesi
E) Liberal anlayışı yansıtan tarafsız devlet yaklaşımının yerini müdahaleci devlet yaklaşımına bırakması

Yanıt (E)

KPSS - 2007

ÇIKMIŞ SORU

Modern maliyecilerin vergi tanımını Klasik maliyecilerin vergi tanımından ayıran temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vergilerin gerektiğinde ekonomik ve sosyal hayata müdahale amacıyla alınması
B) Verginin kamu gücüne değil gönüllülük esasına dayanması
C) Vergilerin temel kamu gelirlerinden sayılmaması
D) Verginin parasal bir yükümlülük olması
E) Vergilerin karşılıksız olması

Yanıt (A)

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

20. yüzyılın ikinci yarısında gelişen ve kapitalist ekonomilerin karma ekonomiye dönüşmesini sağlayan sosyal refah devleti anlayışı ile birlikte kamu ekonomisinde ortaya çıkan temel dönüşüm aşağıdakilerden hangisidir?

A) Piyasa ekonomisinin tümden terk edilerek kumanda ekonomisine yöneliş
B) Devletin sadece kolektif ihtiyaçların değil, özel ihtiyaçların da karşılanmasına yönelmesi
C) Ücretlerin piyasada değil kamusal kararlarla belirlenmesi
D) Devletin özel ihtiyaçların karşılanmasından çekilerek sadece kolektif ihtiyaçların karşılanmasına yönelmesi
E) Bu gelişme devletin faaliyetlerinde herhangi bir dönüşüme yol açmamış, sadece kamu harcamalarının azalmasına neden olmuştur.

Yanıt (B)

KPSS - 2006

16.3 GELENEKSEL VE GÜNÜMÜZDEKİ MALİ YAKLAŞIMLAR

Mali yaklaşımlar, dayandıkları mali felsefeye göre iki ana gruba ayrılabilir:

a) Geleneksel mali yaklaşımlar

b) Modern mali yaklaşımlar

A- GELENEKSEL MALİ YAKLAŞIMLAR

Geleneksel mali yaklaşımlar, beş alt yaklaşıma ayrılmaktadır: Kurumsal, yapısal, değişim, refah ve gelir (Fonksiyonel maliye) yaklaşımları.

a) Kurumsal Yaklaşım: Devlet faaliyetlerini hukuki ve idari açıdan inceleyen geleneksel yaklaşıma, kurumsal yaklaşım denir. Kurumsal yaklaşım, kamu harcamalarının yapılması, vergilerin salınması ve tahsili, kamu fonlarının kullanılmasıyla ilgili düzenlemeleri ele almaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu maliyesi ile ilgili aşağıdaki geleneksel yaklaşımların hangisinde, devlet faaliyetleri hukuki ve idari açıdan incelenmektedir?

A) Gelir yaklaşımı
B) Yapısal yaklaşım
C) Değişim yaklaşımı
D) Refah yaklaşımı
E) Kurumsal yaklaşım

Yanıt (E)

KPSS - 2005

b) Yapısal Yaklaşım: Yapısal yaklaşım, devlet faaliyetlerini ve mali konuları ekonomik açıdan incelemektedir. Kaynak dağılımı ve kullanımında etkinlik, devlet faaliyetlerinin etkinliği, alternatif maliyetler, piyasa ekonomisi ile kamu ekonomisi arasındaki ilişkiler gibi konuları ele almaktadır.

c) Değişim Yaklaşımı: Değişim yaklaşımına göre kamusal malların değişim/mübadele bedeli vergilerdir. Değişim yaklaşımına göre devlet faaliyetlerinin optimum düzeyi, piyasa ekonomisininkine benzer bir şekilde, kişilerin ödedikleri vergilerin marjinal maliyetinin, bu vergilerle finanse edilen kamu harcamalarının marjinal faydasına eşit olduğu noktada gerçekleşir. Eğer vergilerin marjinal maliyeti, kamu harcamalarının marjinal faydasını aşmışsa, kamu kesiminin optimal düzeyi de aşılmış demektir.

d) Refah Yaklaşımı: Refah yaklaşımı, kamu maliyesi aracılığıyla devletin, kimsenin durumundan fedakarlık yapmaksızın, toplumun sosyal refah düzeyini artırabileceğini savunmaktadır.

e) Gelir (Fonksiyonel maliye) Yaklaşımı: Gelir yaklaşımı, devlet faaliyetlerinin milli gelir düzeyini azaltıcı veya arttırıcı etkilerini incelemektedir. Fonksiyonel maliye ile ilgili bir yaklaşım olan gelir yaklaşımına göre, vergiler ve borçlanma likiditeyi azaltarak ekonomide daraltıcı etki yaparken, kamu harcamaları ekonomide genişletici bir etki yapar.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu maliyesi ile ilgili aşağıdaki geleneksel yaklaşımların hangisinde, devlet faaliyetlerinin milli geliri azaltıcı veya artırıcı etkileri incelenir?

A) Kurumsal yaklaşım
B) Yapısal yaklaşım
C) Değişim yaklaşımı
D) Refah yaklaşımı
E) Fonksiyonel maliye (gelir) yaklaşımı

Yanıt (E)

KPSS - 2001

B- GÜNÜMÜZDEKİ MALİ YAKLAŞIMLAR

Günümüzdeki mali yaklaşımlar dört alt yaklaşıma ayrılmaktadır: Hukuki, iktisadi, siyasal, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar.

a) Hukuki Yaklaşım: XIX. Yüzyılda iktisattan ayrı bağımsız bir bilim dalı olarak ortaya çıkan maliyeye Fransız ve Alman maliye okulunun yaklaşım biçimidir. Hukuki yaklaşıma göre devletin mali faaliyetlerinde hukuki faktörler ağırlık taşımaktadır. Mali olayların incelenmesinde hukuki boyut önemlidir. Kamu harcamalarının finansman kaynakları ve yöntemleri, mali yüklerin topluma adil biçimde dağıtılması konularında hukuki düzenlemeler yapılmalıdır.

Hukuki yaklaşımın temsilcilerinden Tangorra'ya göre Maliye, ancak mali hukukla ve vergi hukuku ile birleşerek tatmin edici sonuçlara ulaşabilir. Hukuki yaklaşımın eksikliği, maliyenin ekonomik ve sosyal yönünü ihmal etmesidir.

b) İktisadi Yaklaşım: Keynezyen iktisadın etkisiyle doğan ve daha çok Anglo Sakson maliye okulunun yaklaşım biçimi olan iktisadi yaklaşım, Pigou, Dalton, Hicks, R. Musgrave, F. Due gibi iktisatçılar ve maliyeciler tarafından geliştirilmiştir.

İktisadi yaklaşım kamu maliyesi yerine kamu ekonomisi deyimini kullanmakta, maliyeyi iktisadi bir kimliğe sokmaktadır. İktisadi yaklaşım, devlet faaliyetlerinin kamu hukuku ile olan ilişkisini bir tarafa bırakarak sadece ekonomik yönünü ele almaktadır. Devletin vergi ve vergi benzeri nitelikteki kamusal mali yük uygulamaları ve borçlanma aracılığıyla yarattığı ekonomik etkileri ön planda tutmaktadır. Söz konusu uygulamaların satın alma gücü, tüketim, tasarruf, yatırım, gelir ve servet dağılımı, makro ekonomik istikrar ve büyüme üzerindeki etkilerini incelemektedir. İktisadi yaklaşımın eksik yanı, maliyenin hukuki ve siyasi yönünü ihmal etmesidir.

c) Siyasal Yaklaşım: Siyasal yaklaşıma göre maliye, ekonomi ve siyaset arasında sınır oluşturmakta olduğundan; yalnızca iktisadi görüşle maliyenin yeterince kavranması söz konusu olamaz. Maliyenin iktisadi ve siyasi yönünün birlikte ele alınması gerekir.

Kamu kesiminde üretim ve dağıtım kararları siyasal süreçte alınır. Kamusal mal ve hizmetlerin üretimi ve tüketimi ile ilgili kararlara, siyasi karar alma mekanizması ile ortaya çıkan sosyal tercihler hakim olur. Kıt kaynakların hangi kamusal mal ve hizmetlere yönlendirileceğine siyasal süreç ile karar verilir.

Siyasal yaklaşıma göre alınan mali kararların toplumsal tercihlere uygunluğu en iyi demokratik yönetim biçimlerinde gerçekleşir. Demokrasi ile yönetilen toplumlarda tercihler ve buna uygun olması gereken kararlar seçimlerle belirlenir. Bireylerin karar alma sürecine sadece oy vererek değil, devamlı bir şekilde katılımı sağlandığında, kaynak tahsisinde, üretimde ve gelir dağılımında etkinlik ve rasyonellik artacaktır.

d) Psikolojik ve Sosyolojik Yaklaşım: Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlara göre maliye sosyal bir bilim dalıdır, mali olaylar bireyleri hem ekonomik olarak, hem de psikolojik ve davranışsal olarak etkilemektedir. Dolayısıyla mali olayların insan faktörünü de kapsayacak şekilde, psikolojik ve sosyolojik açıdan da incelenmesi gerekir.

16.4 BİREYSEL MALİ YAKLAŞIMLAR

a) E. R. A. Seligman Yaklaşımı

Seligman'a göre sosyal sınıflar arasında kendiliğinden var olan gelir ve servet farklarını düzeltmek devletin görevi değildir, ancak devlet böyle bir farklılığa neden de olmamalıdır.

ÇIKMIŞ SORU

E. R. A. Seligman'ın gelir/servet farklılıkları ve devletin rolü konusundaki görüşüne ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Piyasa koşullarında gelir ve servet dağılımındaki adalet gerçekleşmediğinden, devlet bu dağılımı daha adil hâle getirmek için aktif rol almalıdır.
B) Sosyal sınıflar arasında kendiliğinden var olan gelir ve servet farklarını düzeltmek devletin görevi olmakla birlikte, bu yeniden dağılım aşırı düzeyde olmamalıdır.
C) Sosyal sınıflar arasında kendiliğinden var olan gelir ve servet farklarını düzeltmek devletin görevi değildir, ancak devlet böyle bir farklılığa neden de olmamalıdır.
D) Devletin uyguladığı politikalar gelir ve servetin dağılımını değiştirdiğinden, bu dağılımın yüksek gelirden düşük gelire doğru yapıldığından emin olunmalıdır.
E) Devletin uyguladığı politikalar gelir ve servetin dağılımını değiştirdiğinden, bu dağılımın düşük gelirden yüksek gelire doğru yapıldığından emin olunmalıdır.

Yanıt (C)

KPSS - 2009

b) D. Black Yaklaşımı

Black, seçmen tercih sıralamasının tek doruklu (zirveli) olması hâlinde, oylama sonuçlarının belirsiz olmayacağını, oylamanın ortanca seçeneğin tüm öteki seçeneklere karşı kazanması ile sonuçlanacağını öne sürmektedir. Black'e göre tercihlerin tek doruklu olması durumunda basit çoğunluk yöntemi dengeyi sağlamaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Tercihlerin tek doruklu olması durumunda basit çoğunluk yönteminin dengeyi sağladığını gösteren teorem aşağıdakilerden hangisidir?

A) Arrow Teoremi
B) Buchanan Teoremi
C) Wicksell Teoremi
D) Niskanen Teoremi
E) Black Teoremi

Yanıt (E)

KPSS - 2009

ÇIKMIŞ SORU

Seçmen tercih sıralamasının tek doruklu olması hâlinde, oylama sonuçlarının belirsiz olmayacağını, oylamanın ortanca seçeneğin tüm öteki seçeneklere karşı kazanması ile sonuçlanacağını öne süren iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) J. Buchanan
B) K. J. Arrow
C) D. Black
D) J. S. Mill
E) R. Musgrave

Yanıt (C)

KPSS - 2008

c) Arrow Teoremi (Olanaksızlık/İmkansızlık Teoremi)

Arrow, demokratik bir toplumda sosyal tercih veya seçim fonksiyonunun beş koşulu aynı anda yerine getirmesi gerektiğini savunmuştur. Bu koşullar şunlardır: Ortak rasyonellik, sosyal ve bireysel değerlerin pozitif bağlılığı, sosyal tercihin sunulan seçenekler dışında çözüm aramaması, yurttaş egemenliği ve diktatörlüğün olmaması.

Bu koşulların bir yandan bireysel tercihleri yansıtması, diğer yandan tutarlılık ve genellik ilkelerini taşıması gerekmektedir. Oysa bu koşullar birbiriyle bağdaşmadığı gibi aynı anda bu koşulların tümünün yerine getirilmesi olanaksızdır.

Arrow'a göre bireysel kararlar iktisadi karar iken oylamayla alınan ortak/toplumsal kararlar siyasi karardır. İktisadi kararlarla siyasi kararlar arasında tutarsızlık vardır.

d) J.Tinbergen Yaklaşımı

Tinbergen'e göre her ekonomide, en azından millî savunma ve benzeri kamusal hizmetleri üreten bir kamu kesimi mevcuttur ve bu durum, ekonominin esas yapısının kapitalist özelliğe sahip olmasına engel değildir.

Tinbergen Modelinde değerleri hükümet tarafından belirlenen amaç değişkenler ve değerleri modelin çözümü ile bulunan politika değişkenleri olmak üzere iki tür değişken vardır. Modelin işleyişi ve bu değişkenler arası ilişkiler doğrusal denklemler ile gösterilir ve sonuçta eş-anlı (simultane) denklemler sistemi elde edilir.

Modelin temel önermesi şudur: Bir hükümet aynı anda çok sayıda amaca ulaşmak isterse, kullanacağı araçların sayısı amaçların sayısına eşit olmalıdır. Eğer amaçların sayısı araçların sayısından çoksa, hükümet politikaları başarılı olamaz, arzulanan amaca ulaşılamaz. Örneğin aynı anda hem büyüme hızını artırmak, hem de enflasyon oranını düşürmek isteyen bir hükümet, kamu harcamaları ve para arzı gibi en az ki araç değişkeni kullanmalıdır, tek bir araç değişkeni kullanarak amaçlarına ulaşamaz.

ÇIKMIŞ SORU

J. Tinbergen'in piyasa ekonomisi ve devlet konusundaki görüşü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kapitalist bir ekonomide kamu kesimine yer yok-tur ve olmamalıdır.
B) Ekonomik faaliyetlerin tamamı piyasaya bırakıl-malı ve piyasada üretilemeyecek olan hizmetler devlet kontrolünde, ama yine özel kesim tarafın-dan sunulmalıdır.
C) Her ekonomide, en azından millî savunma ve benzeri kamusal hizmetleri üreten bir kamu kesimi mevcuttur ve bu durum, ekonominin esas yapısının kapitalist özelliğe sahip olmasına engel değildir.
D) Millî savunma ve benzeri kamusal hizmetleri üre-ten bir kamu kesiminin varlığı ekonominin kapitalist yapısını bozar ve onları piyasadan uzaklaştırır.
E) Her ekonomide, en azından millî savunma ve benzeri kamusal hizmetleri üreten bir kamu kesimi mevcut olduğundan hiçbir ekonomi kapitalist özelliğe sahip değildir.

Yanıt (C)

KPSS - 2007

e) Pigou ve Dalton Yaklaşımı (Marjinal Analiz Yaklaşımı)

Pigou ve Dalton tarafından geliştirilen marjinal analiz yaklaşımına göre özel kesim için geçerli olan marjinal analiz metodu kamu kesimi için de geçerlidir.

Marjinal analiz Yaklaşımı, kamu harcamaları yoluyla sosyal refahın maksimize edilmesinde vergilemeden sağlanan marjinal liranın harcanmasının yaratacağı sosyal fayda ile mükellefe olan maliyetinin eşitlenmesini savunur.

Özel kesim denge koşulu özel malın marjinal maliyetinin marjinal faydasına ve fiyatına eşit olmasıdır ' MM=MF =P).

Kamu kesimi denge koşulu ise kamusal malın marjinal sosyal maliyetinin marjinal sosyal faydasına eşit olmasıdır (MSM=MSF). Yani kamu harcamalarının sosyal faydası, bu harcamaların finansmanı için alınan vergilerin sosyal maliyetine eşit olmalıdır. Eğer kamu harcamalarının sosyal faydası vergilerin sosyal maliyetinden büyükse mali rant doğar. Eğer kamu harcamalarının sosyal faydası vergilerin sosyal maliyetinden küçükse mali sömürü doğar. Kamu kesimi dengede olduğunda mali rant ve mali sömürü sıfırdır.

ÇIKMIŞ SORU

Pigou ve Dalton sosyal refahın kamu harcamaları yoluyla maksimize edilmesi için aşağıdakilerden hangisinin sağlanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir?

A) Vergilemenin neden olduğu marjinal oy kaybının, vergilerin harcanmasıyla sağlanan marjinal oy kazancına eşit olması
B) Vergilemeden sağlanan marjinal liranın harcanmasının yaratacağı sosyal fayda ile mükellefe olan maliyetinin eşitlenmesi
C) Kamu harcamalarının sağladığı marjinal sosyal faydanın, vergilerin neden olduğu marjinal oy kaybına eşitlenmesi
D) Vergilemenin neden olduğu marjinal sosyal fayda kaybının maksimize edilmesi
E) Vergilemenin yarattığı sosyal refah ile vergilemenin olmaması halinde elde edilecek olan sosyal refah arasındaki farkın minimize edilmesi

Yanıt (B)

KPSS - 2006

f) Downs Yaklaşımı (Demokrasinin Ekonomik Teorisi)

Demokrasilerde seçimle işbaşına gelen siyasal yönetimlerin davranış modelini inceleyen Downs, her hükümetin sağladığı siyasal desteği maksimize etmeyi ve iktidar olmayı amaçladığını savunmaktadır.

Downs'a göre hükümetler, uyguladıkları maliye politikaları ile sağladıkları siyasal desteği maksimize etmeyi amaçlamaktadırlar.

Hükümetler kamu harcamaları politikasının kendilerine sağladığı marjinal oy kazancı, vergi veya finansman politikasının neden olduğu marjinal oy kaybına eşit oluncaya dek harcama politikalarını sürdüreceklerdir.

Belirlilik koşulları altında bir hükümetin izleyeceği en iyi strateji, seçmen çoğunluğunun desteğini kazanacak politikaları uygulamaktır.

ÇIKMIŞ SORU

Downs tarafından geliştirilen "Demokrasinin Ekonomi Teorisi" aşağıdaki düşüncelerden hangisine dayanır?

A) Hükûmetlerin uyguladıkları maliye politikaları ile sağladıkları siyasal desteği maksimize etmeyi amaçlaması
B) Hükûmetlerin maliye politikaları uygularken temel amaçlarının toplam sosyal faydayı maksimize etmek istemesi
C) Hükûmetlerin uyguladıkları maliye politikaları ile sosyal refahı maksimize etmeye çalıştıkları hâlde demokratik sistemin buna izin vermemesi
D) Bireylerin çıkarı her zaman sosyal faydadan önde olduğundan, hükûmetlerin seçimle işbaşına gelseler bile sosyal refahı öne çıkarmak istemeleri
E) Bireyler çıkarlarını düşünmekle birlikte genellikle ideolojik davranışla oy verdiklerinden sosyal refahın olumsuz etkilenmesi

Yanıt (A)

KPSS - 2009

g) Niskanen Yaklaşımı(Bürokratik Üretim Modeli)

Bürokrasinin ilk kez sistematik analizini Niskanen yapmıştır. Niskanen Modeli bir arz modeli olup, kamu idarelerinin sunduğu kamusal hizmetlerin üretimini belirleyen faktörleri analiz eder.

Bürokratik sistemde yapılan toplam harcama, tam rekabet piyasasındaki optimum noktayı aşmakta, yani tam rekabetteki toplam harcamadan daha fazla harcama yapılmaktadır.

Bürokratik üretim sisteminde toplum için Pareto optimumu cinsinden ifade edilen toplumun arzu ettiği harcama düzeyi aşılmaktadır. Kamu kesimi aşırı genişlediği için sosyal kaynak tahsisinde etkinsizlik ortaya çıkmaktadır.

h) Anayasal İktisat Yaklaşımı

Hayek, Tullock, Buchanan gibi temsilcileri olan Anayasal İktisat Yaklaşımı, kamu ekonomik faaliyetlerinin asgari düzeyde olmasını, kamu kesiminin mümkün olduğunca kısıtlanmasını öngören liberal yaklaşımın tezlerini savunur.

Anayasal iktisat yaklaşımına göre, devlet piyasa ekonomisinin işleyişine karışmamalıdır. Bunun temin edilebilmesi için hükümetin ve yasama organın ekonomik konulardaki karar alma yetkisi anayasaya konulacak açık hükümlerle kısıtlandırılmalıdır. Yani vergi koymak, para basmak, borçlanmak, bütçe yapmak gibi mali yetkiler anayasalara konulacak kesin hükümler ile sınırlandırılmalıdır Böyle olunca, seçmenlerin, politikacıların, partilerin, bürokratların ve baskı gruplarının kendilerinin veya temsil ettikleri grupların faydalarını maksimize etmek için hükümeti ve parlamentoyu daha çok harcama yapmaya, mali disiplini bozmaya yönelik baskıları sonuçsuz kalacaktır. Anayasa'ya mali yetkileri sınırlayan hükümler konmadığı takdirde politikacı ve bürokratlar yetkilerini kötüye kullanabilecektir. AB'nin Maastricht mali kriterleri (bütçe açığının GSYH'nın yüzde üçünü aşmaması, kamu borç stokunun GSYH'nın yüzde 60'ını aşmaması) bir tür Anayasal İktisat uygulamasıdır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Anayasal iktisat yaklaşımına göre, devletin mali yetkilerini sınırlayan anayasal hükümler neden gereklidir?

A) Anayasal garanti altına alınan sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesinin ancak bu şekilde mümkün olması
B) Ekonomik dalgalanmalardan dolayı gerekli olan maliye politikalarının uygulanmasının anayasal yetki gerektirmesi
C) Bütçe uygulamaları sırasında politikacı ve bürokratlar anayasal yetkiye ihtiyaç duyduklarından, bu yetkinin garanti altına alınması
D) Anayasaya mali yetkileri sınırlayan hükümler konmadığı takdirde politikacı ve bürokratların yetkilerini kötüye kullanabilmesi
E) Anayasal yetki olmadığı takdirde, bakanlar kurulunun aldığı kararların geçersiz olması

Yanıt (D)

KPSS - 2008

ı) Buchanan ve Tullock Yaklaşımları (Maliyetlerin Minimizasyonu Yaklaşımı)

Buchanan ve Tullock, siyasal karar alma süreçlerinin etkinliklerini, neden oldukları maliyetlere göre açıklamaktadır.

Her kamusal faaliyet bireylere iki tür maliyet yüklemektedir: Dışsal maliyetler ve karar alma maliyetleri. Bu maliyetlerin büyüklüğü, kamusal kararın ilgilendirdiği bireylerin sayısıyla ters orantılıdır.

Eğer karar almada oybirliği sağlanamazsa, kamu kesimi dışsal sosyal maliyet üretmiş olmaktadır. Eğer oy birliği sağlanmışsa, dışsal maliyet sıfır olmaktadır.

Karar alma maliyetleri ise organizasyonun teknik maliyetleri olup, bilgi edinme, iletişim, karar alma için gerekli olan zaman maliyetlerinden kaynaklanmaktadır.

Dışsal maliyetler ve karar alma maliyetlerinin toplamı toplam maliyetleri oluşturmakta ve buna karşılıklı bağımlılık maliyeti denmektedir. Amaç, karşılıklı bağımlılık maliyetini minimize etmektir.

i) Downs, Buchanan ve Tullock Yaklaşımları (Maksimizasyon Yaklaşımı)

Maksimizasyon yaklaşımına göre demokratik ülkelerde hükümetlerin amacı iktidar sürelerini maksimum kılmaktır. Seçmenlerin amacı ise kendi gerçek gelirlerini maksimum kılmaktır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Downs, Buchanan, Tulluck gibi maliyecilerin, siyasilerin kamu harcamaları konusundaki tercihinde esas amacın iktidar süresini maksimum kılmak olduğunu savundukları yaklaşım hangisidir?

A) Minimizasyon Yaklaşımı
B) Maksimizasyon Yaklaşımı
C) Optimizasyon Yaklaşımı
D) İmkansızlık Yaklaşımı
E) Nispi Verimlilik Yaklaşımı

Yanıt (B)

KPSS - 2003

j) Samuelson'un İktisadi Rasyonalite Yaklaşımı

Bölünebilir ve bölünemez mal ayrımını ilk kez yapan ve iktisattan ayrı mali iktisadın varlığını ilk defa ortaya koyan Samuelson tarafından geliştirilmiştir.

Samuelson'a göre, bölünemez nitelikteki kamusal malların kamu kesiminde, bölünebilir nitelikteki özel malların özel kesimde üretilmesi iktisadi rasyonalite gereğidir.

İktisadi rasyonalite yaklaşımında, devletin, liberal yaklaşımın öngördüğü geleneksel adını verdiğimiz fonksiyonlarının dışındaki bazı faaliyetlere de katılması öngörülmektedir. Ancak, devlet bu faaliyetlerde asli unsur değildir. Özel kesimin çeşitli sebeplerle yeterli olamadığı alanlarda tamamlayıcı bir fonksiyon ifa edecektir. Yani devlet esasen kamusal mal ve yarı kamusal malları üretmelidir.

İktisadi rasyonalite yaklaşımı, maliyet mukayesesi (karşılaştırması) esasına dayanır. Maliyet mukayesesi kriterine göre, ister özel isterse kamusal olsun, bütün faaliyetlerin en az pahalıya mal olacak bir biçimde yapılması gerekir (H. Brohier ve P. Tabatoni). Kamu kesiminin ve devlet faaliyetlerinin sınırını çizerken, her bir faaliyetin özel veya kamu kesiminde üretilmesi halinde toplum açısından kaça mal olacağının hesaplanması gerekir. Bu kriter ancak teorik bir değer olabilir. Uygulamada devlet faaliyetlerini buna göre yürütmenin imkanı bulunmamaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Faydası bölünebilir malların üretiminin özel kesime, faydası bölünemez malların üretiminin ise kamu kesimine verilmesini öneren bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Keynes
B) Hansen
C) Samuelson
D) Clark
E) Neumark

Yanıt (C)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Devletin ekonomik faaliyetlerinin sınırını belirlemek amacıyla ileri sürülmüş olan İktisadi Rasyonalite Yaklaşımıyla ilgili olarak, devletin piyasada üretilmesi mümkün olmayan mal ve hizmetleri üretmesi gerektiği görüşünü ileri süren bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) R. Musgrave
B) A.G. Piqou
C) M. Duverger
D) J. M. Buchanan
E) P. A. Samuelson

Yanıt (E)

KPSS - 2001

k) Musgrave'in Devletin Klasik Mali Fonksiyonları Yaklaşımı

Richard Musgrave tarafından geliştirilen devletin klasik mali fonksiyonları yaklaşımı, bütçe politikası yolu ile devlet faaliyetlerinin hangi alanlarda ve hangi amaçlarla yürütülmesi gerekeceğine dair yeni bir görüş ortaya atmıştır. Bu yeni görüşün amacı, kamu fonlarının kullanılmasında etkinliği sağlamaktadır.

Musgrave'e göre, klasiklerin savunduğu liberal devletin yaptığı geleneksel hizmetlerin dışında devletin üç temel mali fonksiyonu vardır: Tahsis, dağıtım ve istikrar fonksiyonu.

i- Tahsis Fonksiyonu: Devletin ana fonksiyonlarından biri kaynak tahsisinde etkinliği sağlamaktır. Fiyat mekanizması tek başına optimum kaynak tahsisini gerçekleştiremez. Çünkü, milli savunma ve benzeri toplumsal ihtiyaçları (ki bunlara Musgrave sosyal ihtiyaçlar demektedir) karşılayacak mal ve hizmetler piyasadan tedarik edilemez.

ii- Dağıtım Fonksiyonu: Devletin ana fonksiyonlarından biri, gelir dağılımında adaleti sağlamaktır. Piyasada var olan fiyat mekanizması yoluyla adil gelir dağılımının gerçekleşmesi mümkün olmaması nedeniyle, devlet düşük gelir gruplarına yönelik olarak düşük fiyatlarla mal ve hizmet üretmelidir.

iii- İstikrar fonksiyonu: Devletin ana fonksiyonlarından biri de makro ekonomik istikrarı, yani tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarını sağlamaktır.

l) Jackson ve Brown'un Devletin Düzenleyici Fonksiyonu Yaklaşımı

Jackson ve Brown'a göre devletin temel fonksiyonu düzenleme (regulation) fonksiyonudur. Özel kesim faaliyetlerinin tam rekabetten sapmalara sebebiyet verdiği hallerde ve alanlarda devlet, ekonomik faaliyetlere katılmalı ve bu suretle düzeltici bir fonksiyon ifa etmelidir. Devlet monopol, oligopol, kartel gibi eksik rekabet piyasalarını düzenleyerek tam rekabet piyasasına dönüştürmelidir. Devlet böyle bir fonksiyonu ifa edebilirse optimum kaynak dağılımını da gerçekleşmiş olur. Adam Smith ve Alfred Marshall piyasaların tam rekabetçi piyasalar olduğunu iddia ederdi. Ancak, tam rekabet piyasasının dışında başka piyasa türlerinin de bulunduğunu ilk önce Fransız Augustin Cournot daha sonra da Edward Chamberlin öne sürmüştür.

m) McKean Yaklaşımı (Hükümetin Görünmez Eli Teorisi)

McKEAN Yaklaşımı, bireylerin fayda maksimizasyonu davranışında bulunacağı ve farklı bireysel tercihlerin uyumunu veya birleşmesini sağlayan bir pazarlık sürecinin varlığı varsayımları üzerine kurulmuştur.

Pazarlık süreci hükümetin görünmez eli olarak nitelenmektedir. Kamusal eylemlerin şikayet, karar almada güçlük, kararı onaylamama gibi daima bir maliyeti olduğu, bu nedenle hükümetlerin zarara uğrayanlarla pazarlık yaparak zararın tazminini sağlaması gerektiği savunulmaktadır. Kamusal eylemlerden yarar sağlayanların ise mali bir tazminat ödemesi gerekmektedir.

Devlete ödenen veya devletin ödediği tazminat miktarı, tarafların pazarlık gücüne, maliyetin büyüklüğüne ve koşullara bağlı olmaktadır.

n) Breton Yaklaşımı (Temsili Hükümetin Ekonomik Teorisi)

Breton Modeli, temsili çoğunluk sistemiyle yönetilen demokratik ülkelerde kamu harcamaları ve vergilerin özelliklerini açıklamaktadır. Kamusal hizmetler yerine kamu politikalarında talep, arz ve dengeyi etkileyen faktörleri ele almaktadır.

Kamu politikası alanı kamu harcamalarıyla sınırlandırılmakta, aynı zamanda yasama ve düzenleme konularındaki kamusal eylemleri de kapsamaktadır. Kamu politikalarına olan arz ve talep arasındaki denge, siyasal katılımın maliyeti ve karar alma kuralları dikkate alınarak belirlenmektedir.

deneme soruları

1. Aşağıdakilerden hangisi bir mali olay değildir?

A) Devletin harcama yapması
B) Devletin vergi toplaması
C) Devletin borçlanması
D) TBMM'nin seçim kararı alması
E) TBMM'nin bütçeyi yasalaştırması

2. Aşağıdakilerden hangisi bir mali araç değildir?

A) Kamu harcamaları
B) Vergi
C) Borçlanma
D) Bütçe
E) Bilanço

3. Klasik maliyeciler, maliyeyi iktisadın bir alt bölümü olarak düşünmüşlerdir. Günümüzde hangi ekol hala maliyeyi kamu ekonomisi üzerinde yoğunlaşmış iktisat olarak, yani iktisadın bir alt dalı olarak görmektedir?

A) Alman Ekolü
B) Fransız Ekolü
C) Türk Ekolü
D) Anglo-Sakson ekolü
E) Pasifik ekolü

4. Aşağıdaki bilim adamlarından hangisi ilk defa "mali iktisat" deyimini ortaya atarak, iktisattan ayrı bir maliye biliminin varlığını ileri sürmüştür?

A) Keynes
B) Adam Smith
C) Samuelson
D) Musgrave
E) Arrow

5. Aşağıdaki devlet faaliyetlerinden hangisi kamu maliyesi kapsamına girmez?

A) Gelirlerin toplanması
B) Harcamaların yapılması
C) Açıkların finansmanı
D) Kamunun varlık ve borçları ile diğer yükümlülüklerinin yönetimi
E) Kamu idarelerinin yönetimi

6. Aşağıdakilerden hangisi maliyenin alt dallarından biri değildir?

A) Maliye teorisi
B) Kamu harcamaları ve kamu gelirleri
C) Mali hukuk, kamu borçlanması, bütçe, mali yönetim ve mali kontrol
D) Maliye politikası, mahalli idareler maliyesi ve uluslar arası maliye
E) Fiyat teorisi

7. Mahalli idareler maliyesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Mali yönetimleri merkezden yönetim esasına göre yürütülür
B) Mali yönetimleri yerinden yönetim esasına göre yürütülür
C) Subsidiarite ilkesi geçerlidir
D) Mali ve idari özerklik ilkesi geçerlidir
E) Mali tevzin ilkesi geçerlidir

8. Subsidiarite (yerellik, ikincilik) İlkesi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Avrupa Birliğinde uygulanmakta olan bir ilkedir
B) Belirli alanlarda merkezi otoritenin, yerel yönetimlerin karar alma mekanizmalarına hiçbir şekilde karışmaması anlamına gelmektedir
C) Yereli, merkez karşısında güçlendirerek yerel özerkliğin garantisi olmuştur
D) Hizmetler daima merkezi idare tarafından sunulur
E) Hizmetler, kendisinden yararlanacak halka en yakın birim tarafından sunulur

9. Mali Tevzin (mali denkleştirme) ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki kaynak paylaşımının düzenlenmesidir
B) Merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki hizmet bölüşümünün düzenlenmesidir
C) Yerel yönetimler arasındaki hizmet bölüşümünün düzenlenmesidir
D) Merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki gelir paylaşımının düzenlenmesidir
E) Merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki gider bölüşümünün düzenlenmesidir

10. Mali tevzin gereği olarak, genel bütçe gelirleri tahsilatının sırasıyla yüzde kaçı büyük şehir belediyelerine, yüzde kaçı belediyelere, yüzde kaçı il özel idarelerine pay olarak ayrılır?

A) % 5, % 6, % 1,12
B) %5, % 5, % 2
C) % 6, % 6 %6
D) % 2, % 2 %4
E) % 10, % 1,12 %1.12

11. Gümrük tarifeleri ve mali monopollerle ilgili düzenlemelerin ana çerçevesini aşağıdaki uluslar arası kuruluşlardan hangisi belirler?

A) IMF
B) Dünya Bankası
C) Dünya Ticaret Örgütü
D) OECD
E) AB

12. Türkiye'nin AB ile yapmakta olduğu katılım müzakereleri 35 müzakere faslından oluşmaktadır. Aşağıdaki müzakere fasıl başlıklarından hangileri doğrudan maliyeyi ilgilendirmemektedir?

A) 5 nolu Kamu alımları faslı
B) 9 nolu Mali hizmetler faslı, 32 nolu Mali kontrol faslı
C) 16 nolu Vergilendirme faslı, 33 nolu Mali ve bütçesel hükümler faslı
D) 29 nolu Gümrük Birliği faslı
E) 25 nolu Bilim ve araştırma faslı

13. Maliyenin birincil ekonomik amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelir dağılımında adalet
B) Kıtlık sorununu çözmek
C) Büyüme
D) İstikrar
E) Kalkınma

14. Maliyenin birincil sosyal amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelir dağılımında adalet
B) Kıtlık sorununu çözmek
C) Büyüme
D) İstikrar
E) Kalkınma

15. Maliyenin birincil ekonomik amacı olan kıtlık sorununu çözebilmek için ikincil ekonomik amaçların gerçekleştirilmesi gerekir. Aşağıdakilerden hangisi maliyenin ikincil ekonomik amaçlarından biri değildir?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde etkinlik
C) Bölüşümde etkinlik
D) Ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma
E) Gelir dağılımında adalet

16. Maliyenin nihai amacı, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde ve bölüşümde etkinlik
C) Sosyal ihtiyaçların karşılanması, sosyal faydanın maksimizasyonu
D) Ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma
E) Gelir dağılımında adalet

17. İktisat ve maliyenin çözmeye çalıştığı temel iktisadi mesele aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelir dağılımında adaleti gerçekleştirmek
B) Kıtlık sorununu çözmek
C) Büyüme
D) İstikrar
E) Kalkınma

18. Kıt kaynaklar en öncelikli ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmetlerin üretimine dağıtılabilmişse, ekonomide hangi etkinlik sağlanmış olur?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde etkinlik
C) Bölüşümde etkinlik
D) Tüketimde etkinlik
E) Teknolojik etkinlik

19. Kullanılan teknoloji en az maliyetle (girdiyle) en çok hasılayı sağlayabilirse, ekonomide hangi etkinlik sağlanmış olur?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde etkinlik
C) Bölüşümde etkinlik
D) Tüketimde etkinlik
E) Dağıtımda etkinlik

20. Üretim sürecinde elde edilen mal ve hizmetler, her bir üretim faktörüne, faktörün üretime katkısı oranında pay edilebilirse, ekonomide hangi etkinlik sağlanmış olur?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde etkinlik
C) Bölüşümde etkinlik
D) Tüketimde etkinlik
E) Dağıtımda etkinlik

21. Ekonomide tam istihdam ve fiyat istikrarının simultane (eş anlı) olarak sağlanabilmesi durumunda hangi ekonomik amaca ulaşılmış olunur?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde etkinlik
C) Bölüşümde etkinlik
D) İstikrar
E) Büyüme ve kalkınma

22. Tam istihdamla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Geniş anlamda ekonomideki bütün üretim faktörleri kapasitesinin tam kullanımıdır
B) Dar anlamda emek/işgücü kapasitesinin tam kullanımıdır
C) Cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkes iş bulabiliyorsa, gayri iradi (gönülsüz) işsizlik sıfırdır
D) Gayri iradi işsizlik sıfırsa ekonomide tam istihdam sağlanmış demektir
E) İradi (gönüllü) işsizliğin olması tam istihdama engeldir

23. Tam istihdamla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Üretim imkanları (Dönüşüm, Transformasyon) eğrisi üzerindeki bütün noktalarda ekonomide tam istihdam vardır
B) Üretim imkanları eğrisinin içindeki bütün noktalarda, eksik istihdam vardır
C) Üretim imkanları eğrisinin dışındaki bütün noktalar kısa dönemde, mevcut üretim faktörleri kapasitesi ve mevcut teknoloji kapasitesiyle ulaşılamayacak noktalardır
D) Üretim imkanları eğrisinin dışındaki bütün noktalarda aşırı istihdam vardır
E) Üretim imkanları eğrisinin içindeki bütün noktalarda, işsizlik vardır

24. Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyi değişmeme eğiliminde ise, yani düşme veya yükselme eğiliminde değilse, o ekonomide hangi amaç gerçekleşmiş demektir?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Fiyat istikrarı
C) Tam istihdam
D) İstikrar
E) Büyüme

25. Bir ekonomide (Toplam talep = Toplam arz) ise, o ekonomide aşağıdaki durumlardan hangisi vardır?

A) Enflasyon
B) Fiyat İstikrarı
C) Deflayon
D) Depresyon
E) Stagflasyon

26. Bir ekonomide (Toplam talep > Toplam arz) ise, o ekonomide aşağıdaki durumlardan hangisi vardır?

A) Enflasyon
B) Fiyat İstikrarı
C) Deflayon
D) Depresyon
E) Stagflasyon

27. Bir ekonomide (Toplam talep < Toplam arz) ise, o ekonomide aşağıdaki durumlardan hangisi vardır?

A) Enflasyon
B) Fiyat İstikrarı
C) Deflayon
D) Depresyon
E) Stagflasyon

28. Bir ekonomide hem durgunluk (İşsizlik), hem de enflasyon varsa, o ekonomide aşağıdaki durumlardan hangisi vardır?

A) Enflasyon
B) Fiyat İstikrarı
C) Deflayon
D) Depresyon
E) Stagflasyon

29. Kişi başına düşen reel milli gelirdeki veya reel hasıla/çıktı düzeyindeki orta ve uzun dönemli artışa ne ad verilir?

A) Enflasyon
B) Büyüme
C) Deflayon
D) Kalkınma
E) Stagflasyon

30. Türkiye Ekonomisi 1990'lı yıllar boyunca hangi ekonomik konjonktürü yaşamıştır?

A) Enflasyon
B) Büyüme
C) Deflayon
D) Kalkınma
E) Stagflasyon

31. Türkiye ekonomisi 2002-2007 döneminde hangi süreci yaşamıştır?

A) Enflasyon
B) Büyüme
C) Deflayon
D) Kalkınma
E) Stagflasyon

32. Üretim imkanları eğrisinin sola ve içeri kayması neyi gösterir?

A) Enflasyon
B) Büyüme
C) Deflayon
D) Küçülme (negatif büyüme)
E) Stagflasyon

33. Emek, sermaye, doğal kaynaklar ve müteşebbis faktörlerinin miktarının artışına, dayalı büyüme ne tür büyümedir?

A) Miktar artışına dayalı ekstansif büyüme
B) Verimlilik artışına dayalı intansif büyüme
C) Yansız büyüme
D) Yanlı büyüme
E) Toplam faktör verimliliğindeki artışa dayalı büyüme

34. Nüfus artış hızına veya göçlere bağlı olarak ülke nüfusunun artması, fiziki ve parasal sermaye atışı, petrol, doğalgaz gibi yeni hammadde ve madenlerin keşfedilmesi ve işletmeye açılması gibi faktörlere dayalı büyüme ne tür büyümedir?

A) Miktar artışına dayalı büyüme
B) Verimlilik artışına dayalı intansif büyüme
C) Yansız büyüme
D) Nötr büyüme
E) Toplam faktör verimliliğindeki artışa dayalı büyüme

35. Emek miktarı sabitken, formel ve hizmet içi eğitimle emeğin kalitesinin (vasfının) ve becerisinin artmasına, yani emek faktörünün verimliğindeki artışa dayalı büyüme ne tür büyümedir?

A) Miktar artışına dayalı ekstansif büyüme
B) Verimlilik artışına dayalı büyüme
C) Yansız büyüme
D) Nötr büyüme
E) Sermaye yoğun teknolojik gelişmeye dayalı büyüme

36. Doğal kaynakları ve insan kaynaklarını tüketmeden, bilakis onları geliştirerek, çevreyi, ekolojik dengeyi bozmadan, onları koruyarak sağlanan büyüme ne tür büyümedir?

A) Miktar artışına dayalı ekstansif büyüme
B) Verimlilik artışına dayalı intansif büyüme
C) Yansız büyüme
D) Sürdürülebilir büyüme
E) Sermaye yoğun teknolojik gelişmeye dayalı büyüme

37. Bir ülkenin toplumu, ekonomisi ve kurumlarıyla bir daha geriye dönülemeyecek biçimde top yekün gelişmesine ne ad verilir?

A) Enflasyon
B) Büyüme
C) Deflayon
D) Kalkınma
E) Stagflasyon

38. Ülkelerin kalkınmışlık düzeyi hangi endeks ile ölçülür?

A) ÜFE Endeksi
B) TÜFE Endeksi
C) GSMH Deflatörü
D) Beşeri kalkınma (insani gelişme) endeksi
E) Lerner Endeksi

39. Aşağıdakilerden hangisi binyıl kalkınma hedeflerinden biri değildir?

A) Aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması
B) Herkesin temel eğitim almasının sağlanması, eğitimde cinsiyet eşitliğinin sağlanması
C) Çocuk ölümlerinin azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, HIV/ AIDS, sıtma ve diğer bulaşıcı hastalıkların önüne geçilmesi
D) Gelir dağılımında adaletin sağlanması
E) Çevresel kaynakların korunmasının sağlanması, kalkınma için küresel işbirliğinin geliştirilmesi

40. Gelir dağılımı tamamen piyasaya ve fiyat sistemine bırakıldığı zaman, her bir üretim faktörü sahibi, sahip olduğu üretim faktörünün üretime katkısı oranında gelirden pay alır. Bu şekilde üretim faktörü sahiplerinin elde ettikleri gelirlerin dağılımına ne ad verilir?

A) Nispi gelir dağılımı
B) Mutlak gelir dağılımı
C) Fonksiyonel gelir dağılımı
D) Gelirin yeniden dağıtımı
E) Negatif vergi

41. Devlet fonksiyonel gelir dağılımından pay alamayan işsizler, çocuklar, yaşlılar, engelliler gibi kesimlerin de milli gelirden pay alabilmesi için transfer harcamaları yoluyla, yüksek gelir gruplarından topladığı vergileri bu kesimlere aktarır ve böylece fonksiyonel gelir dağılımına müdahale ederek milli geliri yeniden dağıtır. Devletin gelir dağılımını iyileştirmek için en az geçim düzeyinin altında yaşayan kesimlere yaptığı transfer harcamalarına ne ad verilir?

A) Nispi gelir dağılımı
B) Mutlak gelir dağılımı
C) Fonksiyonel gelir dağılımı
D) Vergi harcaması
E) Negatif vergi

42. Kutu diyagramı, Lorenz eğrisi ve Gini katsayısı yardımıyla aşağıdakilerden hangisini ölçebiliriz?

A) Enflasyon
B) Büyüme
C) Deflayon
D) Gelir dağılımı
E) Stagflasyon

43. Bir ülkede nüfusun yüzde dilimlerinin milli gelirden yüzde kaç pay aldıklarını gösteren eğrinin adı nedir?

A) Talep eğrisi
B) Arz eğrisi
C) Lorenz eğrisi
D) Laffer eğrisi
E) Senyoraj eğrisi

44. Lorenz eğrisi ile mutlak eşitlik doğrusu arasında kalan alanın, üçgenin toplam alanına bölünmesiyle bulunan değer, hangi katsayının değerini verir?

A) Esneklik katsayısı
B) Gini katsayısı
C) Regresyon katsayısı
D) Korelasyon katsayısı
E) Eğim katsayısı

45. Lorenz eğrisi mutlak eşitlik doğrusuyla çakışmışsa, Gini katsayısı sıfırdır, gelir dağılımında durum nasıldır?

A) Gelir dağılımında mutlak eşitlik vardır
B) Gelir dağılımında tam eşitsizlik vardır
C) Gelir dağılımında mutlak eşitsizlik vardır
D) Gelir dağılımı iyileşmektedir
E) Gelir dağılımı kötüleşmektedir

46. Lorenz eğrisi içe ve sola kaydıkça Gini katsayısı küçülür, gelir dağılımında durum nasıldır?

A) Gelir dağılımında mutlak eşitlik vardır
B) Gelir dağılımında tam eşitsizlik vardır
C) Gelir dağılımında mutlak eşitsizlik vardır
D) Gelir dağılımı iyileşmektedir
E) Gelir dağılımı kötüleşmektedir

47. Lorenz eğrisi dışa ve sağa kaydıkça Gini katsayısı büyür, gelir dağılımında durum nasıldır?

A) Gelir dağılımında mutlak eşitlik vardır
B) Gelir dağılımında tam eşitsizlik vardır
C) Gelir dağılımında mutlak eşitsizlik vardır
D) Gelir dağılımı iyileşmektedir
E) Gelir dağılımı kötüleşmektedir

48. Lorenz eğrisi üçgenin kenarlarıyla çakışmışsa, Gini katsayısı birdir, gelir dağılımında durum nasıldır?

A) Gelir dağılımında mutlak eşitlik vardır
B) Gelir dağılımında tam eşitlik vardır
C) Gelir dağılımında mutlak eşitsizlik vardır
D) Gelir dağılımı iyileşmektedir
E) Gelir dağılımı kötüleşmektedir

49. TÜİK verilerine göre Türkiye'de Gini katsayısı 2002 yılında 0.44 iken 2005 yılında 0.38'e düşmüştür. Türkiye'de bu dönemde gelir dağılımıyla ilgili olarak ne söylenebilir?

A) Gelir dağılımında mutlak eşitlik sağlanmıştır
B) Gelir dağılımında tam eşitlik sağlanmıştır
C) Gelir dağılımında mutlak eşitsizlik sağlanmıştır
D) Gelir dağılımı iyileşmiştir
E) Gelir dağılımı kötüleşmiştir

50. TÜİK verilerine göre Türkiye'de Gini katsayısı 2002 yılında 0.44 iken 2005 yılında 0.38'e düşmüştür. Yani bu dönemde gelir dağılımı iyileşmiştir. Aşağıdakilerden hangisi gelir dağılımındaki iyileşmeye pozitif katkıda bulunmamıştır?

A) En adaletsiz vergi olan ve gelir dağılımını en çok bozan enflasyon oranının bu dönemde istikrarlı bir şekilde düşmesi
B) Reel faizlerin istikrarlı bir şekilde düşmesi
C) Yoksul kesimlere yapılan yiyecek, giyecek, yakacak gibi ayni sübvansiyonların, öğrenci bursları, sağlık yardımı gibi nakdi sübvansiyonların artması
D) İşverenlerin karlarının katlanması
E) Enflasyon artı refah payı uygulaması nedeniyle reel ücretlerin aşınmaması

51. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi kamu maliyesinin temel ilkelerinden biri değildir?

A) Kamu malî yönetimi uyumlu bir bütün olarak oluşturulur ve yürütülür
B) Kamu maliyesi, kamu görevlilerinin hesap verebilmelerini sağlayacak şekilde uygulanır
C) Maliye politikası, makroekonomik ve sosyal hedefler ile uyumlu bir şekilde oluşturulur ve yürütülür
D) Kamu malî yönetimi Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütülür
E) Mali disiplin piyasa tarafından sağlanır

52. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi kamu maliyesinin temel ilkelerinden biri değildir?

A) Kamu malî yönetimi malî disiplini sağlar
B) Kamu malî yönetimi ekonomik, malî ve sosyal etkinliği birlikte sağlayacak şekilde kamusal tercihlerin oluşması için gerekli ortamı yaratır
C) Maliyet-fayda analizlerinin yapılması esastır
D) Kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ile ihtiyaçlarının karşılanmasında, ekonomik veya sosyal verimlilik ilkelerine uygunluk dikkate alınmaz
E) Maliyet-etkinlik analizlerinin yapılması esastır

53. Ekonominin özel kesimiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bireyler ve özel işletmelerden oluşur
B) Amacı bireysel karı veya kişisel faydayı maksimize etmektir
C) Özel mal, yarı kamusal mal ve kamusal mal üretebilir
D) Denge koşulu, iktisadi faaliyetlerde marjinal maliyetin marjinal faydaya eşitlenmesidir
E) Özel ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmetleri üretir

54. Özel kesimde üretim, dağıtım, tahsis kararları aşağıdakilerden hangisiyle alınmaz?

A) Piyasa sürecinde
B) Fiyat mekanizması yoluyla
C) Üretim faktörü sahiplerinin kararıyla
D) Siyasal süreçte, bütçe mekanizmasıyla
E) Hiçbiri

55. Özel kesimde aşağıdaki mallardan hangisi üretilemez?

A) Eğitim ve sağlık
B) Altyapı
C) Yarı kamusal mal
D) Kamusal mal
E) Hiçbiri üretilemez

56. Kamu kesiminde aşağıdaki mallardan hangisi üretilebilir?

A) Özel mal
B) Klüp mal
C) Yarı kamusal mal
D) Kamusal mal
E) Bütün mallar üretilebilir

57. Kamu kesiminde üretim, dağıtım, tahsis kararları aşağıdakilerden hangisiyle alınır?

A) Piyasa sürecinde
B) Fiyat mekanizması yoluyla
C) Üretim faktörü sahiplerinin kararıyla
D) Siyasal süreçte, bütçe mekanizmasıyla
E) Hepsi

58. Bir ülkede kamu ekonomisinin veya kamu kesiminin toplam ekonomi içindeki nispi (oransal) büyüklüğü, aşağıdaki oranlardan hangisiyle ölçülür?

A) (Kamu Harcamaları / GSYH) oranı
B) (Kamu Gelirleri / GSYH) oranı
C) (Vergiler / GSYH) oranı
D) (Kamu borç Stoku / GSYH) oranı
E) (Kamu Harcamaları / Kamu Gelirleri

59. Görev ve yetkileri genel olan kamu idarelerine ne ad verilir?

A) Kamu kurumu
B) Kamu teşebbüsü
C) Kamu kuruluşu
D) Kamu teşekkülü
E) Kamu ortaklığı

60. Aşağıdakilerden hangisi kamu kuruluşu değildir?

A) Bakanlıklar B) İl özel idareleri
C) Belediyeler D) KİT'ler
E) Köyler

61. Görev ve yetkileri belli hizmetlerle sınırlı olan kamu idarelerine ne ad verilir?

A) Kamu kurumu
B) Kamu teşebbüsü
C) Kamu kuruluşu
D) Kamu teşekkülü
E) Kamu ortaklığı

62. Aşağıdakilerden hangisi kamu kurumu değildir?

A) TÜBİTAK
B) İl özel idareleri
C) Sosyal Güvenlik Kurumu
D) KİT'ler
E) TRT

63. Dar anlamda kamu kesimine ne ad verilir?

A) Kamu yönetimi
B) Kamu ekonomisi
C) Devlet
D) Hükümet
E) Meclis

64. Aşağıdakilerden hangisi geniş anlamda kamu kesimine dahil değildir?

A) Merkezi yönetim
B) Yerel yönetimler
C) Parafiskal kurumlar
D) Bankalar
E) Kamu girişimleri

65. Aşağıdakilerden hangisi geniş anlamda kamu kesimine dahil değildir?

A) Sosyal Güvenlik Kurumu ve İş Kur
B) KİT'ler
C) Sivil Toplum Kuruluşları
D) Döner Sermayeli Kuruluşlar
E) Kamu Fonları

66. Ülke sınırları içindeki köy, belde, ilçe, il, anakent, bölgeye kadar irili ufaklı insan topluluklarının ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaç ve taleplerini karşılamak amacıyla belli bir hukuki ve idari sistem içinde oluşturulmuş anayasal kuruluşlara ne ad verilir?

A) Merkezi yönetim
B) Yerel yönetimler (Mahalli idareler)
C) Parafiskal kurumlar
D) Sivil Toplum Kuruluşları
E) Kamu girişimleri

67. Aşağıdaki kuruluşlardan hangisi mahalli idareler kapsamına girmez?

A) İl özel idareleri
B) Belediyeler
C) Bunların kurdukları birlikler
D) Köyler
E) Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

68. Parafiskal kurumlarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Sosyal, mesleki ve ekonomik olmak üzere üç tür parafiskal kurum vardır
B) Parafiskal kurumların üyelerinden tahsil ettiği prim ve aidatlara parafiskal (vergi benzeri) gelir denir
C) Parafiskal kurumlar kendi faaliyetlerini kendi gelirleriyle karşılarlar
D) Parafiskal kurumların bütçesi merkezi yönetim bütçesine dahildir
E) Sosyal Güvenlik Kurumu ve İş Kur Genel Müdürlüğü genel yönetim bütçesine dahildir

69. Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunun gelirleri, yapılan kesintilerden sonra kalan tutarlar üzerinden bütçenin hangi cetveline gelir kaydedilir?

A) A Cetvel B) B Cetveli
C) C Cetveli D) H Cetveli
E) G Cetveli

70. Kamu kesimine dahil hangi idareler özel mal üretirler?

A) Sosyal Güvenlik Kurumu ve İş Kur
B) KİT'ler
C) Merkezi idare
D) Mahalli idareler
E) Kamu Fonları

71. Kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu şirketlerinin gayri safi hasılatının yüzde kaçına kadar tutarda bir bedel tahsil edilerek genel bütçeye gelir kaydedilir?

A) % 5 B) % 10 C) %15
D) %20 E) %25

72. 1982 anayasası'nın 165. maddesine göre, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıkları, kamu iktisadî teşebbüsleri kim tarafından denetlenir?

A) Sayıştay B) İç denetçiler
C) Dış denetçiler D) TBMM
E) Bakanlar Kurulu

73. İktisadi devlet teşekkülü ve kamu iktisadi kuruluşlarının ortak adı hangisidir?

A) İDT B) KİK C) KİT
D) KİM E) Kİİ

74. Sermayesinin tamamı devlete ait iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan kamu iktisadi teşebbüsüne ne ad verilir?

A) İDT B) KİK C) KİT
D) KİM E) Kİİ

75. Sermayesinin tamamı devlete ait olup tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsüne ne ad verilir?

A) İDT B) KİK C) KİT
D) KİM E) Kİİ

76. Sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğuna ne ad verilir?

A) İDT B) Bağlı ortaklık
C) Müessese D) İştirak
E) KİT

77. Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirketlere ne ad verilir?

A) İDT B) Bağlı ortaklık
C) Müessese D) İştirak
E) KİT

78. İktisadi devlet teşekküllerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıklarının, sermayelerinin en az yüzde on beşine, en çok yüzde ellisine sahip bulundukları anonim şirketlere ne ad verilir?

A) İşletme B) Bağlı ortaklık
C) Müessese D) İştirak
E) KİT

79. Müesseselerin ve bağlı ortaklıkların mal ve hizmet üreten fabrika ve diğer birimlerine ne ad verilir?

A) İşletme B) Bağlı ortaklık
C) Müessese D) İştirak
E) KİT

80. Devletin ekonomide üstleneceği rol, o ülkede uygulanan ekonomik ve siyasi sisteme göre değişiklik gösterir. Serbest piyasa sisteminde devlet hangi rolü üstlenir?

A) Müdahaleci rol
B) Emredici rol
C) Düzenleyici rol
D) Yol gösterici rol
E) Hiçbir rol üstlenmez

81. Devletin ekonomide üstleneceği rol, o ülkede uygulanan ekonomik ve siyasi sisteme göre değişiklik gösterir. Sosyalist sitemde devlet hangi rolü üstlenir?

A) Müdahaleci rol
B) Emredici rol
C) Düzenleyici rol
D) Yol gösterici rol
E) Hiçbir rol üstlenmez

82. Devletin ekonomide üstleneceği rol, o ülkede uygulanan ekonomik ve siyasi sisteme göre değişiklik gösterir. Karma sistemde devlet hangi rolü üstlenir?

A) Müdahaleci rol
B) Emredici rol
C) Düzenleyici rol
D) Kumandacı rol
E) Hiçbir rol üstlenmez

83. Ekonomideki üretim, dağıtım, bölüşüm kararlarının üretim faktörü sahipleri tarafından alındığı ekonomik sistemin adı nedir?

A) Serbest Piyasa Sistemi
B) Totaliter Sistem
C) Sosyalist Sistem
D) Karma Sistem
E) Müdahaleci Sistem

84. Ekonomideki üretim, dağıtım, bölüşüm kararlarının doğrudan doğruya devlet tarafından alındığı ekonomik sistemin adı nedir?

A) Serbest Piyasa Sistemi
B) Totaliter/Sosyalist Sistem
C) Fiyat Sistemi
D) Karma Sistem
E) Müdahaleci Sistem

85. Ekonomideki üretim, dağıtım, bölüşüm kararlarının alınmasında piyasa mekanizmasının işlediği, ancak devletin ekonomik ve sosyal amaçlarla istediği anda piyasaya aktif bir şekilde müdahale ettiği ekonomik sistemin adı nedir?

A) Serbest Piyasa Sistemi
B) Totaliter Sistem
C) Fiyat Sistemi
D) Sosyalist sistem
E) Karma/Müdahaleci Sistem

86. Aşağıdakilerden hangisi devletin ekonomik hayata müdahalesinin temel gerekçelerinden biri değildir?

A) Sosyal ihtiyaçları karşılamak/sosyal faydayı maksimize etmek
B) Kamusal malları yeterli derecede sunmak
C) Dışsallıkları düzenlemek
D) Özel sektörün yerini almak
E) Doğal tekelleri (monopolleri) düzenlemek

87. Aşağıdakilerden hangisi kamu kesiminin ekonomik mantığını açıklamaz?

A) Asimetrik Bilgiyi gidermek
B) Tam bilgiyi sağlamak
C) Ekonomik istikrar
D) Büyüme, kalkınma
E) Gelir dağılımını bozmak

88. Kamu kesiminde aşağıdaki mallardan hangisinin üretimi tamamen zorunlu finansmanla karşılanır?

A) Devlet okullarındaki eğitim hizmetti
B) Devlet hastanelerindeki sağlık hizmeti
C) Elektrik, su
D) Polis hizmeti
E) KİT ürünleri

89. Kamu kesiminde aşağıdaki mallardan hangisinin üretimi tamamen gönüllü finansmanla karşılanır?

A) Devlet okullarındaki eğitim hizmeti
B) Devlet hastanelerindeki sağlık hizmeti
C) Adalet hizmeti
D) Polis hizmeti
E) KİT ürünleri

90. Dışsallıklar konusu ilk defa hangi bilim adamı tarafından incelenmiştir?

A) Marshall
B) Pigou
C) Wicksell
D) Wagner
E) Laffer

91. Sanayileşme sürecinde kişi başına üretkenlikteki artışta, sanayileşme ortamında kaydedilen genel ilerlemeden kaynaklanan dışsal ekonomilerin etkisinin her kuruluşun kendi başına gerçekleştirdiği içsel ekonomilerin etkisinden büyük olduğunu savunan, ancak dışsal maliyetlere hiç değinmeyen bilim adamı kimdir?

A) Marshall B) Pigou
C) Wicksell D) Wagner
E) Laffer

92. Dışsallığı, fiyat değil miktar aracılığıyla üretim ve refah düzeyinde ortaya çıkan teknolojik nitelikteki etkiler olarak tanımlayan bilim adamı kimdir?

A) Marshall B) Pigou
C) Wicksell D) Wagner
E) Laffer

93. Ekonomideki her hangi bir birimin faaliyetindeki değişme, diğer bir birimin faydasını değiştirdiği zaman dışsallığın ortaya çıkacağını savunan bilim adamı kimdir?

A) Marshall B) Pigou
C) Wicksell D) Wagner
E) Laffer

94. Dışsallığın para cinsinden ifade edilebileceğini ve fiyatlandırılabileceğini savunan bilim adamı kimdir?

A) Marshall B) Pigou
C) Wicksell D) Wagner
E) Laffer

95. Bir iktisadi faaliyetin bir başka iktisadi faaliyeti olumlu/olumsuz etkilemesi nedeniyle ortaya çıkan şeye ne ad verilir?

A) Doğal tekel B) Dışsallık
C) Fiyat D) Fayda
E) Zarar

96. Bir kişinin yaptığı her hangi bir iktisadi faaliyetin başkalarının faydasını artırması veya eksiltmesi durumunda ortaya çıkan şeye ne ad verilir?

A) Doğal tekel B) Dışsallık
C) Fiyat D) Fayda
E) Zarar

97. Eğer herhangi bir kişi veya kurumun yaptığı bir ekonomik faaliyet, başkasının faydasını olumlu yönde etkiliyorsa ne ortaya çıkmaz?

A) Pozitif dışsallık
B) Dışsal ekonomi
C) Dış fayda, dış yarar
D) Dışsal ekonomisizlik
E) Dış kazanç

98. Herhangi bir kişi veya kurumun yaptığı bir ekonomik faaliyet, başkasının faydasını olumsuz yönde etkiliyorsa ne ortaya çıkmaz?

A) Negatif dışsallık
B) Dışsal ekonomisizlik
C) Dış zarar
D) Dışsal ekonomi
E) Dış kayıp

99. Neoklasik modelde fiyat sisteminin bilgilendirme ve özendirme (teşvik) etkilerinin ortadan kalktığı durumları aşağıdakilerden hangisi yansıtır?

A) Doğal tekel B) Dışsallık
C) Fiyat D) Fayda
E) Esneklik

100. Fiyat sisteminin bireylerin üretim ve tüketim fonksiyonları arasındaki bağımlılıktan kaynaklanan dış faydayı fiyatlandıramaması, dış zararı ödetememesi durumunda ne ortaya çıkar?

A) Doğal tekel B) Dışsallık
C) Fiyat D) Fayda
E) Esneklik

101. Aşağıdaki durumlardan hangisinde dışsallık sıfırdır?

A) Kişilerin üretim, tüketim, fayda fonksiyonları arasında bağımlılık varsa
B) Kişinin aldığı ve uyguladığı bir ekonomik karar, başkasını etkiliyorsa
C) Üretim ve tüketim fonksiyonları birbirinden bağımsızsa
D) Ödetilemeyen bir maliyet ortaya çıkmışsa
E) Fiyatlandırılamayan bir fayda ortaya çıkmışsa

102. Aşağıdaki durumlardan hangisinde dışsallık sıfırdır?

A) Tüketicinin kullandığı ürünü başkasına tavsiye etmesi
B) Tüketicinin kullandığı ürünü başkasına yermesi
C) Reklamcının bir ürünün reklamını yapması
D) Toplum içinde sigara içilmesi
E) Toplum içinde yüksek sesle konuşulması

103. Bir üretim faaliyetinin bir başka üretim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesi, ya da başka bir üreticinin faydasını artırması veya azaltması durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye dışsallık
E) Dışsallık yoktur

104. Aynı akarsuyu kullanan iki fabrikadan, üstte bulunan fabrikanın akarsuyu kirletmesi halinde diğer fabrikanın olumsuz etkilenmesi durumunda hangi tür dışsallık doğar?

A) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
B) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

105. Bir köydeki mandıracılıkla uğraşan köylülerin, o köye yeni bir orman işleme fabrikasının kurulması nedeniyle yolların genişletilerek asfaltlanması dolayısıyla, ürünlerini zayi olmadan pazarlara iletmeleri sonucunda hangi tür dışsallık doğar?

A) Üreticiden üreticiye pozitif dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

106. Bir çiçekçinin veya meyvecinin bir arıcıya sağladığı dışsallık hangi tür dışsallıktır?

A) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Üreticiden üreticiye pozitif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

107. Bir fabrikanın atıklarının çevredeki çiftçilerin mahsulüne zarar vermesi durumunda hangi tür dışsallık doğar?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

108. Ar-Ge yapan bir kuruluşun, bütün sektöre sağladığı dışsallık hangi tür dışsallıktır?

A) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
C) Üreticiden üreticiye pozitif dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

109. Bir işverenin çalışanlarına hizmet içi eğitim vererek becerisini ve vasfını artırdığında, çalışanların iş değiştirmesi durumunda, diğer işverenlere sağladığı dışsallık hangi tür dışsallıktır?

A) Üreticiden üreticiye pozitif dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

110. Bir üretim faaliyetinin bir tüketim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesi ya da bir tüketicinin faydasını artırması veya azaltması durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye dışsallık
E) Dışsallık yoktur

111. Muğla'nın Gökova ilçesine kurulan Gökova Termik Santralının elektrik üretmek için yakıt tüketimi nedeniyle bacasından çevre kirliliğine neden olacak atık bırakması, hangi tür dışsallıktır?

A) Üreticiden üreticiye pozitif dışsallık
B) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
C) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

112. Muğla'nın Gökova ilçesine kurulan Gökova Termik Santralının, yakıtların santrala ulaştırılması için yolların genişletilerek asfaltlanması durumunda hangi tür dışsallık doğar?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

113. Bir fabrikanın atıklarının çevre halkının sağlını bozması durumunda ne tür dışsallık doğar?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

114. Bir tüketim faaliyetinin bir başka tüketim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesi, ya da bir tüketicinin faydasını artırması veya azaltması durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye dışsallık
E) Dışsallık yoktur

115. Otomobil sahibi bir tüketicinin arabasının eski olması nedeniyle çevresini gerek egzoz sesi gerekse egzoz dumanıyla olumsuz yönde etkilemesi durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

116. Çankaya'da villası olan bir kişinin evinin etrafını botanik bahçesine çevirmesi halinde o güzellikleri temaşa eden kişilerin hayata güzel bakmalarını sağlaması durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

117. Sınıfta, metroda, işyerinde siz gazete okurken başkalarının sizin gazetenizi alıp okuması, siz cep telefonunuzdan müzik dinlerken başkalarının da dinleyip mutlu olması durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

118. Sizin sigara içmeniz, şarkı söylemeniz, yüksek sesle konuşmanız veya müzik dinlemeniz başkalarını rahatsız ettiğinde ne tür dışsallık ortaya çıkar?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

119. Evinizin bacasından çıkan dumanın komşunuzun çamaşırlarını kirletmesi durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

120. Bir fabrikanın bacasından çıkan dumanın çevrede oturanların çamaşırlarını kirletmesi durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

121. Tüketicilerin birbirlerinin yaşam biçimlerine bakarak kendini daha iyi hissetmesi durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye olumsuz dışsallık

122. Bir tüketim faaliyetinin bir üretim faaliyetini olumlu veya olumsuz etkilemesi ya da bir üreticinin faydasını artırması veya azaltması durumunda ne tür dışsallık vardır?

A) Üreticiden üreticiye dışsallık
B) Üreticiden tüketiciye dışsallık
C) Tüketiciden üreticiye dışsallık
D) Tüketiciden tüketiciye dışsallık
E) Dışsallık yoktur

123. Kullandığınız bir ürünü başkalarına tavsiye etmeniz durumunda ne tür dışsallık ortaya çıkar?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye pozitif dışsallık

124. Kullandığınız bir ürünü başkalarına yermeniz durumunda ne tür dışsallık ortaya çıkar?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden üreticiye negatif dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Tüketiciden üreticiye pozitif dışsallık

125. Bir reklam firmasının bir ürünü tanıtması veya reklamını yapması durumunda ne tür dışsallık ortaya çıkar?

A) Üreticiden üreticiye olumsuz dışsallık
B) Tüketiciden tüketiciye olumsuz dışsallık
C) Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık
D) Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık
E) Dışsallık yoktur

126. Aşağıdakilerden hangisi dışsallıkların çözüm yollarından biri değildir?

A) Vergilendirme
B) Sübvansiyon
C) Tazminat
D) Teşvik
E) Fiyat mekanizması

127. Devlet pozitif dışsallıkları nasıl düzenler?

A) Vergi alarak
B) Yasaklayarak
C) Tekeline alarak
D) Sübvansiyon ve teşvik vererek
E) Tazminat ödeterek

128. Devlet uyuşturucu, sigara, çevre kirliliği gibi negatif dışsallık sağlayan alanları nasıl düzenleyemez?

A) Vergi alarak
B) Yasaklayarak
C) Tekeline alarak
D) Sübvansiyon ve teşvik vererek
E) Tazminat ödeterek

129. Eğitim, sağlık gibi pozitif dışsallığı olan üretim ve tüketim faaliyetleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Marjinal sosyal fayda marjinal faydadan yüksektir
B) Marjinal sosyal fayda marjinal faydadan düşüktür
C) Marjinal fayda marjinal maliyetten yüksektir
D) Marjinal maliyet marjinal faydadan yüksektir
E) Vergi yoluyla düzenlenmelidir

130. Pozitif dışsallığı olan ürünlerin üretimini teşvik etmek için devlet nasıl müdahale eder?

A) Tavan fiyat gibi tüketim sübvansiyonları ile
B) Destekleme alımları gibi üretim sübvansiyonları ile
C) Vergi alarak
D) Yasaklayarak
E) Tekeline alarak

131. Pozitif dışsallığı olan ürünlerin tüketimini teşvik etmek için devlet nasıl müdahale eder?

A) Tavan fiyat gibi tüketim sübvansiyonları ile
B) Destekleme alımları gibi üretim sübvansiyonları ile
C) Vergi alarak
D) Yasaklayarak
E) Tekeline alarak

132. Uyuşturucu gibi negatif dışsallığı çok yüksek olan ürünlerin üretimine ve tüketimine devlet nasıl müdahale eder?

A) Vergi alarak
B) Yasaklayarak
C) Tekeline alarak
D) Sübvansiyon ve teşvik vererek
E) Tazminat ödeterek

133. Sigara, alkol gibi negatif dışsallığı olan üretim ve tüketim faaliyetleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Marjinal sosyal fayda marjinal faydadan yüksektir
B) Marjinal sosyal fayda marjinal faydaya eşittir
C) Marjinal fayda marjinal maliyetten yüksektir
D) Marjinal sosyal maliyet marjinal maliyetten yüksektir
E) Sübvansiyon ve teşvik yoluyla düzenlenmelidir

134. Sigara, alkol gibi negatif dışsallığı olan ürünlerin üretimine ve tüketimine devlet nasıl müdahale eder?

A) Vergiyle ve tekeline alarak
B) Yasaklayarak
C) Teşvik vererek
D) Sübvansiyon vererek
E) Destekleme alımı yaparak

135. Dışsallıkların düzenlenmesinde devletin vergi ve sübvansiyon gibi mali araçlarla müdahalesinin başarılı olabilmesi için, dışsallıkların aşağıdaki özelliklerden hangilerini taşıması gerekmektedir?

I. Karşılıklılık
II. Ayrışma
III. Geriye dönebilme

A) Sadece I B) Sadece II
C) Sadece III D) I ve III
E) Hepsini taşıması gerekir

136. İktisadi birimlerin birbirine dışsallık saçması, dışsallıkların hangi özelliğini gösterir?

A) Karşılıklılık özelliği
B) Ayrışma özelliği
C) Geriye dönebilme özelliği
D) Artan oranlılık
E) Azalan oranlılık

137. Üretim ve tüketim fonksiyonlarının birbiriyle bağımlı olması, dışsallıkların hangi özelliğini gösterir?

A) Karşılıklılık özelliği
B) Ayrışma özelliği
C) Geriye dönebilme özelliği
D) Artan oranlılık
E) Azalan oranlılık

138. Pozitif dışsallıklar fiyatlandırıldığında, negatif dışsallıklar ödetildiğinde dışsallığın ortadan kalkması, dışsallıkların hangi özelliğini gösterir?

A) Karşılıklılık özelliği
B) Ayrışma özelliği
C) Geriye dönebilme özelliği
D) Artan oranlılık
E) Azalan oranlılık

139. Negatif dışsallığa yol açan kişinin, negatif dışsallıktan zarar gören kişiye tazminat ödemesi durumunda, devlet nasıl müdahale etmelidir?

A) Vergi alarak
B) Yasaklayarak
C) Tekeline alarak
D) Sübvansiyon ve teşvik vererek
E) Devlet müdahalesine gerek yoktur

140. Kamu kesimi açısından dışsallıklar hangi yönden önem taşımaktadır?

I. Hizmet planlaması
II. Kamu harcamalarının fayda-maliyet analizi
III. Etkinlik analizi

A) Sadece I B) Sadece II
C) Sadece III D) I ve II
E) Hepsi

141. Elektriğin iletilmesi, barajlar, limanlar yapılması gibi büyük enerji, altyapı, telekom, ulaştırma endüstrileri ne tür monopoldür?

A) Tam rekabetçi
B) Hukuki monopol
C) Monopollü rekabetçi
D) Doğal Monopol
E) Zincirleme monopol

142. Üretilecek hizmetin veya malın özelliğinden dolayı, sabit maliyetlerin toplam maliyetler içindeki payının çok yüksek olduğu endüstriler ne tür endüstridir?

A) Doğal Monopol
B) Oligopol
C) Kartel
D) Tam rekabet
E) Zincirleme monopol

143. Doğal tekel niteliğindeki endüstrilerde pozitif ölçek ekonomileri ve azalan maliyet koşulları geçerli olduğundan uzun dönem ortalama maliyet eğrisi nasıldır?

A) Pozitif eğimlidir
B) Negatif eğimlidir
C) Yataydır
D) U şeklindedir
E) Ters U şeklindedir

144. Doğal tekellerde optimum üretim ve maksimum sosyal refah için, belli varsayımlar altında, üretim hacminin fiyatın neye eşit olduğu noktaya kadar genişletilmesi gerekir?

A) Ortalama maliyet
B) Marjinal maliyet
C) Toplam maliyet
D) Sabit maliyet
E) Değişken maliyet

145. Devlet sosyal refah kaybına yol açmamak için doğal monopollere nasıl müdahale eder?

A) Sadece özelleştirme yoluyla
B) Mali tekel veya imtiyaz hakkı devriyle
C) Sadece kamulaştırma yoluyla
D) Sübvansiyonla
E) Vergiyle

146. Doğal tekellerin devlet tarafından işletilmesi durumunda hangi tekel oluşur?

A) Kartel
B) Mali tekel
C) Zincirleme tekel
D) Düopol
E) Oligopol

147. Türkiye'deki Devlet Demir Yolları, Türkiye Elektrik İdaresi, BOTAŞ gibi kurumların iktisadi ve mali adı nedir?

A) Kartel
B) Tröst
C) Zincirleme tekel
D) Mali tekel
E) Oligopol

148. Üretilecek hizmetin veya malın özelliğinden dolayı, sabit maliyetlerin toplam maliyetler içindeki payının çok yüksek olduğu endüstrilerde hangi doğal tekel vardır?

A) Doğal Monopol
B) Katı doğal monopol
C) Kartel
D) Gevşek doğal monopol
E) Zincirleme monopol

149. Günümüzde elektrik, doğalgaz, telekom altyapıları ulusal düzeyde değil de bölgesel ve yerel düzeylerde örgütlendirilerek ve işletilerek, doğal tekel özellikleri ne olmaktadır?

A) Kaybolmaktadır
B) Katılaşmaktadır
C) Gevşemektedir
D) Tam rekabete dönüşmektedir
E) Monopsona dönüşmektedir

150. Alıcı-satıcı, üretici-tüketici, işveren-işçi, asil-vekil gibi tarafların mallarla ve iktisadi faaliyetlerle ilgili olarak eksik ve farklı bilgilere sahip olmalarına ne ad verilir?

A) Tam bilgi
B) Tam rekabet
C) Asimetrik bilgi
D) Piyasaların temizlenmesi
E) Bilgi ekonomisi

151. Asimetrik bilgi piyasalarda ve ekonomik hayatta aşağıdaki sorunlardan hangilerine yol açmaz?

I. Ahlaki tehlike
II. Ters seçim
III. Asil-vekil problemi
IV. Tanzi etkisi

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece III
D) Sadece IV
E) I, II ve III

152. Ekonomik faaliyetlerin tarafları kendilerinin sahip oldukları ancak karşı tarafın sahip olmadıkları bilgileri kendi yararına, karşısındakinin veya toplumun zararına kullanmaları durumunda hangi sorun ortaya çıkar?

A) Ahlaki tehlike
B) Ters seçim
C) Doğru seçim
D) İkame etkisi
E) Gelir etkisi

153. Merkez Bankası Başkanı'nın devalüasyon kararını açıklamadan birkaç saat önce kendinin ve dostlarının TL hesaplarını döviz hesabına çevirmesi bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) Ters seçim
C) Ahlaki tehlike
D) İkame etkisi
E) Gelir etkisi

154. Takla atmış bir arabayı allayıp pullayıp hiçbir şey olmamış gibi başkasına satmak, bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) Ters seçim
C) İkame etkisi
D) Ahlaki tehlike
E) Gelir etkisi

155. Sigortadan para kapmak için bazı insanların kasten yangın çıkarması, kaza yapması bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) Ahlaki tehlike
C) Ters seçim
D) İkame etkisi
E) Gelir etkisi

156. Kötü bir malı yanıltıcı reklam kampanyalarıyla tüketicilere iyi göstermek bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) Ters seçim
C) Gelir etkisi
D) İkame etkisi
E) Ahlaki tehlike

157. Asimetrik, yanlı bilgi nedeniyle insanların en iyi malı seçtiğini zannederek en kötü malı seçebilmesi bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) Ters seçim
C) Ahlaki tehlike
D) İkame etkisi
E) Gelir etkisi

158. Takla attığını bilmediğimiz allanmış, pullanmış bir arabayı ikinci el oto pazarından çok ucuza aldığımızı sanarak sevinmemiz, bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) İkame etkisi
C) Ahlaki tehlike
D) Ters seçim
E) Gelir etkisi

159. Yanıltıcı reklamına kanarak kötü malı tercih etmemiz bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Ters seçim
B) Tanzi etkisi
C) Ahlaki tehlike
D) İkame etkisi
E) Gelir etkisi

160. Millet tarafından seçilen ve milletin temsilcisi olan millet vekillerinin, millet tam bilgiye sahip olamadığı için, milletin bilgisi olmadan veya millete yanlış bilgi vererek kendi lehine, milletin aleyhine iş yapabilmeleri bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) Asil vekil sorunu
C) Ters seçim
D) İkame etkisi
E) Gelir etkisi

161. Şirket müdürleri, avukatlar, yönetim kurulları, borsadaki aracı kurumlar, bankalar, finans kurumlarının, kendi lehine, temsil ettikleri kişilerin (asillerin) aleyhine spekülasyonlar, manipülasyonlar ve muvazaalı işlemler yapabilmeleri, bilgi eksikliğinin yol açtığı hangi tür sorundur?

A) Tanzi etkisi
B) Ters seçim
C) Asil vekil sorunu
D) İkame etkisi
E) Gelir etkisi

162. Eksik ve yanlı bilgiden kaynaklanan sorunların çözümü için devlet aşağıdaki yollardan hangisiyle müdahale edebilir?

I. İktisadi faaliyetlerin bütün tarafları için tam bilgiye ulaşabilecekleri bilgi kanalları ve bilgi sistemleri geliştirmesi
II. Tam bilgiyi sağlayacak gerekli hukuki düzenlemeleri yapması
III. Tam bilgiyi sağlayacak e-devlet gibi teknolojik altyapıları kurması
IV. Eğitim sistemini toplumu bilgi toplumuna dönüştürecek şekilde yeniden dizayn etmesi

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece III ve I
D) Hepsi
E) I, II ve III

163. Aşağıdaki müdahalelerden hangisi, devletin sosyal amaçlı müdahalelerinden biri değildir?

A) İstikrar, büyüme, kalkınmayı sağlamak
B) Gelir dağılımını iyileştirmek
C) Sosyal güvenliği yaygınlaştırmak
D) Sağlıklı kentleşmeyi sağlamak
E) Dengeli sanayileşmeyi sağlamak

164. Aşağıdakilerden hangileri, devletin ekonomiye müdahalede kullandığı temel araçlardan biridir?

I. Doğrudan müdahaleler
II. Para politikası araçlarıyla müdahale
III. Maliye politikası araçlarıyla müdahale

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece III
D) II ve III
E) Hepsi

165. Devletin kanun, yönetmelik gibi hukuki düzenlemelerle sosyal faydayı esas alarak, iktisadi faaliyetleri yasaklaması, caydırması veya teşvik etmesi ne tür müdahaledir?

A) Dolaylı müdahale
B) Doğrudan müdahale
C) Para politikası araçlarıyla müdahale
D) Maliye politikası araçlarıyla müdahale
E) İktisat politikası araçlarıyla müdahale

166. Devletin para politikaları ve maliye politikaları yoluyla ekonomiye müdahalesi iktisat politikaları yoluyla müdahaledir. İktisat politikalarıyla müdahale ne tür müdahaledir?

A) Dolaylı müdahale
B) Doğrudan müdahale
C) Sadece para politikası araçlarıyla müdahale
D) Sadece maliye politikası araçlarıyla müdahale
E) Sadece hukuki müdahale

167. Devletin para arzı, açık piyasa işlemleri, reeskont oranı, zorunlu (munzam) karşılık oranı, disponibilite oranı, gecelik faizler (politika faizleri) yoluyla ekonomiye müdahalesi ne tür müdahaledir?

A) Hukuki müdahale
B) Doğrudan müdahale
C) Para politikası araçlarıyla müdahale
D) Maliye politikası araçlarıyla müdahale
E) Yansız müdahale

168. Devletin kamu harcamaları, vergi, borçlanma, bütçe, gelirler politikası, özelleştirme politikası yoluyla ekonomiye müdahalesi ne tür müdahaledir?

A) Hukuki müdahale
B) Doğrudan müdahale
C) Para politikası araçlarıyla müdahale
D) Maliye politikası araçlarıyla müdahale
E) Yansız müdahale

169. E. Lindahl tarafından geliştirilen gönüllü mübadele teorisine göre kamu kesiminin optimum düzeyi nasıl belirlenir?

A) Tüketici tercihleri belirler
B) Kamu harcamalarının marjinal faydasının, vergiler yoluyla katlanılan marjinal fedakarlığa eşit olduğu noktada belirlenir
C) Devlet belirler
D) Sosyal denge noktasında gerçekleşir
E) Siyasal süreç belirler

170. A. C. Pigou tarafından geliştirilen refah (ödeme gücü) teorisine göre kamu kesiminin optimum düzeyi nasıl belirlenir?

A) Tüketici tercihleri belirler
B) Devlet belirler
C) Kamu harcamalarının marjinal faydasının, vergiler yoluyla katlanılan marjinal fedakarlığa eşit olduğu noktada belirlenir
D) Sosyal denge noktasında gerçekleşir
E) Piyasa belirler

171. Galbraith tarafından geliştirilen sosyal denge teorisine göre kamu kesiminin optimum düzeyi nasıl belirlenir?

A) Tüketici tercihleri belirler
B) Kamu harcamalarının marjinal faydasının, vergiler yoluyla katlanılan marjinal fedakarlığa eşit olduğu noktada belirlenir
C) Devlet belirler
D) Sosyal denge noktasında gerçekleşir
E) Siyasal süreç belirler

172. Adam Smith'in 1776 tarihli "Milletlerin Zenginliği" eserinde savunduğu devlet hangi devlettir?

A) Müdahaleci/sosyal devlet
B) Jandarma devlet
C) Aktif devlet
D) Kamusal mal yanında özel mal da üreten devlet
E) Nötr olmayan devlet

173. John Maynard Keynes'in 1936 tarihli "Para, faiz ve İstihdamın Genel Teorisi" eserinde savunduğu devlet hangi devlettir?

A) Müdahaleci/sosyal devlet
B) Jandarma devlet
C) Pasif devlet
D) Sadece kamusal mal üreten devlet
E) Nötr devlet

174. Bölünebilir ve bölünemez mal ayrımını ilk kez yapan, iktisattan ayrı mali iktisadın varlığını ilk defa ortaya koyan ve iktisadi rasyonalite yaklaşımını geliştiren bilim adamı kimdir?

A) Marshall
B) Pigou
C) Wicksell
D) Wagner
E) Samuelson

175. Bölünemez nitelikteki kamusal malların kamu kesiminde, bölünebilir nitelikteki özel malların özel kesimde üretilmesini savunan yaklaşım hangi yaklaşımdır?

A) Arrow Yaklaşımı
B) Anayasal İktisat Yaklaşımı
C) İktisadi Rasyonalite Yaklaşımı
D) Arz Yönlü İktisat Yaklaşımı
E) Musgrave Yaklaşımı

176. Samuelson'un iktisadi rasyonalite yaklaşımı hangi esasa dayanır?

A) Fayda karşılaştırması
B) Maliyet mukayesesi
C) Kar karşılaştırması
D) Üretim mukayesesi
E) Fiyat mukayesesi

177. Vergi koymak, para basmak, borçlanmak, bütçe yapmak gibi hükümetin ve Meclisin mali yetkilerinin anayasalara konulacak kesin hükümler ile sınırlandırılmasını savunan yaklaşım hangisidir?

A) Arrow Yaklaşımı
B) Anayasal İktisat Yaklaşımı
C) İktisadi Rasyonalite Yaklaşımı
D) Arz Yönlü İktisat Yaklaşımı
E) Musgrave Yaklaşımı

178. 1970'li yıllardaki Petrol Şoklarından ders çıkarılarak geliştirilen ve öncülüğünü Milton Friedman'ın yaptığı liberal devlet anlayışını ve anayasal iktisat görüşünü benimseyen yaklaşım hangisidir?

A) Arrow Yaklaşımı
B) Anayasal İktisat Yaklaşımı
C) İktisadi Rasyonalite Yaklaşımı
D) Arz Yönlü İktisat Yaklaşımı
E) Musgrave Yaklaşımı

179. Richard Musgrave tarafından geliştirilen devletin klasik mali fonksiyonları yaklaşımına göre devletin üç temel mali fonksiyonu hangileridir?

I. Tahsis fonksiyonu
II. Dağıtım fonksiyonu
III. Düzenleme fonksiyonu
IV. İstikrar fonksiyonu

A) I, II, III
B) II, III, IV
C) I, II, IV
D) I, III, IV
E) Hiçbiri

180. Jackson ve Brown'a göre, devletin monopol, oligopol, kartel gibi eksik rekabet piyasalarını düzenleyerek tam rekabet piyasasına dönüştürmesi devletin hangi fonksiyonudur?

A) Tahsis fonksiyonu
B) Dağıtım fonksiyonu
C) Düzenleme fonksiyonu
D) İstikrar fonksiyonu
E) Büyüme fonksiyonu

181. Aşağıdaki mallardan hangisi ekonomide gerek kamu kesimi, gerekse özel kesim tarafından üretilmez?

A) Özel mallar
B) Tam kamusal mallar ve yarı kamusal mallar
C) Serbest mallar
D) Erdemli mallar
E) Klüp mallar

182. Aşağıdakilerden hangisi özel malların özelliklerinden biri değildir?

A) Tam bölünebilirlik
B) Dışlanabilirlik (mahrum bırakma)
C) Fiyatı olma
D) Birlikte tüketim
E) Özel (bireysel) fayda

183. Aşağıdaki mallardan hangisi özel maldır?

A) Eğitim
B) Sağlık
C) Milli güvenlik
D) Halk ekmek
E) Ekmek

184. Özel malların hangi özelliği gereği, piyasa fiyatından özel malı alıp kullanan kişiler, bu malın faydasını elde ederler, başkaları bu maldan hiçbir fayda elde etmez, bir maldan ne kadar üretileceğini piyasa talebi belirler, talep arttıkça üretim de artar, talep azaldıkça üretim de azalır?

A) Tam bölünebilirlik
B) Dışlanamazlık (mahrum bırakmama)
C) Fiyatı olmama
D) Birlikte tüketim
E) Sosyal fayda

185. Özel malların hangi özelliği gereği malın piyasa fiyatını ödeyenler o malın faydasını da elde eder, malın piyasa fiyatını ödemeyen veya ödeyemeyenler özel malın faydasından dışlanır?

A) Dışlanamazlık
B) Mahrum bırakma
C) Fiyatı olmama
D) Birlikte tüketim
E) Sosyal fayda

186. Özel malların hangi özelliği gereği üretilen mal miktarı talep edilen mal miktarından düşükse, tüketiciler aralarında rekabet ederler, en yüksek fiyatı ödeyenler malı elde ederler, diğer tüketiciler dışlanırlar, faydadan mahrum kalırlar?

A) Dışlanamazlık
B) Mahrum bırakmama
C) Fiyatı olmama
D) Tüketimde rekabet
E) Sosyal fayda

187. Özel malların hangi özelliği gereği ekmeği yiyenin karnı doyar, ekmek yemeyenlerin karnı aç kalır?

A) Dışlanamazlık
B) Mahrum bırakmama
C) Fiyatı olmama
D) Birlikte tüketim
E) İçsel fayda

188. Özel malların üretiminde denge koşulu aşağıdaki formüllerden hangisinde doğru gösterilmiştir?

A) (MSM = MSF= MH = P)
B) (MM = MF= MH < P)
C) (MM = MF= MH = P)
D) (MM = MF= MH > P)
E) (MSM = MSF= MH > P)

189. Kamu kesimindeki idarelerden hangisinin ürettiği mallar özel maldır?

A) Genel bütçeli idareler
B) Özel bütçeli idareler
C) KİT'ler
D) Devlet okulları
E) Devlet hastaneleri

190. Aşağıdaki mallardan hangisi kamusal mal değildir?

A) Sosyal mal
B) Toplumsal mal
C) Kolektif mal
D) Ortak mal
E) Bölünebilir mal

191. Aşağıdakilerden hangisi kamusal malların ortak niteliklerinden biri değildir?

A) Toplum ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir
B) Bölünmezlik ilkesi gereği mal ve bu malların faydaları bireyler arasında bölünemez
C) Gönüllü tüketim
D) Fiyatlandırılamaması
E) Piyasaya konu olmaması, pazarlanamaması

192. Aşağıdakilerden hangisi kamusal malların ortak niteliklerinden biri değildir?

A) Birlikte tüketim
B) Tüketimde bireylerin arasında rekabetin olmaması
C) Kamusal (zorunlu) finansman gerektirmesi
D) Dışsal ekonomiler oluşturması
E) Piyasadan temin edilmesi

193. Aşağıdakilerden hangisi kamusal malların ortak niteliklerinden biri değildir?

A) Tam bölünemezlik
B) Dışlanamazlık (mahrum bırakmama)
C) Sosyal fayda
D) Fiyatlandırılması
E) Bedava sunum

194. Aşağıdaki hizmetlerden hangisi kamusal mallara örnek olarak gösterilemez?

A) Milli savunma, milli güvenlik
B) Genel polis ve kolluk hizmetleri
C) Adalet, diplomasi
D) Elektrik, su
E) Deniz feneri, sokak lambası

195. Zorunlu ve bedelsiz ilk öğretim hizmeti hangi tür maldır?

A) Özel mal
B) Tam kamusal mal
C) Yarı kamusal mal
D) Erdemli mal
E) Serbest mal

196. Milli güvenlik, diplomasi, adalet gibi kamusal mallardan ülke ve toplum için üretilmekle beraber aynı anda bütün toplum bireylerinin yararlanabilmesi, kamusal malların hangi özelliğini yansıtır?

A) Tam (teknik) bölünemezlik
B) Dışlanabilirlik (mahrum bırakma)
C) Fiyatlandırılabilme
D) Gönüllü tüketim
E) Özel fayda

197. Kişiler kamusal mal taleplerini niçin açıklamak istemezler?

A) Bireysel talep dikkate alınmadığı için
B) Bireysel talebe göre üretildiği için
C) Kendilerine sorulmadığı için
D) Gizli tutmak istedikleri için
E) Demokrasi olmadığı için

198. Hiçbir kimsenin kamusal malların faydasından dışlanamaması ve mahrum bırakılamaması hangi sonuca yol açar?

A) Fiyatlandırma
B) Kara borsa
C) Bedava sunum
D) Fiyatların düşürülmesi
E) Fiyatların artırılması

199. Kamusal malların tüketiminde rekabetin olmaması, kısa dönemde hangi sebepten kaynaklanmaktadır?

A) Marjinal faydanın sıfır olması
B) Marjinal maliyetin sıfır olması
C) Marjinal maliyetin artması
D) Marjinal maliyetin azalması
E) Marjinal maliyetin bir olması

200. Hangi tür mallar gelir dağılımı açısından nötrdür, yani gelir dağılımını hiç etkilemez?

A) Özel mallar
B) Tam kamusal mallar
C) Yarı kamusal mallar
D) Erdemli mallar
E) Klüp mallar

201. Kamusal malların faydasının fiyatlandırılamaması, pazarlanamaması ve piyasalaştırılamaması hangi sonuca yol açar?

A) Fiyatlandırma
B) Kara borsa
C) Bedava sunum
D) Fiyatların düşürülmesi
E) Fiyatların artırılması

202. Aşağıdakilerden hangisi kamusal malların finansman araçlarından biri olamaz?

A) Vergi
B) Resim
C) Harç
D) Fiyat
E) Katılma payı

203. Vergilerin sosyal maliyeti kamusal malların sosyal faydasından büyükse ne ortaya çıkar?

A) Mali rant
B) Mali tekel
C) Mali sömürü
D) Mali tevzin
E) Mali sürüklenme

204. Vergilerin sosyal maliyeti kamusal malların sosyal faydasından küçükse ne ortaya çıkar?

A) Mali rant
B) mali tekel
C) Mali sömürü
D) Mali tevzin
E) Mali sürüklenme

205. Aşağıdakilerden hangisi, kamusal malların maliyetini belirleyen faktörlerden biri değildir?

A) Kamusal mal üretiminde kullanılan girdi fiyatları
B) Kamusal mal üretiminde kullanılan teknoloji
C) Kamusal mallardan yararlananların sayısı
D) Kamusal mallardan yararlananların yaşı ve cinsiyeti
E) Kamusal hizmetlerin sunulduğu alanın genişliği

206. Girdi fiyatları arttıkça, kullanılan teknoloji eskidikçe, hizmetten yararlananların sayısı arttıkça, hizmet sunulan alan genişledikçe kamusal malların maliyeti ne olur?

A) Azalır
B) Artar
C) Değişmez
D) Bir şey söylenemez
E) Artan oranlı olarak artar

207. Kamu hizmeti sunulan kişilerin cinsiyeti, yaşı, kişisel talepleri değiştikçe kamusal malların maliyeti ne olur?

A) Azalır
B) Artar
C) Değişmez
D) Bir şey söylenemez
E) Azalan oranlı olarak artar

208. Kamusal mallarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Sosyal ihtiyaçları karşılar
B) Kamusal malların üretiminde özel sektör hiç etkin değildir
C) Kamusal malları fiyatı yoktur, bedava sunulur
D) Bütün olarak üretilir, bölünemez
E) Tam kamusal malların özelleştirilmesi mümkündür

209. Kamusal malların üretiminde denge koşulu aşağıdaki formüllerden hangisinde doğru gösterilmiştir?

A) (MSM = MSF= MH = P)
B) (MSM = MSF)
C) (MM = MF= MH = P)
D) (MM = MF= MH > P)
E) (MSM = MSF= MH > P)

210. Kamusal malların üretiminde, aşağıdaki durumlardan hangisinde mali sömürü vardır?

A) (MSM = MSF)
B) (MSM > MSF)
C) (MM = MF= MH = P)
D) (MM = MF= MH > P)
E) (MSM < MSF)

211. Kamusal malların üretiminde, aşağıdaki durumlardan hangisinde mali rant vardır?

A) (MSM = MSF)
B) (MSM > MSF)
C) (MM = MF= MH = P)
D) (MM = MF= MH > P)
E) (MSM < MSF)

212. Kamusal malların üretiminde, aşağıdaki durumlardan hangisinde ne mali rant, ne de mali sömürü vardır?

A) (MSM = MSF)
B) (MSM > MSF)
C) (MM = MF= MH = P)
D) (MM = MF= MH > P)
E) (MSM < MSF)

213. Kamu kesimindeki idarelerden hangisinin ürettiği mallar genellikle kamusal maldır?

A) Genel bütçeli idareler
B) Özel bütçeli idareler
C) KİT'ler
D) Devlet okulları
E) Devlet hastaneleri

214. Kamu kesimindeki idarelerden hangisinin ürettiği mallar genellikle yarı-kamusal maldır?

A) Genel bütçeli idareler
B) Özel bütçeli idareler
C) Dışişleri Bakanlığı
D) Milli Savunma Bakanlığı
E) Adalet Bakanlığı

215. Aşağıdaki mallardan hangisi uluslar arası kamusal mallardan biri değildir?

A) Barış
B) Çevre, ekolojik denge, ozon tabakası
C) Uluslar arası para sistemi, uluslar arası ekonomik ve finansal sistem
D) Milli savunma
E) Uluslar arası hukuk sistemi

216. Aşağıdaki mallardan hangisi ulusal kamusal mallardan biri değildir?

A) Milli güvenlik
B) Diplomasi
C) Milli savunma
D) Adalet
E) Çevre

217. Aşağıdaki mallardan hangisi yerel/bölgesel kamusal mallardan biri değildir?

A) Sokak lambası
B) Deniz feneri
C) Parklar
D) Yollar
E) Otoban, su, elektrik

218. Aşağıdaki mallardan hangisi yerel/bölgesel kamusal mallardan biridir?

A) Sokak lambası
B) Müze
C) Otoban
D) Elektrik
E) Su

219. Eğitim ve sağlık gibi, hem bireylere özel fayda sağlayan, hem de bütün topluma sosyal fayda sağlayan mallar ne tür maldır?

A) Özel mallar
B) Tam kamusal mallar
C) Yarı kamusal mallar
D) Erdemsiz mallar
E) Klüp mallar

220. Aşağıdaki mallardan hangisi yarı-kamusal mal değildir?

A) Yarı-bölünebilir mal
B) Yarı-toplumsal mal
C) Yarı-kollektif mal
D) Ortak mal
E) Karma mal

221. Hangi malların topluma faydaları kamusal mal ve hizmetler gibi; bireylere faydası özel mal ve hizmetler gibidir?

A) Özel mallar
B) Tam kamusal mallar
C) Yarı kamusal mallar
D) Erdemsiz mallar
E) Klüp mallar

222. Aşağıdaki mallardan hangisi yarı-kamusal, yarı-bölünebilir maldır?

A) Eğitim ve sağlık
B) Adalet
C) Diplomasi
D) Çevre
E) Barış

223. Devlet eğitim, sağlık gibi pozitif dışsallığı olan yarı kamusal mallara nasıl müdahale eder?

A) Vergi alarak
B) Yasaklayarak
C) Tekeline alarak
D) Sübvansiyon ve teşvik vererek
E) Devlet müdahalesine gerek yoktur

224. Devlet eğitim, sağlık gibi pozitif dışsallığı olan yarı kamusal mallara sübvansiyon ve teşvik vererek müdahale etmezse bu tür mallar ve ne olur?

A) Dış fayda artar
B) Sosyal fayda artar
C) Sosyal fayda değişmez
D) İçsel fayda azalır
E) Toplumun arzu ettiği optimum düzeyin altında kalır, sosyal fayda azalır

225. Toplumun belli (spesifik) kesimlerine özel fayda, toplumun bütününe ise sosyal fayda sağlayan mallar ne tür maldır?

A) Özel mallar
B) Tam kamusal mallar
C) Sosyal mallar
D) Erdemli mallar
E) Klüp mallar

226. Aşağıdaki mallardan hangisi erdemli mal değildir?

A) Düşük gelirlilere yönelik toplu konut üretimi
B) Ücretsiz ve düşük ücretle sağlık ve tedavi hizmet sunulması
C) Adalet ve diplomasi
D) Öğrenci bursları
E) Halk ekmek, huzur evleri, çocuk esirgeme kurumları, sığınma evlerinin sunduğu hizmetler

227. Aşağıdaki mallardan hangisi erdemli mal değildir?

A) Üretim sübvansiyonları (Taban fiyat uygulaması)
B) Destekleme alımları
C) KİT ürünleri
D) Tüketim sübvansiyonları (tavan fiyat uygulaması)
E) Yoksullara ayni ve nakdi yardımlar

228. Aşağıdakilerden hangisi erdemli malların temel özelliklerinden biri değildir?

I. Erdemli mallar bedelsiz veya piyasa fiyatının altında bir bedelle sunulur
II. Öğrenci, yaşlı, çocuk, genç, yoksul, özürlü gibi toplumun spesifik kişi yada kişi gruplarına, toplumun belli kesimlerine özel fayda sağlar, topluma sosyal fayda sağlar
III. Sadece üyeler yararlanabilir

A) I, II, III
B) II, III
C) I, II
D) Sadece III
E) Hiçbiri

229. Ekmek özel bir maldır, ancak devlet tarafından yoksullara dağıtıldığında veya belediyeler tarafından halk ekmek olarak piyasa fiyatının altında sunulduğunda hangi mala dönüşür?

A) Özel mal
B) Tam kamusal mal
C) Sosyal mal
D) Erdemli mal
E) Klüp mal

230. Konut özel maldır, ancak TOKİ'nin yoksullar veya düşük gelirliler için ürettiği ve piyasa fiyatının altında bir bedelle sunduğu konutlar hangi maldır?

A) Özel mal
B) Tam kamusal mal
C) Erdemli mal
D) Sosyal mal
E) Klüp mal

231. Eğitim ve sağlık yarı-kamusal maldır, ancak devlet okulları ve devlet hastaneleri özel okullardan ve özel hastanelerden düşük bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak hizmet sunduğunda hangi mala dönüşür?

A) Özel mal
B) Tam kamusal mal
C) Sosyal mal
D) Erdemli mal
E) Klüp mal

232. Sınırlı sayıdaki üyelerine mal ve hizmet sunan dernek, sendika, kooperatif gibi kuruluşların üyelerine yönelik olarak sunmuş oldukları mal ve hizmetler ne tür maldır?

A) Özel mal
B) Tam kamusal mal
C) Sosyal mal
D) Erdemli mal
E) Klüp mal

233. Aşağıdakilerden hangisi klüp malların temel özelliklerinden biri değildir?

I. Sadece klüp üyeleri yararlanabilir
II. Sadece üyeler pozitif dışsallık sağlar
III. Bütün toplum pozitif dışsallık sağlar
IV. Klüp üyeleri klüp mallardan yararlanırken herhangi bir fiyat ödemezler, sadece aylık veya yıllık üyelik aidatı öderler

A) I, II, III
B) II, III, IV
C) I, II, IV
D) III
E) Hiçbiri

234. Aşağıdakilerden hangisi devletin özel mal üretme nedenlerinden biri değildir?

A) Doğal tekeller
B) Sosyalizasyon
C) Sıfır maliyetle yan ürün elde etme
D) Özel sektörün etkin olmaması
E) Pozitif ölçek ekonomileri ve azalan maliyetler durumu

235. Aşağıdakilerden hangisi devletin özel mal üretme nedenlerinden biri değildir?

A) Düzenlemeler
B) Yeni ve bebek endüstriler
C) Girişimci ve sermaye açığını giderme
D) Fiyat istikrarını sağlama
E) Sosyal ihtiyaçları karşılama

236. Dışsal ekonomilerin içselleştirilmesinin kolaylaştırılması çabalarına ne ad verilir?

A) Sosyalizasyon
B) Yeni ve bebek endüstriler
C) Girişimci ve sermaye açığını giderme
D) Fiyat istikrarını sağlama
E) Düzenleme

237. Bir kanser araştırma merkezinin açılmasında yüksek bir pozitif dışsallık öngörülüyorsa devlet bu alana girebilir. Veya nükleer santrallerin çevreye zarar vermemeleri açısından devlet bu alana da girebilir. Bu tür içselleştirme ve dışsallaştırmalara ne ad verilir?

A) Doğal tekel
B) Özelleştirme
C) Sosyalizasyon
D) Kamulaştırma
E) Düzenleme

238. Aşağıdaki durumlardan hangisinde devlet bir mal üretirken sıfır maliyetle yan ürün elde edebilir?

A) Elektrik amaçlı bir barajdan içme ve sulama suyu elde edilmesi
B) Devletin ormanlaştırdığı alanlarda orman ürünü elde edilmesi
C) Şeker fabrikası işleten bir kamu iktisadi teşebbüsünün şeker pancarından ürettiği şekerin yanında yan ürün olarak küspe elde etmesi
D) Baraj gölünde balık yetişmesi
E) Hepsi

239. Kamu kesiminde fiyatlandırma yöntemleri belirlenirken aşağıdakilerden hangisi dikkate alınır?

I. Üretilen mal ve hizmetin meydana getirdiği dışsallıkların yoğunluğu
II. Mal ve hizmetin pazarlanabilme durumu
III. Tüketimde dışlanabilirlik durumu

A) I, II, III B) II, III
C) I, II D) I
E) Hiçbiri

240. Tam kamusal mal ve hizmetlerin fiyatı olmadığından vergiler yoluyla zorunlu finansmana tabi tutulur. Vergiler tespit edilirken ne esas alınır?

A) Maliyet B) Fayda
C) Ödeme gücü D) Kar
E) Tatmin

241. Yarı kamusal malların fiyatlandırılmasında, kamusal mal ve hizmet dolayısıyla ortaya çıkan gider iki şekilde karşılanır. Ortaya çıkan faydanın bölünemeyen kısmı ve bölünebilen kısmı sırasıyla neyle finanse edilir?

A) Her ikisi de vergiyle
B) Harç ve vergiyle
C) Vergi ve harçla
D) Her ikisi de harçla
E) Her ikisi de fiyatla

242. Kamu ekonomisinde üretilen mal ve hizmet fiyatlandırılırken mal ve hizmetlerin taşıdıkları özelliklere göre aşağıdaki fiyatlama yöntemlerinden hangisi kullanılabilir?

I. Birinci en iyi fiyatlama yöntemi
II. İkinci en iyi fiyatlama yöntemi
III. Monopol fiyatlaması yöntemi

A) II B) II, III
C) I, II D) I
E) Hepsi

243. Kaynak tahsisinde etkinlik açısından birinci en iyi fiyatlama yöntemi hangisidir?

A) Marjinal maliyet fiyatlaması
B) Ortalama maliyet fiyatlaması
C) Fiyat farklılaştırması
D) Zirve talep fiyatlaması
E) Monopol fiyatlaması

244. Kaynak tahsisinde etkinlik açısından aşağıdakilerden hangisi ikinci en iyi fiyatlama yöntemlerinden biri değildir?

A) Zirve talep fiyatlaması
B) Ortalama maliyet fiyatlaması
C) Fiyat farklılaştırması
D) Marjinal maliyet fiyatlaması
E) Monopol fiyatlaması

245. Kamu ekonomisinde üretilen mal ve hizmetlerin çoğunda marjinal maliyeti tespit etmek çok güçtür. Bu nedenle fiyatlamada birinci en iyi çözüm olan marjinal maliyetle fiyatlama yapılamadığından hangi fiyatlama yöntemi kullanılır?

A) Zirve talep fiyatlaması
B) Ortalama maliyet fiyatlaması
C) Fiyat farklılaştırması
D) Marjinal maliyet fiyatlaması
E) Monopol fiyatlaması

246. Devlet mali tekel işlettiği alanlarda hangi fiyatlama yöntemini uygular?

A) Zirve talep fiyatlaması
B) Ortalama maliyet fiyatlaması
C) Fiyat farklılaştırması
D) Marjinal maliyet fiyatlaması
E) Monopol fiyatlaması

247. Kamu harcamalarının veya kamu hizmetlerinin faydasının veya toplum tarafından istenirliğinin saptanmasında ve veri hedeflere ulaşmak için uygulanabilecek alternatif projelerin değerlendirilmesinde kullanılan tekniğin adı nedir?

A) Maliyet-etkinlik analizi
B) Maliyet-kar analizi
C) Maliyet –fayda analizi
D) Fayda-zarar analizi
E) Kar-zarar analizi

248. Kamu kesiminde değişik projelerin maliyetlerini hesaplamak, parasal olmayan etkinliğin ölçümünü yapmak için kullanılan tekniğin adı nedir?

A) Maliyet-etkinlik analizi
B) Maliyet-kar analizi
C) Maliyet –fayda analizi
D) Fayda-zarar analizi
E) Kar-zarar analizi

249. Daha çok kamu kesiminin büyüklüğü ne olmalıdır? Devlet ekonomiye nasıl müdahale etmelidir? Optimal vergileme ve kamu harcamaları düzeyi ne olmalıdır? gibi sorulara cevap arayan ve değer yargısı içeren mali yaklaşımlar ne tür yaklaşımlardır?

A) Klasik mali yaklaşımlar
B) Normatif maliye yaklaşımları
C) Pozitif maliye yaklaşımları
D) Modern (fonksiyonel) mali yaklaşımlar
E) geleneksel mali yaklaşımlar

250. Daha çok ne nedir? sorusuna cevap arayan, gerçek hayattaki mali olayları amprik bulgular ışığında açıklamaya çalışan mali yaklaşımlar ne tür yaklaşımlardır?

A) Klasik mali yaklaşımlar
B) Normatif maliye yaklaşımları
C) Pozitif maliye yaklaşımları
D) Modern (fonksiyonel) mali yaklaşımlar
E) geleneksel mali yaklaşımlar

251. Aşağıdakilerden hangisi geleneksel mali yaklaşımlardan biri değildir?

A) Kurumsal yaklaşım
B) Yapısal yaklaşım
C) Değişim yaklaşımı
D) Pozitif yaklaşım
E) Refah ve gelir yaklaşımları

252. Kamu harcamalarının yapılması, vergilerin salınması ve tahsili, kamu fonlarının kullanılmasıyla ilgili düzenlemeleri ele alan geleneksel yaklaşım hangisidir?

A) Kurumsal yaklaşım
B) Yapısal yaklaşım
C) Değişim yaklaşımı
D) Fonksiyonel yaklaşım
E) Refah ve gelir yaklaşımları

253. Kaynak dağılımı ve kullanımında etkinlik, devlet faaliyetlerinin etkinliği, alternatif maliyetler, piyasa ekonomisi ile kamu ekonomisi arasındaki ilişkiler gibi konuları ele alan geleneksel yaklaşım hangisidir?

A) Kurumsal yaklaşım
B) Yapısal yaklaşım
C) Değişim yaklaşımı
D) Fonksiyonel yaklaşım
E) Refah ve gelir yaklaşımları

254. Devlet faaliyetlerinin optimum düzeyinin, piyasa ekonomisininkine benzer bir şekilde, kişilerin ödedikleri vergilerin marjinal maliyetinin, bu vergilerle finanse edilen kamu harcamalarının marjinal faydasına eşit olduğu noktada gerçekleştiğini savunan geleneksel yaklaşım hangisidir?

A) Kurumsal yaklaşım
B) Yapısal yaklaşım
C) Değişim yaklaşımı
D) Fonksiyonel yaklaşım
E) Refah ve gelir yaklaşımları

255. Kamu maliyesi aracılığıyla devletin, kimsenin durumundan fedakarlık yapmaksızın, toplumun sosyal refah düzeyini artırabileceğini savunan geleneksel yaklaşım hangisidir?

A) Kurumsal yaklaşım
B) Refah yaklaşımı
C) Değişim yaklaşımı
D) Yapısal yaklaşım
E) Refah ve gelir yaklaşımları

256. Fonksiyonel maliye ile ilgili bir yaklaşım olan ve vergiler ve borçlanmanın likiditeyi azaltarak ekonomide daraltıcı etki yaparken, kamu harcamalarının ekonomide genişletici bir etki yapacağını savunan geleneksel yaklaşım hangisidir?

A) Kurumsal yaklaşım
B) Yapısal yaklaşım
C) Değişim yaklaşımı
D) Fonksiyonel yaklaşım
E) Gelir yaklaşımı

257. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisi günümüzdeki mali yaklaşımlardan biri değildir?

A) Hukuki yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Yapısal yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

258. Fransız ve Alman maliye okulunun yaklaşım biçimi olan ve mali olayların incelenmesinde hukuki boyutun önemli olduğunu savunan mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Yapısal yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

259. Tangorra'ya göre Maliye, ancak mali hukukla ve vergi hukuku ile birleşerek tatmin edici sonuçlara ulaşabilir. Tangorra'nın temsil ettiği mali yaklaşım hangisidir?

A) Yapısal yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Hukuki yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

260. Keynezyen iktisadın etkisiyle doğan ve daha çok Anglo-Sakson maliye okulunun yaklaşım biçimi olan ve Pigou, Dalton, Hicks, R. Musgrave, F. Due gibi iktisatçılar ve maliyeciler tarafından geliştirilen mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Yapısal yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

261. Hangi mali yaklaşım kamu maliyesi yerine kamu ekonomisi deyimini kullanmakta ve maliyeyi iktisadi bir kimliğe sokmaktadır?

A) Hukuki yaklaşım
B) Siyasal yaklaşım
C) İktisadi yaklaşım
D) Yapısal yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

262. Devlet faaliyetlerinin kamu hukuku ile olan ilişkisini bir tarafa bırakarak sadece ekonomik yönünü ele alan, devletin vergi ve vergi benzeri nitelikteki kamusal mali yük uygulamaları ve borçlanma aracılığıyla yarattığı ekonomik etkileri ön planda tutan mali yaklaşım hangisidir?

A) Yapısal yaklaşım
B) Hukuki yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) İktisadi yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

263. Maliyenin, ekonomi ve siyaset arasında sınır oluşturduğunu, maliyenin iktisadi ve siyasi yönünün birlikte ele alınması gerektiğini savunan mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Yapısal yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

264. Bireylerin demokratik karar alma sürecine sadece oy vererek değil, devamlı bir şekilde katılımı sağlandığında, kaynak tahsisinde, üretimde ve gelir dağılımında etkinlik ve rasyonelliğin artacağını savunan mali yaklaşım hangisidir?

A) Siyasal yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Hukuki yaklaşım
D) Yapısal yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

265. Mali olayların insan faktörünü de kapsayacak şekilde, psikolojik ve sosyolojik açıdan da incelenmesini savunan mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Yapısal yaklaşım
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

266. İnsan psikolojisini nazar-ı itibara almayan, mükelleflerin gönüllü uyumunu teşvik etmeyen, sadece devletin egemenlik gücüne dayanarak uygulanacak politikaların başarısız olmaya mahkum olacağını savunan mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar
E) Yapısal yaklaşım

267. Aynı politikaların farklı ülkelerde farklı sonuçlar vermesini, ülkelerin sosyolojik yapılarının farklılığına bağlayan, ülkelerin sosyal dokusuna uymayan, toplum tarafından benimsenmeyen iktisat ve maliye politikalarının başarılı sonuçlar doğurmayacağını savunan mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) İktisadi yaklaşım
C) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar
D) Yapısal yaklaşım
E) Siyasal yaklaşım

268. Klasik iktisat yaklaşımına dayanan ve Adam Smith dönemi olan18. yüzyıldan1929 dünya ekonomik buhranına kadar hakim olan mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) Klasik mali yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Fonksiyonel (modern) maliye yaklaşımı
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

269. Aşağıdakilerden hangisi klasik mali yaklaşımın temel görüşlerinden biri değildir?

A) Jandarma devleti savunur
B) Bütçe dengesi, mali denge esastır
C) Bütçe küçük ve denk olmalıdır
D) Bütçe açık veya fazla verebilir
E) Tam dışlama (crowding out) etkisi vardır

270. Aşağıdakilerden hangisi klasik mali yaklaşımın temel görüşlerinden biri değildir?

A) Bütçe yıllık anlamda ve muhasebe anlamında denk olmalıdır
B) Borçlanma normal kamu geliridir
C) Devlet tarafsız, nötr olmalı, piyasaya müdahale etmemelidir
D) Ekonomik denge görünmez el (tam rekabet) yoluyla otomatik olarak gerçekleşir
E) Özel kesim kamu kesiminden daha verimlidir

271. Aşağıdakilerden hangisi klasik mali yaklaşımın temel görüşlerinden biri değildir?

A) Ekonomi daima tam istihdam denge noktasındadır
B) Say (Mahreçler) Kanunu gereğince her arz kendi talebini doğurur, ekonomide talep yönlü sorun yoktur
C) Ekonomide eksik istihdam veya aşırı istihdam olamaz
D) Maliye politikası gelir, istihdam ve üretim düzeyini artırabilir
E) Devlet cari harcamalarını vergiyle finanse etmelidir

272. 1929 Dünya ekonomik buhranıyla birlikte, bu buhranı öngöremeyen klasik mali yaklaşım önemini kaybetmiş, Keynes'in deflasyona ve işsizliğe çözüm olmak üzere geliştirdiği keynezyen yaklaşımın etkisiyle hangi maliye yaklaşımı doğmuştur?

A) Hukuki yaklaşım
B) Klasik mali yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Fonksiyonel (modern) maliye yaklaşımı
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

273. Aşağıdakilerden hangisi fonksiyonel maliye yaklaşımının temel görüşlerinden biri değildir?

A) Müdahaleci/sosyal devleti savunur
B) Devlet istikrar, büyüme, kalkınma gibi ekonomik maçlarla ve gelir dağılımı gibi sosyal amaçlarla piyasaya aktif biçimde müdahale etmelidir
C) Bütçe dengesi değil, makroekonomik denge esastır
D) Makroekonomik dengeyi sağlamak için devlet bütçe açığı veya bütçe fazlası verebilir
E) Ekonomi daima tam istihdam denge noktasındadır

274. Aşağıdakilerden hangisi fonksiyonel maliye yaklaşımının temel görüşlerinden biri değildir?

A) Say (Mahreçler) Kanunu geçerli değildir
B) Ekonomide eksik istihdam, işsizlik gibi talep yönlü sorunlar vardır
C) Ekonomide tesadüfen tam istihdam oluşsa bile, tam istihdamın korunması ancak devlet müdahalesiyle mümkündür
D) Ekonomilerde genellikle eksik istihdam, işsizlik yaygındır, bu durumda devlet bütçe fazlası vermelidir
E) Ekonomide aşırı istihdam, enflasyon varsa devlet bütçe fazlası vermelidir

275. Aşağıdakilerden hangisi fonksiyonel maliye yaklaşımının temel görüşlerinden biri değildir?

A) Ekonomide çarpan etkisi vardır
B) Kamu harcamaları çarpan etkisiyle toplam talebi genişletir, üretim, istihdam ve gelir düzeyini artırır
C) Vergiler çarpan etkisiyle toplam talebi daraltır
D) Borçlanma normal bir kamu geliridir
E) Ekonomide deflasyon varsa, tam istihdama dönebilmek bütçe fazlası verilmeli, kamu harcamaları azaltılmalı, vergiler artırılmalıdır

276. Fonksiyonel maliyenin kurucularından olan ve ilk defa borçlanmanın normal bir kamu geliri olduğunu söyleyen bilim adamı kimdir?

A) Wagner
B) Abba Lerner
C) Keynes
D) Adam Smith
E) Milton Friedman

277. Bütçe, kamu harcamaları ve vergilerin nötr olmadığını, bunların özel kesimin talep yetersizliğini telafi edici, makro ekonomik dengesizliği giderici yönde uygulanması gerektiğini savunan mali yaklaşım hangisidir?

A) Hukuki yaklaşım
B) Klasik mali yaklaşım
C) Siyasal yaklaşım
D) Fonksiyonel (modern) maliye yaklaşımı
E) Psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar

278. Kamu kesiminde tahsis, üretim ve dağıtım kararları siyasal süreçte alınmaktadır. Siyasal süreç demokratik bir süreçse, siyasal sürecin aktörleri temsil ettikleri grupların faydasını maksimize etmek için karar alma sürecine dahil olmalıdırlar. Aşağıdakilerden hangisi siyasal sürece katılan aktörlerden biridir?

A) Seçmenler
B) Politikacılar (partiler)
C) Bürokratlar
D) Baskı grupları
E) Hepsi

279. Siyasal süreçte sosyal tercihlerin belirlenmesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kamu kesiminde üretilen kamusal malların faydası tüm topluma yayılmakta, ancak bir bedel istenebilir düşüncesi ile bireyler bu tür mal ve hizmetlere olan taleplerini açıklamak istememektedir
B) Kamusal mallarının finansmanda cebri finansmana başvurulmaktadır
C) Kamusal malların finansman yükü vergiler yoluyla toplumdaki bireylerden tahsil edileceği için, hangi hizmetlerin ne kadar üretileceğiyle ilgili olarak toplum tercihlerinin belirlenmesi önem arz etmektedir
D) Siyasal süreçte bireysel talepler dikkate alınmaktadır
E) Toplumsal tercihlerin belirlenmesinde referandum, seçim ve bürokratik yöntemler kullanılmaktadır

280. Siyasal süreçte sosyal tercihlerin bağdaştırılmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bireylerin devletten sunmasını istediği mal ve hizmetlerle ilgili tercihleri aynı ise bir sorun yaşanmayacaktır
B) Tercihlerde farklılık var ise kamu ekonomisinde tek bir karar alınacağından, tercihlerin bağdaştırılması gerekmektedir
C) Tercihlerin bağdaştırılmasında azınlık oyu ilkesinden yararlanılabilmektedir
D) Tercihlerin bağdaştırılmasında oy çokluğu ilkesinden yararlanılabilmektedir
E) Tercihlerin bağdaştırılmasında oy birliği ilkesinden yararlanılabilmektedir

281. K. Wickselli ve J. Buchanan gibi maliyeciler siyasal süreçte sosyal tercihlerin bağdaştırılmasında hangi ilkeyi savunmuşlardır?

A) Oy çokluğu
B) Azınlık oyu
C) Oy birliği
D) Oy eşitliği
E) Oylama yapılmamasını

282. Kamuda üretilecek mal ve hizmetlerin türleri, miktarı ve finansmanı konusunda toplum bireylerinin en az % 51'inin olumlu oyunun yeterli olması hangi oylama ilkesidir?

A) Oy çokluğu B) Azınlık oyu
C) Oy birliği D) Oy eşitliği
E) Nitelikli oy çokluğu

283. Wicksell oy birliği kuralına taraftar olmasına rağmen uygulama zorluğundan dolayı, Pareto optimumuna mümkün olduğu kadar yaklaşabilmek için olumlu oyların dörtte üçü, altıda beşi veya onda dokuzu gibi olabildiğince yüksek oy oranına sahip olmasını istemiştir. Wicksell'in savunduğu hangi oylama ilkesidir?

A) Oy çokluğu B) Azınlık oyu
C) Oy birliği D) Oy eşitliği
E) Nitelikli oy çokluğu

284. Kamusal karar alma mekanizmasının içinde bürokratlar, politikacılar, seçmenler ve baskı grupları yer alır. Bütün bu grupların iradelerinin bir bileşkesi olarak, kamusal nitelikli mal ve hizmetlerin arz ve talebi bu mekanizma ile belirlenir. Bu mekanizmayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bürokratlar etkinlik çevrelerini genişletme ve bütçe maksimizasyonu için çalışır
B) Politikacılar oylarını maksimize etme ve iktidar olmak için çalışır
C) Seçmenler bedava yararlanmak ve kamu hizmetlerini artırmak için çalışır
D) Baskı grupları rant kollamak için çalışır
E) Hiçbiri

285. Kamusal karar alma mekanizmasıyla piyasa karar alma mekanizmasının karşılaştırmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Piyasa karar alma mekanizmasında denge tüketici tercihleri ile sağlanır. Kamusal karar alma mekanizmasında denge bürokrat, siyasetçi, seçmen ve baskı gruplarının tercihlerinin bileşimi ile sağlanır
B) Piyasa karar alma mekanizmasında dengenin sağlanmasında en önemli unsur kardır. Kamusal karar alma mekanizmasında ise kamu yararıdır
C) Piyasa karar alma mekanizmasında piyasa talebi, piyasa arzını kolayca yönlendirebilir ve çıktıda belirlilik sağlanabilir. Kamusal karar alma mekanizmasında çıktıda önceden belirlilik söz konusu değildir
D) Piyasa karar alma mekanizmasında tüketici, kararlara katılırken, kendi tercihini yansıtır. Kamusal karar alma mekanizmasında ise seçmen kendi tercihlerine göre değil, soyut kamusal tercihlere göre kararlara katılır, bireysel tercihlerde bir kayma yaşanır
E) Hiçbiri

286. Kamusal karar alma mekanizmasıyla piyasa karar alma mekanizmasının karşılaştırmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Piyasa karar alma mekanizmasında birey alternatif tercihlerini sıralayabilir ve piyasadan bu isteğini tam olarak karşılayabilir. Kamusal karar alma mekanizmasında ise, seçmenin tercih alternatiflerini sıralama imkanı yoktur
B) Siyasal süreçte en müsait tercih bileşimi hiçbir zaman temin edilemez ve seçmen istekleri tam olarak karşılanamaz
C) Piyasa karar alma mekanizmasında karar almaya katılımda "cebir" söz konusu değildir. Kamusal karar alma mekanizmasında katılım oranının iyice düşmemesi için mekanizmaya katılım zorunlu tutulabilir
D) Piyasa karar alma mekanizmasında birey, bireysel tercihlerinden tam olarak sorumlu tutulabilir. Kamusal karar alma mekanizmasında seçmen bireysel tercihlerinden tam olarak sorumlu tutulamaz
E) Hiçbiri

287. Arrow Paradoksuna göre aşağıdakilerden hangisi demokratik bir toplumda sosyal tercihlerin veya seçim fonksiyonunun aynı anda yerine getirmesi gereken beş koşuldan biri değildir?

A) Seçmenlerin aynı tercihlerde bulunması
B) Ortak rasyonellik
C) Sosyal ve bireysel değerlerin pozitif bağlılığı
D) Sosyal tercihin sunulan seçenekler dışında çözüm aramaması
E) Yurttaş egemenliği ve diktatörlüğün olmaması

288. Arrow Paradoksuna göre aşağıdakilerden hangisi iktisadi karardır?

A) Oylamayla alınan kararlar
B) Toplumsal kararlar
C) Ortak kararlar
D) Bireysel kararlar
E) Siyasi kararlar

289. Downs'un geliştirdiği Demokrasinin Ekonomik Yaklaşımına göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Her hükümet sağladığı siyasal desteği maksimize etmeyi amaçlar
B) Her hükümet iktidar olmayı amaçlar
C) Hükümetlerin amacı bütçe maksimizasyonudur
D) Hükümetler kamu harcamaları politikasının kendilerine sağladığı marjinal oy kazancı, vergi veya finansman politikasının neden olduğu marjinal oy kaybına eşit oluncaya dek harcama politikalarını sürdürürler
E) Belirlilik koşulları altında bir hükümetin izleyeceği en iyi strateji, seçmen çoğunluğunun desteğini kazanacak politikaları uygulamaktır

290. Hükümetin görünmez eli yaklaşımını kim geliştirmiştir?

A) Downs
B) Musgrave
C) Adam Smith
D) McKean
E) Keynes

291. McKEAN Yaklaşımına göre aşağıdakilerden hangisi hükümetin görünmez elidir?

A) Pazarlık süreci
B) Tam rekabet
C) Monopol
D) Oligopol
E) Kamu harcamaları

292. Buchanan ve Tullock'un maliyetlerin minimizasyonu yaklaşımına göre karşılıklı bağımlılık maliyeti nedir?

A) Dışsal maliyetler
B) Karar alma maliyetleri
C) Dışsal maliyetler ve karar alma maliyetlerinin toplamı
D) İçsel maliyetler
E) Dışsal maliyetler ve içsel maliyetlerin toplamı

293. Buchanan ve Tullock'un maliyetlerin minimizasyonu yaklaşımına göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Siyasal karar alma süreçlerinin etkinliği neden oldukları maliyetlere bağlıdır
B) Her kamusal faaliyet bireylere dışsal maliyetler ve karar alma maliyetleri yükler
C) Bu maliyetlerin büyüklüğü, kamusal kararın ilgilendirdiği bireylerin sayısıyla ters orantılıdır
D) Oybirliği sağlanamazsa, kamu kesimi dışsal sosyal maliyet üretmiş olmaktadır
E) Amaç, karşılıklı bağımlılık maliyetini maksimize etmektir

294. Bürokrasinin ilk kez sistematik analizini kim yapmıştır?

A) Niskanen
B) Buchanan
C) Wagner
D) Rostow
E) Downs

295. Niskanen'in Bürokratik Üretim Modeline göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bir arz modelidir
B) Bir arz ve talep modelidir
C) Kamu idarelerinin sunduğu kamusal hizmetlerin üretimini belirleyen faktörleri analiz eder
D) Bürokratik sistemde tam rekabetteki toplam harcamadan daha fazla harcama yapılmaktadır
E) Kamu kesimi aşırı genişlediği için sosyal kaynak tahsisinde etkinsizlik ortaya çıkmaktadır

296. Temsili hükümetin ekonomik teorisini kim geliştirmiştir?

A) Breton B) Niskanen
C) Downs D) Buchanan
E) Wagner

297. Breton'un Temsili hükümetin ekonomik teorisine göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Temsili çoğunluk sistemiyle yönetilen demokratik ülkelerde kamu harcamaları ve vergilerin özelliklerini açıklamaktadır
B) Kamusal hizmetlerde talep, arz ve dengeyi etkileyen faktörleri ele almaktadır
C) Kamu politikalarında talep, arz ve dengeyi etkileyen faktörleri ele almaktadır
D) Kamu politikası alanı kamu harcamalarıyla sınırlandırılmakta, aynı zamanda yasama ve düzenleme konularındaki kamusal eylemleri de kapsamaktadır
E) Kamu politikalarına olan arz ve talep arasındaki denge, siyasal katılımın maliyeti ve karar alma kuralları dikkate alınarak belirlenmektedir

298. J.Tinbergen Modeline göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Modelde değerleri hükümet tarafından belirlenen amaç değişkenler vardır
B) Modelde değerleri modelin çözümü ile bulunan politika değişkenleri vardır
C) Modelin işleyişi ve bu değişkenler arası ilişkiler doğrusal denklemler ile gösterilir
D) Modelde eş-anlı (simultane) denklemler sistemi elde edilir
E) Bir hükümet aynı anda çok sayıda amaca ulaşmak isterse, kullanacağı araçların sayısı amaçların sayısından az olmalıdır

299. J.Tinbergen Modeline göre aşağıdakilerden hangisi amaç değişkeni değildir?

A) Politika değişkeni
B) Enflasyon hedefi
C) Büyüme hedefi
D) Bütçe hedefi
E) Cari denge hedefi

300. J.Tinbergen Modeline göre hükümet aynı anda büyüme ve enflasyon hedeflerine ulaşmak istiyorsa, en az kaç araç değişkeni kullanması gerekir?

A) 1 B) 2 C) 3
D) 4 E) 5

yanıtlar

1. D	31. B	61. A	91. A	121. C	151. D	181. C	211. E	241. C	271. D
2. E	32. D	62. B	92. B	122. C	152. A	182. D	212. A	242. E	272. D
3. D	33. A	63. C	93. A	123. E	153. C	183. E	213. A	243. A	273. E
4. C	34. A	64. D	94. A	124. B	154. D	184. A	214. B	244. D	274. D
5. E	35. B	65. C	95. B	125. E	155. B	185. B	215. D	245. B	275. E
6. E	36. D	66. B	96. B	126. E	156. E	186. D	216. E	246. E	276. B
7. A	37. D	67. E	97. D	127. D	157. B	187. E	217. E	247. C	277. D
8. D	38. D	68. D	98. D	128. D	158. D	188. C	218. A	248. A	278. E
9. C	39. D	69. B	99. B	129. A	159. A	189. C	219. C	249. B	279. D
10. A	40. C	70. B	100. B	130. B	160. B	190. E	220. D	250. C	280. C
11. C	41. E	71. C	101. C	131. A	161. C	191. C	221. C	251. D	281. C
12. E	42. D	72. D	102. C	132. B	162. D	192. E	222. A	252. A	282. A
13. B	43. C	73. C	103. A	133. D	163. A	193. D	223. D	253. B	283. E
14. A	44. B	74. A	104. B	134. A	164. E	194. D	224. E	254. C	284. E
15. E	45. A	75. B	105. A	135. E	165. B	195. B	225. D	255. B	285. E
16. C	46. D	76. C	106. D	136. A	166. A	196. A	226. C	256. E	286. E
17. B	47. E	77. B	107. A	137. B	167. C	197. A	227. C	257. D	287. A
18. A	48. C	78. D	108. C	138. C	168. D	198. C	228. D	258. A	288. D
19. B	49. D	79. A	109. A	139. E	169. A	199. B	229. D	259. D	289. C
20. C	50. D	80. C	110. B	140. E	170. C	200. B	230. C	260. B	290. D
21. D	51. E	81. B	111. C	141. D	171. D	201. C	231. D	261. C	291. A
22. E	52. D	82. A	112. B	142. A	172. B	202. D	232. E	262. D	292. C
23. D	53. C	83. A	113. D	143. B	173. A	203. C	233. D	263. C	293. E
24. B	54. D	84. B	114. D	144. B	174. E	204. A	234. D	264. A	294. A
25. B	55. D	85. E	115. B	145. B	175. C	205. D	235. E	265. E	295. B
26. A	56. E	86. D	116. C	146. B	176. B	206. B	236. A	266. D	296. A
27. C	57. D	87. E	117. B	147. D	177. B	207. C	237. C	267. C	297. B
28. E	58. A	88. D	118. D	148. B	178. D	208. E	238. E	268. B	298. E
29. B	59. C	89. E	119. B	149. C	179. C	209. B	239. A	269. D	299. A
30. E	60. D	90. C	120. D	150. C	180. C	210. B	240. C	270. B	300. B

KAMU HARCAMALARI

1- KAMU HARCAMALARININ TANIMI VE KAPSAMI

Kamu kesiminin yaptığı harcamalara kamu harcaması denir. Kamu harcamaları, kamusal hizmetlerin parasallaşmış halidir. Kamu harcamaları, kamusal hizmetlerin karşılanması için kamu kesiminin yaptığı ödemelerdir. Kamu harcamalarını kamu tüzel kişiliği kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşları yapar.

1.1 Kamu Harcamaları Kapsamına Giren Gider Unsurları

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3. maddesine göre, aşağıdaki gider unsurları kamu harcamaları kapsamına dahildir:

a) Kanunlarına dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri
b) Sosyal güvenlik katkı payları
c) İç ve dış borç faizleri
d) Borçlanma genel giderleri
e) Borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar
f) Ekonomik, mali ve sosyal transferler
g) Verilen bağış ve yardımlar
h) Diğer giderler

1.2 Kamu Harcamalarının Hukuki Tanımı

Harcamayı yapanın hukuki kişiliğine göre kamu harcamaları tanımlanır. Hukuki tanıma göre kamu tüzel kişilerinin kamusal hizmetleri görmek, toplumsal ihtiyaçları karşılamak amacıyla belli usullere uyarak yaptıkları parasal harcamalardır.

1.3 Kamu Harcamalarının Sosyo-Ekonomik Tanımı

Devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahale amacıyla yaptığı bütün harcamalar kamu harcamasıdır. Kamusal hizmetlerin arz edilmesi, sosyal ihtiyaçların karşılanması, doğal tekellerin düzenlenmesi, dışsallıkların düzenlenmesi, istikrar, büyüme ve kalkınmanın sağlanması, gelir dağılımında adaletin sağlanması amacıyla kamu kesiminin yaptığı harcamalar kamu harcamasıdır.

1.4- Dar Anlamda Kamu Harcaması Tanımı

Merkezi idarenin (yönetimin) yaptığı harcamalar dar anlamada kamu harcamasıdır. Türkiye'de merkezi yönetim bütçesine dahil olan kamu idareleri, merkezi idareyi oluşturur.

Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamına giren aşağıdaki idarelerin harcamaları dar anlamda kamu harcamasıdır:

i- I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdareler (Muafiyet ve istisnalar genel bütçeden yapıldığı için dar anlamda kamu harcaması kapsamına girer)
ii- II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdareler
iii- III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi "dar anlamda kamu harcaması" kapsamında yer alır?

A) Yerel yönetimlerin harcamaları
B) Sosyal güvenlik kuruluşlarının harcamaları
C) İktisadi kamu kuruluşlarının harcamaları
D) Vergi muaflık ve istisnaları
E) Özel kişilerin kamu kuruluşlarına yardımları

Yanıt: D

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi "dar" anlamda kamu harcamaları kapsamında yer alır?

A) Sosyal sigorta ödemeleri
B) Özel şahsın yardımları
C) Vergi muaflıkları ve istisnaları
D) İktisadi kamu kuruluşlarının harcamaları
E) İl özel idarelerin yaptığı ödemeler

Yanıt: C

KPSS - 2001

1.5 Geniş Anlamda Kamu Harcaması Tanımı

Kamu kesiminin yaptığı harcamalar geniş anlamada kamu harcamasıdır. Türkiye'de genel yönetim bütçesine dahil olan kamu idareleri (merkezi yönetim bütçesi + Sosyal Güvelik Kurumları Bütçesi + Mahalli İdareler Bütçesi) ile genel yönetim bütçesi dışında kalan KİT'ler, Döner sermayeli kuruluşlar, kamu fonları ve parafiskal kurumlar kamu kesimini oluşturur.

Kamu kesimi kapsamına giren aşağıdaki idarelerin harcamaları geniş anlamda kamu harcamasıdır:

i- I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdareler
ii- II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdareler
iii- III sayılı Cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar
iv- IV sayılı Cetvele dahil Sosyal Güvenlik Kurumları
v- Mahalli İdareler
vi- KİT'ler
vii- Döner Sermayeli Kuruluşlar
viii- Kamu Fonları
ix- Parafiskal kurumlar

1.6 Klasik Maliye Yaklaşımına Göre Kamu Harcaması

Klasik Maliyeciler kamu harcamasını şu şekilde tanımlamışlardır: "Kamu makamlarının, sosyal ihtiyaçları karşılamak üzere, belirli usullere uyarak yaptıkları parasal harcamalardır."

Klasik maliyecilere göre bir harcamanın kamu harcaması olarak adlandırılabilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir:

i- Harcamanın kamu makamları (kamu tüzel kişileri) tarafından yapılmış olması
ii- Harcamanın sosyal (toplumsal) ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılmış olması
iii- Harcamanın belirli usullere uyularak yapılmış olması
iv- Harcamanın parasal (nakdi) bir harcama olması

Klasik maliyecilere göre kamu makamlarının yapmış olduğu üç tür harcama kamu harcaması değildir:

i- Özel (bireysel) ihtiyaçları karşılamaya yönelik harcamalar (KİT harcamaları gibi)
ii- Ayni harcamalar (Yoksullara gıda, yakacak yardımı gibi)
iii- Vergi harcamaları (İstisna, muafiyet ve indirim yoluyla tahsilinden vazgeçilen vergiler)

1.7 Modern (Fonksiyonel) Maliye Yaklaşımına Göre Kamu Harcaması

Modern maliye yaklaşımına göre, klasik maliye yaklaşımının savunduğu gibi devletin sadece kamusal ihtiyaçları karşılamak amacıyla yaptığı harcamalar değil, devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahale ama-

cıyla yaptığı harcamalar da kamu harcamasıdır. Devlet, kamu harcamalarını ekonomik ve sosyal amaçlarına ulaşmada bir maliye politikası aracı olarak da kullanabilir. Çünkü modern maliyeciler tarafsız/jandarma devleti değil, müdahaleci/sosyal devleti savunmaktadır.

Modern maliye yaklaşımına göre kamu harcamalarının en önemli özelliği, devletin ekonomik ve sosyal alana müdahale araçlarından biri olmasıdır. Sosyal Devlet, ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek, fiyat istikrarını ve tam istihdamı sağlamak, gelir dağılımını daha adil hale getirmek amacıyla toplumsal ve ekonomik alana müdahale etmek için de kamu harcamalarını kullanacaktır.

Modern maliyecilere göre, kamu kesiminin iktisadi ve sosyal amaçlarla yaptığı her türlü harcama kamu harcamasıdır. Dolayısıyla klasik maliyecilerden farklı olarak KİT harcamalarını, ayni harcamaları ve vergi harcamalarını da kamu harcaması kabul ederler. Ayrıca kamu zararlarını da kamu harcaması sayarlar.

1.8 Kamu Harcamalarının Ekonomik Yükü = (KH / GSYH)

Kamu harcamalarının ekonomik yükü veya global kamu yükü, kamu harcamalarının GSYH'ya oranlanması (KH / GSYH) ile ölçülür. Bu oran bir yıllık dönem itibariyle bir ülke içinde üretilen mal ve hizmetlerin üretiminden sağlanan gelirin ne kadarının kamu harcamalarını finanse etmek için kullanıldığını gösterir. Aynı zamanda kamu harcamalarının ekonomi içindeki payını, kamu kesiminin nisbi büyüklüğünü gösterir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi, bir yıllık dönem itibariyle bir ülke içinde üretilen mal ve hizmetlerin üretiminden sağlanan gelirin ne kadarının kamu harcamalarını finanse etmek için kullanıldığını göstermektedir?

A) Özel sektör gelirlerinin GSMH'ya oranı
B) Kamu kesimi harcamalarının GSYİH'ya oranı
C) Özel sektör yatırımlarının SMH'ya oranı
D) Kamu kesimi yatırımlarının GSMH'ya oranı
E) Sosyal güvenlik giderlerinin GSYİH'ya oranı

Yanıt: B

KPSS - 2004

ÇIKMIŞ SORU

Kamu harcamalarının ekonomi içindeki payını belirleyen oran aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kamu harcamaları / Toplam borç miktarı
B) Kamu harcamaları /Toplam vergi hasılatı
C) Kamu harcamaları / Gayri safi milli hasıla
D) Kamu harcamaları / Özel harcamalar
E) Kamu harcamaları / Nüfus

Yanıt: C

KPSS - 2002

1.9 Gerçek Kamu Tüketimi

Bir ekonomide kamunun gerçek tüketiminden bahsedebilmek için transfer harcamalarını kamu harcamaları toplamından çıkarmak lazımdır. (Gerçek Kamu Tüketimi = Kamu Harcamaları – Transfer Harcamaları)

Devlet, yapmış olduğu transfer harcaması karşılığında kişilerden her hangi bir karşılık elde etmemektedir, aksine karşılıksız olarak kamu kesiminden özel kesime bir gelir ve kaynak aktarımına yol açmaktadır. Dolayısıyla transfer harcamaları nihai olarak özel kesimin kullanımına sunulan imkanlar olup gerçek kamu tüketimi niteliğinde değildir.

2- KAMU HARCAMALARININ SINIFLANDIRILMASI

Kamu harcamaları nitelikleri ve etkileri açısından türdeş, homojen değildir. Bu nedenle kamu harcamaları, değişik amaçlarla, niteliklerine ve etkilerine göre sınıflandırmaya tabi tutulur. Kamu harcamalarının sınıflandırılması, harcama programlarının daha rasyonel biçimde hazırlanabilmesi için de önem taşır.

2.1 İDARİ (ORGANİK) SINIFLANDIRMA

Kamu harcamalarının, harcamayı yapan ve kendisine bütçeden ödenek tahsis edilen kamu idaresinin adıyla sınıflandırılmasıdır. Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları, Sağlık Bakanlığı harcamaları, Milli Savunma Bakanlığı harcamaları gibi. İdari sınıflandırma, devletin teşkilat yapısı, organları ve hukuki düzenlemeler göz önünde tutularak yapılan sınıflandırmadır.

Kamu harcamalarının devleti oluşturan idari birimlere göre gruplandırıldığı tasnif aşağıdakilerden hangisidir?

A) Organik tasnif
B) Fonksiyonel tasnif
C) Bilimsel tasnif
D) Hiyerarşik tasnif
E) İktisadi tasnif

Yanıt: A

KPSS - 2008

İdari sınıflandırmanın amacı, kamu idarelerinin ödenek ihtiyacını ve ödenek büyüklüğünü tespit etmektir. İdari sınıflandırmadan hareketle kamu idarelerinin ne kadar ödeneği olduğunu öğrenebiliriz.

İdari sınıflandırmanın en büyük eksikliği, kamu harcamalarında maliyet- fayda analizine, maliyet-etkinlik analizine ve verimlilik analizine imkan vermemesidir. Çünkü idari sınıflandırmada harcamaların hangi hizmetler için, hangi amaçlar için yapıldığı belli değildir.

2.2 FONKSİYONEL (İŞLEVSEL) SINIFLANDIRMA

Kamu harcamalarının hizmet türüne göre sınıflandırılmasıdır. Eğitim harcamaları, sağlık harcamaları, savunma harcamaları gibi.

Kamu hizmetleri genel hizmetler, ekonomik hizmetler ve sosyal hizmetler olmak üzere üç ana hizmet grubuna ayrılır. Tabi ki hizmetler daha da detaylandırılabilir. Genel hizmetler: Yasama, yürütme, yargı, adalet ve savunma hizmetleri ...

Sosyal hizmetler: Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik...

Ekonomik hizmetler: Altyapı, enerji, haberleşme, ulaştırma...

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının fonksiyonel ayrımına dahil edilemez?

A) Eğitim harcamaları
B) Adalet harcamaları
C) Bayındırlık harcamaları
D) Sağlık harcamaları
E) Transfer harcamaları

Yanıt: E

KPSS - 2004

Fonksiyonel sınıflandırmanın amacı, kamu harcamalarının ne amaçla, hangi işlevleri yerine getirmek amacıyla yapıldığını tespit etmektir.

Fonksiyonel sınıflandırmanın üstün tarafı, kamu harcamalarında maliyet- fayda analizine, maliyet-etkinlik analizine ve verimlilik analizine imkan vermesidir. Çünkü fonksiyonel sınıflandırmada harcamaların hangi hizmetler için, hangi amaçlar için yapıldığı bellidir.Diğer yandan fonksiyonel sınıflandırma kalkınma planları, ekonomik programlar ve bütçeler arasında koordinasyon ve uyumu artırır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının fonksiyonel şekilde sınıflandırılmasının yararlarından biri değildir?

A) Bütçe ödenek tahminlerinin objektif ve gerçekçi yapılması
B) Hizmetin toplam ve birim maliyetinin görülmesi
C) Ödeneklerin fonksiyonlara ayrımında sosyal faydanın sağlanması
D) Hizmetle ilgili maliyet-fayda analizinin yapılması
E) Satın alınan şeye ödenek tahsisinin yapılması

Yanıt: E

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının fonksiyonel şekilde sınıflandırılmasının amaçlarından biri değildir?

A) Hizmetleri aksatmadan, harcamaları makul bir şekilde azaltmak
B) Tekrarı gerekmeyen hizmetleri ortadan kaldırmak
C) İçeriği itibariyle benzerlik gösteren hizmetleri bir araya toplamak
D) Devletin faaliyet ve görevlerini belirlemek
E) Plan ile program arasında koordinasyon sağlamak

Yanıt: E

KPSS - 2001

2.3 EKONOMİK (BİLİMSEL) SINIFLANDIRMA:

Kamu harcamalarının ekonomik etkilerine göre sınıflandırılmasıdır. Bu sınıflandırmaya dahil kamu harcamaları, ekonomideki genişletici etkilerinin, yani çarpan (çoğaltan) etkilerinin büyüklüğüne göre reel (gerçek) ve transfer harcamaları olarak iki ana gruba ayrılmaktadır.

Reel harcamalar transfer harcamaları ayırımını ilk defa Pigou yapmıştır. John F. Due daha sonra bu tasnifi biraz daha açarak daha detaylı hale getirmiştir.

Ekonomik sınıflandırmaya göre reel harcamalar doğrudan mal ve hizmet talebi yaratan, transfer harcamaları ise doğrudan mal ve hizmet talebi yaratmayan harcamalardır. Diğer bir ifadeyle mal ve hizmet alımına yapılan harcamalar gerçek harcama, diğer harcamalar transfer harcamasıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu harcamalarının genel olarak iktisadi sınıflandırmasında gerçek ve transfer ayrımı neye göre yapılmaktadır?

A) Bütçeden yapılan harcamalar gerçek, bütçe dışı fonlardan yapılan harcamalar transferdir.
B) Yatırım harcamaları gerçek, diğer harcamalar transferdir.
C) Yatırım mallarına yapılan harcamalar gerçek, iş gücüne yapılan harcamalar transferdir.
D) Mal alımına yapılan harcama gerçek, hizmet alımına yapılan harcamalar transferdir.
E) Mal ve hizmet alımına yapılan harcamalar gerçek, diğer harcamalar transferdir.

Yanıt: E

KPSS - 2009

ÇIKMIŞ SORU

Kamu harcamalarının ekonomik sınıflandırmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Reel harcamalar doğrudan mal ve hizmet talebi yaratan, transfer harcamaları ise doğrudan mal ve hizmet talebi yaratmayan harcamalardır.
B) Konsolide bütçeden yapılan harcamalar reel, genel bütçeden yapılan harcamalar ise transfer olarak nitelendirilir.
C) Reel harcamalar ayni, transfer harcamaları ise nakdî olarak yapılır.
D) Reel harcamalar mal, transfer harcamaları ise hizmet sunmak üzere yapılır.
E) Bütçeye yük getiren harcamalar reel, yük getirmeyen harcamalar ise transfer olarak nitelendirilir.

Yanıt: A

KPSS - 2009

A) REEL (GERÇEK) HARCAMALAR

Reel harcamalar yapıldığı anda ekonomide mallara, hizmetlere veya üretim faktörlerine doğrudan talep doğuran harcamalardır. Reel harcamalar cari dönem talep düzeyini, gelir düzeyini, üretim düzeyini ve fiyat düzeyini artıran harcamalardır. Reel harcamaların ekonomideki genişletici, çoğaltan etkisi cari dönemde ortaya çıkar. Reel harcamalar cari dönemde ekonomide yeni gelir akımları meydana getirir.

Reel harcamalar, devletin ve diğer kamu kuruluşlarının kamu hizmetlerini görmek, üretim faktörlerini ya da mal ve hizmetleri satın almak için yaptığı harcamalardır.

Kamu iktisadi teşebbüslerinin yaptıkları harcamalar da devletin bu girişimler aracılığıyla piyasada ek talep yaratması hâlinde kamu harcamalarına benzer.

ÇIKMIŞ SORU

Toplam talebin bir öğesini oluşturan ve bu niteliğiyle cari dönem üretimini ya da fiyat düzeyini etkileyen harcamalara ne ad verilir?

A) Kalkınma carileri
B) Cari harcamalar
C) Transfer harcamaları
D) Gerçek harcamalar
E) Sermaye teşkili harcamaları

Yanıt: D

KPSS - 2002

ÇIKMIŞ SORU

Kamu iktisadi teşebbüslerinin yaptıkları harcamalarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Mülkiyeti Devlete ait olduğu için yaptıkları harcamaların konsolide bütçeden yapılan harcamalardan farkı yoktur.
B) Ürettikleri mal ve hizmetler açısından özel kesimdeki firmalardan farklı olmadıklarından, yaptıkları harcamalar hiçbir şekilde kamu harcaması sayılamaz.
C) Bu girişimler başa baş noktasında faaliyet gösterdiklerinden ek bir harcamadan söz edilemez.
D) Devletin bu girişimler aracılığıyla piyasada ek talep yaratması hâlinde yaptıkları harcamalar kamu harcamalarına benzer.
E) Bu girişimler harcama yapmaktan çok mal ve hizmet ürettiklerinden yaptıkları harcamalar önemsizdir.

Yanıt: D

KPSS - 2009

Reel harcamalar kendi içinde üç alt gruba ayrılır: Cari harcamalar, yatırım harcamaları ve kalkınma carileri.

1. CARİ HARCAMALAR

Kamu tüketimi niteliğinde olan reel harcamalardır. Cari harcamaların faydası kısa dönemlidir. Genel yönetimin gerektirdiği ve sermaye mallarına ayrılmamış olan harcamalardır. Bu harcamalar genellikle hizmetler ya da faydası en çok bir yıl içinde bir ya da birkaç kez kullanılmakla tükenen (dayanıksız) mallar için yapıldıklarından her yıl tekrarlanırlar. Bu nedenle, kamu tüketim dengesiyle ilişkili olup milli gelirin kullanılışını ilgilendirirler.

Aşağıdaki harcamalar cari harcamadır:

i- Personel giderleri (maaş, ikramiye, yolluk...)
ii- Genel yönetim giderleri (elektrik, su, ısınma, aydınlatma, kira giderleri gibi)
iii- Malzeme alımları
iv- Küçük demirbaş alımları
v- Bakım ve küçük onarımlar (tadilat, tamirat, boya, badana, bakım, onarım..)
vi- Kırtasiye giderleri
vii- Mefruşat giderleri (perde, döşeme, mobilya..)

ÇIKMIŞ SORU

Kamu giderlerinin ayrımında, devletin personel giderleri aşağıdakilerden hangisinin kapsamına girmektedir?

A) Zorunlu olmayan gider
B) Yatırım gideri
C) Transfer gideri
D) Olağanüstü gider
E) Cari gider

Yanıt: E

KPSS - 2004

2. YATIRIM HARCAMALARI

Ekonominin üretim kapasitesini ve fiziki sermaye stokunu artırmak için yapılan reel harcamalardır. Yatırım harcamalarının faydası uzun dönemlidir.

Aşağıdaki harcamalar yatırım harcamasıdır:

i- Etüt ve proje giderleri
ii- Büyük onarım giderleri
iii- Yapı tesis giderleri
iv- Makine ve Teçhizat giderleri
v- Taşıt alımları
vı- Bina yapımı

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi yatırım harcamalarının özelliklerinden biri değildir?

A) Tüketime yönelimi artırması
B) Dayanıklı mal biçiminde olması
C) Üretkenliği artırması
D) Sermaye stoğunu çoğaltması
E) Sağladığı faydaların uzun süreli olması

Yanıt: A

KPSS - 2001

ÇIKMIŞ SORU

Devletin ilkokul binası inşaatı için yaptığı harcama aşağıdaki harcamalardan hangisinin kapsamında yer alır?

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Negatif harcama
D) Yatırım harcaması
E) Olağanüstü harcama

Yanıt: D

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi yatırım harcaması değildir?

A) Etüt ve Proje giderleri
B) Yapı ve tesis giderleri
C) Makine techizat alımı
D) Taşıt alımı
E) Yolluklar

Yanıt: E

KPSS - 2002

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de yatırım harcamaları kategorisi içinde yer almaz?

A) Etüt ve proje giderleri
B) Yapı ve tesis giderleri
C) Makine ve teçhizat alımları
D) Taşıt alımları
E) Kamulaştırmalar

Yanıt: E

KPSS - 2008

3. KALKINMA (YATIRIM) CARİLERİ

Ekonominin beşeri sermaye stoğunu artıran eğitim ve sağlıkla ilgili cari harcamalardır. Eğitim ve sağlık carileri olmak üzere ikiye ayrılır.

3.1- Eğitim Carileri: Eğitimle ilgili yapılan cari giderlerdir. Örneğin kamuda çalışanlara ödenen maaşlar cari giderdir, ancak öğretmen, öğretim üyesi maaşları eğitim carisidir, kalkınma carisidir. Bir devlet okulunun elektrik, su, kırtasiye gibi genel giderleri eğitim carisidir. Çünkü beşeri sermaye stoğunu artırıcı etki yapar.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kalkınma carileri kategorisinde görülebilecek kamu harcamalarından biridir?

A) Altyapı yatırımlarına yapılan harcamalar
B) Personel harcamaları
C) Eğitim harcamaları
D) Savunma harcamaları
E) İhracat sübvansiyonları

Yanıt: C

KPSS - 2009

3.2- Sağlık Carileri: Sağlıkla ilgili yapılan cari giderlerdir. Örneğin kamuda çalışanlara ödenen maaşlar cari giderdir, ancak doktor, hemşire maaşları sağlık carisidir, kalkınma carisidir. Bir devlet hastanesinin elektrik, su, kırtasiye gibi genel giderleri sağlık carisidir. Çünkü beşeri sermaye stoğunu artırıcı etki yapar.

B) TRANSFER HARCAMALARI

Transfer harcamaları, kamu kesiminden özel kesime gelir, kaynak veya ödeme gücü transferine/aktarımına yol açan harcamalardır.

Transfer harcamaları şekil olarak negatif vergiye benzer, gelir dağılımını doğrudan etkiler.

Devlet transfer harcaması yaparken genellikle hiçbir üretim faktörüne, mal ve hizmete doğrudan talep doğurmaz, sadece vergi olarak topladığı kaynakları belli kişilere, gruplara dağıtır. Böylece fonksiyonel gelir dağılımına müdahale ederek ekonomide geliri yeniden-dağıtır.

Asgari geçim düzeyinin altında yaşayanlara devletin yaptığı sosyal transfer harcamalarına negatif vergi veya Milton Freadman'ın ifadesiyle negatif gelir vergisi de denir.

ÇIKMIŞ SORU

Milli gelirde bir değişiklik yaratmayan ve sadece satın alma gücünün bireyler ve sosyal gruplar arasında el değiştirmesine neden olan harcamalar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cari harcamalar
B) Yatırım harcamaları
C) Transfer harcamaları
D) Kalkınma carileri
E) Gerçek harcamalar

Yanıt: C

KPSS - 2005
(İda.Yar. Hkm. Aday. 2003)

ÇIKMIŞ SORU

Devlet tarafından yapılan transfer harcamaları şekil olarak aşağıdaki vergilerden hangisine benzer?

A) Artan oranlı vergi
B) Eşit (düz) oranlı vergi
C) Negatif vergi
D) Azalan oranlı vergi
E) Nötr vergi

Yanıt: C

KPSS - 2004

1. TRANSFER TÜRLERİ

1.1 Sosyal Transferler

Devletin sosyal amaçla yaptığı transfer harcamalarıdır: Bu tür transfer harcamalarına örnek olarak malul aylığı, öğrenci bursu, yaşlılık aylığı, dul ve yetim aylığı gibi sosyal alana yapılan transfer harcamaları verilebilir.

Kamuda çalışanların maaşları cari harcama iken, emekli maaşları transfer harcamadır. Çünkü emekli olan kişi artık emeğini arzetmemekte, emek faktörü piyasasına doğrudan talep doğmamaktadır. Yine devlet istihdam ettiği memurlara piyasada verilebilecek olan ücretin üzerinde bir maaş ödemesi yaptığında da piyasa ücretini aşan kısım transfer, piyasa ücretine kadarlık kısım ise cari harcamadır.

Bütçeden sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan aktarmalar sosyal transfer niteliğindedir.

Sosyal transferler ayni veya nakdi olarak yapılabilir. Yoksullara yapılan gıda, yakacak yardımı ayni transferdir, öğrenci bursları ise nakdi transferdir.

Tüketicileri desteklemek amacıyla devletin uyguladığı tavan fiyat uygulaması bir tüketim sübvansiyonudur ve sosyal transferdir. Ancak tavan fiyat uygulamasından sadece yoksullar değil, bütün tüketiciler yararlanır, oysa ayni sübvansiyon veya yardımlar sadece yoksullara verilir.

ÇIKMIŞ SORU

Devlet istihdam ettiği memurlara piyasada verilebilecek olan ücretin üzerinde bir maaş ödemesi yaptığında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Maaş ödemesi gerçek harcama olduğu hâlde, piyasa ücreti ile aradaki fark cari harcama sayılabilir.
B) Maaş ödemesi gerçek harcama olduğu hâlde, piyasa ücreti ile aradaki fark transfer harcaması sayılabilir.
C) Kamu çalışanlarına ödenen maaşlar her durumda transfer harcaması sayılır.
D) Kamu çalışanları kamu hizmeti sunmak amacıyla istihdam edildiklerinden ödenen maaşlar yatırım harcaması sayılır.
E) Kamu çalışanlarına ödenen maaşlar yatırım harcaması olduğu hâlde, piyasa ücreti ile aradaki fark transfer harcaması sayılabilir.

Yanıt: B

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Tüketim sübvansiyonlarını ayni transferlerden ayıran temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Belirli bir yaşın altındaki bireylere verilmemesi
B) Kişilerin özel durumunu dikkate almaması
C) Ürünün fiyatı üzerinden yardım verilmesi
D) Sadece eğitim harcamalarını kapsaması
E) Lüks tüketim mallarının tüketimini artırmayı hedeflemesi

Yanıt: B

KPSS - 2006

1.2 İktisadi (Ekonomik) Transferler

Devletin iktisadi amaçla yaptığı transfer harcamalarıdır. İktisadi transferlerin amacı ayni ve nakdi sübvansiyonlarla üretimi ve üreticiyi desteklemek, teşvik etmektir.

Üreticiyi desteklemek amacıyla uygulanan taban fiyat uygulaması bir üretim sübvansiyonudur ve ekonomik transferdir. Devletin KİT'lere ve özel işletmelere yaptığı sübvansiyonlar, uyguladığı destekleme alımları da iktisadi transferdir.

ÇIKMIŞ SORU

Sübvansiyonlar aşağıdaki harcamalardan hangisinin kapsamındadır?

A) Yatırım harcamaları
B) Cari harcamalar
C) Transfer harcamaları
D) Reel harcamalar
E) Personel harcamaları

Yanıt: C

KPSS - 2001

1.3 Mali Transferler

Genel bütçeden özel bütçeli kuruluşlara aktarılan kaynaklar ve hazine yardımları mali transfer olarak kabul edilir.

1.4 Borç Faiz Ödemeleri

Devlet borçlarının faiz ödemeleri transfer harcamasıdır. Türkiye'de devlet borçlarının anapara ödemeleri Hazine hesaplarından, faiz ödemeleri ise bütçeden yapılır.

1.5 Sermaye Teşkili Transfer Harcamaları (Kamulaştırma Giderleri)

Devletin kamulaştırdığı sermaye malları için ödediği kamulaştırma bedelleri sermaye teşkili için yapılan transfer harcamalarıdır. Yalnız bu harcamalar bina, arazi gibi fiziki sermaye karşılığı yapıldığı için, diğer transfer harcamaları gibi karşılıksız değildirler.

Devlet yapmış olduğu bu tür transfer harcamaları karşılığında bir kısım sermaye malları ile kişi ve kurumlardan topluma karşı hizmet yükümlülükleri elde eder. Harcamanın yapıldığı dönemde, harcama yapılan hizmet veya malların o yıl üretilip üretilmemesine bağlı şekilde bu harcamalar ya yatırım harcaması ya da transfer harcaması olarak adlandırılırlar.

Toprak doğada daha önceden var olduğu için arazi ve arsaların alımları nedeniyle yapılan ödemeler sermaye teşkili transfer harcaması olarak addedilir.

Devlet tarafından inşasının tamamlandığı yıl satın alınan bir bina için yapılan harcama yatırım harcaması kabul edilir. Çünkü o yılda binanın yapımı için ekonomide mal, hizmet ve üretim faktörü talebi doğurur, bina harcamaları yatırım harcamasıdır. Ancak devlet özel kesimin yaptığı bir binayı inşa edildiği yıldan daha sonraki yıllarda satın alırsa, bu harcamaya sermaye teşkili transfer harcaması denir. Çünkü bina artık çoktan yapılmıştır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi sermaye teşkili ve transfer harcamalarından biri değildir?

A) Kamulaştırma
B) Borç faizi ödemeleri
C) Sosyal transferler
D) Kurumlara katılma payları
E) Memur maaşları

Yanıt: E

KPSS - 2006

2. TRANSFER HARCAMALARININ SINIFLANDIRMASI

2.1- Dolaylı Transferler-Dolaysız Transferler

Kişilerin gelirlerini doğrudan doğruya (nominal-parasal olarak) artıran transfer harcamaları dolaysız; kişilerin gelirlerine dolaylı bir şekilde etki ederek kişilerin reel gelirlerini artıran transfer harcamalarına dolaylı transfer harcamaları denir. Her iki transferde de kişi ya da sosyal grupların satın alma güçlerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Malul aylığı dolaysız transfer harcaması, sübvansiyon dolaylı transfer harcamasıdır.

2.2- Gelir Transferleri-Sermaye Transferleri

Gelir transferleri kişilere yönelik olarak yapılan transfer harcamaları iken sermaye transferleri kurumlara veya devletlere yönelik yapılan transfer harcamalarıdır.

Gelir ve sermaye transfer harcamaları dolaylı ve dolaysız olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

-Dolaysız Sermaye Transferi: Savaş sonrası mağlup devletin galip devlete tazminat ödemesi gibi.

-Dolaylı Sermaye Transferi: Konut inşasında kooperatiflere prim vermek gibi

2.3- Verimli Transferler-Verimsiz Transferler

İktisadi amaçla yapılan transfer harcamaları verimli; sosyal amaçla yapılan transfer harcamaları ise verimsiz transfer harcamaları olarak adlandırılmaktır.

2.4- Karşılıklı Transferler-Karşılıksız Transferler

Bütün transfer harcamaları içinde sadece sermaye teşkili transfer harcamaları karşılıklı transferdir. Çünkü devlet transfer karşılığında bina ve arazi gibi fiziki sermaye elde etmektedir. Diğer bütün transferler karşılıksız transfer kabul edilmektedir. Devletlerin başka devletlere yapmış olduğu karşılıksız hibeler de karşılıksız transfer harcamalarından birisini oluşturmaktadır. Örneğin Türkiye'nin Afganistan'a, Bosna'ya karşılıksız olarak yapmış olduğu yardımlar karşılıksız transfer harcamasıdır.

2.4 OLAĞAN VE OLAĞANÜSTÜ KAMU HARCAMALARI SINIFLANDIRMASI

Kamu harcamalarının olağan (adi) veya olağanüstü (fevkalade) olarak sınıflandırmasında üç kriter kullanılmaktadır:

i- Devlet bütçesi hazırlanırken öngörülemeyen harcamalar olağanüstü; öngörülebilen harcamalar ise olağan harcamalardır.

ii- Her yıl tekrar etmeyen harcamalar olağanüstü harcamalar; her yıl tekrar eden harcamalar ise olağan harcamalardır.

iii- Faydaları devamlılık gösteren harcamalar olağanüstü harcamalar; faydaları devamlılık göstermeyen harcamalar olağan harcamalardır.

ÇIKMIŞ SORU

Olağan ve olağanüstü harcamalar ayrımıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Bütçede ödenek ayrılan harcamalar olağanüstü, diğerleri olağan harcamalardır.
B) Her ay yapılan harcamalar olağan, her yıl yapılan harcamalar ise olağanüstü sayılır.
C) Faydaları sürekli olan harcamalar olağanüstü, faydaları süreksiz olan harcamalar ise olağan harcamalardır.
D) Cari harcamaların çoğu olağan, transfer harcamalarının çoğu olağanüstü harcamalardır.
E) Yatırım harcamaları olağan, transfer harcamaları olağanüstü harcamalardır.

Yanıt: C

KPSS - 2008

2.5 YEREL ve GENEL KAMU HARCAMALARI SINIFLANDIRMASI

Merkezi idarenin merkezi yönetim bütçesi kapsamında yaptığı harcamalar genel kamu harcamasıdır.

Mahalli idarelerin (il özel idareleri, belediyeler, köyler ve bunların kurdukları birlikler) yaptığı harcamalar yerel kamu harcamasıdır.

Yerel yönetim birimlerinin mahalli alana yönelik olarak yapmış oldukları harcamalar yerel halka yönelik olarak fayda sağlayacağından bu tür harcamalar yerel harcamalardır. Ancak, devlet tüzel kişiliğinin bütün vatandaşların ortak kullanımına sunmuş olduğu mal ve hizmetlere yönelik olarak yapılan kamu harcamasına genel harcamalar denilmektedir.

2.6 SAĞLADIKLARI FAYDALARA GÖRE KAMU HARCAMALARININ SINIFLANDIRMASI

Bu sınıflandırmayı ilk yapan kişi 19. yüzyılda Alman yazarlardan Cohn'dur. Sonradan aynı konuyu Amerikalı yazar Plehn incelemiştir.

Cohn ve Plehn, faydalarına göre harcamaları dört gruba ayırmışlardır.

i- Toplumun Bütün Bireylerine Eşit Fayda Sağlayan Harcamalar

Bu tür harcamalar devletin geleneksel fonksiyonlarını ifa etmek için yaptığı giderlerdir. Yani bölünemeyen kamusal mal ve hizmetlerin üretimi için yapılan giderlerdir.

ii- Belli Kesimlere Özel Fayda, Topluma Sosyal Fayda Sağlayan Harcamalar: Sadece bir kısım sınıflara özel yarar sağlanmasına rağmen sonuçta topluma da yararlı olan harcamalar: Yarı kamusal malların ve erdemli malların üretimi için yapılan giderler gibi. Fakirlerin ve sakatların bakım ve himayeleri için yapılan harcamalar bu giderlere bir örnektir.

iii- Teorik Olarak Kamusal Mal Olduğu Halde, Uygulamada Bir Kısım Bireylere Özel Ve Daha Fazla Yarar Sağlayan Harcamalar: Adalet hizmetlerine ilişkin harcamalar bu kategorinin en tipik örnekleridir.

iv- Bireylere Özel Yarar Sağlayan Harcamalar: Kamu iktisadi teşebbüslerin yapmış olduğu harcamalar bu tür harcamalara örnek teşkil etmektedir.

2.7 ZORUNLU VE İSTEĞE BAĞLI KAMU HARCAMALARI SINIFLANDIRMASI

Kamu giderleri, ilgili harcama kuruluşunun gideri yapma ya da yapmama konusundaki serbestisi dikkate alınmak suretiyle zorunlu (cebri) giderler, ihtiyari (isteğe bağlı) giderler şeklinde ayırıma tabi tutulabilmektedir. Bu kapsamda cari harcamalar zorunlu harcamadır, yatırım ve transfer harcamaları isteğe bağlı harcamadır.

2.8 VERİMLİ VE VERİMSİZ KAMU HARCAMALARI SINIFLANDIRMASI

Milli gelirde artışa neden olup olmamalarına göre kamu harcamalarının sınıflandırmasıdır. Ekonominin üretim kapasitesini artıran ve milli gelirde artış sağlayan reel kamu harcamaları (cari, yatırım ve kalkınma carileri) verimli kamu harcamaları kabul edilir.

Ekonominin üretim kapasitesini arttırmayan, milli hasılada bir artış meydana getirmeyen daha çok sosyal amaçlı yapılan transfer harcamaları verimsiz kamu harcaması kabul edilir.

Kamu harcamalarının millî gelirde artışa neden olup olmamalarına göre sınıflandırılması aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dolaylı – dolaysız
B) Gerçek – transfer
C) Verimli – verimsiz
D) Cari – yatırım
E) Altyapı – tüketim

Yanıt: C

KPSS - 2009

3- KAMU HARCAMALARINDA ARTIŞ TÜRLERİ

Kamu harcamalarındaki artış, görünüşte artış, gerçekte (genel) artış, mutlak artış ve göreli (nispi) artış olmak üzere dört farklı biçimde gerçekleşmektedir.

i- Kamu Harcamalarında Görünüşte Artış: Kamu harcamaları miktarı rakamsal olarak artarken kişi başına düşen kamu hizmeti miktarının artmaması, sabit kalmasıdır.

i- Kamu Harcamalarında Gerçekte (Genel) Artış: Devletin ekonomik, sosyal, siyasal, askeri ve teknolojik nedenlerle kamu harcamalarını artırmasıdır.

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının genel artış nedenleri arasında yer almaktadır?

A) Tapu işlem harçlarının artması
B) Özel tüketim harcamalarının artması
C) Sosyal amaçlı ödemelerin artması
D) Sosyal güvenlik kesintilerinin artması
E) Özelleştirme faaliyetlerinin artması

Yanıt: C

KPSS - 2004

i- Kamu Harcamalarında Mutlak Artış: Belli bir zaman dilimi içinde kamu harcaması miktarındaki rakamsal artıştır. 2009 yılı başından 2010 yılı başına kadar kamu harcamalarının iki kat artması gibi.

i- Kamu Harcamalarında Göreli (Nispi) Artış: Kamu harcamalarının nüfusa oranla veya milli gelire oranla artmasıdır. Kamu harcamalarının milli gelir içindeki payının yüzde 30'dan yüzde 40'a çıkması gibi.

3.1 KAMU HARCAMALARINDA GÖRÜNÜŞTE ARTIŞ

Bütçe rakamlarında ve devletin yapmış olduğu kamu harcamaları miktarında parasal, rakamsal bir artış meydana geldiğinde, bu artışa paralel olarak devletin kişi başına sunduğu mal ve hizmet miktarında bir artış meydana gelmiyorsa, kamu harcamaları görünüşte artmış demektir. Örneğin bütçeden yapılan sağlık harcamaları miktarı yüzde 20 artarken, kişi başına düşen sağlık hizmeti miktarının artmaması gibi.

Kamu Harcamalarında Görünüşte Artışın Nedenleri:

Devlet kamu harcamalarını parasal olarak arttırdığı halde, devletin kişi başına sunmuş olduğu mal ve hizmetlerde bir artış meydana getirmeyen harcama nedenlerine görünüşte artış nedenleri denir. Görünüşte artış nedenleri şunlardır:

1) Ayni Ekonomiden Nakdi Ekonomiye Geçilmesi, Ekonominin Parasallaşması

Ekonomik gelişmeyle birlikte, takas, trampa ekonomisinden para ekonomisine geçiş hızlanmaktadır. Ekonominin parasallaşma derecesi arttıkça devlette önceden ayni olarak yaptığı harcamaları parasal olarak yapmakta, bu da bütçenin gider tarafını artırmaktadır. Tek değişen şey, önceden ayni olarak yapılan ve giderleştirilmeyen bir harcamanın parayla yapılmaya başlanması ve giderleştirilmesidir. Yoksa hizmet miktarında her hangi bir artış olmamaktadır.

Ekonomik gelişmenin beraberinde getirdiği ayni ekonomiden para ekonomisine geçiş olgusunun kamu harcamaları üzerindeki etkisi nasıldır?

A) Gerçekte artırır.
B) Görünüşte artırır.
C) Gerçekte artırır, görünüşte azaltır.
D) Gerçekte ve görünüşte azaltır.
E) Gerçekte artırır, görünüşte etkisi yoktur.

Yanıt: B

KPSS - 2009

2) Bütçe Muhasebesinde (Devlet Hesaplarının Tutuluşunda) Safi Usulden Gayri Safi Usule Geçilmesi

Bütçe muhasebesinde safi veya gayri safi usul olmak üzere iki farklı usul kullanılmaktadır. Safi usule göre, bütçeye dahil harcamacı dairelerin gelir ve giderleri bir birinden mahsup edilmekte ve kalan fark bütçenin gelir veya gider hanesine kaydedilmektedir. Bu durum bütçenin gelir ve gider kalemlerini olduğundan düşük göstermektedir.

Günümüzde yaygın olan gayri safi usulde ise harcamacı dairelerin gelir ve giderleri her hangi bir şekilde mahsuba tabi tutulmaksızın gelir ve gider cetvellerinde ayrı ayrı toplanmaktadır. Dolayısıyla da muhasebe tekniğinin değişmesi, gelir ve giderlerin safi (net) yerine gayri safi (brüt) olarak gösterilmesi kamu harcamalarını görünüşte artırmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Bütçe yöntem ve tekniğindeki değişmeler kamu harcamalarını nasıl etkiler?

A) Görünüşte azaltır
B) Görünüşte artırır.
C) Gerçekte artırır.
D) Görünüşte azaltır, gerçekte arttırır.
E) Görünüşte ve gerçekte azaltır.

Yanıt: B

KPSS - 2002

3) Paranın Satın Alma Gücünün Düşmesi (Enflasyon)

Fiyatlar genel düzeyindeki artış, yani enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücünde meydana gelecek olan düşüş, aynı nitelikteki işin daha yüksek bedellerle yaptırılması sonucunda meydana gelecek olan kamu harcaması artışı da görünüşte artış nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Örneğin yüzde 20 enflasyonun yaşandığı bir dönemde sağlık harcamalarının yüzde 20 artması demek, kişi başına düşen sağlık hizmeti miktarında hiçbir artışın olmaması demektir. Ekonomide yüzde 20 enflasyonun yaşandığı bir dönemde sağlık harcamalarının yüzde 30 artması durumunda ise kamu harcamalarında yüzde 20 görünüşte artış, yüzde 10 gerçekte artış ortaya çıkar.

4) Nüfusun Değişmesi, Ülke Sınırlarının Genişlemesi

Kamu hizmetlerinden yararlanan nüfusun artması veya hizmet sunulan alanın genişlemesi durumunda kamu harcamaları da artacaktır. Çünkü devlet, egemenliği altına yaşayan insanlara belli miktarda ortalama bir kamu harcaması yapmaktadır. Nüfusun gerek doğal artışı gerekse de savaş veya iltihaklar nedeniyle (1939'da Hatay'ın Türkiye'ye katılması gibi) artması soncunda devletin sunacağı hizmetlerde dolayısıyla kamu harcamasında bir artış meydana gelecektir. Kamu harcamasında meydana gelmiş olan bu artış karşılığında devletin kişi başına sunmuş olduğu mal ve hizmetlerde bir artış meydana gelmemiş ise nüfusun artması neticesinde meydana gelmiş olan kamu harcaması artışı görünüşte artış nedenlerinden birini oluşturacaktır. Örneğin Türkiye'de yıllık ortalama nüfus artış hızı yüzde 1.2 civarındadır. Eğer kamu harcamaları da yılda ortalama yüzde 1.2 artarsa, kişi başına düşen hizmet miktarında her hangi bir artış olmaz. Türkiye'de yıllık ortalama nüfus artış hızı yüzde 1.2 iken, eğer kamu harcamaları yılda ortalama yüzde 2.2 artarsa, kamu harcamalarında yüzde 1.2 görünüşte artış, yüzde 1 gerçekte artış ortaya çıkar.

5) Devletleştirme/Kamulaştırma Giderleri

Devletleştirme, özel teşebbüslerin devlet teşebbüsü haline dönüştürülmesidir. Devletleştirmede özel teşebbüs için belli bir bedel ödenmektedir. Bu bedel de kamu harcamasını parasal olarak arttırmaktadır. Kamu harcamasında bir artış meydana geldiği halde kişi başına sunulan mal ve hizmetlerde bir artış meydana gelmemesi durumunda bu artış nedeni de görünüşte artış nedenlerinden birini oluşturacaktır. Örneğin bir özel okulun veya hastanenin devlet tarafından mülkiyetinin ele geçirilip devletleştirilmesi durumunda, bu mülkiyet değişikliği tek başına eğitim ve sağlık hizmetinde har hangi bir artışa yol açmayacaktır.

3.2 KAMU HARCAMALARINDA GERÇEKTE ARTIŞ

Devletin yaptığı kamu harcamaları miktarı artarken, kişi başına sunmuş olduğu mal ve hizmet miktarında da bir artışın olması durumunda kamu harcamalarında gerçekte artış söz konusudur. Örneğin bütçeden yapılan sağlık harcamaları miktarı yüzde 20 artarken, kişi başına düşen sağlık hizmeti miktarının da yüzde 20 artması gibi.

Kamu Harcamalarında Gerçekte Artışın Nedenleri:

1) İktisadi Nedenler

Devletin ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma amacıyla ekonomiye kamu harcamaları yoluyla müdahale etmesi ve genişletici maliye politikası kapsamında kamu harcamalarını artırması, kamu harcamalarında gerçekte artışa yol açmaktadır. Devletin daraltıcı maliye politikası kapsamında kamu harcamalarını kısması durumunda ise kamu harcamalarında gerçekte azalışa yol açmaktadır.

Sınırsız insan ihtiyaçlarının karşılanmasında özel ekonominin yetersiz kaldığı durumlarda ve özellikle ekonomik sistem değişikliklerinden dolayı devletin ekonomik aktör olarak yapmış olduğu üretime ilişkin faaliyetlerinin finansmanı için bütçeden fon ayırması gerekecektir. Devletin kamu harcaması yapmak üzere ayırmış olduğu fonlar kamu harcamasını parasal anlamda arttırıcı bir unsur olmaktadır. Bu harcama karşılığında kişi başına sunulan mal ve hizmetlerde de bir artış meydana geliyor olmasından dolayı bu tür harcamalar gerçek artış nedenlerinden bir tanesini oluşturmaktadır.

2) Siyasal Nedenler

Ülkelerin benimsediği siyasi rejimlere, devlet anlayışındaki değişikliklere göre kamu harcamalarında değişiklik olmaktadır.

Bir ülkenin siyasi sistemi liberalizmden sosyal devlete veya sosyalizme doğru kaydıkça devletin üstlendiği ekonomik ve sosyal fonksiyonlar artacak, dolayısıyla kamu harcamaları da gerçekte artacaktır.

Devletin ekonomik alana veya sosyal alana daha fazla müdahale etmek amacıyla bir anlayış değişikliği geçirmesi halinde devletin artan kamu harcamaları karşılığında kişi başına düşen mal ve hizmet miktarında da bir artışa yol açabilmektedir.

Buchanan, Tullock, Downs gibi bilim adamlarının ileri sürdüğü maksimizasyon yaklaşımına göre demokrasiyle yönetilen ülkelerde siyasal sürecin kendisi kamu harcamalarını artırıcı bir etki doğurmaktadır. Politikacılar iktidar olmak, hükümetler iktidar ömrünü uzatmak, seçmenler daha fazla kamu hizmeti elde etmek, bürokratlar bütçelerini maksimize etmek için kamu harcamalarının artmasını isterler.

3) Sosyal Nedenler

Anormal harcama gerektiren iç göç-dış göç gibi nüfus hareketleri, kentleşme sürecinin hızlanması, sosyal güvenlik sisteminin yaygınlaşması gibi sosyal faktörler kamu harcamalarında gerçekte artışa yol açmaktadır.

Devletin ekonomik gelişmeye ve toplumsal kalkınmaya paralel olarak yüklenmiş olduğu görevlerinin artması sonucunda topluma sunmuş olduğu hizmetlerde bir artış meydana gelmiş ve buna paralel olarak da kamu harcamalarında önemli artışlar oluşmuştur. Bu harcamaların nedeni demografik olarak toplumun büyük bir kısmının sanayileşme ve kalkınmayla birlikte kırsal kesimden şehirlere akmasıdır. Şehirlere yerleşme eğilimi sonucu belediye ve devletin sunmuş olduğu hizmetlerde meydana gelen artışlar gerçekte kamu harcamalarını artırmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Geleneksel toplum yapılarının çözülmesi sonucu sosyal güvenlik hizmetinin devlet tarafından karşılanmaya başlaması kamu harcamalarında ne tür bir artışa neden olmuştur?

A) Nominal artış
B) Ayni artış
C) Gerçek artış
D) Oransal artış
E) Görünüşte artış

Yanıt: C

KPSS - 2007

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarında gerçek artışa neden olan sosyal gelişmelerden biri değildir?

A) Kentleşme ile beraber altyapı hizmetlerine olan talebin artması
B) Geleneksel toplum yapılarının çözülmesi ile sosyal güvenlik hizmetinin devlet tarafından karşılanmaya başlanması
C) Sanayileşme ile beraber ortaya çıkan çevre sorunlarının çözümünde devletin müdahale etmek zorunda kalması
D) Saf kamusal mal ve hizmetlerin, artan nüfus ile doğrudan bir ilişki içinde olması
E) Kentleşme hızının artmasıyla emniyet hizmetlerine olan ihtiyacın artması

Yanıt: D

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu giderlerini gerçek anlamda artıran nedenlerden birisidir?

A) Paranın satın alma gücünün düşmesi
B) Bütçede safi hasılat yönteminden gayri safi hasılat yöntemine geçilmesi
C) Kamu hizmetlerinin para karşılığı yapılmaya başlanması
D) Devletin sanayileşme ve kalkınma gibi görevler üstlenmesi
E) Ülke yüzölçümünün genişlemesi

Yanıt: D

KPSS - 2005

4) Teknolojik Nedenler

Teknolojik nedenlerle yapılan kamu harcamaları artışı gerçek artış nedenidir. Teknolojik gelişmenin icat (buluş) ve inovasyon (yenilik) olmak üzere iki ana kaynağı vardır. Bilgisayarın, otomobilin bulunması icat iken, her yıl yeni bilgisayar ve otomobil modellerinin üretilmesi inovasyondur. Günümüzde inovasyonun hızlanması, ürünlerin teknolojik ömrünü kısaltmakta, bu da teknoloji harcamalarını artırmaktadır. Örneğin bilgisayar teknolojisinde teknolojik ömür üç aya kadar inebilmektedir.

20. yüzyılda teknolojik alanda meydana gelen gelişmeler sonucunda malların kalitesi ve sunulan hizmetlerin verimliliği artmıştır. Bu kaliteyi ve verimliliği sağlayan temel öğe teknolojik gelişmeler sonucu bulunan araç ve gereçlerdir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının gerçek artış nedenlerinden biridir?

A) Para değerinin düşmesi
B) Savaş teknolojisinin gelişmesi
C) Bütçe yapma tekniklerinin değişmesi
D) Ülke sınırlarının genişlemesi
E) Ülke nüfusunun artması

Yanıt: B

KPSS - 2001

Ancak teknolojik gelişmeler uzun dönemde verimlilik artışına yol açarak kamu harcamalarında önemli tasarruflara yol açmaktadır. Örneğin kamu kesiminde e-devlet uygulamasına geçilmesi, başlangıçta büyük teknolojik yatırımlar gerektirmekte ve kamu harcamalarını artırmaktadır. Ancak uzun dönemde e-devlet uygulamaları büyük harcama tasarrufuna yol açarak kamu harcamalarını azaltmaktadır.

5) Askeri Nedenler

Devletlerin 19. Yüzyıl ile birlikte sürekli ve düzenli askerliğe geçmesi nedeniyle askeri nedenlerden dolayı kamu harcamalarında bir artış oluşmuştur. Günümüzde 11 Eylül sonrası terör tehdidinin artması ve silahlanma yarışının hız kazanması devletlerin savunma bütçelerini ve savunma harcamalarını artırmaktadır

4- KAMU HARCAMALARININ ARTIŞI / KAMU KESİMİNİN BÜYÜMESİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

1929 dünya ekonomik buhranından günümüze kadarki dönemde, arada istisnai dönemler ve ülkeler olsa bile, hemen hemen bütün dönemlerde ve ülkelerde kamu harcamaları artmış, kamu kesimi nispi olarak büyümüş, kamu bütçeleri miktar olarak artmıştır.

Kamu harcamalarının zaman içindeki seyrine, dolayısıyla da kamu kesiminin büyümesine ilişkin olarak maliye literatürüne geçmiş belli başlı yaklaşımlar aşağıdaki gibidir.

4.1 WAGNER KANUNU (Kamu Harcamalarının Sürekli Artış Kanunu)

Alman bilim adamı Adolf Wagner, 1883 yılında "Kamu Harcamalarında Sürekli Artış Kanunu'nu" ileri sürmüştür. Wagner 19. yüzyıldaki sanayileşmiş ülkeleri incelemiş ve bu ülkelerde sanayileşme dolayısıyla üretim ve bunun sonucunda milli gelir ve kamu harcamalarının da arttığını saptamış ve bundan, devletin mali ihtiyaçları ile milli gelir arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Wagner eğrisi, zamanla kamu harcamaları arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteren pozitif eğimli bir eğridir.

Wagner, genellikle kamu harcamalarının milli gelirden daha hızlı arttığını söylemiştir. Çünkü kamu harcamaları üstün maldır. Yani kamu harcamalarının gelir esnekliği birden büyüktür. $(\Delta G / G) / (\Delta Y / Y) > 1$. Yani milli gelir yüzde 1 arttığında kamu harcamaları yüzde 1'den daha fazla artar.

ÇIKMIŞ SORU

Wagner yasasının dar anlamdaki yorumuna ilişkin olarak kamu harcamaları (G) ve gayrisafi millî gelir (Y) arasındaki ilişki aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) $(\Delta G / \Delta Y) = 0$
B) $(\Delta G / G) / (\Delta Y / Y) > 1$
C) $(\Delta G / G) / (\Delta Y / \Delta Y) < 1$
D) $(\Delta G / G) / (\Delta Y / \Delta Y) = 0$
E) $(\Delta G / G) = (\Delta Y / \Delta Y)$

Yanıt: B

KPSS - 2007

Wagner, ekonomik kalkınmanın devlet faaliyetlerini hem genişlettiğini hem de derinleştirdiğini belirterek, devlet faaliyetinde meydana gelmiş olan bu artış ve genişleme sonucu olarak kamu harcamasının arttığını vurgulamıştır.

Wagner'e göre kamu harcamalarındaki sürekli artışın nedenleri şunlardır:

i- Devletin ekonomik ve sosyal rolünün artması

ii- Sanayileşme, kentleşme gibi sosyal ihtiyaçların artması nedeniyle kamu harcamalarına olan talebin gelir esnekliğinin birden büyük olması

iii- Kamulaştırma giderlerinin artması

Sanayileşmekte olan ülkelerde devletin ekonomi içindeki faaliyet payı, özel ekonominin payına oranla daha çok artmaktadır. Bu artışın en temel nedeni sosyal ilerlemeyi sağlayacak olan faaliyetlerin özel kesimden ziyade kamu kesimi yani devlet tarafından yapılıyor olmasıdır. Ekonomik büyümeyi belki özel kesimin faaliyetleriyle elde edilme olasılığı bulunsa dahi; ekonomik, sosyal, kültürel alanlardaki gelişme anlamında kalkınmayı ise devletin faaliyetlerinde meydana gelecek genişleme ve derinleşme sağlayacaktır.

4.2 PEACOCK VE WİSEMAN'IN KAMU HARCAMALARINDA SIÇRAMALI ARTIŞ YAKLAŞIMI

İki İngiliz bilim adamı olan Peacock ve Wiseman, 1890-1950 döneminde İngiltere'de kamu harcamalarının seyrini incelemişlerdir. Peacock ve Wiseman'a göre kamu harcamaları normal dönemlerde yatay bir seyir izlemekte, savaşlar, doğal afetler gibi olağanüstü dönemlerde ise sıçrama göstererek artmaktadır.

Peacock ve Wiseman'a göre kamu harcamalarıyla kamu gelirleri arasında organik bir bağ vardır. Devlet ne kadar gelir toplarsa o kadar harcama yapmaktadır. Normal zamanlarda toplumun vergiye olan direnci yüksektir. Ancak bir olağanüstü durum olduğunda, toplum bir an önce bu durumdan kurtulabilmek umuduyla vergiye olan direncini kırar, katlanabileceği vergi yükü artar. Bunu bilen devlet vergileri artırarak olağanüstü harcamalarını finanse eder. Ancak olağanüstü dönem sona erdiğinde devlet artırdığı vergileri azaltmaz, dolayısıyla kamu harcamalarını da kısmaz, normal dönemlerde kamu harcamaları yatay bir seyir izler. Çünkü yer değiştirme etkisi sonucu olağan üstü harcamaların yerini bayındırlık gibi hizmetler almıştır. Savaş harcamalarının yerini sosyal harcamalar ve barış harcamaları almıştır.

Peacock-Wiseman eğrisi, yukarı doğru çıkan merdiven basamakları şeklinde bir eğridir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının büyük bunalım dönemlerinde sıçramalar yaparak daha sonra eski düzeyine inmediği için arttığını savunmuştur?

A) Wagner
B) Rostow ve Musgrave
C) Peacock ve Wiseman
D) C. Clark
E) G. Tullock

Yanıt: C

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Peacock ve Wiseman'ın sıçrama tezinin temeli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nüfusun hızla artması sonucu kamu harcamalarının artması
B) Kamu harcamalarının milli gelirin %25 ini aşmaması
C) Devletin piyasaya ani müdahalesi sonucu kamu harcamalarının artması
D) Savaş gibi büyük bunalım dönemlerinden sonra kamu harcamalarının savaş öncesi düzeye dönememesi
E) Teknolojinin gelişmesi sonucu kamu harcamalarının artması

Yanıt: D

KPSS - 2002

4.3 HENRY CARTER ADAMS

Adams, o zamana kadar kamu harcamaları üzerinde yapılan araştırmalar ve istatistiksel bilgileri inceleyerek ve kıyaslayarak, 1898'de kamu harcamalarının hem mutlak hem de milli gelire oranla nisbi bir artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu araştırmaları soncunda Adams, kamu harcamalarında meydana gelen bu artışın sürekli bir artış olduğunu ve o dönemde gelişen ülkeler için genel bir kanun niteliği taşıdığını iddia etmiştir.

Adams, Wagnerin kullandığı yoldan daha değişik bir yol izleyerek daha farklı bir sonucu erişmektedir. Adams kamu harcamasında meydana gelen artışlara ilişkin teorisinin alt yapısını oluştururken; tarihi akış içinde, artan devlet borçları yükü ve savaşlar gibi bazı faktörlerin bu artışta baş rol oynadığını kabul etmektedir. Bu gerekçenin yanında, Wagnerin sanayileşen toplumlarda giderek devlete daha büyük bir görev düşeceği bu nedenle de kamu harcamalarının sürekli artacağı görüşünü de paylaşmaktadır.

4.4 FRANCASCO NİTTİ

Klasik iktisatçılardan olan Nitti, kamu harcamalarının sürekli bir şekilde arttığı olayını kabul etmekte, ancak bu artışın başlıca savaş(savunma) ve iç güvenlikle ilgili sebeplerden ileri geldiği görüşünü ileri sürmektedir.

Nitti, kamu harcamalarından savaş ve savaşa ilişkin harcamalar çıkarılınca Wagnerin Artış Kanununun çürüyeceğini iddia etmektedir. Yani kamu harcamaları artışının kanun olarak açıklanmasına karşıdır.

4.5 RİCHARD A. MUSGRAVE

1890-1948 yılları arasında A.B.D.'de kamu harcamalarının artışını incelemiş olan Musgrave, kamu harcamalarına ilişkin olarak üç temel görüş ileri sürmüştür:

i- Kamu harcamalarındaki artış sürekli ve düzenli bir seyir izlememekte, savaş ve savaşla ilgili nedenlerden dolayı kamu harcamaları artmaktadır. Savaş ve savaşla ilgili harcamalar ayrılınca ABD'de kamu harcamalarında gerçek anlamda önemli bir artış olmamıştır. Bu görüşü ile Musgrave, kamu harcamalarında Nitti'nin görüşünü doğrulayan bir eğilimin var olduğunu saptamıştır.

ii- Savaşla ilgili harcamaların ayrılması durumunda kamu harcamaları milli gelire oranla oldukça istikrarlı bir seyir izlemektedir.

iii- Bir ülke ekonomisinin kalkınma sürecini tamamlamasına bağlı olarak kamu harcamalarının bileşimi (kompozisyonu), eğitim ve sağlık harcamaları ile diğer sosyal harcamalar lehine değişmektedir. Ekonomik gelişim süreci tamamlandıkça devletin sanayi, su, atık su, yol, enerji, telekomünikasyon gibi yatırımlar tamamlanacağından bu alanlara yapılan harcamalar sosyal nitelikli eğitim, sağlık, kültür gibi alanlara kaydırılacaktır.

Savaş ve savaşla ilgili sebepler dolayısıyla yapılan harcamalar istisna tutulursa kamu harcamalarının gerçek anlamda bir artış göstermediği görüşü aşağıdakilerden hangisine aittir?

A) A. Peacock ve J. Wiseman
B) A. C. Pigou ve H. Dalton
C) R. Musgrave
D) A. Wagner
E) S. Fabricant

Yanıt: C

KPSS - 2007

Aşağıdakilerden hangisi R. Musgrave'in kamu harcamalarına ilişkin saptamalarından biridir?

A) Merkezi ve yerel yönetim harcamalarının milli gelire oranı sürekli artmaktadır.
B) Kamu harcamalarının milli gelire oranı merkezi hükümette sürekli artarken, yerel yönetimlerde azalmaktadır.
C) Savunma harcamaları dışındaki kamu harcamalarının milli gelire oranı sürekli artmaktadır.
D) Savunma harcamaları dışındaki kamu harcamalarının milli gelire oranı istikrarlı bir seyir izlemektedir.
E) Savunma harcamaları dışındaki kamu harcamalarının milli gelire oranı zaman içerisinde düşmektedir.

Yanıt: D

KPSS - 2006

4.6 ROSTOW'UN EKONOMİK KALKINMANIN AŞAMALARI YAKLAŞIMI

Rostow, kamu harcamalarının artışını ekonomik kalkınma süreci ve bu gelişimin sağlanmasında devletin oynadığı rolün önemi ile açıklamaktadır. Rostow'a göre, mali (fiskal) olduğu kadar mali olmayan (ekstra fiskal) görevlerin gerçekleştirilmesi açısından da devletin rolünün artması kamu harcamalarının artması sonucunu oluşturmaktadır.

Rostow'un beş aşamalı bir ekonomik kalkınma teorisi vardır. Rostow'a göre bütün ekonomiler beş aşamadan oluşan bir kalkınma sürecinden geçerek gelişirler. İktisadi kalkınmanın aşamaları şunlardır: Geleneksel aşama, kalkışa hazırlık aşaması, kalkış (take off) aşaması, olgunluk aşaması ve refah toplumu aşaması.

Rostow'a göre kalkınmanın bütün aşamalarında kamu harcamaları artmaktadır. Ancak kalkınmanın ilk aşamalarında altyapıya dönük kamu yatırım harcamaları önem taşırken, sonraki aşamalarda sosyal refah harcamaları önem taşımaktadır. Devlet ekonomik gelişmeyi temin için yapması gereken alt yapı yatırımlarını gerçekleştirmek için yapacağı kamu harcamaları nedeniyle kamu harcamalarında bir artışın meydana geleceğini vurgulamaktadır. Rostow'da Musgrave gibi kalkınma süreciyle kamu harcamalarının bileşenindeki değişmeyi ilişkilendirmektedir.

4.7 PİGOU VE DALTON'UN SOSYAL REFAH YAKLAŞIMI

Piqou ve Dalton'un geliştirdiği sosyal refah yaklaşımına göre, sosyal refahı artırıcı etki yarattığı sürece kamu harcamaları artırılmalıdır. Sosyal refahı azalttığı sürece kısılmalıdır.

Pigou ve Dalton kamu harcamalarında meydana gelen artış veya kamu harcaması büyüklüğü ya da bileşiminin nasıl olması gerektiğiyle ilgilenmeyerek, marjinalist görüşe uygun olarak, vergilemeden sağlanan marjinal liranın harcanmasının yaratacağı sosyal fayda ile mükellefe olan maliyetinin eşitlenmesi (MSM=MSF) suretiyle sosyal refahın kamu harcamaları yoluyla maksimize edilmesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır.

Sosyal refah yaklaşımının devleti birey gibi düşünmesi, sosyal refahı ölçememesi ve ölçülemeyen bir faydanın karşılaştırılamaması nedeniyle gerçek hayatta uygulanabilirliği yoktur.

4.8 BUCHANAN, TULLOCK VE DOWNS'UN MAKSİMİZASYON YAKLAŞIMI

Buchanan, Tullock ve Downs gibi bilim adamlarının ileri sürdüğü maksimizasyon yaklaşımına göre demokrasiyle yönetilen ülkelerde siyasal sürecin kendisi kamu harcamalarını artırıcı bir etki doğurmaktadır. Çünkü kamu harcamalarıyla ilgili bütün kararlar siyasal süreçte alınmaktadır. Politikacılar iktidar olmak, hükümetler iktidar ömrünü uzatmak, seçmenler daha fazla kamu hizmeti elde etmek, bürokratlar bütçelerini maksimize etmek için kamu harcamalarının artmasını istemektedirler.

4.9 NİSKANEN'İN BÜROKRATİK ÜRETİM YAKLAŞIMI

Niskanen Bürokrasinin bütçe üzerindeki etkisini esas alarak kamu harcamalarının artabileceğini iddia etmiştir. Bürokrasi hükümete hizmet sunan monopol gücüne sahip bir hizmet sektörüdür. Bürokrasi, yani monopol olarak devlete hizmet sunan bürokratlar, bir müddet sonra refah düzeyini arttırmak istemeleri halinde kendilerine yönelik kamu harcamalarının artırılması talebinde bulunacaklardır. Devlet te zorunlu olarak bu bürokratların maaşlarını arttıracaktır. Maaş ve diğer sosyal haklarında yapılacak bu tür iyileştirmeler kamu harcamasının artmasına neden olacaktır. Bu durumda bürokrasi de kamu harcamasında bir artış meydana getirebilecektir.

4.10 COLİN CLARK

Amerikalı İktisatçı Colin CLARK, 1945 yılında vergilerle karşılanan kamu harcamalarının milli gelirin %25'ini aşmayacağını ileri sürmüştür. Clark %25 oranla, kapitalist ekonomiye sahip devletlerin ekonomi içindeki paylarının bu oranı geçmemesi gerektiğini vurgulamak istemiştir.

4.11 SOLOMON FABRİCANT

Fabricant, "1900'den bu yana Amerika Birleşik Devletlerinde Devlet Faaliyetleri Trendi" adlı eserini 1952 yılında yayımlamıştır. Bu kitabında Fabricant, kamu harcamalarında bir artış olduğunu vurgulamıştır. Fabricant bu eseriyle devletin üstlenmiş olduğu roller gereğince kamu harcamasında bir artışın olduğunu vurgulamıştır. Ancak bu artışın Wagner'de olduğu gibi bir kanun olduğunu vurgulamanın yersiz olduğunu belirtmiştir.

4.12 D. PYLE

Kamu harcamalarının artışını kabul eden Pyle, bu artışın en azından belli bir süre için dahi olsa milli hasıladan daha hızlı yükseldiğini ileri sürmektedir. Yani Pyle kamu harcamalarında artışın var olduğunu kabul ettiği gibi ayrıca bu artışın milli gelirde meydana gelen artıştan da bazen daha yüksek bir artışa sahip olabileceğini iddia etmektedir.

4.13 BOUMOL'UN NİSPİ VERİMLİLİK YAKLAŞIMI

Bu hipoteze göre kamu sektörü özel sektöre göre daha emek yoğun olup teknolojik gelişmeye daha az açıktır. Dolayısıyla kamu sektöründe üretkenlik nispi olarak daha düşüktür, maliyetler nispi olarak daha yüksektir. Kamu sektörünün büyümesinin, kamu harcamalarının artmasının temel nedeni, düşük verimlilikten kaynaklanan yüksek maliyet olgusudur.

4.14 J. O'Connor

O'Connor'a göre kamu harcamaları kalkınmanın ilk aşamalarında azalmış, sonraki aşamalarında artmıştır. Sermaye birikimini hızlandırmak için devlet bütçesi önceleri küçük tutulmuş, ancak daha sonra sermaye sahiplerine yönelik kârlı kamu siparişlerinin artması ve biriktirilmiş özel servetlerin korunması amacıyla kamu harcamaları artırılmıştır.

5- KAMU HARCAMALARI İÇİN EVRENSEL BİR SINIR KONULAMAMASININ NEDENLERİ

Aşağıdaki temel nedenlerden dolayı kamu harcamalarında bütün ülkeler için geçerli evrensel bir sınır konulamamaktadır.

i- Ülkelerin kalkınmışlık düzeylerindeki farklılıklar

ii-Ülkelerin devlet anlayışlarındaki farklılıklar

iii-Ülkelerin vergi bilinci ve vergi ahlakındaki farklılıklar

iv- Ülkelerin karşılaştıkları olağanüstü koşullardaki farklılıklar

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamaları için evrensel bir sınır konamamasının nedenlerinden biri değildir?

A) Ülkelerin devlete bakış açılarının değişik olması
B) Toplumların vergi konusundaki alışkanlıkları ve tepkilerinin farklı olması
C) Ülkelerin karşılaştıkları savaş gibi olağanüstü koşullar
D) Ülkelerin farklı gelişmişlik düzeyleri
E) Ekonomik gelişmeyle beraber kamu hizmetlerine olan talepteki azalış

Yanıt: E

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarında geçerli bir evrensel sınırın saptanamamasında rol oynayan etkenlerden biri değildir?

A) Ülkelerin devlete bakış açıları
B) Toplumların vergi konusundaki alışkanlıkları ve tepkileri
C) Özel sektörün üretim yapısı
D) Ülkelerin karşılaştıkları olağanüstü koşullar
E) Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri

Yanıt: C

KPSS - 2006

Modern maliyeciler kamu harcamalarına evrensel bir sınır konulamamakla birlikte aşağıdaki nedenlerle kamu harcamalarına sınır konulabileceğini savunmaktadırlar:

i- Özel sektöre bırakılan faaliyetlerden yapılan tasarruflar daha verimli alanlarda kullanılarak ekonomik yarar sağlanabilir.

ii- Transfer harcamaları ekonomik kaynakların kullanımını verimli sektörlerden verimsiz sektörlere kaydırdığından bu harcamalar kısılmalıdır.

iii- İdari nitelikteki harcamalar sonucunda devletin genel idaresinde ve hizmet akışında verimlilik artışı meydana gelmiyorsa bu harcamalar kısılmalıdır.

iii- Özel sektör tarafından daha verimli yürütülebilecek olan devlet faaliyetleri özel sektöre bırakılmalıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi, modern maliyecilerin kamu harcamalarına sınır konulması konusundaki görüşlerinden biri değildir?

A) İdari nitelikteki harcamalar sonucunda devletin genel idaresinde ve hizmet akışında verimlilik artışı meydana gelmiyorsa bu harcamalar kısılmalıdır.
B) Transfer harcamaları ekonomik kaynakların kullanımını verimli sektörlerden verimsiz sektörlere kaydırdığından bu harcamalar kısılmalıdır.
C) Özel sektör tarafından daha verimli yürütülebilecek olan devlet faaliyetleri özel sektöre bırakılmalıdır.
D) Genel kamu hizmetlerine ilişkin harcamalar talep yaratıcı nitelikte olduğundan bu harcamalarda hiçbir şekilde kısıntı yapılmamalıdır.
E) Özel sektöre bırakılan faaliyetlerden yapılan tasarruflar daha verimli alanlarda kullanılarak ekonomik yarar sağlanabilir.

Yanıt: D

KPSS - 2007

6- KAMU HARCAMALARININ ETKİLERİ

6.1 Kamu Harcamalarının Çarpan (Çoğaltan)Etkisi

Kamu harcamaları çarpan etkisiyle ekonomide genişletici etki yapar, gelir, istihdam ve üretim düzeyini çarpan etkisiyle artırır.

Çarpan (Çoğaltan) Katsayısı: Otonom kamu harcamalarında bir birim artış olduğunda, gelir düzeyinin kaç birim artacağını gösteren bir katsayıdır ve değeri birden büyüktür.

Kamu harcamalarının çarpan etkisiyle ilgili olarak aşağıdaki genellemeleri yapabiliriz:

i- Genel olarak reel harcamaların çarpan etkisi transfer harcamalarının çarpan etkisinden büyüktür.

c= Marjinal tüketim eğilimi, s= marjinal tasarruf eğilimi

ii- Ancak marjinal tüketim eğilimi bire eşit olduğunda reel harcamalarla transfer harcamaların çarpan etkisi birbirine eşittir.

Yoksullara yapılacak bir para transferi, yoksullar tarafından hiç tasarruf edilmeden doğrudan tüketime kaydığında, bu transfer harcamasının ekonomideki genişletici etkisi, cari ve yatırım harcamalarının genişletici etkisine eşittir.

iii- Ekonomide vergi oranı arttıkça çarpan etkisi küçülür, vergi oranı düştükçe çarpan etkisi büyür. Çünkü vergilerin özel tüketim ve yatırım harcamalarını daraltıcı etkisi devreye girer.

iv- Ekonomi dışa açıldıkça, marjinal ithalat eğilimi arttıkça çarpanın değeri küçülür. Çünkü kamu harcamalarının çarpan etkisi ithalat kanalıyla ithalat yapılan ülkeye gider.

m=marjinal ithalat oranı

v- Çarpanın değerini belirleyen faktörler: K = F (c, s, t, m)

Çarpanın değerini belirleyen 4 değişken vardır:

a) Marjinal tüketim eğilimi arttıkça çarpan etkisi büyür.
b) Marjinal tasarruf eğilimi arttıkça çarpan etkisi küçülür.
c) Marjinal vergi oranı arttıkça çarpan etkisi küçülür.
d) Marjinal ithalat eğilimi arttıkça çarpan küçülür.

vi- Süper Çarpan (Yatırım Çoğaltanı): Yatırım harcamalarının otonom (gelirden bağımsız) değil de uyarılmış (gelire duyarlı) olduğu kabul edildiğinde, kamu harcamalarındaki artış yatırım harcamalarını da uyaracak, ekonomide normal çarpan etkisinden daha büyük bir genişletici etki yapacaktır.

b= Marjinal yatırım eğilimi.

6.2 Kamu Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri

Kamu harcamaları, gelir dağılımını olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Yapılan harcamanın niteliğine göre, gelir dağılımındaki adaletsizlik artar veya azalır.

Gelir dağılımı açısından kamu harcamaları üç gruba ayrılabilir:

i- Gelir dağılımı açısından nötr olan kamu harcamaları: Milli savunma, adalet, diplomasi gibi tam kamusal hizmetlere yönelik kamu harcamaları gelir dağılımını hiç etkilemez. Çünkü birlikte tüketilen bu hizmetlerin faydası toplumdaki herkes tarafından eşit olarak paylaşılmaktadır.

ii- Gelir dağılımını doğrudan etkileyen kamu harcamaları: Transfer harcamaları gelir dağılımını doğrudan etkileyen harcamalardır. Ancak sosyal transferler gibi bazı transfer harcamaları gelir dağılımını iyileştirirken borç faiz ödemeleri, kamulaştırma giderleri, ekonomik transferler gibi bazı transfer harcamaları ise gelir dağılımını bozar.

Aşağıdaki kamu harcamalarından hangisi gelir dağılımında eşitsizliği artırıcı etki yapar?

A) İç borç faiz ödemeleri
B) Eğitim harcamaları
C) Sağlık harcamaları
D) Memur maaşları
E) Yolluklar

Yanıt: A

KPSS - 2002

iii- Gelir dağılımını dolaylı olarak etkileyen kamu harcamaları: Reel harcamalar gelir dağılımını dolaylı olarak etkiler. Cari harcamalar, yatırım harcamaları, eğitim ve sağlık carileri, bu hizmetlerden kimlerin yararlandığına bağlı olarak gelir dağılımını dolaylı etkiler. Eğer bu hizmetlerden daha çok düşük gelir grupları yararlanıyorsa gelir dağılımı iyileşir, gelir dağılımında progresif(eşitsizliği azaltıcı) etki yapar. daha çok yüksek gelir grupları yararlanıyorsa Eğer bu hizmetlerden daha çok yüksek gelir grupları yararlanıyorsa gelir dağılımı kötüleşir, gelir dağılımında regresif(eşitsizliği artırıcı) etki yapar.

Gelir dağılımı açısından kamu harcamalarının progresif (eşitsizliği azaltıcı) olması ne demektir?

A) Kamu harcamalarının daha ziyade düşük gelir gruplarını yararlandıran hizmetlere yapılması
B) Kamu harcamalarının daha ziyade yüksek gelir gruplarını yararlandıran hizmetlere yapılması
C) Kamu harcamalarından daha çok yararlanan kesimlerin bu harcamaların finansmanına daha fazla katkıda bulunması
D) Kamu harcamalarının artan oranlı vergilerle finanse edilmesi
E) Kamu harcamalarının gelirle ters orantılı olarak finanse edilmesi

Yanıt: A

KPSS - 2007

6.3 Kamu Harcamalarının Üretim Düzeyi, Fiyatlar Genel Seviyesi, Tam İstihdam Denge Gelir Seviyesi Üzerine Etkileri

Kamu harcamalarındaki bir artış, eksik istihdam düzeyinde olan bir ekonomiyi tam istihdama yöneltir. Ancak tam istihdamda olan bir ekonomiyi aşırı istihdama doğru kaydırır, ekonomide enflasyonist etki yapar.

Devlet kamu harcamalarını artırırsa, bireylerin geliri de artar. Bundan dolayı toplam talep düzeyi artar. Ekonomideki kapasite düzeyi artar. Örneğin ekonomi eksik kapasitede iken kamu harcamalarının artması ekonomiyi tam kapasiteye doğru iter.

Ekonomi eksik istihdamdayken, devletin cari ve yatırım harcamalarını artırmasının ekonomi üzerindeki etkileri olumludur. Ancak, transfer harcamalarının toplam talep üzerindeki etkileri dolaylı olduğundan, bu etkileri göstermesi beklenmez. Yani, ekonomi tam istihdam denge gelir seviyesinin altında iken devletin transfer harcamalarını artırması, ekonomide aynı düzeyde, üretim ve istihdam seviyesinde bir artışa neden olmaz. Cari ve yatırım harcamalarının ekonomi üzerindeki etkileri doğrudandır. Cari ve yatırım harcamalarının artışı, eksik istihdamdaki bir ekonomi için olumludur. Eğer aynı durumda transfer harcamaları artırılmış olsaydı, bu etkileri görmezdik. Çünkü transfer harcamalarının ekonomi üzerindeki etkileri dolaylıdır.

Ekonomi, tam istihdam denge gelir seviyesinin sağındayken, devletin kamu harcamalarını artırması mantıklı değildir. Çünkü kamu harcamalarının artışı, ekonomideki toplam talebi artıracaktır, Ekonomide ise bu talebi karşılayacak toplam arz mevcut değildir. Dolayısıyla, ekonomideki mal ve hizmetlerin girdilerinden kaynaklanan fiyat artışları nedeni ile, mal ve hizmetlerin değerinde yükselmeler olacaktır. Neticede, devletin, ekonomi tam istihdam denge gelir düzeyinde iken kamu harcamalarını artırması, ekonomide var olan enflasyonun devamlılık kazanmasına neden olacaktır.

7- KAMU HARCAMALARININ / KAMU HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ USULLERİ

Kamu tüzel kişileri kamu hizmeti sunan idarelerdir. Kamu hizmeti yönetsel, iktisadi, sosyal veya bilimsel olabilmektedir.

Bir hizmetin kamu hizmeti olabilmesi için;

i- Bu hizmetin yasayla kamu hizmeti olduğuna dair bir dayanağının bulunuyor olması gerekmektedir.

ii- Hizmetin kamuya yöneltilmiş olması ve kamuya yararlı olması gerekir

iii- Hizmetin ya kamu kuruluşlarınca ya da ilgili kamu kuruluşunun sıkı denetimi ve gözetimi altında özel kişilerce yürütülmesi gerekir.

Tarihsel süreç içerisinde kamu harcamaları değişik biçimlerde yapıla gelmiştir:

7.1 Emanet Usulü

Devletin yasalarla kendisine verilmiş olan görevleri yine yasalarda tanımlanmış olan kendine ait örgüt, araç, gereç, personel ve malvarlığı ile kamu hizmetini doğrudan yürütmesidir.

7.2 Müşterek Emanet Usulü

Bir kamu hizmetinin zararı idareye ait olmak üzere, hizmeti yürütmekle görevli kılınan özel hukuk kişisine, gelir üzerinden belirli bir pay verilmek suretiyle kamu hizmetinin yürütülmesidir.

7.3 İltizam Usulü

Kamu hizmetinin önceden kararlaştırılan peşin bir bedel karşılığı özel hukuk kişisi (mültezim) tarafından yürütülmesidir.

7.4 Ruhsat Usulü

Ortak ve genel toplumsal ihtiyaçlara cevap verici nitelikte olan toplu taşımacılık gibi hizmetler, özel hukuk kişilerine verilen ruhsat (izin) ile yürütülür.

7.5 İmtiyaz Usulü

İmtiyaz usulü daha çok doğal tekellerde başvurulan bir usuldür. Bir kamu hizmetinin yürütülmesi için, hizmetle ilgili idareyle, bir tek özel hukuk tüzel kişisi arasında bir sözleşme yapılır. Bu sözleşmeye dayalı olarak kamu hizmetinin yürütülmesine imtiyaz yöntemi denir.

7.6 Yap-İşlet-Devret Usulü

Bir kamu hizmeti ile ilgili olarak üretim, iletim ve dağıtım faaliyetlerinin işletmesinin, yapılacak yatırımlar karşılığı belli bir işletme süresince işletilmesi ancak işletme süresi dolduğunda kamuya iadesi karşılığında yerli veya yabancı bir özel hukuk kişisine verilmesidir.

7.7 Yap-İşlet Modeli

Turn over (yatırımın sermayesini amorti etme) süresi çok uzun olan yatırım projelerinde yap-işlet-devret modeline kimse yanaşmayacağı için geliştirilen bir yöntemdir.

7.8 Özel Kanunlarla Kurulan Dernekler

Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Hava kurumu gibi kanunla kurulan dernekler aracılığıyla kamu harcamalarının yapılmasıdır.

7.9 İhale Usulü

Kamu idarelerinin kamu ihaleleri yoluyla kamu harcamalarını ve kamu hizmetlerini yapmasıdır.

Türkiye'de 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu çerçevesinde kamu idareleri açık ihale, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usullerini kullanarak kamu harcaması yapmaktadırlar. Diğer yandan kanunca belirlenmiş üst sınırı aşmayan rutin ihtiyaçlarını ihaleye başvurmaksızın piyasa araştırması yapmak şartıyla doğrudan temin ile karşılayabilmektedirler.

deneme soruları

1. Kamu harcamalarının tanımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kamu kesiminin yaptığı harcamalara kamu harcaması denir
B) Kamu harcamaları, kamusal hizmetlerin parasallaşmış halidir
C) Kamu harcamaları, kamusal hizmetlerin karşılanması için kamu kesiminin yaptığı ödemelerdir
D) Kamu harcamaları ekonomideki bütün kesimlerin yaptığı kamusal nitelikteki harcamalardır
E) Kamu harcamalarını kamu tüzel kişiliği kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşları yapar

2. Aşağıdaki unsurlardan hangileri kamu harcamaları kapsamına dahil değildir?

A) Kanunlarına dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri
B) Sosyal güvenlik katkı payları
C) Sosyal güvenlik primleri
D) Devletin iç ve dış borç faiz ödemeleri
E) Borçlanma genel giderleri

3. Aşağıdaki unsurlardan hangileri kamu harcamaları kapsamına dahil değildir?

A) Borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar
B) Ekonomik, mali ve sosyal transferler
C) Verilen bağış ve yardımlar
D) Borçlanma araçlarının primli satışından doğan farklar
E) Devletin eğitim ve sağlık giderleri

4. Aşağıdaki tanımlardan hangisi kamu harcamalarının hukuki tanımıdır?

A) Kamu tüzel kişilerinin toplumsal ihtiyaçları karşılamak amacıyla belli usullere uyarak yaptıkları parasal harcamalardır
B) Devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahale amacıyla yaptığı harcamalardır
C) Kamusal hizmetlerin arz edilmesi, sosyal ihtiyaçların karşılanması için yapılan harcamalardır
D) Doğal tekellerin düzenlenmesi, dışsallıkların düzenlenmesi için yapılan harcamalardır
E) İstikrar, büyüme ve kalkınmanın sağlanması, gelir dağılımında adaletin sağlanması için yapılan harcamalardır

5. Aşağıdaki tanımlardan hangisi kamu harcamalarının sosyo-ekonomik tanımı değildir?

A) Merkezi idarenin (yönetimin) yaptığı harcamalardır
B) Devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahale amacıyla yaptığı harcamalardır
C) Kamusal hizmetlerin arz edilmesi, sosyal ihtiyaçların karşılanması için yapılan harcamalardır
D) Doğal tekellerin düzenlenmesi, dışsallıkların düzenlenmesi için yapılan harcamalardır
E) İstikrar, büyüme ve kalkınmanın sağlanması, gelir dağılımında adaletin sağlanması için yapılan harcamalardır

6. Aşağıdaki harcamalardan hangisi dar anlamda kamu harcaması kapsamında değildir?

A) Merkezi idarenin (yönetimin) yaptığı harcamalar
B) I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdarelerin yaptığı harcamalar
C) II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdarelerin yaptığı harcamalar
D) III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların yaptığı harcamalar
E) Sosyal güvenlik kurumlarının yaptığı harcamalar

7. Aşağıdaki harcamalardan hangisi dar anlamda kamu harcaması kapsamındadır?

A) Sosyal güvenlik kurumlarının yaptığı harcamalar
B) Mahalli İdarelerin yaptığı harcamalar
C) KİT'lerin yaptığı harcamalar
D) Devlet üniversitelerinin yaptığı harcamalar
E) Kamu Fonlarının yaptığı harcamalar

8. Aşağıdaki harcamalardan hangisi geniş anlamda kamu harcaması kapsamında değildir?

A) Sosyal güvenlik kurumlarının yaptığı harcamalar
B) Mahalli İdarelerin yaptığı harcamalar
C) KİT'lerin yaptığı harcamalar
D) Döner Sermayeli Kuruluşların yaptığı harcamalar
E) Bankaların yaptığı harcamalar

9. Aşağıdaki harcamalardan hangisi geniş anlamda kamu harcaması kapsamında değildir?

A) Merkezi idarenin (yönetimin) yaptığı harcamalar
B) Genel yönetim bütçesine dahil olan kamu idarelerinin yaptığı harcamalar
C) Merkezi yönetim bütçesine dahil olan idarelerin yaptığı harcamalar
D) İşçi ve işverenlerin yaptığı harcamalar
E) Parafiskal kurumların yaptığı harcamalar

10. Klasik maliyecilere göre bir harcamanın kamu harcaması olarak adlandırılabilmesi için aşağıdaki özelliklerden hangisini taşıması gerekmez?

A) Harcamanın kamu makamları (kamu tüzel kişileri) tarafından yapılmış olması
B) Harcamanın ayni olması
C) Harcamanın sosyal (toplumsal) ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılmış olması
D) Harcamanın belirli usullere uyularak yapılmış olması
E) Harcamanın parasal (nakdi) bir harcama olması

11. Klasik maliyecilere göre kamu makamlarının yapmış olduğu aşağıdaki harcamalardan hangileri kamu harcaması değildir?

I. Özel (bireysel) ihtiyaçları karşılamaya yönelik harcamalar (KİT harcamaları gibi)
II. Ayni harcamalar (Yoksullara gıda, yakacak yardımı gibi)
III. Nakdi harcamalar
IV. Vergi harcamaları (İstisna, muafiyet ve indirim yoluyla tahsilinden vazgeçilen vergiler)

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece III
D) I, II ve III
E) I, II ve IV

12. Klasik maliyecilere göre bir harcamanın kamu harcaması olarak adlandırılabilmesi için aşağıdaki özelliklerden hangisini taşıması gerekmez?

A) Harcamanın kamu makamları (kamu tüzel kişileri) tarafından yapılmış olması
B) Harcamanın ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmesi
C) Harcamanın sosyal (toplumsal) ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılmış olması
D) Harcamanın belirli usullere uyularak yapılmış olması
E) Harcamanın parasal (nakdi) bir harcama olması

13. Modern (fonksiyonel) maliyecilere göre aşağıdaki harcamalardan hangisi kamu harcamasıdır?

A) KİT harcamaları
B) Ayni ve nakdi harcamalar
C) Vergi harcamaları
D) Kamu zararları
E) Hepsi

14. Klasik maliyecilere göre aşağıdaki harcamalardan hangisi kamu harcamasıdır?

A) KİT harcamaları
B) Ayni harcamalar
C) Nakdi harcamalar
D) Vergi harcamaları
E) Kamu zararları

15. Vergi harcamalarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) İstisnalar yoluyla tahsilinden vazgeçilen vergilerdir
B) Muafiyetler yoluyla tahsilinden vazgeçilen vergilerdir
C) İndirim yoluyla tahsilinden vazgeçilen vergilerdir
D) Klasik maliyecilere göre kamu harcamasıdır
E) Modern maliyecilere göre kamu harcamasıdır

16. Aşağıdaki formüllerden hangisi Gerçek Kamu Tüketimini gösterir?

A) (Kamu Harcamaları – Transfer Harcamaları)
B) (Kamu Harcamaları + Transfer Harcamaları)
C) (Kamu Harcamaları – Özel Harcamaları)
D) (Kamu Harcamaları + Özel Harcamaları)
E) (Kamu Harcamaları – Reel Harcamalar)

17. Kamu harcamalarının sınıflandırılmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kamu harcamaları nitelikleri ve etkileri açısından türdeş değildir
B) Kamu harcamaları niteliklerine ve etkilerine göre sınıflandırmaya tabi tutulur
C) Kamu harcamalarının sınıflandırılması, harcama programlarının daha rasyonel biçimde hazırlanabilmesini sağlar
D) Kamu harcamaları nitelikleri ve etkileri açısından homojendir
E) Kamu harcamaları, değişik amaçlarla sınıflandırmaya tabi tutulur

18. Kamu harcamalarının, harcamayı yapan ve kendisine bütçeden ödenek tahsis edilen kamu idaresinin adıyla sınıflandırılması hangi tür sınıflandırmadır?

A) İdari (organik) sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

19. Kamu harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları, Sağlık Bakanlığı harcamaları, Milli Savunma Bakanlığı harcamaları gibi sınıflandırılması hangi tür sınıflandırmadır?

A) Fonksiyonel sınıflandırma
B) İdari (organik) sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

20. Devletin teşkilat yapısı, organları ve hukuki düzenlemeler göz önünde tutularak yapılan sınıflandırma hangi tür sınıflandırmadır?

A) Ekonomik sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) İdari (organik) sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

21. Kamu idarelerinin ödenek ihtiyacını tespit etmek hangi tür sınıflandırmanın amacıdır?

A) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) İdari (organik) sınıflandırma
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

22. Hangi tür sınıflandırmadan hareketle kamu idarelerinin ödenek büyüklüklerini öğrenebiliriz?

A) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması
E) İdari (organik) sınıflandırma

23. Aşağıdakilerden hangisi, İdari (organik) sınıflandırmanın eksikliklerinden biri değildir?

A) Kamu harcamalarında maliyet- fayda analizine imkan vermemesi
B) Kamu harcamalarında maliyet-etkinlik analizine imkan vermemesi
C) Kamu harcamalarında verimlilik analizine imkan vermemesi
D) Kamu idarelerinin ödenek ihtiyacını ve ödenek büyüklüğünü göstermemesi
E) Harcamaların hangi hizmetler için, hangi amaçlar için yapıldığını göstermesi

24. Kamu harcamalarının hizmet türüne göre sınıflandırılması hangi tür sınıflandırmadır?

A) İdari sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

25. Kamu harcamalarının eğitim harcamaları, sağlık harcamaları, savunma harcamaları şeklinde sınıflandırılması hangi tür sınıflandırmadır?

A) İdari sınıflandırma
B) Ekonomik sınıflandırma
C) Fonksiyonel sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

26. Kamu hizmetleri hangi sınıflandırmada genel hizmetler, ekonomik hizmetler ve sosyal hizmetler olmak üzere üç ana hizmet grubuna ayrılır?

A) İdari sınıflandırma
B) Ekonomik sınıflandırma
C) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
D) Fonksiyonel sınıflandırma
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

27. Kamu harcamalarının ne amaçla, hangi işlevleri yerine getirmek amacıyla yapıldığını tespit etmek hangi tür sınıflandırmanın amacıdır?

A) İdari sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

28. Aşağıdakilerden hangisi, fonksiyonel sınıflandırmanın eksikliklerinden biridir?

A) Kamu harcamalarında maliyet- fayda analizine imkan vermemesi
B) Kamu harcamalarında maliyet-etkinlik analizine imkan vermemesi
C) Kamu harcamalarında verimlilik analizine imkan vermemesi
D) Kamu idarelerinin ödenek ihtiyacını ve ödenek büyüklüğünü göstermemesi
E) Harcamaların hangi hizmetler için, hangi amaçlar için yapıldığını göstermesi

29. Aşağıdakilerden hangisi, fonksiyonel sınıflandırmanın üstün taraflarından biridir?

A) Kamu harcamalarında maliyet- fayda analizine imkan vermesi
B) Kamu harcamalarında maliyet-etkinlik analizine imkan vermesi
C) Kamu harcamalarında verimlilik analizine imkan vermesi
D) Harcamaların hangi hizmetler için, hangi amaçlar için yapıldığını göstermesi
E) Hepsi

30. Kamu harcamalarının ekonomik etkilerine göre sınıflandırılması hangi tür sınıflandırmadır?

A) İdari sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

31. Kamu harcamalarının ekonomideki genişletici etkilerine, yani çarpan (çoğaltan) etkilerinin büyüklüğüne göre sınıflandırılması hangi tür sınıflandırmadır?

A) İdari sınıflandırma
B) Ekonomik sınıflandırma
C) Fonksiyonel sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

32. Reel harcamalar transfer harcamaları ayırımını ilk defa kim yapmıştır?

A) Pigou
B) Wagner
C) Musgrave
D) Samuelson
E) Cohn

33. Kamu harcamalarının reel harcamalar ve transfer harcamaları şeklinde sınıflandırılması hangi tür sınıflandırmadır?

A) İdari sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Olağan ve olağanüstü harcamalar sınıflandırması
E) Genel ve yerel harcamalar sınıflandırması

34. Yapıldığı anda ekonomide mallara, hizmetlere veya üretim faktörlerine doğrudan talep doğuran harcamalar hangi tür harcamadır?

A) Reel harcama
B) Transfer harcaması
C) Savunma harcaması
D) Sağlık harcaması
E) Eğitim harcaması

35. Cari dönem talep düzeyini, gelir düzeyini ve fiyat düzeyini artıran harcamalar hangi tür harcamadır?

A) Transfer harcaması
B) Gerçek harcama
C) Savunma harcaması
D) Sağlık harcaması
E) Eğitim harcaması

36. Hangi tür harcamaların ekonomideki genişletici, çoğaltan etkisi cari dönemde ortaya çıkar, cari dönemde ekonomide yeni gelir akımları meydana getirir?

A) Transfer harcaması
B) Savunma harcaması
C) Reel harcama
D) Sağlık harcaması
E) Eğitim harcaması

37. Devletin ve diğer kamu kuruluşlarının kamu hizmetlerini görmek, üretim faktörlerini ya da mal ve hizmetleri satın almak için yaptığı harcamalar hangi tür harcamadır?

A) Reel (gerçek) harcama
B) Transfer harcaması
C) Savunma harcaması
D) Sağlık harcaması
E) Eğitim harcaması

38. Aşağıdaki harcamalardan hangileri reel harcama değildir?

A) Cari harcamalar
B) Yatırım harcamaları
C) Kalkınma (yatırım) carileri
D) Transfer harcamaları
E) Gerçek harcamalar

39. Aşağıdaki harcamalardan hangileri reel harcama değildir?

A) Taşıt alımı
B) Kamulaştırma giderleri
C) Cari ve yatırım giderleri
D) Eğitim ve sağlık carileri
E) Bina yapımı

40. Kamu tüketimi niteliğinde olan ve faydası kısa dönemli olan reel harcamalara ne ad verilir?

A) Cari harcamalar
B) Yatırım harcamaları
C) Kalkınma (yatırım) carileri
D) Transfer harcamaları
E) Gerçek harcamalar

41. Genel yönetimin gerektirdiği ve sermaye mallarına ayrılmamış olan, kamu tüketim dengesiyle ilişkili olup milli gelirin kullanılışını ilgilendiren harcamalara ne ad verilir?

A) Yatırım harcamaları
B) Cari harcamalar
C) Kalkınma (yatırım) carileri
D) Transfer harcamaları
E) Gerçek harcamalar

42. Aşağıdaki harcamalardan hangisi cari harcama değildir?

A) Personel giderleri
B) Genel yönetim giderleri (elektrik, su, ısınma, aydınlatma, kira giderleri gibi)
C) Malzeme alımları
D) Küçük demirbaş alımları
E) Emekli maaşları

43. Aşağıdaki harcamalardan hangisi cari harcama değildir?

A) Bakım giderleri
B) Küçük onarım giderleri
C) Kırtasiye giderleri
D) Makine teçhizat giderleri
E) Mefruşat giderleri

44. Devletin personel giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Yatırım harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Transfer harcaması
E) Eğitim ve sağlık carisi

45. Kamu idarelerinin genel yönetim (elektrik, su, ısınma, aydınlatma, kira giderleri gibi) giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Cari harcama
C) Kalkınma carisi
D) Transfer harcaması
E) Eğitim ve sağlık carisi

46. Kamu idarelerinin malzeme alımları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

47. Kamu idarelerinin küçük demirbaş alımları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Cari harcama
D) Kalkınma carisi
E) Eğitim ve sağlık carisi

48. Kamu idarelerinin bakım giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

49. Kamu idarelerinin küçük onarım giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Yatırım harcaması
E) Eğitim ve sağlık carisi

50. Kamu idarelerinin kırtasiye giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Eğitim ve sağlık carisi
E) Cari harcama

51. Kamu idarelerinin mefruşat giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

52. Ekonominin üretim kapasitesini ve fiziki sermaye stokunu artırmak için yapılan ve faydası uzun dönemli olan reel harcamalara ne ad verilir?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

53. Aşağıdaki harcamalardan hangileri yatırım harcaması değildir?

A) Etüt ve proje giderleri
B) Büyük onarım giderleri
C) Yapı tesis giderleri
D) Makine ve Teçhizat giderleri
E) Malzeme alımı

54. Aşağıdaki harcamalardan hangileri yatırım harcaması değildir?

A) Taşıt alımı
B) Bina yapımı
C) Makine alımı
D) Küçük demirbaş alımı
E) Büyük onarım

55. Kamu idarelerinin etüt ve proje giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

56. Kamu idarelerinin büyük onarım giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Kalkınma carisi
B) Transfer harcaması
C) Yatırım harcaması
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

57. Kamu idarelerinin yapı tesis giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Yatırım harcaması
E) Eğitim ve sağlık carisi

58. Kamu idarelerinin makine ve teçhizat giderleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

59. Kamu idarelerinin taşıt alımı ne tür kamu harcamasıdır?

A) Kalkınma carisi
B) Transfer harcaması
C) Yatırım harcaması
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

60. Kamu idarelerinin bina yapımı ne tür kamu harcamasıdır?

A) Yatırım harcaması
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Cari harcama
E) Eğitim ve sağlık carisi

61. Kamu idarelerinin özel sektörün yaptığı bir binayı aynı yıl kamulaştırması ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Yatırım harcaması
E) Eğitim ve sağlık carisi

62. Kamu idarelerinin özel sektörün yaptığı bir binayı yapıldıktan sonraki yıllarda kamulaştırması ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma carisi
D) Yatırım harcaması
E) Eğitim ve sağlık carisi

63. Ekonominin beşeri sermaye stoğunu artıran eğitim ve sağlıkla ilgili cari harcamalara ne ad verilir?

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma (yatırım) carisi
D) Yatırım harcaması
E) Tüketim harcaması

64. Eğitimle ilgili yapılan cari giderlere ne ad verilir?

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Yatırım harcaması
D) Eğitim carisi
E) Tüketim harcaması

65. **Öğretmen, öğretim üyesi maaşları, devlet okullarının genel yönetim giderleri, kırtasiye, malzeme alımları ne tür kamu harcamasıdır?**

A) Cari harcama
B) Eğitim carisi
C) Yatırım harcaması
D) Transfer harcaması
E) Tüketim harcaması

66. **Sağlıkla ilgili yapılan cari giderlere ne ad verilir?**

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Kalkınma (yatırım) carisi
D) Yatırım harcaması
E) Tüketim harcaması

67. **Doktor, hemşire maaşları, bir devlet hastanesinin elektrik, su, kırtasiye gibi genel giderleri ne tür kamu harcamasıdır?**

A) Cari harcama
B) Eğitim carisi
C) Yatırım harcaması
D) Sağlık carisi
E) Tüketim harcaması

68. **Aşağıdaki harcamalardan hangisi kalkınma carisi değildir?**

A) Devlet okulunun elektrik, su, kırtasiye giderleri
B) Devlet hastanesinin malzeme, küçük demirbaş alımı
C) Öğretmen, öğretim üyesi maaşları
D) Doktor, hemşire maaşları
E) Devlet okuluna taşıt alımı

69. **Aşağıdaki harcamalardan hangisi kalkınma carisi değildir?**

A) Devlet okulunun mefruşat ve kırtasiye gideri
B) Devlet hastanesine tıbbi malzeme alımı
C) Devlet hastanesine tıbbi makine alımı
D) Devlet okuluna küçük demirbaş alımı
E) devlet hastanesindeki küçük onarım

70. **Kamu kesiminden özel kesime gelir, kaynak veya ödeme gücü aktarımına yol açan harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?**

A) Cari harcama
B) Gerçek harcama
C) Yatırım harcaması
D) Transfer harcaması
E) Tüketim harcaması

71. **Yapıldığı anda genellikle hiçbir üretim faktörüne, mal ve hizmete doğrudan talep doğurmayan harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?**

A) Cari harcama
B) Transfer harcaması
C) Yatırım harcaması
D) Reel harcama
E) Tüketim harcaması

72. **Devletin vergi olarak topladığı kaynakları belli kişilere, gruplara dağıtmasına, böylece fonksiyonel gelir dağılımına müdahale ederek ekonomide geliri yeniden-dağıtmasına yol açan harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?**

A) Cari harcama
B) Gerçek harcama
C) Transfer harcaması
D) Yatırım harcaması
E) Tüketim harcaması

73. Negatif vergi niteliğinde olan kamu harcamaları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Reel harcama
C) Yatırım harcaması
D) Transfer harcaması
E) Tüketim harcaması

74. Asgari geçim düzeyinin altında yaşayanlara devletin yaptığı sosyal transfer harcamalarına Milton Friedman hangi adı vermiştir?

A) Negatif gelir vergisi
B) Vergi harcaması
C) Tüketim harcaması
D) Reel harcama
E) Cari harcama

75. Aşağıdaki harcamalardan hangisi transfer harcaması sayılmaz?

A) Sosyal transferler
B) İktisadi (ekonomik) transferler
C) Kamu borç faiz ödemeleri
D) Özelleştirme giderleri
E) Kamulaştırma giderleri

76. Devletin sosyal amaçla yaptığı malul aylığı, öğrenci bursu, yaşlılık aylığı, dul ve yetim aylığı gibi harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Sosyal transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Sermaye teşkili transferi
D) Mali transfer
E) Kamulaştırma gideri

77. Devletin ödediği, emekli maaşları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Sermaye teşkili transferi
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Sosyal transfer
D) Mali transfer
E) Kamulaştırma gideri

78. Bütçeden sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan aktarmalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) İktisadi (ekonomik) transfer
B) Sosyal transfer
C) Sermaye teşkili transferi
D) Mali transfer
E) Kamulaştırma gideri

79. Yoksullara yapılan gıda, yakacak yardımı ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Ayni sosyal transfer (sübvansiyon)
D) Nakdi sosyal transfer
E) Karşılıklı transfer

80. Öğrenci bursları ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Ayni sosyal transfer (sübvansiyon)
D) Nakdi sosyal transfer (sübvansiyon)
E) Karşılıklı transfer

81. Tüketicileri desteklemek amacıyla devletin uyguladığı tavan fiyat uygulaması ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi transfer (üretim sübvansiyonu)
C) Ayni transfer (sübvansiyon)
D) Sosyal transfer (tüketim sübvansiyonu)
E) Karşılıklı transfer

82. Devletin iktisadi amaçla yani ayni ve nakdi sübvansiyonlarla üretimi ve üreticiyi desteklemek, teşvik etmek amacıyla yaptığı transferler ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi transfer
C) Sosyal transfer
D) Sermaye teşkili transfer
E) Karşılıklı transfer

83. Üreticiyi desteklemek amacıyla uygulanan taban fiyat uygulaması bir üretim sübvansiyonudur ve ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) Sosyal transfer
C) Ekonomik transfer
D) Sermaye teşkili transfer
E) Karşılıklı transfer

84. Devletin KİT'lere ve özel işletmelere yaptığı sübvansiyonlar, uyguladığı destekleme alımları ne tür transferdir?

A) Ekonomik transfer
B) Sosyal transfer
C) Mali transfer
D) Sermaye teşkili transfer
E) Karşılıklı transfer

85. Genel bütçeden özel bütçeli kuruluşlara aktarılan kaynaklar ve hazine yardımları ne tür transferdir?

A) Sosyal transfer
B) Ekonomik transfer
C) Mali transfer
D) Sermaye teşkili transfer
E) Karşılıklı transfer

86. Devlet borçlarının faiz ödemeleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Reel harcama
C) Yatırım harcaması
D) Transfer harcaması
E) Tüketim harcaması

87. Türkiye'de devlet borçlarının anapara ödemeleri Hazine hesaplarından, faiz ödemeleri nereden yapılır?

A) Hazine hesapları
B) Bütçe
C) Bilanço
D) Çerçeve hesap planı
E) Gelir tablosu

88. Devletin kamulaştırdığı sermaye malları için ödediği kamulaştırma bedelleri ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Reel harcama
C) Yatırım harcaması
D) Transfer harcaması
E) Tüketim harcaması

89. Devletin kamulaştırdığı sermaye malları için ödediği kamulaştırma bedelleri ne tür transfer harcamasıdır?

A) Sosyal transfer
B) Ekonomik transfer
C) Mali transfer
D) Sermaye teşkili transfer
E) Karşılıksız transfer

90. Devletin arazi, arsa gibi doğada daha önceden var olan fiziki sermayelerin alımları nedeniyle yaptığı ödemeler ne tür transferdir?

A) Sosyal transfer
B) Sermaye teşkili transfer
C) Mali transfer
D) Ekonomik transfer
E) Karşılıksız transfer

91. Devlet tarafından inşasının tamamlandığı yıl satın alınan bir hastane binası için yapılan harcama ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Reel harcama
C) Yatırım harcaması
D) Transfer harcaması
E) Tüketim harcaması

92. Devlet tarafından inşa edildiği yıldan daha sonraki yıllarda satın alınan bir okul binası için yapılan harcama ne tür kamu harcamasıdır?

A) Cari harcama
B) Reel harcama
C) Yatırım harcaması
D) Sermaye teşkili transfer harcaması
E) Tüketim harcaması

93. Kişilerin gelirlerini doğrudan doğruya (nominal-parasal olarak) artıran transfer harcamaları ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Dolaysız transfer
D) Dolaylı transfer
E) Sermaye transferi

94. Kişilerin gelirlerine dolaylı bir şekilde etki ederek kişilerin reel gelirlerini artıran transfer harcamaları ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Dolaysız transfer
D) Sermaye transferi
E) Dolaylı transfer

95. Malul aylığı, öğrenci bursu, emekli maaşı ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Dolaysız gelir transferi
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

96. Çiftçilere yapılan üretim sübvansiyonu ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Dolaysız gelir transferi
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

97. Kişilere yönelik olarak yapılan transfer harcamaları ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Gelir transferi
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

98. Kurumlara, şirketlere veya devletlere yönelik yapılan transfer harcamaları ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Dolaysız gelir transferi
D) Sermaye transferi
E) Sosyal transfer

99. Savaş sonrası mağlup devletin galip devlete tazminat ödemesi ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Dolaysız gelir transferi
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

100. Devletin yapı kooperatiflerine prim vermesi ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) Sosyal transfer
C) Dolaysız gelir transferi
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

101. Devletin çiftçiye ödediği destekleme primi ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) Sosyal transfer
C) Dolaylı gelir transferi
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

102. Devletin öğrenciye verdiği burs ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) İktisadi (ekonomik) transfer
C) Dolaysız gelir transferi
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

103. Devletin iktisadi amaçla yaptığı transfer harcamaları ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) Verimli transfer
C) Verimsiz transfer
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

104. Devletin sosyal amaçla yaptığı transfer harcamaları ne tür transferdir?

A) Mali transfer
B) Verimli transfer
C) Verimsiz transfer
D) Dolaylı sermaye transferi
E) Dolaysız sermaye transferi

105. Aşağıdaki transfer harcamalarından hangisi karşılıklı transferdir?

A) Sosyal transfer
B) Ekonomik transfer
C) Mali transfer
D) Sermaye teşkili transfer
E) Borç faiz ödemesi

106. Aşağıdaki transfer harcamalarından hangisi karşılıksız transferdir?

A) Sosyal transfer
B) Ekonomik transfer
C) Mali transfer
D) Borç faiz ödemesi
E) Hepsi

107. Devletin kamulaştırma giderleri ne tür transferdir?

A) Sosyal transfer
B) Ekonomik transfer
C) Mali transfer
D) Karşılıklı transfer
E) Karşılıksız transfer

108. Devlet bütçesi hazırlanırken öngörülemeyen harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Olağan kamu harcaması
B) Adi kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Olağanüstü (istisnai) kamu harcaması

109. Devlet bütçesi hazırlanırken öngörülebilen harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Adi (olağan) kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Olağanüstü kamu harcaması

110. Her yıl tekrar etmeyen harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Adi kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Olağan kamu harcaması

111. Her yıl tekrar eden harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Olağan kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Olağanüstü kamu harcaması

112. Faydaları devamlılık gösteren harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Adi kamu harcaması
B) Olağan kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Olağanüstü kamu harcaması

113. Faydaları devamlılık göstermeyen harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Adi (olağan) kamu harcaması
B) Fevkalade kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Olağanüstü kamu harcaması

114. Cari harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Adi (olağan) kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Olağanüstü kamu harcaması

115. Yatırım harcamaları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Adi kamu harcaması
B) Olağan kamu harcaması
C) Transfer harcaması
D) Olağanüstü kamu harcaması
E) Verimsiz kamu harcaması

116. Merkezi idarenin merkezi yönetim bütçesi kapsamında yaptığı harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Adi (olağan) kamu harcaması
C) Genel kamu harcaması
D) Mahalli kamu harcaması
E) Yerel kamu harcaması

117. Mahalli idarelerin (il özel idareleri, belediyeler, köyler ve bunların kurdukları birlikler) yaptığı harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Adi (olağan) kamu harcaması
C) Genel kamu harcaması
D) Mahalli kamu harcaması
E) Verimsiz kamu harcaması

118. Yerel yönetim birimlerinin mahalli alana yönelik olarak yapmış oldukları harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Yerel kamu harcaması
C) Genel kamu harcaması
D) Adi (olağan) kamu harcaması
E) Verimsiz kamu harcaması

119. Devlet tüzel kişiliğinin bütün vatandaşların ortak kullanımına sunmuş olduğu mal ve hizmetlere yönelik olarak yapılan kamu harcamaları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Fevkalade kamu harcaması
B) Adi (olağan) kamu harcaması
C) Genel kamu harcaması
D) Mahalli kamu harcaması
E) Verimsiz kamu harcaması

120. Sağladıkları faydalara göre kamu harcamalarının sınıflandırmasını yapan ilk bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Pigou
B) Wagner
C) Musgrave
D) Samuelson
E) Cohn

121. Devletin geleneksel fonksiyonlarını ifa etmek için, yani bölünemeyen kamusal mal ve hizmetlerin üretimi için yapılan giderler ne tür kamu harcamasıdır?

A) Toplumun bütün bireylerine eşit fayda sağlayan harcamalar
B) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
C) Teorik olarak kamusal mal olduğu halde, uygulamada bir kısım bireylere özel ve daha fazla yarar sağlayan harcamalar
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

122. Sadece bir kısım sınıflara özel yarar sağlanmasına rağmen sonuçta topluma da yararlı olan harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Toplumun bütün bireylerine eşit fayda sağlayan harcamalar
B) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
C) Teorik olarak kamusal mal olduğu halde, uygulamada bir kısım bireylere özel ve daha fazla yarar sağlayan harcamalar
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

123. Yarı kamusal malların ve erdemli malların üretimi için yapılan giderler ne tür kamu harcamasıdır?

A) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
B) Toplumun bütün bireylerine eşit fayda sağlayan harcamalar
C) Teorik olarak kamusal mal olduğu halde, uygulamada bir kısım bireylere özel ve daha fazla yarar sağlayan harcamalar
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

124. Tam kamusal malların üretimi için yapılan giderler ne tür kamu harcamasıdır?

A) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
B) Toplumun bütün bireylerine eşit fayda sağlayan harcamalar
C) Teorik olarak kamusal mal olduğu halde, uygulamada bir kısım bireylere özel ve daha fazla yarar sağlayan harcamalar
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

125. Adalet hizmetlerine ilişkin harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Toplumun bütün bireylerine eşit fayda sağlayan harcamalar
B) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
C) Teorik olarak kamusal mal olduğu halde, uygulamada bir kısım bireylere özel ve daha fazla yarar sağlayan harcamalar
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

126. Kamu iktisadi teşebbüslerin yapmış olduğu harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Toplumun bütün bireylerine eşit fayda sağlayan harcamalar
B) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
C) Teorik olarak kamusal mal olduğu halde, uygulamada bir kısım bireylere özel ve daha fazla yarar sağlayan harcamalar
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

127. Cari harcamalar ne tür kamu harcamasıdır?

A) Zorunlu (cebri) kamu harcaması
B) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
C) İhtiyari (isteğe bağlı) kamu harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

128. Yatırım ve transfer harcamaları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Zorunlu (cebri) kamu harcaması
B) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
C) İhtiyari (isteğe bağlı) kamu harcaması
D) Verimsiz kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

129. Ekonominin üretim kapasitesini artıran ve milli gelirde artış sağlayan reel kamu harcamaları (cari, yatırım ve kalkınma carileri) ne tür kamu harcamasıdır?

A) Verimsiz kamu harcaması
B) Belli kesimlere özel fayda, topluma sosyal fayda sağlayan harcamalar
C) İhtiyari (isteğe bağlı) kamu harcaması
D) Verimli kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

130. Ekonominin üretim kapasitesini arttırmayan, milli hasılada bir artış meydana getirmeyen daha çok sosyal amaçlı yapılan transfer harcamaları ne tür kamu harcamasıdır?

A) Verimsiz kamu harcaması
B) Zorunlu kamu harcaması
C) İhtiyari (isteğe bağlı) kamu harcaması
D) Verimli kamu harcaması
E) Bireylere özel yarar sağlayan harcamalar

131. Devletin yapmış olduğu kamu harcamaları miktarında parasal, rakamsal bir artış meydana geldiğinde, bu artışa paralel olarak devletin kişi başına sunduğu mal ve hizmet miktarında bir artış meydana gelmiyorsa, kamu harcamaları ne olmuştur?

A) Gerçekte artmıştır
B) Gerçekte azalmıştır
C) Görünüşte artmıştır
D) Görünüşte azalmıştır
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artmıştır

132. ütçeden yapılan sağlık harcamaları miktarı yüzde 20 artarken, kişi başına düşen sağlık hizmeti miktarının artmaması durumunda, kamu harcamaları ne olmuştur?

A) Gerçekte artmıştır
B) Görünüşte artmıştır
C) Gerçekte azalmıştır
D) Görünüşte azalmıştır
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artmıştır

133. Aşağıdaki faktörlerden hangisi, kamu harcamalarında görünüşte artışın nedenlerinden biri değildir?

A) Ayni ekonomiden nakdi ekonomiye geçilmesi, ekonominin parasallaşması
B) Bütçe muhasebesinde (devlet hesaplarının tutuluşunda) safi usulden gayri safi usule geçilmesi
C) Paranın satın alma gücünün artması
D) Nüfusun değişmesi, ülke sınırlarının genişlemesi
E) Devletleştirme/kamulaştırma giderleri

134. Ekonomik gelişmeyle birlikte, takas, trampa ekonomisinden para ekonomisine geçişin hızlanması, ekonominin parasallaşma derecesinin artması durumunda, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

135. Bütçe muhasebesinde safi (net) usulden gayri safi (brüt) usule geçilmesi durumunda, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Hem gerçekte, hem görünüşte artış
E) Görünüşte artış

136. Fiyatlar genel düzeyindeki artış, yani enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücünde meydana gelecek olan düşüş sonucunda, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Görünüşte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Gerçekte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

137. Ekonomide yüzde 20 enflasyonun yaşandığı bir dönemde sağlık harcamalarının yüzde 20 artması durumunda, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

138. Ekonomide yüzde 20 enflasyonun yaşandığı bir dönemde sağlık harcamalarının yüzde 30 artması durumunda, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Yüzde 10 gerçekte artış, yüzde 20 görünüşte artış
B) Yüzde 10 gerçekte azalış, yüzde 20 görünüşte artış
C) Yüzde 10 görünüşte azalış, yüzde 20 görünüşte artış
D) Yüzde 10 görünüşte artış, yüzde 20 görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte yüzde 20 artış

139. Kamu hizmetlerinden yararlanan nüfusun artması veya hizmet sunulan alanın genişlemesi durumunda, kişi başına düşen hizmet miktarı artmamışsa kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte artış
D) Görünüşte azalış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

140. Türkiye'de yıllık ortalama nüfus artış hızı yüzde 1.2 civarındadır. Eğer kamu harcamaları da yılda ortalama yüzde 1.2 artarsa, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

141. Türkiye'de yıllık ortalama nüfus artış hızı yüzde 1.2 civarındadır. Eğer kamu harcamaları yılda ortalama yüzde 2.2 artarsa, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Yüzde 1 gerçekte artış, yüzde 1 görünüşte artış
B) Yüzde 1 gerçekte artış, yüzde 1.2 görünüşte artış
C) Yüzde 1 görünüşte azalış, yüzde 2 görünüşte artış
D) Yüzde 1 görünüşte artış, yüzde 1.2 görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte yüzde 1.2 artış

142. Devletleştirme, ve kamulaştırma giderlerinde artış olması durumunda, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Görünüşte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Gerçekte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

143. Bir özel okulun veya hastanenin devlet tarafından mülkiyetinin ele geçirilip devletleştirilmesi durumunda, bu mülkiyet değişikliği tek başına eğitim ve sağlık hizmetinde ne tür artışa yol açar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte artış
D) Görünüşte azalış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

144. Devletin yaptığı kamu harcamaları miktarı artarken, kişi başına sunmuş olduğu mal ve hizmet miktarında da bir artışın olması durumunda, kamu harcamaları ne olmuştur?

A) Gerçekte artmıştır
B) Gerçekte azalmıştır
C) Görünüşte artmıştır
D) Görünüşte azalmıştır
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artmıştır

145. Bütçeden yapılan sağlık harcamaları miktarı yüzde 20 artarken, kişi başına düşen sağlık hizmeti miktarının da yüzde 20 artması durumunda, kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Görünüşte azalış
B) Gerçekte azalış
C) Gerçekte artış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

146. Aşağıdaki faktörlerden hangisi kamu harcamalarında gerçekte artışın nedenlerinden biri değildir?

A) İktisadi Nedenler, askeri nedenler
B) Siyasal Nedenler
C) Sosyal Nedenler
D) Teknolojik Nedenler
E) Enflasyon

147. Devletin ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma amacıyla ekonomiye kamu harcamaları yoluyla müdahale etmesi ve genişletici maliye politikası kapsamında kamu harcamalarını artırması durumunda kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

148. Devletin daraltıcı maliye politikası kapsamında kamu harcamalarını kısması durumunda kamu harcamalarında ne ortaya çıkar?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

149. Bir ülkenin siyasi sistemi liberalizmden sosyal devlete veya sosyalizme doğru kaydıkça devletin üstlendiği ekonomik ve sosyal fonksiyonlar artacak, dolayısıyla kamu harcamalarında ne ortaya çıkacaktır?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

150. Bir ülkenin siyasi sistemi sosyal devlet veya sosyalizmden liberalizme doğru kaydıkça devletin üstlendiği ekonomik ve sosyal fonksiyonlar azalacak, dolayısıyla kamu harcamalarında ne ortaya çıkacaktır?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

151. Buchanan, Tullock, Downs gibi bilim adamlarının ileri sürdüğü hangi yaklaşıma göre demokrasiyle yönetilen ülkelerde siyasal sürecin kendisi kamu harcamalarını artırıcı bir etki doğurmaktadır?

A) İktisadi rasyonalite yaklaşımı
B) İmkansızlık teoremi
C) Maksimizasyon yaklaşımı
D) Sosyal fayda yaklaşımı
E) Görünmeyen el yaklaşımı

152. Buchanan, Tullock, Downs gibi bilim adamlarının ileri sürdüğü maksimizasyon yaklaşımına göre politikacıların iktidar olmak, hükümetlerin iktidar ömrünü uzatmak, seçmenlerin daha fazla kamu hizmeti elde etmek, bürokratların bütçelerini maksimize etmek için kamu harcamalarının artmasını istemeleri dolayısıyla kamu harcamalarında ne ortaya çıkacaktır?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

153. Anormal harcama gerektiren iç göç-dış göç gibi nüfus hareketleri, kentleşme sürecinin hızlanması, sosyal güvenlik sisteminin yaygınlaşması gibi sosyal faktörler dolayısıyla kamu harcamalarında ne ortaya çıkacaktır?

A) Görünüşte azalış
B) Gerçekte azalış
C) Gerçekte artış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

154. Teknolojik gelişmenin, inovasyonun hızlanması, ürünlerin teknolojik ömrünü kısaltmakta, teknoloji harcamalarını artırmakta, dolayısıyla kamu harcamalarında ne ortaya çıkmaktadır?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

155. Teknolojik gelişmeler uzun dönemde verimlilik artışına yol açarak kamu harcamalarında ne ortaya çıkaracaktır?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

156. E-devlet harcamaları dolayısıyla kısa dönemde kamu harcamalarında ne ortaya çıkmaktadır?

A) Gerçekte artış
B) Gerçekte azalış
C) Görünüşte azalış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

157. E-devlet harcamaları dolayısıyla uzun dönemde kamu harcamalarında ne ortaya çıkmaktadır?

A) Gerçekte artış
B) Görünüşte artış
C) Görünüşte azalış
D) Gerçekte azalış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

158. Günümüzde 11 Eylül sonrası terör tehdidinin artması ve silahlanma yarışının hız kazanması gibi askeri nedenler kamu harcamalarında neye yol açmaktadır?

A) Görünüşte azalış
B) Gerçekte azalış
C) Gerçekte artış
D) Görünüşte artış
E) Hem gerçekte, hem görünüşte artış

159. Kamu harcamalarını sistematik olarak analiz eden ilk bilim adamı kimdir?

A) Pigou
B) Wagner
C) Musgrave
D) Samuelson
E) Cohn

160. Alman bilim adamı Adolf Wagner, 1883 yılında kamu harcamalarındaki artışla ilgili hangi yaklaşımı ortaya atmıştır?

A) Kamu Harcamalarında Sürekli Artış Kanunu
B) Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımı
C) Ekonomik kalkınmanın aşamaları yaklaşımı
D) Sosyal refah yaklaşımı
E) Maksimizasyon yaklaşımı

161. En azından belli bir süre için kamu harcamalarının milli gelirden daha hızlı arttığını, ekonomik kalkınmanın devlet faaliyetlerini hem genişlettiğini hem de derinleştirdiğini belirterek, devlet faaliyetinde meydana gelmiş olan bu artış ve genişleme sonucu olarak kamu harcamasının arttığını kim savunmuştur?

A) Pigou B) Musgrave
C) Wagner D) Samuelson
E) Cohn

162. Wagner'e göre aşağıdakilerden hangisi, kamu harcamalarındaki sürekli artışın nedenlerinden biri değildir?

A) Devletin ekonomik ve sosyal rolünün artması
B) Sanayileşme, kentleşme gibi sosyal ihtiyaçların artması
C) Kamu harcamalarına olan talebin gelir esnekliğinin birden büyük olması
D) Kamulaştırma giderlerinin artması
E) Savaş ve savunma giderlerinin artması

163. Wagner eğrisi nasıl bir eğridir?

A) Negatif eğimli
B) Pozitif eğimli
C) Sonsuz esnek
D) Yukarı çıkan merdiven basamakları gibi
E) Sıfır esnek

164. 1898'de kamu harcamalarının hem mutlak hem de milli gelire oranla nisbi ve sürekli bir artış gösterdiğini ortaya koyan bilim adamı kimdir?

A) Pigou
B) Wagner
C) H. Carter Adams
D) Samuelson
E) Cohn

165. Artan devlet borçları yükü ve savaşlar gibi bazı faktörlerin kamu harcamalarındaki sürekli artışta baş rol oynadığını savunan ilk bilim adamı kimdir?

A) Pigou B) Wagner
C) Samuelson D) H. Carter Adams
E) Cohn

166. Kamu harcamalarından savaş ve savaşa ilişkin harcamalar çıkarılınca Wagnerin Sürekli Artış Kanununun çürüyeceğini iddia eden bilim adamı kimdir?

A) Pigou B) Wagner
C) H. Carter Adams D) Samuelson
E) Nitti

167. 1890-1948 yılları arasında A.B.D.'de kamu harcamalarının artışını inceleyen, savaş ve savaşla ilgili harcamalar ayrılınca ABD'de kamu harcamalarında gerçek anlamda önemli bir artış olmadığını savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) H. Carter Adams
D) Samuelson
E) Nitti

168. Kamu harcamalarındaki artışın sürekli ve düzenli bir seyir izlemediğini, savaşla ilgili harcamaların ayrılması durumunda kamu harcamaları milli gelire oranla oldukça istikrarlı bir seyir izlediğini savunan bilim adamı kimdir?

A) Wagner B) Musgrave
C) H. Carter Adams D) Samuelson
E) Rostow

169. Bir ülke ekonomisinin kalkınma sürecini tamamlamasına bağlı olarak kamu harcamalarının bileşiminin eğitim ve sağlık harcamaları ile diğer sosyal harcamalar lehine değiştiğini savunan bilim adamı kimdir?

A) Samuelson
B) Wagner
C) H. Carter Adams
D) Musgrave
E) Nitti

170. Ekonomik kalkınmanın aşamaları yaklaşımını geliştiren bilim adamı kimdir?

A) Musgrave B) Wagner
C) H. Carter Adams D) Samuelson
E) Rostow

171. Kamu harcamalarının artışını ekonomik kalkınma süreci ve bu gelişimin sağlanmasında mali (fiskal) olduğu kadar mali olmayan (ekstra fiskal) görevlerin gerçekleştirilmesi açısından da devletin rolünün artmasıyla açıklayan bilim adamı kimdir?

A) Pigou B) Wagner
C) H. Carter Adams D) Rostow
E) Nitti

172. Bütün ekonomilerin beş aşamadan oluşan bir kalkınma sürecinden geçeceğini, kalkınmanın bütün aşamalarında kamu harcamalarının artacağını savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave B) Wagner
C) Rostow D) Samuelson
E) Nitti

173. Kalkınmanın ilk aşamalarında altyapıya dönük kamu yatırım harcamaları önem taşırken, sonraki aşamalarda sosyal refah harcamalarının önem taşıyacağını savunan bilim adamı kimdir?

A) Rostow
B) Wagner
C) H. Carter Adams
D) Samuelson
E) Nitti

174. Aşağıdaki bilim adamlarından hangileri kalkınma süreciyle kamu harcamalarının bileşenini ilişkilendirmekte, kalkınmanın ileri aşamalarında kamu harcamaları içinde sosyal harcamaların payının artacağını savunmaktadır?

A) Rostow ve Musgrave
B) Wagner ve Nitti
C) H. Carter Adams ve Wagner
D) Samuelson ve Musgrave
E) Nitti ve Rostow

175. Kamu harcamalarının normal dönemlerde yatay bir seyir izlediğini, savaşlar, doğal afetler gibi olağanüstü dönemlerde ise sıçrama göstererek arttığını savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) H. Carter Adams
D) Peacock ve Wiseman
E) Nitti

176. Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımını savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) Peacock ve Wiseman
D) H. Carter Adams
E) Nitti

177. Hangi yaklaşıma göre kamu harcamalarıyla kamu gelirleri arasında organik bir bağ vardır, Devlet ne kadar gelir toplarsa o kadar harcama yapmaktadır?

A) Kamu Harcamalarında Sürekli Artış Kanunu
B) Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımı
C) Ekonomik kalkınmanın aşamaları yaklaşımı
D) Sosyal refah yaklaşımı
E) Maksimizasyon yaklaşımı

178. Hangi yaklaşıma göre normal zamanlarda toplumun vergiye olan direnci yüksektir. Ancak bir olağanüstü durum olduğunda, toplum bir an önce bu durumdan kurtulabilmek umuduyla vergiye olan direncini kırar, katlanabileceği vergi yükü artar?

A) Kamu Harcamalarında Sürekli Artış Kanunu
B) Ekonomik kalkınmanın aşamaları yaklaşımı
C) Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımı
D) Sosyal refah yaklaşımı
E) Maksimizasyon yaklaşımı

179. Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımına göre hangi etki sonucu normal dönemlerde kamu harcamaları yatay bir seyir izler?

A) İkame etkisi
B) Gelir etkisi
C) Yer değiştirme etkisi
D) Çapraz etki
E) Çift yansıma

180. Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımına göre, normal dönemlerde olağan üstü harcamaların yerini bayındırlık gibi hizmetlerin, savaş harcamalarının yerini sosyal harcamaların ve barış harcamalarının alması hangi etki sonucudur?

A) İkame etkisi
B) Gelir etkisi
C) Çapraz etki
D) Yer değiştirme etkisi
E) Çift yansıma

181. Peacock-Wiseman eğrisi nasıl bir eğridir?

A) Negatif eğimli
B) Pozitif eğimli
C) Sonsuz esnek
D) Yukarı çıkan merdiven basamakları gibi
E) Sıfır esnek

182. Sosyal refah yaklaşımını geliştiren bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Pigou ve Dalton
C) H. Carter Adams
D) Samuelson
E) Rostow

183. Hangi yaklaşıma göre sosyal refahı artırıcı etki yarattığı sürece kamu harcamaları artırılmalıdır, sosyal refahı azalttığı sürece kısılmalıdır?

A) Kamu Harcamalarında Sürekli Artış Kanunu
B) Ekonomik kalkınmanın aşamaları yaklaşımı
C) Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımı
D) Sosyal refah yaklaşımı
E) Maksimizasyon yaklaşımı

184. Vergilemeden sağlanan marjinal liranın harcanmasının yaratacağı sosyal fayda ile mükellefe olan maliyetinin eşitlenmesi (MSM=MSF) suretiyle sosyal refahın kamu harcamaları yoluyla maksimize edilmesi gerektiği görüşünü savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) Pigou ve Dalton
D) H. Carter Adams
E) Nitti

185. Maksimizasyon yaklaşımını geliştiren bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Buchanan, Tullock ve Downs
C) H. Carter Adams
D) Samuelson
E) Rostow

186. Hangi yaklaşıma göre demokrasiyle yönetilen ülkelerde siyasal sürecin kendisi kamu harcamalarını artırıcı bir etki doğurmaktadır?

A) Kamu Harcamalarında Sürekli Artış Kanunu
B) Ekonomik kalkınmanın aşamaları yaklaşımı
C) Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımı
D) Sosyal refah yaklaşımı
E) Maksimizasyon yaklaşımı

187. Hangi yaklaşıma göre politikacılar iktidar olmak, hükümetler iktidar ömrünü uzatmak, seçmenler daha fazla kamu hizmeti elde etmek, bürokratlar bütçelerini maksimize etmek için kamu harcamalarının artmasını istemektedirler?

A) Kamu Harcamalarında Sürekli Artış Kanunu
B) Ekonomik kalkınmanın aşamaları yaklaşımı
C) Maksimizasyon yaklaşımı
D) Sosyal refah yaklaşımı
E) Kamu harcamalarında sıçramalı artış yaklaşımı

188. Bürokratik üretim yaklaşımını geliştiren bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Niskanen
C) H. Carter Adams
D) Samuelson
E) Rostow

189. Bürokrasinin hükümete hizmet sunan monopol gücüne sahip bir hizmet sektörü olduğunu, refah düzeyini arttırmak istemeleri halinde kendilerine yönelik kamu harcamalarının artırılması talebinde bulunacaklarını savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) Niskanen
D) H. Carter Adams
E) Nitti

190. Vergilerle karşılanan kamu harcamalarının milli gelirin %25'ini aşmayacağını, çünkü kapitalist ekonomiye sahip devletlerin ekonomi içindeki paylarının bu oranı geçmemesi gerektiğini ileri süren bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) Peacock ve Wiseman
D) H. Carter Adams
E) Colin Clark

191. "1900'den bu yana Amerika Birleşik Devletlerinde Devlet Faaliyetleri Trendi" adlı eserinde devletin üstlenmiş olduğu roller gereğince kamu harcamasında bir artışın olduğunu, ancak bunu bir kanun olarak sunmanın yersiz olduğunu savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) Solomon Fabricant
D) H. Carter Adams
E) Nitti

192. Kamu harcamalarında artışın var olduğunu kabul ettiği gibi ayrıca bu artışın milli gelirde meydana gelen artıştan da bazen daha yüksek bir artışa sahip olabileceğini savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Pyle
C) Peacock ve Wiseman
D) H. Carter Adams
E) Nitti

193. Nispi verimlilik yaklaşımı kim tarafından geliştirilmiştir?

A) Musgrave
B) Boumol
C) Peacock ve Wiseman
D) H. Carter Adams
E) Nitti

194. Kamu sektörünün büyümesinin, kamu harcamalarının artmasının temel nedeninin, düşük verimlilikten kaynaklanan yüksek maliyet olgusu olduğunu savunan bilim adamı kimdir?

A) Musgrave
B) Wagner
C) Boumol
D) H. Carter Adams
E) Nitti

195. Kamu harcamaları hangi etki sayesinde ekonomide genişletici etki yapar, gelir, istihdam ve üretim düzeyini artırır?

A) Gelir etkisi
B) İkame etkisi
C) Çapraz etki
D) Çarpan etkisi
E) Daraltıcı etki

196. Otonom kamu harcamalarında bir birim artış olduğunda, gelir düzeyinin kaç birim artacağını gösteren ve değeri birden büyük olan katsayı ne katsayısıdır?

A) Gelir
B) İkame
C) Çapraz
D) Eğim
E) Çarpan

197. Kamu harcamalarının çarpan etkisiyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Genel olarak reel harcamaların çarpan etkisi transfer harcamalarının çarpan etkisinden büyüktür
B) Marjinal tüketim eğilimi bire eşit olduğunda reel harcamalarla transfer harcamaların çarpan etkisi birbirine eşittir
C) Ekonomide vergi oranı arttıkça çarpan etkisi küçülür, vergi oranı düştükçe çarpan etkisi büyür
D) Ekonomi dışa açıldıkça, marjinal ithalat eğilimi arttıkça çarpanın değeri küçülür
E) Cari harcamaların çarpan etkisi yatırım harcamalarının çarpan etkisinden büyüktür

198. Aşağıdaki formüllerden hangisi kapalı ekonomide vergi oranı sıfırken reel harcama çarpanıdır?

A) 1 / 1+c
B) 1 / 1-c
C) c / 1-c
D) c / 1+c
E) c /s

199. Aşağıdaki formüllerden hangisi kapalı ekonomide vergi oranı sıfırken reel harcama çoğaltanıdır?

A) 1 / 1+c
B) 1 / s
C) c / 1-c
D) c / 1+c
E) c /s

200. Aşağıdaki formüllerden hangisi kapalı ekonomide vergi oranı sıfırken transfer harcama çarpanıdır?

A) 1 / 1+c
B) c / s
C) c / 1-s
D) c / 1+c
E) 1 /s

201. Aşağıdaki formüllerden hangisi kapalı ekonomide vergi oranı sıfırken transfer harcama çoğaltanıdır?

A) 1 / 1+c
B) s / c
C) c / 1-c
D) c / 1+c
E) 1 /s

202. Yoksullara yapılacak bir para transferi, yoksullar tarafından hiç tasarruf edilmeden doğrudan tüketime kaydığında, bu transfer harcamasının ekonomideki genişletici etkisi, cari ve yatırım harcamalarının genişletici etkisine göre nasıldır?

A) Büyüktür
B) Küçüktür
C) Eşittir
D) Ölçülemez
E) İki misli büyüktür

203. Aşağıdaki formüllerden hangisi kapalı ekonomide vergi oranı pozitifken transfer harcama çoğaltanıdır?

A) 1 / 1+c (1-t)
B) s / c
C) c / 1-c(1-t)
D) c / 1+c(1-t)
E) 1 /s

204. Aşağıdaki formüllerden hangisi kapalı ekonomide vergi oranı pozitifken reel harcama çoğaltanıdır?

A) 1 / 1-c (1-t)
B) s / c
C) c / 1-c(1-t)
D) c / 1+c(1-t)
E) 1 /s

205. Bir ekonomide vergi oranı arttıkça çoğaltanın değeri ne olur?

A) Büyür
B) Küçülür
C) Değişmez
D) Ölçülemez
E) İki misli büyür

206. Bir ekonomi dışa açıldıkça, marjinal ithalat eğilimi arttıkça çoğaltanın değeri ne olur?

A) Büyür
B) Değişmez
C) Küçülür
D) Ölçülemez
E) İki misli büyür

207. Bir ekonomide vergi oranı arttıkça çoğaltanın değeri niçin küçülür?

A) Çünkü vergilerin özel tüketim harcamalarını daraltıcı etkisi devreye girer
B) Çünkü vergilerin özel yatırım harcamalarını genişletici etkisi devreye girer
C) Çünkü kamu harcamalarının çarpan etkisi ithalat kanalıyla ithalat yapılan ülkeye gider
D) Çünkü kamu harcamalarının çarpan etkisi ihracat kanalıyla yurt içine gelir
E) Hiçbiri

208. Bir ekonomi dışa açıldıkça, marjinal ithalat eğilimi arttıkça çoğaltanın değeri niçin küçülür?

A) Çünkü vergilerin özel tüketim harcamalarını daraltıcı etkisi devreye girer
B) Çünkü vergilerin özel yatırım harcamalarını genişletici etkisi devreye girer
C) Çünkü kamu harcamalarının çarpan etkisi ithalat kanalıyla ithalat yapılan ülkeye gider
D) Çünkü kamu harcamalarının çarpan etkisi ihracat kanalıyla yurt içine gelir
E) Hiçbiri

209. Yatırımlar otonom iken, aşağıdaki değişkenlerden hangisi kamu harcamaları çarpanının değerini belirleyen değişkenlerden biri değildir?

A) Marjinal ithalat eğilimi
B) Marjinal vergi oranı
C) Marjinal tüketim eğilimi
D) Marjinal tasarruf eğilimi
E) Marjinal yatırım eğilimi

210. Marjinal tüketim eğilimi arttıkça çarpanın değeri ne olur?

A) Büyür
B) Değişmez
C) Küçülür
D) Ölçülemez
E) İki misli büyür

211. Marjinal tasarruf eğilimi arttıkça çarpanın değeri ne olur?

A) Büyür
B) Değişmez
C) Küçülür
D) Ölçülemez
E) İki misli büyür

212. Marjinal vergi oranı arttıkça çarpanın değeri ne olur?

A) Büyür
B) Küçülür
C) Değişmez
D) Ölçülemez
E) İki misli büyür

213. Marjinal ithalat eğilimi arttıkça çarpanın değeri ne olur?

A) Büyür
B) Değişmez
C) Küçülür
D) Ölçülemez
E) İki misli büyür

214. Yatırım harcamalarının otonom (gelirden bağımsız) değil de uyarılmış (gelire duyarlı) olduğu kabul edildiğinde, hangi çarpan ortaya çıkar?

A) Harcama çarpanı
B) Vergi çarpanı
C) Yatırım çoğaltanı (süper çarpan)
D) Reel harcama çarpanı
E) Transfer çarpanı

215. Aşağıdaki formüllerden hangisi kapalı ekonomide vergi oranı sıfırken, süper çarpanı (yatırım çoğaltanı) verir?

A) 1 / 1-c -b
B) 1 / s
C) c / 1-c +b
D) c / 1+c
E) c /s

216. Aşağıdaki şıklardan hangisinde çarpanlar büyükten küçüğe doğru, doğru bir şekilde dizilmiştir?

A) Kapalı ve düşük vergili ekonomi > Kapalı ve yüksek vergili ekonomi> Açık ekonomi
B) Kapalı ve düşük vergili ekonomi < Kapalı ve yüksek vergili ekonomi< Açık ekonomi
C) Kapalı ve yüksek vergili ekonomi > Kapalı ve düşük vergili ekonomi> Açık ekonomi
D) Açık ve düşük vergili ekonomi > Kapalı ve düşük vergili ekonomi> Açık ekonomi
E) Açık ve yüksek vergili ekonomi > Kapalı ve yüksek vergili ekonomi> Açık ekonomi

217. Milli savunma, adalet, diplomasi gibi tam kamusal hizmetlere yönelik kamu harcamaları gelir dağılımını nasıl etkiler?

A) İyileştirir
B) Bozar
C) Etkilemez
D) Az etkiler
E) Çok etkiler

218. Aşağıdaki harcamalardan hangisi gelir dağılımı açısından nötr değildir?

A) Milli savunma
B) Milli güvenlik
C) Adalet
D) Diplomasi
E) Eğitim ve sağlık

219. Aşağıdaki harcamalardan hangisi gelir dağılımını doğrudan etkiler?

A) Gerçek harcamalar
B) Reel harcamalar
C) Transfer harcamaları
D) Yatırım harcamaları
E) Cari harcamalar

220. Aşağıdaki harcamalardan hangisi gelir dağılımını iyileştirir?

A) Milli savunma
B) Milli güvenlik
C) Borç faiz ödemeleri
D) Ekonomik transferler
E) Sosyal transferler

221. Aşağıdaki harcamalardan hangisi gelir dağılımını bozar?

A) Şirketlere sübvansiyonlar
B) Kamulaştırma giderleri
C) Borç faiz ödemeleri
D) Ekonomik transferler
E) Hepsi

222. Aşağıdaki harcamalardan hangisi gelir dağılımını dolaylı olarak etkiler?

A) Milli savunma
B) Milli güvenlik
C) Transfer harcamaları
D) Reel harcamalar
E) Adalet

223. Kamu harcamalarındaki bir artış, eksik istihdam düzeyinde olan bir ekonomiyi nereye yöneltir?

A) Tam istihdama
B) Eksik istihdama
C) Deflasyona
D) Durgunluğa
E) Hepsi

224. Kamu harcamalarındaki bir artış, tam istihdamda olan bir ekonomiyi nereye yöneltir?

A) Tam istihdama
B) Eksik istihdama
C) Deflasyona
D) Durgunluğa
E) Aşırı istihdama

225. Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının yapılış usullerinden biri değildir?

A) Emanet usulü
B) Müşterek emanet usulü
C) İltizam usulü
D) Ruhsat usulü
E) Tevkifat usulü

226. Aşağıdakilerden hangisi kamu harcamalarının yapılış usullerinden biri değildir?

A) İmtiyaz usulü
B) Yap, işlet, devret usulü
C) Yap, işlet usulü
D) Tescil usulü
E) İhale usulü

227. Devletin yasalarla kendisine verilmiş olan görevleri yine yasalarda tanımlanmış olan kendine ait örgüt, araç, gereç, personel ve malvarlığı ile kamu hizmetini doğrudan yürütmesi hangi usuldür?

A) Emanet usulü
B) Müşterek emanet usulü
C) İltizam usulü
D) Ruhsat usulü
E) Tevkifat usulü

228. Bir kamu hizmetinin zararı idareye ait olmak üzere, hizmeti yürütmekle görevli kılınan özel hukuk kişisine, gelir üzerinden belirli bir pay verilmek suretiyle kamu hizmetinin yürütülmesi hangi usuldür?

A) Emanet usulü
B) Müşterek emanet usulü
C) İltizam usulü
D) Ruhsat usulü
E) Tevkifat usulü

229. Kamu hizmetinin önceden kararlaştırılan peşin bir bedel karşılığı özel hukuk kişisi (mültezim) tarafından yürütülmesi hangi usuldür?

A) Emanet usulü
B) Müşterek emanet usulü
C) İltizam usulü
D) Ruhsat usulü
E) Tevkifat usulü

230. Ortak ve genel toplumsal ihtiyaçlara cevap verici nitelikte olan toplu taşımacılık gibi hizmetler işletme iznine dayalı olarak özel hukuk kişilerince hangi usulle yürütülür?

A) Emanet usulü
B) Müşterek emanet usulü
C) İltizam usulü
D) Ruhsat usulü
E) Tevkifat usulü

231. Daha çok doğal tekellerde başvurulan ve bir kamu hizmetinin yürütülmesi için, hizmetle ilgili idareyle, bir tek özel hukuk tüzel kişisi arasında yapılan bir sözleşmeye dayalı olarak kamu hizmetinin yürütülmesi hangi usuldür?

A) Emanet usulü
B) Müşterek emanet usulü
C) İltizam usulü
D) Ruhsat usulü
E) İmtiyaz usulü

232. Bir kamu hizmeti ile ilgili olarak üretim, iletim ve dağıtım faaliyetlerinin işletmesinin, yapılacak yatırımlar karşılığı belli bir işletme süresince işletilmesi ancak işletme süresi dolduğunda kamuya iadesi karşılığında yerli veya yabancı bir özel hukuk kişisine verilmesi hangi usuldür?

A) İmtiyaz usulü
B) Yap, işlet, devret usulü
C) Yap, işlet usulü
D) Tescil usulü
E) İhale usulü

233. Turn over (yatırımın sermayesini amorti etme) süresi çok uzun olan yatırım projelerinde yap-işlet-devret modeline kimse yanaşmayacağı için hangi usul kullanılır?

A) İmtiyaz usulü
B) Ruhsat usulü
C) Yap, işlet usulü
D) Tescil usulü
E) İhale usulü

234. Kamu idarelerinin kamu ihaleleri yoluyla kamu harcamalarını ve kamu hizmetlerini yapması hangi usuldür?

A) İmtiyaz usulü
B) Yap, işlet, devret usulü
C) İltizam usulü
D) Ruhsat usulü
E) İhale usulü

235. Adalet, milli savunma, milli güvenlik ve diplomasi gibi tam kamusal hizmetlerin hangi usulde yapılması zorunludur?

A) İmtiyaz usulü
B) Ruhsat usulü
C) Yap, işlet usulü
D) Emanet usulü
E) İhale usulü

yanıtlar

1. D	31. B	61. D	91. C	121. A	151. C	181. D	211. C
2. C	32. A	62. B	92. D	122. B	152. A	182. B	212. B
3. D	33. C	63. C	93. C	123. A	153. C	183. D	213. C
4. A	34. A	64. D	94. E	124. B	154. A	184. C	214. C
5. A	35. B	65. B	95. C	125. C	155. B	185. B	215. A
6. E	36. C	66. C	96. D	126. E	156. A	186. E	216. A
7. D	37. A	67. D	97. C	127. A	157. D	187. C	217. C
8. E	38. D	68. E	98. C	128. C	158. C	188. B	218. E
9. D	39. B	69. C	99. E	129. D	159. B	189. C	219. C
10. B	40. A	70. D	100. D	130. A	160. A	190. E	220. E
11. E	41. B	71. B	101. C	131. C	161. C	191. C	221. E
12. B	42. E	72. C	102. C	132. B	162. E	192. B	222. D
13. E	43. D	73. D	103. B	133. C	163. B	193. B	223. A
14. C	44. A	74. A	104. C	134. D	164. C	194. C	224. E
15. D	45. B	75. D	105. D	135. E	165. D	195. D	225. E
16. A	46. D	76. A	106. E	136. A	166. E	196. E	226. D
17. D	47. C	77. C	107. D	137. D	167. A	197. E	227. A
18. A	48. D	78. B	108. E	138. A	168. B	198. B	228. B
19. B	49. A	79. C	109. B	139. C	169. D	199. B	229. C
20. C	50. E	80. D	110. A	140. D	170. E	200. B	230. D
21. D	51. D	81. D	111. B	141. B	171. D	201. C	231. E
22. E	52. A	82. B	112. E	142. A	172. C	202. C	232. B
23. D	53. E	83. C	113. A	143. C	173. A	203. C	233. C
24. B	54. D	84. A	114. B	144. A	174. A	204. A	234. E
25. C	55. A	85. C	115. D	145. C	175. D	205. B	235. D
26. D	56. C	86. D	116. C	146. E	176. C	206. C	
27. B	57. D	87. B	117. D	147. A	177. B	207. A	
28. D	58. A	88. D	118. B	148. B	178. C	208. C	
29. E	59. C	89. D	119. C	149. A	179. C	209. E	
30. C	60. A	90. B	120. E	150. B	180. D	210. A	

KAMU GELİRLERİ

1 KAMU GELİRLERİNİN TANIMI VE KAPSAMI

Kamu gelirleri, kamu harcamalarının finansman kaynaklarıdır.

Kamu gelirleri, devletin kamu harcamalarını finanse etmek, ekonomik ve sosyal alana müdahalede bulunmak amacıyla koyduğu parasal yükümlülüklerdir.

Kamu gelirleri, kamu idarelerinin kamu hizmetlerini gerçekleştirmek üzere elde ettiği hasılattır.

Kamu gelirleri, devletin yüklendiği ekonomik, sosyal ve mali fonksiyonları yerine getirmek amacıyla anayasal sınırlar içinde çeşitli kaynaklardan tahsil ettiği gelir unsurlarının tamamıdır.

Günümüzde temel kamu geliri vergidir, vergiden sonra ikinci önemli kamu geliri borçlanmadır. Ayrıca devlet vergi ve borçlanma dışında değişik kaynaklardan da gelir elde eder.

1.1 Kamu Kaynakları ve Kamu Gelirleri Kapsamına Giren Gelir Unsurları

Kamu kaynakları, kamu gelirlerinden daha geniş kapsamlı bir ifadedir ve kamunun kamu gelirleri dahil bütün gelir kaynaklarını ifade etmektedir.

Günümüzde kamu kaynakları deyimi kamu gelirleri deyimine göre kamunun sahip olduğu gelir kaynaklarını daha kapsamlı ve gerçekçi bir şekilde göstermektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3. maddesine göre, aşağıdaki unsurlar kamu kaynakları kapsamına dahildir:

Kamu Kaynaklarına Dahil Olan Gelir Unsurları:

a) Kamu gelirleri
b) Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar
c) Taşınır ve taşınmazlar
d) Hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar
e) Her türlü değerler

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3. maddesine göre, aşağıdaki gelir unsurları kamu gelirleri kapsamına dahildir:

Kamu Gelirlerine Dahil Olan Gelir Unsurları:

a) Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç
b) Fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler
c) Faiz, zam ve ceza gelirleri
d) Taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler
e) Hizmet karşılığı elde edilen gelirler
f) Borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler
g) Sosyal güvenlik primi kesintileri
h) Alınan bağış ve yardımlar
i) Diğer gelirler

1.2 Kapsam Bakımından Dar Anlamda Kamu Gelirleri Tanımı

Merkezi idarenin, yani merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idarelerinin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirlerdir.

Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamına giren aşağıdaki idarelerin gelirleri dar anlamda kamu geliridir:

x- I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdareler
xi- II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdareler
xii- III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

1.3 Kapsam Bakımından Geniş Anlamda Kamu Gelirleri Tanımı

Kamu kesimine dahil bütün kamu idarelerinin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirlerdir.

Kamu kesimi kapsamına giren aşağıdaki idarelerin gelirleri geniş anlamda kamu geliridir:

i- I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdareler
ii- II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdareler

iii- III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar
xiii- Sosyal Güvenlik Kurumları
xiv- Mahalli İdareler
xv- KİT'ler
xvi- Döner Sermayeli Kuruluşlar
xvii- Kamu Fonları
xviii- Parafiskal kurumlar

1.4 Nitelikleri Bakımından Dar Anlamda Kamu Gelirleri Tanımı

Devletin sadece cebir (zorlama) yoluyla elde ettiği olağan (normal) gelirlerdir.

1.5 Nitelikleri Bakımından Geniş Anlamda Kamu Gelirleri Tanımı

Devletin hem cebir (zorlama) yoluyla elde ettiği olağan (normal) gelirleri, hem de cebir yoluna başvurmadan elde ettiği olağanüstü gelirleri kapsar.

2- KAMU GELİRLERİNİN ÇEŞİTLERİ

Günümüzde kamu kesiminin değişik kaynaklardan elde ettiği kamu geliri çeşitlerini aşağıdaki şekilde listelemek mümkündür:

a. Vergi
b. Harç
c. Resim
d. Şerefiye
e. Parafiskal (Vergi benzeri) gelir
f. Senyoraj (Emisyon, beylik, para basma) geliri
g. Mülk (Mamelek, patrimuvan) geliri
h. Teşebbüs (İşletme, KİT) geliri
i. Mali tekel (monopol) geliri
j. Para Cezaları
k. Vergi cezaları
l. Fon geliri
m. Özelleştirme geliri
n. Borçlanma geliri
o. Diğer kamu gelirleri (Alınan bağış ve yardımlar, hibeler, devlete intikal eden mallar, devletler arası yardımlar, alınan tazminatlar, ganimetler)

2.1 VERGİ

Devletin kamu harcamalarını finanse etmek, ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmek amacıyla mükelleflerden topladığı karşılıksız, kanuni (yasal), cebri (zorunlu), nihai (kesin), nakdi (parasal) yükümlülüklerdir.

Verginin altı temel özelliği vardır: Karşılıksız, kanuni, cebri, nihai, nakdi bir yükümlülüktür, Merkezi Yönetim Bütçesine ekli B (Gelir) Cetvelinde gözükür.

i- Vergi karşılıksızdır: Devlet vergi aldığı için hiçbir mükellefe karşı özel olarak herhangi bir hizmet taahhüdüne girmez. Mükellefler yapacakları vergi ödemeleri karşılığında doğrudan yarar bekleme hakkına sahip değildirler. Ancak vergilerin genel, global karşılığı kamu harcamalarıdır. Vergileri harç, resim, şerefiye, parafiskal gelir, borçlanma gelirlerinden ayıran en temel özelliği karşılıksız olmasıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Vergilerin karşılıksız olması ne demektir?

A) Vergi ödeyenlerin devletten hiçbir fayda sağlamaması
B) Devletin sadece devlet olduğu için vergi alması ve karşılığında herhangi bir hizmet sunma zorunluluğunun olmaması
C) Vergide kişinin şahsına yönelik özel ve doğrudan bir karşılık vaadi ve taahhüdü olmaması
D) Devletin vergi karşılığında herhangi bir hizmet sunmaması
E) Devletin vergi karşılığında kamusal mal ve hizmet sunsa bile, bunu gönüllü olarak yapması

Yanıt (C)

KPSS - 2006

ii- Vergi kanuni (yasal) dır: Vergiler kanunla konulur, kanunla kaldırılır, kanunla değiştirilir. Vergiyi koyma, kaldırma, değiştirme yetkisi TBMM'ye aittir. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre: "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir.".

iii- Vergi cebri (zorunlu) dur: Vergi mükellefi olan herkes vergi borcunu ödemek zorundadır. Kanuni süresinde vergi borcunu ödemeyen kişiden cebri icra yoluyla tahsil olunur. Vergiyi gönüllü (ihtiyari) borçlanmadan ayıran en temel özelliktir.

iv- Vergi nihai (kesin) dir: Devlet aynı vergilendirme döneminde aynı vergi konusundan yalnızca bir kez vergi alabilir, vergilemede keyfilik olmaz, çifte (mükerrer) vergileme olmaz.

v- Vergi nakdi (parasal) bir yükümlülüktür: Günümüzde sadece parasal vergi vardır, ayni vergi yoktur. Devlet kamu geliri olan vergiyi para olarak tahsil eder.

vi- Vergi gelirleri Bütçenin B (Gelir) Cetvelinde gözükür: Vergi gelirleri Merkezi Yönetim Bütçesine ekli B (Gelir) Cetvelinde gözükür.

ÇIKMIŞ SORU

Vergiyi harçtan ayıran temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zora dayalı olması
B) Karşılıksız olması
C) Kesin olması
D) Parasal bir transfer olması
E) Kamusal finansman aracı olması

Yanıt (B)

KPSS - 2002

2.2 HARÇ

Harç, kişilerin yararlandıkları kamu hizmetleri karşılığında devlete ödedikleri bir bedeldir. Kişilerin yararlandıkları kamu hizmetinin maliyetine katılma payıdır. Devletin sunduğu belli bir hizmet karşılığı, yalnızca o hizmetten yararlanan kişilerden almış olduğu parasal yükümlülüklerdir.

Harçların altı temel özelliği vardır: Karşılıklı, kanuni, cebri, nihai, nakdi bir yükümlülüktür, Merkezi Yönetim Bütçesine ekli B (Gelir) Cetvelinde gözükür.

Harcı vergiden ayıran en temel özelliği karşılıklı olmasıdır, diğer özellikleri vergiyle aynıdır.

1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre vergi gibi harçlar da ancak kanunla konur, kaldırılır, değiştirilir. Harçları koyma, kaldırma, değiştirme yetkisi TBMM'ye aittir.

ÇIKMIŞ SORU

Harçlarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Harçlar bazen yararlanılan hizmetin parasal değerinin üzerinde veya altında olabilir.
B) Harçlarla vergiler arasında bir fark olmadığı hâlde yalnız farklı yasalarla belirlendiklerinden farklı sayılmaktadırlar.
C) Ödenen harç yararlanılan hizmetin değerinin üzerinde ise aradaki fark vergi sayılabilir.
D) Yapılan ödemelerin gerçek anlamda harç sayılabilmesi için yararlanılan hizmetle ödenen bedel arasında bir orantılılık olması gerekir.
E) Harca tabi kamu hizmetleri genellikle Devlet tekelinde olduğundan harç ödemekten kaçınmak her zaman mümkün olmamaktadır.

Yanıt (B)

(KPSS-2009 ve KPSS-2006'da aynı soru iki kere çıkmıştır)

Devlet harç miktarını belirlerken ekonomik, sosyal ve siyasal bütün faktörleri dikkate alarak sosyal faydayı esas alır, sunulan hizmetin maliyetini ve kişinin elde ettiği özel faydayı dikkate almaz. Harç miktarı kişinin yararlandığı hizmetten elde ettiği özel faydadan yüksekse, özel faydayı aşan harç miktarı bir nevi vergi sayılır. Kamu kurumu fiyatlarında ise tıpkı özel fiyatlarda olduğu gibi sunulan hizmetin maliyeti esastır.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu kurumu fiyatları ile harçlar ve resimler arasındaki temel fark ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Kamu kurumu fiyatlarında kamusal nitelik taşıyan hizmetlerin fiyatlandırılması söz konusu olduğu hâlde, harç ve resimlerde özel nitelikleri ağır basan hizmetlerin fiyatlandırılması söz konusudur.
B) Harç ve resimlerde söz konusu hizmetin kamusal nitelikleri ağır basarken, kamu kurumu fiyatlarında özel kesimce üretilenlere benzer hizmetlerin fiyatlandırılması söz konusudur.
C) Harç ve resimler daha ziyade yerel yönetimler tarafından alındığı hâlde, kamu kurumu fiyatları büyük ölçüde merkezî yönetim tarafından alınır.
D) Harç ve resimler daha ziyade merkezî yönetim tarafından alındığı hâlde, kamu kurumu fiyatları büyük ölçüde yerel yönetimler tarafından alınır.
E) Harç ve resimlerle kamu kurumu fiyatları arasında özünde bir fark olmadığı hâlde, farklı yasalarla düzenlendiği için söz konusu ödemeler farklı adlandırılmaktadır.

Yanıt (B)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Harç adı altında ödenen bedel ile hizmetin maliyeti arasında bir ilişki olmamasının asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Harç tutarını saptayan kamu otoritelerinin karar verirken siyasal, sosyal ve mali faktörleri göz önünde tutması
B) Verilen hizmetin maliyetinin saptanamaması
C) Verilen hizmetten yararlananların gelir düzeyinin bilinmemesi
D) Harç ödeyenlerin daha sonra bu bedeli devletten tahsil etmesi
E) Gönüllü bir ödeme olması

Yanıt (A)

KPSS - 2007

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi, devlet tarafından kamu yararına sunulan hizmetler karşılığında bireysel fayda sağlayanlardan harç alınıp alınmayacağını ya da ne kadar alınacağını belirleme yetkisine sahiptir?

A) Sayıştay
B) TBMM
C) Danıştay
D) Maliye Bakanlığı
E) Anayasa Mahkemesi

Yanıt (B)

KPSS - 2004

Türk Vergi sisteminde merkezi idarenin topladığı 9 ayrı harç türü vardır:

1. Yargı harçları
2. Noter harçları
3. Vergi Yargısı Harçları
4. Tapu ve kadastro harçları
5. Konsolosluk harçları
6. Pasaport, ikamet tezkeresi, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları
7. Gemi ve liman harçları
8. İmtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları
9. Trafik harçları

2.3 RESİM

Resim, kişilerin devletten aldığı belli bir izin ve yetki karşılığı ödedikleri bedeldir. Kamu idarelerinin verdikleri yetki ve izine karşılık aldıkları paralardır. İthalatçıların ithalat yapmak amacıyla devletten aldıkları ithalat izni karşılığında ödedikleri ithalde damga resmi, rıhtım resmi gibi. Eskiden resim veya rüsum olarak toplanan yükümlülükler günümüzde daha çok harç adı altında toplanmaktadır.

Resimlerin altı temel özelliği vardır: Karşılıklı, kanuni, cebri, nihai, nakdi bir yükümlülüktür, Merkezi Yönetim Bütçesine ekli B (Gelir) Cetvelinde gözükür.

Resimi vergiden ayıran en temel özelliği karşılıklı olmasıdır, diğer özellikleri vergiyle aynıdır.

1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre vergi, harç gibi resim de ancak kanunla konur, kaldırılır, değiştirilir. Resimi koyma, kaldırma, değiştirme yetkisi TBMM'ye aittir.

2.4 ŞEREFİYE

Şerefiye, merkezi idarenin veya mahalli idarelerin yaptığı bayındırlık hizmetleri dolayısıyla ortaya çıkan değer artışı üzerinden alınan bir bedeldir.

Bayındırlık işlerinin yapıldığı yerlerin civarındaki gayrimenkullerin (bina ve arsa) değerinde artış meydana gelmesi halinde, bu işler için yapılan hizmetlerin maliyetine söz konusu gayrimenkul sahiplerinin iştirak etmesine şerefiye denir.

Her bayındırlık hizmetinden şerefiye alınmaz, ilgili karar birimlerinin şerefiye alınmasına karar vermesi gerekir.

ÇIKMIŞ SORU

Şerefiye ile katılma payı arasındaki temel fark aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şerefiye belediyeler, katılma payı merkezi hükümet tarafından alınır.
B) Her ikisi de belediyeler tarafından alındığı halde, katılma payı gönüllü, şerefiyeler ise zorunludur.
C) Şerefiye meydana gelen değer artışına göre, katılma payı ise öngörülen harcamayı finanse etmek üzere alınır.
D) Şerefiye önceden belirlenmiş harcamaların finansmanı için, katılma payı ise değer artışı karşılığında alınır.
E) Şerefiye bireylerden, katılma payı ise kurumlardan alınır.

Yanıt (C)

KPSS - 2006

2.5 PARAFİSKAL (VERGİ BENZERİ) GELİRLER

Parafiskal gelir, sosyal güvenlik kurumları, meslek odaları gibi parafiskal kurumların üyelerinden tahsil ettiği prim, aidat, kesinti gibi vergi benzeri gelirlerdir.

Sosyal Güvenlik Kurumu, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ziraat Odaları, Barolar v.b. kendi mensuplarından kanunla belirlenen miktarda aldıkları aidat ve kesintiler, vergi benzeri yükümlülüklerdir.

a) Parafiskal Gelirlerin Özellikleri:

i- Parafiskal gelirler, kamu kuruluşu niteliğindeki ekonomik, sosyal veya mesleki kuruluşun yaptığı hizmetlerden, dolaylı veya dolaysız bir şekilde yararlanan kişilerden alınmaktadır.

ii- Parafiskal gelirlerin de kamu alacağı olması nedeniyle, hizmetten yararlanan kişiler bu paraları zorunlu olarak ödemek zorundadırlar.

iii- Parafiskal gelirler ekonomik, sosyal veya mesleki kuruluşlar tarafından toplanırlar.

iv- Parafiskal gelirler ilgili kuruluşun bütçesi içinde yer almakta olup, Merkezi Yönetim Bütçesinin B (Gelir) Cetvelinde yer almaz.

v- Parafiskal gelirlerin karşılıkları vardır. Parafiskal gelir karşılığında parafiskal kuruluşlar hizmet, aylık gibi üyelerine bir karşılık, menfeat sağlarlar.

b) Parafiskal Gelirlerin Çeşitleri:

1- Mesleki Parafiskal Gelirler: Özel Kanunlarla kurulmuş ticaret odaları ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, deniz ticaret odaları gibi mesleki kuruluşların üyelerinin ödedikleri kayıt ücretleri ve aidatlardan ve diğer ödemelerden oluşmaktadır.

2- Sosyal Parafiskal Gelirler: Özel kanunlarla kurulmuş olan sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan prim ödemelerinden oluşmaktadır. Ülkemizde, Sosyal Güvenlik Kurumu, Özel Sandıklar ve ek sosyal sigorta niteliğinde OYAK gibi kuruluşlar örnek olarak gösterilebilir.

3- Ekonomik-Mali Parafiskal Gelirler: Piyasayı özendirmek veya istikrara kavuşturmak için kurulan fonları finanse etmek amacıyla tahsil olunan paralar, ekonomik parafiskal gelirler olarak adlandırılır. Konusu, mal piyasasında yapılan işlemdir. Matrah, işlemlerin tutarı olup, sabit oranlı tarife uygulanmaktadır. Mükellef, söz konusu işlemi yapan kişidir. Kaynak Kullanım Destekleme Fonu, İşsizlik Fonu, TMSF gibi.

ÇIKMIŞ SORU

İşverenlerin çalıştırdıkları kişiler için ödedikleri sigorta primleri aşağıdaki kamu gelirlerinden hangisinin kapsamında yer alır?

A) Transfer ödemeleri
B) Vergi benzeri gelirler
C) Mamelek gelirleri
D) Gönüllü ödemeler
E) Zorunlu fon kesintileri

Yanıt (B)

KPSS - 2007

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi vergi benzeri gelirlere bir örnek değildir?

A) Avukatların barolara ödedikleri aidatlar
B) Tüccar ve sanayicilerin mesleki kuruluşlara ödedikleri aidatlar
C) Çalışanlardan yapılan sigorta primi kesintileri
D) Bir gayrimenkul tapuda tescil edilirken yapılan ödeme
E) İşverenlerin çalıştırdıkları kişiler için ödedikleri sigorta primi

Yanıt (D)

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

Tahsil edildiği kamu kuruluşunun bütçesinde muhasebeleştirilen ve devlet bütçesi içinde yer almayan kamu geliri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şerefiye
B) Harç
C) Resim
D) Para ve vergi cezaları
E) Parafiskal gelir

Yanıt (E)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi parafiskal gelirlerin bir özelliği değildir?

A) Vergi benzeri gelirdir
B) Devlet bütçesinde gözükür
C) Sosyal güvenlik primleridir
D) Meslek odalarının üyelerinden aldığı aidatlardır
E) Kanunidir

Yanıt (B)

KPSS - 2003

2.6 SENYORAJ (EMİSYON GELİRİ)

Senyoraj geliri, fiyat para sisteminde Merkez Bankasının para arzını artırarak ve parasal tabanı genişleterek elde ettiği emisyon geliridir. Altın para sisteminde ise, paranın basım maliyeti ile nominal (itibari) değeri arasındaki farka eşittir.

Senyoraj Eğrisi, Ters U veya Çan şeklinde bir eğridir. Senyoraj gelirinin büyüklüğü reel para talebine ve ekonominin reel büyüme hızına bağlıdır.

Ekonomide Para Talebi > Para Arzı ise, Merkez Bankası Para arzını artırarak, optimal para arzına eşit olan Para Arzı = Para talebi noktasına kadar senyoraj gelirini artırabilir. Para arzı optimalken senyoraj geliri maksimumdur. Ancak Merkez Bankası optimal para arzını aşarak aşırı bir parasal genişlemeye giderse, ekonomide enflasyon artar, enflasyon vergisi ödemek istemeyenler para ikamesine yönelerek tasarruflarını enflasyondan koruyacak döviz, altın gibi tasarruf araçlarına yönelir, para talebi azalır, senyoraj geliri azalır. Senyoraj geliri, aslında tasarruf sahiplerinin ödediği enflasyon vergisidir.

Bir ülkenin parası dünyada ne kadar çok rezerv para olarak tutulursa, o ülkenin senyoraj geliri o kadar artar.

2.7 MÜLK (EMLAK, MAMELEK, PATRİMUVAN) GELİRİ

Mülk geliri, kamu kesimine dahil idarelerin sahip oldukları taşınır ve taşınmaz mallar ile hakların satışından ve kiralanmasından elde edilen gelirlerdir.

ÇIKMIŞ SORU

Devletin hükümranlık gücüne dayanarak elde etmediği kamu geliri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mülk geliri
B) Senyoraj geliri
C) Vergi geliri
D) Cebri borçlanma
E) Para cezaları

Yanıt (A)

KPSS - 2003

2.8 TEŞEBBÜS (İŞLETME, KİT) GELİRİ

Teşebbüs geliri, devletin özel ve kamu hukuku kapsamında sahip olduğu taşınır ve taşınmaz mallar ile hakların işletilmesinden elde edilen gelirlerdir. Ormanların, barajların, otobanların, köprülerin, devlet okullarının, kamu bankalarının, İDT ve KİK şeklindeki KİT'lerin işletme gelirleri teşebbüs geliridir.

2.9 MALİ MONOPOL (TEKEL) GELİRİ

Devletin işlettiği doğal tekeller olan DDY, TEİK, BOTAŞ gibi mali tekellerin gelirleridir.

2.10 PARA CEZALARI

Kişilerin suç olarak tanımlanan fiilleri nedeniyle Türk Ceza Kanununa göre ödenecek olan ilama bağlı para cezaları kamu gelirlerinden birini oluşturmaktadır. Trafik cezaları, yasak alanlarda sigara içme cezası gibi para cezalarıdır.

2.11 VERGİ CEZALARI

Vergi Usul Kanunu'na göre Vergi ziyaı, usulsüzlük gibi vergi suçları işlendiğinde kesilen cezalardır. Kitabın Vergi Usulü kısmında detaylı olarak anlatılmıştır.

2.12 FON GELİRİ

Kanun veya kanunun verdiği yetkiye dayalı olarak oluşturulan ve bir amacı gerçekleştirmek üzere, belirli bir kamu gelirinin toplandığı ve harcandığı hesaplara fon denir.

Fon gelirleri, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, İşsizlik Fonu, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu gibi kamu fonlarının gelirlerinden oluşur.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre çeşitli mevzuatla kurulmuş fonların her türlü geliri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine Müsteşarlığı adına açılan müşterek fon hesabına yatırılır. Bu hesaba yatırılan gelirlerden ilgili mevzuatında öngörülen fonlar arası pay ve kesintiler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yapılır.

Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunun gelirleri, yapılan kesintilerden sonra kalan tutarlar üzerinden genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilir.

2.13 ÖZELLEŞTİRME GELİRİ

Özelleştirme geliri, KİT'lerin özelleştirilmesinden elde edilen gelirdir. Özelleştirmenin birincil amacı ekonominin rekabet düzeyini, teknoloji düzeyini artırmaktır, ikincil amacı ise kamu geliri elde etmektir.

2.14 BORÇLANMA GELİRİ

Devletin kaynak yetersizliğini, bütçe dengesizliğini, nakit sıkışıklığını gidermek amacıyla zorunlu borçlanma-gönüllü borçlanma, iç borçlanma-dış borçlanma, kısa vadeli (dalgalı) borçlanma- uzun vadeli (konsolide) borçlanma, süreli borçlanma-süresiz (ebedi) borçlanma gibi değişik borçlanma usulleriyle elde ettiği kaynaklardır. Kitabın Borçlanma kısmında detaylı olarak anlatılmıştır.

3- KAMU GELİRLERİNİN SINIFLANDIRMASI

Kamu gelirleri iki kritere göre sınıflandırılmaktadır: Egemenlik (otorite, iktidar) kriteri ve normalite kriteri.

3.1 EGEMENLİK KRİTERİNE GÖRE KAMU GELİRLERİNİN SINIFLANDIRMASI

Egemenlik kriterine göre kamu gelirleri, devletin egemenlik, otorite, iktidar yetkisini kullanarak elde ettiği gelirler ve bu yetkisini kullanmadan elde ettiği gelirler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

A) Devletin Egemenlik Hakkına Dayanarak Elde Ettiği Kamu Gelirleri

1- Vergi
2- Harç
3- Resim
4- Şerefiye
5- Senyoraj, emisyon geliri
6- Zorunlu borçlar
7- Parafiskal gelirler
8- Mali Tekel geliri
9- Para ve Vergi Cezaları
10- Fon geliri

B) Devletin Egemenlik Hakkına Dayanmaksızın Elde Ettiği Kamu Gelirleri
1- Emlak (Mülk, Patrimuvan, Mamelek) geliri
2- Teşebbüs (işletme, KİT) geliri
3- İhtiyari (gönüllü, isteğe bağlı) borçlar
4- Devletlerarası yardımlar

3.2- NORMALİTE KRİTERİNE GÖRE KAMU GELİRLERİNİN SINIFLANDIRMASI

Klasik maliyecilerin benimsediği normalite kriterine göre kamu gelirleri, olağan (normal) ve olağanüstü kamu geliri olmak üzere ikiye ayrılır.

A- Olağan Kamu Gelirleri
1- Vergi
2- Harç
3- Resim
4- Şerefiye
5- Mülk (emlak, mamelek, Patrimuvan) Geliri
6- Teşebbüs Geliri
B) Olağanüstü Kamu Gelirleri
1- Borçlanma
2- Tazminat
3- Bağış ve yardım
4- Devalüasyon geliri
5- Senyoraj (Emisyon) geliri
6- Özelleştirme geliri

Klasik maliyecilere göre borçlanma olağanüstü kamu geliri iken, Modern maliyecilere göre borçlanma normal kamu geliridir.

4- VERGİNİN FONKSİYONLARI

Verginin fiskal ve ekstra fiskal olmak üzere iki ayrı fonksiyonu vardır.

Ekonomik ve sosyal alana vergiler aracılığıyla müdahaleyi yani verginin gelir sağlama (fiskal) fonksiyonunun yanında ekonomik ve sosyal alana müdahale (ekstra fiskal) fonksiyonunun da bulunması gerektiğini ilk defa iddia eden Alman Maliyeci Adolf WAGNER'dir.

a) Klasik maliyecilere göre verginin sadece fiskal fonksiyonu vardır: Klasik maliyecilere göre verginin yalnızca fiskal (gelir) fonksiyonu vardır, yani vergi temel kamu geliridir. Vergi, yalnızca devletin kamu harcamalarını finanse etmek amacıyla kullanılması gereken kamu geliri kaynağıdır.

Verginin yalnızca gelir fonksiyonunun bulunması gerektiği; müdahale fonksiyonunun bulunmaması gerektiğini iddia eden Klasik Maliyeciler, verginin uygulama açısından tarafsızlığa sahip olmasını isterler. Tarafsız vergi, genellikle bireyleri baskı altında tutmayan ve yükümlülerin bir şey yapmalarına ya da yapmamalarına sebep olmayan vergilere denir.

b) Modern (fonksiyonel) maliyecilere göre verginin hem fiskal, hem de ekstra fiskal fonksiyonu vardır: Modern maliyecilere göre verginin hem fiskal, hem de ekstra fiskal fonksiyonu vardır. Vergi, devletin kamu harcamalarını finanse eden gelir kaynağı olmasının yanında ekonomik ve sosyal amaçları gerçekleştirmek amacıyla da kullanabileceği bir maliye politikası aracıdır. Verginin ekstra fiskal amacı, ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı gerçekleştirmek, ekonomik istikrarı sağlamak ve gelir dağılımında adaleti sağlamaktır. Modern maliyeciler verginin kamu harcamalarını finanse etmek amacıyla kullanılmasının yanında ekonomik ve sosyal alana müdahalede bulunmak amacıyla da kullanılmasını isterler.

ÇIKMIŞ SORU

Vergi tanımında, modern maliye yaklaşımını klasik yaklaşımdan ayıran temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Verginin ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmek üzere de alınabilmesi
B) Vergiyi bireylerin gönüllü olarak ödemesi
C) Vergi ödemeyenlere cezai yaptırım öngörülmemesi
D) Devletin vergi karşılığında kamu hizmeti sunmak zorunda olmaması
E) Verginin yasaya dayanmaması

Yanıt (A)

KPSS - 2007

5- VERGİ TEORİLERİ

Maliye literatüründe vergiyi açıklayan üç ayrı teori vardır: İktidar (Egemenlik, otorite) teorisi, fayda teorisi ve ödeme gücü teorisi

5.1 İKTİDAR (EGEMENLİK, OTORİTE) TEORİSİ

İktidar teorisine göre devlet sadece egemenlik gücüne dayanarak ve karşılıksız olarak vatandaşlardan vergi toplama yetkisine sahiptir.

Devleti teşkil eden İnsan, Toprak ve Egemenlik unsurlarının biri olan egemen olma, yani o topraklar üzerinde yaşayan ulusa emretme yetkisine sahip olma, yetkisinden kaynaklanan bir yetkiye dayalı olarak, devletin giderlerini karşılamak üzere ulustan egemenlik yetkisini kullanarak vergi almasıdır.

Egemenlik teorisine bağlı olarak tanımlanan vergilerde, alınan vergi karşılığında vergiyi ödeyen mükelleflere herhangi bir karşılık verilmemektedir.

5.2 FAYDA VE MÜBADELE TEORİSİ

Her bir fedakarlık karşılığında, vergi mükelleflerinin elde etmiş olduğu faydaya göre vergiyi açıklar. Teorisyenlerinden biri olan J.J. Rousso bunu "Toplumsal Sözleşmeye" dayandırır. Bu teori vergiyi, devletin vatandaşlarına sağladığı kamu hizmetlerinden vatandaşların elde ettikleri faydaların bir bedeli olarak tanımlamaktadır.

Fayda teorisinin dayandığı üç farklı görüş vardır:

a) Vergi yararlanılan kamu hizmetinin değişim bedelidir (karşılığıdır): Bu görüşe göre vergi, devletin kamu hizmeti şeklinde sunmuş olduğu hizmetlerin finansmanını sağlaması için kişilerden almış olduğu bir değişim, mübadele bedelidir. Bu konuda Mirabau, "Vergi, devletin kişilere sunduğu hizmetlerin bir bedelidir." demiştir.

b) Vergi sigorta primidir: Bu görüşe göre vergi, devletin ülkesi üzerinde yaşayan ve o devletin hukuki ve askeri güvencesi altında ticari, sınai vb. faaliyette bulunarak mülk elde eden kişilerin, hayatlarını ve mülklerini garanti altına alan devletin bu garanti karşılığında elde etmiş olduğu değerlerdir. Bu konuda Montesquieu "Vergi, herkesin malının tamamının korunması için mallarından verdiği bir hissedir." demiştir.

c) Vergi sosyal üretim giderlerine katılma payıdır: Bu görüşe göre vergi, kişilerin devletin yapmış olduğu hizmetler kaşlığında devlete ödemiş oldukları parasal değerlerdir. Bu konuda M. Thiers "toplumda veya şirkette herkes sahip olduğu hisse kadar ödemede bulunur" demiştir.

5.3 ÖDEME GÜCÜ TEORİSİ

Ödeme gücü teorisine göre verginin kaynağı ödeme gücüdür. Devlet kişilerin ödeme gücünü vergilendirir. Vergi ehliyeti ödeme gücüne dayanır.

Verginin ödeme gücüne göre alınmasını ilk defa Adam Smith savunmuştur.

1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesi"Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür" diyerek vergilemeyi mali güce dayandırmıştır.

A) ÖDEME GÜCÜNÜN GÖSTERGELERİ

Kişilerin gelirlerinden ve servetlerinden zorunlu ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra arta kalan kısma vergi ödeme gücü denir.

Kişilerin vergi ödeme gücüne sahip olup olmadıklarının belirlenmesinde aşağıdaki karinelere, göstergelere, dış belirtilere bakılır: Gelir, servet, harcama, lüks tüketim, üretim potansiyeli.

1- GELİR: Bir akım değişken olan gelir, bir kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarını ifade etmektedir.

2- SERVET: Gelirin birikmiş şekline servet denir. Stok değişkendir. Ödeme gücünün belirlenmesinde kişinin veya ailenin o dönemde elde ettiği gelirin yanında daha önce elde edilen gelirlerin stoklanmış hali olan servetin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

3- HARCAMA: Gelirin ve servetin elden çıkarılması yani harcanması da ödeme gücünü belirleyen etmenlerdendir.

4- LÜKS TÜKETİM: Temel ihtiyaçlardan ziyade yüksek gelir grubundaki kişilerin kullandıkları ve devlet tarafından tespit edilen malların tüketilmiş olması da ödeme gücünün göstergelerindendir.

5- ÜRETİM POTANSİYELİ: Bir arazinin fiili üretiminden ziyade potansiyel üretimini esas alan ölçüttür. Fransa'da uygulanmıştır. Türk vergi sistemi hakkında bir rapor düzenleyen İngiliz İktisatçı Nicholas Kaldor, arazi vergisinin, arazinin potansiyel hasılası üzerinden alınmasını önermiştir.

B) ÖDEME GÜCÜNE ULAŞMADA KULLANILAN ARAÇLAR

Vergilemenin esası olan kişilerin ödeme gücüne ulaşmada kullanılan temel araçlar şunlardır:

1. Artan oranlılık
2. Muafiyet uygulaması
3. İstisna uygulaması
4. Ayırma prensibi
5. En az (asgari) geçim indirimi.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi vergi ödeme gücüne ulaşmak için yararlanılabilecek tekniklerden biri değildir?

A) En az geçim indirimi
B) Artan oranlılık
C) Ayırma ilkesi
D) Muafiyet ve istisnalar
E) Götürü usul

Yanıt (E)

KPSS - 2009

1-ARTAN ORANLILIK

Bir verginin matrahı arttıkça vergi oranı da artıyorsa, o vergi artan oranlı vergidir. Türk vergi sisteminde Gelir Vergisi ile Veraset ve İntikal Vergisi artan oranlı vergidir.

Artan oranlılık yoluyla ödeme gücü düşük olan düşük gelirliler daha düşük oranda vergilenirken, ödeme gücü yüksek olan yüksek gelirliler daha yüksek oranda vergilendirilmektedir.Vergilemede dört tür artan oranlılık söz konusudur:

i- Sınıf Usulü Artan Oranlılık
ii- Dilim Usulü Artan Oranlılık
iii- Gizli Artan Oranlılık
iv- Tersine Artan Oranlılık

i- Sınıf Usulü Artan Oranlılık: Mükelleflerin elde etmiş oldukları gelirlerinin tamamı, büyüklük itibariyle rast geldikleri sınıfın vergi oranıyla vergilendirilir

ii- Dilim Usulü Artan Oranlılık: Dilim usulü artan oranlılıkta, mükelleflerin elde etmiş oldukları gelirleri dilimlere ayrılmakta ve her bir dilime ayrı vergi oranı uygulanmaktadır. Herkesin gelirinin ilk dilimi en düşük oranla vergilenmekte, yukarıya doğru gelir dilimleri gittikçe artan vergi oranlarıyla vergilendirilmektedir.

Mükelleflerin sahip oldukları matrahlar da tarifenin ayrılmış dilimlerine göre dilimlere ayrılmakta ve her bir matrah dilimi rast geldikleri dilimin vergi oranıyla çarpılmaktadır. Bu itibarla vergi matrahının dilimleri ayrı ayrı vergi oranına tabi tutulmaktadır.

Türkiye'de uygulanan gelir vergisi, dilim usulü artan oranlı bir vergidir.

iii- Gizli Artan Oranlılık: Artan oranlı vergilerde değil, sabit oranlı dolaylı vergilerde ortaya çıkan bir durumdur. Gizli artan oranlılık bir tarife olmaktan çok, uygulama sonucu vergi oranlarındaki değişimin bir sonucudur. Vergi gerçekte tek oranlı bir vergidir ve matrahtaki değişmenin etkisi altında değildir. Ancak, matrahın düzeyi dikkate alınmaksızın her mükellefin vergi matrahına aynı boyutta matrahtan indirim uygulanması sonucunda, mükelleflerin vergi yüklerinin birbirinden farklı olmasına yol açılmaktadır. Bu uygulamaya gizli artan oranlılık denmektedir.

iv- Tersine Artan Oranlılık: Artan oranlı vergilerde değil, sabit oranlı dolaylı vergilerde ve baş vergisinde ortaya çıkan bir durumdur. Mükellefin ödediği verginin gelirine oranı, düşük gelirlilerde yüksek, yüksek gelirlilerde düşüktür. Tersine artan oranlılık da bir vergi tarifesi olmayıp uygulama sonucunda ortaya çıkan bir sonuçtur. Farklı gelir grubuna dahil kişilerin aynı dönemde ödedikleri vergi miktarı ile o dönemde elde ettikleri gelirin oranlanması soncunda yüksek gelire sahip olan mükelleflerin daha düşük vergi yüküne sahip olduğunu buna karşın düşük gelire sahip olan mükellefin vergi yükünün daha yüksek olduğu görülecektir. Örneğin bir markete gidip 100 TL'lik alışveriş yapan düşük ve yüksek gelirli iki vatandaş da 18 TL'lik KDV ödemiştir. Ancak düşük gelirlinin ödediği verginin gelirine oranı, yüksek gelirlinin ödediği verginin gelirine oranından daha büyüktür.

Ödeme gücüne ulaşmada diğer artan oranlılık uygulamalarına göre tersine artan oranlılık kullanılamaz, çünkü düşük gelir gruplarının vergi yükünü artırarak ödeme gücü ilkesine ters düşmektedir.

2-MUAFİYET UYGULAMASI

Muafiyet, subjektif vergi yükümlülüğünü sona erdiren bir işlemdir. Vergi yükümlüsü olması gerektiği halde, kanun koyucunun ekonomik ve sosyal nedenlerle bazı kişi veya kişi gruplarını vergi yükümlüsü olmaktan çıkarmasıdır. Diplomat muaflığı, esnaf muaflığı gibi.

ÇIKMIŞ SORU

Vergi muafiyeti nedir?

A) Vergilendirilmesi gereken vergi konularının vergi kanunlarıyla vergi dışı bırakılması
B) Vergi yükümlüsünün vergi borcunun idare tarafından silinmesi
C) Zaman aşımı nedeniyle idarenin yükümlüden vergi almaktan vazgeçmesi
D) Vergiyi doğuran olaya neden olunmaması suretiyle kişilerin vergi dışında kalması
E) Vergilendirilmesi gereken kişilerin kanunlarla vergi dışı bırakılması

Yanıt (E)

KPSS - 2009

Subjektif vergi yükümlülüğü, vergi kanunlarında gerçek veya tüzel kişilere vergi borcu yüklenilmesi olarak tanımlamak mümkündür. Subjektif vergi yükümlülüğünün kanun koyucu tarafından kaldırılmasına muafiyet denmektedir. Muafiyet, devletin ekonomik veya sosyal hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla toplumun bazı gruplarını vergi yükümlüsü olmaktan çıkarması amacından doğmaktadır.

3- İSTİSNA UYGULAMASI

İstisna, objektif vergi yükümlülüğünü sona erdiren işlemdir. Objektif vergi yükümlülüğü kavramı, verginin konusu olan, üzerinden vergi alınan şeyi tanımlamaktadır. Objektif vergi yükümlülüğünün kaldırılması, verginin konusu içinde olan bazı konuların verginin konusu olmaktan çıkarılmasıdır. Bu açıdan verginin konusu içinde olması gerektiği halde verginin konusu olmaktan çıkarılan konular istisnayı oluşturmaktadır. İstisna vergi konusunun sınırlanmasıdır. Yani istisna objektif vergi yükümlülüğünün kaldırılmasıdır.

Bu itibarla istisna, verginin konusuna girdiği halde bazı konuların kanun koyucu tarafından verginin konusu olmaktan çıkarılmasıdır. Kamu araçlarının motorlu taşıtlar vergisinden istisna olması, ihracatın KDV'den istisna olması gibi.

ÇIKMIŞ SORU ?

Binaların mesken olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılatın belirli bir kısmının gelir vergisi dışında bırakılması aşağıdakilerden hangisine örnektir?

A) İstisna
B) Muafiyet
C) Yansıma
D) Vurgu
E) Karine

Yanıt (A)

KPSS - 2002

4- AYIRMA PRENSİBİ

Ayırma prensibi, ücret gelirlerinin sermaye gelirlerinden ayrılarak daha düşük oranda vergilendirilmesi prensibidir. Gelirlerinin yapısal farklılıklarından dolayı farklı kaynaklardan elde edilen gelirlerin farklı vergilendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında gelir unsurlarından sermaye dolayısıyla elde edilen sermaye gelirleri (faiz, kar, rant), emek faktörünün arzından sağlanan ücret gelirinden farklı vergilendirilmektedir.

Bu ayırımın nedeni, temelde emeğin depolanamaması, insan unsurunu barındırması, emekle ilgili risklerin daha fazla olmasından dolayı ücret gelirinin sermaye gelirlerine göre daha düşük oranda vergilendirilmesidir.

5- EN AZ (ASGARİ) GEÇİM İNDİRİMİ

En az (asgari) geçim indirimi, kişinin kendi geçimi için gerekli olan gelirin asgari geçimlik kısmının vergilemeye dahil edilmemesidir.

En az geçim standardı; fizyolojik, sosyal, kültürel ihtiyaçlar baz alınarak yapılmakta, her ülke için bu sınır değişebilmektedir.

Fizyolojik ihtiyaçlar, insan yaşamını ilgilendiren maddi ihtiyaçlar anlamına gelir, günümüzde buna açlık sınırı da denmektedir.

Sosyal ihtiyaçlar, fizyolojik ihtiyaçlardan biraz daha yüksektir. Eş, dost akraba ziyaretleri ve geleneklere göre verilmesi gereken bazı ihtiyaçları da içine alır. Kültürel ihtiyaçlar sosyal ihtiyaçlardan biraz daha yüksek bir rakamı ifade eder. Sinema, tiyatro vb. ihtiyaçları da içine alır.

Asgari Geçim İndirimi Teknikleri:

Uygulamada üç farklı en az geçim indirimi tekniği kullanılmaktadır: Matrahtan indirim, vergiden indirim (dekot) ve bölme usulü.

i- Matrahtan indirim sistemi

Verginin matrahını teşkil eden gelirden en az geçim indirimi tutarının indirilmesi yöntemidir. En az geçim indirimi kişinin matrahından indirildikten sonra kalan tutara vergi oranı tatbik edilerek ödenecek vergi bulunmaktadır.

Formülle gösterirsek;

Ödenecek Vergi= (Matrah – En Az Geçim İndirimi Tutarı) X Gelir Vergisi Tarifesi

ii- Vergiden indirim (Dekot) sistemi

Verginin matrahı olan gelire herhangi bir indirim uygulanmaksızın vergi oranı tatbik edilerek ödenmesi gereken vergi miktarı bulunur. Bulunan vergiden, belirlenmiş olan en az geçim indirimi tutarının gelir vergisi tarifesindeki minimum oranla çarpımı indirilir.

Formülle gösterirsek;

Ödenecek vergi= (Matrah X Gelir Vergisi Tarifesi) – (En Az Geçim İndirimi Tutarı X Minimum Oran)

ÇIKMIŞ SORU ?

Önce mükellefin gelirinin vergilendirilmesi gereken tarifeye göre vergilendirilmesi, sonra en az geçim indirimi tutarının tarifeye göre bulunan vergisinin gelir üzerinden hesaplanan vergiden düşülmesi yoluyla uygulanan en az geçim indirimi şekline ne ad verilir?

A) Dekot yöntemi
B) Katsayı yöntemi
C) Bölme yöntemi
D) Matrahtan indirim yöntemi
E) Karma yöntem

Yanıt (A)

KPSS - 2004

Türkiye'de vergiden indirim (Dekot) usulü Asgari Geçim İndirimi 1.1. 1986 tarihine kadar uygulanmış, bu tarihten 31.12. 2007 tarihine kadar yürürlükten kaldırılmış, ancak 1.1.2008 tarihinden itibaren tekrar yürürlüğe girmiştir.

Türkiye'de asgarî geçim indirimi, gelir unsurları içinde sadece ücretin gerçek usûlde vergilendirilmesinde uygulanır, diğer gelir unsurlarında uygulanmaz.

Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için % 50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5 diğer çocuklar için % 5'idir.

İndirimin uygulamasında "çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, "eş" tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.

İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır.

iii- Bölme (Katsayı) sistemi

Uniter gelir vergisi sistemlerinde uygulanan bölme sisteminde ailenin sahip bulunduğu toplam gelir, ailenin fert sayısına bölünür. Her bir aile ferdi için ayrı ayrı en az geçim indirimi uygulanır. En az geçim indirimi devletin tercihine bağlı olarak ya matrahtan indirim yöntemiyle ya da vergiden indirim yöntemiyle uygulanır.

Artan oranlı vergilerde bölme sistemi, özellikle kalabalık hane halkları için daha adil bir vergileme yapılmasına imkan tanımaktadır. Çünkü vergi matrahları alt düzey dilimlerde kalmakta böylelikle de vergi oranı düşük kalmaktadır.

6- VERGİ SİSTEMİ

Bir ülkede, belli bir dönemde uygulanan vergilerin bütününe vergi sistemi denir.

Vergi yapıları, tarihsel kurum olarak ülkenin sosyal, politik ve ekonomik koşullarına bağlı olarak oluşur ve toplumun mali fonksiyonunu yansıtırlar. Vergi yapıları toplumsal yapının bir parçası olması nedeniyle, toplumsal yapıda meydana gelen değişmeler sonucu doğal olarak değişmektedir.

İki tür vergi sistemi vardır: Tek vergili vergi sistemi ve çok vergili vergi sistemi.

6.1TEK VERGİLİ VERGİ SİSTEMİ

Tek vergili vergi sisteminde verginin konusu tektir, devlet sadece bir tek konu üzerinden vergi alır. Günümüzde geçerliliği kalmamıştır.

Tarihte ilk defa verginin tek bir kaynaktan alınmasını savunan Fransız maliyeci Vauban'dır.

Tek vergili sistemi savunan yedi ayrı görüş vardır:

i- Araziyi Esas Alan Görüş

Fizyokrat Quesnay'ın sistemleştirdiği bu görüşte, vergi tarımdan alınmalıdır. Bunun nedeni ise değer oluşturma yeteneğine sahip olan yalnızca toprak olduğu tezidir.

ii- Arazide Değer Artışlarını Esas Alan Görüş

Henry George tarafından sistemleştirilmiştir. Ona göre, toplumda en büyük gelir toprak değerindeki artıştan kaynaklanmakta ve bu durum fakirlikle-zenginliğin temel nedeni olmaktadır. Bu haksız durumun düzeltilebilmesi için vergi, toprak rantını ortadan kaldıracak şekilde artan oranlı tek bir vergi olarak uygulanmalıdır.

iii- Sermayeyi Esas Alan Görüş

Bu görüşü Menier ve Girardin savunmuştur. Onlara göre vergi yalnızca sermaye üzerinden alınmalıdır. Bunun nedeni ise verginin eninde sonunda sermaye üzerinde kalmasından kaynaklanmasıdır.

iv- Enerjiyi Esas Alan Görüş

Schueller tarafından iddia edilen bu görüşe göre, tek vergi enerjiden alınmalıdır. Çünkü dünyamız enerji çağına girmektedir.

v- Hammaddeyi Esas Alan Görüş

M. Thiers tarafından savunulan bu görüşe göre tek vergi hammaddeden alınmalıdır. Çünkü hammaddenin vergilendirilmesi ile vergi fiyatlar yoluyla tüm ekonomiye yayılacak ve böylelikle üreticiden tüketiciye kadar herkes vergilendirilmiş olacaktır.

vi- Geliri esas alan görüş

Bazı maliyeciler vergi sistemindeki dağınık bir sürü vergi yerine, bütün gelir unsurlarını kapsayacak şekilde tek bir genel gelir vergisinin hem daha adil, hem de daha verimli olacağını savunmuşlardır.

vii-Harcamayı Esas Alan Görüş

Bazı maliyeciler ise vergi sistemindeki dağınık bir sürü vergi yerine, bütün gider unsurlarını kapsayacak şekilde tek bir genel harcama vergisini savunmuşlardır.

Tek Vergili Vergi Sisteminin Dezavantajları:

a) Sistem, kamu finansmanını sağlamada yetersiz kalır
b) İdarece kontrolü ve tahsili zordur
c) Verginin konusu olan kaynağın tükenmesine neden olabilir

d) Kaynakların akılcı (rasyonel) kullanımını engeller. Mükellefler hep vergisiz alanda üretim yapmaya çalışır

e) Adil değildir

f) Vergiye karşı -vergiden kaçınma ve vergi kaçırma gibi- tepkiler oluşur.

6.2 ÇOK VERGİLİ VERGİ SİSTEMİ

Çok vergili vergi sisteminde vergi bütün vergi konuları üzerinden alınır. Vergi konuları gelir, servet ve harcama olmak üzere üçe ayrılır. Günümüz devletlerinde vergi sitemleri çok vergili sistemdir.

Çok vergili sistemde vergiler dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Gelir ve servet vergileri dolaysız vergileri, harcama vergileri ise dolaylı vergileri oluşturur.

Çok Vergili Vergi Sisteminin Avantajları:

a) Vergilemede adaleti sağlar

b) İdarece kontrolü ve tahsili kolaydır

c) Kamu finansmanını sağlayacak nitelikte gelir elde edilir

d) Maliye politikasının bir aracı olarak kullanılabilir

7- VERGİLEME İLKELERİ

Maliye literatüründeki vergileme ilkelerini üç grupta toplayabiliriz:

i- Klasik maliyecilerin (Adam Smith'in) vergileme ilkeleri

ii- Modern maliyecilerin vergileme ilkeleri

iii- Günümüzün vergileme ilkeleri

7.1 KLASİK MALİYECİLERİN (ADAM SMITH'İN) VERGİLEME İLKELERİ

Adam Smith'in ortaya attığı ve klasik maliyecilerin aynen benimsediği dört vergileme ilkesi vardır:

a) Adalet ilkesi

b) Belirlilik (muayyenlik, kesinlik) ilkesi

c) Uygunluk ilkesi

d) İktisadilik (tasarruf) ilkesi

ÇIKMIŞ SORU

Adam Smith'in vergileme ilkeleri arasında, aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Kesinlik
B) İktisadilik
C) Verimlilik
D) Uygunluk
E) Adalet

Yanıt (C)

KPSS - 2003

7.2 MODERN (FONKSİYONEL) MALİYECİLERİN VERGİLEME İLKELERİ

Modern maliyeciler, Adam Smith'in ve klasik maliyecilerin vergileme ilkelerini kabul etmekle birlikte vergilemede müdahale ilkesini de savunurlar.

Müdahale İlkesi: Devletin vergiler yoluyla ekonomik ve sosyal alana müdahale etmesini ifade eder. Devletin vergiyi maliye politikası aracı olarak kullanıp istikrar, büyüme, kalkınma gibi ekonomik amaçlara, gelir dağılımında adalet gibi sosyal amaçlara ulaşabileceğini öngörür.

Bu amaçlara ulaşmada devlet, vergi politikasıyla ekonomiye dört farklı biçimde müdahale edebilir:

i- Vergi artışları veya indirimleri yoluyla müdahale: Devletin vergi sistemindeki vergileri, dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler ayırımı yapmadan, bir bütün halinde artırması veya azaltması yoluyla ekonomiye müdahale etmesidir.

ii- Ayırma yoluyla müdahale: Devletin vergi sistemindeki vergileri topluca blok halinde arttırmak veya azaltmak yerine, dolaylı-dolaysız ayırımına giderek sadece dolaylı vergilerin veya sadece dolaysız vergilerin bir kısmını arttırarak veya azaltarak ekonomiye dolaylı biçimde müdahale etmesidir.

iii- Budama yoluyla müdahale: Devletin vergi sistemi içindeki herhangi bir verginin matrahını veya oranını değiştirerek ekonomiye doğrudan müdahale etmesidir. Gıda, eğitim, sağlık, konfeksiyon ürünlerinde KDV'nin yüzde 18'den yüzde 8'e indirilmesi, kurumlar vergisi oranının yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürülmesi, kurumlar vergisinde yatırım indiriminin kaldırılması gibi.

iv- Yeniden dağıtım yoluyla müdahale: Devletin yüksek gelirlilerden topladığı vergileri, düşük gelirlilere mali yardımlar ve sübvansiyonlar yoluyla transfer ederek fonksiyonel gelir dağılımına müdahale etmesi, geliri yeniden-dağıtmasıdır. Devletin yaptığı bu transfer harcamalarına, negatif vergi veya M. Friedman'ın ifadesiyle Negatif Gelir Vergisi denmektedir.

7.3 GÜNÜMÜZÜN VERGİLEME İLKELERİ

a) Adalet ilkesi
b) Eşitlik ilkesi
c) Belirlilik (muayyenlik) ilkesi
d) Uygunluk ilkesi
e) İktisadilik (tasarruf) ilkesi
f) Randıman ilkesi
g) Genellik ilkesi
h) Açıklık (aleniyet, şeffaflık, saydamlık) ilkesi
i) Kesinlik ilkesi
j) Verimlilik ilkesi
k) Esneklik ilkesi
l) İstikrar ilkesi
m) Kanunilik (yasallık) ilkesi
n) Basitlik ilkesi

1- Adalet İlkesi

Vergilemede adalet ilkesi, herkesten ödeme gücüne göre vergi alınmasını ifade eder.

Vergilemede adalet ilkesi, vergilemede tarafsızlığı ve adil düzenlemeyi kapsar.

Vergi yükünün mükellefler arasında dengeli bir şekilde dağıtılması, gelirin en az geçimlik düzeyinin (açlık veya yoksulluk düzeyi) vergilendirilmemesi, artan oranlılık, ayırma prensibi, bölme usulü, çifte vergilemenin önlenmesi, vergi kaçakçılığının önlenmesi gibi teknikler vergilemede adalet için başvurulabilecek düzenlemelerdir.

Vergilemede adalet, sosyal anlamda adalet (equity) değil, iktisadi anlamda eşitlik (equality) tir, yani ödeme gücü eşit olandan eşit vergi alınmasını ifade eder.

Adam Smith "Milletlerin Zenginliği" adlı kitabın ikinci bölümünde şöyle demektedir "Bir devletin tebaasının her biri, hükümetin devamı için ödeme gücü oranında yani devletin himayesi altında elde ettiği gelirle orantılı olarak iştirak etmelidir."

2- Eşitlik İlkesi

Vergilemede eşitlik ilkesi, vergi yükünün mükelleflerin kişisel durumlarına göre eşit bir şekilde dağıtılmasını öngörür.

Vergilemede eşitlik, vergilemede adaletin gerçekleşmesi için bir ön koşuldur.

Vergilemede iki tür eşitlik söz konusudur: Mutlak eşitlik ve nispi eşitlik.

a) Vergilemede Mutlak (Matematik) Eşitlik: Mükelleflerin sadece ödeme gücüne bakılarak vergi alınmasını, mükelleflerin kişisel ve ailevi durumlarının dikkate alınmamasını ifade eder.

Vergilemede mutlak eşitlik hem dikey eşitliği, hem de yatay eşitliği gerektirir.

i- Dikey eşitlik: Farklı gelir gruplarının farklı vergilendirilmesidir. Yani gelir düzeyi arttıkça daha fazla vergi alınmasıdır.

ii- Yatay eşitlik: Aynı gelir gruplarına dahil kişilerin aynı vergilemeye tabi tutulmasıdır.

b) Vergilemede Nispi (Şahsi) Eşitlik: Vergi yükümlülerinin vergilendirilmesinde ödeme güçlerine ilaveten kişisel ve ailevi özelliklerine (evlilik, bekarlık, çocuk sayısı, özürlülük gibi) bakılarak vergi alınmasını ifade eder.

Vergilemede eşitlik, mükelleflerin ödeme gücüne göre katlanacakları fedakarlıkların da eşit olmasını gerektirir.

Maliye literatüründe üç tür eşit fedakarlık anlayışı vardır: Eşit fedakarlık, eşit oranlı fedakarlık ve minimum (en az toplam) fedakarlık.

i- Eşit Fedakarlık Anlayışı: Mükelleflerin ödemiş oldukları vergilerin miktar itibariyle eşit olmasını öngören anlayıştır. Mükelleflerin faydalarından bu şekilde eşit miktarda fedakarlıkta bulunacakları savunulmaktadır.

Harçlar, götürü vergiler gibi sabit miktarlı (maktu) vergiler eşit fedakarlık anlayışına uygun olan vergilerdir.

ii- Eşit Oranlı Fedakarlık Anlayışı: Mükelleflerin ödemiş oldukları vergilerin oran itibariyle eşit olmasını öngören anlayıştır. Ancak eşit oranda fedakarlık yapılması halinde aynı oranda bir fedakarlıkta bulunuyor olunsa dahi yüksek gelir düzeyine sahip mükelleflerden tutar itibariyle daha yüksek miktarda, düşük gelir gruplarından ise daha az miktarda vergi alınmaktadır.

Katma değer vergisi, kurumlar vergisi gibi sabit oranlı vergiler eşit oranlı fedakarlık anlayışına uygun olan vergilerdir.

iii- Minimum (En Az Toplam) Fedakarlık Anlayışı: Mükelleflerin ödemiş oldukları vergilerin reel yükünün eşit olmasını öngören anlayıştır. Artan oranlı vergiler yoluyla verginin reel yükü mükellefler üzerinde olabildiğince az hissedilebilir şekilde dağıtılmış olacaktır. Burada, mükellefler arasında eşitlik değil de toplum açısından verginin bir bütün olarak uygulandığı dikkate alınarak, verginin servet veya gelirin daha az faydalı marjinal birimlerden alınması gerektiği kabul edilmektedir.

Gelir vergisi, veraset ve intikal vergisi gibi artan oranlı vergiler minimum fedakarlık anlayışına uygun olan vergilerdir.

3- Belirlilik (Muayyenlik) İlkesi

Her vatandaşın ödeyeceği verginin belirli, muayyen olmasını, keyfi olmamasını; mükellefin verginin ödenme zamanını, ödeme şeklini, nispetini önceden bilmesi gerektiğini ifade eder. Vergi ile ilgili kurum ve işlemlerin vergi tolanmadan önce belli olmasını ve herkes tarafından, anlaşılabilecek şekilde ortaya konulmuş bulunmasını gerektirir.

ÇIKMIŞ SORU

Her mükellefe yüklenen vergi çeşidinin ve miktarının belirli olmasını, keyfi olmamasını, koşullarının açık ve kesin olması gerektiğini belirten vergi ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Açıklık ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Esneklik ilkesi
E) İstikrar ilkesi

Yanıt (B)

KPSS - 2001

4- Uygunluk İlkesi

Verginin tahsiliyle ilgili bir ilke olup, verginin yükümlü için en uygun şekilde ve en az rahatsızlık verecek biçimde en uygun zamanda tahsil edilmesi gerektiğini ifade eder. Her bir verginin mükelleflerin gelirlerinin bulunduğu, ceplerinde paranın olduğu dönemde tahsil edilmesine yönelik ilkedir. Vergilerin taksitlendirilmesi, takakkuk döneminden sonraki dönemde tahsil edilmesi gibi.

5- Tasarruf (İktisadilik) İlkesi

Vergi uygulaması nedeniyle devlet tarafından katlanılan maliyetlerin olabildiğince düşük tutulmasını, minimum vergi maliyetiyle maksimum vergi hasılatı elde edilmesini, verginin iktisadi faaliyetlere minimum düzeyde zarar vermesini ifade eder. Vergileme tasarruflu olmayı, verginin toplanması açısından vergi idaresinin en az masrafla vergi gelirlerini topluyor olmasını ifade eder.

Vergi maliyetinin iki unsuru vardır: Açık maliyet ve zımni (örtük) maliyet.

Açık vergi maliyeti: Vergi idaresinin vergi toplamak için katlandığı personel, araç, gereç, bina, genel giderler gibi maliyetlerdir.

Zımni (örtük) vergi maliyeti: Vergi nedeniyle mükellefin katlandığı zaman maliyeti, muhasebeci, defter tutma, defter tasdik ettirme, ulaştırma giderleri gibi maliyetlerdir.

6- Randıman İlkesi

Verginin devlete mümkün olduğu kadar çok gelir getirmesini ifade eder.

7- Genellik İlkesi

Genellik ilkesi vergi geliri elde edilebilecek her türlü konudan, yani her türlü gelir, servet ve harcama üzerinden vergi alınmasını öngörmektedir. Hem mükellefiyet hem de konu açısından, kişilerin ve konuların verginin uygulama alanından çıkarılmamasını amaçlamaktadır. Ülke sınırları içerisinde bulunan herkesin, toplam vergi yüküne katılmasını öngörmektedir. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre: "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Dolayısıyla, 1982 Anayasası da genellik ilkesini benimsemiştir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Herkesin ödeme gücüne göre vergi ödemesi gerektiğini belirten aşağıdaki vergi ilkelerinden hangisi, günümüzde ödeme gücü zayıf olanların vergilendirilmemesi şeklinde ortaya konulmaktadır?

A) Genellik ilkesi
B) Uygunluk ilkesi
C) Belirlilik ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) İstikrar ilkesi

Yanıt (A)

KPSS - 2005

8- Açıklık İlkesi: Vergi yasalarının açık ve herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilir bir şekilde düzenlenmiş olmasıdır.

9- Kesinlik İlkesi: Mükelleflerin ödeyecekleri verginin ödeme zamanını, ödeme biçimini ve miktarını açık ve kesin olarak bilmelerini ifade eder.

Verginin iadesi söz konusu olmayan, yükümlülük ile ilgili ödevlerin şekil, yer ve zamanının kuşkuya yer vermeyecek bir biçimde kanunda öngörülmüş olmasını amaçlamaktadır.

10-Verimlilik İlkesi: Vergilerin devlete yetecek hasılatı temin etmede verimli olmasını, verginin tahsil edilebilmesi için devlet tarafından yapılması gereken masrafların en alt seviyede oluşmasının sağlanması gerektiğini ifade eder.

Bir verginin verimli vergi olarak addedilebilmesi için, verginin mutedil (ılımlı) ve görünmez olması gerekir.

Verginin mutedil olması, vergilendirilen vergi konusu ile ödenen vergi arasında aşırı bir oransızlığın olmamasını, vergi oranının çok yüksek ve çok düşük tutulmamasını ifade eder.

Verginin görünmez olması, mükelleflerin vergi yükünü hissetmeden vergi ödemelerini yapmalarını ifade eder. Dolaylı vergilerde vergi fiyata dahil olduğundan, vergi fiyatın içinde gizlidir, dolayısıyla görünmezlik şartının en iyi şekilde tatbik edileceği vergiler dolaylı vergilerdir.

Görünmezlik ilkesine uyan dolaylı vergiler, mali anestezi özelliğine sahiptirler.

11-Esneklik İlkesi: Vergilerin gelirdeki ve talepteki değişmelere duyarlı olmasını ifade eder. Gelir vergisinin gelir esnekliği yüksekken, dolaylı vergilerin harcama ve talep eneklikleri yüksektir.

Verginin oranlarında meydana getirilecek her hangi bir artış sonucunda, bu artışın neden olabileceği bir matrah azalışının meydana gelmemesine ilişkin ilkedir.

12-İstikrar İlkesi: Vergilendirme konusunda yapılan düzenlemelerin sık sık değiştirilmemesini ifade etmektedir. Devletin vergi gelirlerinin istikrarlı bir seyir izlemesini bazı dönemlerde bütçe açığı ve bazı dönemlerde de bütçe fazlasının oluşmamasının amaçlandığı ilkedir.

Devletin aynı seviyede kamu harcaması yapabilmesinin sağlanması için, vergi gelirlerinin konjonktüre bağlı olmaksızın her yıl aynı kalmasına ilişkin vergi ilkesidir.

13-Kanunilik (Yasallık) İlkesi: Vergilerin ancak kanunla konulmasını, değiştirilmesini ve kaldırılmasını ifade eder.

14-Basitlik İlkesi: Vergi mevzuatının ve vergiyle ilgili düzenlemelerinin mükelleflerin gönüllü uyumunu sağlayacak şekilde basit, sade, anlaşılır olmasını ifade eder.

8- VERGİLEME TEKNİĞİ (VERGİLEME USULÜ)

Vergileme tekniği veya vergi usulü, vergi idaresinin verginin konusunu, mükellefini belirlemesine, vergiyi tarh ve tahsil etmesine kadar yapılan bütün vergileme işlemlerinin nasıl ve hangi usullere göre yapılacağını belirler.

Verileme tekniğini ve usulünü kavrayabilmek için aşağıdaki kavramların bilinmesi gerekmektedir.

8.1 Verginin Konusu

Verginin üzerine konulduğu şeydir. Verginin iktisadi kaynağıdır.

Verginin üç ana konusu, üç ana iktisadi kaynağı vardır: Gelir, servet ve harcama.

Verginin konusu nitel bir kavramdır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Verginin konusu ne demektir?

A) Verginin üzerinden hesaplandığı değer veya miktar
B) Verginin hangi kesimlerden ne kadar alınacağına ilişkin yetkiyi veren yasal çerçeve
C) Bir ülkenin vergi sistemine ve değişik vergilere ilişkin yasaların bütünü
D) Verginin üzerine konulduğu, doğrudan ya da dolaylı olarak kaynağını oluşturduğu iktisadi unsur
E) Vergi yasalarının adil olup olmadığı konusunda yapılan değerlendirmelerin tümü

Yanıt (D)

KPSS - 2007

8.2 Verginin Matrahı

Verginin üzerinden hesaplandığı şeydir. Verginin hesaplanmasında baz alınan değer veya miktardır. Matrah, fiziki-maddi büyüklükler olabileceği gibi, parasal büyüklükler de olabilir.

Matrahına göre vergiler ikiye ayrılır:

i- Matrahı değer, tutar olan vergiler: Ad valorem vergidir.

ii- Matrahı fiziki miktar ve ölçüt olan vergiler: Spesifik vergidir.

Matrah nicel bir kavramdır, Bir yılda elde edilen gelir; bina, arsa, arazinin vergi değeri, satın alınan malın fiyatı, sözleşme bedeli gibi.

8.3 Kanuni Mükellef (Vergi Mükellefi, Vergi Yükümlüsü, Vergi borçlusu)

Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzelkişidir.

A) Vergi Ehliyeti

Mükellefiyet ve vergi sorumluluğu için kanuni ehliyet şart değildir. Dolayısıyla, küçükler, kısıtlılar (mahcur), seçkin (mümeyyiz) olmayanlar eğer ödeme gücüne sahipse vergi mükellefi olurlar. Çünkü vergi ehliyetinin kaynağı ödeme gücüdür.

Vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz. Dolayısıyla hırsızlık, kumar, kaçakçılık gibi yasal olmayan yollarla elde edilen gelirlerin, yapılan her türlü harcamanın ve mal-hizmet tesliminin vergisi alınır.

B) Özel Sözleşmelerin Bağlayıcılığı

Vergi kanunlarıyla kabul edilen haller müstesna olmak üzere, mükellefiyete veya vergi sorumluluğuna müteallik özel mukaveleler vergi dairelerini bağlamaz. Dolayısıyla iradi temsilcilerin (avukatlar, vekiller gibi) mükellefle yaptığı vergiyle ilgili özel sözleşmeler vergi dairesini bağlamaz.

C) Mükellefin Ödevleri

Mükellefin ödevleri şunlardır: Vergi levhası asma, Bildirimde bulunma, defter tutma, kayıt nizamına uyma, defterleri tasdik ettirme, vesika (belge) düzenleme/ belge alma/verme, muhafaza ve ibraz, ekim sayım beyanında bulunma, vergi karnesi alma, aktifleri değerleme ve amortisman ayırma ödevi.

Vergi mükellefliği ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Vergi mükellefi, kanuni mükellef ve aracı mükellef olmak üzere ikiye ayrılır.
B) Vergi mükellefi, adına vergi borcu düşen kişidir.
C) Vergi mükellefiyeti kişiye bağlıdır.
D) Vergi mükellefiyeti özel sözleşme ile başkasına devredilemez.
E) Sadece gerçek kişiler vergi mükellefi olabilirler.

Yanıt (E)

KPSS - 2002

ÇIKMIŞ SORU

Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüb eden gerçek veya tüzel kişiye ne ad verilir?

A) Vergi sorumlusu
B) Vergi mükellefi
C) Kanuni temsilci
D) İradi temsilci
E) Fiili mükellef

Yanıt (B)

KPSS - 2001

8.4 Fiili Mükellef (Vergi Yüklenicisi, Taşıyıcı)

Kanuni mükellef ödediği vergiyi başkasına aktararak vergiyi yansıttığında, yansıma sonucunda gelirinde azalma olan kişi fiili mükelleftir. Fiili mükellef verginin yerleştiği kişidir. Yüklenici, taşıyıcı da denir. Vergi yüklenicisi ya da taşıyıcısı kavramı hukuki olmaktan çok ekonomik bir kavramdır.

8.5 Vergi Sorumlusu

Vergi sorumlusu, verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişidir. Sorumlu, başkasına ait vergiyi vergi dairesi adına mükellefin gelirinden kaynakta keserek vergi dairesine yatırmaktadır. İşverenlerin çalıştırdığı işçilerin ücret gelirinden gelir vergisini keserek vergi dairesine yatırması gibi. Burada mükellef ücret geliri elde eden işçidir, işveren ise sorumludur.

Vergi hukukunda iki tür sorumluluk vardır: Müşterek (dereceli) sorumluluk ve müteselsil (zincirleme, derecesiz) sorumluluk.

A) Müşterek Sorumluluk: Müşterek sorumlulukta vergi dairesi önce birinci derece sorumluyu takip eder, alacağını tahsil edemezse ikinci derece sorumluyu takip eder. Kanuni temsilcilerin, Vergi kesenlerin (Tevkifat , stopaj yapanların), işverenlerin sorumluluğu gibi.

i- Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu

Tüzelkişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, vakıflar ve cemaatler gibi tüzelkişiliği olmayan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları halinde bunlara düşen ödevler kanuni temsilcileri, tüzelkişiliği olmıyan teşekkülleri idare edenler ve varsa bunların temsilcileri tarafından yerine getirilir.

Yukarıda yazılı olanların bu ödevleri yerine getirmemeleri yüzünden mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlığından tamamen veya kısmen alınamayan vergi ve buna bağlı alacaklar, kanunî ödevleri yerine getirmeyenlerin varlıklarından alınır. Bu hüküm Türkiye'de bulunmayan mükelleflerin Türkiye'deki temsilcileri hakkında da uygulanır.

Temsilciler veya teşekkülü idare edenler bu suretle ödedikleri vergiler için asıl mükelleflere rücu edebilirler.

ÇIKMIŞ SORU

Tüzel kişilik adına kesilen vergi cezası bu tüzel kişilikten tahsil edilemeyince, kanuni temsilci K'den alınmıştır. Buna göre, K ödediği vergi cezası için daha sonra aşağıdakilerden hangisini yapabilir?

A) Tüzel kişiliğe rücu edebilir.
B) Tüzel kişiliğe kısmen rücu edebilir.
C) Tüzel kişiliğin ortaklarına rücu edebilir.
D) Tüzel kişiliğin alacaklılarına rücu edebilir.
E) Hiçbir şekilde tüzel kişiliğe ya da ortaklarına rücu edemez.

Yanıt (A)

KPSS - 2007

ii- Vergi Kesenlerin (Stopaj, Tevkifat Yapanların) Sorumluluğu

Yaptıkları veya yapacakları ödemelerden vergi kesmeye mecbur olanlar, verginin tam olarak kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili diğer ödevleri yerine getirmekten sorumludurlar. Bu sorumluluk, bunların ödedikleri vergilerden dolayı asıl mükelleflere rücu etmek hakkını kaldırmaz.

iii- Mirasçıların Sorumluluğu

Ölüm halinde mükelleflerin ödevleri, mirası reddetmemiş kanuni ve mansup (atanmış) mirasçılarına geçer. Ancak, mirasçılardan her biri ölünün vergi borçlarından miras hisseleri nispetinde sorumlu olurlar. Ölen kişinin vergi borcu, gecikme faizi ve gecikme zammı borçları mirası reddetmemeleri hainde hisseleri oranında mirasçılara geçer. Mirası reddetmeleri halinde ölenin terekesinden karşılanır, terekeden arta kalan borç terkin edilir.

Ancak ölenin vergi ziyaı, usulsüzlük, kaçakçılık gibi vergi cezaları, cezanın kişiselliği ilkesi gereği ölümle birlikte sona erer, mirasçılara geçmez.

B) Müteselsil Sorumluluk: Müteselsil sorumlulukta derecesiz sorumluluk söz konusu olduğu için vergi dairesi taraflardan dilediğini takip eder, herkes bütün borçtan derecesiz sorumludur. Tasfiye memurları, noterler, mali müşavirler, tescil memurlarının sorumluluğu gibi.

Mal alım ve satımı ve hizmet ifası dolayısıyla vergi kesintisi yapmak ve vergi dairesine yatırmak zorunda olanların, bu yükümlülükleri yerine getirmemeleri halinde verginin ödenmesinden, alım satıma taraf olanlar, hizmetten yararlananlar ve aralarında doğrudan veya hısımlık nedeniyle ya da sermaye, organizasyon veya yönetimine katılmak veya menfaat sağlamak suretiyle dolaylı olarak ilişkide bulunduğu tespit olunanlar müteselsilen sorumludurlar.

Müteselsilen sorumluluk, mal üreten çiftçiler ile nihaî tüketiciler için söz konusu değildir.

8.6 VERGİLEME SÜRECİ

Vergileme süreci vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesiyle başlar. Vergileme süreci genelde sırasıyla tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsil aşamalarından oluşan dört aşamalı bir süreçtir. Ancak damga vergisi, peşin ödenen harçlar gibi tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde süreç tahsille başlar. Yine beyan usulü tarh edilen vergilerde tahakkuk fişinin düzenlenmesiyle birlikte verginin tarh, tebliğ ve tahakkuku birlikte gerçekleşir.

8.7 VERGİYİ DOĞURAN OLAY

Verginin konusu ile verginin yükümlüsü arasında ilişki kuran olaya vergiyi doğuran olay denir. Vergiyi doğuran olay, tarh işleminin ve vergileme sürecinin maddi sebep unsurudur. Vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesiyle birlikte vergileme süreci başlar, vergi borcu doğar. KDV'de teslimin gerçekleşmesi, Gelir Vergisinde gelirin elde edilmesi, Veraset ve İntikal Vergisinde ivazsız intikalin gerçekleşmesi gibi.

Vergi alacağı vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar. Vergi alacağı mükellef bakımından vergi borcunu teşkil eder. Vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesiyle birlikte vergileme süreci başlamış olur. Her vergi kanununda vergiyi doğuran olayın ne olduğu açıkça yazılıdır. Örneğin KDV'de mal veya hizmetin teslimi, gelir vergisinde gelirin elde edilmesi, MTV'de motorlu taşıtın ilgili sicile tescili gibi.

Vergiyi doğuran olay muafiyet ve istisna sınırları içinde kalmışsa vergiyi doğuran olay gerçekleşmemiş kabul edilir, vergileme süreci başlamaz. Esnaf muaflığında, diplomat muaflığında gelirin elde edilmesine rağmen vergileme sürecinin başlamaması gibi.

Vergiyi doğuran olayın illegal olması vergileme sürecinin başlamasını engellemez. Dolayısıyla hırsızlık, kumar, kaçakçılık gibi yasal olmayan yollarla elde edilen gelirlerin, yapılan her türlü harcamanın ve mal-hizmet tesliminin vergisi alınır.

Mükellef için uygulanacak mevzuat, vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği tarihte cari olan mevzuattır. Örneğin 2005 yılında Kurumlar Vergisi oranı %30 iken, 2006 yılında %20'ye inmiştir. Eğer mükellef 2005 yılına ait kurumlar vergisini ödememişse kendisinden o tarihte cari olan %30 oranı üzerinden vergi alınacaktır.

1- TARH

Tarh, verginin hesaplanması demektir. Verginin tarhı, vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibariyle tespit eden idari bir işlemdir. Tarh işlemi mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi (gerçek kişilerde ikametgahın, tüzel kişilerde kurum merkezinin bulunduğu) tarafından yapılır.

Bir verginin tarh edilebilmesi için hem verginin kanunla düzenlenmesi, hem de ilgili yılın bütçe kanununun C (gelir) Cetvelinde gösterilmesi gerekir.

Takdir komisyonlarının ve inceleme elemanlarının tarh için yaptıkları yardımlar, tarha hazırlık aşaması olarak değerlendirilebilir.

Tarhın ön hazırlık işlemleri, vergi denetim yolları olan yoklama, inceleme, arama ve bilgi toplamadır.

A) TARH USULLERİ

Tarh usulleri: Beyana dayalı tarh, ikmalen vergi tarhı, re'sen vergi tarhı, idarece tarh, tahrire göre vergi tarhı, düzeltme yoluyla tarh, götürü tarh ve karine usulü tarhtır.

a) Beyana Dayalı Tarh

Vergi kanunlarına göre beyan üzerinden alınan vergiler (Gelir vergisi, kurumlar vergisi, KDV gibi) "Tahakkuk fişi" ile tarh ve tahakkuk ettirilir. Beyana dayalı vergilerde tahakkuk fişi esası geçerlidir. Bu esasa göre, vergi dairesince beyannamenin alınması üzerine bir tahakkuk fişi tanzim olunur ve bunun bir nüshası mükellefe veyahut beyannameyi mükellef namına vergi dairesine tevdi edene verilir. Bu suretle vergi tahakkuk etmiş olur. Tahakkuk fişinin mükellefe verilen nüshası aynı zamanda beyannamenin makbuzu yerine geçer. Lüzum görülen hallerde beyana dayanan vergi tahakkuk fişi yerine ihbarname ile tebliğ olunabilir. Kanunen belli hallerde tebliğ tekalif cetvelinin ilanıyla yapılır.

Tahakkuk Fişinin Kesinliği: Vergi beyannamesini ilgili vergi dairesine tevdi eden kimsenin kendisine verilen tahakkuk fişini almaması, beyannamede yazılı matrah üzerinden tarhı gereken verginin tahakkukuna engel olmaz. Bu takdirde tahakkuk fişinin mükellefe verilecek nüshası posta ile mükellefe gönderilir.

Vergi Beyannamesinin Postayla Veya Elektronik Ortamda Gönderilmesi: Beyannamenin posta ile gönderilmesi halinde de tahakkuk fişi kesilir. Bu takdirde, tahakkuk fişinin mükellefe verilecek nüshası, kapalı bir zarf içinde, mükellefin beyannamede gösterdiği adrese gönderilir ve fişin dairede kalan nüshasına posta zimmet defterinin tarih ve numarası işaret olunur.

Beyannamenin elektronik ortamda gönderilmesi halinde tahakkuk fişi elektronik ortamda düzenlenir ve mükellef veya elektronik ortamda beyanname gönderme yetkisi verilmiş gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda iletilir. Bu ileti, tahakkuk fişinin mükellefe tebliği yerine geçer.

Beyanname Verme Ve Ödeme Sürelerinde Yetki: Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, beyannamelerin verilme ve ödeme sürelerinin son gününü, kanunî süresinden itibaren bir ayı geçmeyecek şekilde yeniden belirlemeye yetkilidir.

b) İkmalen Vergi Tarhı

İkmalen vergi tarhı, her ne şekilde olursa olsun bir vergi tarh edildikten sonra bu vergiye müteallik olarak meydana çıkan ve defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak miktarı tespit olunan bir matrah veya matrah farkı üzerinden alınacak verginin tarh edilmesidir.

c) Re'sen Vergi Tarhı

"Re'sen vergi tarhı, vergi matrahının tamamen veya kısmen defter, kayıt ve belgelere veya kanunî ölçülere dayanılarak tespitine imkân bulunmayan hallerde takdir komisyonları tarafından takdir edilen veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlarca düzenlenmiş vergi inceleme raporlarında belirtilen matrah veya matrah kısmı üzerinden vergi tarh olunmasıdır. İnceleme raporunda bu maddeye göre belirlenen matrah veya matrah farkı re'sen takdir olunmuş sayılır."

ÇIKMIŞ SORU ?

Vergi matrahının, tamamen veya kısmen defter ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespitine imkân bulunmayan hallerde, takdir komisyonu veya vergi inceleme elemanın raporu üzerine vergi dairesi tarafından gerçekleştirilen vergi tarhına ne ad verilir?

A) İkmalen tarh
B) Götürü usulde tarh
C) Beyan üzerine tarh
D) Re'sen tarh
E) İdarece tarh

Yanıt (D)

KPSS - 2001

RE'SEN TARHIN YAPILDIĞI DURUMLAR

1. Vergi beyannamesi kanunî süresi geçtiği halde verilmemişse,

(Vergi beyannamesini kanunî süresi geçtikten sonra vermiş olanlara bu beyannamede gösterdikleri matrah üzerinden re'sen gerekli tarhiyat yapılır ve bu beyannameler re'sen takdir için takdir komisyonuna sevk edilmez. Ancak, vergi incelemesine başlanılmasından veya takdir komisyonuna sevk edilmesinden sonra kendiliğinden verilen beyannameler için bu hüküm uygulanmaz.)

2. Vergi beyannamesi kanuni veya ek süreler içinde verilmekle beraber beyannamede vergi matrahına ilişkin bilgiler gösterilmemiş bulunursa,

(Bu durumda mükellefe Takdir Komisyonu tarafından 15 günden az olmamak üzere bir mühlet verilerek vergi matrahına ilişkin bilgileri vermeye ve kanuni defterlerini ibraz etmeye davet olunur. Bu davet üzerine mükellef istenilen bilgileri verir ve kanuni defterlerini ibraz ederse, defter ve vesikalar ihticaca salih bulunmak şartiyle, mükellefe takdir olunacak matrah defter ve vesikaları kayıtlarına göre tesbit olunacak miktardan fazla olamaz.)

3. Tutulması mecburi olan defterlerin hepsi veya bir kısmı tutulmamış veya tasdik ettirilmemiş olursa veya vergi incelenmesi yapmaya yetkili olanlara herhangi bir sebeple ibraz edilmezse,

4. Defter kayıtları ve bunlarla ilgili vesikalar, vergi matrahının doğru ve kesin olarak tesbitine imkan vermiyecek derecede noksan, usulsüz ve karışık olması dolayısiyle ihticaca salih (işe yarar olmak, delil olabilmek ve kararda kendisine dayanılabilmek niteliğinde bulunmak) bulunmazsa,

5. Tutulması zorunlu olan defterlerin veya verilen beyannamelerin gerçek durumu yansıtmadığına dair delil bulunursa.

6. 3568 sayılı Kanuna göre yetki almış meslek mensuplarına imzalattırma mecburiyeti getirilen beyanname ve ekleri imzalattırılmazsa veya tasdik kapsamına alınan konularda yeminli malî müşavir tasdik raporu zamanında ibraz edilmezse,

Re'sen vergi tarhını gerektiren bir sebep yanında ikmalen vergi tarhını da lüzumlu kılan bir durum mevcut ise re'sen takdir sonucu beklenmeksizin gerekli ikmal tarhiyatı yapılır. Re'sen takdir sırasında ikmal tarhiyatına mesnet olan matrah farkı nazara alınmışsa vergi tarhı sırasında evvelce tarh edilmiş olan vergi indirilir.

Re'sen takdir olunan matrah, mükellef tarafından bildirilen matrahtan fazla değilse, re'sen vergi tarh edilmez; fazla ise sadece aradaki fark üzerinden vergi tarh olunur.

İhbarname Esası: İkmalen ve re'sen tarh edilen vergiler "ihbarname" ile ilgililere tebliğ olunur. Nev'i ve doğuşu ayrı olan vergiler için ayrı ihbarname kullanılır.

d) Verginin İdarece Tarhı

Verginin idarece tarhı; re'sen ve ikmalen tarh dışında kalan hallerde, mükelleflerin verginin tarhı için vergi kanunları ile muayyen zamanlarda müracaat etmemeleri veya aynı kanunlarla kendilerine tahmil edilen mecburiyetleri yerine getirmemeleri sebebiyle zamanında tarh edilemiyen verginin kanunen belli matrahlar üzerinden idarece tarh edilmesidir. Örneğin, diğer ücret geliri elde edenlerin her yıl Şubat ayında ilgili vergi dairesine gidip vergisini tarh ettirmemesi durumunda vergi brüt asgari ücretin yüzde 25'i esas alınarak idarece tarh edilir.

Yargı kararları sonucunda da idare vergiyi idarece tarh eder.

Verginin idarece tarhı yoklama fişine dayandırılır.

e) Düzeltme Yoluyla Tarh

Vergi hatalarının vergi dairesi müdürü tarafından re'sen düzeltilerek düzeltme yoluyla tarhında düzeltme fişine dayanılarak vergi tarh edilir. Mükellef hakkında yapılan vergi tarhiyatının, daha sonra vergi hatası veya yargı kararları dikkate alınarak yeniden yapılmasıdır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Mükellef hakkında yapılan vergi tarhiyatının, daha sonra vergi hatası veya yargı kararları dikkate alınarak yeniden yapılmasına ne ad verilir?

A) Beyan usulü tarh
B) İkmalen tarh
C) Düzeltme yoluyla tarh
D) Re'sen tarh
E) Zorunlu tarh

Yanıt (C)

KPSS - 2002

f) Tahrire Göre Vergi Tarhı

Tahrire (kadastro, kayıt) göre vergi tarhı, verginin tahrir usulü ile tespit edilen matrahlar üzerinden hesaplanmasıdır. Tahrir usulü ile tespit edilen matrahlar, vergi dairesi tarafından "Tahrir ihbarnamesi" ile mükelleflere tebliğ olunur. Genellikle bina ve arazi (emlak) vergisinde uygulanan bir tarh yöntemidir.

Tahrire dayanan tarhda yıllık vergiler, vergi dairesince mahalle ve köy itibariyle doldurulan tekalif cetvellerinde gösterilir.

g) Karine (Dış Belirtiler) Usulü Tarh

Mükellefin ödeme gücünün göstergeleri olan lüks tüketim, gelir, servet gibi karinelerden hareketle verginin tarhıdır. Geçmiş dönemlerde Fransa'da uygulanmış olan kapı ve pencere vergisi gibi.

h) Götürü (Kesim) Usulü Tarh

Tek tek mükellefler yerine mükellef veya meslek grupları adına önceden tespit edilmiş (maktu) bir vergi miktarının tespit edilmesidir. Türkiye'de 1998 yılında götürü usul terk edilerek basit usule geçilmiştir. Mükelleflerin ödeme gücü tek tek dikkate alınmadığından ve vergi matrahları tek tek belirlenmediğinden adaletsiz bir tarh usulüdür.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi götürü usule dayalı vergilerin özelliklerinden biri değildir? (KPSS- 2008)

A) Bireylerin vergi ödeme güçlerinin göz önünde tutulmaması
B) Gerçek vergi matrahını dikkate almanın ilke olarak benimsenmemesi
C) Vergi adaleti açısından olumsuz sonuçlar doğurabilmesi
D) Vergiye esas olacak değer veya miktarın tek tek belirlenmesi esasına dayanması
E) Uygulanması kolay bir yöntem olması

Yanıt (D)

KPSS - 2008

2-TEBLİĞ

Tebliğ, vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından mükellefe veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesidir.

1) Tebliğ Esasları

Tahakkuk fişinden gayri, vergilendirme ile ilgili olup, hüküm ifade eden bilumum vesikalar ve yazılar adresleri bilinen gerçek ve tüzelkişilere posta vasıtasiyle ilmühaberli taahhütlü olarak, adresleri bilinmiyenlere ilan yolu ile tebliğ edilir. şu kadar ki, ilgilinin kabul etmesi şartiyle, tebliğin daire veya komisyonda yapılması caizdir.

2) Tebliğ Yapılacak Kimseler

Tebliğ mükelleflere, bunların kanuni temsilcilerine, umumi vekillerine veya vergi cezası kesilenlere yapılır. Tüzelkişilere yapılacak tebliğ, bunların başkan, müdür veya kanuni temsilcilerine, vakıflar ve cemaatler gibi tüzelkişiliği olmıyan teşekküllerde bunları idare edenlere veya temsilcilerine yapılır. Tüzelkişilerin müteaddit müdür veya temsilcisi varsa tebliğin bunlardan birine yapılması kafidir.

Tebliğ, kendisine tebligat yapılacak kimsenin bulunmaması halinde ikametgah adresinde bulunanlardan veya işyerlerinde memur ya da müstahdemlerinden birine yapılır. (Muhatap yerine bu şekilde kendisine tebliğ yapılacak kimsenin görünüşüne nazaran 18 yaşından aşağı olmaması ve bariz bir surette ehliyetsiz bulunmaması gerekir).

3) Veli, Vasi ve Kayyımlara Tebliğ

Mükellef yerine geçen veli, vasi veya kayyım gibi vergi sorumlusu birden fazla olursa, tebliğ bunlardan yalnız birine yapılabilir. Şayet tebliğin mevzuu olan işe ayrı bir vasi veya kayyım bakmakta ise, tebliğ bunlara yapılır.

4) Vasıtalı Tebliğ

Kara, deniz, hava ve jandarma eratına yapılacak tebliğler kıta komutanı veya müessese amiri gibi en yakın üst vasıtasiyle yapılır. Bu evrakı derhal tebliğ olunacak kimseye vermediği takdirde üst tazminle mahkum olur. Bu cihetin tebliğ evrakında yazılı olması şarttır.

5) Yabancı Memlekette Bulunanlara Tebliğ

Yabancı memlekette bulunanlara tebliğ o memleketin yetkili makamı vasıtasiyle yapılır. Bunun için anlaşma varsa veya o memleketin kanunları müsait ise o yerdeki Türk siyasi memuru veya konsolosu tebliğin yapılmasını yetkili makamdan ister. Kendisine tebliğ yapılacak kişi Türk vatandaşı ise tebliğ Türk siyasi memuru veya konsolosu vasıtasiyle de yapılabilir.

6) Kamu İdare ve Müesseselerine Tebliğ

Kamu idare ve müesseselerine yapılacak tebliğ bu idare ve müesseselerin en büyük amirlerine veya bunların muavinlerine veya en büyük amirin yetkili kılacağı memurlara yapılır.

7) Posta ile tebliğ usulü

Kapalı Zarf Esası : Posta ile tebliğde tebliğ edilecek vesika kapalı bir zarf içinde postaya verilir. Bunun için, şekilleri Maliye Bakanlığınca tespit edilen özel zarflar kullanılır.

Bilinen Adreslere Tebliğ: Bilinen adrese gönderilen mektuplar posta idaresince muhatabına teslim edildiği tarihte tebliğ edilmiş sayılır.

Bilinen adresler şunlardır:

1. Mükellef tarafından işe başlamada bildirilen adresler;
2. Adres değişikliğinde bildirilen adresler;
3. İşi bırakmada bildirilen adresler;
4. Vergi beyannamelerinde bildirilen adresler;
5. Yoklama fişinde tespit edilen adresler;
6. Vergi mahkemesinde dava açma dilekçelerinde ve cevaplarında gösterilen adresler;
7. Yetkili memurlar tarafından bir tutanakla tespit edilen adresler (İlgilinin tutanakta imzası bulunmak şartiyle);
8. Bina ve arazi vergilerinde komisyonlarca tahrir varakalarında tespit edilen adresler.

Mektupların gönderilmesinde bu adreslerden tarih itibariyle tebligat yapacak makama en son olarak bildirilmiş veya bu makamca tespit edilmiş olanı nazara alınır.

suretiyle tespit olunur.

8) İlan yoluyla tebliğ usulü

Tebliğin İlanla Yapılacağı Haller: Aşağıda yazılı hallerde tebliğ ilan yoluyla yapılır:

1. Muhatabın adresi hiç bilinmezse;
2. Muhatabın bilinen adresi yanlış veya değişmiş olur ve bu yüzden gönderilmiş olan mektup geri gelirse;
3. Başkaca sebeplerden dolayı posta ile tebliğ yapılmasına imkan bulunmazsa;
4. Yabancı memleketlerde bulunanlara tebliğ yapılmasına imkan bulunmazsa.

İlanın Neticeleri: İlan üzerine bizzat veya bilvekale müracaat edenlere yerinde, adres bildirenlere ise posta ile tebliğ yapılır. İlan tarihinden başlıyarak bir ay içinde ne vergi dairesine müracaat yapmış ve ne de adresini bildirmiş olanlara bir ayın sonunda tebliğ yapılmış sayılır.

9) Memur Vasıtasiyle Tebliğ:

Maliye Bakanlığı tebliğleri posta yerine memur vasıtasıyla da yaptırtmaya yetkilidir.

10) Hatalı Tebliğler

Tebliğ olunan vesikalar, esasa müessir olmayan şekil hatalarından dolayı hukuki kıymetlerini kaybetmezler; yalnız vergi ihbarı ile ilgili vesikalarda mükellefin adının, verginin nevi veya miktarının, vergi mahkemesinde dava açma süresinin hiç yazılmamış olması veyahut bu vesikaların görevli bir makam tarafından tanzim edilmemiş bulunması vesikayı hükümsüz kılar.

11) Tebliğ Yerine Geçen Muameleler

Verginin tarh ve tahakkukunda tebliğ yerine geçen muameleler hakkındaki hükümler mahfuzdur.

Diğer ücret elde eden hizmet erbabının vergileri, tarh zamanında bu mükelleflerin bağlı oldukları vergi dairesine müracaatla ibraz edecekleri vergi karnelerine yazılmak suretiyle tarh ve tebliğ olunur. Vergi karneye yazıldığı tarihte tebliğ edilmiş sayılır.

3- TAHAKKUK

Verginin tahakkuku, tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken bir safhaya gelmesidir.

i- Beyana Dayalı Olarak Tarh Edilen Vergilerde Tahakkuk: Tahakkuk fişinin düzenlenmesi ve mükellefe verilmesiyle birlikte verginin tarh, tebliğ ve tahakkuku gerçekleşmiş, aynı zamanda vergi kesinleşmiş olur. Çünkü kural olarak mükellefin kendi beyanı üzerine tarh edilen vergilere karşı itiraz hakkı yoktur. Ancak vergi hataları varsa veya mükellef ihtirazi kayıtla (dava açma hakkını saklı tutarak) beyanname vermişse mükellef dava açma yoluna gidebilir. Kural olarak verilen beyanname üzerine tarh edilen bir vergiye karşı davanın açılması, verginin tahsilini durdurmaz. Tahsilin durması için mükellefin yürütmeyi durdurma davası açması ve mahkemece bu talebin uygun bulunması gerekir. Mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı vermesiyle birlikte, mahkemenin kesin kararına kadar tahsil ertelenmiş (tehir edilmiş) olur.

ii- Re'sen, İkmalen ve İdarece Tarh Edilen Vergilerin Tahakkuku: Bu şekilde tarh edilen vergiler mükellefe ihbarname ile tebliğ olunur. Tebligatı alan mükellefin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde vergi mahkemesinde dava açma/itiraz etme hakkı vardır.

Eğer mükellef 30 günlük dava açma süresi içinde mahkemeye itiraz etmezse, 30 günlük sürenin bittiği tarihte vergi tahakkuk eder ve kesinleşir.

Eğer 30 günlük dava açma süresi içinde mükellef mahkemeye dava açmışsa, verginin tahakkuku mahkeme karar verene kadar ertelenir, verginin tahsili de durur. Mükellef davayı kazanırsa vergi borcu terkin olunur, silinir. Mükellef davayı kaybederse vergi mahkemesi kararının vergi dairesine bildirilmesi üzerine vergi dairesinin düzenlediği ihbarnamenin mükellefe tebliğ edildiği tarihte vergi tahakkuk eder.

iii- Beyana Tabi Olmayan Vergilerde Kendiliğinden (Otomatik) Tahakkuk: Beyana tabi olmayan motorlu taşıtlar vergisinde, her yıl Ocak ayının başında vergi kendiliğinden tahakkuk ettirilmiş sayılır. Yine beyana tabi olmayan emlak vergisinde, dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı takip eden bütçe yılının Ocak ve Şubat aylarında vergi tarh ve tahakkuk ettirilmiş sayılır. Bu vergilerde beyanname verilmediği için ihtirazi kayıt da olamayacağından, mükellefler tarh edilen vergiye karşı dava açmak istediklerinde dava açılmadan önce verginin ödenmesi gerekmektedir.

iv- Diğer Ücretlerde Verginin Tahakkuku: Diğer ücret geliri elde eden mükelleflerin her yıl Şubat ayında vergi karnelerini ilgili vergi dairelerine götürerek brüt asgari ücretin %25'i üzerinden vergilerini tarh ettirmeleriyle birlikte verginin tarh, tebliğ ve tahakkuku aynı anda gerçekleşmiş olur.

4- TAHSİL

Verginin tahsili, kanuna uygun surette ödenmesidir. Verginin ödenmesi, tahsiliyle birlikte vergileme süreci biter, vergi borcu ortadan kalkar.

Verginin tahsili tarihsel süreç içinde imtiyaz usulü, ihale usulü, halk temsilcileri eliyle tahsil, pul yapıştırma usulü gibi yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Günümüzün modern vergi tahsil usulleri ise emanet usulü, tevkifat (stopaj, kaynakta kesinti) usulü, tescil usulü, kayıttan düşme usulü, değerli kağıt usulü gibi yöntemlerden oluşmaktadır.

Tahakkuku Tahsile Bağlı Vergiler: Mahiyetleri itibariyle tahakkuku tahsile bağlı vergilerde, verginin tahsili tahakkuku da içine alır. Damga vergisi, harçlarda olduğu gibi.

Verginin Tahsil Usulleri:

a) Verginin Mükellefçe Yatırılması: Verginin mükellefler tarafından kanunların uygun gördüğü zamanlarda devletin gösterdiği yerlere yatırılmasıdır.

b) Verginin Yetkili Kişiler Tarafından Toplanması

i- İltizam Usulü: Devletin peşin ve en yüksek bedeli ödeyen kişiye vergi toplama imtiyazını vermesidir. Kendisine vergi toplama imtiyaz hakkı verilen mültezim devlete toplu para öder daha sonra da o bölgenin vergisini devlet adına fakat kendi hesabına toplar.

ii- İhale Usulü: Devletin toplanacak vergi hasılatından en az komisyon isteyen kişiye vergi toplama yetkisini verdiği, kişilerin toplanacak vergiden belli bir yüzde alma hakları bulunduğu tahsil usulüdür. İltizam yönteminde olduğu gibi, belli bir bölgenin vergisini devletin dışında özel kişiler toplamaktadır. Bu yöntemde kişilerin toplanacak vergiden belli bir yüzde alma hakları bulunmaktadır. Devlet vergiyi toplamak üzere görevlendireceği kişinin en az komisyon isteyen kişi olması halinde vergi toplama yetkisini ona vermektedir.

Vergi tahsil işinin en yüksek vergi hasılatını getirmeyi taahhüt edene verilmesi usulü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Emanet usulü
B) İhale usulü
C) İltizam usulü
D) Stopaj usulü
E) Beyan usulü

Yanıt (B)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Vergi tahsil işinin, getireceği toplam vergi hasılatından en düşük oranda pay isteyene bırakılması usulü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Emanet usulü
B) İhale usulü
C) İltizam usulü
D) Stopaj usulü
E) Beyan usulü

Yanıt (B)

KPSS - 2001

iii- Halk Temsilcileri Eli İle Tahsil Usulü: Verginin o yörede yaşayan halkı temsil eden yerel yöneticiler, muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri, köy öğretmeni veya o köyün imamı gibi kişiler eliyle toplanmasıdır.

iv- Emanet Usulü: Vergiyi devletin bizzat kendisinin, kendi araç gereç, mal varlığı, memurları veya tahsildarları aracılığı ile tahsil etmesidir.

v- Kaynaktan kesme (stopaj, tevkifat) yöntemi: Vergi sorumlusunun kanuni mükellef adına vergiyi ödemek üzere mükellefin mal varlığından vergiyi keserek vergi dairesine yatırmasıdır.

vi- Tescil Usulü: Bazı hukuki işlemlerin vergilendirilmesinde kullanılan bir usul olup, hukuki muamelelerin belirli bir sicile tescil edilmesi anında vergi tahsil edilir.

vii-Pul veya bandrol yapıştırma usulü: Verginin pul, bandrol yapıştırılarak ödenmesidir. Önceden ülkemizde damga vergisi pul yapıştırılarak, motorlu taşıtlar vergisi ise bandrol yapıştırılarak ödenirdi. Ancak günümüzde bu iki verginin tahsil usulü de değişmiştir.

ÇIKMIŞ SORU

Eskiden pul yapıştırılarak alınmış olan vergi hangisidir?

A) Damga vergisi
B) KDV
C) ÖTV
D) Gelir vergisi
E) Kurumlar vergisi

Yanıt (A)

KPSS - 2003

viii- Değerli Kağıt Usulü: Noter kağıtları, pasaport, yabancılar için ikamet tezkeresi, nüfus cüzdanı, aile cüzdanı, sürücü belgesi, tescil belgesi, banka çeki gibi değerli kağıtlar üzerinden vergi alınır.

ix- Kayıt Düşülmesi usulü: Kayıt düşülme anında vergi tahsil edilir.

9- TEMEL VERGİ KAVRAMLARI

1. Vergi Bilinci

Vatandaşların vergi ödevlerini yerine getirmedeki isteklilik, gönüllülük düzeyidir. Vergi bilincini etkileyen temel faktörler; toplumun demokrasi bilinci, genel eğitim düzeyi, vergi eğitiminin etkinliği, kamu kaynaklarının kullanımında etkinlik, vergi mevzuatının vergileme ilkelerine uygunluğu, vergi denetimindeki etkinlik, müeyyidelerin caydırıcılığı gibi faktörlerdir. Bir toplumun demokrasi bilinci ne kadar gelişmişse, vergi bilinci de o kadar gelişmiştir. Çünkü demokrasi haklar ve ödevler rejimidir, en temel vatandaşlık ödevi de vergi ödevidir.

2. Vergi Ahlakı

Mükelleflerin vergi ödevlerini gerçeğe uygun bir şekilde, doğru ve dürüstçe yerine getirme davranışına sahip olmalarıdır.

3. Vergiye Uyum

Mükelleflerin vergi bilincine ve vergi ahlakına bağlı olarak vergiyle ilgili ödev ve yükümlülüklerini yasalara uygun olarak ve gönüllü olarak, hiç aksatmadan yerine getirme davranışıdır.

4. Vergi Maliyeti

Vergi Maliyeti, vergi uygulaması dolayısıyla gerek vergi idaresinin gerekse mükelleflerin katlanmaları gereken harcamalardır.

Vergi maliyeti, açık maliyet ve örtük maliyet olarak ikiye ayrılmaktadır.

i- Açık maliyet: Gelir idaresinin merkezdeki ve taşradaki kuruluşlarının faaliyetlerini sürdürmek için gerekli olan binaların yapımı, alımı, kiralanması, teşkilatta çalışan tüm personelin giderleri, demirbaş alımı, tefrişatı, vasıtaları, kırtasiyesi gibi nedenlerden dolayı katlanılan giderlerdir.

ii- Zımni (örtük) maliyet: Mükellefin vergi dolayısıyla yaptığı harcamalardır. Mükelleflerin defter tutma ve tasdik ettirmeleri, belge bastırmaları, muhasebeci çalıştırmaları gibi nedenlerden dolayı katlanmak zorunda oldukları harcamalar kastedilmektedir.

5. Çifte (Mükerrer) Vergileme

Bir mükelleften, aynı vergilendirme döneminde aynı vergi konusu üzerinden birden fazla vergi istenmesi ve alınmasıdır. Vergilemede şahsilik ve mülkilik ilkelerinin aynı anda uygulanması çifte vergilemeye yol açar. Çifte vergilemeyi önleyen işlemlerin başında verginin mahsubu gelir.

6. Verginin Mahsubu

Daha önce ödenmiş bir verginin daha sonra ödenmesi gereken aynı tür vergiden hesaben düşülmesidir. Çifte vergilemeyi önleyen işlemdir.

7. Vergi Harcaması

Vergi Harcaması; istisnalar, muafiyetler, vergi indirimleri, vergi imtiyazları ve öncelikler nedeniyle devletin toplamaktan vazgeçtiği vergi gelirini ifade eder.

8. Vergi Erozyonu

Vergi erozyonu; vergi harcaması ve vergi maliyetinin artması, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığının yaygınlaşması nedeniyle vergi tabanının, vergi matrahının ve vergi hasılatının aşınmasıdır.

9. Mali Anestezi (Mali His İptali)

Mali anestezi, mali yükümlülüklerin muhatapları tarafından farkına varılmadan yerine getirilmesini ifade eder (kümesteki kazların bağırtılmadan yolunması olgusu). Dolaylı vergiler fiyat içinde gizlenmiş olduğundan mali anesteziye daha uygundur.

10. Vergi Tarifesi

Vergi tutarını hesaplayabilmek için matraha uygulanması gereken ölçülerdir. Bu ölçüler içinde matrah dilimleri, sınıfları, muafiyetler, istisnalar, vergi oranları vb. girmektedir.

11. Vergi Oranı

Vergi miktarının, matrahın bir yüzdesi ya da bindesi olarak ifade edilmesidir. Vergi ünitesinden alınan miktarın yüzde ya da binde olarak belirtilmesidir.

12. Vergi Rekabeti (Yarışı)

Ülkelerin vergi oranlarını düşürme yarışına girerek uluslar arası sermaye ve işletmeleri kendi ülkelerine çekmek için uğraşmasıdır.

13. Vergi Dampingi

Ülkelerin daha çok yatırım çekmek amacıyla, normal koşullarda uygulanması gereken vergi oranlarından daha düşük vergi oranları uygulamasıdır.

14. Vergi Tatili

Devletlerin teşvik amacıyla ülkenin belli bölgelerinde veya belli sektörlerde mükelleflerden geçici bir süre veya süresiz olarak vergi almamasıdır.

15. Vergi Cenneti

Yerleşik olmayan sermayeye, belli bir andaki yerleşik olduğu ülkelerdeki vergi sorumluluklarından kaçabilmesi için özel ve ayrımcı vergi düzenlemeleri sunan sistemlerdir. Daha çok küçük adacıklardır. Türkiye, vergi cennetine giren ve çıkan paralar üzerinden yüzde 30 stopaj yapmaktadır.

16. Vergi Uyumlaştırması

Uluslar arası veya bölgesel entegrasyonlarda Birlik veya gümrük birliği içinde bütünleşme yolundaki ulusların vergi konusundaki işbirliğini ifade etmektedir. Avrupa Birliğine üye devletler arasında sıkı bir iktisadi ilişkinin kurulması, sürekli ve dengeli gelişmenin sağlanması ve ticaret saptırıcı ve rekabeti önleyici vergi eşitsizliğinin ortadan kaldırılması amacıyla üye ülkelerin vergi mevzuatlarının birbirine yakınlaştırılması olarak tanımlanabilir. Gümrük birliğinde sadece ortak tarife uygulaması varken, birlikte ortak para da kullanılmaktadır.

17. Asgari Vergi Uygulaması

Mükelleflerin düşük vergi ödemelerini engellemek amacıyla, vergiye esas olacak matrahın belli tutarın altına düşmememsi biçiminde veya vergiye bağlı bir taban oluşturularak götürü vergileme yapılmasıdır.

18. Verginin Nakli (Aktarılması)

Her hangi bir üretim faktörünün veya ürünün fiyatı belirlenirken, ödenmiş olan verginin fiyata ilave edilerek başkasına nakledilmesidir.

19. Vergi Arbitrajı

Uluslar arası şirketlerin dönem karlarının, alacak ve borçlarının transferini geciktirerek, karını vergi oranı en düşük olan ülkede göstermesi ve bu şekilde vergi yükünü azaltmasıdır.

20. Vergi Fiyatı

Bir kişinin kamusal mallardan tüketeceği her ekstra birim için yapması gereken ekstra vergi ödemesidir.

21. Tobin Vergisi

James Tobin tarafından spekülatif para ve sermaye akımlarını caydırmak amacıyla önerilen bir vergidir. Uluslar arası para akımları üzerinden alınacak satış vergisi niteliğinde bir vergidir.

22. Ramsey Vergileri

Frank Ramsey'e göre, devletin vergi toplamasına bağlı olarak ortaya çıkacak etkinlik kaybını en aza indiren mal vergileridir.

23. Olivera-Tanzi Etkisi

Enflasyonun vergi hasılatının reel değerini aşındırıcı etkisidir.

Tanzi etkisini belirleyen iki faktör vardır:

i- Enflasyon oranının yüksekliği

ii- Verginin tahakkuku ile tahsili arasında geçen zamanın uzunluğu

Tanzi etkisini azaltmak için aşağıdaki yöntemlere başvurulur:

i- Yeniden değerleme oranı uygulaması

ii- Verginin tevkifat (stopaj, kaynakta kesinti) usulüyle alınması

iii- Geçici vergi uygulaması

9- VERGİ YÜKÜ, VERGİ KAPASİTESİ VE VERGİ GAYRETİ

9.1 Vergi Yükü

Mükellefin ödediği verginin gelirine oranına vergi yükü denir.

Vergi yükündeki artış aşağıdaki olumsuz etkilere yol açabilir:

i- İkame etkisi nedeniyle çalışma gayreti azalabilir

ii- Karar-beyan etkisi nedeniyle yatırımları ve üretken faaliyetleri olumsuz etkiler

iii- Harcanabilir geliri azalttığı için özel tasarrufları olumsuz etkiler

iv- Tepki olarak vergiden kaçınmayı ve vergi kaçırmayı teşvik eder

Aşağıdakilerden hangisi vergi yükünün artırılması durumunda ortaya çıkabilecek sonuçlardan biri değildir?

A) Tasarrufların artması
B) Vergi kaçakçılığının ve vergiden kaçınmanın artması
C) Üretken faaliyetlerin zayıflaması
D) Yatırımların azalması
E) Çalışma gayretinin azalması

Yanıt (A)

KPSS - 2008

Makroekonomik açıdan ise toplam vergi hasılatının milli gelire oranıdır, toplumun kamu harcamalarından kaynaklanan zorunlu finansman yükünü gösterir.

Başlıca vergi yükü kavramaları şunlardır:

a) Objektif Vergi Yükü

Mükellefin ödediği verginin gelirine oranına objektif vergi yükü veya kısaca vergi yükü denir.

Objektif Vergi Yükü = Mükellefin ödediği vergi miktarı / Mükellefin geliri

Objektif vergi yükü, ödenen verginin ve mükellefin ödeme gücünün bir fonksiyonudur. Ödenen vergi miktarı ile doğru orantılı, ödeme gücü ile ters orantılı olarak değişir. Yani ödenen vergi miktarı artıkça vergi yükü artmakta, kişilerin gelir ve serveti arttıkça vergi yükü azalmaktadır.

b) Subjektif Vergi Yükü (Vergi Baskısı, Vergi Tazyiki)

Verginin satınalma gücünü azaltması nedeniyle mükellefin hissettiği psikolojik baskı veya tazyiktir. Subjektif vergi yükü rakamsal olarak hesaplanamaz.

c) Toplam (Makro ekonomik) Vergi Yükü

Toplam vergi hasılatının milli gelire oranıdır.

Toplam Vergi Yükü = Toplam Vergi Hasılatı / Milli Gelir

Toplam vergi yükü, bir ekonomide toplanan tüm vergilerin o ekonomi üzerinde yarattığı yüktür. Belirli bir dönem süresince alınan vergiler toplamının milli gelire oranlanması suretiyle hesaplanır. Ekonominin rekabet gücünü gösteren önemli bir göstergedir, toplam vergi yükü arttıkça, ekonominin rekabet gücü azalır.

d) Kişisel Vergi Yükü

Bireysel vergi yükü, kişi başına vergi ve benzeri ödemelerin kişi başına milli gelire oranlanması suretiyle bulunur. Kişisel vergi yükü arttıkça kişinin satın alma gücü o kadar azalır, refah kaybı o kadar artar.

Kişisel Vergi Yükü = Kişinin Ödediği Toplam Vergi Miktarı / Kişinin Geliri

e) Gelir Grupları Bakımından Vergi Yükü

Gelir büyüklüklerine göre gruplandırılmış yükümlülerin, devlete ya da diğer kamu tüzel kişilerine belirli bir devre içinde yaptıkları vergi ve vergi benzeri ödemelerin aynı devredeki gelirlerine oranlanması suretiyle bulunmasıdır. Gelir dağılımı ve refah analizleri açısından önem taşır.

Grubun Vergi Yükü = Grubun Ödediği Toplam Vergi Miktarı / Grubun Geliri

f) Sektörel Vergi Yükü

Ekonomiyi oluşturan tarım, sanayi, hizmetler gibi çeşitli sektörler açısından, sektörün ödediği vergi toplamının sektörün gelirine oranıdır. Sektörün rekabet gücünü ve karlılığını etkiler, sektörel vergi yükü ne kadar azsa, sektörün karlılığı ve rekabet gücü o kadar yüksektir.

Sektörel Vergi Yükü = Sektörün Ödediği Toplam Vergi Miktarı / Sektörün Geliri

g) Bölgesel Vergi Yükü

Bölgenin ödediği toplam vergi miktarının bölgenin gelirine oranıdır. Bölgenin diğer bölgelere göre rekabet gücünü ve yatırım cazibesini, bölgesel ve yerel refah düzeyini, bölgeler arası kalkınma farkını etkiler.

Bölgesel Vergi Yükü = Bölgenin Ödediği Toplam Vergi Miktarı / Bölgenin Geliri

h) Brüt Vergi Yükü

Vergi hasılatının piyasa fiyatlarıyla milli gelire oranıdır.

i) Net Vergi Yükü

Brüt vergi yükünden toplumun veya bireylerin kamu hizmetlerinden sağladığı fayda düşülünce net vergi yüküne ulaşılır. Bir ekonomide toplanan tüm vergilerden mali yardımlar ve transfer harcamaları çıkarıldıktan sonra kalan kısmın milli gelire oranı şeklinde ifade edilmektedir.

Net Vergi Yükü = (Toplam Vergi Hasılatı – Transfer Harcamaları) / Milli Gelir

j) Gerçek Vergi Yükü

Net vergi yüküne mükellefe yansıyan vergiler eklenip, mükellefin yansıttığı vergiler çıkarıldığında gerçek vergi yüküne ulaşılır. Verginin ekonomiye dolaylı ve dolaysız tüm etkileri hesaba katılarak yarattığı tüm kayıp ve kazançların birlikte düşünülmesi halinde gerçek vergi yüküne ulaşılmaktadır.

Gerçek Vergi Yükü = Net Vergi Yükü + Yansıyan Vergiler – Yansıtılan Vergiler

9.2 Optimal Vergileme (Vergi Yükünün Sınırları)

Vergilemede optimal vergi yükü, optimal vergi oranı nedir, vergilemede üst sınır ne olmalıdır konusunda maliye literatürüne geçmiş değişik görüşler vardır.

a) Colin Clark

Clark'a göre, vergi yükü yüzde 25'i aşmamalıdır, verginin sınırı milli gelire göre belirlenmelidir ve vergiler, milli gelirin %25'ini geçmemelidir.

b) Fizyokratlar

Fizyokratlara göre vergi yükü yüzde 20'yi aşmamalıdır. Fizyokratlar, iktisadi düzenin doğal yasalara göre işlediğini savunan görüşün temsilcileridir. Temsilcileri; F. Quesnay, Baudeau, Turgot, Mirabeau, D.Nemours'dur. Onlara göre devletçe alınacak olan vergi, mükelleflerin ferdi gelirlerinin %20'sini aşmamalıdır.

c) Pigou ve Dalton

Marjinalist yaklaşımı savunan Pigou ve Dalton, mükelleflerin vergileme sonucu katlandıkları marjinal maliyet ile, devletçe yerine getirilen hizmetlerin marjinal faydası karşılaştırılarak, vergileme sınırının tespit edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Vergilerin marjinal maliyetinin harcamaların marjinal faydasını aştığı nokta, vergilemede üst sınırdır.

d) Higgins

Higgins'e göre, vergisini ödeyen mükelleflerin, ödedikleri vergi karşılığında yararlandıkları kamu hizmetlerinden sağladıkları fayda ile eğer bu vergiyi ödemeselerdi, bu paralarla piyasadan sağlayacakları faydanın eşitlendiği noktada, vergileme sınırına ulaşılmış demektir.

e) Neumark'ın Mali Kanunu

Vergilemede sınırın aşıldığını gösteren mali göstergeler de vardır. Gerloff ve Neumark, bu göstergeleri bir mali kanun halinde ortaya koymuşlardır. Bu kanuna göre, vergilemede optimal nokta aşılınca, vergi hasıla-

tında artış yavaşlar ve hatta azalır, buna karşılık vergi toplama masrafları ve tahsil edilmedik vergi bakayaları ve vergi kaçakçılığı artar, mükellefler vergiye karşı ikame etkisi gösterir.

f) Arthur Laffer ve Laffer Eğrisi

Vergilemenin sınırı ile ilgili olarak en önemli görüş, arz yönlü bir iktisatçı olan A. Laffer'e aittir.

Laffer'e göre, bir ülkede vergi oranları belli bir sınırı aştıktan sonra, devletin elde edeceği vergi hasılatı azalacaktır. Laffer'e göre, öyle bir sınırda vergi oranları durdurulmalıdır ki, devlet en yüksek geliri elde edebilsin. Laffer, arz yönlü bir iktisatçı olduğundan, devletin küçültülmesini, vergi oranlarının düşürülmesini, kamu harcamalarının sınırlandırılmasını istemektedir.

Laffer Eğrisi, vergi hasılatı ile vergi oranı arasındaki ilişkiyi gösteren çan şeklinde bir eğridir. Laffer eğrisini arz yanlı iktisadın temsilcisi olan Arthur Laffer teorileştirmiştir.

Laffer eğrisine göre:

i- Fiili vergi oranı optimal vergi oranından düşükse, devlet vergi oranını artırarak vergi hasılatını artırabilir. Çünkü bu bölgede vergi oranı çok düşük olduğundan verginin gelir etkisi ikame etkisinden büyüktür, verginin daraltıcı (çarpan) etkisi küçüktür, verginin karar beyan etkisi küçüktür, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı düşüktür.

ii- Fiili vergi oranı optimal vergi oranına eşitse, vergi hasılatı maksimumdur.

iii- Fiili vergi oranı optimal vergi oranını aşmışsa, devlet vergi oranını artırdıkça vergi hasılatı düşmeye başlar. Çünkü bu bölgede vergi oranı çok yüksek olduğundan verginin ikame etkisi gelir etkisinden büyüktür, verginin daraltıcı (çarpan) etkisi artmıştır, verginin karar beyan etkisi artmıştır, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı artmıştır.

ÇIKMIŞ SORU ?

A. Laffer'in vergi oranları ile vergi gelirleri arasında kurduğu ilişkiye göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Optimal vergi oranından daha yüksek oranlarda vergilendirilmeye gidilmesi hâlinde vergi gelirleri daha yüksek olacaktır.
B) Vergilemede optimal nokta aşılınca vergi oranının düşürülmesi vergi hasılatını artırır.
C) Optimal vergi oranı aşıldıktan sonra vergi oranının artırılması üretimi artıracaktır.
D) Vergilerin düz oranlı olması hâlinde optimal vergi oranı yeterli vergi geliri sağlamayacak ve bütçe açıkları ortaya çıkacaktır.
E) Vergilerin artan oranlı olması hâlinde ikinci dilimden sonraki oran artışları vergi gelirlerini düşürecektir.

Yanıt (B)

KPSS - 2009

g) Vergileme Sınırı (Vergi Optimali)

Vergi hasılatını maksimum kılan vergi oranıdır. Ülkedeki mevcut vergi yasalarına göre vergi oranlarının artırılması usulü ile ulaşılabilecek maksimum vergi miktarıdır. Optimal vergi oranı aşıldığında vergi oranı arttıkça vergi hasılatı düşmeye başlar. Vergileme sınırı, vergi potansiyelinden daha düşük bir kavramdır.

9.3 Vergi Kapasitesi (Vergi Potansiyeli, Vergilendirilebilir Kapasite)

Vergi kapasitesi, bir ülke ekonomisinin taşıyabileceği maksimum vergi yükünü gösterir ve ülkedeki tüm mükelleflerin vergi ödeme güçlerinin toplamını ifade eder.

Vergi kapasitesi, toplumun milli gelirin ne kadarını vergi yoluyla kamu yükünün finansmanına ayırabileceğini gösterir, bu açıdan milli gelirin asgari geçim düzeyinin üzerinde kalan kısmına eşittir.

Vergi kapasitesini belirleyen temel faktörler şunlardır:

a) Mükelleflerin vergi bilinci ve vergi ahlakı
b) Gelir idaresinin etkinliği,
c) Toplumun tüketim kalıpları
d) Gelir dağılımı
e) Kişi başına gelir düzeyi, ülkenin gelir düzeyi
f) Ekonominin parasallaşma derecesi
g) Ekonominin dışa açıklık derecesi
h) Siyasal karar organlarının, siyasi kaygılar dışında vergi koyma sınırı

Vergilemenin bir sınırı (kapasitesi) vardır. Bu sınır aşılırsa, mükellefler vergilere karşı tepki gösterirler. Bu tepkiler, bazen vergiden kaçınmanın ve vergi kaçakçılığının yaygınlaşması, bazen ekonomide toplam harcamaların azalması ve ekonomide sermaye birikiminin yavaşlaması şeklinde kendini gösterir.

9.4 Vergi Gayreti

Vergi kapasitesinin gösterdiği potansiyel vergi hasılatı ile fiili vergi hasılatı arasındaki oransal ilişkiye vergi gayreti denir. Vergi teşkilatının vergi toplama başarısını, etkinliğini ölçen bir kavramdır.

Vergi Gayreti = Fiili Vergi Yükü / Potansiyel Vergi Yükü

Vergi Gayreti = 1 ise vergi kapasitesi tam olarak kullanılmaktadır.

Vergi gayreti < 1 ise vergi kapasitesi tam olarak kullanılmamaktadır.

Vergi gayreti > 1 ise vergi gayreti vergi kapasitesinin üstündedir.

10- VERGİYE KARŞI TEPKİLER

Mükelleflerin vergi baskısından kurtulmak için gösterdiği farklı tepkiler, farklı davranış türleri olabilmektedir: Vergiden kaçınma vergi kaçırma (vergi kaçakçılığı), vergi grevi, verginin reddi, verginin amortismanı, verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu), verginin dönüştürülmesi, verginin yansıtılması, verginin etkilerinden kurtulma gibi.

10.1 Vergi Baskısı (Vergi Tazyiki, Subjektif Vergi Yükü)

Ödenen vergilerin mükelleflerin davranışları üzerinde yaratacağı psikolojik tepkilere vergi baskısı denir. Vergi baskısı vergi yükünden kaynaklanan psikolojik tepkilerdir.

10.2 Vergiden Kaçınma

Mükelleflerin, henüz vergiyi doğuran olay gerçekleşmeden ve vergi borcu doğmadan, doğabilecek vergi yükümlülüklerini, vergi kanunlarına aykırı hareket etmeksizin azaltmalarına veya ortadan kaldırmalarına vergiden kaçınma denir. Vergiden kaçınma hazinenin gelirini azaltan bir davranış olduğu halde vergi kanunları ihlal edilmediğinden her hangi bir ceza yaptırımı bulunmamaktadır.

Vergiden kaçınmanın başlıca iki yolu vardır.

i- Vergiyi doğuran olaya sebebiyet vermeme: Vergiyi doğuran olay, verginin konusu ile verginin mükellefi arasında ilişki kuran olaydır. Mükellefler, vergi konusu ile ilişki kurmayarak vergi baskısından kurtulabilmektedir. Emlak vergisi ödemek istemeyen mükelleflerin ev satın alma yerine kirada oturması gibi. Özel Tüketim Vergisi ödenmesi gereken sıfır km. yeni araç alma yerine ikinci el taşıt alarak ÖTV ödemekten kurtulmak gibi. İthalat vergisi ödememek için ithal mal yerine yerli mal kullanmak gibi.

ii- Kanunlardaki boşluklardan yararlanma, kanunu lehine yorumlama: Mükellefler, kanundan kaynaklanan boşlukların bulunması ya da kanun metinlerine farklı anlam vererek lehine yorumlaması yoluyla vergiden kaçınabilir. Daha az vergi vermek isteyen mükelleflerin şahıs şirketleri yerine sermaye şirketleri kurmaları gibi. Şirket karını dağıtmak yerine sermayeye eklemek gibi.

10.3 Vergi Kaçakçılığı (Vergi Kaçırma)

Mükelleflerin vergiyi doğuran olay gerçekleştikten ve vergi borcu doğduktan sonra vergi kanunlarına aykırı davranmak ve kanunları uygulamakla görevli bulunan vergi dairesinin aldığı önlemlere karşı gelmek suretiyle vergi borcunu hiç ödememesi veya kısmen ödemesidir.

Vergi mükelleflerinin vergi yükümlülüklerini vergi kanunlarını ihlal ederek azaltmaları veya ortadan kaldırmalarıdır. Sahte (naylon) fatura kullanma, muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleme veya kullanma, defter ve kayıtları yok etme, kayıt dışı faaliyet yapma gibi.

Vergi matrahı ve marjinal vergi oranı arttıkça kaçakçılık eğilimi de artmaktadır. Vergi cezalarının ağırlığı gibi müeyyidelerin caydırıcılığı, mükelleflerin risk alma derecesi, vergi denetimlerinin sıklığı ve etkinliği, yakalanma ihtimalinin yüksekliği de kaçakçılık eğilimini etkilemektedir.

10.4 Vergi Grevi

Mükelleflerin, topluca vergi yükümlülüklerini yerine getirmeme davranışıdır.

10.5 Verginin Reddi

Mükelleflerin topluca herhangi bir verginin tümden kaldırılmasına yönelik bir tepki göstermesidir. Vergi kaçakçılığı ferdi bir davranış iken, verginin reddi toplumsal bir davranıştır.

11- VERGİNİN AMORTİSMANI, SERMAYELEŞTİRİLMESİ, DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Verginin amortismanı ve sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu) ekonomide alım satım, mübadele (değişim) sürecinde ortaya çıkan olgulardır. Verginin dönüştürülmesi ise üretim sürecinde ortaya çıkan bir olgudur.

11.1 Verginin Amortismanı

Yeni bir vergi konması veya mevcut vergi oranının artması nedeniyle talebin azalması karşısında, satıcıların iskonto yaparak fiyatı düşürmeleri nedeniyle, vergi konusu eşyanın sermaye değerinin veya getirisinin düşmesidir. Emlak vergisindeki veya motorlu taşıtlar vergisindeki artışın bina, arsa ve sıfır araba talebini düşürmesi sonucu, piyasada bu malların fiyatının veya değerinin düşmesi gibi.

Dayanıklı tüketim mallarının, getirisi olan menkul ve gayri menkul sermaye unsurlarının sermaye değeri veya getirisi, üzerine konan vergi nedeniyle piyasadaki cari faiz oranı kadar düşer.

Sermaye Değeri = Yıllık İrat / Cari Faiz Oranı

Verginin Amortismanı = Sermaye Değeri X Vergi Oranı

Vergi Sonrası Sermaye Değeri = Sermaye Değeri – Verginin Amortismanı

11.2 Verginin Sermayeleştirilmesi (Kapitalizasyonu)

Mevcut vergi oranının düşürülmesi veya verginin kaldırılması nedeniyle talebin artması karşısında, satıcıların zam yaparak fiyatı artırmaları nedeniyle, vergi konusu eşyanın sermaye değerinin veya getirisinin artmasıdır. Emlak vergisindeki veya motorlu taşıtlar vergisindeki düşüşün bina, arsa ve sıfır araba talebini artırması sonucu, piyasada bu malların fiyatının veya değerinin yükselmesi gibi.

ÇIKMIŞ SORU

Vergiye tabi olan bir malın kısmen veya tamamen vergi dışı tutulması nedeniyle, verginin konusunu oluşturan iktisadi unsurun değerinde meydana gelen artış etkisine ne ad verilir?

A) Verginin amortismanı
B) Vergi piramidi
C) Verginin kapitalizasyonu
D) Verginin dönüştürülmesi
E) Vergi muafiyeti

Yanıt (C)

KPSS - 2004

11.3 Verginin Dönüştürülmesi (Telafisi)

Vergi firmaların rekabet gücünü ve karlılığını azaltarak, üreticilerin vergi nedeniyle azalan rekabet güçlerini, yüksek teknolojiye yönelerek telafi etmelerini sağlar. Böylece vergi üretim teknolojisinin yenilenmesini, dönüşmesini teşvik eder. Dönüştürmede hem iş hem de iş dışı alanlarda verimlilik artışı yapılarak verginin negatif boyutu pozitife dönüştürülmüş olur.

12- VERGİNİN YANSIMASI

Yansıma, vergiyi ödemekle yükümlü kanuni mükellefin ödediği vergiyi fiyat mekanizmasından yararlanarak kısmen veya tamamen başkalarına devretmesidir. Üretim ve tüketim zincirindeki tedarikçi, üretici, toptancı, perakendeci ve tüketicinin ödedikleri vergiyi geriye veya ileriye doğru yansıtmasıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Vergiyi ödeyen yükümlünün bu vergiyi başkalarına kısmen veya tamamen devretmesine ne ad verilir?

A) Verginin yansıması
B) Verginin yerleşmesi
C) Verginin amortismanı
D) Verginin telafisi
E) Vergi kaçırma

Yanıt (A)

KPSS - 2009

12.1 YANSIMANIN AŞAMALARI

Yansıma, birbirini takip eden dört aşamadan meydana gelen bir süreçtir: Ödeme, vurgu, aktarma ve yerleşme.

a) Ödeme Aşaması

Yansımanın ilk aşaması, verginin yükümlüsünün vergiyi ödemesidir. Verginin yansımasından bahsedebilmesi için öncelikle verginin yasal yükümlüsü (kanuni mükellef) tarafından alacaklı vergi dairesine ödenmesi gerekmektedir.

b) Vurgu Aşaması

Yansımanın ikinci aşaması ödenen verginin yükünün mükellefçe algılanmasıdır. Kanuni mükellefin ödediği vergiden dolayı mali baskı hissetmesi ve bir yük olarak algılaması (vurgu) sonucu bu vergiyi bir başkasına aktarma kararına varmasıdır.

c) Aktarma aşaması

Yansımanın üçüncü aşaması yükün aktarılmasıdır. Aktarma, vurgudan sonra vergi yükünün bir başkasına geçirilmesi olayıdır. Aktarma olayı tamamıyla ekonomik koşullara bağlı bir olaydır. Eğer piyasa koşulları uygunsa verginin yansıtılması kolaylaşacak, uygun değilse zorlaşacaktır.

d) Yerleşme Aşaması

Yansımanın dördüncü aşaması yerleşme aşamasıdır. Yerleşme, verginin artık aktarılamayacak şekilde bir kişi veya kişi grubu üzerinde kalmasıdır. Vergi genellikle nihai tüketici üzerinde yerleşir. Verginin üzerinde yerleştiği kişiye, yani vergi nedeniyle gelirinde veya satın alma gücünde azalma olan kişiye fiili mükellef, taşıyıcı veya yüklenici denir.

12.2 VERGİNİN YAYILMASI

Eğer aynı vergiye ilişkin olarak yansıma sürecinde sürekli vurgu ve aktarma olayı yinelenirse bu durumda verginin yayılması olayı meydana gelir.

12.3 YANSIMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Yansımayı etkileyen faktörleri ikiye ayırarak ele alacağız: Mikro ekonomik faktörler ve makro ekonomik faktörler

1- Yansımayı etkileyen Mikro Ekonomik Faktörler

Yansımayı etkileyen mikro ekonomik faktörler şunlardır: Üzerine vergi konulan malın talep esnekliği, arz esnekliği, malın türü (maliyet yapısı), verginin türü, verginin yüksekliği, piyasa yapısı.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi vergi yansımasını etkileyen mikro ekonomik faktörlerden biri değildir?

A) Talebin fiyat esnekliği
B) Piyasanın yapısı
C) Verginin türü
D) Arzın fiyat esnekliği
E) Mükelleflerin vergileri finansman şekli

Yanıt (E)

KPSS - 2002

a) Talep Esnekliği

Üzerine vergi konan malın talep esnekliğine göre yansıma türü ve biçimi değişir.

i- Talep esnekliği sonsuz, talep eğrisi yatay ise: Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır, tüketiciye (ileriye) hiç yansımaz. Çünkü talep esnekliği sonsuz olduğundan talep fiyattaki değişmeye sonsuz duyarlıdır, vergi nedeniyle üreticilerin maliyeti artsa bile bunu fiyata yansıtamazlar, verginin tamamı üretici üzerinde kalır, malın piyasa fiyatı hiç değişmez.

ii- Talep esnekliği sıfır, talep eğrisi dik ise: Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır, üreticiye (geriye) hiç yansımaz. Çünkü talep esnekliği sıfır olduğundan talep fiyattaki değişmeye hiç duyarlı değildir, vergi nedeniyle üreticilerin maliyeti arttığında, maliyet artışının tamamını fiyata yansıtırlar, böylece verginin tamamı tüketici üzerinde kalır, malın piyasa fiyatı vergideki artış kadar yükselir.

iii- Talep eğrisi negatif eğimli, arz eğrisi pozitif eğimli ise: Verginin bir kısmı üreticiye, bir kısmı tüketiciye yansır. Kime ne kadar yansıyacağı esnekliklerle ters orantılıdır.

Talep esnekliği > Arz esnekliği ise verginin çoğu üreticiye, azı tüketiciye yansır.
Talep esnekliği < Arz esnekliği ise verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır.
Talep esnekliği = Arz esnekliği ise verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır.

b) Arz Esnekliği

Üzerine vergi konan malın arz esnekliğine göre yansıma türü ve biçimi değişir.

i- Arz esnekliği sıfırsa (Piyasa dönemi, en kısa dönem): Verginin tamamı üreticiye yansır, tüketiciye hiç yansımaz. Çünkü üretici vergi artışını fiyata yansıtmak isteyince talep düşer, talep düşünce fiyat düşer, vergi üreticiye yerleşir.

ii- Arz esnekliği düşükse (Kısa dönem): Verginin çoğu üreticiye, azı tüketiciye yansır.

iii- Arz esnekliği yüksekse (uzun dönem): Verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır.

iv- Arz esnekliği sonsuzsa: Verginin tamamı tüketiciye yansır.

c) Vergilendirilen malın türü

Malın lüks veya zorunlu mal olmasına göre yansıma biçimi değişecektir.

i- Zorunlu mallarda yansıma: Vergilendirilen malın temel gıda maddeleri, ekmek gibi zorunlu mal olması halinde bu malların talebinin fiyat esnekliği çok düşük olmasından dolayı üreticiler vergiyi kolayca tüketicilere yansıtabilecektir. Zorunlu mallarda vergi tüketiciye, ileriye yansır.

ii- Lüks mallarda yansıma: Vergilendirilen malın lüks mal olması durumunda fiyat esnekliği yüksek olması nedeniyle üreticiler vergiyi tüketiciye daha zor yansıtılabilecektir. Lüks mallarda vergi üreticiye, geriye yansır.

d) Verginin türü

Gelir ve servetin kullanımı üzerinden alınan katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, gümrük vergisi gibi dolaylı vergilerin yansıtılması kolay, gelir ve servetin varlığı (mevcudiyeti) üzerinden alınan gelir ve kurumlar vergisi gibi dolaysız vergilerin yansıtılması zordur.

e) Vergi oranının yüksekliği

Düşük oranlı vergilemede verginin yansıması kolay, yüksek oranlı vergilemede verginin yansıması zordur. Yüzde 18 oranındaki bir verginin fiyat içine gizlenerek yansıtılmasından, yüzde 1 oranındaki bir verginin fiyat içine gizlenerek yansıtılması daha kolaydır.

f) Piyasa yapısı

Piyasa yapısına bağlı olarak yansımanın türü ve biçimi değişmektedir: Piyasaları tam rekabet piyasası ve eksik rekabet piyasaları (monopol (tekel), tekelci rekabet ve oligopol) diye iki ana gruba ayırabiliriz.

i- Tam rekabet piyasasında yansıma: Piyasa talep eğrisi yataydır, sonsuz esnektir. Hiçbir firma piyasa fiyatını etkileyemez, piyasa fiyatı veridir. Firmalar vergi nedeniyle maliyeti artsa bile bunu fiyata yansıtamaz. Dolayısıyla tam rekabet piyasasında verginin tamamı üreticiye yansır, tüketiciye hiç yansımaz.

ii- Eksik rekabet piyasalarında yansıma: Eksik rekabet piyasalarında üreticinin monopol gücü, yani fiyatı belirleme gücü arttıkça verginin tüketiciye yansıyan kısmı da artacaktır. Monopol en kolay biçimde vergiyi tüketiciye yansıtır, olipol piyasasında ikinci, monopollü rekabet piyasasında ise üçüncü kolay biçimde üretici vergiyi tüketiciye yansıtabilir. Yani tam rekabet piyasasına yaklaştıkça, üreticinin vergiyi fiyata ve dolayısıyla tüketiciye yansıtma gücü azalır.

iii- Monopol piyasasında eğer vergi monopol karı üzerine konmuşsa verginin tamamı tüketiciye yansır, eğer vergi monopolün ürettiği mal üzerine konmuşsa, vergi dolayısıyla maliyet eğrisi yükseleceğinden verginin bir kısmı tüketiciye yansıyacak, bir kısmı karın azalması şeklinde monopole yansıyacaktır.

2- Yansımayı etkileyen Makro Ekonomik Faktörler

Yansımayı etkileyen üç temel makroekonomik değişken vardır: Makro ekonomik konjonktür, para politikası ve vergilerin harcamalara dönüşme hızı.

a) Makro ekonomik Konjonktür

Makro ekonomik konjonktür, ekonominin iki dip veya iki zirve noktası arasındaki dönemsel salınımına veya dalgalanmasına denir.

Bir konjonktür döneminde dört kısım bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla dip, genişleme (canlanma), zirve (doruk) ve daralma (resesyon) dönemleridir.

i- Canlanma Konjonktüründe Yansıma: Ekonominin dipten zirveye doğru hareketine canlanma (genişleme) konjonktürü denir. Genişleme konjonktüründe mal ve hizmetlere yönelik talep artacağından vergi fiyatların içinde rahatça gizlenerek ileriye doğru yansıtılabilecektir. Bu dönemde geriye doğru yansıma çok güçtür.

ii- Daralma Konjonktüründe Yansıma: Daralma konjonktüründe ise, talep daraldığından fiyatlar düşmekte ve verginin ileriye doğru yansıması güçleşmektedir. Bu dönemde mükelleflerin vergiyi ancak geriye doğru yansıtması mümkün olabilecektir.

b) Para Politikası

Merkez Bankasının sıkı veya gevşek para politikası uygulamasına göre yansımanın türü ve yapılabilirliği değişecektir.

i- Gevşek para politikasında yansıma: Devletin vergi aracılığıyla elde ettiği finansman kaynakları dolayısıyla para stokunda meydana gelen azalma, Merkez Bankası tarafından aynı tutarda veya daha fazla miktarda para arzı artışıyla karşılanması halinde ekonomide talep artacak, fiyatlar yükselecek ve verginin ileriye doğru yansıması kolaylaşacaktır. Bunun böyle gerçekleştirilmesi için satış hacminin aynı kalması gerekecektir.

ii- Sıkı para politikasında yansıma: Devletin vergi aracılığıyla elde ettiği finansman kaynakları dolayısıyla para stokunda meydana gelen azalma, Merkez Bankası tarafından daha az miktarda para arzı artışıyla karşılanması halinde ekonomide talep daralacak, fiyatlar gerileyecek ve verginin geriye doğru yansıması kolaylaşacaktır.

c) Vergilerin Kamu Harcamalarına Dönüşme Hızı

Ekonomideki toplam talebin bileşenlerinden birisi de kamu harcamasıdır. Bu itibarla kamu harcamasında meydana gelecek artışlar talepte ve milli gelirde çarpan etkisiyle artışa yol açacak, fiyatlar yükselecek, verginin ileriye yansıması kolaylaşacaktır.

Diğer yandan vergiler sızıntı olup talepte ve milli gelirde çarpan etkisiyle daralmaya yol açarlar. Ancak vergilerin daraltıcı etkisi, reel harcamaların genişletici etkisinden küçüktür.

i- Verginin alındığı dönemde kamu harcamasına dönüşmesi durumunda: Denk bütçe katsayısı bire eşit olduğundan toplam talepte bir genişleme meydana gelecek, ekonomi canlanma konjonktürüne girecek, verginin ileriye yansıması kolaylaşacak, geriye yanması güçleşecektir.

ii- Vergilerin alındığı dönemde kamu harcamasına dönüşmemesi durumunda: Toplam talepte bir azalma meydana gelecek, ekonomi daralma konjonktürüne girecek, verginin geriye yansıması kolaylaşacak, ileriye yanması güçleşecektir.

12.4 YANSIMA TÜRLERİ

1- İleriye (Tüketiciye) Doğru Yansıma

Verginin nihai tüketiciye doğru yansımasıdır. Verginin fiyat içinde gizlenerek, fiyata vergi kadar zam yapılarak pazarlama veya üretim zincirinin bir sonraki halkasına aktarıldığı yansıma türüdür.

İleriye doğru yansımanın başarıyla gerçekleştirilebilmesi için satıcının pazarlık gücünün yüksek olmasının yanında, malın talep esnekliğinin düşük, arz esnekliğinin yüksek olması, ekonominin genişleme konjonktüründe olması, Merkez Bankası'nın gevşek para politikası izlemesi gerekir.

Diğer taraftan KDV gibi geniş tabanlı vergiler, dar kapsamlı vergilere oranla ileriye doğru daha kolay yansıtabilir.

ÇIKMIŞ SORU

Yansıma ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Geniş tabanlı vergiler, dar kapsamlı vergilere oranla ileriye doğru daha kolay yansıtabilir.
B) Dar tabanlı vergiler, geniş kapsamlı vergilere oranla ileriye doğru daha kolay yansıtılabilir.
C) Geniş tabanlı vergiler, dar kapsamlı vergilere oranla geriye doğru daha kolay yansıtılabilir.
D) Geniş tabanlı vergiler ileriye doğru yansıtılamaz.
E) Dar tabanlı vergilerin ileriye doğru yansıtılabilmesi hiçbir koşulda mümkün değildir.

Yanıt (A)

KPSS - 2001

2- Geriye (Üreticiye) Doğru Yansıma

Verginin üretim faktörü sahiplerine, tedarikçilere, üreticilere doğru yansımasıdır. Verginin fiyatlarda iskonto yapılarak üretim veya pazarlama zincirinin bir önceki aşamasına intikal ettirilmesidir.

Geriye yansımada üretime katılan faktörlerin fiyatları indirilerek daha düşük maliyetin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bu ise üreticinin maliyetlerini düşürmek için işçilere daha düşük ücret vermek, hammaddeleri daha ucuza satın almak veya kirayı düşürmek gibi uygulamalara sevk edecektir.

3- Sınırlı Yansıma

Sınırlı yansıma, aktarmanın ve yansımanın belirli bir yönde olacağını ve belirli bir iktisadi unsur ya da kişi üzerinde toplanacağını, yansıma sonucu verginin yayılmasından söz edilemeyeceğini ifade eder. Sınırlı yansıma daha çok tüketim mallarında görülür. Sınırlı yansımada vergi fiili mükellef (taşıyıcı, yüklenici) üzerine yerleşir.

4- Sınırsız Yansıma

Sınırsız yansıma, verginin sürekli aktarılacağını, verginin her alana transfer edileceğini, vergi yükünün toplumun her katmanına yayılacağını ve hissedilmeyecek hale geleceğini ifade eder. Sınırsız yansıma daha çok üretim mallarında görülür. Sınırsız yansımada yerleşme aşaması yoktur, vergi yükü toz gibi bütün toplumа yayılacağından vergi kimse üzerine yerleşmez.

3- Kanuni (Yasal) Yansıma

Kanuni yansıma, kanun koyucunun öngördüğü biçimde gerçekleşen yansımadır. Yasa koyucunun bizzat yapmış olduğu kanuni düzenlemeler ile verginin yansımasını öngörmüş olması durumunda gerçekleşir. Bu durumlarda verginin yansıması kanundan kaynaklandığı için, devlet vergilerle ilgili yasal düzenlemeleri yaparken verginin mükellef tarafından diğer kişilere aktarmasını uygun görmektedir. Katma değer vergisinde olduğu gibi.

4- Fiili Yansıma

Fiili yansıma, ekonomik işlemlerden ve fiyat mekanizmasından yararlanmak suretiyle mükellefin vergi yükünü, yasa koyucunun böyle bir amacı olmamasına rağmen, başka kişilere devretmesi, aktarmasıdır.

KDV gibi dolaylı vergilerde yansıma nedeniyle verginin kanuni mükellefi ile fiili mükellefi farklı kişilerdir. Gelir vergisi, kurumlar vergisi gibi dolaysız vergilerde ise verginin yansıtılmadığı varsayımıyla verginin kanuni mükellefi ile fiili mükellefi aynı kişilerdir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerin hangisinde verginin fiili mükellefi ve kanuni mükellefi ayrı ayrı kişilerdir?

A) Kurumlar vergisi
B) Emlak vergisi
C) Gelir vergisi
D) Katma değer vergisi
E) Motorlu taşıtlar vergisi

Yanıt (D)

KPSS - 2008

5- Biçimsel (Şekli) Yansıma

Biçimsel, şekli yansıma, sadece verginin kim tarafından ödendiğinin araştırıldığı yansıma şeklidir, mükellefin vergiye tepkisine bakılmaz.

6- Efektif Yansıma

Efektif yansıma, mükellefin vergiye karşı tepkisinin ve bu tepkinin sonuçlarının araştırıldığı yansımadır, yansımasının fiili etkileri ölçülür.

7- Mutlak Yansıma

Mutlak yansıma, kamu harcamaları sabitken, bir verginin kendi içinde, yani matrahında veya oranında yapılan bir değişikliğin gelir dağılımına yansımasıdır. Kurumlar vergisi oranının yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürülmesinin, kurumlar vergisinde yatırım indiriminin kaldırılmasının, gelir vergisinde en az geçim indirimi uygulamasına geçilmesinin, gıda, sağlık, eğitim, tekstilde KDV oranlarının düşürülmesinin gelir dağılımına yansıması gibi.

8- Diferansiyel Yansıma

Diferansiyel yansıma, kamu harcamaları sabitken, bir verginin kaldırılıp yerine başka bir vergi konmasının gelir dağılımına yansımasıdır. Temmuz 2002 tarihinde Taşıt Alım Vergisinin kaldırılıp Özel Tüketim Vergisinin konmasının, ticari kazançların vergilendirilmesinde götürü usulün kaldırılıp basit usulün konmasının gelir dağılımına yansıması gibi.

9- Çapraz Yansıma

Talep esnekliği yüksek olan lüks bir mal (pasta) üzerine vergi konduğunda, satıcının bu malın fiyatına dokunmayıp talep esnekliği düşük olan zorunlu bir başka malın (ekmek) fiyatını yükseltmesidir.

10- Çift Yansıma

Verginin önce üzerine konduğu malın üretim maliyetine yansıması, sonra da malın fiyatına yansıtılmasıdır. Çift yansıma genelde talep esnekliği düşük olan zorunlu mallarda ortaya çıkar, talep esnekliği yüksek olan lüks mallarda pek ortaya çıkmaz.

11- Harcama Yansıması

Harcama yansıması, devletin bütçeden yapmış olduğu eğitim, sağlık, savunma gibi kamu harcamalarındaki artış ve azalışların gelir dağılımına yansımasıdır.

Eğitim, sağlık, öğrenci bursları, yoksullara yardım gibi kamu harcamalarındaki artışın gelir dağılımına pozitif yansıması, borç faiz ödemelerindeki artışın gelir dağılımına negatif yansıması gibi.

12- Bütçe Yansıması

Bütçe yansıması, reel harcama, transfer harcaması, cari harcama, yatırım harcaması gibi bütçedeki harcama gruplarında meydana gelen artış ve azalışların gelir dağılımına yansımasıdır.

13- RAMSEY KURALI

Vergilemede Ramsey kuralına göre, ekonomik işleyişte etkinliği sağlamak için tüketim vergilerinin talebin fiyat esnekliği yüksek olan mallarda daha düşük, talebin fiyat esnekliği düşük olan mallarda daha yüksek oranda belirlenmesi gerekir. Talebin fiyat esnekliği yüksek olan mallardan daha düşük, talebin fiyat esnekliği düşük olan mallardan daha yüksek oranda vergi alınmalıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Vergilemede Ramsey kuralına göre, ekonomik işleyişte etkinliği sağlamak için tüketim vergileri nasıl düzenlenmelidir?

A) Talebin gelir esnekliği yüksek olan mallardan daha düşük, talebin gelir esnekliği düşük olan mallardan daha yüksek oranda vergi alınmalıdır.
B) Talebin gelir esnekliği yüksek olan mallardan daha yüksek, talebin gelir esnekliği düşük olan mallardan daha düşük oranda vergi alınmalıdır.
C) Talebin fiyat esnekliği yüksek olan mallardan daha düşük, talebin fiyat esnekliği düşük olan mallardan daha yüksek oranda vergi alınmalıdır.
D) Talebin fiyat esnekliği yüksek olan mallardan daha yüksek, talebin fiyat esnekliği düşük olan mallardan daha düşük oranda vergi alınmalıdır.
E) Talebin fiyat ve gelir esnekliği yüksek olan mallardan daha yüksek, talebin fiyat ve gelir esnekliği düşük olan mallardan daha düşük oranda vergi alınmalıdır.

Yanıt (C)

KPSS - 2007

Ramsey kuralına göre etkinlik temeline dayalı olarak, marjinal vergi oranı ile faktör arz elastikiyeti arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Böylece emek, doğal kaynaklar gibi pek akışkan olmayan, sabit faktörlere oranla sermaye gibi akışkan, hareketli faktörler için, tercihli vergi işlemi etkinlik temeli esas alındığında haklı görünmektedir.

Sermaye gibi hareketli faktörlerin nispi olarak yüksek arz elastikiyeti, bu faktörler üzerindeki vergi yükünün öncelikle hareketli olmayan emek, doğal kaynaklar gibi faktörlere yansımasını sağlamaktadır. Devlet sermayeye vergi koyduğunda, sermaye başka ülkeye göç etmekte, dolayısıyla devlet emeği daha fazla vergilendirmek zorunda kalmaktadır.

14- H.DALTON VE SÜBYANSİYONUN YANSIMASI

H. Dalton'a göre, sübvanse edilen malın sonsuz talep esnekliğine sahip olması durumunda yapılan sübvansiyonun tümü fiyat düşüşü biçiminde tüketiciye yansır.

Sübvanse edilen malın sıfır talep esnekliğine sahip olması durumunda ise yapılan sübvansiyonun tümü fiyat artışı biçiminde üreticiye yansır.

ÇIKMIŞ SORU

H. Dalton'a göre, yapılan sübvansiyonun tümünün fiyat düşüşü biçiminde tüketiciye yansıması hangi koşullarda ortaya çıkar?

A) Sübvanse edilen malın sonsuz talep esnekliğine sahip olması durumunda
B) Sübvanse edilen malın sıfır arz esnekliğine sahip olması durumunda
C) Sübvanse edilen malın sıfır talep esnekliğine sahip olması durumunda
D) Sübvanse edilen malın arz ve talep esnekliklerinin birbirine eşit olması durumunda
E) Sübvanse edilen malın arz esnekliğinin talep esnekliğinden büyük olması durumunda

Yanıt (A)

KPSS - 2007

13- VERGİNİN ETKİLERİ

Verginin beş değişik etkisi vardır: Gelir etkisi, ikame etkisi, çarpan etkisi, karar-beyan etkisi ve mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi.

1- Verginin Gelir Etkisi

Vergi nedeniyle harcanabilir geliri azalan kişiyi, gelirindeki azalmayı telafi etmek amacıyla, daha çok emek arz etmeye, daha çok çalışmaya zorlamasıdır.

Mükellefin vergi konulması nedeniyle harcanabilir geliri azalacağından, vergi öncesi gelir düzeyini koruyabilmek için çalışma süresini uzatması, ek iş yapması veya yeni iş bularak çalışması gerekecektir.

Gelir etkisi düşük gelir düzeyinde daha büyük, yüksek gelir düzeyinde daha küçüktür. Gelir etkisi daha çok düşük gelir gruplarında görülür.

Gelir etkisi toplam vergi hasılatını artırıcı etki yapar.

ÇIKMIŞ SORU

Verginin gelir etkisi ne demektir?

A) Gelir vergisindeki artış sonucunda geliri azalan bir bireyin, eski gelir düzeyini devam ettirmek için daha fazla çalışmayı tercih etmesi
B) Gelir vergisindeki düşüş sonucu geliri artan bir bireyin, çalışmak yerine dinlenmeyi tercih etmesi
C) Gelir vergisindeki artış sonucunda geliri azalan bir bireyin, çalışmak yerine dinlenmeyi tercih etmesi
D) Vergi oranlarındaki artış sonucunda meydana gelen kamu gelirlerindeki artışın bütçe açıkları üzerindeki olumlu etkisi
E) Vergilerde düşüş olurken kamu harcamalarının da azaltılarak dengenin sağlanması

Yanıt (A)

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

Vergi artışından dolayı kişi daha çok çalışmayı tercih ediyorsa buna verginin hangi etkisi denir?

A) Gelir Etkisi
B) İkame Etkisi
C) Dışlama Etkisi
D) Çapraz esneklik
E) Yansıma Etkisi

Yanıt (A)

KPSS - 2003

2- Verginin İkame Etkisi

Vergi nedeniyle harcanabilir geliri azalan kişiyi, daha çok çalışıp daha çok vergi ödemek yerine, daha az çalışıp, daha çok dinlenmeye zorlamasıdır.

İkame etkisi yüksek gelir düzeyinde daha büyük, düşük gelir düzeyinde daha küçüktür.

ÇIKMIŞ SORU

Verginin ikame etkisi ne demektir?

A) Gelir vergisindeki artış sonucunda geliri azalan bireylerin eski gelir düzeylerini korumak için daha fazla çalışmayı tercih etmesi
B) Gelir vergisindeki düşüş sonucu geliri artan bireylerin daha fazla çalışmayı tercih etmesi
C) Vergilerdeki artışın daha fazla kamu harcaması yapılarak dengelenmesi
D) Vergi oranlarındaki düşüş sonucunda meydana gelen kamu gelirlerindeki düşüşün borçlanma ile ikame edilmesi
E) Gelir vergisindeki artış sonucunda geliri azalan bireylerin çalışmak yerine dinlenmeyi tercih etmesi

Yanıt (E)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU ?

Aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla tam zamanlı olarak çalışan bir kadın, ailesine daha fazla zaman ayırmak için yarı zamanlı olarak çalışmaya başlamıştır. Daha sonra, gelir vergisi oranlarındaki artış nedeniyle çalışmaktan tamamen vazgeçmiştir. Bu kadınla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Vergi gelirlerindeki artış gelir etkisi yaratmıştır.
B) Geliri artan devlete güvendiğinden çalışmaktan vazgeçmiştir.
C) Vergi oranlarındaki artış boş zamanı ucuzlattığından ikame etkisi yaratmıştır.
D) Devlet bütçesinin güçlenme eğilimi güven yarat-tığından ailesine daha fazla zaman ayırmayı tercih etmiştir.
E) Geleceğe dönük kötü bekleyişlere girdiğinden çalışma güdüsünü yitirmiştir.

Yanıt (C)

KPSS - 2007

İkame etkisinin gelir etkisini aştığı nokta emek arz eğrisinin büküm noktasıdır, o noktadan sonra emek arz eğrisi negatif eğimlidir. Yani boş zaman veya dinlenme normal maldır, ücret arttıkça boş zaman tercihi artar.

Vergi ne kadar dik artan oranlı ise, ikame etkisi o kadar büyüktür. İkame etkisi toplam vergi hasılatını azaltıcı etki yapar.

3- Verginin Çarpan (Çoğaltan) Etkisi

Vergi oranında bir birimlik artışın, ekonomide ve toplam talepte bir birimden daha fazla daraltıcı etki yapması, verginin çarpan etkisidir.

$$\text{Vergi Çarpanı} = K_t = \left(-\frac{c}{1-c(1-t)}\right)$$

Marjinal tüketim eğilim (c) arttıkça, verginin çarpan etkisi küçülür.

Marjinal vergi oranı (t) arttıkça, verginin çarpan etkisi büyür.

Vergi çarpanının büyüklüğü, transfer çarpanına eşit ancak ters yönlüdür. Yani transfer harcamaları ve vergiler aynı miktarda artırıldığında ekonomide ve toplam talepte her hangi bir değişme olmaz.

Ancak vergi çarpanının büyüklüğü, reel harcama çarpanından küçüktür. Yani reel harcamalar ve vergiler aynı miktarda artırıldığında ekonomide ve toplam talepte az da olsa genişletici bir etki ortaya çıkar.

4- Verginin Karar veya Beyan Etkisi

Vergilerin satın alma gücünü azaltarak kişilerin üretim, yatırım, tüketim, tasarruf kararlarını etkilemesine verginin karar veya beyan etkisi denir. Vergi mükelleflerin satın alma güçlerini etkilediği gibi, aynı zamanda bireylerin tüketim, tasarruf ve yatırım kararlarını da etkilemektedir. Kurumlar vergisindeki artışın yatırım kararlarını azaltması, gelir vergisindeki artışın tüketim kararlarını azaltması gibi.

5- Verginin Mali Sürüklenme (Vergi Çengeli, Mali Fren) Etkisi

Özellikle artan oranlı vergilerin ekonomideki talep düzeyini aşırı kısarak, ekonominin canlanma konjonktüründen çıkarak durgunluk konjonktürüne doğru kaymasına yol açıcı etkisidir.

Vergi sistemlerinin artan oranlı bir tarifeye sahip olması halinde gelirlerin büyük bir bölümü en yüksek vergi oranı ile vergilendirileceğinden, kişiler tüketime ayırmak isteyecekleri gelirlerinin büyük bir kısmını devlete aktarmış olacaklardır. Bu durumda ekonomide talep sıkıntısı çekileceğinden ekonomi duraklama dönemine girecektir.

Diğer yandan Neoklasik iktisatçılara göre artan oranlı vergiler canlanma konjonktüründe artan geliri daha yüksek oranda vergilendirerek enflasyonu firenlemekte, daralma konjonktüründe ise azalan geliri daha düşük oranda vergilendirerek deflasyonu önlemekte, böylece otomatik stabilizatörlük (istikrarlandırıcılık) görevi görmektedir.

6- Gelir Vergisindeki Artışın Etkileri

i- Mükelleflerin harcanabilir gelirini azaltır.
ii- Mükelleflerin tüketim harcamalarını doğrudan kısar.
iii- Artan oranlı olduğu için ekonomide toplam talebi aşırı düşürür, mali sürüklenme etkisi yapar.

7- Kurumlar Vergisindeki Artışın Etkileri

i- Yatırımcıların yatırım şevklerini kırar.
ii- Yatırıma ayrılacak fonlarda daralma meydana getirir.
iii- Yatırım karşılığını azaltarak, yatırım fonlarını daraltır.
iv- İşgücü ve diğer faktör taleplerini kısar.
v- İşsizliği artırır.

8- KDV, ÖTV, İthalat Vergisi gibi Harcama Vergilerindeki Artışın Etkileri

i- Enflasyonist etki yapar.
ii- Toplam talepte azalmaya ve toplam talebin bileşiminde değişikliğe yol açar.
iii- Gelir dağılımını bozar.
iv- Tersine artan oranlılık etkisi yapar.

9. Motorlu Taşıtlar Vergisi, Veraset ve İntikal Vergisi, Emlak vergisi gibi Servet Üzerinden Alınan Vergilerdeki Artışın Etkileri

i- Gelir dağılımını iyileştirir.
ii- Sosyal adaleti sağlar.

14- VERGİLERİN SINIFLANDIRMASI

Vergiler değişik amaçlarla, benzer niteliklerine göre sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Burada maliye literatüründe yaygın olarak kullanılan sınıflandırmaları ele alacağız.

1- DOLAYLI VERGİLER DOLAYSIZ VERGİLER AYIRIMI

Genel olarak gelir ve servet üzerinden alınan vergiler dolaysız vergi, harcamalar ve hukuki işlemler, muameleler üzerinden alınan vergiler ise dolaylı vergi olarak kabul edilmektedir.

A- Dolaysız vergiler: Gelir ve servet vergileridir.

i- Gelir vergileri (Gelir vergisi ve kurumlar vergisi)
ii- Servet vergileri (Emlak vergisi, veraset ve intikal vergisi, motorlu taşıtlar vergisi)

B- Dolaylı vergiler: harcama, gider, muamele vergileridir.

i- Harcama (Gider) vergileri: (Katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, damga vergisi, ithalat ve gümrük vergileri, bankacılık ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi, çevre temizlik vergisi...)

Türkiye'de hasılatı en yüksek vergi katma değer vergisidir. Ancak hasılatı en yüksek dolaysız vergi gelir vergisidir. Hasılatı en yüksek dolaylı vergi ise katma değer vergisidir.

ÇIKMIŞ SORU

Türkiye'de en yüksek hasılat sağlayan dolaysız vergi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kurumlar vergisi
B) Gelir vergisi
C) Veraset ve intikal vergisi
D) Motorlu taşıtlar vergisi
E) Emlak vergisi

Yanıt (B)

KPSS - 2005

1.1 DOLAYLI- DOLAYSIZ VERGİ AYIRIMINDA KULLANILAN TEMEL KRİTERLER

Vergilerin dolaylı vergi-dolaysız vergi ayırımında kullanılan temel kriterler şunlardır:

Vergilendirme usulü kriteri, yansıma kriteri, hukuki-idari kriter, vergiyi doğuran olay, tahakkuk ve tahsil kriteri, vergi konusunun devamlılığı kriteri.

a) Verilendirme Usulü Kriteri

Gelir ve servetin mevcudiyeti (varlığı) üzerinden alınan vergiler dolaysız; gelir ve servetin kullanımı (tüketimi, harcanması) üzerinden alınan vergiler dolaylı vergilerdir.

b) Yansıma Kriteri

Yansımayan vergiler dolaysız yansıyan vergiler dolaylı vergilerdir. Dolaylı vergilerde yansıma nedeniyle verginin kanuni mükellefi (yükümlüsü) ile fiili mükellefi (yüklenicisi) farklı kişilerdir. Dolaysız vergilerde ise verginin yansıtılmadığı varsayımıyla verginin yükümlüsü ile yüklenicisi aynı kişilerdir.

ÇIKMIŞ SORU

Yansıma ölçütüne göre, aşağıdaki durumlardan hangisinde verginin dolaysız olduğu kabul edilmektedir?

A) Kanunlar önünde vergi mükellefi olarak kabul edilen kişi ile vergi sonucunda malvarlığı azalan kişinin farklı olması
B) Vergi yükümlüsünün vergiden kaçınabilmesi
C) Vergiyi doğuran olayın gerçekleşmemesi
D) Vergi yükümlüsü ile yüklenicisinin aynı kişi olması
E) Vergi mükellefiyetinin vergi beyannamesi vermeyi gerektirmemesi

Yanıt (D)

KPSS - 2004

c) Hukuki-İdari Kriter

Dolaysız vergi daireleri tarafından tahsil edilen vergiler dolaysız; dolaylı vergi daireleri tarafından tahsil edilen vergiler dolaylı vergilerdir. Bu kritere Anadolu ve Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesinin tahsil ettiği vergiler ile Ankara'daki Yeğen bey Vergi Dairesinin tahsil ettiği vergiler birer örnek olarak gösterilebilir. Yeğen bey Vergi Dairesi vergi olarak yalnızca Motorlu Taşıtlar Vergisi tahsil eden bir vergi dairesidir. Bu vergi dairesinin tahsil ettiği vergiler dolaysız vergidir.

d) Vergiyi Doğran Olay, Tahakkuk ve Tahsil Kriteri

Gelir Vergisi, kurumlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi gibi, vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi, tahakkuku ve tahsili belirli zaman aralıklarında yapılan vergilere dolaysız vergiler denir.

Katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, gümrük vergisi gibi tahakkuk ve tahsil işlemleri, vergiyi doğuran olayla birlikte gerçekleşen vergilere dolaylı vergiler denir.

e) Vergi Konusunun Devamlılığı, Mükellefin Bilinirliği Kriteri

Konusu devamlı, mükellefi önceden bilinen, devamlı matrahlara dayanan vergiler dolaysız vergidir. Konusu devamlı olmayan, mükellefi önceden bilinmeyen ve vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesiyle birlikte alınan vergiler dolaylı vergidir.

1.2- DOLAYLI VE DOLAYSIZ VERGİLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

a) Dolaysız Vergiler Dolaylı Vergilere Oranla Daha Adildir

Dolaysız vergilerin dolaylı vergilere göre daha adil olduğu kabul edilir. Çünkü, dolaysız vergiler şahsileştirilebildiği için mükelleflerin ödeme güçleri ile uyumlu hale getirilebilir. Dolaysız vergilere, artan oranlılık, en az geçim indirimi, sakatlık indirimi, özel gider indirimi vb. teknikler uygulanabilmektedir.

Dolaysız vergiler mükelleflerin gelir ve serveti üzerinden alınır. Gelir vergisi ve servet vergilerinin bir kısmı artan oranlı bir tarifeye göre vergilendirilir.. Bu sebepledir ki dolaysız vergiler dolaylı vergilere göre daha adildir. Dolaylı vergilerde ise şahsiyet prensibi gerçekleştirilmediği ve bu vergiler objektif bir yapıya sahip olduğu için gayri adildirler. Mükelleflerin sosyal ve ailevi durumları göz önünde bulundurulmaz.

Dolaylı vergiler daha çok yatay adalete, dolaysız vergiler ise daha çok dikey adalete uygundur.

Dolaylı vergiler tersine artan oranlılık özelliği taşıdığı için adaletsizdir. Çünkü dolaylı vergilerde kişinin geliri arttıkça vergi yükü azalır, geliri azaldıkça vergi yükü artar. Örneğin bir marketten 100 Liralık aynı gıda maddesini alan ve yüzde 8 KDV olarak 8 liralık aynı vergiyi ödeyen iki kişiden geliri 100 Lira olanın vergi yükü yüzde 8 iken, geliri 1000 Lira olanın vergi yükü binde 8 olacaktır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi harcamalar üzerinden alınan vergilerin en önemli sakıncalarındandır?

A) Kişilerin fiili satın alma güçlerini dikkate almamaları
B) Gelire kıyasla tersine artan oranlı etki yaratmaları
C) Doğrudan vergi niteliği taşımaları
D) Servetin elde edildiği zamana göre alınmaları
E) Gelirin elde edildiği zamana göre alınmaları

Yanıt (B)

KPSS - 2004

b) Dolaysız Vergiler Dolaylı Vergilere Göre Daha Az Esnek, Daha Az Verimlidir

Dolaylı vergiler dolaysız vergilere göre daha esnek ve daha verimlidir.

Canlanma konjonktüründe mal ve hizmetlerin talebi ve fiyatı arttığı için, dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payı artmakta, daralma konjonktüründe ise azalmaktadır. Dolaysız vergiler ise konjonktürdeki bu dalgalanmalara karşı daha az duyarlıdır. Çünkü, konjonktür devrelerinin yükseliş dönemlerinde, dolaysız vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payı, dolaylı vergilere göre azalmaktadır. Dolaysız vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payının artırılması, etkili ve iyi çalışan bir mali yönetimin varlığına bağlıdır.

c) Dolaysız Vergiler Gelişmiş, Dolaylı Vergiler Gelişmekte Olan Ülkelerin Vergi Hasılatında Daha Büyük Paya Sahiptir

Gelişmekte olan ülkelerde dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payı yaklaşık %70 olup, gelişmiş ülkelerin yaklaşık yüzde 30'luk payından çok yüksektir. Çünkü az gelişmiş ülkelerde gelir düzeyi düşük olduğundan, gelirin nerdeyse tamamı tüketime ayrılmaktadır, marjinal tüketim eğilimi gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir. Dolaylı vergiler tüketim üzerinden alınan gider vergileri olduğu için, toplam vergi hasılatındaki payı da daha yüksektir.

Gelişmiş ülkelerde ise, dolaysız vergilerin toplam vergi hasılatı içindeki yaklaşık yüzde 70'lik payı, dolaylı vergilerin yaklaşık yüzde 30'luk payından çok yüksektir. Çünkü, gelişmiş ülkelerde, kişi başına gelir düzeyi yüksek olduğundan, marjinal tasarruf eğilimi ve marjinal yatırım eğilimi gelişmekte olan ülkelerden genellikle daha yüksektir. Dolayısıyla da, bu ülkelerde toplam vergi hasılatı içinde dolaysız vergilerin payı artarken, dolaylı vergilerin payı azalmaktadır.

d) Dolaysız Vergilerin İdaresi Zor, Dolaylı Vergilerin İdaresi Kolaydır

Dolaysız vergilerin toplanması, dolaylı vergilere göre daha zordur. Dolaysız vergiler, oranları ve ödenecek miktarlarının fazlalığından dolayı, mükellefler tarafından her zaman tam vaktinde ve eksiksiz olarak ödenmeyebilir. Ama, dolaylı vergileri mükellefler genelde tüketiciye yansıttıklarından, bu vergileri öderler. Ayrıca, dolaysız vergilerin toplanması, dolaylı vergilere göre daha masraflıdır.

e) Dolaysız Vergilerin Mali Anestezi Özelliği Zayıftır, Dolaylı Vergilerin Güçlüdür

Dolaysız vergilerin ödenmesinde, mali anestezi özelliği olmadığı için mükellefler vergi baskısını güçlü bir şekilde hissederler. Dolaylı vergilerde ise vergi genelde fiyatlara yansıtıldığından, yani mali anestezi özelliğinden dolayı mükellefler pek vergi baskısı hissetmezler.

Mali anestezi özelliğinden dolayı KDV gibi dolaylı vergiler mükellef psikolojisine daha uygundur, mükellefler vergiye fazla tepki göstermezler, çünkü vergi mükellefiyetini hissetmeden yaparlar.

ÇIKMIŞ SORU ?

Mali anestezi bakımından en uygun vergi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelir Vergisi
B) Kurumlar Vergisi
C) Katma Değer Vergisi
D) Emlak vergisi
E) Arazi Vergisi

Yanıt (C)

KPSS - 2002

e) Dolaysız Vergiler Yansımaz, Dolaylı Vergiler Yansır

Dolaysız vergiler yansıtılamadığı için verginin mükellefi ve yüklenicisi aynı kişidir. Dolaylı vergiler yansıtılabildiği için verginin yükümlüsü ve yüklenicisi farklı kişilerdir.

2- KONULARINA (İKTİSADİ KAYNAKLARINA) GÖRE VERGİLER

Vergiler konularına veya iktisadi kaynaklarına göre üçe ayrılır:

1- Gelir vergileri (Gelir vergisi ve kurumlar vergisi)

2- Servet vergileri (Emlak vergisi, veraset ve intikal vergisi, motorlu taşıtlar vergisi)

3- Harcama (Gider) vergileri (Katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, damga vergisi, ithalat ve gümrük vergileri, bankacılık ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi, çevre temizlik vergisi...)

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi harcamalar üzerinden alınan bir vergidir?

A) Gelir vergisi
B) Kurumlar vergisi
C) Emlak vergisi
D) Motorlu taşıtlar vergisi
E) Katma değer vergisi

Yanıt (E)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki vergilerden hangisi harcamalar üzerinden alınmaz?

A) Motorlu Taşıtlar Vergisi
B) KDV
C) ÖTV
D) İthalat vergisi
E) BSMV

Yanıt (A)

KPSS - 2003

2.1 GELİRDEN ALINAN VERGİLER (GELİR VERGİLERİ)

Konusu ve iktisadi kaynağı gelir olan vergilere gelir vergileri denir.

Türk vergi sisteminde Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi, konusu gelir olan vergilerdir.

Ancak gelir vergisiyle kurumlar vergisi arasında bazı temel farklılıklar vardır:

i- Gelir vergisi ile kurumlar vergisinin konusu aynıdır, ancak mükellefleri farklıdır. Gelir vergisinin mükellefi geliri elde eden gerçek kişiler iken, kurumlar vergisinin mükellefi geliri elde eden tüzel kişilerdir.

ii- Gelir vergisi artan oranlı (%15, %20, %27, %35) vergi iken, kurumlar vergisi düz, tek oranlı (%20) vergidir.

iii- Gelir vergisi subjektif (şahsi) nitelikte bir vergi iken, kurumlar vergisi objektif (gayri şahsi) nitelikte bir vergidir.

iv- Gelir vergisi doğrudan tüketim üzerinde etkili olurken, kurumlar vergisi doğrudan yatırım üzerinde etkili olur.

1. İktisadi Anlamda Gelir

İktisadi anlamda geliri, iki farklı teori ile açıklayabiliriz: Kaynak Teorisi ve Safi Artış Teorisi.

i- Kaynak Teorisi (Von Hermann)

Von Hermann'ın savunduğu kaynak teorisine göre bir gelirin vergilendirilebilmesi için, kaynağının sürekli olması gerekir. Üretim faktörlerinin üretim sürecine katılması sonucu elde edilen gelirlerin vergilendirileceğini, geçici, arızi nitelikteki gelirlerin vergilendirilmeyeceğini kabul eden görüştür.

Kaynak kuramına göre, gelir sağlayan kaynağın kendi değerindeki artışlar, yani değer artışları gelir sayılmaz. Yine şans oyunları, miras, bağış yoluyla elde edilen gelirler gibi devamlılık arz etmeyen arızi, geçici gelirler vergilendirme kapsamına alınmayacak, buna karşılık, ücret (emeğin karşılığı), kira geliri, temettü geliri, faiz geliri gibi menkul ve gayrimenkul sermaye iratları gelir olarak kabul edilip, vergilendirilebilecektir.

ii- Safi Artış Teorisi (George Schanz, Haig)

Safi artış teorisine göre, servet stokunda fiili bir artış meydana getiren her çeşit gelir vergiye tabidir, gelirin kaynağının sürekliliği şart değildir. Bir kişinin dönem başı servet stoku ile dönem sonu servet stoku arasında eğer pozitif bir fark varsa, kaynağı ne olursa olsun vergilendirilecektir.

Türkiye'de gelirin vergilendirilmesinde safi artış teorisi esas alınmıştır.

2. Mali Anlamda Gelir

Mali anlamda gelir, vergi kanunlarında yapılmış olan gelir tanımlarıdır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesi geliri "Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır" şeklinde tanımlamıştır.

3. Gelir Vergisi Türleri

Uygulamada dört farklı gelir vergisi türü mevcuttur: Sedüler, uniter (toplam), birleşik (karma) ve negatif gelir vergisi.

a) Sedüler Gelir Vergisi

Sedüler gelir vergisinin esası, bir vergi döneminde elde edilen gelir unsurlarının her birinin birleştirilmeden, birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı ve değişik tarifelere göre vergilendirilmesidir.

Çeşitli gelir kaynaklarından elde edilen gelir unsurlarından (ticari kazanç, zirai kazanç, serbest meslek kazancı, ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve sair kazanç ve iratlar) her biri, matrahlar birleştirilmeden ayrı cetveller halinde beyan edilir ve ayrı tarifeler üzerinden vergilendirilir.

Sedüler gelir vergisinde vergi oranları genellikle tek, düz oranlı olup, her bir gelir unsuruna ayrı oran uygulanır. Dolayısıyla sedüler gelir vergisi objektif (gayri şahsi) bir vergidir.

b) Toplam (Uniter) Gelir Vergisi

Uniter gelir vergisinin esası, bir vergi döneminde çeşitli gelir kaynaklarından elde edilen gelir unsurları (ticari kazanç, zirai kazanç, serbest meslek kazancı, ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve sair kazanç ve iratlar) birleştirilerek toplam gelir vergisi matrahı beyan edilmekte ve toplam matraha genellikle artan oranlı vergi tarifesi uygulanarak vergi tarh edilmektedir.

Toplam gelir vergilerinde, gerçek kişilerin, gelir kaynaklarından elde ettikleri gelirlerin safi toplamı esas alınmaktadır. Bu toplamda, mükellefin şahsi ve ailevi durumlarıyla ilgili indirimler yapılmakta, varsa zararlar mahsup edilmekte ve ödeme gücüne ulaşmak için gerekli araçlar işleme konularak, kalan kısım, artan oranlı vergi tarifesiyle vergilendirilmektedir.

Türkiye'de uygulanmakta olan gelir vergisi, uniter gelir vergisidir. Gerçek kişi mükellefler, bir takvim yılında elde ettikleri bütün gelir unsurlarını birleştirerek toplam matrah beyan ederler, vergi dairesi de bu toplam matraha artan oranlı gelir vergisi tarifesini uygulayarak vergiyi tarh eder. Kitabın Türk Vergi sistemi kısmında gelir vergisi ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

c) Birleşik (Karma) Gelir Vergisi

Birleşik veya karma gelir vergisi, gelir unsurlarını önce sedüler nitelikte vergiler, sonra da toplam gelir üzerinden ayrıca vergiler. Birleşik gelir vergisi çifte vergilemeye yol açar.

d) Negatif Gelir Vergisi

Milton Friedman tarafından önerilen negatif gelir vergisi, aslında bir sosyal transfer harcamasıdır. Devletin yüksek gelir gruplarından topladığı vergilerin bir kısmını toplumun en az geçimlik düzeyin (açlık veya yoksulluk düzeyi) altında yaşayan kesimlerine aktarmasıdır.

2.2 SERVETTEN ALINAN VERGİLER (SERVET VERGİLERİ)

Servet, zenginliği meydana getiren ekonomik değerlerin toplamına denir. Gelir akım değişkendir, servet ise stok değişkendir. Devlet servet vergilerini sosyal adaleti sağlamak amacıyla alır.

1. Servet Vergisi Türleri

Servet vergilerini kendi içinde sınıflandırabiliriz.

i- Servet Unsuru Üzerinden Alınan Servet Vergileri

Bazı servet vergileri servetin kendisini vergilendirir, kişilerin servetlerinin üzerinden alınır. Emlak vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi gibi.

ii- Servetin İvazsız İntikali (Bedelsiz El Değiştirmesi, Transferi) Üzerinden Alınan Servet Vergileri

Bazı servet vergileri servetin bedelsiz el değiştirmesi (ivazsız intikali), transferi üzerinden alınır. Veraset ve intikal vergisi gibi.

iii- Sürekli ve Geçici Servet Vergileri

Süre açısından servet vergileri, sürekli ve geçici servet vergisi olarak ikiye ayrılır.

Sürekli servet vergileri belirli zaman aralıklarıyla sürekli olarak alınır. Emlak vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi gibi.

Geçici servet vergileri ise, vergiyi doğuran olayın belirsiz olması nedeniyle ne zaman alınacağı belli olmayan vergilerdir. Veraset ve intikal vergisi gibi.

2.3 HARCAMA (GİDER) VERGİLERİ

Gider, bir tüketim veya yatırım malı ile hizmet karşılığı ödenen bedeldir. Ödeme, genel anlamda alıcının gelir veya servetinden ayrılan kısımdır.

Gider vergilerinin konusu, tüketim için üretilen mal ve eşya ile hizmetlerdir.

Gider vergilerinin matrahı, tüketim için üretilen mal ve eşya ile hizmetlerin salt fiyat ya da miktarları veya ağırlık, hacim gibi spesifik ölçüleridir.

Tüketim için üretilen bir malın kendisi gider vergisinin konusudur, bu malın satış fiyatı da gider vergisinin matrahıdır.

Harcama vergileri objektif (gayri şahsi) vergilerdir.

Harcama vergileri dolaylı vergi olup mali anestezi özelliğine sahiptir, mükellef psikolojisine daha uygundur.

Harcama vergileri tersine artan oranlılık özelliği gösterdikleri için vergilemede adalet ilkesine ters düşer.

1. GİDER (MUAMELE) VERGİLERİNİN TÜRLERİ

Gider (muamele) vergileri iki alt gruba ayrılır.

i- Genel gider vergileri

ii- Özel gider vergisi

1.1 GENEL GİDER (MUAMELE) VERGİLERİ

Genel gider vergileri üç alt sınıfa ayrılır:

i- Toplu gider vergileri

ii- Yayılı (Şelale Tipi) gider vergileri

iii- Katma değer vergisi

a) Toplu Muamele Vergileri

Toplu muamele vergileri, üretim ve ticaret zincirinin tek halkasında alınır. Vergi, o aşamadaki satış fiyatı üzerinden hesaplanır ve bir defaya mahsus olmak üzere alınır. Toplu muamele vergisinde vergi bir defa alındığı için, verginin oranı yüksektir. Bu durum vergi kaçakçılığına, vergi yükümlülerinin bilerek ve isteyerek vergi kanunlarını ihmal etmelerine ve hazinenin gelir kaybetmesine neden olur.

Toplu muamele vergisi türleri:

Üç tür toplu muamele vergisi vardır: İstihsal vergisi, toplu satış vergisi ve perakende satış vergisi.

i- İstihsal Vergisi

Sadece üretim aşamasında uygulanan bir vergidir. Türkiye'de 31.12. 1984 tarihine kadar uygulanmış, 1.1. 1985 tarihinde KDV'ye geçişle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

ii- Toplu Satış Vergisi

Sadece toptan satış aşamasında alınan bir vergidir.

iii- Perakende Satış Vergisi

Sadece perakende satış aşamasında alınan bir vergidir.

b) Yayılı (Şelale Tipi) Muamele Vergileri

Yayılı muamele vergileri, üretimin ve ticaretin her aşamasını vergilendirir. Katma Değer Vergisi her aşamadan alındığı için yayılı muamele vergisi özelliği taşır.

Şelale tipi gider vergisi iki önemli sonuca yol açar: Vergi piramidi ve kartelleşme.

Aşağıdakilerden hangisi Türk vergi sisteminde yayılı muamele vergisi özelliği taşır?

A) Gelir vergisi
B) Gümrük vergisi
C) Katma değer vergisi
D) Veraset ve intikal vergisi
E) Özel tüketim vergisi

Yanıt (C)

KPSS - 2009

i- Vergi Piramidi

Vergi, her aşamadaki satış fiyatı üzerinden hesaplanır. Dolayısıyla üreticiden nihai tüketiciye kadar her aşamada ödenen vergi fiyata yansıtıldığı için, verginin vergisi alınır, mükerrer vergileme sonucunda vergi piramidi oluşur. Vergi piramidi, nihai tüketicinin vergi yükünün, ortalama vergi yükünün çok üzerine çıkmasına yol açar.

ii- Kartelleşme

Üreticiler, vergi yükünü azaltmak, vergi piramidinden kurtulmak için kartelleşmeye, üretim ve ticaret halkalarını birleştirmeye yönelirler. Örneğin üretim yapan firmayla toptan satış yapan firma birleşerek iki kere yerine bir kere vergi öder, böylece vergi yükünü azaltmış olur. Bu da vergi hasılatını azaltır.

c) Katma Değer Vergisi (KDV)

Katma değer vergisi, bir mala her aşamada kazandırılan katma değer üzerinden alınan bir vergidir. Katma değer, bir işletmenin aldığı mala (ilk ya da ara mal) kendi faaliyeti sonucu kazandırdığı değerdir.

KDV, temelde yayılı muamele vergisine benzemektedir. Çünkü katma değer vergisi de, yayılı muamele vergisi gibi, malın üretiminden tüketimine kadar olan tüm aşamaları vergilendirmeye tâbi tutar. Ancak, yayılı muamele vergisinde, malın geçirdiği her aşamadaki satış fiyatından vergi alınmasına karşılık, katma değer vergisinde, malın geçirdiği her aşamada yaratılan ek değer (katma değer) üzerinden vergi alınmaktadır.

Katma değer vergisi vergi piramidine ve kartelleşmeye neden olmaz. Vergi kaçakçılığı, vergiden kaçınma gibi eğilimler azalacağı için vergi hasılatı yüksektir, idarece takibi kolaydır.

Katma Değer Vergisi Türleri (Matrah Tespit Yöntemleri)

Teoride ve uygulamada dört ayrı KDV türü vardır:

i- Gayri safi hasıla tipi KDV
ii- Gelir tipi KDV
iii- Tüketim tipi KDV
iv- Ücret tipi KDV

i. Gayrisafi Hasıla Tipi KDV

KDV'nin matrahı olan işletmenin ürettiği katma değere, yatırım mallarının (sabit varlıkların) bedelinin ve amortismanların dahil olduğu KDV tipidir.

Üretim süresince yıpranan dayanıklı sermaye mallarının değerini de içeren katma değer vergisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelir tipi katma değer vergisi
B) Ücret tipi katma değer vergisi
C) Tüketim tipi katma değer vergisi
D) Gayrisafi hasıla tipi katma değer vergisi
E) Üretim tipi katma değer vergisi

Yanıt (D)

KPSS - 2005

ii. Gelir Tipi KDV

İşletmenin ürettiği malların değerinden, yatırım mallarının bedelinin amortisman ayrılarak düşüldüğü KDV tipidir. Yatırım mallarının (sabit varlıkların) amortisman payı düşüldükten sonra kalan net katma değer vergisinin matrahını oluşturur.

iii. Tüketim Tipi KDV

İşletmenin ürettiği malların değerinden, işletmenin satın aldığı yatırım mallarının bedelinin, satın alındığı yılda, tamamen indirildiği KDV tipidir. Sabit varlıkların değeri, satın alınma yılında satışlardan düşülür. Tüketim tipi KDV'de yatırımların hepsi gider olarak düşüldüğünden, KDV sadece tüketim üzerinde kalır. Türkiye'de teşvik belgeli yatırımlarda tüketim tipi KDV uygulanır.

iv. Ücret Tipi KDV

İşletmenin ürettiği malların değerinden, sermaye mallarının bedelleri veya amortisman payı yerine sermaye gelirlerinin veya sermaye değerinin indirildiği KDV tipidir.

Sermayenin gelirleri; ücret dışındaki faktör gelirlerinden (kar+faiz+rant) oluşur. Ücret tipi KDV'nin vergi matrahı, firmanın yarattığı katma değer içinde ücret ödemelerinin tuttuğu paya, ekonomideki toplam vergi matrahı ise ücret toplamına eşit olacaktır.

1.1 ÖZEL GİDER (MUAMELE) VERGİSİ

Özel gider vergisi, genel gider vergisinden farklı olarak bütün aşamalardan değil sadece bir aşamadan alınır. Genel gider vergisi bütün mal ve hizmetler üzerinden alınırken, özel gider vergisi sadece belli mal ve hizmetler üzerinden alınır. Türkiye'deki özel tüketim vergisi (ÖTV) bir özel gider vergisidir. ÖTV, sadece petrol ürünleri, motorlu taşıtlar, tütün ve alkol mamulleri, lüks tüketim malları olmak üzere dört listede belirlenmiş malların ilk iktisabı veya ithalatından alınır.

3- TARİFELERİNE GÖRE VERGİLER

Verginin hesaplanması için matraha tatbik edilen oranların matrahla birlikte göstermiş olduğu davranışı esas alınarak vergilerin sınıflandırılmasıdır.

Tarifelerine göre vergiler dört türe ayrılmaktadır: Sabit oranlı vergiler, sabit miktarlı vergiler, artan oranlı vergiler ve azalan oranlı vergiler.

3.1 Sabit (Düz, Eşit, Yatay) Oranlı Vergiler

Sabit oranlı vergilerde bir tek düz oranlı vergi vardır, vergi matrahı artsa da, azalsa da vergi oranı sabittir, değişmez. Türk vergi sistemi içindeki kurumlar vergisi, katma değer vergisi, emlak vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi gibi.

3.2 Sabit Miktarlı (Maktu) Vergiler

Sabit miktarlı vergilerde vergi oranı yoktur, devlet sadece alacağı götürü (maktu) vergi miktarını tespit eder. Devlet verginin matrahına bağlı kalmaksızın ödenmesi gereken verginin miktarını sabit olarak tespit eder. Türk vergi sistemi içindeki harçların büyük kısmı maktudur. Değerli kağıtlardan alınan vergiler maktu vergidir. 1998 öncesi götürü vergiler de maktu vergi idi.

Sabit miktarlı vergilerde, ödenen sabit miktarlı vergilerle matrah arasındaki ilişkiden verginin oranı ortaya çıkarılabilmektedir. Bu tür vergilerde matrah ile vergi oranı arasında ters ilişki vardır. Çünkü matrah ne olursa olsun ödenen vergi sabit miktarlıdır.

3.3 Artan Oranlı Vergiler

Artan oranlı vergilerde verginin matrahı arttıkça, matraha tatbik edilecek vergi oranı da artar. Türk vergi sistemi içindeki gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisi artan oranlı vergidir.

Dilim usulü artan oranlı vergilerde marjinal vergi oranı ortalama vergi oranından büyüktür, ancak sınıf usulü artan oranlı vergilerde marjinal vergi oranı ortalama vergi oranına eşittir.

Artan Oranlı Vergilerle İlgili Terimler:

a) Verginin Yükseklik Farkı: Bir vergi tarifesinde yer alan en düşük oranla en yüksek oran arasındaki farktır. Yani birinci dilime uygulanan vergi oranı ile son dilime uygulanan vergi oranının büyük olanından küçük olanının çıkarılması halinde ortaya çıkan fark verginin yükseklik farkıdır.

Türk vergi sistemi içindeki gelir vergisi tarifesinin yükseklik farkı yüzde 20'dir

Yükseklik Farkı = (%35 - %15) = %20.

Aşağıdaki vergi tarifesinin yükseklik farkı yüzde kaçtır?

	GELİR DİLİMLERİ TL	VERGİ ORANI (%)
İlk	10.000.000	10
Sonra gelen	20.000.000	15
Sonra gelen	40.000.000	20
Sonra gelen	80.000.000	25

A) 5
B) 10
C) 15
D) 20
E) 25

Yanıt (C)

KPSS - 2002

b) Verginin Uzunluk Farkı: Bir vergi tarifesinde yer alan en düşük matrah ile en yüksek matrah arasındaki farktır. İki ucu kapalı aralık olan tarifelerde birinci dilimin en küçük matrahıyla [ki genellikle sıfır dır] son dilimin en büyük matrahının birbirinden çıkarılması halinde ortaya çıkacak olan fark verginin uzunluk farkıdır. Türk vergi sistemi içindeki gelir vergisinin matrahının ucu açık olduğundan uzunluk farkı hesaplanmaz.

c) Tarife Basamakları: Vergi tarifesindeki her bir oranın uygulandığı ayrı ayrı matrah dilimine denir. Artan oranlı bir tarifede, her bir oranın uygulanacağı matrah dilimine tarife basamağı denir.

d) Artma Oranı: Tarifede yer alan oranların, sırası ile her biri arasındaki farka denir. Örneğin; oranlar %5, %10, %15, %20 diye gidiyorsa, artma oranı 5'dir. Çünkü tarifede birbirini takip eden oranlarının her birinin arasındaki fark 5'dir.

e) Ortalama Vergi Oranı: Mükellefin ödediği vergi miktarının mükellefin gelirine oranıdır. Yani tarifeye göre hesaplanan toplam vergi tutarı ile verginin hesaplanmasında baz alınan toplam matrah arasındaki orandır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki gelir vergisi tarifesine göre 3500 TL gelir elde eden bir bireyin ortalama vergi oranı yüzde kaçtır?

Gelir dilimi	Vergi oranı
0-1000 (TL)	% 0
1001- 2000	10
2001-4000	20
4000+	30

A) 10
B) 11,4
C) 15,4
D) 20
E) 21,4

Yanıt (B)

KPSS - 2008

f) Marjinal Vergi Oranı: Mükellefin gelirinin son lirasının tabi olduğu vergi oranıdır. Yani, vergi miktarında meydana gelen artışın, matrahta meydana gelen artışa oranlanması ile bulunur. Örneğin; ödenecek vergi miktarı 10.000.000 TL ve matrah 50.000.000 TL iken, matrah 60.000.000 TL olduğunda ödenecek vergi miktarı da 12.000.000 TL oluyorsa, Marjinal Oran=%20 olur.

3.4 Azalan Oranlı Vergiler

Azalan oranlı vergilerde verginin matrahı arttıkça, matraha uygulanacak vergi oranı azalır. Bu vergiye Türki Vergi Sisteminde damga vergisinin 2001 yılına kadar ki uygulaması bir örnektir. Şu anda Türk vergi sistemi içinde azalan oranlı vergi yoktur.

4- ÖDEMEDE KULLANILAN ARAÇLARA GÖRE VERGİLER

Ödemede kullanılan araçlara göre vergiler ayni vergiler, nakdi vergiler ve bedeni vergiler olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

a) Ayni vergiler

Ayni vergiler, verginin konusu olan mal ya da hizmet cinsinden ödendiği vergilerdir. Osmanlı dönemindeki aşar, ağnam vergileri gibi. Ayni vergiler, gelir idaresi açısından taşıma, saklama ve pazarlama gibi önemli zorluklar çıkaran vergilerdir.

Türkiye'de Aşar Vergisinin 1925 yılında kaldırılmasından sonra ayni olarak tahsil edilen sürekli vergi kalmamıştır. Ancak, II. Dünya Savaşı döneminde 1943-1945 arası yıllarda uygulanan Toprak Mahsulleri Vergisi, geçici bir dönem için uygulanmakla birlikte ayni vergidir.

b) Nakdi (parasal) vergiler

Vergi ödenirken paranın kullanıldığı vergilerdir. Günümüz Türkiye'sinde vergiler para ile ödenmektedir. 6183 sayılı Amme Alacakların Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre vergiler; para, çizgili çek, banka ve postane havaleleri ile ödenmektedir.

c) Bedeni vergiler

Mükelleflerin vergi borcunu bedenen çalışarak ödediği vergidir. 1952 yılına kadar uygulanmış olan ve yol yapımında çalışarak ödenen Yol Vergisi bedeni vergidir.

Köylerde uygulanmakta olan imece de bir bedeni vergidir.

5- VERGİYE KONU OLAN NESNELERE GÖRE VERGİLER

Vergiye konu olan nesnelere göre vergiler şahıs vergileri ve mal vergileri olarak ikiye ayrılmaktadır.

a) Şahıs vergileri

Şahıs vergilerinde verginin konusu olan nesne, kişinin bizatihi kendisidir. Osmanlı döneminde gayri müslimlerden alınan cizye vergisi, değişik ülkelerde uygulanan benzer nitelikteki baş vergisi gibi. Türk vergi sisteminde şahıs vergisi yoktur.

b) Mal vergileri

Mal vergilerinde verginin konusu olan nesne, kişinin sahip olduğu mal, mülk, gelir, servet ve harcamadır. Mal vergileri, kişilerin gelirlerinin ve servetlerinin varlığı üzerinden alınan dolaysız vergiler ile gelir ve servetin kullanımı üzerinden alınan dolaylı vergilerden oluşmaktadır. Türk vergi sistemindeki bütün vergiler mal vergisidir.

6- MÜKELLEFİN KİŞİSEL DURUMUNU DİKKATE ALMASINA GÖRE VERGİLER

Vergi kanunlarına göre vergi borcu yüklenen kişilerin kişisel ve ailevi özellikleri dikkate alınıp alınmamasına göre yapılan ayrımdır.

Yükümlünün kişisel durumuna göre vergiler objektif ve subjektif olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

a) Objektif (Gayri şahsi) vergiler

Mükelleflerin sadece ödeme gücünü dikkate alan, kişisel ve ailevi durumlarını dikkate almayan vergilerdir. Eski Roma'daki genel arazi vergisi (Tribitum Soli) gibi. (Türk vergi sistemindeki kurumlar vergisi, KDV gibi.

Objektif vergiler, kişilerin ailevi ve şahsi özelliklerini vergilemede dikkate almaması nedeniyle subjektif vergilere göre gayri adil vergi olarak görülmektedir.

b) Subjektif (Şahsi) vergiler

Mükelleflerin sadece ödeme gücünü değil, aynı zamanda kişisel ve ailevi durumlarını da dikkate alan vergilerdir. Eski Roma'daki dereceli baş vergisi olan (Tribitum Capitis) gibi. Türk vergi sistemindeki gelir vergisi, veraset ve intikal vergisi gibi.

Subjektif vergiler, vergilemede kişilerin ailevi ve şahsi özelliklerini dikkate almaları nedeniyle objektif vergilere göre daha adil vergi olarak görülmektedir.

7- MATRAHINA GÖRE VERGİLER

Vergilerin matrahlarının belirlenmesinde kullanılan yöntemlere göre vergiler ikiye ayrılmaktadır: Matrahı değer (tutar) olan ad valorem vergiler ve matrahı fiziki miktar ve ölçütler olan spesifik vergiler.

a) Ad valorem vergiler

Matrahı değer veya tutar olan vergilerdir. Türk vergi sistemindeki ana vergiler ad valoremdir: Gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, emlak vergisi gibi.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki matrahlardan hangisi üzerinden alınan vergi advolerem vergidir?

A) Ağırlık
B) Miktar
C) Yaş
D) Rayiç Bedel
E) Hacim

Yanıt (D)

KPSS - 2003

b) Spesifik vergiler

Matrahı ton, metre, hacim, litre gibi fiziki mikfarlar olan vergilerdir. Türk vergi sisteminde Motorlu Taşıtlar Vergisi, Petrol ürünlerinin Özel Tüketim Vergisi, konutlarda Çevre Temizlik Vergisi spesifik vergilerdir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi spesifik ve advalorem vergiler arasındaki temel farktır?

A) Spesifik vergi belirli mal ve hizmetler üzerinden alınırken, advalorem vergi tüm mal ve hizmetler üzerinden alınır.
B) Advalorem vergi belirli mal ve hizmetler üzerinden alınırken, spesifik vergi tüm mal ve hizmetler üzerinden alınır.
C) Spesifik vergi adet, ağırlık, uzunluk vs. gibi ölçütler üzerinden alınırken, advalorem vergi matrahın değer olduğu vergidir.
D) Advalorem vergi adet, ağırlık, uzunluk vs. gibi ölçütler üzerinden alınırken, spesifik vergi matrahın değer olduğu vergidir.
E) Spesifik vergi belirli mükelleflerden alınırken, advalorem vergi tüm mükelleflerden alınır.

Yanıt (C)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi spesifik vergilerin doğuracağı sakıncalardan biri değildir?

A) Gelir gibi unsurlara dayanan vergilerde spesifik vergilerin uygulanamaması
B) Spesifik tarifeli vergilerin uygulanmasının zor olması
C) Fiyat hareketlerini izlemekte başarısız kalması
D) Fiyat değişmelerinin, konulan verginin nispi ağırlığının değişmesine neden olması
E) Mallar arasında kalite farkını gözetmemesi

Yanıt (B)

KPSS - 2009

8- KAPSAMLARINA GÖRE VERGİLER

Vergiler, konusunun, tabanının, matrahının genişliğine ve kapsamına göre ikiye ayrılır: Genel vergiler ve özel vergiler.

a) Genel vergiler

Konusu, tabanı, matrahı geniş olan vergilerdir. Türk vergi sistemindeki gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi gibi.

b) Özel vergiler

Konusu, tabanı, matrahı dar olan, sadece özel bir konu veya işlemi vergilendiren vergilerdir. Türk vergi sistemindeki motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi, emlak vergisi, özel tüketim vergisi gibi.

9- UYGULAMA SÜRELERİNE GÖRE VERGİLER

Vergiler uygulama sürelerine göre sürekli vergiler ve geçici vergiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

a) Sürekli vergiler

Sürekli olarak uygulanan, uygulama süresi kısıtlanmamış vergilerdir. Vergi sisteminin ana yapısını oluşturan vergilerdir.

b) Geçici vergiler

Uygulanma süresi belli bir tarihle sınırlanmış olan, özel ve olağanüstü durumlarda uygulanan, olağan üstü dönem geçince kaldırılan vergilere geçici vergiler denilmektedir. Bu vergiler belirlenmiş olan tarihe kadar tatbik edilirler. Deprem vergileri, savaş vergileri gibi.

10- TEVZİİ (DAĞITMA) VE NİSBİ (NİSBET) VERGİLER

i- Tevzii (Dağıtma) Vergileri

Elde edilmek istenen toplam vergi hasılatının global (toplam) tutar olarak önceden saptandığı, sonra da bu tutarın mükellefler arasında bölüştürüldüğü vergilerdir.

ii- Nisbi (Düz Oranlı) Vergiler

Önce vergi oranının saptandığı, sonra buna göre toplanacak vergi hasılatının tahmin edildiği vergilerdir. Bu tür vergilerde vergi hasılatı vergi matrahına göre değişmektedir.

deneme soruları

1. **Aşağıdaki şıklardan hangisinde kamu gelirlerinin tanımı doğru yapılmamıştır?**

   A) Kamu harcamalarının finansman kaynaklarıdır
   B) Devletin kamu harcamalarını finanse etmek amacıyla koyduğu parasal yükümlülüklerdir
   C) Devletin ekonomik ve sosyal alana müdahalede bulunmak amacıyla koyduğu parasal yükümlülüklerdir
   D) Kamu idarelerinin kamu hizmetlerini gerçekleştirmek üzere yaptığı giderlerdir
   E) Devletin yüklendiği fonksiyonları yerine getirmek amacıyla anayasal sınırlar içinde çeşitli kaynaklardan tahsil ettiği gelir unsurlarının tamamıdır

2. **Temel kamu geliri aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Borçlanma
   B) Senyoraj geliri
   C) Vergi
   D) Harç
   E) Resim

3. **Aşağıdaki unsurlardan hangisi kamu kaynakları kapsamına dahil değildir?**

   A) Kamu gelirleri
   B) Borçlanma
   C) Taşınır ve taşınmazlar
   D) Hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar
   E) Sosyal güvenlik katkı payları

4. **Aşağıdaki unsurlardan hangisi kamu gelirleri kapsamına dahil değildir?**

   A) Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç
   B) Fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler
   C) Faiz, zam ve ceza gelirleri
   D) Borçlanma araçlarının iskontolu satışı
   E) Taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler

5. **Aşağıdaki unsurlardan hangisi kamu gelirleri kapsamına dahil değildir?**

   A) Hizmet karşılığı elde edilen gelirler
   B) Borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler
   C) Borçlanma faizleri
   D) Sosyal güvenlik primi kesintileri
   E) Alınan bağış ve yardımlar

6. **Hangi idarelerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler kapsam bakımından dar anlamda kamu geliridir?**

   A) Mahalli idareler
   B) Merkezi idare
   C) KİT'ler
   D) Parafiskal kurumlar
   E) Sosyal güvenlik kurumları

7. **Hangi bütçeye dahil idarelerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler kapsam bakımından dar anlamda kamu geliridir?**

   A) Mahalli idareler bütçesi
   B) Sosyal güvenlik kurumları bütçesi
   C) Merkezi yönetim bütçesi
   D) Genel yönetim bütçesi
   E) KİT bütçesi

8. Aşağıdaki idarelerden hangilerinin gelirleri kapsam bakımından dar anlamda kamu geliri değildir?

A) I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdareler
B) II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdareler
C) III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar
D) BDDK
E) TMSF

9. Hangi idarelerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirlerin toplamı, kapsam bakımından geniş anlamda kamu gelirlerinin tamamını gösterir?

A) Sadece kamu kesimine dahil idareler
B) Sadece genel yönetim bütçesine dahil idareler
C) Sadece merkezi yönetim bütçesine dahil idareler
D) Sadece genel bütçeye dahil idareler
E) Sadece özel bütçeye dahil idareler

10. Aşağıdaki hangi idarelerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler, kapsam bakımından geniş anlamda kamu geliri değildir?

A) I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdareler
B) II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdareler
C) III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar
D) Mahalli idareler ve Sosyal güvenlik kurumları
E) Dernekler ve vakıflar

11. Aşağıdaki hangi idarelerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler, kapsam bakımından geniş anlamda kamu geliri değildir?

A) Döner Sermayeli Kuruluşlar
B) Kamu Fonları
C) Parafiskal kurumlar
D) Sendikalar ve Bankalar
E) Mahalli idareler ve Sosyal güvenlik kurumları

12. Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangisi, niteliği bakımından dar anlamda kamu geliridir?

A) Sadece cebir (zorlama) yoluyla elde edilen olağan (normal) gelirler
B) III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların gelirleri
C) I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdarelerin gelirleri
D) II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdarelerin gelirleri
E) Hem cebir (zorlama) yoluyla elde edilen olağan (normal) gelirler, hem de cebir yoluna başvurmadan elde edilen olağanüstü gelirler

13. Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangisi, niteliği bakımından geniş anlamda kamu geliridir?

A) Sadece cebir (zorlama) yoluyla elde edilen olağan (normal) gelirler
B) III sayılı cetvele dahil Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların gelirleri
C) I sayılı Cetvele dahil Genel Bütçeli İdarelerin gelirleri
D) II sayılı Cetvele dahil Özel Bütçeli İdarelerin gelirleri
E) Hem cebir (zorlama) yoluyla elde edilen olağan (normal) gelirler, hem de cebir yoluna başvurmadan elde edilen olağanüstü gelirler

14. Aşağıdakilerden hangisi kamu geliri değildir?

A) Vergi
B) Harç
C) Resim
D) Verilen bağış ve yardımlar
E) Şerefiye

15. Aşağıdakilerden hangisi kamu geliri değildir?

A) Parafiskal (Vergi benzeri) gelir
B) Senyoraj (Emisyon, beylik, para basma) geliri
C) Mülk (Mamelek, patrimuvan) geliri
D) Sosyal güvenlik sigorta primleri
E) Sosyal güvenlik katkı payları

16. Aşağıdakilerden hangisi kamu geliri değildir?

A) Teşebbüs (İşletme, KİT) geliri
B) Mali tekel (monopol) geliri
C) Para Cezaları
D) Vergi cezaları
E) Borçlanma faizleri

17. Aşağıdakilerden hangisi kamu geliri değildir?

A) Fon geliri
B) Özelleştirme geliri
C) Borçlanma geliri
D) Borçlanma araçlarının iskontolu satışı
E) Borçlanma araçlarının primli satışı

18. Aşağıdakilerden hangisi kamu geliri değildir?

A) Alınan bağışlar
B) Alınan hibeler
C) Transferler
D) Alınan yardımlar
E) Devlete intikal eden mallar

19. Aşağıdakilerden hangisi kamu geliri değildir?

A) Verilen tazminatlar
B) Ganimetler
C) Alınan tazminatlar
D) Borçlanma
E) Vergi benzeri gelirler

20. Devletin kamu harcamalarını finanse etmek, ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmek amacıyla mükelleflerden topladığı karşılıksız, kanuni (yasal), cebri (zorunlu), nihai (kesin), nakdi (parasal) yükümlülüklere ne denir?

A) Harç
B) Vergi
C) Resim
D) Şerefiye
E) Parafiskal gelir

21. Aşağıdaki özeliklerden hangisi verginin temel özelliklerinden biri değildir?

A) Karşılıksız olması
B) Kanunilik
C) Yasallık
D) Cebrilik
E) Karşılıklılık

22. Aşağıdaki özelliklerden hangisi verginin temel özelliklerinden biri değildir?

A) Zorunlu finansman aracı olması
B) Nihai olması
C) Nakdi olması
D) Ayni olması
E) Parasal olması

23. Aşağıdaki özelliklerden hangisi verginin temel özelliklerinden biri değildir?

A) Gönüllü finansman aracı olması
B) Global karşılığının kamu harcamaları olması
C) Karşılıksız olması
D) Kesin olması
E) Temel kamu geliri olması

24. Vergi gelirleri, Merkezi Yönetim Bütçesine ekli hangi cetvelde gözükür?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) H Cetveli
E) K Cetveli

25. Devletin vergi aldığı için hiçbir mükellefe karşı özel olarak herhangi bir hizmet taahhüdüne girmemesi verginin hangi özelliğini yansıtır?

A) Karşılıksız olması
B) Kanunilik
C) Yasallık
D) Cebrilik
E) Karşılıklılık

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk K/K

26. Mükelleflerin yapacakları vergi ödemeleri karşılığında doğrudan yarar bekleme hakkına sahip olmamaları verginin hangi özelliğini yansıtır?

A) Cebrilik
B) Kanunilik
C) Nihailik
D) Karşılıksız olması
E) Karşılıklılık

27. Vergilerin genel, global karşılığı nedir?

A) Kamu gelirleri
B) Kamu harcamaları
C) Faiz
D) Borçlanma
E) Kamu kaynakları

28. Vergileri harç, resim, şerefiye, parafiskal gelir, borçlanma gelirlerinden ayıran en temel özelliği hangi özelliğidir?

A) Zorunlu finansman aracı olması
B) Global karşılığının kamu harcamaları olması
C) Karşılıksız olması
D) Kesin olması
E) Kamu geliri olması

29. Vergilerin kanunla konulup, kanunla kaldırılması, kanunla değiştirilmesi hangi özelliği gereğidir?

A) Cebrilik
B) Kanunilik
C) Nihailik
D) Karşılıksız olması
E) Karşılıklılık

30. Vergiyi koyma, kaldırma, değiştirme yetkisi kime aittir?

A) Bakanlar Kurulu
B) Başbakan
C) Maliye Bakanlığı
D) TBMM
E) Gelir İdaresi Başkanlığı

31. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesinde "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür" denmektedir. Anayasa'nın bu hükmü hangi vergileme ilkelerini benimsemiştir?

A) Genellik, Zorunluluk, Ödeme Gücü
B) Karşılıklılık
C) Genellik, Gönüllülük, Yasallık
D) Nihailik
E) Genellik, Kanunilik, Belirlilik

32. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesinde "Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır" denmektedir. Anayasa'nın bu hükmü hangi vergileme ilkelerini benimsemiştir?

A) Ödeme Gücü
B) Karşılıklılık
C) Yasallık
D) Nihailik
E) Genellik

33. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesinde "Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir." denmektedir. Anayasa'nın bu hükmü hangi vergileme ilkesini gevşetmiş olmaktadır?

A) Ödeme Gücü
B) Yasallık
C) Karşılıklılık
D) Nihailik
E) Genellik

34. Vergi mükellefi olan herkesin vergi borcunu ödemek zorunda olması ve kanuni süresinde vergi borcunu ödemeyen kişiden cebri icra yoluyla tahsil olunması verginin hangi özelliğini yansıtır?

A) Cebrilik
B) Kanunilik
C) Nihailik
D) Karşılıksız olması
E) İhtiyarilik

35. Vergiyi gönüllü (ihtiyari) borçlanmadan ayıran en temel özelliği hangisidir?

A) Ödeme Gücü B) Cebrilik
C) Yasallık D) Nihailik
E) Genellik

36. Vergiyi zorunlu (cebri) borçlanmadan ayıran en temel özelliği hangisidir?

A) Ödeme Gücü B) Cebrilik
C) Yasallık D) Karşılıksız olması
E) Genellik

37. Devletin aynı vergilendirme döneminde aynı vergi konusundan yalnızca bir kez vergi alabilmesi, çifte (mükerrer) vergilemenin yapılmaması verginin hangi özelliğini yansıtır?

A) Cebrilik B) Kanunilik
C) Nihailik D) Karşılıksız olması
E) İhtiyarilik

38. Devletin kamu geliri olan vergiyi para olarak tahsil etmesi, ayni olarak almaması verginin hangi özelliğini yansıtır?

A) Cebrilik
B) Kanunilik
C) Nihailik
D) Karşılıksız olması
E) Nakdi, parasal olması

39. Kişilerin yararlandıkları kamu hizmetleri karşılığında devlete ödedikleri bedelin adı nedir?

A) Vergi B) Harç
C) Resim D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

40. Kişilerin yararlandıkları kamu hizmetinin maliyetine katılma payına ne ad verilir?

A) Vergi B) Resim
C) Harç D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

41. Devletin sunduğu belli bir hizmet karşılığı, yalnızca o hizmetten yararlanan kişilerden almış olduğu parasal yükümlülüğe ne ad verilir?

A) Vergi B) Resim
C) Şerefiye D) Parafiskal gelir
E) Harç

42. Aşağıdaki özelliklerden hangisi harcın temel özelliklerinden biri değildir?

A) Zorunlu finansman aracı olması
B) Nihai olması
C) Nakdi olması
D) Karşılıksız olması
E) Parasal olması

43. Harç gelirleri, Merkezi Yönetim Bütçesine ekli hangi cetvelde gözükür?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) H Cetveli
E) K Cetveli

44. Harcı vergiden ayıran en temel özelliği hangi özelliğidir?

A) Zorunlu finansman aracı olması
B) Nihai olması
C) Nakdi olması
D) Karşılıklı olması
E) Parasal olması

45. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre harçlar neyle konur, kaldırılır ve değiştirilir?

A) Kanun
B) Bakanlar Kurulu Kararı
C) Anayasa
D) Yönetmelik
E) Tebliğ

46. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre, harçları koyma, kaldırma, değiştirme yetkisi kime aittir?

A) Bakanlar Kurulu
B) Başbakan
C) Maliye Bakanlığı
D) TBMM
E) Gelir İdaresi Başkanlığı

47. Harçların bir diğer adı nedir?

A) Haraç B) Cizye
C) Vergi D) Kar payı
E) Katılma payı

48. Aşağıdakilerden hangisi Türk Vergi Sisteminde merkezi idarenin topladığı harç türlerinden biri değildir?

A) Yargı harçları
B) Noter harçları
C) Vergi Yargısı Harçları
D) Tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı
E) Tapu ve kadastro harçları

49. Aşağıdakilerden hangisi Türk Vergi Sisteminde merkezi idarenin topladığı harç türlerinden biri değildir?

A) Konsolosluk harçları, pasaport, ikamet tezkeresi, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları
B) Bina inşaat harcı
C) Gemi ve liman harçları
D) İmtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları
E) Trafik harçları

50. Aşağıdakilerden hangisi Türk Vergi Sisteminde belediyelerin topladığı harç türlerinden biri değildir?

A) İşgal harcı
B) Kaynak suları harcı
C) Tellallık harcı
D) Hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, ölçü ve tartı aletleri muayene harcı
E) Noter ve yargı harçları

51. Aşağıdakilerden hangisi Türk Vergi Sisteminde belediyelerin topladığı harç türlerinden biri değildir?

A) Bina inşaat harcı
B) Kayıt suret harcı, imar harçları, işyeri açma izin harcı, muayene, ruhsat ve rapor harcı
C) Sağlık belgesi harcı
D) Trafik harçları
E) Yol harcamalarına katılma payı, kanalizasyon harcamalarına katılma payı, su tesisleri harcamalarına katılma harcı

52. Kişilerin devletten aldığı belli bir izin ve yetki karşılığı ödedikleri bedelin adı nedir?

A) Vergi
B) Harç
C) Resim
D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

53. Kamu idarelerinin verdikleri yetki ve izine karşılık aldıkları paralara ne ad verilir?

A) Vergi B) Resim
C) Harç D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

54. İthalatçıların ithalat yapmak amacıyla devletten aldıkları ithalat izni karşılığında ödedikleri ithalde damga resmi, rıhtım resmi gibi kamu gelirlerine ne ad verilir?

A) Vergi B) Resim
C) Harç D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

55. Eskiden resim veya rüsum olarak toplanan yükümlülükler günümüzde daha çok hangi ad altında toplanmaktadır?

A) Harç
B) Vergi
C) Borçlanma
D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

56. Aşağıdaki özelliklerden hangisi resimin temel özelliklerinden biri değildir?

A) Zorunlu finansman aracı olması
B) Nihai olması
C) Kanuni olması
D) Karşılıksız olması
E) Parasal olması

57. Resim gelirleri, Merkezi Yönetim Bütçesine ekli hangi cetvelde gözükür?

A) A Cetveli B) B Cetveli
C) C Cetveli D) H Cetveli
E) K Cetveli

58. Resimi vergiden ayıran en temel özeliliği hangi özelliğidir?

A) Zorunlu finansman aracı olması
B) Nihai olması
C) Nakdi olması
D) Karşılıklı olması
E) Parasal olması

59. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre resim neyle konur, kaldırılır ve değiştirilir?

A) Kanun
B) Bakanlar Kurulu Kararı
C) Anayasa
D) Yönetmelik
E) Tebliğ

60. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesine göre, resimi koyma, kaldırma, değiştirme yetkisi kime aittir?

A) Bakanlar Kurulu
B) Başbakan
C) Maliye Bakanlığı
D) TBMM
E) Gelir İdaresi Başkanlığı

61. Merkezi idarenin veya mahalli idarelerin yaptığı bayındırlık hizmetleri dolayısıyla ortaya çıkan değer artışı üzerinden alınan bedelin adı nedir?

A) Vergi B) Resim
C) Harç D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

62. Bayındırlık işlerinin yapıldığı yerlerin civarındaki gayrimenkullerin (bina ve arsa) değerinde artış meydana gelmesi halinde, bu işler için yapılan hizmetlerin maliyetine söz konusu gayrimenkul sahiplerinin iştirak etmesine ne ad verilir?

A) Vergi B) Resim
C) Şerefiye D) Parafiskal gelir
E) Harç

63. Sosyal güvenlik kurumları, meslek odaları gibi kurumların üyelerinden tahsil ettiği prim, aidat, kesinti gibi gelirlere ne ad verilir?

A) Vergi
B) Resim
C) Harç
D) Parafiskal gelir
E) Şerefiye

64. Parafiskal gelirlerin diğer adı nedir?

A) Vergi benzeri
B) Resim
C) Harç
D) Katılma payı
E) Şerefiye

65. Aşağıdaki özelliklerden hangisi parafiskal gelirlerin özelliklerinden biri değildir?

A) Ekonomik, sosyal veya mesleki kuruluşun yaptığı hizmetlerden, dolaylı veya dolaysız bir şekilde yararlanan kişilerden alınır
B) Kamu alacağı olması nedeniyle, hizmetten yararlanan kişiler bu paraları zorunlu olarak ödemek zorundadırlar
C) Ekonomik, sosyal veya mesleki kuruluşlar tarafından toplanırlar
D) Merkezi Yönetim Bütçesinin B (Gelir) Cetvelinde yer alır
E) Parafiskal gelirlerin karşılıkları vardır

66. Özel Kanunlarla kurulmuş ticaret odaları ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, deniz ticaret odaları gibi mesleki kuruluşların üyelerinin ödedikleri kayıt ücretleri ve aidatlardan ve diğer ödemelerden oluşan gelirler ne tür gelirdir?

A) Vergi
B) Mesleki parafiskal gelir
C) Harç
D) Sosyal parafiskal gelir
E) Ekonomik-mali parafiskal gelir

67. Özel kanunlarla kurulmuş olan sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan prim ödemelerinden oluşan gelirler ne tür kamu geliridir?

A) Vergi
B) Mesleki parafiskal gelir
C) Harç
D) Sosyal parafiskal gelir
E) Ekonomik-mali parafiskal gelir

68. Piyasayı özendirmek veya istikrara kavuşturmak için kurulan fonları finanse etmek amacıyla tahsil olunan paralar ne tür kamu geliridir?

A) Vergi
B) Mesleki parafiskal gelir
C) Harç
D) Sosyal parafiskal gelir
E) Ekonomik-mali parafiskal gelir

69. Sosyal Güvenlik Kurumu ve İş Kur Genel Müdürlüğü'nün üyelerinden topladığı prim ve aidat gelirleri ne tür kamu geliridir?

A) Vergi
B) Mesleki parafiskal gelir
C) Harç
D) Sosyal parafiskal gelir
E) Ekonomik-mali parafiskal gelir

70. Kaynak Kullanım Destekleme Fonu, TMSF ve İşsizlik Fonu'nun topladığı prim ve aidat gelirleri ne tür kamu geliridir?

A) Vergi
B) Mesleki parafiskal gelir
C) Ekonomik-mali parafiskal gelir
D) Sosyal parafiskal gelir
E) Harç

71. Fiyat para sisteminde Merkez Bankasının para arzını artırarak ve parasal tabanı genişleterek elde ettiği emisyon gelirine ne ad verilir?

A) Vergi
B) Resim
C) Harç
D) Parafiskal gelir
E) Senyoraj geliri

72. Altın para sisteminde, paranın basım maliyeti ile nominal (itibari) değeri arasındaki farka ne ad verilir?

A) Vergi
B) Resim
C) Senyoraj geliri
D) Parafiskal gelir
E) Harç

73. Aşağıdakilerden hangisi senyoraj gelirinin diğer isimlerinden biri değildir?

A) Emisyon geliri
B) Para basma geliri
C) Beylik geliri
D) Enflasyon vergisi
E) Parafiskal gelir

74. Senyoraj geliriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Senyoraj Eğrisi, Ters U veya Çan şeklinde bir eğridir
B) Senyoraj gelirinin büyüklüğü reel para talebine ve ekonominin reel büyüme hızına bağlıdır
C) Ekonomide Para Talebi > Para Arzı ise, Merkez Bankası Para arzını artırarak, optimal para arzına eşit olan Para Arzı = Para talebi noktasına kadar senyoraj gelirini artırabilir
D) Para arzı optimalken senyoraj geliri minimumdur
E) Merkez Bankası optimal para arzını aşarak aşırı bir parasal genişlemeye giderse, ekonomide enflasyon artar, para talebi azalır, senyoraj geliri azalır

75. Aşağıdaki ülkelerden hangisinin senyoraj geliri en yüksektir?

A) Türkiye B) Rusya
C) Japonya D) Çin
E) ABD

76. Kamu kesimine dahil idarelerin sahip oldukları taşınır ve taşınmaz mallar ile hakların satışından ve kiralanmasından elde edilen gelirler ne tür kamu geliridir?

A) Vergi
B) Mesleki parafiskal gelir
C) Harç
D) Mülk, emlak, mamelek, patrimuvan geliri
E) Teşebbüs, işletme geliri

77. Devletin özel ve kamu hukuku kapsamında sahip olduğu taşınır ve taşınmaz mallar ile hakların işletilmesinden elde edilen gelirlere ne ad verilir?

A) Vergi
B) Resim
C) Harç
D) Mülk, mamelek, patrimuvan geliri
E) Teşebbüs, işletme geliri

78. Ormanların, barajların, otobanların, köprülerin, devlet okullarının, kamu bankalarının işletilmesinden elde edilen gelirler ne tür kamu geliridir?

A) Vergi
B) Teşebbüs, işletme geliri
C) Harç
D) Resim
E) Mülk geliri

79. İDT ve KİK şeklindeki KİT'lerin işletme gelirleri ne tür kamu geliridir?

A) Mülk geliri
B) Teşebbüs geliri
C) Harç
D) Resim
E) Parafiskal gelir

80. Devletin işlettiği doğal tekeller olan DDY, TEİK, BOTAŞ gibi işletmelerin gelirleri ne tür kamu geliridir?

A) Mülk geliri
B) Parafiskal gelir
C) Harç
D) Resim
E) Mali monopol (tekel) geliri

81. Parafiskal gelirler Merkezi Yönetim Bütçesine ekli hangi cetvelde gözükür?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) H Cetveli
E) Hiçbir cetvelde yer almaz

82. Kişilerin suç olarak tanımlanan fiilleri nedeniyle Türk Ceza Kanununa göre ödenecek olan ilama bağlı cezalar ne tür kamu geliridir?

A) Mülk geliri
B) Para cezası
C) Teşebbüs geliri
D) Vergi cezası
E) Resim

83. Trafik cezaları, yasak alanlarda sigara içme cezası ne tür kamu geliridir?

A) Mülk geliri
B) Teşebbüs geliri
C) Para cezası
D) Vergi cezası
E) Resim

84. Vergi ziyaı ve usulsüzlük cezaları ne tür kamu geliridir?

A) Vergi geliri
B) Para cezası
C) Teşebbüs geliri
D) Vergi cezası
E) Resim

85. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, İşsizlik Fonu, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu gibi kamu idarelerinin gelirleri ne tür kamu geliridir?

A) Mülk geliri
B) Teşebbüs geliri
C) Fon geliri
D) Vergi geliri
E) Resim

86. KİT'lerin satışından elde edilen gelirler ne tür kamu geliridir?

A) Mülk geliri
B) Özelleştirme geliri
C) Teşebbüs geliri
D) Vergi geliri
E) Fon geliri

87. **Özelleştirmenin birincil amacı nedir?**

A) Ekonominin rekabet düzeyini, teknoloji düzeyini artırmak
B) Kamu geliri elde etmek
C) İşsizlik
D) Enflasyon
E) Faiz

88. **Devletin kaynak yetersizliğini, bütçe dengesizliğini, nakit sıkışıklığını gidermek amacıyla başvurduğu en kolay ve hızlı elde edilen kamu geliri türü hangisidir?**

A) Mülk geliri
B) Teşebbüs geliri
C) Borçlanma geliri
D) Vergi geliri
E) Resim geliri

89. **Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangileri devletin egemenlik hakkına dayanarak elde ettiği kamu gelirlerinden biri değildir?**

A) Vergi B) Harç
C) Resim D) Şerefiye
E) Mülk ve teşebbüs geliri

90. **Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangileri devletin egemenlik hakkına dayanarak elde ettiği kamu gelirlerinden biri değildir?**

A) Senyoraj geliri
B) Zorunlu borçlar
C) Parafiskal gelirler
D) İhtiyari borçlar
E) Mali Tekel geliri

91. **Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangileri otorite kriterine göre devletin egemenlik hakkına dayanarak elde ettiği kamu gelirlerinden biri değildir?**

A) Para cezaları
B) Vergi cezaları
C) Emisyon geliri
D) Fon geliri
E) Devletler arası yardımlar

92. **Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangileri iktidar kriterine göre devletin egemenlik hakkına dayanmaksızın elde ettiği kamu gelirlerinden biri değildir?**

A) Mülk (Patrimuvan, Mamelek) geliri
B) Teşebbüs (işletme, KİT) geliri
C) İhtiyari (gönüllü, isteğe bağlı) borçlar
D) Parafiskal gelir
E) Devletlerarası yardımlar

93. **Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangileri klasik maliyecilerin benimsediği normalite kriterine göre olağan (normal) kamu gelirlerinden sayılmaz?**

A) Vergi
B) Harç
C) Resim, Şerefiye
D) Mülk ve teşebbüs geliri
E) Borçlanma geliri

94. **Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangileri klasik maliyecilerin benimsediği normalite kriterine göre olağanüstü kamu gelirlerinden sayılmaz?**

A) Borçlanma
B) Tazminat, Bağış ve yardım
C) Devalüasyon geliri, Senyoraj (Emisyon) geliri
D) Özelleştirme geliri
E) Mülk ve teşebbüs geliri

95. **Hangi kamu geliri klasik maliyecilere göre olağanüstü kamu geliri iken, modern maliyecilere göre normal kamu geliridir?**

A) Vergi B) Harç
C) Resim D) Borçlanma geliri
E) Şerefiye

96. Verginin gelir sağlama (fiskal) fonksiyonunun yanında ekonomik ve sosyal alana müdahale (ekstra fiskal) fonksiyonunun da bulunması gerektiğini ilk defa ileri süren bilim adamı kimdir?

A) Adolf WAGNER
B) Adam Smith
C) Samuelson
D) Keynes
E) R. Musgrave

97. Klasik maliyecilere göre verginin hangi fonksiyonu vardır?

A) Fiskal fonksiyon
B) Ekstra fiskal fonksiyon
C) Sosyal fonksiyon
D) Ekonomik fonksiyon
E) Ekonomik ve sosyal alana müdahale fonksiyonu

98. Verginin fiskal fonksiyonu nedir?

A) Ekstra fiskal fonksiyon
B) Gelir sağlama fonksiyonu
C) Sosyal fonksiyon
D) Ekonomik fonksiyon
E) Ekonomik ve sosyal alana müdahale fonksiyonu

99. Bireyleri baskı altında tutmayan ve yükümlülerin bir şey yapmalarına ya da yapmamalarına sebep olmayan vergilere ne tür vergi denir?

A) Adil B) Eşit
C) Tarafsız, nötr D) Müdahaleci
E) Yanlı, taraflı

100. Modern (Fonksiyonel) maliyecilere göre verginin hangi fonksiyonu vardır?

A) Sadece fiskal fonksiyon
B) Sadece ekstra fiskal fonksiyon
C) Sadece sosyal fonksiyon
D) Sadece ekonomik fonksiyon
E) Hem fiskal, hem ekstra fiskal fonksiyon

101. Verginin, devletin kamu harcamalarını finanse eden temel kamu geliri olması hangi fonksiyonudur?

A) Fiskal fonksiyon
B) Ekstra fiskal fonksiyon
C) Sosyal fonksiyon
D) Ekonomik fonksiyon
E) Ekonomik ve sosyal alana müdahale fonksiyonu

102. Verginin ekonomik ve sosyal amaçları gerçekleştirmek amacıyla bir maliye politikası aracı olarak kullanılması verginin hangi fonksiyonu değildir?

A) Ekonomik fonksiyon
B) Ekstra fiskal fonksiyon
C) Sosyal fonksiyon
D) Fiskal fonksiyon
E) Ekonomik ve sosyal alana müdahale fonksiyonu

103. Aşağıdakilerden hangisi verginin ekstra fiskal amaçlarından biri değildir?

A) Ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek
B) Ekonomik istikrarı sağlamak
C) Gelir dağılımında adaleti sağlamak
D) Ekonomik büyümeyi sağlamak
E) Kamu harcamalarını finanse etmek

104. Devletin sadece egemenlik gücüne dayanarak ve karşılıksız olarak vatandaşlardan vergi toplama yetkisine sahip olduğunu ileri süren vergi teorisi hangisidir?

A) İktidar teorisi
B) Fayda teorisi
C) Ödeme gücü teorisi
D) Denk bütçe teorisi
E) Fiyat teorisi

105. Hangi vergi teorisine bağlı olarak tanımlanan vergilerde, alınan vergi karşılığında vergiyi ödeyen mükelleflere herhangi bir karşılık verilmemektedir?

A) Fayda teorisi
B) Egemenlik teorisi
C) Ödeme gücü teorisi
D) Denk bütçe teorisi
E) Fiyat teorisi

106. Vergiyi, devletin vatandaşlarına sağladığı kamu hizmetlerinden vatandaşların elde ettikleri faydaların bir bedeli olarak tanımlayan vergi teorisi hangisidir?

A) İktidar, egemenlik, otorite teorisi
B) Fayda teorisi
C) Ödeme gücü teorisi
D) Denk bütçe teorisi
E) Fiyat teorisi

107. Aşağıdaki görüşlerden hangisi fayda teorisinin dayandığı görüşlerden biri değildir?

A) Vergi yararlanılan kamu hizmetinin karşılığıdır
B) Vergi yararlanılan kamu hizmetinin değişim bedelidir
C) Vergi sigorta primidir
D) Vergi sosyal üretim giderlerine katılma payıdır
E) Vergi karşılıksızdır

108. Hangi vergi teorisine göre vergi, devletin kamu hizmeti şeklinde sunmuş olduğu hizmetlerin finansmanını sağlaması için kişilerden almış olduğu bir değişim, mübadele bedelidir?

A) İktidar, egemenlik, otorite teorisi
B) Ödeme gücü teorisi
C) Fayda teorisi
D) Denk bütçe teorisi
E) Fiyat teorisi

109. Hangi vergi teorisine göre vergi, devletin hukuki ve askeri güvencesi altında mülk elde eden kişilerin, hayatlarını ve mülklerini garanti altına alan devletin bu garanti karşılığında elde etmiş olduğu değerlerdir?

A) İktidar, egemenlik, otorite teorisi
B) Ödeme gücü teorisi
C) Denk bütçe teorisi
D) Fayda teorisi
E) Fiyat teorisi

110. Hangi vergi teorisine göre vergi, bir sosyal sigorta primidir?

A) İktidar, egemenlik, otorite teorisi
B) Fayda teorisi
C) Denk bütçe teorisi
D) Ödeme gücü teorisi
E) Fiyat teorisi

111. "Vergi, herkesin malının tamamının korunması için mallarından verdiği bir hissedir." görüşünü savunan bilim adamı kimdir?

A) Montesquieu
B) Adam Smith
C) Samuelson
D) Keynes
E) Arrow

112. Verginin, kamusal hizmetlerin maliyetine bir katılım payı olduğunu savunan vergi teorisi hangisidir?

A) İktidar, egemenlik, otorite teorisi
B) Fayda teorisi
C) Ödeme gücü teorisi
D) Denk bütçe teorisi
E) Fiyat teorisi

113. Verginin kaynağının ödeme gücü olduğunu, vergi ehliyetinin ödeme gücüne dayandığını savunan vergi teorisi hangisidir?

A) İktidar, egemenlik, otorite teorisi
B) Fayda teorisi
C) Ödeme gücü teorisi
D) Denk bütçe teorisi
E) Fiyat teorisi

114. Verginin ödeme gücüne göre alınmasını ilk defa savunan bilim adamı kimdir?

A) Montesquieu
B) Adam Smith
C) Samuelson
D) Keynes
E) Arrow

115. 1982 Anayasası'nın Vergi Ödevini düzenleyen 73. maddesi"Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür" diyerek hangi vergi teorisini benimsemiştir?

A) İktidar, egemenlik, otorite teorisi
B) Fayda teorisi
C) Denk bütçe teorisi
D) Ödeme gücü teorisi
E) Fiyat teorisi

116. Kişilerin gelirlerinden ve servetlerinden zorunlu ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra arta kalan kısma ne denir?

A) Ödeme gücü
B) Fayda
C) Kar
D) Harcanabilir gelir
E) Satın alma gücü

117. Aşağıdaki göstergelerden hangisi ödeme gücünün göstergelerinden biri değildir?

A) Gelir B) Servet
C) Harcama D) Lüks tüketim
E) Fayda

118. Akım değişken olup, bir kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarını ifade eden ödeme gücü göstergesine ne denir?

A) Servet
B) Lüks tüketim
C) Gelir
D) Harcama
E) Üretim potansiyeli

119. Stok değişken olup, gelirin birikmiş şeklini ifade eden ödeme gücü göstergesine ne denir?

A) Servet
B) Lüks tüketim
C) Gelir
D) Harcama
E) Üretim potansiyeli

120. Gelirin ve servetin elden çıkarılmasını, kullanılmasını, harcanmasını ifade eden ödeme gücü göstergesine ne denir?

A) Servet
B) Lüks tüketim
C) Gelir
D) Harcama
E) Üretim potansiyeli

121. Temel ihtiyaçlardan ziyade yüksek gelir grubundaki kişilerin kullandıkları ve devlet tarafından tespit edilen malların tüketilmiş olmasını ifade eden ödeme gücü göstergesine ne denir?

A) Servet
B) Lüks tüketim
C) Gelir
D) Harcama
E) Üretim potansiyeli

122. Bir arazinin fiili üretiminden ziyade potansiyel üretimini esas alan ödeme gücü göstergesine ne denir?

A) Servet
B) Lüks tüketim
C) Gelir
D) Harcama
E) Üretim potansiyeli

123. Nicholas Kaldor, arazi vergisinin, arazinin potansiyel hasılası üzerinden alınmasını önermiştir. Kaldor ödeme gücünün göstergesi olarak hangi göstergeyi esas almıştır?

A) Servet
B) Lüks tüketim
C) Gelir
D) Üretim potansiyeli
E) Harcama

124. Aşağıdakilerden hangisi vergilemenin esası olan kişilerin ödeme gücüne ulaşmada kullanılan temel araçlardan biri değildir?

A) Artan oranlılık
B) Muafiyet ve istisna uygulaması
C) Ayırma prensibi
D) Sabit, düz oranlılık
E) En az (asgari) geçim indirimi

125. Bir verginin matrahı arttıkça vergi oranı da artıyorsa, o vergi nasıl bir vergidir?

A) Sabit oranlı vergi
B) Azalan oranlı vergi
C) Artan oranlı vergi
D) Tersine artan oranlı vergi
E) Gizli artan oranlı vergi

126. Türk vergi sisteminde Gelir Vergisi ile Veraset ve İntikal Vergisi nasıl bir vergidir?

A) Sabit oranlı vergi
B) Artan oranlı vergi
C) Azalan oranlı vergi
D) Tersine artan oranlı vergi
E) Gizli artan oranlı vergi

127. Ödeme gücü düşük olan düşük gelirlilerin daha düşük oranda vergilendirilmesini, ödeme gücü yüksek olan yüksek gelirlilerin daha yüksek oranda vergilendirilmesini sağlayan vergi tekniğinin adı nedir?

A) Sabit oranlı vergi
B) Tersine artan oranlı vergi
C) Azalan oranlı vergi
D) Artan oranlı vergi
E) Gizli artan oranlı vergi

128. Aşağıdakilerden hangisi vergilemede ortaya çıkan artan oranlılık türlerinden biri değildir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Dilim Usulü Artan Oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Yatay ve dikey artan oranlılık

129. Mükelleflerin elde etmiş oldukları gelirlerinin tamamının, büyüklük itibariyle rast geldikleri sınıfın vergi oranıyla vergilendirildiği artan oranlılık türü hangisidir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Dilim Usulü Artan Oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Yatay ve dikey artan oranlılık

130. Mükelleflerin elde etmiş oldukları gelirlerin dilimlere ayrıldığı ve her bir dilime ayrı vergi oranı uygulandığı artan oranlılık türü hangisidir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Gizli Artan Oranlılık
C) Dilim Usulü Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Yatay ve dikey artan oranlılık

131. Herkesin gelirinin ilk diliminin en düşük oranla vergilendirildiği, yukarıya doğru gelir dilimlerinin gittikçe artan vergi oranlarıyla vergilendirildiği artan oranlılık türü hangisidir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Dilim Usulü Artan Oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Yatay ve dikey artan oranlılık

132. Mükelleflerin sahip oldukları matrahların tarifenin ayrılmış dilimlerine göre dilimlere ayrıldığı ve her bir matrah diliminin rast geldikleri dilimin vergi oranıyla çarpılarak vergilendirildiği artan oranlılık türü hangisidir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Yatay ve dikey artan oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Dilim Usulü Artan Oranlılık

133. Türkiye'de uygulanan gelir vergisi, hangi tür artan oranlılığa sahiptir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Yatay ve dikey artan oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Dilim Usulü Artan Oranlılık
E) Tersine Artan Oranlılık

134. Artan oranlı vergilerde değil, sabit oranlı dolaylı vergilerde ortaya çıkan ve bir tarife olmaktan çok, matrahın düzeyi dikkate alınmaksızın her mükellefin vergi matrahına aynı boyutta matrahtan indirim uygulanması sonucunda, mükelleflerin vergi yüklerinin birbirinden farklı olmasına yol açan artan oranlılık türü hangisidir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Dilim Usulü Artan Oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Yatay ve dikey artan oranlılık

135. Artan oranlı vergilerde değil, sabit oranlı dolaylı vergilerde ve baş vergisinde ortaya çıkan ve mükellefin ödediği verginin gelirine oranının, düşük gelirlilerde yüksek, yüksek gelirlilerde düşük olmasına yol açan artan oranlılık türü hangisidir?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Dilim Usulü Artan Oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Yatay ve dikey artan oranlılık

136. Bir markete gidip 100 TL'lik alışveriş yapan düşük ve yüksek gelirli iki vatandaş da 18 TL'lik KDV ödemiştir. Ancak düşük gelirlinin ödediği verginin gelirine oranı, yüksek gelirlinin ödediği verginin gelirine oranından daha büyüktür. KDV gibi dolaylı vergilerin bu özelliği hangi tür artan oranlılıktan kaynaklanmaktadır?

A) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
B) Dilim Usulü Artan Oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Tersine Artan Oranlılık
E) Yatay ve dikey artan oranlılık

137. Düşük gelir gruplarının vergi yükünü artırarak ödeme gücü ilkesine ters düşen, dolayısıyla ödeme gücüne ulaşmada kullanılamayan artan oranlılık türü hangisidir?

A) Tersine Artan Oranlılık
B) Dilim Usulü Artan Oranlılık
C) Gizli Artan Oranlılık
D) Sınıf Usulü Artan Oranlılık
E) Hiçbiri

138. Subjektif vergi yükümlülüğünü sona erdiren işleme ne ad verilir?

A) İstisna
B) İndirim
C) Muafiyet
D) Ayırma prensibi
E) En az (asgari) geçim indirimi

139. Vergi yükümlüsü olması gerektiği halde, kanun koyucunun ekonomik ve sosyal nedenlerle bazı kişi veya kişi gruplarını vergi yükümlüsü olmaktan çıkarmasına ne ad verilir?

A) İstisna
B) Muafiyet
C) İndirim
D) Ayırma prensibi
E) En az (asgari) geçim indirimi

140. Vergi kanunlarında gerçek veya tüzel kişilere vergi borcu yüklenilmesine ne ad verilir?

A) İstisna
B) İndirim
C) Subjektif vergi yükümlülüğü
D) Ayırma prensibi
E) En az (asgari) geçim indirimi

141. Objektif vergi yükümlülüğünü sona erdiren işleme ne ad verilir?

A) İstisna
B) İndirim
C) Muafiyet
D) Ayırma prensibi
E) En az (asgari) geçim indirimi

142. Aşağıdaki kavramlardan hangisi verginin konusu olan, üzerinden vergi alınan şeyi tanımlamaktadır?

A) Muafiyet
B) İndirim
C) Objektif vergi yükümlülüğü
D) Ayırma prensibi
E) En az (asgari) geçim indirimi

143. Verginin konusu içinde olan bazı konuların verginin konusu olmaktan çıkarılmasına, vergi konusunun sınırlanmasına ne ad verilir?

A) İstisna
B) Muafiyet
C) İndirim
D) Ayırma prensibi
E) En az (asgari) geçim indirimi

144. Kamu araçlarından motorlu taşıtlar vergisi, ihracattan KDV alınmamasına ne ad verilir?

A) İstisna B) Muafiyet
C) İndirim D) Ayırma prensibi
E) Negatif vergi

145. Gelir vergisinde, bazı gelir unsurlarının beyanı için belirlenen beyan sınırlarına ne ad verilir?

A) Muafiyet
B) İstisna
C) İndirim
D) Ayırma prensibi
E) En az (asgari) geçim indirimi

146. Diplomatlardan, esnaf kabul edilenlerden gelir vergisi alınmamasına ne ad verilir?

A) İndirim B) Muafiyet
C) İstisna D) Ayırma prensibi
E) Negatif vergi

147. Ücret gelirlerinin sermaye gelirlerinden daha düşük oranda vergilendirilmesine ne ad verilir?

A) İstisna B) Muafiyet
C) İndirim D) Ayırma prensibi
E) Negatif vergi

148. Gelirlerinin yapısal farklılıklarından dolayı farklı kaynaklardan elde edilen gelirlerin farklı vergilendirilmesine ne ad verilir?

A) İstisna
B) Muafiyet
C) Ayırma prensibi
D) İndirim
E) Negatif vergi

149. Faiz, kar ve rant gelirlerinin emek faktörünün arzından sağlanan ücret gelirinden farklı vergilendirilmesine ne ad verilir?

A) İstisna
B) Muafiyet
C) İndirim
D) Negatif vergi
E) Ayırma prensibi

150. Kişinin kendi geçimi için gerekli olan gelirin asgari geçimlik kısmının vergilemeye dahil edilmemesine ne ad verilir?

A) İstisna
B) Muafiyet
C) En az (asgari) geçim indirimi
D) Ayırma prensibi
E) Negatif vergi

151. Aşağıdakilerden hangisi teoride ve uygulamada var olan en az (asgari) geçim indirimi usullerinden biri değildir?

A) Matrahtan indirim
B) Vergiden indirim
C) Dekot
D) Çarpma
E) Bölme

152. En az geçim indirimi tutarının kişinin matrahından indirildikten sonra kalan tutara vergi oranı tatbik edilerek ödenecek verginin bulunduğu en az geçim indirimi tekniği hangisidir?

A) Matrahtan indirim
B) Vergiden indirim
C) Dekot
D) Katsayı
E) Bölme

153. Aşağıdaki formüllerden hangisi, matrahtan indirim usulü en az geçim indiriminin formülüdür?

A) Ödenecek Vergi= (Matrah – En Az Geçim İndirimi) X Gelir Vergisi Tarifesi
B) Ödenecek Vergi= (Matrah + En Az Geçim İndirimi) X Gelir Vergisi Tarifesi
C) Ödenecek vergi= (Matrah X Gelir Vergisi Tarifesi) – (En Az Geçim İndirimi X Minimum Oran)
D) Ödenecek vergi= (Matrah X Gelir Vergisi Tarifesi) + (En Az Geçim İndirimi X Minimum Oran)
E) Ödenecek vergi= (Matrah X Gelir Vergisi Tarifesi) X (En Az Geçim İndirimi X Minimum Oran)

154. Aşağıdaki formüllerden hangisi, vergiden indirim (dekot) usulü en az geçim indiriminin formülüdür?

A) Ödenecek Vergi= (Matrah – En Az Geçim İndirimi) X Gelir Vergisi Tarifesi
B) Ödenecek Vergi= (Matrah + En Az Geçim İndirimi) X Gelir Vergisi Tarifesi
C) Ödenecek vergi= (Matrah X Gelir Vergisi Tarifesi) – (En Az Geçim İndirimi X Minimum Oran)
D) Ödenecek vergi= (Matrah X Gelir Vergisi Tarifesi) + (En Az Geçim İndirimi X Minimum Oran)
E) Ödenecek vergi= (Matrah X Gelir Vergisi Tarifesi) X (En Az Geçim İndirimi X Minimum Oran)

155. Verginin matrahı olan gelire herhangi bir indirim uygulanmaksızın vergi oranı tatbik edilerek ödenmesi gereken vergi miktarının bulunduğu, bulunan vergiden, belirlenmiş olan en az geçim indirimi tutarının gelir vergisi tarifesindeki minimum oranla çarpımının indirildiği en az geçim indirimi tekniği hangisidir?

A) Matrahtan indirim
B) Vergiden indirim
C) Çarpma
D) Katsayı
E) Bölme

156. En az geçim indirimi usullerinden vergiden indirim usulünün diğer adı nedir?

A) Matrahtan indirim
B) Katsayı
C) Dekot
D) Çarpma
E) Bölme

157. En az geçim indirimi usullerinden bölme usulünün diğer adı nedir?

A) Matrahtan indirim
B) Katsayı
C) Dekot
D) Çarpma
E) Toplama

158. 1.1.2008 tarihinden itibaren Türkiye'de hangi asgari geçim indirimi usulü uygulanmaktadır?

A) Matrahtan indirim
B) Çarpma
C) Katsayı
D) Vergiden indirim (dekot)
E) Bölme

159. Türkiye'de asgarî geçim indirimi, sadece hangi gelir unsurunun gerçek usulde vergilendirilmesinde uygulanır, diğer gelir unsurlarında uygulanmaz?

A) Ücret
B) Ticari kazanç
C) Zirai kazanç
D) Menkul sermaye iradı
E) Serbest meslek kazancı

160. Türkiye'de asgari geçim indirimi uygulamasında esas alınan asgari indirim tutarı nedir?

A) Asgari ücretin net tutarı
B) Asgari ücretin brüt tutarı
C) Maaşın brüt tutarı
D) Ücretin net tutarı
E) Ücretin brüt tutarı

161. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için yüzde kaçıdır?

A) % 100 B) % 75 C) % 50
D) %10 E) %7.5

162. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için yüzde kaçıdır?

A) % 100 B) % 75 C) % 50
D) %10 E) %7.5

163. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin çocuklarının her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için yüzde kaçıdır?

A) % 100 B) % 75 C) % 50
D) %10 E) %7.5

164. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin çocuklarının her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuktan sonraki çocuklar için yüzde kaçıdır?

A) % 100 B) % 75 C) % 50
D) % 5 E) %7.5

165. Asgari geçim indirimi uygulamasından aşağıdaki çocuklardan hangisi yararlanamaz?

A) Mükellefle birlikte oturan 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları
B) Mükellef tarafından bakılan 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları
C) Nafaka verilen, evlat edinilen 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları
D) Ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları
E) Mükellefle birlikte oturan 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmuş çocukları

166. Unlter gelir vergisi sistemlerinde ailenin sahip bulunduğu toplam gelirin, ailenin fert sayısına bölündüğü, her bir aile ferdi için ayrı ayrı en az geçim indirimi uygulandığı en az geçim indirimi tekniği hangisidir?

A) Matrahtan indirim
B) Vergiden indirim
C) Dekot
D) Katsayı
E) Çarpma

167. Hangi asgari geçim indirimi usulü kalabalık hane halkları için daha adil bir vergileme yapılmasına imkan tanımaktadır?

A) Matrahtan indirim
B) Vergiden indirim
C) Bölme
D) Çarpma
E) Dekot

168. Bir ülkede, belli bir dönemde uygulanan vergilerin bütününe ne ad verilir?

A) Vergi sistemi
B) Vergi tarifesi
C) Vergi matrahı
D) Vergi konusu
E) Vergi tarhiyatı

169. Bir ülkede, belli bir dönemde uygulanan vergilerin bütününe vergi sistemi denir. Vergi sisteminin diğer adı nedir?

A) Vergi konusu
B) Vergi tarifesi
C) Vergi matrahı
D) Vergi yapısı
E) Vergi kapasitesi

170. Devletin sadece bir tek konu üzerinden vergi aldığı vergi sistemi türüne ne ad verilir?

A) Çok vergili
B) Nispi vergi
C) Mutlak vergi
D) Tek vergili
E) Mükerrer vergi

171. Verginin tek bir kaynaktan alınmasını ilk savunan bilim adamı kimdir?

A) Vauban
B) Adam Smith
C) Samuelson
D) Keynes
E) R. Musgrave

172. Fizyokrat Quesnay'ın sistemleştirdiği görüşe göre vergi ne üzerinden alınmalıdır?

A) Arazideki değer artışı
B) Arazi
C) Sermaye
D) Enerji
E) Hammadde

173. Henry George'un sistemleştirdiği görüşe göre vergi ne üzerinden alınmalıdır?

A) Arazideki değer artışı
B) Arazi
C) Sermaye
D) Enerji
E) Hammadde

174. Vergi'nin toprak rantını ortadan kaldıracak şekilde artan oranlı tek bir vergi olarak uygulanmasını savunan bilim adamı kimdir?

A) Henry George
B) Menier
C) Schuller
D) Thiers
E) Quesnay

175. Menier ve Girardin'in sistemleştirdiği görüşe göre vergi ne üzerinden alınmalıdır?

A) Arazideki değer artışı
B) Arazi
C) Sermaye
D) Enerji
E) Hammadde

176. Schueller'in sistemleştirdiği görüşe göre vergi ne üzerinden alınmalıdır?

A) Arazideki değer artışı
B) Arazi
C) Sermaye
D) Hammadde
E) Enerji

177. Thiers'in sistemleştirdiği görüşe göre vergi ne üzerinden alınmalıdır?

A) Arazideki değer artışı
B) Arazi
C) Hammadde
D) Enerji
E) Sermaye

178. Aşağıdaki vergilerden hangisi tek vergili sisteme ait bir vergi olarak savunulmamıştır?

A) Arazideki değer artışı vergisi
B) Arazi vergisi
C) Hammadde vergisi
D) Gelir vergisi
E) Genel gelir vergisi

179. Aşağıdaki vergilerden hangisi tek vergili sisteme ait bir vergi olarak savunulmamıştır?

A) Enerji vergisi
B) Hammadde vergisi
C) Genel harcama vergisi
D) Katma değer vergisi
E) Sermaye vergisi

180. Aşağıdakilerden hangisi tek vergili vergi sisteminin dezavantajlarından biri değildir?

A) Sistem, kamu finansmanını sağlamada yeterlidir
B) İdarece kontrolü ve tahsili zordur
C) Verginin konusu olan kaynağın tükenmesine neden olabilir
D) Kaynakların akılcı (rasyonel) kullanımını engeller. Mükellefler hep vergisiz alanda üretim yapmaya çalışır
E) Adil değildir

181. Gelir, servet ve harcamadan oluşan bütün vergi konularının vergilendirildiği günümüz devletlerinin vergi sisteminin adı nedir?

A) Mutlak vergili
B) Nispi vergili
C) Çok vergili
D) Tek vergili
E) Mükerrer vergili

182. Çok vergili sistemle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Sistemdeki vergiler dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler olmak üzere iki ana gruba ayrılır
B) Gelir ve servet vergileri dolaysız vergilerdir
C) Harcama vergileri dolaylı vergilerdir
D) Vergilemede adaleti bozar
E) Sistem, kamu finansmanını sağlamada yeterlidir

183. Aşağıdakilerden hangisi çok vergili vergi sisteminin özelliklerinden biri değildir?

A) Vergilemede adaleti sağlar
B) İdarece kontrolü ve tahsili kolaydır
C) Kamu finansmanını sağlayacak nitelikte gelir elde edilir
D) Maliye politikasının bir aracı olarak kullanılamaz
E) Verginin konusu olan kaynağın tükenmesine neden olmaz

184. Aşağıdakilerden hangisi Adam Smith'in ortaya attığı vergileme ilkelerinden biri değildir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik (muayyenlik) ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik (tasarruf) ilkesi
E) Genellik ilkesi

185. Aşağıdaki vergileme ilkelerinden hangisi modern (fonksiyonel) maliyecilerin savunduğu, klasik maliyecilerin reddettiği vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik (muayyenlik) ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik (tasarruf) ilkesi
E) Müdahale ilkesi

186. Devletin vergiyi maliye politikası aracı olarak kullanıp istikrar, büyüme, kalkınma gibi ekonomik amaçlara, gelir dağılımında adalet gibi sosyal amaçlara ulaşabileceğini öngören vergi ilkesi hangisidir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Müdahale ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Verimlilik ilkesi

187. Devletin vergi sistemindeki vergileri, dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler ayırımı yapmadan, bir bütün halinde artırması veya azaltması yoluyla ekonomiye müdahale etmesi ne tür müdahaledir?

A) Ayırma yoluyla müdahale
B) Budama yoluyla müdahale
C) Vergi artışları veya indirimleri yoluyla müdahale
D) Yeniden dağıtım yoluyla müdahale
E) Yansız müdahale

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARKIVI

188. Devletin vergi sistemindeki vergileri topluca blok halinde arttırmak veya azaltmak yerine, dolaylı-dolaysız ayırımına giderek sadece dolaylı vergilerin veya sadece dolaysız vergilerin bir kısmını arttırarak veya azaltarak ekonomiye dolaylı biçimde müdahale etmesi ne tür müdahaledir?

A) Ayırma yoluyla müdahale
B) Budama yoluyla müdahale
C) Vergi artışları veya indirimleri yoluyla müdahale
D) Yeniden dağıtım yoluyla müdahale
E) Yansız müdahale

189. Devletin vergi sistemi içindeki herhangi bir verginin matrahını veya oranını değiştirerek ekonomiye doğrudan müdahale etmesi ne tür müdahaledir?

A) Ayırma yoluyla müdahale
B) Budama yoluyla müdahale
C) Vergi artışları veya indirimleri yoluyla müdahale
D) Yeniden dağıtım yoluyla müdahale
E) Yansız müdahale

190. Gıda, eğitim, sağlık, konfeksiyon ürünlerinde KDV'nin yüzde 18'den yüzde 8'e indirilmesi, kurumlar vergisi oranının yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürülmesi, kurumlar vergisinde yatırım indiriminin kaldırılması gibi vergi müdahaleleri ne tür müdahaledir?

A) Ayırma yoluyla müdahale
B) Yansız müdahale
C) Vergi artışları veya indirimleri yoluyla müdahale
D) Yeniden dağıtım yoluyla müdahale
E) Budama yoluyla müdahale

191. Devletin yüksek gelirlilerden topladığı vergileri, düşük gelirlilere mali yardımlar ve sübvansiyonlar yoluyla transfer ederek fonksiyonel gelir dağılımına müdahale etmesi ne tür müdahaledir?

A) Ayırma yoluyla müdahale
B) Budama yoluyla müdahale
C) Vergi artışları veya indirimleri yoluyla müdahale
D) Yeniden dağıtım yoluyla müdahale
E) Yansız müdahale

192. Devletin ekonomide geliri yeniden-dağıtmak amacıyla yaptığı negatif vergi veya M. Friedman'ın ifadesiyle Negatif Gelir Vergisi yoluyla ekonomiye müdahale etmesi ne tür müdahaledir?

A) Ayırma yoluyla müdahale
B) Budama yoluyla müdahale
C) Yeniden dağıtım yoluyla müdahale
D) Vergi artışları veya indirimleri yoluyla müdahale
E) Yansız müdahale

193. Aşağıdakilerden hangisi günümüzün vergileme ilkelerinden biri değildir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Safilik ilkesi

194. Aşağıdakilerden hangisi günümüzün vergileme ilkelerinden biri değildir?

A) Eşitlik ilkesi
B) Muayyenlik ilkesi
C) Tasarruf ilkesi
D) Randıman ilkesi
E) Ademi tahsis ilkesi

195. Aşağıdakilerden hangisi günümüzün vergileme ilkelerinden biri değildir?

A) Genellik ilkesi
B) Açıklık (aleniyet, şeffaflık, saydamlık) ilkesi
C) Kesinlik ilkesi
D) Verimlilik ilkesi
E) Gayri safilik ilkesi

196. Aşağıdakilerden hangisi günümüzün vergileme ilkelerinden biri değildir?

A) Esneklik ilkesi
B) İstikrar ilkesi
C) Kanunilik (yasallık) ilkesi
D) Basitlik ilkesi
E) Birlik ilkesi

197. Herkesten ödeme gücüne göre vergi alınması hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

198. Vergi yükünün mükellefler arasında dengeli bir şekilde dağıtılması, gelirin en az geçimlik düzeyinin (açlık veya yoksulluk düzeyi) vergilendirilmemesi, artan oranlılık, ayırma prensibi, bölme usulü, çifte vergilemenin önlenmesi, vergi kaçakçılığının önlenmesi gibi teknikler hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Uygunluk ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Adalet ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

199. Vergi yükünün mükelleflerin kişisel durumlarına göre eşit bir şekilde dağıtılması hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Randıman ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

200. Mükelleflerin sadece ödeme gücüne bakılarak vergi alınmasını, mükelleflerin kişisel ve ailevi durumlarının dikkate alınmamasını ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Mutlak (matematik) eşitlik ilkesi
E) Nispi (şahsi) eşitlik ilkesi

201. Farklı gelir gruplarının farklı vergilendirilmesi, gelir düzeyi arttıkça daha fazla vergi alınması hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Dikey eşitlik ilkesi
E) Yatay eşitlik ilkesi

202. Aynı gelir gruplarına dahil kişilerin aynı vergilemeye tabi tutulması hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Dikey eşitlik ilkesi
E) Yatay eşitlik ilkesi

203. Vergi yükümlülerinin vergilendirilmesinde ödeme güçlerine ilaveten kişisel ve ailevi özelliklerine (evlilik, bekarlık, çocuk sayısı, özürlülük gibi) bakılarak vergi alınması hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Mutlak (matematik) eşitlik ilkesi
E) Nispi (şahsi) eşitlik ilkesi

204. Mükelleflerin ödeme gücüne göre katlanacakları fedakarlıkların da eşit olmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Randıman ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Eşitlik ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Uygunluk ilkesi

205. Mükelleflerin ödemiş oldukları vergilerin miktar itibariyle eşit olmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Eşit oranlı fedakarlık ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Eşit fedakarlık ilkesi
E) Minimum (en az toplam) fedakarlık ilkesi

206. Harçlar, götürü vergiler gibi sabit miktarlı (maktu) vergiler hangi vergileme ilkesine uygun olan vergilerdir?

A) Eşit fedakarlık ilkesi
B) Eşit oranlı fedakarlık ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Verimlilik ilkesi
E) Minimum (en az toplam) fedakarlık ilkesi

207. Mükelleflerin ödemiş oldukları vergilerin oran itibariyle eşit olmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Eşit oranlı fedakarlık ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Eşit fedakarlık ilkesi
E) Minimum (en az toplam) fedakarlık ilkesi

208. Katma değer vergisi, kurumlar vergisi gibi sabit oranlı vergiler hangi vergileme ilkesine uygun olan vergilerdir?

A) Eşit fedakarlık ilkesi
B) Eşit oranlı fedakarlık ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Verimlilik ilkesi
E) Minimum (en az toplam) fedakarlık ilkesi

209. Mükelleflerin ödemiş oldukları vergilerin reel yükünün eşit olmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Eşit oranlı fedakarlık ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Eşit fedakarlık ilkesi
E) Minimum (en az toplam) fedakarlık ilkesi

210. Mükellefler arasında eşitlik değil de toplum açısından verginin bir bütün olarak uygulandığı dikkate alınarak, verginin servet veya gelirin daha az faydalı marjinal birimlerden alınmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Eşit oranlı fedakarlık ilkesi
C) Minimum (en az toplam) fedakarlık ilkesi
D) Eşit fedakarlık ilkesi
E) Uygunluk ilkesi

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞİVİ

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞİVİ

211. Gelir vergisi, veraset ve intikal vergisi gibi artan oranlı vergiler hangi vergileme ilkesine uygun olan vergilerdir?

A) Eşit fedakarlık ilkesi
B) Eşit oranlı fedakarlık ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Minimum (en az toplam) fedakarlık ilkesi
E) Verimlilik ilkesi

212. Her vatandaşın ödeyeceği verginin belirli, muayyen olmasını, keyfi olmamasını; mükellefin verginin ödenme zamanını, ödeme şeklini, nispetini önceden bilmesi gerektiğini öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

213. Vergi ile ilgili kurum ve işlemlerin belli olmasını ve herkes tarafından, anlaşılabilecek şekilde ortaya konulmuş bulunmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) İktisadilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Muayyenlik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

214. Verginin yükümlü için en uygun şekilde ve en az rahatsızlık verecek biçimde en uygun zamanda tahsil edilmesini öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik (muayyenlik) ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

215. Vergilerin taksitlendirilmesi, tahakkuk döneminden sonraki dönemde tahsil edilmesi hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Verimlilik ilkesi
B) Belirlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Dikey eşitlik ilkesi
E) Yatay eşitlik ilkesi

216. Vergi uygulaması nedeniyle devlet tarafından katlanılan maliyetlerin olabildiğince düşük tutulmasını, minimum vergi maliyetiyle maksimum vergi hasılatı elde edilmesini öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik (muayyenlik) ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

217. Verginin iktisadi faaliyetlere minimum düzeyde zarar vermesini, vergileme tasarruflu olmayı, verginin toplanması açısından vergi idaresinin en az masrafla vergi gelirlerini topluyor olmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Tasarruf ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Esneklik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

218. Vergi idaresinin vergi toplamak için katlandığı personel, araç, gereç, bina, genel giderler gibi maliyetler hangi tür maliyettir?

A) Sabit vergi maliyeti
B) Değişken vergi maliyeti
C) Açık vergi maliyeti
D) Örtük (zımni, gizli) vergi maliyeti
E) Toplam vergi maliyeti

219. Vergi nedeniyle mükellefin katlandığı zaman maliyeti, muhasebeci, defter tutma, defter tasdik ettirme, ulaştırma giderleri gibi maliyetler hangi tür maliyettir?

A) Sabit vergi maliyeti
B) Değişken vergi maliyeti
C) Açık vergi maliyeti
D) Örtük (zımni, gizli) vergi maliyeti
E) Toplam vergi maliyeti

220. Verginin devlete mümkün olduğu kadar çok gelir getirmesini öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Randıman ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

221. Vergi geliri elde edilebilecek her türlü konudan, yani her türlü gelir, servet ve harcama üzerinden vergi alınmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Belirlilik (muayyenlik) ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) İktisadilik ilkesi
E) Genellik ilkesi

222. Hem mükellefiyet hem de konu açısından, kişilerin ve konuların verginin uygulama alanından çıkarılmamasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Belirlilik ilkesi
B) Randıman ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

223. Ülke sınırları içerisinde bulunan herkesin, toplam vergi yüküne katılmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) İktisadilik ilkesi
B) Randıman ilkesi
C) Genellik ilkesi
D) Uygunluk ilkesi
E) Eşitlik ilkesi

224. Vergi yasalarının açık ve herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilir bir şekilde düzenlenmiş olmasını öngören ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Randıman ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Belirlilik ilkesi

225. Mükelleflerin ödeyecekleri verginin ödeme zamanını, ödeme biçimini ve miktarını açık ve kesin olarak bilmelerini ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Randıman ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Kesinlik ilkesi

226. Verginin iadesi söz konusu olmayan, yükümlülük ile ilgili ödevlerin şekil, yer ve zamanının kuşkuya yer vermeyecek bir biçimde kanunda öngörülmüş olmasını amaçlayan ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Randıman ilkesi
C) Kesinlik ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Uygunluk ilkesi

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARKADAŞLIK

227. Vergilerin devlete yetecek hasılatı temin etmede verimli olmasını, verginin tahsil edilebilmesi için devlet tarafından yapılması gereken masrafların en alt seviyede oluşmasının sağlanması gerektiğini ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Adalet ilkesi
B) Verimlilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Kesinlik ilkesi

228. Bir verginin mutedil (ılımlı) ve görünmez olması hangi vergileme ilkesi gereğidir?

A) Adalet ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Verimlilik ilkesi
E) Kesinlik ilkesi

229. Vergilendirilen vergi konusu ile ödenen vergi arasında aşırı bir oransızlığın olmamasını, vergi oranının çok yüksek ve çok düşük tutulmamasını ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik
B) Mutedillik (ılımlılık)
C) Uygunluk ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Görünmezlik

230. Mükelleflerin vergi yükünü hissetmeden vergi ödemelerini yapmalarını ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik
B) Mutedillik
C) Uygunluk
D) Genellik
E) Görünmezlik

231. Hangi tür vergilerde vergi fiyata dahil olduğundan, vergi fiyatın içinde gizlidir, dolayısıyla görünmezlik şartının en iyi şekilde tatbik edileceği vergilerdir?

A) Dolaylı vergiler
B) Dolaysız vergiler
C) Gelir vergileri
D) Servet vergileri
E) Yansımayan vergiler

232. Görünmezlik ilkesine uyan dolaylı vergiler hangi özelliğe sahiptirler?

A) Esneklik
B) Mutedillik
C) Uygunluk
D) Genellik
E) Mali anestezi

233. Vergilerin gelirdeki ve talepteki değişmelere duyarlı olmasını ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik
B) Mutedillik
C) Uygunluk
D) Genellik
E) Görünmezlik

234. Aşağıdaki vergilerden hangisinin gelir esnekliği en yüksektir?

A) KDV
B) Emlak vergisi
C) Gelir vergisi
D) Kurumlar vergisi
E) Veraset ve intikal vergisi

235. Aşağıdaki vergilerden hangisinin harcama ve talep esnekliği en yüksektir?

A) KDV
B) Emlak vergisi
C) Gelir vergisi
D) Kurumlar vergisi
E) Veraset ve intikal vergisi

236. Verginin oranlarında meydana getirilecek her hangi bir artış sonucunda, bu artışın neden olabileceği bir matrah azalışının meydana gelmemesini ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Mutedillik
B) Esneklik
C) Uygunluk
D) Genellik
E) Görünmezlik

237. Vergilendirme konusunda yapılan düzenlemelerin sık sık değiştirilmemesini ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik
B) Uygunluk
C) İstikrar
D) Genellik
E) Görünmezlik

238. Devletin vergi gelirlerinin istikrarlı bir seyir izlemesini, bazı dönemlerde bütçe açığı ve bazı dönemlerde de bütçe fazlasının oluşmamasının amaçlandığı ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik B) İstikrar
C) Uygunluk D) Genellik
E) Görünmezlik

239. Devletin aynı seviyede kamu harcaması yapabilmesinin sağlanması için, vergi gelirlerinin konjonktüre bağlı olmaksızın her yıl aynı kalmasına ilişkin ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik B) Genellik
C) Uygunluk D) İstikrar
E) Görünmezlik

240. Vergilerin ancak kanunla konulmasını, değiştirilmesini ve kaldırılmasını ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik B) Uygunluk
C) İstikrar D) Genellik
E) Yasallık

241. Vergi mevzuatının ve vergiyle ilgili düzenlemelerinin mükelleflerin gönüllü uyumunu sağlayacak şekilde basit, sade, anlaşılır olmasını ifade eden ilke hangi vergileme ilkesidir?

A) Esneklik
B) Uygunluk
C) İstikrar
D) Genellik
E) Basitlik

242. Vergi idaresinin verginin konusunu, mükellefini belirlemesine, vergiyi tarh ve tahsil etmesine kadar yapılan bütün vergileme işlemlerinin nasıl ve hangi usullere göre yapılacağını ne belirler?

A) Vergileme tekniği
B) Borçlanma tekniği
C) Tarh
D) Tahakkuk
E) Tahsil

243. Vergi idaresinin verginin konusunu, mükellefini belirlemesine, vergiyi tarh ve tahsil etmesine kadar yapılan bütün vergileme işlemlerinin nasıl ve hangi usullere göre yapılacağını belirleyen vergileme tekniğinin diğer adı nedir?

A) Yargı usulü
B) İdare usulü
C) Vergi usulü
D) Vergileme
E) Tarh

244. Verginin üzerine konulduğu şeye ne denir?

A) Verginin matrahı
B) Verginin konusu
C) Verginin mükellefi
D) Verginin sorumlusu
E) Vergiyi doğuran olay

245. Verginin iktisadi kaynaklarına ne denir?

A) Verginin matrahı
B) Verginin sorumlusu
C) Verginin mükellefi
D) Verginin konusu
E) Vergiyi doğuran olay

246. Aşağıdakilerden hangisi verginin konularından biri değildir?

A) Gelir B) Servet
C) Harcama D) Değer
E) Hiçbiri

247. Verginin üzerinden hesaplandığı şeye ne denir?

A) Verginin matrahı
B) Verginin sorumlusu
C) Verginin mükellefi
D) Verginin konusu
E) Vergiyi doğuran olay

248. Verginin hesaplanmasında baz alınan değer veya miktara ne denir?

A) Verginin sorumlusu
B) Verginin matrahı
C) Verginin mükellefi
D) Verginin konusu
E) Vergiyi doğuran olay

249. Matrahı değer, tutar olan vergilere ne ad verilir?

A) Ad valorem vergi
B) Maktu vergi
C) Spesifik vergi
D) Götürü vergi
E) Dolaylı vergi

250. Matrahı fiziki miktarlar ve fiziki ölçütler olan vergilere ne ad verilir?

A) Ad valorem vergi
B) Maktu vergi
C) Spesifik vergi
D) Götürü vergi
E) Dolaylı vergi

251. Aşağıdakilerden hangisi verginin konusu değildir?

A) Gelir
B) Servet
C) Harcama
D) Yıllık safi gelir
E) Hukuki muamele ve işlemler

252. Aşağıdakilerden hangisi verginin matrahıdır?

A) Gelir
B) Servet
C) Harcama
D) Yıllık safi gelir
E) Hukuki muamele ve işlemler

253. Aşağıdakilerden hangisi verginin matrahı değildir?

A) Vergi değeri B) Satış fiyatı
C) Harcama D) Yıllık safi gelir
E) Sözleşme bedeli

254. Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden (düşen) gerçek veya tüzel kişiye ne ad verilir?

A) Vergi yükümlüsü
B) Vergi sorumlusu
C) Fiili mükellef
D) Vergi Yüklenicisi
E) Taşıyıcı

255. Vergi yükümlüsünün diğer adı nedir?

A) Fiili mükellef
B) Vergi sorumlusu
C) Vergi mükellefi
D) Vergi Yüklenicisi
E) Taşıyıcı

256. Aşağıdakilerden hangisi vergi yükümlüsüdür?

A) Kanuni mükellef
B) Vergi sorumlusu
C) Fiili mükellef
D) Vergi Yüklenicisi
E) Taşıyıcı

257. Kanuni mükellef ödediği vergiyi başkasına aktararak vergiyi yansıttığında, yansıma sonucunda gelirinde azalma olan kişiye ne ad verilir?

A) Vergi yükümlüsü
B) Vergi sorumlusu
C) Fiili mükellef
D) Vergi mükellefi
E) Kanuni mükellef

258. Vergi yüklenicisinin diğer adı nedir?

A) Vergi yükümlüsü
B) Vergi sorumlusu
C) Taşıyıcı
D) Vergi mükellefi
E) Kanuni mükellef

259. Aşağıdakilerden hangisi fiili mükelleftir?

A) Vergi yükümlüsü
B) Vergi yüklenicisi
C) Vergi sorumlusu
D) Vergi mükellefi
E) Kanuni mükellef

260. Ödediği vergi nedeniyle gelirinde azalma olan, verginin üzerine yerleştiği kişiye ne ad verilir?

A) Vergi yükümlüsü
B) Vergi mükellefi
C) Vergi sorumlusu
D) Vergi yüklenicisi
E) Kanuni mükellef

261. Kendisi gerçek mükellef olmamakla beraber, gerçek mükelleflerle olan ilişkileri dolayısıyla vergi kanunlarının gösterdiği hallerde, verginin hesaplanarak kaynakta kesilmesi (stopajı, tevkifatı) ve vergi dairesine ödenmesi veya diğer bazı işlerin yapılmasında (defter tutma, beyanname verme vb) vergi dairesine karşı muhatap olan kişiye ne ad verilir?

A) Vergi yükümlüsü
B) Vergi sorumlusu
C) Fiili mükellef
D) Vergi Yüklenicisi
E) Taşıyıcı

262. Çalıştırdığı kişilerin ücret gelirlerinden stopaj yapan bir işverenin vergi açısından adı nedir?

A) Vergi yükümlüsü
B) Fiili mükellef
C) Vergi sorumlusu
D) Vergi Yüklenicisi
E) Taşıyıcı

263. Verginin konusu ile verginin yükümlüsü arasında ilişki kuran olaya ne ad verilir?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Tarh
D) Vergileme süreci
E) Vergiyi doğuran olay

264. Aşağıdaki durumlardan hangisinin gerçekleşmesiyle vergileme süreci başlamış olur?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Vergiyi doğuran olay
D) Vergileme süreci
E) Tarh

265. Tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsil aşamalarından oluşan dört aşamalı sürece ne ad verilir?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Vergiyi doğuran olay
D) Vergileme süreci
E) Tarh

266. Vergi yükümlüsünün bağlı bulunduğu vergi idaresince, vergi borcunu miktar itibariyle tespit eden idari işleme ne ad verilir?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Vergiyi doğuran olay
D) Vergileme süreci
E) Tarh

267. Vergi dairesince tarh edilen verginin, vergi yükümlüsüne yazı ile bildirilmesine ne ad verilir?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Vergiyi doğuran olay
D) Vergileme süreci
E) Tahsil

268. Tarh ve tebliğ edilen bir verginin tahsil edilebilir hale gelmesine ne ad verilir?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Vergiyi doğuran olay
D) Tahsil
E) Tarh

269. Kanuni süreler içerisinde vergi borcunun ödenmesine ne ad verilir?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Vergiyi doğuran olay
D) Tarh
E) Tahsil

270. Devletin peşin ve en yüksek bedeli ödeyen müteziime vergi toplama imtiyazını vermesi hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Halk temsilcileri eliyle tahsil usulü
E) Kaynaktan kesme (tevkifat, stopaj) usulü

271. Devletin toplanacak vergi hasılatından en az komisyon isteyen kişiye vergi toplama yetkisini verdiği, kişilerin toplanacak vergiden belli bir yüzde alma hakları bulunduğu usul hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Halk temsilcileri eliyle tahsil usulü
E) Tescil usulü

272. Verginin o yörede yaşayan halkı temsil eden yerel yöneticiler, muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri, köy öğretmeni veya o köyün imamı gibi kişiler eliyle toplanması hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Halk temsilcileri eliyle tahsil usulü
E) Pul ve bandrol yapıştırma usulü

273. Vergiyi devletin bizzat kendisinin, kendi araç gereç, mal varlığı, memurları veya tahsildarları aracılığı ile tahsil etmesi hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Halk temsilcileri eliyle tahsil usulü
E) Pul ve bandrol yapıştırma usulü

274. Vergi sorumlusunun kanuni mükellef adına vergiyi ödemek üzere mükellefin mal varlığından vergiyi keserek vergi dairesine yatırması hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Halk temsilcileri eliyle tahsil usulü
E) Kaynaktan kesme usulü

275. Kaynaktan kesme veya tevkifat yoluyla vergi tahsilinin diğer adı nedir?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Stopaj
D) İltizam
E) Tarh

276. Bazı hukuki işlemlerin vergilendirilmesinde kullanılan bir usul olup, hukuki muamelelerin belirli bir sicile kaydedilmesi anında verginin tahsili hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Tescil usulü
E) Pul ve bandrol yapıştırma usulü

277. Noter kağıtları, pasaport, yabancılar için ikamet tezkeresi, nüfus cüzdanı, aile cüzdanı, sürücü belgesi, tescil belgesi, banka çeki gibi değerli kağıtlar üzerinden vergi hangi usulle tahsil edilir?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Halk temsilcileri eliyle tahsil usulü
E) Değerli kağıt usulü

278. Kayıt düşülme anında verginin tahsil edilmesi hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Kayıttan düşme usulü
E) Kaynaktan kesme usulü

279 Verginin pul, bandrol yapıştırılarak ödenmesi hangi tahsil usulüdür?

A) İltizam usulü
B) Emanet usulü
C) İhale usulü
D) Tescil usulü
E) Pul ve bandrol yapıştırma usulü

280. Vatandaşların vergi ödevlerini yerine getirmedeki isteklilik, gönüllülük düzeyine ne denir?

A) Vergi bilinci
B) Vergi ahlakı
C) Vergiye uyum
D) Vergi maliyeti
E) Verginin mahsubu

281. Aşağıdaki faktörlerden hangisi vergi bilincini etkileyen temel faktörlerden biridir?

A) Toplumun demokrasi bilinci
B) Genel eğitim düzeyi, vergi eğitiminin etkinliği
C) Kamu kaynaklarının kullanımında etkinlik
D) Vergi mevzuatının vergileme ilkelerine uygunluğu, vergi denetimindeki etkinlik, müeyyidelerin caydırıcılığı
E) Hepsi

282. Mükelleflerin vergi ödevlerini gerçeğe uygun bir şekilde, doğru ve dürüstçe yerine getirme davranışına sahip olmalarına ne denir?

A) Vergi bilinci
B) Vergi ahlakı
C) Vergiye uyum
D) Vergi maliyeti
E) Verginin mahsubu

283. Mükelleflerin vergi bilincine ve vergi ahlakına bağlı olarak vergiyle ilgili ödev ve yükümlülüklerini yasalara uygun olarak ve gönüllü olarak, hiç aksatmadan yerine getirme davranışına ne denir?

A) Vergi bilinci
B) Vergi ahlakı
C) Vergiye uyum
D) Vergi maliyeti
E) Verginin mahsubu

284. Vergi uygulaması dolayısıyla gerek vergi idaresinin gerekse mükelleflerin katlanmaları gereken harcamalara ne denir?

A) Vergi bilinci
B) Vergi ahlakı
C) Vergiye uyum ne denir?
D) Vergi maliyeti
E) Verginin mahsubu

285. Gelir idaresinin merkezdeki ve taşradaki kuruluşlarının faaliyetlerini sürdürmek için gerekli olan binaların yapımı, alımı, kiralanması, teşkilatta çalışan tüm personelin giderleri, demirbaş alımı, tefrişatı, vasıtaları, kırtasiyesi gibi nedenlerden dolayı katlanılan giderlere ne denir?

A) Vergi bilinci
B) Açık vergi maliyeti
C) Vergiye uyum
D) Zımni (gizli, örtük) vergi maliyeti
E) Verginin mahsubu

286. Mükelleflerin vergi dolayısıyla yaptığı defter tutma ve tasdik ettirme, belge bastırma, muhasebeci çalıştırma gibi harcamalara ne denir?

A) Vergi bilinci
B) Açık vergi maliyeti
C) Vergiye uyum
D) Zımni (gizli, örtük) vergi maliyeti
E) Verginin mahsubu

287. Bir mükelleften, aynı vergilendirme döneminde aynı vergi konusu üzerinden birden fazla vergi istenmesi ve alınmasına ne denir?

A) Tahakkuk
B) Çifte vergileme
C) Stopaj
D) İltizam
E) Tarh

288. Vergilemede şahsilik ve mülkilik ilkelerinin aynı anda uygulanması sonucunda hangi durum ortaya çıkar?

A) Tahakkuk
B) Tebliğ
C) Mükerrer vergileme
D) İltizam
E) Tarh

289. Aşağıdakilerden hangisi çifte vergilemeyi önleyen işlemlerin başında gelir?

A) Mahsup
B) Tebliğ
C) Stopaj
D) Tahakkuk
E) Tarh

290. Daha önce ödenmiş bir verginin daha sonra ödenmesi gereken aynı tür vergiden hesaben düşülmesi işlemine ne ad verilir?

A) Tebliğ
B) Mahsup
C) Stopaj
D) Tahakkuk
E) Tarh

291. İstisnalar, muafiyetler, vergi indirimleri, vergi imtiyazları ve öncelikler nedeniyle devletin toplamaktan vazgeçtiği vergi gelirlerine ne ad verilir?

A) Tebliğ
B) Verginin mahsubu
C) Vergi Harcaması
D) Tahakkuk
E) Tarh

292. Vergi harcaması ve vergi maliyetinin artması, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığının yaygınlaşması nedeniyle vergi tabanının, vergi matrahının ve vergi hasılatının aşınmasına ne ad verilir?

A) Vergi Harcaması
B) Vergi erozyonu
C) Verginin mahsubu
D) Tahakkuk
E) Tarh

293. Mali yükümlülüklerin muhatapları tarafından farkına varılmadan yerine getiriimesine ne ad verilir?

A) Mali anestezi
B) Mahsup
C) Stopaj
D) Tahakkuk
E) Tarh

294. Vergi tutarını hesaplayabilmek için matraha uygulanması gereken matrah dilimleri, sınıfları, muafiyetler, istisnalar, vergi oranları vb. ölçülere ne ad verilir?

A) Vergi tarifesi
B) Vergi oranı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Vergi tatili

295. Vergi miktarının, matrahın bir yüzdesi ya da bindesi olarak ifade edilmesine, vergi ünitesinden alınan miktarın yüzde ya da binde olarak belirtilmesine ne ad verilir?

A) Vergi tarifesi
B) Vergi oranı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Vergi tatili

296. Ülkelerin vergi oranlarını düşürme yarışına girerek uluslar arası sermaye ve işletmeleri kendi ülkelerine çekmek için uğraşmasına ne ad verilir?

A) Vergi tarifesi
B) Vergi oranı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Vergi tatili

297. Ülkelerin daha çok yatırım çekmek amacıyla, normal koşullarda uygulanması gereken vergi oranlarından daha düşük vergi oranları uygulamasına ne ad verilir?

A) Vergi tarifesi
B) Vergi oranı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Vergi tatili

298 Devletlerin teşvik amacıyla ülkenin belli bölgelerinde veya belli sektörlerde mükelleflerden geçici bir süre veya süresiz olarak vergi almamasına ne ad verilir?

A) Vergi tarifesi
B) Vergi oranı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Vergi tatili

299. Yerleşik olmayan sermayeye, belli bir andaki yerleşik olduğu ülkelerdeki vergi sorumluluklarından kaçabilmesi için özel ve ayrımcı vergi düzenlemeleri sunan sistemlere ne ad verilir?

A) Vergi cenneti
B) Vergi oranı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Vergi tatili

300. Türkiye, vergi cennetine giren ve çıkan paralar üzerinden yüzde kaç stopaj yapmaktadır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 30
D) Yüzde 40
E) Yüzde 50

301. Uluslar arası veya bölgesel entegrasyonlarda Birlik veya gümrük birliği içinde bütünleşme yolundaki ulusların vergi konusundaki işbirliğine ne ad verilir?

A) Vergi cenneti
B) Vergi uyumlaştırması
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Vergi tatili

302. Mükelleflerin düşük vergi ödemelerini engellemek amacıyla, vergiye esas olacak matrahın belli tutarın altına düşmememsi biçiminde veya vergiye bağlı bir taban oluşturularak götürü vergileme yapılmasına ne ad verilir?

A) Asgari vergi uygulaması
B) Vergi cenneti
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Verginin Nakli

303. Her hangi bir üretim faktörünün veya ürünün fiyatı belirlenirken, ödenmiş olan verginin fiyata ilave edilerek başkasına nakledilmesine ne ad verilir?

A) Asgari vergi uygulaması
B) Vergi Arbitrajı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Verginin Nakli

304. Uluslar arası şirketlerin dönem karlarının, alacak ve borçlarının transferini geciktirerek, karını vergi oranı en düşük olan ülkede göstermesine ve bu şekilde vergi yükünü azaltmasına ne ad verilir?

A) Asgari vergi uygulaması
B) Vergi arbitrajı
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Verginin Nakli

305. Bir kişinin kamusal mallardan tüketeceği her ekstra birim için yapması gereken ekstra vergi ödemesine ne ad verilir?

A) Asgari vergi uygulaması
B) Vergi cenneti
C) Vergi fiyatı
D) Vergi rekabeti
E) Verginin Nakli

306. James Tobin tarafından spekülatif para ve sermaye akımlarını caydırmak amacıyla önerilen uluslar arası para akımları üzerinden alınacak satış vergisi niteliğindeki vergiye ne ad verilir?

A) Ramsey vergileri
B) Maktu vergi
C) Vergi dampingi
D) Tobin vergisi
E) Verginin Nakli

307. Frank Ramsey'e göre, devletin vergi toplamasına bağlı olarak ortaya çıkacak etkinlik kaybını en aza indiren mal vergilerine ne ad verilir?

A) Ramsey vergileri
B) Maktu vergi
C) Vergi dampingi
D) Tobin vergisi
E) Verginin Nakli

308. Enflasyonun vergi hasılatının reel değerini aşındırıcı etkisine ne ad verilir?

A) Asgari vergi uygulaması
B) Olivera-Tanzi etkisi
C) Vergi dampingi
D) Vergi rekabeti
E) Verginin Nakli

309. Tanzi etkisinin büyüklüğü, enflasyon oranına bağlıdır. Aşağıdaki enflasyon oranlarından hangisinde Tanzi etkisi en yüksektir?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 30
D) Yüzde 40
E) Yüzde 50

310. Tanzi etkisinin büyüklüğü, verginin tahakkuku ile tahsili arasında geçen zamanın uzunluğuna bağlıdır. Aşağıdaki vergilerden hangisinde Tanzi etkisi en küçüktür?

A) KDV
B) Gelir vergisi
C) Kurumlar vergisi
D) Emlak vergisi
E) Veraset ve intikal vergisi

311. Tanzi etkisini azaltmak için aşağıdaki yöntemlerden hangisine başvurulamaz?

A) Yeniden değerleme oranı uygulaması
B) Verginin tevkifat usulüyle alınması
C) Geçici vergi uygulaması
D) Verginin taksitlendirilmesi
E) Stopaj uygulaması

312. Mükellefin ödediği verginin gelirine oranına ne denir?

A) Vergi potansiyeli
B) Vergi tarifesi
C) Vergi yükü
D) Vergi baskısı
E) Vergi gayreti

313. Toplam vergi hasılatının milli gelire oranına ne denir?

A) Vergi potansiyeli
B) Vergi yükü
C) Vergi tarifesi
D) Vergi baskısı
E) Vergi gayreti

314. Toplumun kamu harcamalarından kaynaklanan zorunlu finansman yüküne ne denir?

A) Vergi potansiyeli
B) Vergi tarifesi
C) Vergi baskısı
D) Vergi yükü
E) Vergi gayreti

315. Mükellefin ödediği verginin gelirine oranı hangi vergi yükünü gösterir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Objektif Vergi Yükü
D) Toplam vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

316. Objektif vergi yüküyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Ödenen verginin bir fonksiyonudur
B) Mükellefin ödeme gücünün bir fonksiyonudur
C) Ödenen vergi miktarı ile doğru orantılıdır
D) Ödeme gücü ile doğru orantılıdır
E) Kişilerin gelir ve serveti arttıkça vergi yükü azalır

317. Verginin satınalma gücünü azaltması nedeniyle mükellefin hissettiği psikolojik baskıya veya vergi tazyikine ne denir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Objektif vergi yükü
D) Toplam vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

318. Toplam vergi hasılatının milli gelire oranına ne denir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Objektif vergi yükü
D) Toplam vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

319. Bir ekonomide vergi yükü arttıkça, ekonominin rekabet gücü ne olur?

A) Artar
B) Azalır
C) Değişmez
D) Bilinemez
E) Hiçbiri

320. Kişi başına vergi ve benzeri ödemelerin kişi başına milli gelire oranına ne denir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Objektif Vergi Yükü
D) Toplam vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

321. Kişisel vergi yükü arttıkça kişinin satın alma gücüne ve refah düzeyine ne olur?

A) İkisi de artar
B) İkisi de değişmez
C) İkisi de azalır
D) Birincisi artar, ikincisi azalır
E) Birincisi azalır, ikincisi artar

322. Ekonomiyi oluşturan tarım, sanayi, hizmetler gibi çeşitli sektörler açısından, sektörün ödediği vergi toplamının sektörün gelirine oranına ne denir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Objektif vergi yükü
D) Toplam vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

323. Sektörel vergi yükü azaldıkça, sektörün karlılığı ve rekabet gücü nasıl etkilenir?

A) İkisi de artar
B) İkisi de değişmez
C) İkisi de azalır
D) Birincisi artar, ikincisi azalır
E) Birincisi azalır, ikincisi artar

324. Bölgenin ödediği toplam vergi miktarının bölgenin gelirine oranına ne denir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Bölgesel vergi yükü
C) Objektif vergi yükü
D) Toplam vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

325. Bölgesel vergi yükü arttıkça, bölgenin diğer bölgelere göre rekabet gücü ve yatırım cazibesi nasıl etkilenir?

A) İkisi de artar
B) İkisi de değişmez
C) İkisi de azalır
D) Birincisi artar, ikincisi azalır
E) Birincisi azalır, ikincisi artar

326. Vergi hasılatının piyasa fiyatlarıyla milli gelire oranına ne denir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Bölgesel vergi yükü
D) Brüt vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

327. Brüt vergi yükünden toplumun veya bireylerin kamu hizmetlerinden sağladığı fayda düşülünce hangi vergi yüküne ulaşılır?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Bölgesel vergi yükü
D) Brüt vergi yükü
E) Net vergi yükü

328. Bir ekonomide toplanan tüm vergilerden mali yardımlar ve transfer harcamaları çıkarıldıktan sonra kalan kısmın milli gelire oranına ne denir?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Bölgesel vergi yükü
D) Net vergi yükü
E) Sektörel vergi yükü

329. Net vergi yüküne mükellefe yansıyan vergiler eklenip, mükellefin yansıttığı vergiler çıkarıldığında hangi vergi yüküne ulaşılır?

A) Subjektif vergi yükü
B) Kişisel vergi yükü
C) Gerçek vergi yükü
D) Brüt vergi yükü
E) Net vergi yükü

330. Verginin ekonomiye dolaylı ve dolaysız tüm etkileri hesaba katılarak yarattığı tüm kayıp ve kazançların birlikte düşünülmesi halinde hangi vergi yüküne ulaşılır?

A) Subjektif vergi yükü
B) Gerçek vergi yükü
C) Kişisel vergi yükü
D) Brüt vergi yükü
E) Net vergi yükü

331. Colin Clark'a göre, verginin sınırı milli gelire göre belirlenmelidir ve vergi yükü yüzde kaçı aşmamalıdır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 25
D) Yüzde 30
E) Yüzde 35

332. Fizyokratlara göre vergi yükü yüzde kaçı aşmamalıdır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 25
D) Yüzde 30
E) Yüzde 35

333. Marjinalist yaklaşımı savunan Pigou ve Dalton'a göre, hangi nokta vergilemede üst sınırdır?

A) Vergilerin marjinal maliyetinin harcamaların marjinal faydasını aştığı nokta
B) Vergilerin marjinal maliyetinin harcamaların marjinal faydasına eşit olduğu nokta
C) Vergilerin marjinal maliyetinin harcamaların marjinal faydasından düşük olduğu nokta
D) Yüzde 25'lik vergi yükü
E) Yüzde 20'lik vergi yükü

334. Kime göre, vergisini ödeyen mükelleflerin, ödedikleri vergi karşılığında yararlandıkları kamu hizmetlerinden sağladıkları fayda ile eğer bu vergiyi ödemeselerdi, bu paralarla piyasadan sağlayacakları faydanın eşitlendiği noktada, vergileme sınırına ulaşılmış demektir?

A) Wagner
B) Higgins
C) Colin Clark
D) Keynes
E) Neumark

335. Gerloff ve Neumark tarafından ileri sürülen hangi yaklaşıma göre, vergilemede optimal nokta aşılınca, vergi hasılatında artış yavaşlar ve hatta azalır, buna karşılık vergi toplama masrafları ve tahsil edilmedik vergi bakayaları ve vergi kaçakçılığı artar, mükellefler vergiye karşı ikame etkisi gösterir?

A) Mali Kanun
B) Wagner Kanunu
C) İmkansızlık Teoremi
D) Likidite Teoremi
E) Laffer Eğrisi

336. Laffer Eğrisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Vergi hasılatı ile vergi oranı arasındaki ilişkiyi gösteren çan şeklinde bir eğridir
B) Arz yanlı iktisadın temsilcisi olan Arthur Laffer teorileştirmiştir
C) Fiili vergi oranı optimal vergi oranından düşükse, devlet vergi oranını artırarak vergi hasılatını artırabilir
D) Fiili vergi oranı optimal vergi oranına eşitse, vergi hasılatı minimumdur
E) Fiili vergi oranı optimal vergi oranını aşmışsa, devlet vergi oranını artırdıkça vergi hasılatı düşmeye başlar

337. Laffer Eğrisine göre, fiili vergi oranı optimal vergi oranından düşükse, devlet vergi oranını artırarak vergi hasılatını artırabilir. Aşağıdakilerden hangisi bunun nedenlerinden biri değildir?

A) Bu bölgede vergi oranı çok düşük olduğundan verginin gelir etkisi ikame etkisinden büyüktür
B) Verginin daraltıcı (çarpan) etkisi büyüktür
C) Verginin karar beyan etkisi küçüktür
D) Vergiden kaçınma düşüktür
E) Vergi kaçakçılığı düşüktür

338. Laffer Eğrisine göre, fiili vergi oranı optimal vergi oranını aşmışsa, devlet vergi oranını artırdıkça vergi hasılatı düşmeye başlar. Aşağıdakilerden hangisi bunun nedenlerinden biri değildir?

A) Bu bölgede vergi oranı çok yüksek olduğundan verginin ikame etkisi gelir etkisinden küçüktür
B) Verginin daraltıcı (çarpan) etkisi artmıştır
C) Verginin karar beyan etkisi artmıştır
D) Vergiden kaçınma artmıştır
E) Vergi kaçakçılığı artmıştır

339. Ülkedeki mevcut vergi yasalarına göre vergi oranlarının artırılması usulü ile ulaşılabilecek maksimum vergi miktarına ne denir?

A) Vergi potansiyeli
B) Vergileme sınırı
C) Vergi tarifesi
D) Vergi baskısı
E) Vergi gayreti

340. Bir ülke ekonomisinin taşıyabileceği maksimum vergi yükünü gösteren ve ülkedeki tüm mükelleflerin vergi ödeme güçlerinin toplamını ifade eden kavram hangisidir?

A) Vergilendirilebilir kapasite
B) Vergi yükü
C) Vergi tarifesi
D) Vergi baskısı
E) Vergi gayreti

341. Toplumun milli gelirin ne kadarını vergi yoluyla kamu yükünün finansmanına ayırabileceğini gösteren, bu açıdan milli gelirin asgari geçim düzeyinin üzerinde kalan kısmına eşit olan şeye ne denir?

A) Vergi kapasitesi
B) Vergi yükü
C) Vergi tarifesi
D) Vergi baskısı
E) Vergi gayreti

342. Aşağıdaki faktörlerden hangisi, vergi kapasitesini belirleyen temel faktörlerden biridir?

A) Vergi bilinci
B) Vergi ahlakı
C) Gelir idaresinin etkinliği
D) Toplumun tüketim kalıpları
E) Hepsi

343. Aşağıdaki faktörlerden hangisi, vergi kapasitesini belirleyen temel faktörlerden biridir?

A) Gelir dağılımı
B) Kişi başına gelir düzeyi, ülkenin gelir düzeyi
C) Ekonominin parasallaşma derecesi
D) Ekonominin dışa açıklık derecesi
E) Hepsi

344. Vergilemenin bir sınırı (kapasitesi) vardır. Bu sınır aşılırsa, mükellefler vergilere karşı aşağıdaki tepkilerden hangisini göstermezler?

A) Vergiden kaçınma
B) Vergi kaçakçılığı
C) Toplam harcamaların azalması
D) Toplam yatırımların artması
E) Ekonomide sermaye birikiminin yavaşlaması

345. Vergi kapasitesinin gösterdiği potansiyel vergi hasılatı ile fiili vergi hasılatı arasındaki oransal ilişkiye ne denir?

A) Vergi potansiyeli
B) Vergi yükü
C) Vergi tarifesi
D) Vergi baskısı
E) Vergi gayreti

346. Aşağıdaki kavramlardan hangisi vergi teşkilatının vergi toplama başarısını, etkinliğini ölçen bir kavramdır?

A) Vergi potansiyeli
B) Vergi gayreti
C) Vergi tarifesi
D) Vergi baskısı
E) Vergi yükü

347. Vergi gayretiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Vergi Gayreti = Fiili Vergi Yükü / Potansiyel Vergi Yükü
B) Vergi Gayreti = 1 ise vergi kapasitesi tam olarak kullanılmaktadır
C) Vergi gayreti < 1 ise vergi kapasitesi tam olarak kullanılmamaktadır
D) Vergi gayreti > 1 ise vergi gayreti vergi kapasitesinin altındadır
E) Vergi gayreti yüksekse, gelir idaresi başarılıdır

348. Aşağıdakilerden hangisi mükelleflerin vergi baskısından kurtulmak için gösterebileceği tepkilerden biri değildir?

A) Vergiden kaçınma
B) Vergi kaçırma (vergi kaçakçılığı)
C) Vergi grevi
D) Verginin reddi
E) Verginin ödenmesi

349. Aşağıdakilerden hangisi mükelleflerin vergi baskısından kurtulmak için gösterebileceği tepkilerden biri değildir?

A) Verginin amortismanı
B) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
C) Verginin dönüştürülmesi
D) Çifte vergileme
E) Verginin yansıtılması

350. Mükelleflerin, henüz vergiyi doğuran olay gerçekleşmeden ve vergi borcu doğmadan, doğabilecek vergi yükümlülüklerini, vergi kanunlarına aykırı hareket etmeksizin azaltmalarına veya ortadan kaldırmalarına ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Vergi kaçırma
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

351. Aşağıdakilerden hangisi vergiden kaçınma değildir?

A) Vergiyi doğuran olaya sebebiyet vermeme
B) Kanunlardaki boşluklardan yararlanma
C) Kanunu lehine yorumlama
D) Muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleme
E) İthalat vergisi ödememek için ithal mal yerine yerli mal kullanma

352. Emlak vergisi ödemek istemeyen mükelleflerin ev satın alma yerine kirada oturma davranışı nasıl bir davranıştır?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Vergi kaçırma
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

353. Özel Tüketim Vergisi ödenmesi gereken sıfır km. yeni araç alma yerine ikinci el taşıt alarak ÖTV ödemekten kurtulmak nasıl bir davranıştır?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Vergiden kaçınma
C) Vergi kaçırma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

354. Daha az vergi vermek isteyen mükelleflerin şahıs şirketleri yerine sermaye şirketleri kurmaları, şirket karını dağıtmak yerine sermayeye eklemeleri nasıl bir davranıştır?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Vergi kaçırma
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

355. Mükelleflerin vergiyi doğuran olay gerçekleştikten ve vergi borcu doğduktan sonra vergi kanunlarına aykırı davranmak ve kanunları uygulamakla görevli bulunan vergi dairesinin aldığı önlemlere karşı gelmek suretiyle vergi borcunu hiç ödememesi veya kısmen ödemesi nasıl bir davranıştır?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin amortismanı
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

356. Vergi mükelleflerinin vergi yükümlülüklerini vergi kanunlarını ihlal ederek azaltmaları veya ortadan kaldırmaları nasıl bir davranıştır?

A) Verginin sermayeleştirilmesi
B) Vergi kaçırma
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

357. Sahte (naylon) fatura kullanma, muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleme veya kullanma, defter ve kayıtları yok etme, kayıt dışı faaliyet yapma nasıl bir davranıştır?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin dönüştürülmesi
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

358. Vergi matrahı ve marjinal vergi oranı arttıkça kaçakçılık eğilimi ne olur?

A) Artar
B) Azalır
C) Değişmez
D) Bilinemez
E) Hiçbiri

359. Aşağıdaki faktörlerden hangisi vergi kaçırma eğilimini etkiler?

A) Vergi cezalarının ağırlığı,
B) Müeyyidelerin caydırıcılığı
C) Mükelleflerin risk alma derecesi
D) Vergi denetimlerinin sıklığı ve etkinliği, yakalanma ihtimalinin yüksekliği
E) Hepsi

360. Mükelleflerin, topluca vergi yükümlülüklerini yerine getirmeme davranışı nasıl bir davranıştır?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Vergi kaçırma
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

361. Mükelleflerin topluca herhangi bir verginin tümden kaldırılmasına yönelik bir tepki göstermesi nasıl bir davranıştır?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Vergi kaçırma
C) Vergiden kaçınma
D) Vergi grevi
E) Verginin reddi

362. Verginin amortismanı ve sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu) hangi süreçte ortaya çıkan bir olgudur?

A) Alım satım, mübadele (değişim) süreci
B) Üretim süreci
C) Vergileme süreci
D) Yansıma süreci
E) Hiçbiri

363. Verginin dönüştürülmesi hangi süreçte ortaya çıkan bir olgudur?

A) Alım satım, mübadele (değişim) süreci
B) Üretim süreci
C) Vergileme süreci
D) Yansıma süreci
E) Hiçbiri

364. Yeni bir vergi konması veya mevcut vergi oranının artması nedeniyle talebin azalması karşısında, satıcıların iskonto yaparak fiyatı düşürmeleri nedeniyle, vergi konusu eşyanın sermaye değerinin veya getirisinin düşmesine ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin amortismanı
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
E) Verginin reddi

365. Emlak vergisindeki veya motorlu taşıtlar vergisindeki artışın bina, arsa ve sıfır araba talebini düşürmesi sonucu, piyasada bu malların fiyatının veya değerinin düşmesine ne ad verilir?

A) Verginin amortismanı
B) Vergi kaçakçılığı
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
E) Verginin reddi

366. Dayanıklı tüketim mallarının, getirisi olan menkul ve gayri menkul sermaye unsurlarının sermaye değerinin veya getirisinin, üzerine konan vergi nedeniyle piyasadaki cari faiz oranı kadar düşmesine ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Vergiden kaçınma
C) Verginin amortismanı
D) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
E) Verginin reddi

367. Mevcut vergi oranının düşürülmesi veya verginin kaldırılması nedeniyle talebin artması karşısında, satıcıların zam yaparak fiyatı artırmaları nedeniyle, vergi konusu eşyanın sermaye değerinin veya getirisinin artmasına ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin amortismanı
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin dönüştürülmesi
E) Verginin sermayeleştirilmesi

368. Emlak vergisindeki veya motorlu taşıtlar vergisindeki düşüşün bina, arsa ve sıfır araba talebini artırması sonucu, piyasada bu malların fiyatının veya değerinin yükselmesine ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin kapitalizasyonu
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin amortismanı
E) Verginin reddi

369. Verginin firmaların rekabet gücünü ve karlılığını azaltarak, üreticilerin vergi nedeniyle azalan rekabet güçlerini, yüksek teknolojiye yönelerek telafi etmelerini sağlamasına ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin amortismanı
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
E) Verginin dönüştürülmesi

370. Verginin üretim teknolojisinin yenilenmesini, dönüşmesini teşvik etmesine, hem iş hem de iş dışı alanlarda verimlilik artışı yaparak verginin negatif boyutunu pozitife dönüştürmesine ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin dönüştürülmesi
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
E) Verginin reddi

371. Kanuni mükellefin ödediği vergiyi fiyat mekanizmasından ve ekonomik faktörlerden yararlanarak başkalarına aktarmasına ne ad verilir?

A) Verginin yansıması
B) Verginin amortismanı
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
E) Verginin reddi

372. Üretim ve tüketim zincirindeki tedarikçi, üretici, toptancı, perakendeci ve tüketicinin ödedikleri vergiyi geriye veya ileriye doğru aktarmasına ne ad verilir?

A) Vergi kaçakçılığı
B) Verginin amortismanı
C) Vergiden kaçınma
D) Verginin sermayeleştirilmesi (kapitalizasyonu)
E) Verginin yansıması

373. Aşağıdakilerden hangisi verginin yansıma sürecinin aşamalarından biri değildir?

A) Ödeme
B) Vurgu
C) Aktarma
D) Tarh
E) Yerleşme

374. Ödenen verginin yükünün mükellefçe algılanması, kanuni mükellefin ödediği vergiden dolayı mali baskı hissetmesi ve bir yük olarak algılaması (vurgu) sonucu bu vergiyi bir başkasına aktarma kararına varmasına ne ad verilir?

A) Ödeme
B) Vurgu
C) Aktarma
D) Tarh
E) Yerleşme

375. Vurgudan sonra vergi yükünün bir başkasına geçirilmesi olayına ne ad verilir?

A) Ödeme
B) Vurgu
C) Aktarma
D) Tarh
E) Yerleşme

376. Verginin artık aktarılamayacak şekilde bir kişi veya kişi grubu üzerinde kalmasına ne ad verilir?

A) Ödeme
B) Vurgu
C) Aktarma
D) Tarh
E) Yerleşme

377. Verginin üzerinde yerleştiği kişiye, yani vergi nedeniyle gelirinde veya satın alma gücünde azalma olan kişiye ne ad verilmez?

A) Fiili yükümlü
B) Vergi sorumlusu
C) Fiili mükellef
D) Yüklenici
E) Taşıyıcı

378. Aynı vergiye ilişkin olarak yansıma sürecinde sürekli vurgu ve aktarma olayı yinelenirse bu duruma ne ad verilir?

A) Ödeme
B) Vurgu
C) Aktarma
D) Yayılma
E) Yerleşme

379. Aşağıdakilerden hangisi yansımayı etkileyen mikro ekonomik faktörlerden biri değildir?

A) Üzerine vergi konulan malın talep ve arz esnekliği
B) Malın türü (maliyet yapısı)
C) Verginin türü, verginin yüksekliği
D) Ekonomik konjonktür
E) Piyasa yapısı

380. Talep esnekliği sonsuz, talep eğrisi yatay ise verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

381. Talep esnekliği sıfır, talep eğrisi dik ise verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

382. Talep eğrisi negatif eğimli, arz eğrisi pozitif eğimli ise verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

383. Talep esnekliği > Arz esnekliği ise verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin çoğu geriye, azı ileriye yansır
D) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır
E) Verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır

384. Talep esnekliği < Arz esnekliği ise verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin çoğu geriye, azı ileriye yansır
D) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır
E) Verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır

385. Talep esnekliği = Arz esnekliği ise verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin çoğu geriye, azı ileriye yansır
D) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır
E) Verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır

386. Arz esnekliği sıfırsa (Piyasa dönemi, en kısa dönem), verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

387. Arz esnekliği düşükse (Kısa dönem), verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin çoğu geriye, azı ileriye yansır
D) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır
E) Verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır

388. Arz esnekliği yüksekse (uzun dönem), verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

389. Arz esnekliği sonsuzsa verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin çoğu geriye, azı ileriye yansır
D) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır
E) Verginin çoğu tüketiciye, azı üreticiye yansır

390. Vergilendirilen malın temel gıda maddeleri, ekmek gibi zorunlu mal olması halinde verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin bir azı ileriye, çoğu geriye yansır
C) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

391. Vergilendirilen malın lüks mal olması durumunda verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir çoğu ileriye, azı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

392. Gelir ve servetin kullanımı üzerinden alınan katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, gümrük vergisi gibi dolaylı vergilerin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin yarısı ileriye, yarısı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yansıması kolaylaşır, esnekliği düşük olana çok, esnekliği yüksek olana az yansır

393. Gelir ve servetin varlığı (mevcudiyeti) üzerinden alınan gelir ve kurumlar vergisi gibi dolaysız vergilerin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

394. Tam rekabet piyasasında verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

395. Eksik rekabet piyasalarında verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Vergi kimseye yansımaz
D) Üreticinin monopol gücü, yani fiyatı belirleme gücü arttıkça verginin tüketiciye yansıyan kısmı artar
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

396. Aşağıdaki piyasa yapılarından hangisinde verginin yansıması en kolaydır?

A) Monopol
B) Oligopol
C) Monopollü rekabet
C) Tekelci rekabet
E) Tam rekabet

397. Monopol piyasasında eğer vergi monopol karı üzerine konmuşsa, verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

398. Monopol piyasasında eğer vergi monopolün ürettiği mal üzerine konmuşsa, verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin bir kısmı ileriye, bir kısmı geriye yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin yarısı üreticiye, yarısı tüketiciye yansır

399. Aşağıdakilerden hangisi verginin yansımasını etkileyen temel makroekonomik değişkenlerden biri değildir?

A) Makro ekonomik konjonktür
B) Para politikası
C) Vergilerin harcamalara dönüşme hızı
D) Devri hareketler
E) Arz ve talep esneklikleri

400. Ekonominin dipten zirveye doğru hareket ettiği canlanma (genişleme) konjonktüründe verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin ileriye yansıması kolaylaşır, geriye yansıması zorlaşır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin ileriye yansıması zorlaşır, geriye yansıması kolaylaşır

401. Ekonominin zirveden dibe doğru hareket ettiği daralma konjonktüründe verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin ileriye yansıması kolaylaşır, geriye yansıması zorlaşır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin ileriye yansıması zorlaşır, geriye yansıması kolaylaşır

402. Ekonomide gevşek para politikası uygulandığı dönemlerde verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin ileriye yansıması kolaylaşır, geriye yansıması zorlaşır
C) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin ileriye yansıması zorlaşır, geriye yansıması kolaylaşır

403. Ekonomide sıkı para politikası uygulandığı dönemlerde verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin ileriye yansıması kolaylaşır, geriye yansıması zorlaşır
D) Verginin ileriye yansıması zorlaşır, geriye yansıması kolaylaşır
E) Vergi kimseye yansımaz

404. Verginin alındığı dönemde kamu harcamasına dönüşmesi durumunda, verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin ileriye yansıması kolaylaşır, geriye yansıması zorlaşır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin ileriye yansıması zorlaşır, geriye yansıması kolaylaşır

405. Verginin alındığı dönemde kamu harcamasına dönüşmemesi durumunda, verginin nasıl ve kime yansıyacağıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Verginin tamamı üreticiye (geriye) yansır
B) Verginin tamamı tüketiciye (ileriye) yansır
C) Verginin ileriye yansıması kolaylaşır, geriye yansıması zorlaşır
D) Vergi kimseye yansımaz
E) Verginin ileriye yansıması zorlaşır, geriye yansıması kolaylaşır

406. Verginin nihai tüketiciye doğru yansıması ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) İleriye yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Sınırlı yansıma
E) Kanuni yansıma

407. Verginin fiyat içinde gizlenerek, fiyata vergi kadar zam yapılarak pazarlama veya üretim zincirinin bir sonraki halkasına aktarıldığı yansıma türü ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) Sınırsız yansıma
C) İleriye yansıma
D) Sınırlı yansıma
E) Kanuni yansıma

408. Aşağıdaki durumlardan hangisinde verginin ileriye doğru yansıması başarıyla gerçekleştirilemez?

A) Satıcının pazarlık gücünün yüksek olması
B) Malın talep esnekliğinin düşük olması
C) Malın arz esnekliğinin yüksek olması
D) Ekonominin genişleme konjonktüründe olması
E) Merkez Bankasının sıkı para politikası izlemesi

409. Verginin üretim faktörü sahiplerine, tedarikçilere, üreticilere doğru yansıması ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) İleriye yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Sınırlı yansıma
E) Kanuni yansıma

410. Verginin fiyatlarda iskonto yapılarak üretim veya pazarlama zincirinin bir önceki aşamasına intikal ettirilmesi ne tür yansımadır?

A) Sınırsız yansıma
B) İleriye yansıma
C) Geriye yansıma
D) Sınırlı yansıma
E) Kanuni yansıma

411. Üretime katılan faktörlerin fiyatları indirilerek daha düşük maliyetin elde edilmesi amacıyla üreticinin işçilere daha düşük ücret vermek, hammaddeleri daha uçuza satın almak veya kirayı düşürmek gibi uygulamalarla ödediği vergiyi yansıtması ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) İleriye yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Sınırlı yansıma
E) Kanuni yansıma

412. Aktarmanın ve yansımanın belirli bir yönde olduğu, verginin belirli bir iktisadi unsur ya da kişi üzerinde toplandığı, yansıma sonucu verginin yayılmadığı yansıma ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) İleriye yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Sınırlı yansıma
E) Kanuni yansıma

413. Daha çok tüketim mallarında görülen, verginin fiili mükellef (taşıyıcı, yüklenici) üzerine yerleştiği yansıma ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) İleriye yansıma
E) Kanuni yansıma

414. Verginin sürekli aktarıldığı, verginin her alana transfer edildiği, vergi yükünün toplumun her katmanına yayıldığı ve hissedilmeyecek hale geldiği yansıma ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) İleriye yansıma
E) Kanuni yansıma

415. Yerleşme aşamasının olmadığı, vergi yükü toz gibi bütün topluma yayıldığından verginin kimse üzerine yerleşmediği yansıma ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Kanuni yansıma
D) İleriye yansıma
E) Sınırsız yansıma

416. Yasa koyucunun bizzat yapmış olduğu kanuni düzenlemeler ile verginin yansımasını öngördüğü ve devletin öngördüğü biçimde yansımanın gerçekleştiği yansıma ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Kanuni yansıma
E) İleriye yansıma

417. Katma değer vergisinde olduğu gibi yansımanın kanundan kaynaklandığı, verginin mükellef tarafından diğer kişilere aktarmasını devletin uygun gördüğü yansıma ne tür yansımadır?

A) Kanuni yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Geriye yansıma
E) İleriye yansıma

418. Ekonomik işlemlerden ve fiyat mekanizmasından yararlanmak suretiyle mükellefin vergi yükünü, yasa koyucunun böyle bir amacı olmamasına rağmen, başka kişilere devrettiği yansıma ne tür yansımadır?

A) Geriye yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Kanuni yansıma
E) Fiili yansıma

419. Sadece verginin kim tarafından ödendiğinin araştırıldığı, mükellefin vergiye tepkisinin dikkate alınmadığı yansıma ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Biçimsel (şekli) yansıma
E) Mutlak yansıma

420. Mükellefin vergiye karşı tepkisinin ve bu tepkinin sonuçlarının araştırıldığı, yansımasının fiili etkilerinin ölçüldüğü yansıma ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Biçimsel (şekli) yansıma
E) Mutlak yansıma

421. Kamu harcamaları sabitken, bir verginin kendi içinde, yani matrahında veya oranında yapılan bir değişikliğin gelir dağılımına yansıması ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Sınırlı yansıma
C) Sınırsız yansıma
D) Biçimsel (şekli) yansıma
E) Mutlak yansıma

422. Kurumlar vergisi oranının yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürülmesinin, kurumlar vergisinde yatırım indiriminin kaldırılmasının, gelir vergisinde en az geçim indirimi uygulamasına geçilmesinin, gıda, sağlık, eğitim, tekstilde KDV oranlarının düşürülmesinin gelir dağılımına yansıması ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Mutlak yansıma
C) Çift yansıma
D) Diferansiyel yansıma
E) Çapraz yansıma

423. Kamu harcamaları sabitken, bir verginin kaldırılıp yerine başka bir vergi konmasının gelir dağılımına yansıması ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Mutlak yansıma
C) Çift yansıma
D) Diferansiyel yansıma
E) Çapraz yansıma

424. Ticari kazançların vergilendirilmesinde götürü usulün kaldırılıp basit usulün konmasının, Taşıt Alım Vergisinin kaldırılıp Özel Tüketim Vergisinin konmasının gelir dağılımına yansıması ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Mutlak yansıma
C) Diferansiyel yansıma
D) Çift yansıma
E) Çapraz yansıma

425. Talep esnekliği yüksek olan lüks bir mal (pasta) üzerine vergi konduğunda, satıcının bu malın fiyatına dokunmayıp talep esnekliği düşük olan zorunlu bir başka malın (ekmek) fiyatını yükseltmesi ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Mutlak yansıma
C) Çift yansıma
D) Diferansiyel yansıma
E) Çapraz yansıma

426. Verginin önce üzerine konduğu malın üretim maliyetine yansıması, sonra da malın fiyatına yansıtılması ne tür yansımadır?

A) Efektif yansıma
B) Mutlak yansıma
C) Çift yansıma
D) Diferansiyel yansıma
E) Çapraz yansıma

427. Genelde talep esnekliği düşük olan zorunlu mallarda ortaya çıkan, talep esnekliği yüksek olan lüks mallarda pek ortaya çıkmayan yansıma ne tür yansımadır?

A) Çift yansıma
B) Bütçe yansıması
C) Efektif yansıma
D) Diferansiyel yansıma
E) Harcama yansıması

428. Devletin bütçeden yapmış olduğu kamu harcamalarındaki artış ve azalışların gelir dağılımına yansıması ne tür yansımadır?

A) Çift yansıma
B) Bütçe yansıması
C) Efektif yansıma
D) Diferansiyel yansıma
E) Harcama yansıması

429. Eğitim, sağlık, öğrenci bursları, yoksullara yardım gibi kamu harcamalarındaki artışın gelir dağılımına pozitif yansıması, borç faiz ödemelerindeki artışın gelir dağılımına negatif yansıması ne tür yansımadır?

A) Çift yansıma
B) Bütçe yansıması
C) Harcama yansıması
D) Diferansiyel yansıma
E) Efektif yansıma

430. Reel harcama, transfer harcaması, cari harcama, yatırım harcaması gibi bütçedeki harcama gruplarında meydana gelen artış ve azalışların gelir dağılımına yansıması ne tür yansımadır?

A) Çift yansıma
B) Bütçe yansıması
C) Efektif yansıma
D) Diferansiyel yansıma
E) Harcama yansıması

431. Ekonomik işleyişte etkinliği sağlamak için tüketim vergilerinin talebin fiyat esnekliği yüksek olan mallarda daha düşük, talebin fiyat esnekliği düşük olan mallarda daha yüksek oranda belirlenmesini savunan görüş hangisidir?

A) Mali Kanun
B) Wagner Kanunu
C) İmkansızlık Teoremi
D) Ramsey Kuralı
E) Laffer Eğrisi

432. Hangi yaklaşıma göre etkinlik temeline dayalı olarak, marjinal vergi oranı ile faktör arz elastikiyeti arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır?

A) Mali Kanun
B) Wagner Kanunu
C) Ramsey Kuralı
D) İmkansızlık Teoremi
E) Laffer Eğrisi

433. Hangi teoreme göre devlet sermayeye vergi koyduğunda, sermaye başka ülkeye göç etmekte, dolayısıyla devlet emeği daha fazla vergilendirmek zorunda kalmaktadır?

A) Mali Kanun
B) Wagner Kanunu
C) İmkansızlık Teoremi
D) H. Dalton Yaklaşımı
E) Ramsey Kuralı

434. Hangi görüşe göre sübvanse edilen malın sonsuz talep esnekliğine sahip olması durumunda yapılan sübvansiyonun tümü fiyat düşüşü biçiminde tüketiciye yansır?

A) Mali Kanun
B) Wagner Kanunu
C) İmkansızlık Teoremi
D) H. Dalton Yaklaşımı
E) Ramsey Kuralı

435. Hangi teoriye göre sübvanse edilen malın sıfır talep esnekliğine sahip olması durumunda yapılan sübvansiyonun tümü fiyat artışı biçiminde üreticiye yansır?

A) H. Dalton Yaklaşımı
B) Wagner Kanunu
C) İmkansızlık Teoremi
D) Mali Kanun
E) Ramsey Kuralı

436. Aşağıdakilerden hangisi verginin ekonomik etkilerinden biri değildir?

A) Gelir etkisi, ikame etkisi
B) Dışlama etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) Karar-beyan etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

437. Vergi nedeniyle harcanabilir geliri azalan kişiyi, gelirindeki azalmayı telafi etmek amacıyla, daha çok emek arz etmeye, daha çok çalışmaya zorlaması, verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) İkame etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) Karar-beyan etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

438. Mükellefin vergi konulması nedeniyle gelir düzeyi azalacağından, eski refah düzeyinde kalabilmesi için çalışma süresini uzatması, ek iş yapması veya yeni iş bularak çalışması, verginin hangi etkisidir?

A) Çarpan (çoğaltan) etkisi
B) İkame etkisi
C) Gelir etkisi
D) Karar-beyan etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

439. Düşük gelir düzeyinde daha büyük, yüksek gelir düzeyinde daha küçük olan, toplam vergi hasılatını artırıcı etki yapan verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) İkame etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) Karar-beyan etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

440. Vergi nedeniyle harcanabilir geliri azalan kişiyi, daha çok çalışıp daha çok vergi ödemek yerine, daha az çalışıp, daha çok dinlenmeye zorlaması verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) İkame etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) Karar-beyan etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

441. Yüksek gelir düzeyinde daha büyük, düşük gelir düzeyinde daha küçük olan, toplam vergi hasılatını azaltıcı etki yapan verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) Karar-beyan etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) İkame etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

442. Vergi oranında bir birimlik artışın, ekonomide ve toplam talepte bir birimden daha fazla daraltıcı etki yapması verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) Karar-beyan etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) İkame etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

443. Aşağıdaki şıklardan hangisinde vergi çarpanı formülü doğru olarak verilmiştir?

A) K t = (- c / 1-c (1-t)
B) K t = (c / 1-c (1-t)
C) K t = (- c / 1-c
D) K t = (c / 1-c
E) K t = (c / 1-c (1+t)

444. Vergi çarpanıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Marjinal tüketim eğilim (c) arttıkça, verginin çarpan etkisi küçülür
B) Marjinal vergi oranı (t) arttıkça, verginin çarpan etkisi büyür
C) Vergi çarpanının büyüklüğü, transfer çarpanına eşit ancak ters yönlüdür
D) Transfer harcamaları ve vergiler aynı miktarda artırıldığında ekonomide ve toplam talepte her hangi bir değişme olmaz
E) Reel harcamalar ve vergiler aynı miktarda artırıldığında ekonomide ve toplam talepte her hangi bir değişme olmaz

445. Vergilerin satın alma gücünü azaltarak kişilerin üretim, yatırım, tüketim, tasarruf kararlarını etkilemesi verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) Karar-beyan etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) İkame etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

446. Kurumlar vergisindeki artışın yatırım kararlarını azaltması, gelir vergisindeki artışın tüketim kararlarını azaltması verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) İkame etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) Karar-beyan etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

447. Özellikle artan oranlı vergilerin ekonomideki talep düzeyini aşırı kısarak, ekonominin canlanma konjonktüründen çıkarak durgunluk konjonktürüne doğru kaymasına yol açıcı otomatik stabilizatörlük etkisi verginin hangi etkisidir?

A) Gelir etkisi
B) Karar-beyan etkisi
C) Çarpan (çoğaltan) etkisi
D) İkame etkisi
E) Mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi

448. Aşağıdakilerden hangisi, gelir vergisindeki artışın ekonomik etkilerinden biri değildir?

A) Mükelleflerin harcanabilir gelirini azaltır
B) Mükelleflerin tüketim harcamalarını doğrudan kısar
C) Artan oranlı olduğu için ekonomide toplam talebi aşırı düşürür
D) Enflasyonist etki yapar
E) Mali sürüklenme etkisi yapar

449. **Aşağıdakilerden hangisi, kurumlar vergisindeki artışın ekonomik etkilerinden biri değildir?**

A) Yatırımcıların yatırım şevklerini kırar
B) Yatırıma ayrılacak fonlarda daralma meydana getirir
C) Yatırım karşılığını azaltarak, yatırım fonlarını etkiler
D) İşgücü ve diğer faktör taleplerini kısar
E) İşsizliği azaltır

450. **Aşağıdakilerden hangisi KDV, ÖTV, İthalat vergisi gibi harcama vergilerindeki artışın ekonomik etkilerinden biri değildir?**

A) Enflasyonist etki yapar
B) Toplam talepte azalmaya yol açar
C) Toplam talebin bileşiminde değişikliğe yol açar
D) Gelir dağılımını iyileştirir
E) Tersine artan oranlılık etkisi yapar

451. **Genel olarak gelir ve servet üzerinden alınan vergiler ne tür vergidir?**

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

452. **Genel olarak harcamalar ve hukuki işlemler, muameleler üzerinden alınan vergiler ne tür vergidir?**

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Subjektif vergi
E) Spesifik vergi

453. **Aşağıdakilerden hangisi dolaylı- dolaysız vergi ayırımında kullanılan temel kriterlerden biri değildir?**

A) Vergilendirme usulü kriteri
B) Yansıma kriteri
C) Hukuki-idari kriter
D) Vergiyi doğuran olay, tahakkuk ve tahsil, vergi konusunun devamlılığı kriteri
E) Safi artış ve kaynak kriteri

454. **Vergilendirme usulü kriterine göre gelir ve servetin mevcudiyeti (varlığı) üzerinden alınan vergiler ne tür vergidir?**

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

455. **Vergilendirme usulü kriterine göre gelir ve servetin kullanımı (tüketimi, harcanması) üzerinden alınan vergiler ne tür vergidir?**

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

456. **Yansıma kriterine göre yansımayan, kanuni mükellefle fiili mükellefin aynı olduğu vergiler ne tür vergidir?**

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

457. Yansıma kriterine göre yansıyan, kanuni mükellefle fiili mükellefin ayrı olduğu vergiler ne tür vergidir?

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

458. Gelir Vergisi, kurumlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi gibi, vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi, tahakkuku ve tahsili belirli zaman aralıklarında yapılan vergiler ne tür vergidir?

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

459. Katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, gümrük vergisi gibi tahakkuk ve tahsil işlemleri, vergiyi doğuran olayla birlikte gerçekleşen vergiler ne tür vergidir?

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

460. Konusu devamlı, mükellefi önceden bilinen, devamlı matrahlara dayanan vergiler ne tür vergidir?

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

461. Konusu devamlı olmayan, mükellefi önceden bilinmeyen ve vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesiyle birlikte alınan vergiler ne tür vergidir?

A) Dolaysız vergi
B) Dolaylı vergi
C) Ayni vergi
D) Objektif vergi
E) Spesifik vergi

462. Dolaylı ve dolaysız vergilerin vergilemede adalet açısından karşılaştırılmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaysız Vergiler Dolaylı Vergilere Oranla Daha Adildir
B) Dolaysız vergiler şahsileştirilebildiği için mükelleflerin ödeme güçleri ile uyumlu hale getirilebilir.
C) Dolaylı vergilerde şahsiyet prensibi gerçekleştirilmediği ve bu vergiler objektif bir yapıya sahip olduğu için gayri adildirler
D) Dolaylı vergiler daha çok dikey adalete, dolaysız vergiler ise daha çok yatay adalete uygundur
E) Dolaylı vergilerde tersine artan oranlılık, yani ödenen verginin kişinin gelirine oranı düşük gelirlilerde yüksek, yüksek gelirlilerde düşük olduğundan adil değildir

463. Dolaylı ve dolaysız vergilerin verimlilik ve esneklik açısından karşılaştırılmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaysız vergiler dolaylı vergilere göre daha az esnek, daha az verimlidir
B) Dolaylı vergiler dolaysız vergilere göre daha esnek ve daha verimlidir
C) Canlanma konjonktüründe mal ve hizmetlerin talebi ve fiyatı arttığı için, dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payı artmakta, daralma konjonktüründe ise azalmaktadır
D) Dolaysız vergiler ise konjonktürdeki bu dalgalanmalara karşı daha az duyarlıdır
E) Konjonktür devrelerinin yükseliş dönemlerinde, dolaysız vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payı, dolaylı vergilere göre artmaktadır

464. Dolaylı ve dolaysız vergilerin karşılaştırılmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaysız vergiler gelişmiş, dolaylı vergiler gelişmekte olan ülkelerin vergi hasılatında daha büyük paya sahiptir
B) Gelişmekte olan ülkelerde dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payı yaklaşık %70'tir.
C) Gelişmiş ülkelerde dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatı içerisindeki payı yaklaşık yüzde 30'dur.
D) Az gelişmiş ülkelerde gelir düzeyi düşük olduğundan, gelirin nerdeyse tamamı tüketime ayrılmaktadır.
E) Gelişmiş ülkelerde, kişi başına gelir düzeyi, marjinal tasarruf eğilimi ve marjinal yatırım eğilimi yüksek olduğundan toplam vergi hasılatı içinde dolaylı vergilerin payı artarken, dolaysız vergilerin payı azalmaktadır

465. Dolaylı ve dolaysız vergilerin karşılaştırılmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaysız vergilerin idaresi kolay, dolaylı vergilerin idaresi zordur
B) Dolaysız vergiler, oranları ve ödenecek miktarlarının fazlalığından dolayı, mükellefler tarafından her zaman tam vaktinde ve eksiksiz olarak ödenmeyebilir
C) Dolaylı vergileri mükellefler genelde tüketiciye yansıttıklarından, bu vergileri öderler
D) Mali anestezi özelliğinden dolayı dolaysız vergiler mükellef psikolojisine daha uygundur
E) Dolaysız vergilerin ödenmesinde, mali anestezi özelliği olmadığı için mükellefler vergi baskısını güçlü bir şekilde hissederler

466. Aşağıdaki ayırımlardan hangisi vergilerin konularına veya iktisadi kaynaklarına göre ayırımdır?

A) Gelir, servet ve harcama vergileri
B) Ayni, nakdi, bedeni vergiler
C) Şahıs ve mal vergileri
D) Objektif (şahsi) ve subjektif (gayri şahsi) vergiler
E) Ad valorem ve spesifik vergiler

467. Konusu ve iktisadi kaynağı gelir olan vergilere gelir vergileri denir. Türk vergi sistemindeki hangi vergiler gelir vergileri kapsamındadır?

A) Sadece gelir vergisi
B) Sadece KDV
C) Gelir vergisi ve kurumlar vergisi
D) Gelir vergisi ve KDV
E) Kurumlar vergisi ve KDV

468. Aşağıdakilerden hangisi gelir vergisiyle kurumlar vergisi arasındaki temel farklılıklardan biri değildir?

A) Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi, konusu gelir olan vergilerdir
B) Gelir vergisi ile kurumlar vergisinin konusu aynıdır, ancak mükellefleri farklıdır
C) Gelir vergisinin mükellefi geliri elde eden gerçek kişiler iken, kurumlar vergisinin mükellefi geliri elde eden tüzel kişilerdir. Gelir vergisi doğrudan tüketim üzerinde etkili olurken, kurumlar vergisi doğrudan yatırım üzerinde etkili olur
D) Gelir vergisi artan oranlı (%15, %20, %27, %35) vergi iken, kurumlar vergisi düz, tek oranlı (%20) vergidir
E) Gelir vergisi objektif (gayri şahsi) nitelikte bir vergi iken, kurumlar vergisi subjektif (şahsi) nitelikte bir vergidir

469. Von Hermann'ın savunduğu kaynak teorisine göre aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Bir gelirin vergilendirilebilmesi için, kaynağının sürekli olması gerekir
B) Üretim faktörlerinin üretim sürecine katılması sonucu elde edilen gelirler vergilendirilebilir; geçici, arızi nitelikteki gelirler vergilendirilemez
C) Gelir sağlayan kaynağın kendi değerindeki artışlar, yani değer artışları gelir sayılır
D) Şans oyunları, miras, bağış yoluyla elde edilen gelirler gibi devamlılık arz etmeyen arızi, geçici gelirler vergilendirme kapsamına alınmaz
E) Ücret (emeğin karşılığı), kira geliri, temettü geliri, faiz geliri gibi menkul ve gayrimenkul sermaye iratları gelir olarak kabul edilip, vergilendirilecektir

470. George Schanz ve Haig'in savunduğu safi artış teorisine göre aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Servet stokunda fiili bir artış meydana getiren her çeşit gelir vergiye tabidir
B) Gelirin kaynağının sürekliliği şart değildir
C) Bir kişinin dönem başı servet stoku ile dönem sonu servet stoku arasında eğer pozitif bir fark varsa, kaynağı ne olursa olsun vergilendirilecektir
D) Türkiye'de gelirin vergilendirilmesinde safi artış teorisi esas alınmıştır
E) Şans oyunları, miras, bağış yoluyla elde edilen gelirler gibi devamlılık arz etmeyen arızi, geçici gelirler vergilendirme kapsamına alınmaz

471. Aşağıdaki tanımlardan hangisi mali anlamda geliri en doğru biçimde tanımlamaktadır?

A) Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların gayri safi tutarıdır
B) Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır
C) Bir gerçek kişinin elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır
D) Bir gerçek kişinin elde ettiği kazanç ve iratların gayri safi tutarıdır
E) Bir takvim yılı içinde elde edilen kazanç ve iratların safi tutarıdır

472. Aşağıdakilerden hangisi uygulamada görülen farklı gelir vergisi türlerinden biri değildir?

A) Sedüler gelir vergisi
B) Uniter (toplam) gelir vergisi
C) Birleşik (karma) gelir vergisi
D) Pozitif gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

473. Bir vergi döneminde elde edilen gelir unsurlarının her birinin birleştirilmeden, birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı ve değişik tarifelere göre vergilendirildiği gelir vergisi türü hangisidir?

A) Sedüler gelir vergisi
B) Uniter (toplam) gelir vergisi
C) Birleşik (karma) gelir vergisi
D) Pozitif gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

474. Hangi gelir vergisi türünde çeşitli gelir kaynaklarından elde edilen gelir unsurlarından (ticari kazanç, zirai kazanç, serbest meslek kazancı, ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve sair kazanç ve iratlar) her biri, matrahlar birleştirilmeden ayrı cetveller halinde beyan edilir ve ayrı tarifeler üzerinden vergilendirilir?

A) Sedüler gelir vergisi
B) Uniter (toplam) gelir vergisi
C) Birleşik (karma) gelir vergisi
D) Pozitif gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

475. Hangi gelir vergisi türü objektif (gayri şahsi) vergi olup vergi oranları genellikle tek, düz oranlıdır, her bir gelir unsuruna ayrı oran uygulanır?

A) Birleşik (karma) gelir vergisi
B) Uniter (toplam) gelir vergisi
C) Sedüler gelir vergisi
D) Pozitif gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

476. **Hangi gelir vergisi türü subjektif (şahsi) vergi olup bir vergi döneminde çeşitli gelir kaynaklarından elde edilen gelir unsurları birleştirilerek toplam gelir vergisi matrahı beyan edilir ve toplam matraha genellikle artan oranlı vergi tarifesi uygulanarak vergi tarh edilir?**

A) Sedüler gelir vergisi
B) Uniter (toplam) gelir vergisi
C) Birleşik (karma) gelir vergisi
D) Pozitif gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

477. **Türkiye'de uygulanmakta olan gelir vergisi hangi gelir vergisi türüdür?**

A) Sedüler gelir vergisi
B) Pozitif gelir vergisi
C) Birleşik (karma) gelir vergisi
D) Uniter (toplam) gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

478. **Gelir unsurlarını önce sedüler nitelikte vergileyen, sonra da toplam gelir üzerinden ayrıca vergileyen gelir vergisi türü hangisidir?**

A) Sedüler gelir vergisi
B) Uniter (toplam) gelir vergisi
C) Birleşik (karma) gelir vergisi
D) Pozitif gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

479. **Milton Friedman tarafından önerilen ve aslında bir sosyal transfer harcaması olan gelir vergisi türü hangisidir?**

A) Sedüler gelir vergisi
B) Uniter (toplam) gelir vergisi
C) Birleşik (karma) gelir vergisi
D) Pozitif gelir vergisi
E) Negatif gelir vergisi

480. **Servet vergileriyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?**

A) Bazı servet vergileri servetin kendisini vergilendirir, kişilerin servetlerinin üzerinden alınır. Emlak vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi gibi
B) Bazı servet vergileri servetin bedelsiz el değiştirmesi, transferi üzerinden alınır. Veraset ve intikal vergisi gibi
C) Sürekli servet vergileri belirli zaman aralıklarıyla sürekli olarak alınır. Emlak vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi gibi
D) Kurumlar vergisi servet vergisidir
E) Geçici servet vergileri vergiyi doğuran olayın belirsiz olması nedeniyle ne zaman alınacağı belli olmayan vergilerdir. Veraset ve intikal vergisi gibi

481. **Harcama (gider) vergileriyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?**

A) Gider vergilerinin konusu, tüketim için üretilen mal ve eşya ile hizmetlerdir
B) Gider vergilerinin matrahı, tüketim için üretilen mal ve eşya ile hizmetlerin salt fiyat ya da miktarları veya ağırlık, hacim gibi spesifik ölçüleridir
C) Tüketim için üretilen bir malın kendisi gider vergisinin konusudur, bu malın alış fiyatı da gider vergisinin matrahıdır
D) Harcama vergileri objektif (gayri şahsi) vergilerdir
E) Harcama vergileri dolaylı vergi olup mali anestezi özelliğine sahiptir, mükellef psikolojisine daha uygundur

482. **Aşağıdaki vergilerden hangisi genel gider vergisi türü değildir?**

A) Toplu gider vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Katma değer vergisi
E) Özel tüketim vergisi

483. Aşağıdaki vergilerden hangisi özel gider vergisi türüdür?

A) Toplu gider vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Özel tüketim vergisi
E) Katma değer vergisi

484. Üretim ve ticaret zincirinin tek halkasında alınan, o aşamadaki satış fiyatı üzerinden hesaplanan ve bir defaya mahsus olarak tahsil edilen gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu muamele vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Özel tüketim vergisi
E) Katma değer vergisi

485. Vergi bir defa alındığı ve vergi oranı yüksek olduğu için vergi kaçakçılığına, vergi yükümlülerinin bilerek ve isteyerek vergi kanunlarını ihmal etmelerine ve hazinenin gelir kaybetmesine neden olan gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu gider vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Özel tüketim vergisi
E) Katma değer vergisi

486. İstihsal vergisi, toplu satış vergisi ve perakende satış vergisi hangi tür gider vergisidir?

A) Özel tüketim vergisi
B) Yayılı gider vergileri
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Toplu muamele vergileri
E) Katma değer vergisi

487. Sadece üretim aşamasında uygulanan, Türkiye'de 31.12. 1984 tarihine kadar uygulanmış, 1.1. 1985 tarihinde KDV'ye geçişle birlikte yürürlükten kaldırılmış olan toplu gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu satış vergisi
B) İstihsal vergisi
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Perakende satış vergisi
E) Katma değer vergisi

488. Sadece toptan satış aşamasında alınan toplu gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu satış vergisi
B) İstihsal vergisi
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Perakende satış vergisi
E) Katma değer vergisi

489. Sadece perakende satış aşamasında alınan toplu gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu satış vergisi
B) İstihsal vergisi
C) Şelale tipi gider vergileri
D) Perakende satış vergisi
E) Katma değer vergisi

490. Üretimin ve ticaretin her aşamasını vergilendiren, her aşamadaki satış fiyatı üzerinden hesaplanan genel gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu gider vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Toplu muamele vergileri
D) Katma değer vergisi
E) Özel tüketim vergisi

491. Üretimin ve ticaretin her aşamasını vergilendiren, her aşamadaki satış fiyatı üzerinden hesaplanan yayılı gider vergisinin diğer adı nedir?

A) Toplu satış vergisi
B) İstihsal vergisi
C) Şelale tipi gider vergisi
D) Perakende satış vergisi
E) Katma değer vergisi

492. Hangi gider vergisi türünde üretimin ve ticaretin her aşamasında verginin vergisi alındığından dolayı vergi piramidi ve sonuçta kartelleşme eğilimi ortaya çıkar?

A) Yayılı (şelale tipi) gider vergisi
B) İstihsal vergisi
C) Toplu satış vergisi
D) Perakende satış vergisi
E) Katma değer vergisi

493. Hangi gider vergisi türünde, vergi her aşamadaki satış fiyatı üzerinden hesaplandığı ve üreticiden nihai tüketiciye kadar her aşamada ödenen vergi fiyata yansıtıldığı için mükerrer vergileme sonucunda vergi piramidi oluşur, nihai tüketicinin vergi yükü ortalama vergi yükünün çok üzerine çıkar?

A) Toplu gider vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Toplu muamele vergileri
D) Katma değer vergisi
E) Özel tüketim vergisi

494. Hangi gider vergisi türünde, üretim yapan firmayla toptan satış yapan firma birleşerek iki kere yerine bir kere vergi öder, mükelleflerin vergi yükü ve vergi hasılatı azalır?

A) Toplu satış vergisi
B) İstihsal vergisi
C) Şelale tipi gider vergisi
D) Perakende satış vergisi
E) Katma değer vergisi

495. Bir mala her aşamada kazandırılan katma değer üzerinden alınan, vergi piramidine ve kartelleşmeye yol açmayan genel gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu gider vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Toplu muamele vergileri
D) Katma değer vergisi
E) Özel tüketim vergisi

496. Aşağıdakilerden hangisi KDV türlerinden biri değildir?

A) Gayri safi hasıla tipi KDV
B) Gelir tipi KDV
C) Tüketim tipi KDV
D) Ücret tipi KDV
E) Sermaye tipi KDV

497. KDV'nin matrahı olan işletmenin ürettiği katma değere, yatırım mallarının (sabit varlıkların) bedelinin ve amortismanların dahil olduğu KDV tipi hangisidir?

A) Gayri safi hasıla tipi KDV
B) Gelir tipi KDV
C) Tüketim tipi KDV
D) Ücret tipi KDV
E) Sermaye tipi KDV

498. İşletmenin ürettiği malların değerinden, yatırım mallarının bedelinin amortisman ayrılarak düşüldüğü, yatırım mallarının (sabit varlıkların) amortisman payı düşüldükten sonra kalan net katma değerin verginin matrahını oluşturduğu KDV tipi hangisidir?

A) Gayri safi hasıla tipi KDV
B) Sermaye tipi KDV
C) Tüketim tipi KDV
D) Ücret tipi KDV
E) Gelir tipi KDV

499. İşletmenin ürettiği malların değerinden, işletmenin satın aldığı yatırım mallarının bedelinin, satın alındığı yılda, tamamen indirildiği, sabit varlıkların değerinin satın alınma yılında satışlardan düşüldüğü KDV tipi hangisidir?

A) Gayri safi hasıla tipi KDV
B) Gelir tipi KDV
C) Tüketim tipi KDV
D) Ücret tipi KDV
E) Sermaye tipi KDV

500. Türkiye'de sadece teşvik belgeli yatırımlarda uygulanan hangi tip KDV'de yatırımların hepsi gider olarak düşüldüğünden, KDV sadece tüketim üzerinde kalır?

A) Gayri safi hasıla tipi KDV
B) Tüketim tipi KDV
C) Gelir tipi KDV
D) Ücret tipi KDV
E) Sermaye tipi KDV

501. İşletmenin ürettiği malların değerinden, sermaye mallarının bedelleri veya amortisman payı yerine sermaye gelirlerinin veya sermaye değerinin indirildiği KDV tipi hangisidir?

A) Gayri safi hasıla tipi KDV
B) Gelir tipi KDV
C) Tüketim tipi KDV
D) Ücret tipi KDV
E) Sermaye tipi KDV

502. Hangi tip KDV'nin vergi matrahı, firmanın yarattığı katma değer içinde ücret ödemelerinin tuttuğu paya, ekonomideki toplam vergi matrahı ise ücret toplamına eşittir?

A) Gayri safi hasıla tipi KDV
B) Ücret tipi KDV
C) Tüketim tipi KDV
D) Gelir tipi KDV
E) Sermaye tipi KDV

503. Türkiye'de sadece petrol ürünleri, motorlu taşıtlar, tütün ve alkol mamulleri, lüks tüketim malları olmak üzere dört listede belirlenmiş malların ilk iktisabı veya ithalatından alınan gider vergisi türü hangisidir?

A) Toplu gider vergileri
B) Yayılı gider vergileri
C) Toplu muamele vergileri
D) Katma değer vergisi
E) Özel tüketim vergisi

504. Aşağıdaki vergilerden hangisi tarifelerine göre vergiler kapsamına dahil değildir?

A) Sabit oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Azalan oranlı vergiler
E) Sabit miktarlı vergiler

505. Vergi matrahı artsa da, azalsa da vergi oranının tek ve sabit olduğu vergilere ne denir?

A) Düz oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Azalan oranlı vergiler
E) Sabit miktarlı vergiler

506. Türk vergi sistemi içindeki kurumlar vergisi, katma değer vergisi, emlak vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi gibi vergiler hangi tür vergidir?

A) Azalan oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Sabit oranlı vergiler
E) Sabit miktarlı vergiler

507. Vergi oranının olmadığı, devletin verginin matrahına bağlı kalmaksızın ödenmesi gereken verginin miktarını sabit olarak tespit ettiği vergilere ne denir?

A) Düz oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Azalan oranlı vergiler
E) Sabit miktarlı vergiler

508. Türk vergi sistemi içindeki harçlar, değerli kağıtlardan alınan vergiler, 1998 öncesi dönemde uygulanmış olan götürü vergiler ne tür vergidir?

A) Düz oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Sabit miktarlı vergiler
E) Azalan oranlı vergiler

509. Verginin matrahı arttıkça matraha tatbik edilecek vergi oranının da arttığı vergiler ne tür vergidir?

A) Düz oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Sabit miktarlı vergiler
E) Azalan oranlı vergiler

510. Türk vergi sistemi içindeki gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisi ne tür vergidir?

A) Artan oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Düz oranlı vergiler
D) Sabit miktarlı vergiler
E) Azalan oranlı vergiler

511. Hangi tür vergilerde marjinal vergi oranı ortalama vergi oranından büyüktür?

A) Sabit oranlı vergiler
B) Dilim usulü artan oranlı vergiler
C) Sınıf usulü artan oranlı vergiler
D) Azalan oranlı vergiler
E) Sabit miktarlı vergiler

512. Hangi tür vergilerde marjinal vergi oranı ortalama vergi oranına eşittir?

A) Maktu vergiler
B) Dilim usulü artan oranlı vergiler
C) Sınıf usulü artan oranlı vergiler
D) Azalan oranlı vergiler
E) Sabit miktarlı vergiler

513. Bir vergi tarifesinde yer alan en düşük oranla en yüksek oran arasındaki farka ne denir?

A) Yükseklik farkı
B) Uzunluk farkı
C) Artma oranı
D) Tarife basamağı
E) Ortalama oran

514. Türk vergi sistemi içindeki gelir vergisi tarifesinin (esas tarife) yükseklik farkı yüzde kaçtır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 25
D) Yüzde 30
E) Hesaplanamaz

515. Bir vergi tarifesinde yer alan en düşük matrah ile en yüksek matrah arasındaki farka ne denir?

A) Yükseklik farkı
B) Uzunluk farkı
C) Artma oranı
D) Tarife basamağı
E) Ortalama oran

516. Türk vergi sistemi içindeki gelir vergisinin uzunluk farkı yüzde kaçtır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 25
D) Yüzde 30
E) Hesaplanamaz

517. Artan oranlı bir tarifede, her bir oranın uygulanacağı matrah dilimine ne denir?

A) Uzunluk farkı
B) Yükseklik farkı
C) Artma oranı
D) Tarife basamağı
E) Ortalama oran

518. Tarifede yer alan oranların, sırası ile her biri arasındaki farka ne denir?

A) Uzunluk farkı
B) Yükseklik farkı
C) Artma oranı
D) Tarife basamağı
E) Ortalama oran

519. Mükellefin ödediği vergi miktarının mükellefin gelirine oranına ne denir?

A) Uzunluk farkı
B) Yükseklik farkı
C) Artma oranı
D) Tarife basamağı
E) Ortalama oran

520. Tarifeye göre hesaplanan toplam vergi tutarı ile verginin hesaplanmasında baz alınan toplam matrah arasındaki orana ne denir?

A) Uzunluk farkı
B) Yükseklik farkı
C) Ortalama oran
D) Tarife basamağı
E) Artma oranı

521. Mükellefin gelirinin son lirasının tabi olduğu vergi oranına ne denir?

A) Marjinal oran
B) Yükseklik farkı
C) Artma oranı
D) Tarife basamağı
E) Ortalama oran

522. Vergi miktarında meydana gelen artışın, matrahta meydana gelen artışa oranlanması ile bulunan orana ne denir?

A) Uzunluk farkı
B) Yükseklik farkı
C) Artma oranı
D) Marjinal oran
E) Ortalama oran

523. Verginin matrahı arttıkça, matraha uygulanacak vergi oranının azaldığı vergiler ne tür vergidir?

A) Düz oranlı vergiler
B) Ayni vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Sabit miktarlı vergiler
E) Azalan oranlı vergiler

524. Türk Vergi Sisteminde aşağıdaki vergilerden hangisi yoktur?

A) Düz oranlı vergiler
B) Sabit oranlı vergiler
C) Artan oranlı vergiler
D) Sabit miktarlı vergiler
E) Azalan oranlı vergiler

525. Aşağıdaki ayırımlardan hangisi vergilerin ödemede kullanılan araçlara göre ayırımdır?

A) Gelir, servet ve harcama vergileri
B) Ayni, nakdi, bedeni vergiler
C) Şahıs ve mal vergileri
D) Objektif (şahsi) ve subjektif (gayri şahsi) vergiler
E) Ad valorem ve spesifik vergiler

526. Verginin konusu olan mal ya da hizmet cinsinden ödenen, para ile ödenmeyen vergilere ne ad verilir?

A) Nakdi vergi
B) Bedeni vergi
C) Ayni vergi
D) Şahıs vergisi
E) Mal vergisi

527. Osmanlı dönemindeki aşar, ağnam vergileri, Cumhuriyet döneminde 1943-1945 arası yıllarda uygulanan Toprak Mahsulleri Vergisi ne tür vergidir?

A) Ayni vergi
B) Bedeni vergi
C) Nakdi vergi
D) Şahıs vergisi
E) Mal vergisi

528. Vergi ödenirken paranın kullanıldığı vergiler ne tür vergidir?

A) Ayni vergi
B) Bedeni vergi
C) Nakdi vergi
D) Şahıs vergisi
E) Mal vergisi

529. 1952 yılına kadar uygulanmış olan ve yol yapımında çalışarak ödenen Yol Vergisi gibi mükelleflerin vergi borcunu bedenen çalışarak ödediği vergiler ne tür vergidir?

A) Ayni vergi
B) Bedeni vergi
C) Nakdi vergi
D) Şahıs vergisi
E) Mal vergisi

530. Köylerde uygulanmakta olan imece ne tür vergidir?

A) Ayni vergi
B) Bedeni vergi
C) Nakdi vergi
D) Şahıs vergisi
E) Mal vergisi

531. Aşağıdaki ayırımlardan hangisi vergilerin vergiye konu olan nesnelere göre ayırımdır?

A) Gelir, servet ve harcama vergileri
B) Ayni, nakdi, bedeni vergiler
C) Şahıs ve mal vergileri
D) Objektif (şahsi) ve subjektif (gayri şahsi) vergiler
E) Ad valorem ve spesifik vergiler

532. Osmanlı döneminde gayri müslimlerden alınan cizye vergisi, değişik ülkelerde uygulanan benzer nitelikteki baş vergisi gibi verginin konusu olan nesne, kişinin bizatihi kendisi olduğu vergiler ne tür vergidir?

A) Ayni vergi
B) Bedeni vergi
C) Nakdi vergi
D) Şahıs vergisi
E) Mal vergisi

533. Kişilerin gelirlerinin ve servetlerinin varlığı üzerinden alınan dolaysız vergiler ile gelir ve servetin kullanımı üzerinden alınan dolaylı vergiler ne tür vergidir?

A) Ayni vergi
B) Bedeni vergi
C) Nakdi vergi
D) Şahıs vergisi
E) Mal vergisi

534. Türk vergi sistemindeki bütün vergiler ne tür vergidir?

A) Ayni vergi
B) Bedeni vergi
C) Mal vergisi
D) Şahıs vergisi
E) Objektif vergi

535. Aşağıdaki ayırımlardan hangisi vergilerin yükümlünün kişisel durumuna göre ayırımdır?

A) Gelir, servet ve harcama vergileri
B) Ayni, nakdi, bedeni vergiler
C) Şahıs ve mal vergileri
D) Objektif (şahsi) ve subjektif (gayri şahsi) vergiler
E) Ad valorem ve spesifik vergiler

536. Mükelleflerin sadece ödeme gücünü dikkate alan, kişisel ve ailevi durumlarını dikkate almayan vergiler ne tür vergidir?

A) Spesifik vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Şahıs vergisi

537. Eski Roma'daki genel arazi vergisi (Tribitum Soli), Türk vergi sistemindeki kurumlar vergisi, KDV gibi vergiler ne tür vergidir?

A) Spesifik vergi
B) Objektif vergi
C) Subjektif vergi
D) Ad valorem vergi
E) Şahıs vergisi

538. Hangi vergiler kişilerin ailevi ve şahsi özelliklerini vergilemede dikkate almaması nedeniyle gayri adil vergi olarak görülmektedir?

A) Spesifik vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Şahıs vergisi

539. Mükelleflerin sadece ödeme gücünü değil, aynı zamanda kişisel ve ailevi durumlarını da dikkate alan vergiler ne tür vergidir?

A) Spesifik vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Şahıs vergisi

540. Eski Roma'daki dereceli baş vergisi olan (Tribitum Capitis), Türk vergi sistemindeki gelir vergisi, veraset ve intikal vergisi gibi vergiler ne tür vergidir?

A) Spesifik vergi
B) Subjektif vergi
C) Objektif vergi
D) Ad valorem vergi
E) Şahıs vergisi

541. Hangi vergiler kişilerin ailevi ve şahsi özelliklerini vergilemede dikkate almaları nedeniyle daha adil vergi olarak görülmektedir?

A) Spesifik vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Şahıs vergisi

542. Aşağıdaki ayırımlardan hangisi vergilerin matrahlarına göre ayırımdır?

A) Gelir, servet ve harcama vergileri
B) Ayni, nakdi, bedeni vergiler
C) Şahıs ve mal vergileri
D) Objektif (şahsi) ve subjektif (gayri şahsi) vergiler
E) Ad valorem ve spesifik vergiler

543. Matrahı değer veya tutar olan vergiler ne tür vergidir?

A) Spesifik vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Şahıs vergisi

544. Türk vergi sistemindeki gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, emlak vergisi gibi vergiler ne tür vergidir?

A) Spesifik vergi
B) Objektif vergi
C) Subjektif vergi
D) Ad valorem vergi
E) Şahıs vergisi

545. Matrahı ton, metre, hacim, litre, yaş, ağırlık gibi fiziki miktarlar olan vergiler ne tür vergidir?

A) Spesifik vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Şahıs vergisi

546. Türk vergi sisteminde Motorlu Taşıtlar Vergisi, Petrol ürünlerinin Özel Tüketim Vergisi, konutlarda Çevre Temizlik Vergisi ne tür vergidir?

A) Subjektif vergi
B) Ad valorem vergi
C) Spesifik vergi
D) Objektif vergi
E) Şahıs vergisi

547. Aşağıdaki ayırımlardan hangisi vergilerin kapsamlarına göre ayırımdır?

A) Gelir, servet ve harcama vergileri
B) Sürekli ve geçici vergiler
C) Şahıs ve mal vergileri
D) Genel ve özel vergiler
E) Ad valorem ve spesifik vergiler

548. Türk vergi sistemindeki gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi gibi konusu, tabanı, matrahı geniş olan vergiler ne tür vergidir?

A) Özel vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Genel vergi

549. Türk vergi sistemindeki motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi, emlak vergisi, özel tüketim vergisi gibi konusu, tabanı, matrahı dar olan, sadece özel bir konu veya işlemi vergilendiren vergiler ne tür vergidir?

A) Özel vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Genel vergi

550. Aşağıdaki ayırımlardan hangisi vergilerin uygulama sürelerine göre ayırımdır?

A) Gelir, servet ve harcama vergileri
B) Sürekli ve geçici vergiler
C) Şahıs ve mal vergileri
D) Genel ve özel vergiler
E) Ad valorem ve spesifik vergiler

551. Sürekli olarak uygulanan, uygulama süresi kısıtlanmamış olan, vergi sisteminin ana yapısını oluşturan vergiler ne tür vergidir?

A) Geçici vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Sürekli vergi

552. Deprem vergileri, savaş vergileri gibi uygulanma süresi belli bir tarihle sınırlanmış olan, özel ve olağanüstü durumlarda uygulanan, olağan üstü dönem geçince kaldırılan vergiler ne tür vergidir?

A) Geçici vergi
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Sürekli vergi

553. Elde edilmek istenen toplam vergi hasılatının global (toplam) tutar olarak önceden saptandığı, sonra da bu tutarın mükellefler arasında bölüştürüldüğü vergiler ne tür vergidir?

A) Özel vergi
B) Tevzii (Dağıtma) vergileri
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Genel vergi

554. Önce vergi oranının saptandığı, sonra buna göre toplanacak vergi hasılatının tahmin edildiği, vergi hasılatının vergi matrahına göre değiştiği vergiler ne tür vergidir?

A) Tevzii (Dağıtma) vergileri
B) Ad valorem vergi
C) Subjektif vergi
D) Objektif vergi
E) Nisbi (Düz Oranlı) vergiler

yanıtlar

1. D	29. B	57. B	85. C	113. C	141. A	169. D	197. A	225. E	253. C
2. C	30. D	58. D	86. B	114. B	142. C	170. D	198. C	226. C	254. A
3. E	31. A	59. A	87. A	115. D	143. A	171. A	199. E	227. B	255. C
4. D	32. C	60. D	88. C	116. A	144. A	172. B	200. D	228. D	256. A
5. C	33. B	61. E	89. E	117. E	145. B	173. A	201. D	229. B	257. C
6. B	34. A	62. C	90. D	118. C	146. B	174. A	202. E	230. E	258. C
7. C	35. B	63. D	91. E	119. A	147. D	175. C	203. E	231. A	259. B
8. E	36. D	64. A	92. D	120. D	148. C	176. E	204. C	232. E	260. D
9. A	37. C	65. D	93. E	121. B	149. E	177. C	205. D	233. A	261. B
10. E	38. E	66. B	94. E	122. E	150. C	178. D	206. A	234. C	262. C
11. D	39. B	67. D	95. D	123. D	151. D	179. D	207. B	235. A	263. E
12. A	40. C	68. E	96. A	124. D	152. A	180. A	208. B	236. B	264. C
13. E	41. E	69. D	97. A	125. C	153. A	181. C	209. E	237. C	265. D
14. D	42. D	70. C	98. B	126. B	154. C	182. D	210. C	238. B	266. E
15. E	43. B	71. E	99. C	127. D	155. B	183. D	211. D	239. D	267. B
16. E	44. D	72. C	100. E	128. E	156. C	184. E	212. B	240. E	268. A
17. D	45. A	73. E	101. A	129. A	157. B	185. E	213. D	241. E	269. E
18. C	46. D	74. D	102. D	130. C	158. D	186. C	214. C	242. A	270. A
19. A	47. E	75. E	103. E	131. B	159. A	187. C	215. C	243. C	271. C
20. B	48. D	76. D	104. A	132. E	160. B	188. A	216. D	244. B	272. D
21. E	49. B	77. E	105. B	133. D	161. C	189. B	217. B	245. D	273. B
22. D	50. E	78. B	106. B	134. C	162. D	190. E	218. C	246. D	274. E
23. A	51. D	79. B	107. E	135. D	163. E	191. D	219. D	247. A	275. C
24. B	52. C	80. E	108. C	136. D	164. D	192. C	220. B	248. B	276. D
25. A	53. B	81. E	109. D	137. A	165. E	193. E	221. E	249. A	277. E
26. D	54. B	82. B	110. B	138. C	166. D	194. E	222. D	250. C	278. D
27. B	55. A	83. C	111. A	139. B	167. C	195. E	223. C	251. D	279. E
28. C	56. D	84. D	112. B	140. C	168. A	196. E	224. D	252. D	280. A

281. E	309. E	337. B	365. A	393. D	421. E	449. E	477. D	505. A	533. E
282. B	310. A	338. A	366. C	394. A	422. B	450. D	478. C	506. D	534. C
283. C	311. D	339. B	367. E	395. D	423. D	451. A	479. E	507. E	535. D
284. D	312. C	340. A	368. B	396. A	424. C	452. B	480. D	508. D	536. D
285. B	313. B	341. A	369. E	397. B	425. E	453. E	481. C	509. C	537. B
286. D	314. D	342. E	370. B	398. C	426. C	454. A	482. E	510. A	538. D
287. B	315. C	343. E	371. A	399. E	427. A	455. B	483. D	511. B	539. C
288. C	316. D	344. D	372. E	400. C	428. E	456. A	484. A	512. C	540. B
289. A	317. A	345. E	373. D	401. E	429. C	457. B	485. A	513. A	541. C
290. B	318. D	346. B	374. B	402. B	430. B	458. A	486. D	514. B	542. E
291. C	319. B	347. D	375. C	403. D	431. D	459. B	487. B	515. B	543. B
292. B	320. B	348. E	376. E	404. C	432. C	460. A	488. A	516. E	544. D
293. A	321. C	349. D	377. B	405. E	433. E	461. B	489. D	517. D	545. A
294. A	322. E	350. C	378. D	406. B	434. D	462. D	490. B	518. C	546. C
295. B	323. A	351. D	379. D	407. C	435. A	463. E	491. C	519. E	547. D
296. D	324. B	352. C	380. A	408. E	436. B	464. E	492. A	520. C	548. E
297. C	325. C	353. B	381. B	409. A	437. A	465. D	493. B	521. A	549. A
298. E	326. D	354. C	382. C	410. C	438. C	466. A	494. C	522. D	550. B
299. A	327. E	355. A	383. C	411. A	439. A	467. C	495. D	523. E	551. E
300. C	328. D	356. B	384. E	412. D	440. B	468. E	496. E	524. E	552. A
301. B	329. C	357. A	385. D	413. B	441. D	469. C	497. A	525. B	553. B
302. A	330. B	358. A	386. A	414. C	442. C	470. E	498. E	526. C	554. E
303. E	331. C	359. E	387. C	415. E	443. A	471. B	499. C	527. A	
304. B	332. B	360. D	388. B	416. D	444. E	472. D	500. B	528. C	
305. C	333. A	361. E	389. B	417. A	445. B	473. A	501. D	529. B	
306. D	334. B	362. A	390. C	418. E	446. D	474. A	502. B	530. B	
307. A	335. A	363. B	391. A	419. D	447. E	475. C	503. E	531. C	
308. B	336. D	364. B	392. E	420. A	448. D	476. B	504. B	532. D	

TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Bir ülkede, belli bir dönemde uygulanmakta olan vergilerin bütününe vergi sistemi denmektedir. Türk vergi sistemi çoklu vergi sistemidir, yani harcama, gelir ve servetten oluşan bütün iktisadi kaynaklar ve konular vergiye tabidir. Çoklu vergi sistemi içindeki bütün vergiler, dolaysız vergiler ve dolaylı vergiler olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

Biz de Türk vergi sistemi içindeki bütün vergileri dolaysız vergiler ve dolaylı vergiler sınıflandırması altında ele alacağız.

A) DOLAYSIZ VERGİLER

Dolaysız vergilerin konusu gelir ve servettir. Dolaysız vergiler, gelir ve servetin kendisini vergilendiren, yansıtılamayan ve genellikle tahsili tahakkuk ettiği dönemden sonra gerçekleşen vergilerdir.

1) Konusu gelir olan dolaysız vergiler: Türk vergi sistemi içinde Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi konusu gelir olan iki dolaysız vergidir. Bu iki verginin konusu aynı fakat mükellefleri farklıdır. Gelir vergisinin mükellefi gelir elde eden gerçek kişiler iken, kurumlar vergisinin mükellefi gelir elde eden tüzel kişilerdir.

a) Gelir Vergisi: Konusu gelir olan, artan oranlı (%15-%20-%27-%35) genel, ad valorem bir vergidir. Dolaysız vergidir. Katma Değer Vergisinden sonra hasılatı en yüksek olan ikinci vergidir. Gelir vergisinin mükellefi gerçek kişilerdir, matrahı safi gelirdir, gelirin elde edilmesiyle vergiyi doğuran olay gerçekleşir.

b) Kurumlar Vergisi: Konusu gelir olan, sabit/düz oranlı (%20), genel, ad valorem bir vergidir. Dolaysız vergidir. Kurumlar vergisinin mükellefi tüzel kişilerdir, matrahı safi kurum kazancıdır.

2) Konusu servet olan dolaysız vergiler: Motorlu Taşıtlar Vergisi, Emlak (Bina ve Arazi) Vergisi ve Veraset ve İntikal Vergisi, konusu servet olan dolaysız vergilerdir. Motorlu Taşıtlar Vergisi ve Emlak Vergisi servetin kendisini vergilendirirken, Veraset ve İntikal Vergisi servetin ivazsız intikalini (bedelsiz el değiştirmesini) vergilendirir.

a) Motorlu Taşıtlar Vergisi: Konusu, motorlu kara, deniz ve hava taşıtlarıdır. Taşıtların üzerlerine tescil edildiği kişiler verginin mükellefidir. Matrahı yaş, silindir hacmi, azami toplam ağırlık, oturma yeri gibi fiziki ölçütler olduğundan spesifik vergidir. Dolaysız vergidir. Sadece motorlu taşıtları vergilendirdiğinden özel bir vergidir.

b) Emlak (Bina ve Arazi) Vergisi: Konusu arazi, konut, bina ve arsadır. Vergi oranı arazi ve konut(meskeN)larda %01, Binalarda %02, arsalarda %03 tür. Büyük şehirlerde bir kat fazla uygulanır. Verginin mükellefi malik, intifa hakkı sahibi, ikisi de yoksa malik gibi tasarruf edendir. Verginin matrahı vergi değeridir. Emlak vergisi yerel yönetim vergisi olduğundan vergiyi vergi daireleri değil, belediyeler tahsil eder. Dolaysız vergidir. Konusu dar olduğundan özel bir vergidir.

c) Veraset ve İntikal Vergisi: Konusu, ivazsız intikal eden, yani bedelsiz el değiştiren gelir ve servet unsurlarıdır. Miras yoluyla intikallerde %1-%10 arası artan oranlı, bağış ve hibe yoluyla intikallerde %10-%30 arası artan oranlı olmak üzere çift artan oranlı bir vergidir. Diğer yandan yarışma, çekiliş, şans oyunlarından kazanılan paralar üzerinden %10 stopaj yoluyla vergi kesintisi yapılır. Dolaysız vergidir. Sadece ivazsız intikalleri vergilendirdiğinden özel bir vergidir.

B) DOLAYLI VERGİLER

Dolaylı vergilerin konusu harcama, gider veya muameledir. Dolaylı vergiler, gelir ve servetin kullanımını veya harcanmasını vergilendiren, yansıtılabilen ve tahakkuku ile tahsili aynı dönemde gerçekleşen vergilerdir. Dolaylı vergiler tersine artan oranlılık özelliğine sahip olduğundan dolaysız vergilere göre daha az adildir. Dolaylı vergiler fiyat içine gizlendiğinden görünmezlik, mali anestezi özelliğine sahiptir. Dolaylı vergilerin konusu harcama olduğundan toplam talepteki değişmeleri hızlı uyum sağlarlar, dolayısıyla konjonktürel esneklikleri yüksektir. Dolaylı vergiler kendi içinde iktisadi muamele (gider, harcama) vergileri ve hukuki muamele (gider, harcama) vergileri olmak üzere iki alt sınıfa ayrılır.

1) İktisadi Muamele (gider, harcama) Vergileri: Konusu harcama olan dolaylı vergilerdir. Katma Değer Vergisi (katma değer vergisi), Özel Tüketim Vergisi ve İthalat Vergilerinden (gümrük tarifeleri) oluşur.

a) Katma Değer Vergisi (Katma değer vergisi): Konusu harcama olan, sabit, düz oranlı, dolaylı, genel bir vergidir. Kanuni oranı yüzde 10, fiili oranları ise harcamaya konu olan mal türlerine göre %1, %8, ve %18 dir. Türk vergi sisteminde hasılatı en yüksek olan vergidir. Mal teslim edildiğinde, hizmet ifa edildiğinde, ithalat gerçekleştirildiğinde vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olur. Verginin mükellefi malı teslim eden, hizmeti ifa eden, ithalatı yapandır.

b) Özel Tüketim Vergisi (ÖTV): Konusu, dört ayrı cetvelde gösterilen petrol ürünleri, sıfır taşıtlar, bazı içecekler, tütünler, parfümeri ürünleri ve elektronik eşyalardır. Hem maktu, hem nispi vergileme vardır. Verginin mükellefi malı teslim veya ilk iktisap edenler, ithalatı yapanlardır. Ham petrolün ÖTV'si spesifik ve maktu vergidir. Sadece ithalatı ve ilk iktisabı vergilendirdiğinden özel ve dolaylı bir vergidir.

c) İthalat Vergisi (gümrük tarifeleri): Konusu ithal edilen mallardır. Mükellefi ithalatı yapandır. Gümrük beyannamesinin tesciliyle vergiyi doğuran olay gerçekleşir. Dünya Ticaret Örgütü'nün belirlediği standart kodlar ve normlar esas alınır. AB ile Gümrük Birliği kapsamında Türkiye, AB ülkelerine ve üçüncü ülkelere karşı AB ortak gümrük tarifesini uygular. Sadece ithalatı vergilendirdiğinden özel ve dolaylı bir vergidir.

d) Bankacılık ve Sigorta Muameleleri Vergisi : Konusu, banka, banker ve sigorta şirketlerinin nakden veya hesaben lehlerine aldıkları paralardır.

e) Özel İletişim Vergisi: Konusu, iletişim/telekomünikasyon işletmelerinin sunduğu iletişim hizmetleridir.

2) Hukuki Muamele Vergileri: Konusu hukuki muameleler ve işlemler olan dolaylı vergilerdir. Türk Vergi Sistemi içindeki vergilerden Damga Vergisi, Değerli Kağıtlar Vergisi, ve Harçlar hukuki muamele vergisidir.

C) YEREL YÖNETİM / BELEDİYE GELİRLERİ

Günümüzde ademi merkeziyetçilik, desentralizasyon, hizmet yerinden yönetimi, subsidarite (yerellik) akımlarının hızlanmasıyla birlikte, yerel kamu hizmetlerinin sunumunda yerel yönetimlerin payı ve önemi giderek artmıştır. Bu nedenle yerel yönetimlerin artan kaynak ihtiyacının artan gelirlerle artırılması gerekmiştir. Uniter devlet yapısına sahip olan ülkemizde belediyeler kendileri vergi koyamamaktadır.

Yerel yönetimlere merkezi yönetim gelirlerinden mali tevzin (merkezi yönetimle yerel yönetimler arası kaynak ve hizmet paylaşımı) ilkesi gereği pay ayrılmakta, ayrıca emlak vergisini belediyeler tahsil etmekte, belediye gelirleri olarak belediyelere ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigortası vergisi, çevre temizlik vergisi, işgal harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, kaynak suları harcı, tellallık harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, ölçü ve tartı aletleri muayene harcı, bina inşaat harcı, kayıt suret harcı, imar harçları, işyeri açma izin harcı, muayene, ruhsat ve rapor harcı, sağlık belgesi harcı, yol harcamalarına katılma payı, kanalizasyon harcamalarına katılma payı, su tesisleri harcamalarına katılma harcı gibi gelirler tahsis edilmektedir.

I- GELİR VERGİSİ

Gelir vergisiyle ilgili temel düzenlemeleri GELİR VERGİSİ KANUNU (GVK) yapmıştır. 193 sayılı GVK, 6.1.1961 tarih ve 10700 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

1) GELİR VERGİSİNİN KONUSU

Gelir vergisinin konusu gelirdir. Ancak sadece gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tâbidir.

Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.

Kazanç: Yalnız emekten veya emek ile sermayenin birleşmesinden elde edilen hasılattır. Bunlar; ücretler, ticari ve zirai kazanç, serbest meslek kazancı, sair kazanç ve iratlardır.

İrat: Nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerler ile mal ve hakların karşılığında elde edilen gelirlerdir. Bunlar; menkul ve gayrimenkul sermayeden elde edilen hasılatlardır.

2) GELİR VERGİSİNDE GELİRİN ÖZELLİKLERİ

Gelir vergisine tabi olan bir gelirin, aşağıdaki genel esaslara uyması gerekir.

a) Şahsi Olması: Gelir vergisi bakımından gerçek kişi, Medeni Kanun hükümleri (Md.28) çerçevesinde şahsiyet sahibi yani hak ve borçlara ehil olan insandır. Gerçek kişi bakımından medeni ehliyet veya yaşın gelir vergisine etkisi yoktur. Örneğin eğer bir küçük, kısıtlı veya mümeyyiz olmayan kişi gelir elde ettiğinde gelir vergisi mükellefi olur. Diğer yandan gelir elde eden tüzel kişiler, şirketler ve kurumlar gelir vergisi mükellefi olmaz.

b) Yıllık Olması: Vergilemede gerçek kişiye ait olan gelirin bir yıllık tutarı göz önüne alınır. Bir yıllık dönemden takvim yılının anlaşılması gerekir. Takvim yılı, 1 Ocak'ta başlayıp 31 Aralık'ta sona eren 12 aylık dönemdir. Faaliyetin kıst dönem olması bu durumu değiştirmez. Bu hükmün istisnası ölüm ve memleketi terk halleridir. Gelir Vergisi Kanununun 92 nci maddesi hükmü uyarınca; takvim yılı içerisinde memleketi terk edenlerin beyannameleri memleketi terke tekaddüm eden 15 gün, ölüm halinde ise ölüm tarihinden itibaren 4 ay içerisinde verilmekte ve aynı sürede vergi borcu ödenmektedir. Yıllara yaygın, yani bir yıldan fazla süren (birden fazla takvim yılına taşan) inşaat ve onarım işlerinden elde edilen kazançlar işin bitiminde tespit edilir, tamamı o yılın geliri sayılarak takip eden yılın Mart ayının 25 nci gününe kadar beyan edilir.

c) Safi Olması: Bir gelirin elde edilmesi ve kaynağının idamesi için yapılan giderlerin indirilmesinden sonra kalan tutardır. Her gelir unsuru itibarıyla indirilecek giderler Gelir Vergisi Kanununda belirtilmiştir.

d) Gerçek Olması: Gerçek gelirden kasıt, vergilemenin bazı belirtilere göre değil mükelleflerin gerçekten elde etmiş olduğu gelir üzerinden yapılmasıdır.

e) Genel Olması: Bir takvim yılı içinde gerçek kişiler tarafından elde edilen kazanç ve iratların tamamının toplanarak vergilendirilmesidir.

f) Elde Edilmiş Olması: Gelir vergisinde vergiyi doğuran olay, gelirin elde edilmiş olmasıdır. Gelir fiilen veya hukuken bir kişinin tasarruf edebildiği zaman elde edilmiş sayılır. Gelirin elde edilmesiyle vergiyi doğuran olay ortaya çıkar.

Gelir Vergisi Kanununda gelirin elde edilmesi "tahakkuk" ve "tahsil" esasına bağlanmıştır.

Tahakkuk Esası: Mahiyet ve tutarı itibarıyla hukuken o gelirin sahibi tarafından talep edilebilir olmasıdır. Ticari kazanç, zirai kazanç ve menkul sermaye iradında tahakkuk esası geçerli olduğundan gelir tahakkuk ettiğinde elde edilmiş sayılır.

Tahsil (Fiili Tasarruf) Esası: Gelirin sahibinin mal varlığına dahil olmasını ifade eder. Serbest meslek kazancı, ücret kazancı, gayrimenkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlarda tahsil esası geçerli olduğundan gelir tahsil edildiğinde elde edilmiş sayılır.

Serbest meslek kazancının elde edilmesi, tam anlamı ile tahsil esasına (fiili tasarrufa) bağlanmıştır.

3) GELİR VERGİSİNİN MÜKELLEFİ

Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzel kişidir. GVK, gelir vergisi mükelleflerini tam mükellef ve dar mükellef olmak üzere ikiye ayırmıştır.

A) Tam Mükellef (Şahsilik/kişisellik esası geçerlidir)

Gelir vergisi şahsa bağlı bir vergidir. Verginin mükellefi gerçek kişilerdir. Tam mükellefiyet şahsı esas alır. Şahsilik esası geçerli olduğu için geliri elde eden şahıs önemlidir, gelirin elde edildiği yer önemli değildir.

Bir gerçek kişinin Türkiye'de yerleşmiş sayılması için, ikametgahının Türkiye'de bulunması veya bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturması gerekir. Ancak, geçici ayrılmalar bu süreyi etkilemez.

Uyruğu ne olursa olsun bir gerçek kişinin Türkiye'de yerleşme maksadıyla bir ikametgahı saptandığı takdirde ayrıca başka nitelik ve koşul aranmaksızın, bu gerçek kişi Türkiye'de yerleşmiş sayılacaktır.

Aşağıda yazılı gerçek kişiler Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

1. Türkiye'de yerleşmiş olanlar;

a) İkametgahı Türkiye'de bulunanlar

b) Bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar (Geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmez.)

2. Resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup, adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları (Bu gibi kişilerden bulundukları memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla gelir vergisine veya benzeri bir vergiye tabi tutulmuş bulunanlar mezkur kazanç ve iratları üzerinden ayrıca vergilendirilmezler.)

B) Dar Mükellef (Mülkilik/yersellik esası geçerlidir)

Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler dar mükellef olup sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler. Mülkilik esası geçerli olduğu için geliri elde eden şahıs değil, gelirin elde edildiği yerin Türkiye'nin mülki sınırları içinde olması gerekir. Yurt dışında çalışan Türk işçileri de dar mükellef kapsamında değerlendirilmektedir.

ÇIKMIŞ SORU

Gelir Vergisi Kanunu'na göre, dar mükellef gerçek kişiler hangi gelirleri için vergi öderler?

A) Yalnızca yurt dışında elde ettikleri gelirleri için
B) Hem Türkiye'de hem de yurt dışında elde ettikleri gelirleri için
C) Yalnızca Türkiye'de elde ettikleri gelirleri için
D) Türkiye'de elde ettikleri gelirlerden yalnızca menkul sermaye iradı gelirleri için
E) Hem yurt dışı hem de Türkiye'de elde ettikleri gelirlerden yurt dışında ödediği vergileri düştükten sonra kalan kısmı için

Yanıt (C)

KPSS - 2008

Aşağıda yazılı yabancılar memlekette altı aydan fazla kalsalar dahi, Türkiye'de yerleşmiş sayılmazlar:

a) Belli ve geçici görev veya iş için Türkiye'ye gelen iş, ilim ve fen adamları, uzmanlar, memurlar, basın ve yayın muhabirleri ve durumları bunlara benzeyen diğer kimselerle tahsil veya tedavi veya istirahat veya seyahat maksadıyla gelenler;

b) Tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi elde olmayan sebeplerle Türkiye'de alıkonulmuş veya kalmış olanlar.

Sadece Tam Mükelleflerin Yararlandığı Konular: Sakatlık indirimi, sigorta primleri indirimi

Sadece Dar Mükelleflerin Yararlandığı Konular: Diplomat muafiyeti, ücret istisnası, ihracat istisnası, sergi ve fuar istisnası

Tam ve Dar Mükelleflerin Birlikte Yararlandığı Konular: Serbest bölgelerdeki faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar aldıkları ruhsat süresince Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisinden müstesnadır.

4) GELİRİN UNSURLARI

Gelire giren kazanç ve iratlar, yani gelirin unsurları yedi tanedir.

1. Ticarî kazançlar,
2. Ziraî kazançlar,
3. Ücretler,
4. Serbest meslek kazançları,
5. Gayrimenkul sermaye iratları,
6. Menkul sermaye iratları,
7. Diğer kazanç ve iratlar (sui generis, yani nevi şahsına mahsus (kendine özgü) bir gelir unsuru olup, ilk 6 gelir unsuruna girmeyen kazanç ve iratlardır. Değer artış kazançları ve arızi kazanç olarak iki ana gruba ayrılır.).

Miras, bağış, hibe, hediye, şans oyunları ve çekilişler yoluyla ivazsız (bedelsiz) intikal eden gelirler veraset ve intikal vergisine tabidir, gelir vergisi kapsamına girmez.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi gelir vergisinin kapsamında değildir?

A) Miras
B) Ticari kazanç
C) Ücret
D) Zirai kazanç
E) Serbest meslek kazancı

Yanıt (A)

KPSS - 2008

4.1) TİCARİ KAZANÇ

Sürekli olarak yapılan her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar ticari kazançtır. Eğer sürekli yapılmıyorsa arızi kazançtır.

Aşağıda yazılı ticari ve sınai faaliyetlerden elde edilen kazançlar ticari kazanç sayılır:

1. Maden, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesi
2. Coberlik işleri; (Coberlik; borsaya kayıtlı olarak ve kendi nam ve hesabına hisse senedi ve tahvil alım satımı yapılmasıdır. Diğer yandan borsa ajan ve acentalarının kazancı, serbest meslek kazancıdır.)
3. Özel okul ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesi
4. Gayrimenkullerin alım, satım ve inşa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu işleri
5. Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetleri
6. Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıl içinde parsellenerek bu müddet içinde veya daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılması
7. Diş protezciliği, eczane işletilmesi

8. Kollektif ortaklıklarda ortakların, adi veya eshamlı komandit ortaklıklarda komandite ortakların ortaklık karından aldıkları paylar şahsi ticari kazanç hükmündedir.

A) Ticari Kazancın Elde Edilmesi

Ticari kazancın elde edilmesi, "tahakkuk" esasına bağlanmıştır. Elde etmenin gerçekleşmesi için, ticari işlemin eksiksiz olarak yerine getirilmiş olması gerekir. Gelirin miktar ve mahiyet itibarıyla kesinleşmesi, alacaklıları açısından, tahakkukun gerçekleştiğini ifade eder. Bu durumda vergiyi doğuran olay da ortaya çıkmış sayılır.

B) Şahıs Şirketlerinin ve Ortaklarının Gelir Vergisi Karşısındaki Durumu

Şirketlerin ve ortaklarının gelir vergisi karşısındaki durumları, ortağı bulundukları şirketin, şahıs ya da sermaye şirketi olmasına göre farklılık gösterir.

i) Adi Şirketler,

ii) Kollektif Şirketler,

iii) Adi Komandit Şirketler.

GVK`nun 37 nci maddesinde kollektif şirketlerde ortakların, adi ve eshamlı komandit şirketlerde komandite ortakların, ortaklık karından aldıkları payların da GVK`nun 66 ncı madde hükmü saklı kalmak şartı ile şahsi ticari kazanç hükmünde olduğu belirtilmiştir. Serbest meslek faaliyetinde bulunan kollektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler bu işleri dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılırlar. Ayrıca, şahıs şirketlerinin ortakları gelir vergisi mükellefi olmalarına rağmen, katma değer vergisi ve gelir vergisi stopajı açısından ortak olarak sorumlu tutulmaktadır.

i) Adi Şirketler

Adi şirketler; Borçlar Kanununda düzenlenmiş olup, birden fazla gerçek kişinin ortak bir amaca erişmek için bir araya gelmeleri ile ortaya çıkar ve TTK`nda düzenlenmiş bulunan ticaret şirketlerinin niteliklerine haiz olmayan ve özel kanunla kurulmuş olmayan şirketlerdir. Adi şirket kurumlar vergisine tabi değildir, sadece şirket ortaklarının her biri gelir vergisine tabidir. Ticari faaliyette bulunan adi ortaklıklarda ortakların payına düşen kazançlar ayrı ayrı ticari kazanç sayılmıştır. Zirai faaliyette bulunan adi ortaklıklarda ortakların payına düşen kazançlar ayrı ayrı zirai kazanç sayılmıştır. Şirket serbest meslek faaliyetiyle uğraşırsa ortakların karı ayrı ayrı serbest meslek kazancıdır. Ortaklar kendi paylarına düşen karlarını ayrı ayrı beyan etmek zorundadırlar.

ii) Kollektif Şirketler

Gerçek kişilerin ortak olabildiği ve üçüncü şahıslara karşı şirket borçlarından dolayı ortaklarının sınırsız sorumlu olduğu şirketlerdir.

Kollektif şirketler, tüzel kişiliğe sahip ayrı varlıklar olmalarına rağmen gelir vergisi yönünden bu tüzel kişilik dikkate alınmamış, doğrudan doğruya şirketin ortağı olan gerçek kişiler vergiye muhatap tutulmuşlardır. Kolektif şirket, iş hacmi ve sair hususlara bakılmaksızın bilanço usulüne göre defter tutmak zorundadır. Kolektif şirket kurumlar vergisine tabi değildir. sadece şirket ortaklarının her biri gelir vergisine tabidir. Şirket ister ticari, ister zirai faaliyet yapsın ortaklarının aldıkları kar payları ticari kazanç sayılır. Şirket serbest meslek faaliyetiyle uğraşırsa ortakların karı serbest meslek kazancıdır.

iii) Adi Komandit Şirketler

Adi komandit şirketler "ticari bir işletmeyi bir ticaret ünvanı altında işletmek maksadıyla kurulan ve şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya bir kaçının sorumluluğu sınırlandırılmamış ve diğer ortak veya ortaklarının sorumluluğu koydukları sermaye ile sınırlandırılmış olan şirkettir." Sınırsız sorumlu ortaklar komandite ortak, koydukları sermaye ile sınırlı sorumlu olan ortaklar ise komanditer ortak olarak adlandırılırlar. Adi komandit şirket kurumlar vergisine tabi değildir, sadece şirket ortaklarının her biri gelir vergisine tabidir. Şirket hangi faaliyetle uğraşırsa uğraşsın komanditer ortakların şirket kazancından aldıkları pay, vergisi tevkif suretiyle alınmamış menkul sermaye iradıdır. Eğer şirket ticari veya zirai faaliyetle uğraşıyorsa komantite ortakların aldıkları kar payları ticari kazanç sayılır. Eğer şirket serbest meslek faaliyetiyle uğraşıyorsa komandite ortakların karı serbest meslek kazancıdır.

b) Sermaye Şirketlerinin ve Ortaklarının Gelir Vergisi Karşısındaki Durumu

Limited şirket, anonim şirket, paylı (eshamlı) komandit şirket ve SPK'ya tabi menkul kıymet yatırım ortaklıkları sermeye şirketidir ve bunların kurum kazancı kurumlar vergisine tabidir. Ayrıca sermaye şirketlerinin or-

taklarına dağıttıkları kar payları şirket ister ticari, ister zirai, isterse serbest meslek faaliyetiyle uğraşsın menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabidir. Ancak paylı komandit şirketin kazancından kurumlar vergisi hesaplanırken komandite ortağın kar payı indirilerek gelir vergisine tabi tutulur, komanditer ortağın karpayı ise kurumlar vergisine tabi tutulur.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki gelirlerden hangisi gelir vergisine tabi değildir?

A) Anonim şirkette ortakların geliri
B) Paylı komandit şirkette komandite ortakların geliri
C) Paylı komandit şirkette komanditer ortakların geliri
D) Adi komandit şirkette komandite ortakların geliri
E) Adi komandit şirkette komanditer ortakların geliri

Yanıt (C)

KPSS - 2007

Sermaye şirketlerine ilaveten kooperatifler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortaklıkları, Gelir Vergisi Kanunu kapsamı dışında bırakılmışlardır. Bunların sağladıkları kazançlar "kurum kazancı" olarak kurumlar vergisine tabi tutulmuştur. İş ortaklığında mükellefiyet şekli ortakların isteğine bırakılmıştır.

C) TİCARİ KAZANCIN TESPİT ŞEKİLLERİ (VERGİLENDİRME REJİMLERİ)

Ticari kazanç elde eden mükellefler Gelir Vergisi Kanununa göre iki gruba ayrılırlar,

· Esnaf muaflığından yararlanmayan ve gelir vergisine tabi olanlar.

· Esnaf muaflığından yararlanan ve gelir vergisine tabi olmayanlar.

Gelir vergisine tabi olan ticaret ve sanat erbabı ise kazancın tespit usulü bakımından ikiye ayrılmaktadır.

· Gerçek usulde gelir vergisine tabi olanlar.

· Basit usulde gelir vergisine tabi olanlar.

Dolayısıyla ticari kazancın vergilendirilmesinde gerçek usul, basit usul ve esnaf muaflığı olmak üzere üç ayrı vergilendirme rejimi söz konusudur.

Yıllara Sari (yaygın) İnşaat ve Onarma İşlerinin Vergilendirilmesinde Özel Uygulama

Gelir vergisinde takvim yılı esastır. Ancak bir yıldan fazla süren (birden fazla takvim yılına taşan) inşaat ve onarma işlerinden elde edilen kazançlar işin bitiminde tespit edilir, tamamı o yılın geliri sayılarak takip eden yılın Mart ayının 25 nci gününe kadar beyan edilir.

1 . TİCARİ KAZANCIN GERÇEK USULDE VERGİLENDİRİLMESİ

Basit usul koşullarını taşımayan gelir vergisi mükelleflerinin ticari kazançları gerçek usule göre tespit edilir. Gerçek usule tabi mükellefler tutacakları defterler yönünden iki sınıfa ayrılırlar:

• Birinci sınıf tacirler

• İkinci sınıf tacirler

1.1. BİRİNCİ SINIF TACİRLER

1.1.1. Bilanço Esasına Göre Defter Tutanlar

· Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanlardan yıllık alımları veya satımları tutarları VUK'da belirtilen miktarlardan fazla olanlar (2009 yılı için yıllık alımlarda 119.000 TL veya yıllık satımlarda 168.000 TL,)

· Diğer işlerle uğraşanlardan bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatı VUK'da belirtilen miktarı aşanlar (2009 yılı için 67.000 TL)

· İlk iki bentlerde yazılı işleri beraber yapanlardan 2 nci bentte anılan iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı VUK'da belirtilen miktarı aşanlar (2009 yılı için 119.000 TL,)

· Her çeşit ticaret şirketleri ile kooperatifler

· Kurumlar vergisine tabi diğer tüzel kişiler

· Kendi istekleri ile bilanço esasına göre defter tutanlar

1.1.2. Bilanço Esasına Göre Ticari Kazancın Tespiti

Birinci sınıf tacirler, hesaplarını bilanço esasında tutacakları defterlerde takip ederler.

Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

· İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir,

· İşletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur. (GVK.Md.38)

Formül olarak gösterirsek;

[Ticari Kazanç = Dönem Sonu Öz Sermaye – Dönem Başı Öz Sermaye + Çekilenler – İlaveler]

Bilanço esasına tabi olan mükellefler aşağıda yazılı olan defterleri tutmak zorundadır:

· Yevmiye defteri

· Defteri kebir

· Envanter defteri

Bu defterlerin yanı sıra sürekli imalat işiyle uğraşanlar imalat defteri, banka, banker ve sigorta şirketleri banka ve sigorta muameleleri defteri, depo (ardiyeler) işletenler ambar defteri, yabancı nakliyat ve ulaştırma kurumları veya Türkiye'deki temsilcileri hasılat defteri tutmak mecburiyetindedirler. Ayrıca, 16 Seri No.lu Damga Vergisi Genel Tebliği ile yapılan düzenlemeye göre anonim şirketler, damga vergisi defteri tutmak zorundadır. (32 ve 33 Seri No.lu Damga Vergisi Genel Tebliği ile anonim şirket dışındaki diğer kurumlar vergisi mükellefleri ile kollektif ve adi komandit şirketler ve bilanço esasına göre defter tutan gerçek kişiler istemeleri halinde damga vergisi defteri tutabileceklerdir.)

Birinci sınıf tacirler, hesap dönemi sonunda bilanço çıkarırlar. Bunun için işletmeye dahil mevcutları, alacakları ve borçları saptarlar ve VUK hükümlerine göre değerlerler. Ticari bilançonun vergi kanunlarına uyumlaştırılmış haline mali bilanço denir. Ticari kazanç, çıkarılan mali bilançolar üzerinden hesaplanır ve hesap dönemi sonunda ve başındaki öz sermaye tutarlarının karşılaştırılması ile bulunur. Dönem sonundaki öz sermayenin dönem başındakine göre fazla olan kısmı o dönemin ticari kazancı sayılır. Tersi durumda ise fark, zararı gösterir.

1.2. İKİNCİ SINIF TACİRLER

Birinci sınıf tacirlerle ilgili şartları taşımayanlar, ikinci sınıf tacir sayılırlar ve ticari işletme hesabına göre defter tutarlar.

1.2.1. İşletme Hesabı Esasında Ticari Kazancın Tespiti

İşletme hesabı esasında ticari kazancın tespiti, GVK'nun 39 uncu maddesinde yer almaktadır. İkinci sınıf tacirler, kazançlarını işletme hesabı esasında tespit ederler. Bu usulde kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılatlarla, giderler arasındaki müspet farktan oluşur. Giderlerin daha fazla olması halinde zarar doğmuş olur.

Elde edilen hasılat, tahsil olunan paralarla tahakkuk eden alacakları ifade eder. Giderler de, yapılan ödeme ve borçlanılan meblağlardan ikisini de kapsar.

Formül olarak gösterirsek;

[Ticari Kazanç = Hasılat – Giderler] dir. Detaylı olarak gösterirsek;

[Ticari Kazanç = (Dönem Sonu Mal Mevcudu + Satışlar + Alacaklar) – (Dönem Başı Mal Mevcudu + Giderler + Mal Alışları + Borçlar)] olur.

Emtia alım satımı ile uğraşanlar her hesap dönemi sonunda, emtia envanteri çıkarırlar. İşletme hesabı esasında, emtia envanter kayıtları, işletme defterinin sonundaki boş sayfalarda veya ayrıca tasdikli olarak tutulacak envanter defterinde gösterilir.

Hesap dönemi sonundaki emtia mevcudunun değeri hasılata, hesap dönemi başındaki emtia mevcudu giderlere ilave olunur. İşletme hesabı esasına tabi mükelleflerin genel olarak tutmak zorunda oldukları tek

defter, işletme hesabı defteridir. Bunun yanında mükellefler yaptıkları işin niteliğine göre aşağıdaki defterleri tutacaklardır.

· Bitim işleri defteri (VUK Md.200)

· Ambar defteri (VUK Md.209)

İşletme hesabı defterinin sol tarafı gider, sağ tarafı hasılat kısmı olup, satışlar ister peşin ister taksitle yapılmış olsun satış tutarının tamamı hasılat olarak kaydedilecektir.

Gider tablosuna;

· Çıkarılan envantere göre hesap dönemi başındaki emtia mevcudunun değeri

· Hesap dönemi zarfında satın alınan emtianın değeri ile yapılan bilumum giderler

Hasılat tablosuna;

· Hesap dönemi zarfında satılan emtianın değeri ile hizmet karşılığı ve sair suretle alınan paralar

· Çıkarılan envantere göre hesap dönemi sonundaki emtia mevcudunun değeri kaydedilir.

1.3) TİCARİ KAZANCIN TESPİTİNDE İNDİRİLECEK GİDERLER

Gelir safi tutarları üzerinden vergiye tabi tutulmaktadır. Safi tutarı tespit edebilmek için, gayri safi hasılattan indirilebilecek giderler aşağıda açıklanmıştır. (G.V.K. Md.40)

a) Ticari Kazancın Elde Edilmesi ve İdame Ettirilmesi İçin Yapılan Genel Giderler

Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderlerin; kazancın elde edilmesi ve idamesi açısından bir illiyet bağının bulunması, giderlerin kazancın elde edilmesine yönelik olması, harcamaların yapıldığı geliri doğuran olayın vergiye tabi bulunması karşılığında gayrı maddi bir kıymet iktisap edilmemiş olması ve maliyete girecek giderlerden olmaması gerekir.

· Kırtasiye, temizlik, ısıtma, aydınlatma, su ve telefon giderleri,

· İşyeri, araç vb. giderleri,

· Yapılan işle orantılı temsil ve ağırlama giderleri,

· Bina, taşıt, emtia ve bunlara yönelik sigorta giderleri,

· Finansman giderleri,

· Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri,

· Reklam giderleri,

· Yurt dışındaki kişilere ödenen komisyonlar, reklam giderleri, sorunlu ürün iadesi ve komisyon giderleri bu türden giderlerdir.

b) Personel Giderleri

b) Götürü Gider

İhracat, yurtdışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetinde bulunan mükelleflere, bu dönem giderlerine ilaveten, bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri hasılatın binde beşini aşmamak şartıyla, yurt dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olmak üzere götürü olarak hesapladıkları tutarı gider olarak indirebilme imkanı getirilmiştir. Götürü gider uygulamasında, mükelleflerin bu uygulamaya yönelik olarak herhangi bir belge ibraz etme yükümlülükleri bulunmamaktadır. Söz konusu uygulamadan ihracat, yurt dışında inşaat, onarım, montaj, taşımacılık ile uğraşanlar yararlanabilecektir.

d) Hizmetli ve İşçilerin İş Yerinde veya İş Yerinin Müştemilatında İaşe ve İbate Giderleri, Tedavi ve İlaç Giderleri, Sigorta Primleri ve Emekli Aidatı, 27.Maddede Yazılı Giyim Giderleri

Sigorta primi ve emeklilik aidatları; kanunla kurulan sigorta şirketleri ve emekli sandıklarına işveren payı olarak ödenen tutarlardır. Sosyal güvenlik (SGK) primlerinin tamamı indirilebilirken bireysel emeklilik primlerinde beyan edilen gelirin yüzde 10'unu aşmayan kısmı, şahıs sigorta (hayat, kaza gibi) primlerinde ise beyan edilen gelirin yüzde 5'ini aşmayan kısmı indirilebilir.

SGK primlerinin gider yazılabilmesi için sosyal güvenlik kurumlarına fiilen ödenmiş olması gerekir. Sigorta primleri bu nedenle, dönemine ve ait olduğu yıla bakılmaksızın, fiilen ödendiği tarihte gider yazılır. Hizmet erbabına yapılan giyim giderleri işin icabına uygun olarak verilen ve bunların işten ayrılması halinde geri alınan eşyalardır. Ancak, hizmet erbabına özel yaşamında kullanılması için verilen giyim eşyası ayın şeklindeki ücret olarak değerlendirilir.

e) İşverenler Tarafından Ücretliler Adına Bireysel Emeklilik Sistemine Ödenen Katkı Payları

Bu kapsamda indirim konusu yapılabilecek tutar, ücretlinin elde ettiği brüt ücretin % 10'unu ve yıllık bazda asgari ücretin brüt yıllık tutarını aşamayacaktır. Aynı hüküm ücretliler tarafından ödenen katkı payı tutarı için de geçerlidir. Hem işveren hem de ücretli tarafından katkı payı ödenmesi ve toplam tutarın belirtilen sınırı (ücretin % 10`nu ve asgari ücret tutarı) aşması halinde, indirimin öncelikli olarak ücret matrahının tespitinde mi yoksa ticari kazancın tespitinde mi yapılacağı konusu taraflarca serbestçe belirlenebilecektir.

f) İşle ilgili Olmak Şartıyla, Mukavelenameye veya İlama veya Kanun Emrine İstinaden Ödenen Zarar, Ziyan ve Tazminatlar

Ancak, teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatların kanunen kabul edilmeyen gider olduğu hükme bağlandığından, GVK 40/3`de belirtilen (işle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen) zarar, ziyan ve tazminatların teşebbüs sahibinin suçlarından doğmamış olması gerekmektedir.

g) İşle ilgili ve Yapılan İşin Ehemmiyeti ve Genişliği ile Mütenasip Seyahat ve İkamet Giderleri

Ancak turistik mahiyetteki gezi harcamaları ile eşle çıkılan iş seyahatlerinde yapılan harcamaların eşe isabet eden kısmı gider olarak dikkate alınmaz.

h) Kiralama Yoluyla Edinilen veya İşletmeye Dahil Olan ve İşte Kullanılan Taşıtların Giderleri

i) Ayni Vergi, Resim ve Harçlar

İşletme ile ilgili olmak şartı ile ödenen bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi ayni vergi, resim ve harçlar ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılabilmektedir.

· Banka ve sigorta vergileri ile emlak vergileri gider olarak kabul edilebilmektedir. Motorlu Taşıtlar Vergisinde ise II sayılı listede yer alan (minibüs, otobüs, kamyonet, kamyon, çekici, panelvan) taşıtlar için ödenen motorlu taşıtlar vergisi gider olarak indirilebilir. Ancak I sayılı listede (otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtı, motosiklet, III sayılı listede (deniz taşıtları) ve IV sayılı listede (hava taşıtları) yer alan taşıtlardan alınan vergi ve cezalar ile gecikme zamları gelir ve kurumlar vergisi matrah tespitinde gider olarak kabul edilmez.

j) VUK Hükümlerine Göre Ayrılan Amortismanlar

k) İşverenlerce, Sendikalar Kanunu Hükümlerine göre Sendikalara Ödenen Aidatlar

Bu aidatların bir aylık tutarı, işyerinde işçilere ödenen çıplak ücretin bir günlük toplamını aşamaz.

Çıplak ücret; fazla mesai, prim, ikramiye, sosyal yardım gibi ek ödemeleri ihtiva etmeyen ücrettir. Ancak aidatların işveren tarafından gider yazılabilmesi için aidatın ilgili olduğu yılda sendikaya ödenmesi gerekir.

l) Gıda Bankacılığı Faaliyetinde Bulunan Dernek ve Vakıflara Yapılan Yardımlar

Gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin bağışının fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek veya vakfa yapılmış olması gerekmektedir. İhtiyacı bulunanlara doğrudan veya başka organizasyonlar aracılığıyla yapılacak yardımının bağış olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

m) Her Türlü Alkol ve Alkollü İçkiler ile Tütün ve Tütün Mamullerine Ait İlan ve Reklam Giderlerinin Tamamı

n) KDV mükellefleri kullanmak üzere satın aldıkları ödeme kaydedici cihazların alış bedelinin tamamını vergiye tabi kazançlarının tespitinde indirim konusu yaparlar veya her biri için % 100'e kadar amortisman oranı seçebilirler.

1.4) TİCARİ KAZANCIN TESPİTİNDE İNDİRİLEMEYECEK GİDERLER

a) Teşebbüs Sahibi ile Eşinin ve Çocuklarının İşletmeden Çektikleri Değerler ile Bu Kişilere Yapılan Bazı Ödemeler

Ancak işverenin kendisine, eşine ve küçük çocuğuna işletmeden ödenen ücret, ikramiye, komisyon gibi giderler indirilemez. Yine bunların işletemeye koydukları sermayeye veya bunların alacaklarına yürütülen veya hesaplanan faizler indirilemez.

b) Her Türlü Para Cezaları, Vergi Cezaları, Gecikme Zamları ve Faizleri, Teşebbüs Sahibinin Suçlarından Doğan Tazminatlar ile Bu Gibi Şahsi Vergiler

Ancak, ticari bir sözleşmeye cezai şart konmuşsa, bu çeşit bir tazminat cezai mahiyette tazminat sayılmaz, gelir vergisinden indirilebilir. Ticari faaliyet nedeni ile ödenen müeyyideler, faizler, zamlar safi kazanç tutarının hesaplanmasında gider unsuru olarak kabul edilebilir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi ticari kazancın gerçek usulde tespitinde gider olarak indirilemez?

A) Genel giderler
B) Personel ücretleri
C) Taşıt giderleri
D) Taşıt amortismanları
E) Vergi cezaları

Yanıt (E)

KPSS - 2001

c) Kiralama yolu ile edinilen veya işletmede kayıtlı olan Motorlu Deniz Taşıtları ve Hava Taşıtlarından İşletmenin Esas Faaliyet Konusu ile İlgili Olmayanların Giderleri ile Amortismanları

d) Özel işlem ve özel iletişim vergilerinin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

2) TİCARİ KAZANCIN BASİT USULDE VERGİLENDİRMESİ

GVK 47 ve 48 inci maddelerde yazılı şartları (Basit usule tabi olmanın genel şartları ve özel şartları) topluca haiz olanların ticari kazançları basit usulde tespit olunur.

Basit usulde ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet farktır. Bu fark yapılan faaliyetle ilgili olarak Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre alınması ve verilmesi mecburi olan alış ve giderler ile hasılatlara ilişkin belgelerde yazılı tutarlara göre hesaplanır. Bu suretle tespit ve beyan olunan kazanç vergi tarhına esas alınır. Bu usulde vergilendirilenler, kazancın tespiti ve Vergi Usul Kanunu'nun defter tutma hükümleri hariç, bildirme, vesikalar, muhafaza, ibraz, diğer ödevler ve ceza hükümleri ile bu Kanun ve diğer kanunlarda yer alan ikinci sınıf tüccarlar hakkındaki hükümlere tabidirler.

Basit usulde vergilendirilen mükellefler, faaliyetlerine ilişkin mal alış ve giderleri ile hasılatlarını gösteren belgeleri ayrı ayrı dosyalarda saklamak zorundadırlar. Bu belgelerin kayıtları, mükelleflerin bağlı bulundukları meslek odalarının oluşturdukları bürolarda tutulur. Bu bürolarda 13.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanun'a göre yetki almış yeterli sayıda meslek mensubunun çalıştırılması zorunludur. Bu büroların kayıt, tasdik ve vergi dairesine karşı yükümlülükleri ile diğer usuller Maliye Bakanlığı'nca belirlenir.

Basit usule tabi ticaret erbabından, sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenlediği veya kullandığı tespit edilenler, bu hususun kendilerine tebliğ edildiği tarihi takip eden aybaşından itibaren ikinci sınıf tüccarlara ilişkin hükümlere tabi olurlar.

Aynı işte ortak olarak çalışanlar hakkında 47' nci maddede yazılı yıllık kira bedeli ve 48' inci maddede yazılı iş hacmi ölçüleri toplu olarak, diğer şartlar ortakların her biri için ayrı ayrı aranır. Ortaklarından birisi gerçek usule göre gelir vergisine tabi bulunan ortaklıklarda, diğer ortakların ticari kazancı da gerçek usulde tespit olunur. Adi ortaklık halinde çalışanlardan aynı zamanda diğer şahsi bir işle de iştigal edenlerin gerçek veya basit usulden hangisine göre vergilendirileceği, 47 nci maddenin 2 numaralı bendi ile 48 inci maddede yer alan ölçülerden şahsi işine ait olanlara, ortaklıklardan hissesine düşen miktarların eklenmesi suretiyle tespit olunur. şahsi işin mevcut olmaması halinde, muhtelif ortaklıklardaki hisselerin toplanması ile yetinilir.

Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Basit usulün şartlarına haiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler, bu talepleri doğrultusunda takip eden ay başından veya izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler.

Herhangi bir şekilde gerçek usulde vergilendirilecek olanlar ve gerçek usulde vergilendirilen mükellefler, bir daha hiç bir şekilde basit usule dönemezler. Bu kişilerin aynı türden iş yapan eş ve çocukları da bu faaliyetleri nedeniyle basit usulden yararlanamazlar.

A) BASİT USULE TABİ OLMANIN GENEL ŞARTLARI

1. Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak (işinde yardımcı işçi ve çırak kullanmak, seyahat, hastalık, ihtiyarlık, askerlik, tutukluluk ve hükümlülük gibi zaruri ayrılmalar dolayısıyla geçici olarak bilfiil işinin başında bulunmamak bu şartı bozmaz. Ölüm halinde iş sahibinin dul eşi veya küçük çocukları namına işe devam olunduğu takdirde, bunların bilfiil işin başında bulunup bulunmamalarına bakılmaz.)

2. İşyeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması halinde emsal kira bedeli, kiralanmış olması halinde yıllık kira bedeli toplamı büyük şehir belediye sınırları içinde (1.1.2009 tarihinden itibaren 4.300 TL.), diğer yerlerde (1.1.2009 tarihinden itibaren 3.000 TL.) aşmamak.

3. Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde Gelir Vergisi'ne tabi olmamak.

B) BASİT USULE TABİ OLMANIN ÖZEL ŞARTLARI

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarının (1.1.2009 tarihinden itibaren 60.000 TL.) veya yıllık satışları tutarının (1.1.2009 tarihinden itibaren 89.000 TL.) aşmaması,

2. 1 numaralı bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşanların bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatının (1.1.2009 tarihinden itibaren 30.000 TL.) aşmaması,

3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde, yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplamının (1.1.2009 tarihinden itibaren 60.000 TL.) aşmaması.

Milli piyango bileti, akaryakıt, şeker ve bunlar gibi kar hadleri emsallerine nazaran bariz şekilde düşük olarak tespit edilmiş bulunan emtia için, bu maddenin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı hadler yerine ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığınca belirlenecek alım satım hadleri uygulanır.

C) BASİT USULÜN HÜDUDU (Basit Usulden Yararlanamayacak Olanlar)

1. Kollektif şirket ortakları ile, komandit şirketlerin komandite ortakları;

2. İkrazat (Ödünç para verme) işleriyle uğraşanlar;

3. Sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar;

4. Bu Kanunun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan kişi ve kurumlara karşı inşaat ve onarma işini taahhüt edenler ile bu mükelleflere karşı derece derece taahhütte bulunanlar (müteahhitler ve taşeronlar);

5. Sigorta prodüktörleri;

6. Her türlü ilan ve reklam işleriyle uğraşanlar veya bu işlere tavassut (aracılık) edenler;

7. Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar;

8. Tavassut (aracılık) işi yapanlar (dayıbaşılar hariç);

9. Maden işletmeleri, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları işletenler;

10. Şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar ile treyler, çekici ve benzerlerinin sahip veya işleticileri (Yapısı itibariyle sürücüsünden başka on dört ve daha aşağı oturma yeri olan ve insan taşımaya mahsus motorlu kara taşıtları ile yolcu taşıyanlar hariç);

11. Maliye Bakanlığınca teklif edilen ve Bakanlar Kurulunca gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenler.

3) TİCARİ KAZANÇTA ESNAF MUAFLIĞI

Ticaret ve sanat erbabından aşağıda yazılı şekil ve suretle çalışanlar gelir vergisinden muaftır.

1. Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir iş yeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler (Giyim eşyalarıyla zati ve süs eşyaları, değeri yüksek olan ev eşyaları ile pazar takibi suretiyle gıda, bakkaliye ve temizlik maddelerini ve sabit iş yerlerinin önünde sergi açmak suretiyle o iş yerlerinde satışı yapılan aynı neviden malları satanlar hariç) ;

2. Bir iş yeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya müstehlike iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingir, ayakkabı tamircisi, kundura boyacısı, berber, nalbant, fotoğrafçı, odun ve kömür kırıcısı, çamaşır yıkayıcısı ve hamallar gibi küçük sanat erbabı;

3. Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar ile aynı yerlerde aynı işleri bir iş yeri açmak suretiyle yapanlardan basit usulden yararlanmanın genel şartlarına haiz bulunanlar

4. Nehir, göl ve denizlerde ve su geçitlerinde toplamı 50 rüsum tonilatoya (50 rüsum tonilato dahil) kadar makinesiz veya motorsuz nakil vasıtaları işletenler;

5. Hayvanla veya bir adet hayvan arabası ile nakliyecilik yapanlar

6. Ziraat işlerinde kullandıkları hayvan, hayvan arabası, motor, traktör gibi vasıtalar veya sandallarla nakliyeciliği mutat hale getirmeksizin ara sıra ücret karşılığında eşya ve insan taşıyan çiftçiler;

7. Evlerde kullanılan dikiş, nakış, mutfak robotu, ütü ve benzeri makine ve aletlerler dışında muharrik kuvvet kullanmamak ve dışarıdan işçi almamak şartıyla; oturdukları evlerde imal ettikleri havlu, örtü, çarşaf, çorap, halı, kilim, dokuma mamûlleri, kırpıntı deriden üretilen mamûller, örgü, dantel, her nevi nakış işleri ve turistik eşya, hasır, sepet, süpürge, paspas, fırça, yapma çiçek, pul, payet, boncuk işleme, tığ örgü işleri, ip ve urganları, tarhana, erişte, mantı gibi ürünleri işyeri açmaksızın satanlar. Bu ürünlerin, pazar takibi suretiyle satılması ile ticarî, ziraî veya meslekî faaliyetleri dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olanların düzenledikleri hariç olmak üzere; düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması muaflıktan faydalanmaya engel değildir.

8. Bir işyeri açmaksızın münhasıran gezici olarak; milli piyango bileti satanlar ile gerçek ve tüzel kişilerin mallarını iş akdi ile bağlı olmaksızın bunlar adına kapı kapı dolaşmak suretiyle tüketiciye satanlar yukarıdaki şartlarla sınırlı olmaksızın gelir vergisinden muaftır. Bu muaflığın tevkif suretiyle kesilen vergiye şümulü yoktur.

Ticarî, ziraî veya meslekî kazancı dolayısı ile gerçek usûlde Gelir Vergisine tâbi olanlar ile yukarıda sayılan işleri Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerine bağlılık arz edecek şekilde yapanlar esnaf muaflığından faydalanamazlar.

Esnaf muaflığından faydalananlar faaliyetleri ile ilgili olarak satın aldıkları mallara ve giderlerine ilişkin, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden aldıkları belgeleri (gider pusulası) 5 yıl saklamak zorundadırlar.

E) TİCARİ KAZANÇTA MUAFİYET VE İSTİSNALAR

a) Diplomat Muaflığı

Yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları (Fahri konsoloslar hariç) ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o memleketin uyrukluğunda bulunan memurları, Türkiye'de resmi bir göreve memur edilenler bu sıfatlarından dolayı ve karşılıklı olmak şartıyla Gelir Vergisi'nden muaftırlar. Bu muaflığın menkul sermaye iradı üzerinden tevkif suretiyle alınan vergiye şümulü yoktur.

b) Ücret İstisnası

Yabancı elçilik ve konsoloslukların diplomat muaflığına girmeyen memur ve hizmetlilerinin yalnız bu işlerinden dolayı aldıkları ücretler karşılıklı olmak şartıyla Gelir Vergisi'nden istisna edilir.

c) Serbest Meslek Kazançları İstisnası

Müellif, mütercim, heykeltraş, hattat, ressam, bestekâr, bilgisayar programcısı ve mucitlerin ve bunların kanuni mirasçılarının şiir, hikaye, roman, makale, bilimsel araştırma ve incelemeleri, bilgisayar yazılımı, röportaj, karikatür, fotoğraf, film, video band, radyo ve televizyon senaryo ve oyunu gibi eserlerini gazete, dergi, bilgisayar ve internet ortamı, radyo, televizyon ve videoda yayınlamak veya kitap, CD, disket, resim, heykel ve nota halindeki eserleri ile ihtira beratlarını satmak veya bunlar üzerindeki mevcut haklarını devir ve temlik etmek veya kiralamak suretiyle elde ettikleri hasılat Gelir Vergisinden müstesnadır.

Eserlerin neşir, temsil, icra ve teşhir gibi suretlerle değerlendirilmesi karşılığında alınan bedel ve ücretler istisnaya dahildir. Serbest meslek kazançları istisnasını tevkif suretiyle ödenecek vergiye şümulü yoktur.

d) PTT Acentalarında Kazanç İstisnası

PTT acentalığı faaliyetinden elde edilen kazançlar, gelir vergisinden müstesnadır.

e) Eğitim ve öğretim işletmelerinde kazanç istisnası (5 yıl)

Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden müstesnadır. İstisna, okulların faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren başlar.

Eğitim tesislerinde yer alan büfe, kantin vb. işletilmesi veya kiraya verilmesinden elde edilen kazançlar da istisna kapsamı dışındadır. Fakat yemek, yatma ve taşıma bedelleri okul ücretine dahilse bu faaliyet gelirleri de istisnadan faydalanabilecektir.

f) Gayrimenkuller ve Haklarda İstisna

Binaların mesken olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılatın (2009 yılı için 2.600 TL)si gelir vergisinden müstesnadır. İstisna haddi üzerinde hasılat elde edilip beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde, bu istisnadan yararlanılamaz. Ticari, zirai veya mesleki kazancını yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar ile gelirleri bunlar tarafından bildirilecek olanlar bu istisnadan faydalanamazlar.

g) Menkul sermaye iratlarında istisna

1. Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden tevkifat yapılmaz.

2. Tam mükellef kurumlardan elde edilen, kâr paylarının yarısı gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden tevkifat yapılır ve tevkif edilen verginin tamamı, kâr payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir.

h) Ücretlerde istisna

1. Köylerde veya son nüfus sayımına göre belediye içi nüfusu 5.000'i aşmayan yerlerde faaliyet gösteren ve münhasıran el ile dokunan halı ve kilim imal eden işletmelerde çalışan işçilerin ücretleri;

2. Gelir Vergisi'nden muaf olanların veya gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçilerin yanında çalışan işçilerin ücretleri;

3. Toprak altı işletmesi halinde bulunan madenlerde cevher istihsali ve bununla ilgili diğer bütün işlerde çalışanların münhasıran yer altında çalıştıkları zamanlara ait ücretleri;

4. Köy muhtarları ile köylerin katip, korucu, imam, bekçi ve benzeri hizmetlilerine köy bütçesinden ödenen ücretler ile çiftçi mallarını koruma bekçilerinin ücretleri;

5. Hizmetçilerin ücretleri (Hizmetçiler özel fertler tarafından evlerde, bahçelerde, apartmanlarda ve ticaret mahalli olmayan sair yerlerde orta hizmetçiliği, süt ninelik, dadılık, bahçıvanlık, kapıcılık gibi özel hizmetlerde çalıştırılanlardır.) (Mürebbiyelere ödenen ücretler istisna kapsamına dahil değildir);

6. Sanat okulları ile bu mahiyetteki enstitülerde, ceza ve ıslahevlerinde, darülacezelerin atelyelerinde çalışan öğrencilere, hükümlü ve tutuklulara ve düşkünlere verilen ücretler;

7. Hizmet erbabına işverenlerce yemek verilmek suretiyle sağlanan menfaatler (İşverenlerce, işyerinde veya müştemilatında yemek verilmeyen durumlarda çalışılan günlere ait bir günlük yemek bedelinin (2009 yılı için KDV hariç 10 TL)) aşmaması ve buna ilişkin ödemenin yemek verme hizmetini sağlayan mükelleflere yapılması şarttır. Ödemenin bu tutarı aşması halinde, aşan kısım ile hizmet erbabına yemek bedeli olarak nakten yapılan ödemeler ve bu amaçla sağlanan menfaatler ücret olarak vergilendirilir.);

8. Genel olarak maden işletmelerinde ve fabrikalarda çalışan işçilere ve özel kanunlarına göre barındırılması gereken memurlarla müstahdemlere konut tedariki ve bunların aydınlatılması, ısıtılması ve suyunun temini suretiyle sağlanan menfaatler ile mülkiyeti işverene ait brüt alanı 100 m^2yi aşmayan konutların hizmet erbabına mesken olarak tahsisi suretiyle sağlanan menfaatler (Bu konutların 100 m^2'yi aşması halinde, aşan kısma isabet eden menfaat için bu istisna hükmü uygulanmaz);

9. Hizmet erbabının toplu olarak işyerlerine gidip gelmelerini sağlamak maksadıyla işverenler tarafından yapılan taşıma giderleri;

10. Kanunla kurulan emekli sandıkları ile sandıklar tarafından ödenen emekli, malûliyet, dul ve yetim aylıkları

11. 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanununa tabi çırakların asgari ücreti aşmayan ücretleri.

12. Yabancı ülkelerde bulunan sosyal güvenlik kurumları tarafından ödenen emekli, malûliyet, dul ve yetim aylıkları;

13. Kanunî ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan dar mükellefiyete tâbi işverenlerin yanında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler;

14. Yüz ve daha aşağı sayıda işçi çalıştıran işyerlerinde bir, yüzden fazla işçi çalıştıran işyerlerinde iki, amatör sporcu çalıştıranların, her yıl millî müsabakalara iştirak ettiklerinin belgelenmesi şartıyla ve bu amatör sporculara ödenen ücretler. (Asgari ücretin iki katını aşmamak kaydıyla)

i) Tahsil ve Tatbikat Ödemelerinde İstisna

j) Teşvik İkramiye ve Mükafatlarda istisna

k) Serbest Bölgelerde Elde Edilen Kazançlara İlişkin İstisna

l) Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Yapılan Faaliyetlerden Elde Edilen Kazançlara İlişkin İstisna

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununa göre teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren mükelleflerin, münhasıran bu bölgedeki yazılım ve AR-GE faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları faaliyete başlanılan tarihten bağımsız olmak üzere, 31.12.2013 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

4.2) ZİRAİ KAZANÇ

Zirai faaliyetten doğan kazanç zirai kazançtır.

Zirai faaliyet; arazide, deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veyahut doğrudan doğruya tabiattan istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini, avlanmasını, avcıları ve yetiştiricileri tarafından muhafazasını, taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını ifade eder. Bazı nebat ve hayvan nevilerinde istihsalin doğrudan doğruya arazi üzerinde yapılmaması zirai faaliyetin mahiyetini değiştirmez. Aşım yaptırmak maksadiyle erkek damızlık beslenmesi, çiftçiye ait her türlü ziraat makina ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde çalıştırılması da zirai faaliyetlerden sayılır.

Mahsullerin değerlendirilmeleri maksadiyle ve zirai istihsale müteferri olarak işlenmesi de zirai faaliyete girer. Ancak, bu ameliye, aynı teşebbüsün cüz'ünü teşkil eden bir işletmede vukua geliyorsa, bu ameliyenin zirai faaliyet sayılabilmesi için işletmenin sınai bir müessese ehemmiyet ve genişliğinde olmaması ve faaliyetini, cüz'ünü teşkil ettiği teşebbüsün mahsullerine hasretmesi şarttır. Örneğin kümesinde tavuk yetiştiren bir köylünün bu tavukları ve yumurtalarını satarak elde ettiği gelir zırai kazanç iken, tavuk çiftliği işleten kişinin geliri ticari kazançtır.

Satışların dükkan ve mağaza açılarak yapılması halinde, mahsullerin dükkan ve mağazaya gelinceye kadar geçirdikleri safhalar zirai faaliyet sahasında kalır, ancak dükkanda satıldığında ticari kazanca dönüşür.Çiftçiler tarafından doğrudan doğruya zirai faaliyetleri ile ilgili alım satım işlerinin tedviri için açılan yazıhaneler, faaliyetleri bu mevzua münhasır kalmak şartıyle dükkan ve mağaza sayılmaz.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi zirai kazanç olarak değerlendirilmez?

A) Tavuk yetiştiriciliğinden kazanılan para
B) Damızlık hayvan besiciliğinden kazanılan para
C) Balık yetiştiriciliğinden kazanılan para
D) Üretilen meyvelerin açılan dükkânda satılmasından kazanılan para
E) Yaban ördeği avcılığından kazanılan para

Yanıt (D)

KPSS - 2007

Yukarıda yazılı faaliyetlerin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme bu işletmeleri işleten gerçek kişilere (Adi şirketler dahil), vergiye tabi olsun veya olmasınlar, çiftçi ve bu faaliyetler neticesinde istihsal olunan maddelere de mahsul denir.

Kollektif şirketlerle adi veya eshamlı komandit şirketler zirai faaliyetle iştigal etseler dahi çiftçi sayılmazlar. Zirai faaliyetle iştigal eden kollektif şirketlerin ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortaklarının şirket kârından aldıkları paylar şahsi ticari kazanç hükmündedir. Bir çiftçiye veya ortaklığa ait olup aynı köy sınırları içinde veya birbirine bitişik arazi üzerinde bulunan yahut istihsal şartlarına göre birbirine bağlılık ve beraberlik arz eden işletmeler tek işletme sayılır.

A) Zirai Kazançta Vergileme

Çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar, hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilir. İşletme büyüklüğü ölçülerini aşan çiftçiler ile bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçilerin kazançları gerçek usulde (zirai işletme hesabı veya diledikleri takdirde bilanço esasına göre) tespit olunarak vergilendirilir.

Kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler bu kazançları için beyanname vermezler. Ancak, çiftçiye ait olmakla beraber ziraî işletmeye dahil edilmeyen biçerdöver veya bu mahiyetteki bir motorlu araç veya on yaşına kadar ikiden fazla traktörün işletilmesinden elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümlerine göre vergilendirilir.

Gerek şahsi işletmesi gerekse dahil bulunduğu ortaklıklar müstakilen işletme büyüklüğü ölçüsünün altında kaldığı halde kendisine ait işletmenin ve ortaklıklardaki payların toplamı bu ölçüyü aşan çiftçiler gerçek usulde vergilendirilir. Payları toplamı ölçüleri aşmayan diğer ortaklar tevkifat yoluyla vergilendirilirler. Yarıcılık ortaklık sayılır.

B) İşletme Büyüklüğü Ölçüleri

Zirai kazancın gerçek usulde tespiti bakımından bir takvim yılı içinde dikkate alınacak ölçüler şunlardır:

a) Arazi üzerinde yapılan zirai faaliyetlerde: Dönüm

Denizlerde yapılan balık avcılığında toplam tekne boyu (20) metre;

Arıcılık ziraatinde kovan sayısı (500)adet;

İpek böcekçiliği ziraatinde kutu sayısı (500) adet;

Bakanlar Kurulu, Zirai Kazançlar Merkez Komisyonu'nun teklifi üzerine, bu ölçüleri gerekli gördüğü bölgeler için yıllık olmak kaydıyla arazi ve ürün türlerine göre beş katına kadar artırmaya veya kanuni hadden az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkilidir.

İşletme büyüklüğü gösterilmeyen zirai faaliyetlerde işletme büyüklüğü ölçüsü Tarım, Orman ve Maliye Bakanlıkları'nca müştereken tespit olunur.

C) Kazancın Zirai İşletme Hesabı Esasına Göre Tespiti

Zirai işletme hesabı esasına göre zirai kazanç, hesap dönemi içinde para ile tahsil edilen veya alacak olarak tahakkuk eden hasılat ile ödenen veya borçlanılan giderler arasındaki müspet farktır. Zirai kazancın işletme hesabı esasına göre tespitinde; hesap dönemi başındaki mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonundaki mahsullerin değeri ise hasılata ilave olunur.

D) Kazancın Bilanço Esasına Göre Tespiti

Çiftçiler, diledikleri takdirde, işletme hesabı yerine bilanço esasına tabi tutulmalarını isteyebilirler. Yazı ile yapılacak talep, müteakip vergilendirme dönemi başından, yeni işe başlayanlarda ise işe başlama tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Bu suretle bilanço esasını kabul edenler iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler.

Zirai kazancın bilanço esasına göre tespitinde, 56, 57 ve 58'inci maddeler hükmü de gözönünde tutularak, ticari kazancın bu hususlaki hükümleri uygulanır.

4.3) ÜCRET KAZANCI

Ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir.

Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.

Aşağıda yazılı ödemeler de ücret sayılır:

1. İstisna dışında kalan emeklilik, malüliyet, dul ve yetim aylıkları;

2. Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler;

3. Türkiye Büyük Millet Meclisi, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzeyen diğer kimselere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;

4. Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyeleriyle tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;

5. Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;

6. Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler.

A) Gerçek Ücretler

Ücretin gerçek safi değeri işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler toplamından indirimler yapıldıktan sonra kalan miktardır.

C) Diğer Ücretler

Aşağıda yazılı hizmet erbabının safi ücretleri, takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının % 25'idir.

1. Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar;

2. Özel hizmetlerde çalışan şoförler;

3. Özel inşaat sahiplerinin ücretle çalıştırdığı inşaat işçileri;

4. Gayri menkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar;

5. Gerçek ücretlerinin tespitine imkan olmaması sebebiyle, Danıştayın müsbet mütülaasıyla, Maliye Bakanlığınca bu kapsama alınanlar.

Diğer ücretler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bunlar beyannameye ithal edilmez.

4.4) SERBEST MESLEK KAZANCI

Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyetinden elde edilen kazancın serbest meslek kazancı sayılabilmesi için aşağıdaki şartları taşıması gerekir:

i- Sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanması gerekir.

ii- Ticari mahiyette olmaması gerekir. Eğer ticari mahiyette ise ticari kazanca dönüşür. Doktorun hastane işletmesi gibi.

iii- İşlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması gerekir. Eğer işverene tabi olarak yapılırsa ücrete dönüşür. Doktorun hastanede çalışması gibi.

iv- Sürekli yapılması gerekir. Eğer sürekli yapılmazsa arızi kazanca dönüşür. Emekli bir doktorun ara sıra evlere giderek hasta bakması gibi.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi serbest meslek faaliyetinin özelliklerinden biri değildir?

A) Mesleki bilgiye dayanması
B) Ticari mahiyette olmaması
C) Süreklilik unsuru taşıması
D) İşverene tabi olarak yapılması
E) İhtisasa dayalı olması

Yanıt (D)

KPSS - 2005

Serbest meslek kazancının elde edilmesi, tam anlamı ile tahsil esasına (fiili tasarrufa) bağlanmıştır.

Tahkim işleri dolayısiyle hakemlerin aldıkları ücretler ile kollektif, adi komandit ve adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesinde doğan kazançlar da, serbest meslek kazancıdır.

A) Serbest Meslek Erbabı Sayılanlar

1. Gümrük komisyoncuları, bilumum borsa ajan ve acentaları, noterler, noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar;

2. Bizzat serbest meslek erbabı tarifine girmemekle beraber serbest meslek erbabını bir araya getirerek teşkilat kurmak veya bunlara sermaye temin etmek suretiyle veya sair suretlerle serbest meslek kazancından hisse alanlar;

3. Serbest meslek faaliyetinde bulunan kollektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler;

4. Dava vekilleri, müşavirler, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları;

5. Vergi Usul Kanunu'nun 155' inci maddesinde belirtilen şartlardan en az ikisini taşıyan ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi mesleki faaliyette bulunanlar.

4.5) GAYRİMENKUL SERMAYE İRADI

Aşağıda yazılı mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyedleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradıdır:

1. Arazi, bina (Döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir), maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların mütemmim cüzileri ve teferruatı;

2. Voli mahalleri ve dalyanlar;

3. Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen mütemmim cüzileri ve teferruatı ile bilumum tesisatı demirbaş eşyası ve döşemeleri;

4. Gayrimenkul olarak tescil edilen haklar;

5. Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (İhtira beratının mucitleri veya kanunî mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır.), alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar.

6. Telif hakları (bu hakların, müellifleri veya bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır);

7. Gemi ve gemi payları (Motorlu olup olmadıklarına ve tonilatolarına bakılmaz) ile bilumum motorlu tahmil ve tahliye vasıtaları;

8. Motorlu nakli ve cer vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat ile bunların eklentileri.

Yukarıda yazılı mallar ve haklar ticarî veya zirai bir işletmeye dahil bulunduğu takdirde bunların iratları ticarî veya zirai kazancın tespitine müteallik hükümlere göre hesaplanır. Tüccarlara ait olsa dahi, işletmeye dahil bulunmayan gayrimenkullerle haklar hakkında bu bölümdeki hükümler uygulanır.

Vakfın gelirinden hizmet karşılığı olmayarak alınan hisseler ile zirai faaliyete bilfiil iştirak etmeksizin sadece üründen pay alan arazi sahiplerinin gelirleri (yarıcılık/icar) bu kanunun uygulanmasında gayrimenkul sermaye iradı addolunur.

A) Safi İrat

Gayrimenkul sermaye iradında safi irat, gayrisafi hasılattan iradın sağlanması ve idamesi için yapılan giderler indirildikten sonra kalan müspet farktır.

C) Emsal Kira Bedeli Esası

Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri emsal kira bedelinden düşük olamaz. Bedelsiz olarak başkalarının intifaına bırakılan mal ve hakların emsal kira bedeli, bu mal ve hakların kirası sayılır.

Bina ve arazide emsal kira bedeli, yetkili özel mercilerce veya mahkemelerce takdir veya tespit edilmiş kirası, bu suretle takdir veya tespit edilmiş kira mevcut değilse Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenen vergi değerinin % 5'idir.

Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli, bu mal ve haklarının maliyet bedelinin, bu bedel bilinmiyorsa, Vergi Usul Kanunu'nun servetlerin değerlendirilmesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin % 10'udur.

Aşağıda yazılı hallerde emsal kira bedeli esası uygulanmaz:

1. Boş kalan gayrimenkullerin muhafazaları maksadiyle bedelsiz olarak başkalarının ikametine bırakılması;

2. Binaların mal sahiplerinin usul, füru veya kardeşlerinin ikametine tahsis edilmesi (Usul, füru ve kardeşlerden herbirinin ikametine birden fazla konut tahsis edilmiş ise bu konutların yalnız birisi hakkında emsal kira bedeli hesaplanmaz. Kardeşler evli ise eşlerden sadece biri için emsal kira bedeli hesaplanmaz.);

3. Mal sahibi ile birlikte akrabaların da aynı evde veya dairede ikamet etmesi.

4. Genel bütçeye dahil daireler ve özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan kiralamalarda.

GÖTÜRÜ GİDER USULÜ: Mükellefler (hakları kiraya verenler hariç) diledikleri takdirde yukarıda yazılı giderlere karşılık olmak üzere hasılatlarından %25'ini götürü olarak indirebilirler. Götürü gider usulünü kabul edenler iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler.

4.6) MENKUL SERMAYE İRADI

Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkül sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır. Kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır:

1. Her nevi hisse senetlerinin kâr payları
2. İştirak hisselerinden doğan kazançlar
3. Kurumların idare Meclisi Başkan ve üyelerine verilen kar payları;
4. Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı,
5. Her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz.);
6. Her nevi alacak faizleri
7. Mevduat faizleri
8. Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller;
9. İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temliki karşılığında alınan para ve ayınlar;
10. Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri;
11. Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr, ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları.
12. Menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler.

Yukarıda yazılı iratlar, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde nazara alınır.

A) İrat Sayılmayan Haller

Menkul kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması, iştirak hisselerinin devir ve temliki, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler menkul sermaye iradı sayılmaz.

4.7) DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR

Aşağıda yazılı olup ilk altı gelir unsurunun dışında kalan kazanç ve iratlar bu bölümdeki hükümlere göre vergiye tâbi gelire dahildir:

1. Değer artış kazançları
2. Arızî kazançlar

A) Değer Artışı Kazançları

Aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazançlarıdır. Bir takvim yılında elde edilen değer artışı kazancının, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlananlar hariç, 2009 için 7.600 TL gelir vergisinden müstesnadır.

Elden çıkarma deyimi, aşağıda yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temliki, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasını ifade eder.

1. İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar.
2. Arama, işletme, imtiyaz, alameti farika, marka, ticaret ünvanı gibi hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
3. Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar.

4. Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar.

5. Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar.

6. İktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) mal ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar.

Faaliyetine devam eden ticarî bir işletmenin kısmen veya tamamen satılmasından veya ticarî işletmeye dahil amortismana tâbi iktisadî kıymetlerle birinci fıkrada yazılı hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar ticarî kazanç sayılır ve bunlara ticarî kazanç hakkındaki hükümler uygulanır.

a) Vergilendirilmeyecek Değer Artışı Kazançları

1. Ferdi bir işletmenin sahibinin ölümü halinde, kanunî mirasçılar tarafından işletmenin faaliyetine devam olunması ve mirasçılar tarafından işletmeye dahil iktisadî kıymetlerin kayıtlı değerleriyle (bilanço esasına göre defter tutuluyorsa bilançonun aktif ve pasifiyle bütün halinde) aynen devir alınması.

2. Kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün halinde devrolunması, devir alan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya sahiplerinin şirketten, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında ortaklık payı alması.

3. Kollektif ve adi komandit şirketlerin nev'i değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi.

B) Arızi Kazançlar

1. Arızî olarak ticarî muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar.

2. Ticarî veya ziraî bir işletmenin faaliyeti ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyete hiç girişilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hâsılat.

3. Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştemallıklar (kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayan veya yeni kiracıya devrinde doğan kazançlar dahil).

4. Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hâsılat.

5. Gerçek usulde vergiye tâbi mükelleflerin terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar (zarar yazılan değersiz alacaklarla, karşılık ayrılan şüpheli alacakların tahsili dahil).

6. Dar mükellefiyete tâbi olanların 45 inci maddede yazılı işleri arızî olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar.

Bir takvim yılında (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerde yazılı olan kazançlar (henüz başlamamış olan ticarî, ziraî veya meslekî bir faaliyete hiç girişilmemesi ile ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen kazançlar hariç) toplamının (2009 yılı için 17,900 TL.) kısmı gelir vergisinden müstesnadır.

ÇIKMIŞ SORU

Gelir Vergisi Kanunu'nda aşağıdakilerden hangisi arızi kazanç olarak sayılmamıştır?

A) Peştemallık
B) Hava parası
C) Kumar kazancı
D) İhaleye katılmama karşılığında alınan para
E) Terk edilen işle ilgili elde edilen kazanç

Yanıt (C)

KPSS - 2009

5) GELİR VERGİSİNDE BEYAN ESASI VE BEYANNAME ÇEŞİTLERİ

1. Yıllık Beyanname
2. Muhtasar Beyanname
3. Münferit Beyanname

5.1) Yıllık Beyanname

Muhtelif kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde edilen kazanç ve iratların bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine mahsustur. Gelirin takvim yılının belli bir dönemine taalluk etmesi, beyannamenin yıllık vasfını değiştirmez. Yıllık beyannamelerin şekil, muhteva ve ekleri Maliye Bakanlığı'nca tayin ve tespit olunur. Mükellefler beyanlarını bu beyanname ile yapmaya veya bu beyannamelerde yazılı bilgilere mütenazır olarak bildirmeye mecburdurlar.

Bir takvim yılına ait beyanname izleyen yılın Mart ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar;

Gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticarî kazançlardan ibaret olması halinde izleyen yılın Şubat ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar vergiyi tarha yetkili vergi dairesine verilir.

ÇIKMIŞ SORU

2007 yılında basit usulde vergiye tabi olan mükellef, gelir vergisi beyannamesini hangi tarihte verecektir?

A) 2008 Ocak ayının 15. günü akşamına kadar
B) 2008 Şubat ayının 25. günü akşamına kadar
C) 2008 Mart ayının 15. günü akşamına kadar
D) 2008 Nisan ayının 15. günü akşamına kadar
E) Beyanname vermez.

Yanıt (B)

KPSS - 2007

Birinci ve ikinci sınıf tacirler, serbest meslek erbabı, gerçek usulde vergilendirilen çiftçiler ve basit usule tabi olanlar, stopaja tabi olmamış kira geliri elde edenler yıllık gelir vergisi beyannamesi verirler. Muaf esnaf, gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler ve menkul sermaye iradı elde edenler yıllık beyanname vermezler.

Aşağıdaki mükelleflerden hangisi yıllık beyanname vermek zorunda değildir?

A) Ticari kazanç sahibi mükellef
B) Serbest meslek kazancı sahibi mükellef
C) Gerçek usulde zirai kazanç sahibi mükellef
D) Stopaja maruz kalmamış kira geliri sahibi mükellef
E) Devlet tahvili faizi sahibi mükellef

Yanıt (E)

KPSS - 2009

Takvim yılı içinde memleketi terk edenlerin beyannameleri memleketi terke takaddüm eden 15 gün, Ölüm halinde ölüm tarihinden itibaren 4 ay içinde verilir.

5.2) Muhtasar Beyanname

Stopaj (tevkifat) yapma yükümlülüğü olan tam mükellef işverenler ile tam mükellef birinci ve ikinci sınıf tacirler, serbest meslek erbabı ve gerçek usulde vergilendirilen çiftçiler tarafından vergi sorumlusu sıfatıyla verilen aylık beyannamedir. İşverenler veya vergi tevkifatı yapan diğer kimseler tarafından kesilen vergilerin matrahları ile birlikte, toplu olarak vergi dairesine bildirmesine mahsustur.

Aşağıdakilerden hangisinin stopaj yapma yükümlülüğü vardır?

A) Tam mükellef ücretlinin
B) Dar mükellef ücretlinin
C) Tam mükellef işverenin
D) Tam mükellef değer artış kazancı sahibinin
E) Dar mükellef değer artış kazancı sahibinin

Yanıt (C)

KPSS - 2002

Vergi tevkifatı yapmaya mecbur olanlar bir ay içinde yaptıkları ödemeler veya tahakkuk ettirdikleri karlar ve iratlar ile bunlardan tevkif ettikleri ertesi ayın yirmiüçüncü günü akşamına kadar beyan eder, 26. günü akşamına kadar öderler. Yıl sonlarında tahakkuk ettirilen mevduat faizlerinden kesilecek vergilerin bildirilmesi için bu süre bir ay uzatılır.

ÇIKMIŞ SORU

Kaynakta kesinti yoluyla alınan gelir vergisi ne zaman ödenir?

A) İzleyen yılın ocak ayında
B) İzleyen yılın mart ayında
C) İzleyen ayın 15. günü akşamına kadar
D) İzleyen ayın 25. günü akşamına kadar
E) İzleyen ayın 26. günü akşamına kadar

Yanıt (E)

KPSS - 2005

Ziraî ürün bedelleri üzerinden tevkifat yapanlar hariç olmak üzere, çalıştırdıkları hizmet erbabı sayısı 10 ve daha az olanlar, yapacakları tevkifatla ilgili muhtasar beyannamelerini, bağlı bulundukları vergi dairesine önceden bildirmek şartıyla her ay yerine üçer aylık dönemler itibariyle Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının yirmiüçüncü günü akşamına kadar verebilirler.

Muhtasar Beyanname Verilmeyecek Haller: Genel bütçeye dahil idare ve müesseseler yaptıkları vergi tevkifatı için beyanname vermezler.

5.3) Münferit beyanname

Dar mükellefiyete tabi olanların yıllık beyanname ile bildirmeye mecbur olmadıkları kazanç ve iratlardan, vergisi tevkif suretiyle alınmamış olanların bildirilmesine mahsustur.

Geliri telif ve patent haklarının satışından ibaret olan ve tamamı üzerinden tevkif suretiyle gelir vergisi ödemiş bulunan dar mükellefiyete tabi kimselerin bu gelirleri için münferit beyanname vermeleri ihtiyaridir.

6) GELİR VERGİSİNDE İNDİRİMLER

6.1) Sakatlık İndirimi

Çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece sakat, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece sakat, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece sakat sayılır ve aşağıda sakatlık dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Sakatlık indirimi;

- Birinci derece sakatlar için (2009 yılı için 670 TL.)
- İkinci derece sakatlar için (2009 yılı için 330 TL.)
- Üçüncü derece sakatlar için (2009 yılı için 160 TL.)

Sakatlık indirimi, sadece tam mükellefler için geçerli olup, dar mükellefiyete tabi kimselere şamil değildir.

Tam mükellefler arasında;

a) Ücret geliri elde edenler ve serbest meslek erbabı kendisi özürlüyse veya bakmakla yükümlü oldukları arasında özürlü varsa her iki durumda da sakatlık derecesine göre indirimden yararlanır.

b) Basit usule tabi olanlar sadece kendileri özürlüyse indirimden yararlanır, bakmakla yükümlü oldukları arasında özürlü olması indirimden yararlanmalarını sağlamaz

c) Gerçek usule tabi olanlar hiçbir şekilde sakatlık indiriminden yararlanamaz.

6.2) Asgarî (En Az) Geçim İndirimi

Asgarî geçim indirimi, gelir unsurları içinde sadece ücretin gerçek usûlde vergilendirilmesinde uygulanır, diğer gelir unsurlarında uygulanmaz.

Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için % 50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5 diğer çocuklar için % 5'idir. Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgarî geçim indirimi, sözkonusu yılın ocak ayında tespit edilen brüt asgari ücretin gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın (% 15) çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz.

İndirimin uygulamasında "çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, "eş" tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.

Türkiye'de uygulanan asgari geçim indirimi türü vergiden indirim (dekot) usulüdür.

Vergi Karnesi Esası: İndirimlerden faydalanmak isteyenler Vergi Usul Kanunu esaslarına göre vergi karnesi almak zorundadırlar. Kazanç ve iratları elde edenler (İstisna ve muafiyetlerden faydalananlar dahil) vergi karnesi almak ve Gelir Vergisi yönünden durumlarını ve bu durumda meydana gelen değişiklikleri karnelerine yazdırmak zorundadırlar.

İndirimin Uygulanmayacağı Gelirler: Muhtelif yerlerden ücret alan hizmet erbabı için indirimler bunlardan yalnız en yüksek olan ücretin vergisine uygulanır. Hizmet erbabının vergi karnesi varsa indirimin uygulanacağı ücret bu karneyi muhafaza eden işverenden aldığı ücrettir.

6.3) Gelir Vergisi Beyannamesinde Biidiriiecek Gelirlerden Yapılan Diğer İndirimler

Gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden aşağıdaki indirimler yapılabilir:

1. Beyan edilen gelirin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, beyan edilen gelirin % 5'ini) ve asgarî ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları.

2. Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları .

3. Serbest meslek faaliyetinde bulunan veya basit usulde vergilendirilen özürlülerin beyan edilen gelirlerine hesaplanan sakatlık indirimi

4. Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler ile kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ini (kalkınmada öncelikli yöreler için % 10'unu) aşmamak üzere, makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar.

5. Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı.

6. Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedelinin tamamı.

7. yapılan sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50'si.

8. Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 100'ü oranında hesaplanacak "Ar-Ge indirimi".

6.3) Matrahtan ve Gelir Unsurlarından İndirilmeyecek Giderler

Gelir Vergisi ile diğer şahsi vergiler ve her ne şekilde olursa olsun vergi cezaları ve para cezaları, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler Gelir Vergisi'nin matrahından ve gelir unsurlarından indirilmez. Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri, vergi matrahından ve gelir unsurlarından indirilmez.

6.4) Tevkifata Tabi Olmayan, Beyannameye Tabi Gelirler

a) Tevkifata Tabi Olmayan, Beyanname İle Bildirilecek Ücretler

1. Ücretlerini yabancı bir memleketteki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabının ücret kazancı
2. Ücret istisnadan faydalanmayan yabancı elçilik ve konsolosluk memur ve hizmetlilerinin ücret kazancı
3. Maliye Bakanlığı'nca yıllık beyanname ile bildirilmesinde zaruret görülen ödemeler

b) Konut (Mesken) Kira Gelirleri

c) Alacak Faizleri

d) Senetlerin İskonto Bedelleri

e) Diğer Kazanç ve İratlar

f) Notere Yapılan Ödemeler

8) ESAS TARİFE (GELİR VERGİSİ TARİFESİ) (2009 Yılı için)

Yıllık Gelir Miktarı (Matrah Dilimi)	Vergi Oranı
8.700 TL'ye kadar	% 15
22.000 TL'nin 8.700 TL'si için 1.305 TL, fazlası	% 20
50.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.965 TL, fazlası	% 27
50.000 TL'den fazlasının 50.000 TL'si için 11.525 TL, fazlası	% 35

oranında vergilendirilir.

Yetki: Gelir Vergisi Kanunundaki maktu had ve tutarlar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerleme oranında (2009 için yüzde 7.2) artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan maktu had ve tutarların % 5'ini aşmayan kesirler dikkate alınmaz. Bakanlar Kurulu, bu surette tespit edilen had ve tutarları % 50'sine kadar artırmaya veya indirmeye yetkilidir.

9) Gelir Vergisinin Hesaplanması

Yıllık Gelir Vergisi, vergiye tabi gelirlerin yıllık toplamından indirimler düşüldükten sonra nispetler uygulanmak suretiyle hesaplanır.

Ücretlerin vergilendirilmesinde aylık vergi; yıllık vergi 12'ye bölünmek, gündelik vergi aylık vergi 30'a bölünmek suretiyle hesaplanır.

10)Gelir Vergisinin Tarh Zamanı

Gelir Vergisi:

1. Beyanname verilmesi icap eden hallerde, beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi takibeden yedi gün içinde;

2. Diğer ücretlerde, hizmetin ifa olunduğu takvim yılının ikinci ayında, takvim yılı içinde işe başlanması halinde, işe başlama tarihinden itibaren bir ay içinde tarh edilir. Diğer ücret sahipleri, tarh zamanlarında (Şubat ayı) vergi karnelerini bağlı oldukları vergi dairelerine ibraz ederek vergilerini tarh ettirmeye mecburdurlar.

11) Gelir Vergisinin Tarh Yeri

Gelir Vergisi, mükellefin ikametgahının bulunduğu mahal vergi dairesince tarh edilir. Şu kadar ki;

1. İşyeri ve ikametgahı ayrı vergi daireleri bölgesinde bulunan mükelleflerin vergileri, Maliye Bakanlığı'nca uygun görüldüğü takdirde ve mükellefe de evvelden bildirmek kaydıyla işyerinin bulunduğu;

2. Diğer ücretlerle, gezici olarak çalışanların ticaret ve serbest meslek kazançlarının vergileri, bu ücret ve kazanç sahiplerinin ikametgahlarının bulunduğu yerin vergi dairesince tarh edilmemişse, faaliyetlerini icra ettikleri;

3. Dar mükellefiyete tabi olanların vergileri, beyannamelerini vermeye mecbur oldukları;

Yerin vergi dairesince tarh olunur.

12) Gelir Vergisinin Vergilendirme Dönemi

Gelir Vergisi'nde vergilendirme dönemi, geçmiş takvim yılıdır. Şu kadar ki:

1. Mükellefiyetin takvim yılı içinde kalkması halinde, vergilendirme dönemi, takvim yılı başından mükelliefiyetin kalkması tarihine kadar geçen süreye inhisar eder;

2. Diğer ücretlerde vergilendirme dönemi, hizmetin ifa olunduğu takvim yılıdır.

4. Tevkif yoluyla ödenen vergilerde, istihkak sahipleri ayrıca yıllık beyanname vermeye mecbur değillerse tevkifatın ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır ve kesilen veya kesilmesi icap eden vergiler yıllık verginin yerine geçer;

5. Münferit beyanname ile bildirilmesi gereken gelirlerin vergilendirilmesinde, vergilendirme dönemi yerine gelirin iktisap tarihi esas tutulur.

13) Yıllık Beyana Tabi Gelirler Üzerinden Tahakkuk Eden Vergilerde Ödeme Zamanı

1. Basit usul: Şubat ayı içerisinde verilmesi gereken beyanname ile bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi Şubat ve Haziran aylarında;

2. Gerçek Usul (Birinci ve ikinci sınıf tacirler, serbest meslek erbabı, gerçek usulde vergilendirilen çiftçiler) : Mart ayı içerisinde verilmesi gereken beyanname ile bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi Mart ve Temmuz aylarında;

Olmak üzere iki eşit taksitte ödenir.

Maliye Bakanlığı, gelirlerinin büyük bir kısmı ziraî kazançtan oluşan mükellefler hakkında gerekli görülen hallerde, iki taksitten fazla olmamak üzere, belli üretim bölgeleri ve ziraat ürünlerine göre, özel ödeme zamanları (Ekim ve Kasım ayı gibi) tayin edebilir.

15) Diğer Ücretler Üzerinden Tahakkuk Eden Vergilerde Ödeme Zamanı

Diğer ücretlerin vergisi:

1. Öteden beri işe devam edenlerde, yıllık verginin yarısı takvim yılının ikinci, diğer yarısı sekizinci ayında ödenir.

16) Tarh Edilen (Hesaplanan) Gelir Vergisinden Yapılacak Mahsuplar

A. Yapılan vergi tevkifatı

B. Diğer ücret vergisi

C. Yurtdışında ödenen vergiler

D. Geçici vergiler

E. Talih oyunları salonu işletenlerin asgari vergileri

17) Münferit Beyanname İle Bildirilen Kazançların Vergisinin Ödenmesi

Münferit beyanname ile bildirilen kazançların vergisi, beyanname verme süresi (iktisap tarihinden itibaren 15 gün) içinde vergi dairesine ödenir.

konu testi

1. Aşağıdakilerden hangisi Gelir Vergisi Kanunu uygulamasında menkul sermaye iradı sayılmaz?

A) Mevduat faizleri
B) Bir işletmeye dahil olmayan mallardan elde edilen kiralar
C) Her çeşit alacak faizi
D) Senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan paralar
E) Tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışlarından elde edilen bedeller

2. Ortaklık haklarının ya da hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar aşağıdaki gelir unsurlarından hangisinin kapsamındadır?

A) Serbest meslek kazancı
B) Menkul sermaye iradı
C) Değer artışı kazancı
D) Ticari kazanç
E) Arızi kazanç

3. Aşağıdaki gelir unsurlarından hangisinde gelirin elde edilmesi tam anlamı ile tahsil esasına bağlanmıştır?

A) Serbest meslek kazancı
B) Zirai kazanç
C) Ticari kazanç
D) Gayrimenkul sermaye iradı
E) Ücret

4. Aşağıdakilerden hangisi Gelir Vergisi Kanunu'nun uygulanmasında, ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilebilir?

A) İşletme sahibinin küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar
B) İşletme sahibinin eşinin işletmeden çektiği paralar
C) Her türlü para cezaları
D) İşletme sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler
E) Hizmetli ve işçilerin iş yerindeki iaşe ve ibate giderleri

5. Aşağıdakilerden hangisi Gelir Vergisi Kanunu'na göre, yaptığı iş açısından serbest meslek erbabı sayılmaz?

A) Noter
B) Dava vekili
C) Konser veren müzik sanatçısı
D) Emlak komisyoncusu
E) Müşavir

6. Aşağıdaki mükelleflerden hangileri, gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçilerden satın aldıkları tarımsal ürünlerin bedelini öderken müstahsil makbuzu düzenlemek zorundadır?

I. Birinci sınıf tüccarlar
II. İkinci sınıf tüccarlar
III. Basit usulde vergilendirilenler
IV. Defter tutmak zorunda olan çiftçiler

A) I, II ve IV
B) I, II ve III
C) I ve III
D) Yalnız I
E) Yalnız IV

7. Ülkeyi terk ve ölüm gibi yükümlülüğü kaldıran durumlarda beyan üzerine tarh edilen vergiler ne zaman ödenir?

A) Beyanname verme süresi içinde
B) Ülkeyi terk ve ölüm olayının gerçekleştiği takvim yılı sonuna kadar
C) Terk ve ölüm olayının gerçekleştiği takvim yılını izleyen yıl sonuna kadar
D) Ülkeyi terk ve ölüm olayının gerçekleştiği tarihten itibaren bir ay içinde
E) Ülkeyi terk olayında, terk etmeden bir ay önce, ölüm halinde ise ölüm olayından itibaren 15 gün içinde

8. Gider pusulası ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Kazancı basit usule tabi mükellefler tarafından düzenlenebilir.
B) Birinci sınıf tüccarlar tarafından düzenlenebilir.
C) Vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş olan fatura hükmündedir.
D) Serbest meslek erbabı tarafından düzenlenebilir.
E) Vergiden muaf esnaf tarafından düzenlenebilir.

9. Gelir vergisiyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaysız vergidir
B) Artan oranlı vergidir
C) Verginin konusu gelirdir
D) Verginin mükellefi gerçek kişilerdir
E) Spesifik vergidir

10. Gelir vergisinin konusuyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Verginin konusu gelirdir
B) Kazançlar verginin konusuna girer
C) İratlar verginin konusuna girer
D) Verginin konusu servettir
E) Verginin konusu kazanç ve iratlardır

11. Aşağıdaki kişilerden hangisi gelir vergisi mükellefi olamaz?

A) Küçükler
B) Kısıtlılar
C) Kurumlar
D) Akıl hastaları
E) Yabancılar

12. Gelir vergisinde vergiyi doğuran olay aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelirin kazanılması
B) Gelirin elde edilmesi
C) Gelirin hesaplanması
D) Verginin tarh edilmesi
E) Verginin tahakkuku

13. Gelir Vergisi Kanunu'na göre gelirin unsurları kaç tanedir?

A) 3
B) 5
C) 7
D) 9
E) 11

14. Aşağıdakilerden hangisi, gelir vergisinde gelirin unsurlarından biri değildir?

A) Ticari ve zirai kazanç
B) Serbest meslek kazancı
C) Ücret
D) Mankul ve gayri menkul sermaye iradı
E) Hediye

15. Gelir unsurlarından hangisi sui generis, yani nevi şahsına munhasır bir gelir unsurudur?

A) Ticari kazanç
B) Zirai kazanç
C) Serbest meslek kazancı
D) Diğer kazanç ve iratlar
E) Mankul ve gayri menkul sermaye iradı

16. Değer artışı kazançları ve arızi kazançlar hangi gelir unsuruna dahildir?

A) Ticari kazanç
B) Zirai kazanç
C) Serbest meslek kazancı
D) Mankul ve gayri menkul sermaye iradı
E) Diğer kazanç ve iratlar

17. Aşağıdaki tanımlardan hangisi ticari kazancı tam olarak tanımlamaktadır?

A) Sürekli olarak yapılan ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar
B) Sadece ticari faaliyetlerden doğan kazançlar
C) Sadece sınai faaliyetlerden doğan kazançlar
D) Ticari ve zırai faaliyetten doğan kazançlar
E) Her türlü faaliyetten doğan kazançlar

18. Aşağıda yazılı kazançlardan hangisi ticari kazanç sayılmaz?

A) Maden, taş ve kireç ocakları işletilmesinden doğan kazançlar
B) Coberlik işlerinden doğan kazançlar
C) Özel okul ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesinden doğan kazançlar
D) Gayrimenkullerin alım, satım ve inşa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu işlerinden doğan kazançları
E) Borsa ajan ve acentalarının kazançları

19. Aşağıda yazılı kazançlardan hangisi ticari kazanç sayılmaz?

A) Diş protezciliğinden elde edilen kazançlar
B) Adi veya eshamlı komandit ortaklıklarda komanditer ortakların ortaklık karından aldıkları paylar
C) Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden doğan kazançları
D) Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıl içinde parsellenerek bu müddet içinde veya daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılmasından elde edilen kazançlar.
E) Kollektif ortaklıklarda ortakların, ortaklık karından aldıkları paylar

20. Aşağıdaki ticari faaliyetlerden hangisinden elde edilen kazanç ticari kazanç sayılmaz?

A) Devamlı olarak yapılan ticari faaliyetten
B) Geçici olarak yapılan ticari faaliyetten
C) Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinden
D) Bir takvim yılında birden fazla tekrarlanan ticari faaliyetten
E) Birden fazla takvim yılında tekrarlanan ticari faaliyetten

21. Ticari kazancın vergilendirilmesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Birinci sınıf tacirler gerçek usulde ve bilanço esasına göre vergilendirilir
B) İkinci sınıf tacirler gerçek usulde ve bilanço esasına göre vergilendirilir
C) İkinci sınıf tacirler gerçek usulde ve işletme hesabı esasına göre vergilendirilirler
D) Esnaf muaflığından yararlanamayan küçük tacirler basit usulde vergilendirilir
E) Gerçek usul, basit usul ve esnaf muaflığı olmak üzere üç ayrı vergilendirme rejimi vardır

22. Bilanço esasına tabi birinci sınıf tacirlerin ticari kazancının tespitiyle ilgili olarak aşağıdaki formüllerden hangisi doğrudur?

A) [Ticari Kazanç = Dönem Başı Öz Sermaye – Dönem Sonu Öz Sermaye + Çekilenler – İlaveler]
B) [Ticari Kazanç = Dönem Sonu Öz Sermaye – Dönem Başı Öz Sermaye - Çekilenler + İlaveler]
C) [Ticari Kazanç = Dönem Sonu Öz Sermaye – Dönem Başı Öz Sermaye + Çekilenler – İlaveler]
D) [Ticari Kazanç = Dönem Sonu Öz Sermaye – Dönem Başı Öz Sermaye + Çekilenler + İlaveler]
E) [Ticari Kazanç = Dönem Sonu Öz Sermaye – Dönem Başı Öz Sermaye - Çekilenler - İlaveler]

23. İşletme hesabı esasına tabi ikinci sınıf tacirlerin ticari kazancının tespitiyle ilgili olarak aşağıdaki formüllerden hangisi doğrudur?

A) [Ticari Kazanç = Dönem Başı Öz Sermaye – Dönem Sonu Öz Sermaye + Çekilenler – İlaveler]
B) [Ticari Kazanç = Hasılat + Giderler]
C) [Ticari Kazanç = (Dönem Sonu Mal Mevcudu + Satışlar + Alacaklar) – (Dönem Başı Mal Mevcudu + Giderler + Mal Alışları + Borçlar)]
D) [Ticari Kazanç = (Dönem Sonu Mal Mevcudu + Satışlar + Alacaklar) + (Dönem Başı Mal Mevcudu + Giderler + Mal Alışları + Borçlar)]
E) [Ticari Kazanç = (Dönem Sonu Mal Mevcudu - Satışlar - Alacaklar) – (Dönem Başı Mal Mevcudu + Giderler + Mal Alışları + Borçlar)]

24. İkinci Sınıf Tacirlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Birinci sınıf tacirlerle ilgili şartları taşımayanlar, ikinci sınıf tacir sayılırlar
B) İşletme hesabı defteri tutarlar
C) Kazançlarını işletme hesabı esasında tespit ederler
D) Basit usulde vergilendirilirler
E) Esnaf muaflığından yararlanamazlar

25. Aşağıdaki giderlerden hangisi, ticari kazancın tespitinde gayri safi hasılattan indirilebilecek giderlerden biri değildir?

A) Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler
B) İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar
C) Çalışanların iş yerinde veya iş yerinin müştemilatında iaşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı, giyim giderleri
D) Teşebbüs Sahibinin Suçlarından Doğan Tazminatlar
E) İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri

26. Aşağıdaki giderlerden hangisi, ticari kazancın tespitinde gayri safi hasılattan indirilebilecek giderlerden biri değildir?

A) İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar
B) Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan binek otomobilinin motorlu taşıtlar vergisi
C) VUK hükümlerine göre ayrılan amortismanlar
D) İşverenlerce, sendikalar kanunu hükümlerine göre sendikalara ödenen aidatlar, işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları
E) Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara yapılan yardımlar

27. Aşağıdaki giderlerden hangisi, ticari kazancın tespitinde indirilebilecek giderlerden biri değildir?

A) Maliyete girecek giderler
B) Kırtasiye, temizlik, ısıtma, aydınlatma, su ve telefon giderleri
C) Bina, taşıt, emtia ve bunlara yönelik sigorta giderleri
D) Finansman giderleri
E) Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri, reklam giderleri, yurt dışındaki kişilere ödenen komisyonlar, reklam giderleri, sorunlu ürün iadesi ve komisyon giderleri

28. Aşağıdaki vergi, resim ve harçlardan hangileri işletme ile ilgili olmak şartı ile ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilemez?

A) Emlak vergisi (bina ve arazi vergisi)
B) Damga vergisi
C) Belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi ayni vergi, resim ve harçlar
D) Banka ve sigorta vergileri
E) Gelir vergisi

29. Aşağıda yazılı olanlardan hangisi basit usulden faydalanabilir?

A) Kollektif şirket ortakları ile, komandit şirketlerin komandite ortakları
B) İkrazat işleriyle uğraşanlar, sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar
C) Dayıbaşılar
D) Sigorta prodüktörleri, her türlü ilan ve reklam işleriyle uğraşanlar veya bu işlere tavassut edenler
E) Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar, tavassut işi yapanlar

30. Aşağıdaki taşıma işiyle uğraşanlardan hangisi basit usulden faydalanabilir?

A) Şehirlerarası yük taşımacılığı yapanlar
B) Şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapanlar
C) Treyler, çekici ve benzerlerinin sahip veya işleticileri
D) Yapısı itibariyle sürücüsünden başka on dört ve daha aşağı oturma yeri olan taşıtlar ile yolcu taşıyanlar
E) Maliye Bakanlığınca teklif edilen ve Bakanlar Kurulunca gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenler

31. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, kaç vergilendirme dönemi gelir vergisinden müstesnadır?

A) 1 B) 2
C) 3 D) 5
E) 10

32. Aşağıdaki ödemelerden hangisi ücret sayılmaz?

A) Ödenek
B) Tazminat
C) Kasa tazminatı (mali sorumluluk tazminatı)
D) Bir ortaklık münasebeti niteliğinde kazancın belli bir yüzdesi
E) Tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı

33. Aşağıdaki ödemelerden hangisi ücret sayılmaz?

A) Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlar
B) Türkiye Büyük Millet Meclisi, il genel meclisi ve belediye meclisi üyelerine ödenen paralar ve ayınlar
C) Yönetim kurulu başkan ve üyelerinin aldıkları kar payları
D) Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyelerine ödenen paralar ve ayınlar
E) Tasfiye memurlarına ödenen paralar ve ayınlar

34. Aşağıdaki ödemelerden hangisi ücret sayılmaz?

A) Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere ödenen paralar
B) Dava vekilleri (avukatlar) ve müşavirlere ödenen paralar
C) Spor hakemlerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler
D) Her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler
E) Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler

35. Aşağıda yazılı kişilerden hangilerinin elde ettiği ücretler diğer ücretler kapsamına girmez?

A) Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar
B) Kazançları gerçek usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar
C) Özel hizmetlerde çalışan şoförler
D) Özel inşaat sahiplerinin ücretle çalıştırdığı inşaat işçileri
E) Gayri menkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar

36. Emsal kira bedeli esasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri emsal kira bedelinden düşük olamaz
B) Bedelsiz olarak başkalarının intifaına bırakılan mal ve hakların emsal kira bedeli, bu mal ve hakların kirası sayılır
C) Eşlere tahsis edilen binalar için emsal kira bedeli hesaplanmaz
D) Bina ve arazide emsal kira bedeli, vergi değerinin % 5'idir
E) Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli, bu mal ve haklarının maliyet bedelinin % 10'udur

37. Aşağıda yazılı iratlardan hangileri menkul sermaye iradı sayılmaz?

A) Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye ile elde ettiği gelirler
B) Kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar
C) Varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı veya benzeri gelirler
D) İştirak hisselerinden doğan kazançlar
E) Kurumların idare Meclisi Başkan ve üyelerine yapılan ödemeler ve huzur hakları

38. Aşağıda yazılı iratlardan hangileri menkul sermaye iradı sayılmaz?

A) Mevduat faizleri
B) İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temliki karşılığında alınan para ve ayınlar
C) Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri
D) Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr, ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları
E) Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar

39. Aşağıdaki şıklardan hangisinde Gelir Vergisi kapsamında verilen beyannameler bütün olarak gösterilmiştir?

A) Sadece Yıllık Beyanname
B) Sadece Muhtasar Beyanname
C) Sadece Gelir Vergisi Beyannamesi
D) Yıllık, Muhtasar ve Münferit Beyanname
E) Yıllık, Muhtasar ve Özel Beyanname

40. Gerçek usule tabi olan gelir vergisi mükellefleri, bir takvim yılına ait yıllık gelir vergisi beyannamesini en son ne zaman verirler?

A) İzleyen yılın Ocak ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
B) İzleyen yılın Şubat ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
C) İzleyen yılın Mart ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
D) İzleyen yılın Nisan ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
E) İzleyen yılın Mayıs ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar

41. Sadece basit usule tabi olan gelir vergisi mükellefleri, bir takvim yılına ait yıllık gelir vergisi beyannamesini en son ne zaman verirler?

A) İzleyen yılın Ocak ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
B) İzleyen yılın Şubat ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
C) İzleyen yılın Mart ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
D) İzleyen yılın Nisan ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
E) Ertesi ayın yirmiüçüncü günü akşamına kadar

42. Takvim yılı içinde memleketi terk eden gelir vergisi mükellefleri, beyannamelerini memleketi terke takaddüm eden kaç gün içinde verirler ve vergi borçlarını öderler?

A) 10 gün
B) 15 gün
C) 1 ay
D) 4 ay
E) 6 ay

43. Gelir vergisi mükelleflinin ölümü halinde, ölüm tarihinden itibaren kaç ay içinde mirası reddetmemiş mirasçıları tarafından gelir vergisi beyannamesi verilir ve vergi borçları ödenir?

A) 10 gün
B) 15 gün
C) 1 ay
D) 4 ay
E) 6 ay

44. Stopoj (tevkifat) yapan gelir vergisi mükellefleri, bir ay içinde yaptıkları ödemeler veya tahakkuk ettirdikleri karlar ve iratlar ile bunlardan tevkif ettikleri kesintilerle ilgili muhtasar beyannameyi en son ne zaman verirler?

A) İzleyen yılın Ocak ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
B) İzleyen yılın Şubat ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
C) İzleyen yılın Mart ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
D) İzleyen yılın Nisan ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
E) Ertesi ayın yirmi üçüncü günü akşamına kadar

45. Aşağıdaki kişi ve kurumlardan hangileri muhtasar beyanname vermez?

A) Özel bütçeye dahil daireler
B) Genel bütçeye dahil idareler
C) Merkezi yönetim bütçesine dahil idareler
D) Genel yönetim bütçesine dahil idareler
E) Bütün kamu kurumları

46. Münferit beyanname ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Gelir vergisiyle ilgilidir
B) Dar mükellefiyete tabi olanların yıllık beyanname ile bildirmeye mecbur olmadıkları kazanç ve iratlardan, vergisi tevkif suretiyle alınmamış olanların bildirilmesine mahsustur
C) Dar mükellefiyete tabi mükelleflerden yıllık beyanname vermeye mecbur olmayanlar verir
D) Tam mükellefler verir
E) Sadece dar mükellefler verir

47. Şubat ayı içerisinde verilmesi gereken beyanname ile bildirilen basit usule tabi olanların geliri üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi hangi aylarda ödenir?

A) Şubat ve Haziran aylarında
B) Şubat ve Temmuz aylarında
C) Mart ve Haziran aylarında
D) Mayıs ve Haziran aylarında
E) Ocak ve Haziran aylarında

48. Mart ayı içerisinde verilmesi gereken beyanname ile bildirilen gerçek usule tabi olanların geliri üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi hangi aylarda ödenir?

A) Şubat ve Haziran aylarında
B) Mart ve Temmuz aylarında
C) Mart ve Haziran aylarında
D) Mayıs ve Haziran aylarında
E) Ocak ve Haziran aylarında

49. Aşağıdaki faaliyetlerden hangisi zirai faaliyetin konusu içinde yer almaz?

A) Mantar toplanması
B) Balık tutulması
C) Voli ve dalyanların işletilmesi
D) Tavuk çiftliği işletilmesi
E) Erkek damızlık beslenmesi

50. **Aşağıdakilerden hangisi serbest meslek kazançlarında telif kazancı istisnasının konusuna girmez?**

A) Kitap yazma
B) Makale yazma
C) Tercüme (çeviri) yapma
D) TV senaryosu yapma
E) Müzik yapma

51. **Aşağıdakilerden hangisi tevkifata tabi bir gelirdir?**

A) İşyeri kirası
B) Mesken kirası
C) Alacak faizi
D) İstisnaya tabi ücret
E) Noter harcı

52. **Gelir Vergisi Kanununa göre gerçek usulde vergiye tabi mükelleflerin terk ettikleri işleriyle ilgili olarak sonradan elde ettikleri gelirin türü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Ticari kazanç
B) Diğer kazanç ve irat
C) Serbest meslek kazancı
D) Gelir unsurlarının kapsamında değildir, vergilendirilemez
E) Değer artış kazancı

yanıtlar

1. B	**14.** E	**27.** A	**40.** C
2. C	**15.** D	**28.** E	**41.** B
3. A	**16.** E	**29.** C	**42.** B
4. E	**17.** A	**30.** D	**43.** D
5. D	**18.** E	**31.** D	**44.** E
6. A	**19.** B	**32.** D	**45.** B
7. A	**20.** B	**33.** C	**46.** D
8. E	**21.** B	**34.** B	**47.** A
9. E	**22.** C	**35.** B	**48.** B
10. D	**23.** C	**36.** C	**49.** D
11. C	**24.** D	**37.** E	**50.** C
12. B	**25.** D	**38.** E	**51.** A
13. C	**26.** B	**39.** D	**52.** B

II- KURUMLAR VERGİSİ (KV)

Kurumlar Vergisiyle (KV) ilgili temel düzenlemeler, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile yapılmıştır. 1949 tarihli eski KVK'nun yerini alan yeni KVK, 21.6.2006 tarih ve 26205 sayılı resmi Gazetede yayımlanmıştır.

1) KURUMLAR VERGİSİNİN (KV) KONUSU

Kurumlar Vergisinin konusu, gelir vergisinde olduğu gibi gelirdir. Ancak gelir vergisinin konusu gerçek kişilerin elde ettiği gelirler iken, kurumlar vergisinin konusu tüzel kişilerin elde ettiği gelir, yani kurum kazancıdır. Kurum kazancı, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluşur.

Aşağıda sayılan kurumların kazançları, kurumlar vergisine tâbidir:

a) Sermaye şirketleri.

b) Kooperatifler.

c) İktisadî kamu kuruluşları.

d) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler.

e) İş ortaklıkları.

2) KV'NİN MÜKELLEFLERİ

a) Sermaye şirketleri: Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş (eshamlı) komandit şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar sermaye şirketidir. Bu Kanunun uygulanmasında, Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tâbi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi sayılır.

b) Kooperatifler: Kooperatifler Kanununa veya özel kanunlarına göre kurulan kooperatifler ile benzer nitelikteki yabancı kooperatifleri ifade eder.

c) İktisadî kamu kuruluşları: Devlete, il özel idarelerine, belediyelere, diğer kamu idarelerine ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup, faaliyetleri devamlı bulunan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler iktisadî kamu kuruluşudur.

d) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır. İktisadî kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemez.

e) İş ortaklıkları: Kurumların kendi aralarında veya şahıs ortaklıkları ya da gerçek kişilerle, belli bir işin birlikte yapılmasını ortaklaşa yüklenmek ve kazancını paylaşmak amacıyla kurdukları ortaklıklardan bu şekilde mükellefiyet tesis edilmesini talep edenler iş ortaklıklarıdır. Ortak girişim veya konsorsiyum şeklinde olabilir. Bunların tüzel kişiliklerinin olmaması mükellefiyetlerini etkilemez.

3) KV'DE TAM VE DAR MÜKELLEFİYET

a) Tam mükellefiyet: Kanunun 1 inci maddesinde sayılı kurumlardan kanunî veya iş merkezi Türkiye'de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

b) Dar mükellefiyet: Kanunun 1 inci maddesinde sayılı kurumlardan kanunî ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler.

Kanunî merkez: Vergiye tâbi kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkezdir.

İş merkezi: İş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkezdir.

5) KV'DEN İSTİSNA TUTULMUŞ KAZANÇLAR

1) Tam mükellefiyete tâbi başka bir kurumun sermayesine katılmaları nedeniyle elde ettikleri iştirak kazançları (Fonların katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları hariç),

2) Tam mükellefiyete tâbi başka bir kurumun kârına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları.

3) Girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,

4) Gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,

5) Emeklilik yatırım fonlarının kazançları,

6) Konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları.

7) Kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların % 75'lik kısmı.

8) Kurumların yurt dışında bulunan iş yerleri veya daimî temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri kurum kazançları.

9) Yurt dışında yapılan inşaat, onarım, montaj işleri ile teknik hizmetlerden sağlanarak Türkiye'de genel sonuç hesaplarına intikal ettirilen kazançlar.

10) Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okulları ile Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usûller çerçevesinde beş hesap dönemi itibarıyla elde edilen kazançlar (İstisna, belirtilen okulların ve rehabilitasyon merkezlerinin faaliyete geçtiği hesap döneminden itibaren başlar.).

i) Kooperatif ortaklarının yönetim gideri karşılığı olarak ödedikleri paralardan harcanmayarak iade edilen kısımlar (risturn).

6) KV'NİN MATRAHI: SAFÎ KURUM KAZANCI

Kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safî kurum kazancı üzerinden hesaplanır. Safî kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Kurumlar vergisinden yabancı ülkelerde ödenen vergiler, ödenen geçici vergiler ve tevkifat yoluyla ödenen vergiler mahsup edilir.

7) KV'DE KONTROL EDİLEN YABANCI KURUM KAZANCI

Tam mükellef gerçek kişi ve kurumların doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kurum kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın belli şartların birlikte gerçekleşmesi halinde, Türkiye'de kurumlar vergisine tâbidir. Türkiye'de vergilenmiş kazancın yurt dışındaki kurum tarafından sonradan dağıtılması durumunda, elde edilen kâr paylarının vergilenmemiş kısmı kurumlar vergisine tâbi tutulur.

8) KV'DE HASILATTAN İNDİRİLEBİLECEK GİDERLER

a) Menkul kıymet ihraç giderleri.

b) Kuruluş ve örgütlenme giderleri.

c) Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri.

ç) Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı.

d) Katılım bankalarınca katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları.

e) Sigorta ve reasürans şirketlerinde bilânço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait olup, aşağıda belirtilen teknik karşılıklar;

1) Muallak hasar ve tazminat karşılıkları; tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş hasar ve tazminat bedelleri

2) Kazanılmamış prim karşılıkları

3) Hayat sigortalarında matematik karşılıklar

4) Deprem hasar karşılıkları

5) Bir bilânço döneminde ayrılan sigorta teknik karşılıkları, ertesi bilânço döneminde aynen kâra eklenir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirilebilecek kalemlerden biridir?

A) Örtülü kazançlar
B) Kurumlar vergisi
C) Yedek akçeler
D) Örtülü sermaye üzerinden ödenen faizler
E) Mahkeme kararı üzerine ödenen tazminatlar

Yanıt (E)

KPSS - 2002

CEVA 9) KV'DE ZARAR MAHSUBU

Kurumlar vergisi matrahının tespitinde, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek şartıyla aşağıda belirtilen zararlar indirim konusu yapılır:

a) Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar.

b) Türkiye'de kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarla ilgili olanlar hariç olmak üzere, beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla yurt dışı faaliyetlerden doğan zararlar;

1) Faaliyette bulunulan ülkenin vergi kanunlarına göre beyan edilen vergi matrahlarının zarar dahil, her yıl o ülke mevzuatına göre denetim yetkisi verilen kuruluşlarca rapora bağlanması, ve bu raporun aslı ile tercüme edilmiş bir örneğinin Türkiye'deki ilgili vergi dairesine ibrazı, halinde indirim konusu yapılır.

10) KV'DE BEYANNAME ÜZERİNDEN YAPILABİLECEK İNDİRİMLER

Kurumlar vergisi matrahının tespitinde; kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla, kurum kazancından sırasıyla aşağıdaki indirimler yapılır:

a) Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 100'ü oranında hesaplanacak "Ar-Ge indirimi".

b) Yapılan sponsorluk harcamalarının sözü edilen kanunlar uyarınca tespit edilen amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50'si.

c) Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlara makbuz karşılığında eğitim, sağlık, kültür ve sanat alanında yapılan bağış ve yardımların tamamı, diğer bağış ve yardımlarda ise o yıla ait kurum kazancının % 5'ine kadar olan kısmı.

e) Bakanlar Kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığı ile makbuz karşılığı yapılan aynî ve nakdî bağışların tamamı.

11) KV'DE KABUL EDİLMEYEN İNDİRİMLER

a) Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.

b) Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler.

c) Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar.

ç) Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler

d) KVK'na göre hesaplanan kurumlar vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri.

e) Menkul kıymetlerin itibarî değerlerinin altında ihracından doğan zararlar ile bu menkul kıymetlere ilişkin olarak ödenen komisyonlar ve benzeri her türlü giderler.

f) Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan; yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz taşıtları ile uçak, helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ve amortismanları.

g) Sözleşmelerde ceza şartı olarak konulan tazminatlar hariç olmak üzere kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddî ve manevî zarar tazminat giderleri.

h) Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

12) KV'DE ÖRTÜLÜ SERMAYE

Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden (ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu kişiler) doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır. Ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar % 50 oranında dikkate alınır.

ÖRTÜLÜ SERMAYE SAYILMAYAN BORÇLANMALAR:

a) Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayri nakdî teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar.

b) Kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandırdığı borçlanmalar.

c) Bankalar tarafından yapılan borçlanmalar.

ç) Finansal kiralama şirketleri, finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar.

13)KV'DE TRANSFER FİYATLANDIRMASI YOLUYLA ÖRTÜLÜ KAZANÇ DAĞITIMI

Kurumlar, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır. Alım, satım, imalat ve inşaat işlemleri, kiralama ve kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler her hal ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir.

Emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade eder. Emsallere uygunluk ilkesi doğrultusunda tespit edilen fiyat veya bedellere ilişkin hesaplamalara ait kayıt, cetvel ve belgelerin ispat edici kâğıtlar olarak saklanması zorunludur. Kurumlar, ilişkili kişilerle yaptığı işlemlerde uygulayacağı fiyat veya bedelleri, aşağıdaki yöntemlerden işlemin mahiyetine en uygun olanını kullanarak tespit eder:

a) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi: Bir mükellefin uygulayacağı emsallere uygun satış fiyatının, karşılaştırılabilir mal veya hizmet alım ya da satımında bulunan ve aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak tespit edilmesini ifade eder.

b) Maliyet artı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, ilgili mal veya hizmet maliyetlerinin makul bir brüt kâr oranı kadar artırılması suretiyle hesaplanmasını ifade eder.

c) Yeniden satış fiyatı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, işlem konusu mal veya hizmetlerin aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yeniden satılması halinde uygulanacak fiyattan, makul bir brüt satış kârı düşülerek hesaplanmasını ifade eder.

ç) Emsallere uygun fiyata yukarıdaki yöntemlerden herhangi birisi ile ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemlerin mahiyetine uygun olarak kendi belirleyeceği diğer yöntemleri kullanabilir.

14)KV'DE BEYAN ESASI VE BEYANNAME TÜRLERİ

Kurumlar vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarh olunur. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin sonuçlarını içerir.

Her mükellef vergiye tâbi kazancının tamamı için bir beyanname verir. Ancak, tüzel kişiliği bulunmayan iktisadî kamu kuruluşları ile dernek ve vakıflara ait iktisadî işletmelerden her biri için, bunların bağlı olduğu kamu tüzel kişileri ile dernek ve vakıflar tarafından ayrı beyanname verilir.

Mükelleflerin şubeleri, ajansları, alım-satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı diğer iş yerleri için, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi ayrı beyanname verilmez. Kooperatiflerin gelirlerinin vergi kesintisine tâbi tutulan taşınmaz kira gelirlerinden ibaret olması halinde, bu gelirler için beyanname verilmez.

Mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi, kurumun kanunî veya iş merkezinin bulunduğu yerin vergi dairesidir. Maliye Bakanlığı, mükelleflerin bağlı oldukları vergi dairelerini, kanunî veya iş merkezlerine bakmaksızın belirlemeye yetkilidir.

A) YILLIK BEYANNAME

Kurumlar vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü (genel olarak Nisan ayının yirmi beşinci günü) akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir. Tarhiyatın muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde ise ülkeyi terk etmesinden önceki onbeş gün içinde verilir.

B) MUHTASAR BEYANNAME

Vergi kesintisi yapmak zorunda olanlar, bu vergileri ödeme veya tahakkukun yapıldığı yer itibarıyla bağlı oldukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirmek zorundadırlar. Muhtasar beyanname konusunda Gelir Vergisi Kanununda belirlenen usül ve esaslar, bu maddeye göre verilecek muhtasar beyannameler hakkında da uygulanır.

C) ÖZEL BEYANNAME

Dar mükellefiyete tâbi olan yabancı kurumların vergiye tâbi kazancının Gelir Vergisi Kanununda yazılı diğer kazanç ve iratlardan (telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka ve benzeri gayrimaddî hakların satışı, devir ve temliki karşılığında alınan bedeller hariç) ibaret bulunması halinde, yabancı kurum veya Türkiye'de adına hareket eden kimse, bu kazançları elde edilme tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kanunun 27 nci maddesinde belirtilen vergi dairesine beyanname ile bildirmek zorundadır.

Diğer kazanç ve iratlara ilişkin olarak Türkiye'ye bizzat getirilen nakdî veya aynî sermaye karşılığında elde edilen menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin elden çıkarılması sırasında oluşan kur farkı kazancına dair hükümler hariç olmak üzere, Gelir Vergisi Kanununda yer alan vergilendirmeme hususundaki istisna, kayıt, şart ve sürelere ait sınırlamalar dikkate alınmaz.

15)KV'DE ÖDEME SÜRELERİ

Dar mükellefiyette kurumlar vergisi;

a) Yıllık beyanname ile bildirilenlerde beyannamenin verildiği ayın (Nisan) sonuna kadar,

b) Muhtasar beyanname ile bildirilenlerde beyannamenin verildiği ayın yirmialtıncı günü akşamına kadar,

c) Özel beyannameyle bildirilenler ile tarhiyatın muhatabının Türkiye'yi terk etmesi veya tasfiye ve birleşme hallerinde verilecek beyannamelerde ise beyanname verme süresi içinde,

d) Tasfiye ve birleşme halinde, tasfiye edilen veya birleşen kurumlar adına tasfiye veya birleşme kârı üzerinden tarh olunan vergiler, tasfiye veya birleşme nedeniyle infisah eden kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içinde ödenir. Tasfiye edilen veya birleşen kurumların bu Kanuna göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenir.

16)KV'DE VERGİLENDİRME DÖNEMİ VE TARHİYAT

Kurumlar vergisinde vergilendirme dönemi, hesap dönemidir. Kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerin vergilendirme dönemi ise özel hesap dönemleridir.

Kesinti suretiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık beyanname verilmeyen hallerde, vergi kesintisinin ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır.

Kurumlar vergisi, beyannamenin verildiği vergi dairesince tarh olunur. Kurumlar vergisi, bu Kanuna göre mükellef olanların tüzel kişiliği adına; iktisadî kamu kuruluşları ile derneklere ve vakıflara ait iktisadî işletmelerden tüzel kişiliği haiz olmayanlar için bağlı oldukları kamu tüzel kişileri ya da dernek veya vakıf adına; fonlarda fonun kurucusu adına; iş ortaklıklarında ise verginin ödenmesinden müteselsilen sorumlu olmak üzere yönetici ortak veya ortaklardan herhangi birisi adına tarh olunur. Kurumlar vergisi, bağlı olunan vergi dairesine beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi izleyen üç gün içinde tarh edilir.

17)YABANCI ULAŞTIRMA KURUMLARINDA KURUM KAZANCININ TESPİTİ

Yabancı ulaştırma kurumlarının vergiye matrah olacak kurum kazancı, hasılata ortalama emsal oranlarının uygulanması suretiyle hesaplanır.

Ortalama emsal oranları, Türkiye'de daimî veya arızî olarak çalışan bütün kurumlar için;

a) Kara taşımacılığında % 12,

b) Deniz taşımacılığında % 15,

c) Hava taşımacılığında % 5,

olarak uygulanır.

18)KURUMLAR VERGİSİ VE GEÇİCİ VERGİ ORANI

Kurumlar vergisi, kurum kazancı üzerinden % 20 oranında alınır.

Kurumlar vergisi mükelleflerince, (dar mükellefiyete tâbi kurumlarda ticarî ve ziraî kazançlarla sınırlı olarak) cârî vergilendirme döneminin kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre ve cârî dönemin kurumlar vergisi oranında (%20) geçici vergi ödenir. Tam mükellef kurumlar için geçerli olan esaslar, dar mükellef kurumlara da aynen uygulanır.

Bakanlar Kurulu, geçici vergi oranını 5 puana kadar indirmeye veya tekrar kanunî seviyesine kadar getirmeye yetkilidir.

konu testi

1. Aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisi mükelleflerinden biri değildir?

A) Dernek ve vakıflara ait işletmeler
B) Limited şirketler
C) Adi komandit şirketler
D) İktisadi kamu kuruluşları
E) Anonim şirketler

2. Kurumlar vergisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Gerçek kişilerin gelirleri üzerinden alınır.
B) Bir taksitte ödenir.
C) Devletin, kurumları denetlemesi açısından etkin bir araçtır.
D) Vergi adaletini gerçekleştirmek amacıyla alınır.
E) İki tür mükellefiyet söz konudur.

3. Aşağıdaki tesislerden hangilerinin inşası için bu kuruluşlara yapılan bağış ve yardımların tamamı kurum kazancından indirilebilir?

I. Okul
II. Çocuk yuvası
III. Huzur evi
IV. Lojman

A) Yalnız III
B) I ve II
C) II ve IV
D) I, II ve III
E) I, III ve IV

4. Kurumlar vergisinin özellikleriyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaysız vergidir
B) Yansımaz
C) Konusu gelirdir
D) Artan oranlıdır
E) Ad valorem vergidir

5. Aşağıdaki mükelleflerden hangisi kurumlar vergisi mükellefi değildir?

A) Limited şirket
B) Paylı (eshamlı) komandit şirket
C) Kollektif şirket
D) Anonim şirket
E) Kooperatif

6. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun uygulanmasında aşağıdakilerden hangisi sermaye şirketi sayılır?

A) Kooperatif
B) Kolektif şirket
C) Adi şirket
D) Adi Komandit şirket
E) SPK'ya tabi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar

7. Kurumlar Vergisinin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gerçek kişilerin elde ettiği gelirler
B) Kurum kazancı
C) Kurum harcamaları
D) Tüzel kişiler
E) Gerçek kişiler

8. Aşağıdaki şıklardan hangisinde kurumlar vergisine tâbi kurumlar tam olarak verilmiştir?

A) Sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadî kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler
B) Sermaye şirketleri, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, iş ortaklıkları
C) Sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadî kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, iş ortaklıkları
D) Sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadî kamu kuruluşları, dernek veya vakıflar, iş ortaklıkları
E) Sermaye şirketleri, kooperatifler, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, iş ortaklıkları

9. Aşağıdakilerden hangisinde kurumlar vergisi mükellefi olmak, mükellefiyet tesis edilmesinin talep edilmesine (isteğe) bağlıdır?

A) Limited şirket
B) Paylı (eshamlı) komandit şirket
C) İş ortaklığı
D) Anonim şirket
E) Kooperatif

10. Aşağıda sayılan kurumlardan hangisi kurumlar vergisinden muaf değildir?

A) Kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen okullar, okul atölyeleri
B) Kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen konservatuvarlar, kütüphaneler, tiyatrolar, müzeler, sergiler
C) Kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen numune fidanlıkları, tohum ve hayvan üretme istasyonları
D) Her türlü yarış yerleri, kitap, gazete, dergi yayınevleri ve benzeri kuruluşlar
E) Kanunla kurulan emekli ve yardım sandıkları ile sosyal güvenlik kurumları

11. Aşağıda sayılan kurumlardan hangisi kurumlar vergisinden muaf değildir?

A) Kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen hastane, klinik, dispanser, sanatoryum, huzurevi, çocuk bakımevi
B) Kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen şefkat, rehin ve yardım sandıkları, sosyal yardım kurumları
C) Ceza ve infaz kurumları ile tutukevlerine ait işyurtları, darülaceze atölyeleri, öğrenci yurtları, pansiyonları
D) Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait olup üçüncü kişilere kiralanan kreş ve konukevleri
E) Kamu idare ve kuruluşları tarafından açılan bütün sergiler, fuarlar ve panayırlar

12. Aşağıda sayılan kurumlardan hangisi kurumlar vergisinden muaf değildir?

A) Tüketim ve taşımacılık kooperatifleri
B) Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin alt yapılarını hazırlamak amacıyla oluşturulan ve kazancının tamamını bu yerlerin ortak ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanan iktisadî işletmeler
C) Yerel yönetimler ile bunların oluşturdukları birlikler veya bunlara bağlı kuruluşlar tarafından işletilen kanal, boru ve benzeri yollarla dağıtım yapan su işletmeleri
D) Yerel yönetimlere ait ve belediye sınırları içinde faaliyette bulunan yolcu taşıma işletmeleri
E) Kesim, taşıma ve muhafaza işleriyle sınırlı olmak üzere yerel yönetimlere ait mezbahalar

13. Kurumlar vergisinde kurum kazancının tespitinde aşağıdaki giderlerden hangisi, hasılattan indirilemez?

A) Menkul kıymet ihraç giderleri
B) Kuruluş ve örgütlenme giderleri
C) Genel kurul toplantıları için yapılan giderler
D) Birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri
E) Öz sermaye ve örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler

14. Kurumlar vergisinde kurum kazancının tespitinde aşağıdaki giderlerden hangisi, hasılattan indirilemez?

A) Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı
B) Ayrılan yedek akçeler
C) Katılım bankalarınca katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları
D) Sigorta şirketlerinde bilânço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait teknik karşılıklar
E) Reasürans şirketlerinde bilânço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait teknik karşılıklar

15. Kurumlar vergisinde kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin kaç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır?

A) Bir katı
B) İki katı
C) Üç katı
D) Dört katı
E) Beş katı

16. Kurumlar vergisinde örtülü sermayenin hesaplanmasında, ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % kaç oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu kurum ya da hisselerinin en az % kaçını elinde bulunduran kişi ilişkili kişi sayılır?

A) Yüzde 5
B) Yüzde 10
C) Yüzde 30
D) Yüzde 50
E) Yüzde 100

17. Kurumlar vergisinde, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olması hangi ilkeyi ifade eder?

A) Uygunluk ilkesi
B) Eşitlik ilkesi
C) Emsallere uygunluk ilkesi
D) Emsallere eşitlik ilkesi
E) Emsal bedel ilkesi

18. Kurumlar vergisinde bir mükellefin uygulayacağı emsallere uygun satış fiyatının, karşılaştırılabilir mal veya hizmet alım ya da satımında bulunan ve aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak tespit edilmesi hangi yöntemi ifade eder?

A) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi
B) Maliyet artı yöntemi
C) Yeniden satış fiyatı yöntemi
D) Kendi belirleyeceği yöntem
E) Hiçbiri

19. Kurumlar vergisinde emsallere uygun fiyatın, ilgili mal veya hizmet maliyetlerinin makul bir brüt kâr oranı kadar artırılması suretiyle hesaplanması hangi yöntemi ifade eder?

A) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi
B) Maliyet artı yöntemi
C) Yeniden satış fiyatı yöntemi
D) Kendi belirleyeceği yöntem
E) Hiçbiri

20. Kurumlar vergisinde emsallere uygun fiyatın, işlem konusu mal veya hizmetlerin aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yeniden satılması halinde uygulanacak fiyattan, makul bir brüt satış kârı düşülerek hesaplanması hangi yöntemi ifade eder?

A) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi
B) Maliyet artı yöntemi
C) Yeniden satış fiyatı yöntemi
D) Kendi belirleyeceği yöntem
E) Hepsi

21. Kurumlar vergisinde, karşılaştırılabilir fiyat yöntemi, maliyet artı yöntemi ve yeniden satış fiyatı yöntemi ile emsallere uygun fiyata ulaşma olanağı yoksa mükellef, hangi yöntemi kullanabilir?

A) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi
B) Maliyet artı yöntemi
C) Yeniden satış fiyatı yöntemi
D) Kendi belirleyeceği yöntem
E) Hiçbiri

22. Aşağıdaki şıklardan hangisinde Kurumlar Vergisi kapsamında verilen beyannameler bütün olarak gösterilmiştir?

A) Sadece Yıllık Beyanname
B) Sadece Muhtasar Beyanname
C) Sadece Gelir Vergisi Beyannamesi
D) Yıllık, Muhtasar ve Özel Beyanname
E) Yıllık, Muhtasar ve Münferit Beyanname

23. Kurumlar vergisi yıllık beyannamesi ne zaman verilir?

A) İzleyen yılın Ocak ayının başından yirmi beşinci günü akşamına kadar
B) İzleyen yılın Şubat ayının başından yirmi beşinci günü akşamına kadar
C) Hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın (genelde Nisan ayı) birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar
D) İzleyen yılın Haziran ayının başından yirmi beşinci günü akşamına kadar
E) İzleyen yılın Mayıs ayının başından yirmi beşinci günü akşamına kadar

24. Kurumlar vergisinde tarhiyatın muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde, yıllık beyanname ülkeyi terk etmesinden önceki kaç gün içinde verirlir?

A) 10 gün
B) 15 gün
C) 1 ay
D) 4 ay
E) 6 ay

25. Stopoj (tevkifat) yapan kurumlar vergisi mükellefleri, bir ay içinde yaptıkları ödemeler veya tahakkuk ettirdikleri karlar ve iratlar ile bunlardan tevkif ettikleri kesintilerle ilgili muhtasar beyannameyi en son ne zaman verirler?

A) İzleyen yılın Ocak ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
B) İzleyen yılın Şubat ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
C) İzleyen yılın Mart ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
D) İzleyen yılın Nisan ayının başından yirmibeşinci günü akşamına kadar
E) Ertesi ayın yirmi üçüncü günü akşamına kadar

26. Kurumlar vergisinde yabancı ulaştırma kurumlarının vergiye matrah olacak kurum kazancı, hasılata hangi oranların uygulanması suretiyle hesaplanır?

A) Marjinal emsal oranları
B) Ortalama emsal oranları
C) Genel emsal oranları
D) Piyasa emsal oranları
E) Değişken emsal oranları

27. Kurumlar vergisinde Türkiye'de daimî veya arızî olarak çalışan bütün kurumlar için uygulanacak ortalama emsal oranlarıyla ilgili olarak aşağıdaki oranlardan hangisi doğrudur?

A) Kara taşımacılığında % 10, Deniz taşımacılığında % 15, Hava taşımacılığında % 20
B) Kara taşımacılığında % 12, Deniz taşımacılığında % 15, Hava taşımacılığında % 5
C) Kara taşımacılığında % 10, Deniz taşımacılığında % 20, Hava taşımacılığında % 30
D) Kara taşımacılığında % 10, Deniz taşımacılığında % 5, Hava taşımacılığında % 5
E) Kara taşımacılığında % 12, Deniz taşımacılığında % 20, Hava taşımacılığında % 15

28. Kurumlar vergisi oranı yüzde kaçtır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 18
D) Yüzde 30
E) Yüzde 15

29. Kurumlar vergisi mükellefleri yüzde kaç oranında geçici vergi öderler?

A) Yüzde 5
B) Yüzde 20
C) Yüzde 18
D) Câri dönemin kurumlar vergisi oranının yarısı kadar
E) Geçici vergi ödemezler

30. Kurumlar Vergisi Kanununa göre; aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisi mükellefi değildir?

A) Kooperatifler
B) Eshamlı komandit şirketler
C) İş ortaklıkları
D) Dernek ve vakıflar
E) Limited şirketler

31. Kurumlar Vergisi Kanununa göre; aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisinden muaf değildir?

A) Tüketim kooperatifleri
B) Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
C) Belediye sınırları içinde faaliyette bulunan yolcu taşıma işletmeleri
D) Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
E) Belediyeler

yanıtlar

1. C	**9.** C	**17.** C	**25.** E
2. A	**10.** D	**18.** A	**26.** B
3. D	**11.** D	**19.** B	**27.** B
4. D	**12.** A	**20.** C	**28.** B
5. C	**13.** E	**21.** D	**29.** B
6. E	**14.** B	**22.** D	**30.** D
7. B	**15.** C	**23.** C	**31.** A
8. C	**16.** B	**24.** B	

III. GEÇİCİ (PEŞİN) VERGİ UYGULAMASI

Gerçek kişilerin bir takvim yılında elde ettikleri gelirler, ertesi yılın Mart ayında (kurumlar vergisi Nisan ayında) beyan edilmekte olup, tahakkuk eden vergi, gelir vergisinde iki eşit taksitte, kurumlar vergisinde ise tek taksitte ödenmektedir. Ertesi yıla sarkan beyanı ve taksitlendirme nedeniyle vergilerin de ileri bir zamanda tahsil edilmesi vergi gelirlerinin reel değerinin enflasyon nedeniyle erimesine (Olivera Tanzi etkisi) yol açmaktadır. Söz konusu erimeyi telafi edebilmek amacıyla, 3505 sayılı Kanunla getirilen geçici vergi uygulaması 01.01.1989 tarihinden itibaren mevzuatımıza girmiş bulunmaktadır. Geçici vergi bir nihai vergilendirme sistemi olmayıp sadece, daha sonra ödenecek olan gelir vergisinden mahsup edilmek üzere alınan bir vergidir. Yani bir peşin ödeme veya ön ödeme sistemidir.

a) Geçici Verginin Mükellefleri ve Tabi Oldukları Geçici Vergi Oranları

* Gerçek Usulde Vergiye Tabi Ticari Kazanç Sahipleri (% 15 geçici vergi oranı uygulanır)
* Serbest Meslek Kazanç Sahipleri (% 15 geçici vergi oranı uygulanır)
* Kurumlar Vergisi Mükellefleri (% 20 geçici vergi oranı uygulanır)

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi geçici vergi ödemekle yükümlüdür?

A) Basit usulde vergilendirilenler
B) Ücret geliri elde edenler
C) Zirai kazanç sahipleri
D) Serbest meslek kazancı sahipleri
E) Diğer kazanç ve irat geliri elde edenler

Yanıt (D)

KPSS - 2001

b) Geçici Vergi Kapsamına Girmeyen Kazançlar:

· Basit Usulde tespit edilen ticari kazançlar,
· Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarma İşlerinden Elde Edilen Kazançlar, (GVK.Md.42)
· Noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar.

c) Geçici Vergi Dönemleri

DÖNEMLER	BEYAN ZAMANI	ÖDEME ZAMANI
Ocak-Şubat-Mart	14 Mayıs	17 Mayıs
Nisan-Mayıs-Haziran	14 Ağustos	17 Ağustos
Temmuz-Ağustos-Eylül	14 Kasım	17 Kasım
Ekim-Kasım-Aralık	14 Şubat	17 Şubat

- Özel Hesap Dönemi Tayin Edilenler İçin

Özel hesap döneminin başlangıç tarihinden itibaren üçer aylık dönemler olarak hesaplanır.

d) Geçici Verginin Eksik Beyan Edilmesi

Geçmiş dönemlere ait geçici verginin % 10'u aşan tutarda eksik beyan edilmesi halinde tespit edilen bu kısım için re'sen veya ikmalen geçici vergi tarh edilir. Bu durumda tarh edilecek ek vergi için vergi ziyaı cezası ve gecikme faizi uygulanır. Geçici vergi beyannamesi vermeyen mükellefler için % 10'luk yanılma payı uygulanmayacaktır.

e) Yanılma Payı

% 10'luk yanılma payı, beyan edilmesi gereken (beyan edilmiş olan değil) geçici vergi matrahı üzerinden hesaplanır. Ayrıca, verilen geçici vergi beyannamesinde matrah beyan etmeyen mükellefler için de beyan edilmesi gereken vergi matrahının % 10'u kadar bir yanılma payı söz konusu olacaktır.

konu testi

1. Ticari kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) ile serbest meslek erbabı cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere,yüzde kaç oranında geçici (peşin) vergi öderler?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 15 (esas tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan oranda)
C) Yüzde 20
D) Yüzde 25
E) Yüzde 0

2. Kurumlar vergisi mükellefleri cari vergilendirme döneminin kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere,yüzde kaç oranında geçici (peşin) vergi öderler?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 15 (esas tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan oranda)
C) Yüzde 20
D) Yüzde 25
E) Yüzde 0

3. Geçici vergilemede vergilendirme dönemi ne kadardır?

A) 1 ay
B) 2 ay
C) 3 ay
D) 6 ay
E) 1 yıl

4. Hesaplanan geçici vergi üç aylık dönemi izleyen ikinci ayın kaçıncı günü akşamına kadar bağlı olunan vergi dairesine beyan edilir ve kaçıncı günü akşamına kadar ödenir?

A) 10 ve 17
B) 14 ve 17
C) 15 ve 30
D) 25 ve 30
E) 23 ve 26

5. Aşağıdakilerden hangisi geçici verginin mükellefleri arasında değildir?

A) İkinci sınıf tacirler
B) Basit Usulde Vergiye Tabi Ticari Kazanç Sahipleri
C) Serbest Meslek Kazanç Sahipleri
D) Kurumlar Vergisi Mükellefleri
E) Birinci sınıf tacirler

6. Aşağıdakilerden hangisi geçici vergi kapsamına girmeyen kazançlar arasındadır?

A) Sadece Basit Usulde tespit edilen ticari kazançlar
B) Sadece Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarma İşlerinden Elde Edilen Kazançlar
C) Sadece Noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar
D) Sadece Serbest Meslek Kazançları
E) İlk üçü

7. **Geçici vergi matrahının belirlenmesinde peşin tahsil edilen bir yıllık abonelik bedelinin ne kadarı dikkate alınır?**

A) Tamamı
B) Yarısı
C) Sadece beyan edilen geçici vergi dönemine isabet eden kısmı
D) Altıda biri
E) Beşte biri

8. **Aşağıdakilerden hangisi gelirlerin toplamından yapılacak mahsup veya indirimlerden biri değildir?**

A) Bağış ve yardımlar
B) Zararlar
C) Şahıs sigorta primleri
D) Sosyal güvenlik primleri
E) Geçici vergi

9. **Geçici vergide yanılma payı yüzde kaçtır?**

A) Yüzde 5
B) Yüzde 10
C) Yüzde 15
D) Yüzde 20
E) Yüzde 50

yanıtlar

1. B	**4.** B	**7.** C
2. C	**5.** B	**8.** E
3. C	**6.** E	**9.** B

IV- MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ (MTV)

Motorlu taşıtlar vergisini düzenleyen 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) Kanunu, 23.2.1963 tarih ve 11342 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Motorlu taşıtlar vergisi spesifik bir vergidir. Verginin matrahı motorlu taşıtların yaşı, silindir hacmi, koltuk sayısı, azami kalkış ağırlığı gibi fiziki ölçütlerdir.

1) MTV'NİN KONUSU

a) Karayolları Trafik Kanununa göre trafik şube veya bürolarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan motorlu kara taşıtları,

b) Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş olan uçak ve helikopterler,

c) Liman veya belediye siciline kayıt ve tescil edilmiş olan motorlu deniz taşıtları,

Motorlu Taşıtlar Vergisine tabidir.

1. MTV'NİN MATRAHI

Motorlu taşıtlar vergisinin matrahı spesifiktir, yani yaş, silindir hacmi, koltuk sayısı, beygir gücü, azami kalkış ağırlığı gibi fiziki ölçütlerdir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Motorlu taşıtlar vergisinin vergileme ölçüsü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Spesifik tarife
B) Advalorem tarife
C) Artan oranlı tarife
D) Azalan oranlı tarife
E) Tek oranlı tarife

Yanıt (A)

KPSS - 2001

2. MTV'NİN MÜKELLEFİ

Motorlu Taşıtlar Vergisinin mükellefi; trafik, belediye veya liman sicili ile Ulaştırma Bakanlığınca tutulan sivil hava vasıtaları sicilinde adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek ve tüzel kişilerdir.

3) MTV'DEN İSTİSNALAR

a) Genel bütçeye dahil daireler, özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyelerle köy tüzelkişiliklerince iktisap edilerek bu daire ve idareler adına kayıt ve tescil edilen taşıtlar (Bu dairelere bağlı olup, ayrı tüzelkişiliği olan işletmeler ile özel kanunlarında malları Devlet malı sayılmış olan kuruluşların taşıtları hariç),

b) Karşılıklı olmak şartıyla, yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçilik ve konsolosluklarıyla, elçi, maslahatgüzar ve konsoloslarına (Fahri konsoloslar hariç) ve o devletin uyruğunda bulunan elçilik ve konsolosluk memurlarına ve merkezi Türkiye'de bulunan uluslararası kurullar ile bu kurulların yabancı uyruklu memurlarına ve resmi bir görev için yurda gelen delege ve heyetlere ve bu heyetlere mensup yabancı uyruklu kişilere ait taşıtlar.

c) Sakatlık dereceleri % 90 ve daha fazla olan malûl ve engellilerin adlarına kayıtlı taşıtlar ile diğer malûl ve engellilerin, bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtlar.

d) Temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimleri veya hisseleri kısmen veya tamamen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna intikal eden bankalara, tasfiyeleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu eliyle yürütülen müflis bankaların iflâs idarelerine ait taşıtlar.

4) MTV'DE MÜKELLEFİYETİN BAŞLAMASI VE SONA ERMESİ

Mükellefiyetin Başlaması: Motorlu taşıtlar vergisi mükellefiyeti motorlu taşıtların trafik, liman veya belediye sicili ile Ulaştırma Bakanlığı tarafından tutulan sivil hava vasıtaları siciline kayıt ve tescili ile başlar.

Şu kadar ki mükellefiyet;

a) Takvim yılının ilk altı ayı içinde yeni kayıt ve tescil edilen taşıtlarda kayıt ve tescilin yapıldığı takvim yılı başından, son altı ayı içinde yeni kayıt ve tescil edilen taşıtlarda ise, son altı aylık dönemin başından itibaren,

b) Kayıt ve tescilli olup da devir ve temlik sebebiyle kayıt ve tescil yapılan taşıtlarda değişiklik, takvim yılının ilk altı ayında yapılmış ise takip eden son altı aylık dönemin başından; son altı ayında yapılmış ise takip eden takvim yılı başından itibaren,

Nazara alınır.

Mükellefiyetin Sona Ermesi: Motorlu taşıtların trafik, liman veya belediye sicili ile Ulaştırma Bakanlığı tarafından tutulan sivil hava vasıtaları siciline ait kayıtlarının silinmesi halinde, silinme takvim yılının ilk altı ayı içinde yapılmış ise ikinci altı aylık dönemin başından, ikinci altı aylık dönem içinde yapılmışsa takip eden takvim yılı başından itibaren mükellefiyet sona erer.

6) VERGİNİN TARH, TEBLİĞ VE ÖDENMESİ

Motorlu taşıtlar vergisi, taşıtların kayıt ve tescilinin yapıldığı yerin vergi dairesi tarafından her yıl Ocak ayının başında yıllık olarak tahakkuk ettirilmiş sayılır. Şu kadar ki, yıl içinde vergi miktarlarında bir değişiklik olması halinde, bu değişikliğe göre ödenecek vergi; değişiklik, takvim yılının ilk altı ayında yapılmış ise takip eden son altı aylık dönemin başında, son altı ayında yapılmış ise takip eden takvim yılı başında tahakkuk ettirilmiş sayılır.

Tahakkuk ettirilen vergi, ayrıca mükellefe tebliğ olunmaz ve vergi tahakkuk ettirilen günde tebliğ edilmiş sayılır.

Motorlu taşıtlar vergisi her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte ödenir. Takvim yılının ilk altı ayında, taşıtın bünyesinde bir değişiklik olması veya verginin artırılması veya azaltılması halinde ikinci taksit, yeni duruma göre ödenir.

Her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan vergi miktarları o yıl için Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerleme oranında artırılır.

konu testi

1. Motorlu taşıtlar vergisinde vergiyi doğuran olay hangisidir?

A) Kayıt ve tescil
B) Elde etme
C) İktisap
D) Teslim
E) Elden çıkarma

2. Motorlu Taşıtlar Vergisinin mükellefi kimdir?

A) Sahip
B) Zılyed
C) Mutasarrıf
D) Adına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek veya tüzel kişi
E) Kullanan

3. Motorlu taşıtlar vergisiyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Konusu servettir
B) Dolaysız vergidir
C) Spesifik vergidir
D) Matrahı değerdir
E) Yansımaz

4. Aşağıdaki taşıtlardan hangisi motorlu taşıtlar vergisinin kapsamına girmez?

A) Trafik şube veya bürolarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan motorlu kara taşıtları
B) Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş olan uçaklar
C) Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş olan helikopterler
D) Liman veya belediye siciline kayıt ve tescil edilmiş olan motorlu deniz taşıtları
E) Makine kuvvetiyle hareket etmeyen taşıtlar

5. Motorlu taşıtlar vergisi açısından motorlu taşıtlarda model yılına göre geçen süreyi ifade eden ve takvim yılı itibarıyla tespit edilerek vergilemede dikkate alınan özellik nedir?

A) Yaş
B) Kayıt ve tescil
C) Vergileme dönemi
D) Beygir gücü
E) Motor silindir hacmi

6. Motorlu taşıtlar vergisinde Türkkuşu ve Türk Hava Kurumuna ait olan uçak ve helikopterler hangi tarifeye göre vergilendirilir?

A) (I) sayılı tarife
B) (II) sayılı tarife
C) (III) sayılı tarife
D) (IV) sayılı tarife
E) Vergiye tabi değildir

7. Motorlu taşıtlar vergisinde aşağıdaki vergileme ölçütlerinden hangileri asla kullanılmaz?

A) Oturma yeri, motor silindir hacmi ve yaş
B) Oturma yeri, azami toplam ağırlık ve yaş
C) Motor gücü (BG) ve yaş
D) Azami kalkış ağırlığı ve yaş
E) Taşıtın fiyatı veya kasko değeri

8. Motorlu taşıtlar vergisinde aşağıdaki vergileme ölçütlerinden hangisi bütün taşıtlarda dikkate alınan ortak fiziki özelliktir?

A) Oturma yeri
B) Silindir hacmi
C) Yaş
D) Motor gücü (BG)
E) Taşıtın fiyatı veya kasko değeri

9. **Motorlu taşıtlar vergisinde traktörler hangi tarifeye göre vergilendirilir?**

A) (I) sayılı tarife
B) (II) sayılı tarife
C) (III) sayılı tarife
D) (IV) sayılı tarife
E) Vergiye tabi değildir

10. **Motorlu taşıtlar vergisi, hangi vergi dairesi tarafından tahakkuk ettirilir?**

A) Taşıt sahibinin ikametgahının olduğu yerdeki vergi dairesi
B) Taşıtların kayıt ve tescilinin yapıldığı yerin vergi dairesi
C) Bütün vergi daireleri
D) Taşıt sahibinin işyerinin olduğu yerdeki vergi dairesi
E) Taşıt sahibinin evinin veya işyerinin bulunduğu yerdeki vergi dairesi

11. **Motorlu taşıtlar vergisi, ilgili vergi dairesi tarafından her yıl hangi ayın başında yıllık olarak tahakkuk ettirilmiş sayılır?**

A) Ocak
B) Şubat
C) Temmuz
D) Ocak ve Temmuz
E) Aralık

12. **Motorlu taşıtlar vergisi, her yıl hangi aylarda iki eşit taksit halinde ödenir?**

A) Ocak ve Şubat
B) Şubat ve Haziran
C) Ocak ve Temmuz
D) Temmuz ve Aralık
E) Mart ve Temmuz

13. **Motorlu taşıtlar vergisinde her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan vergi miktarları o yıl için Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerleme oranının kaç katı artırılır?**

A) Yeniden değerleme oranının yarısı
B) Yeniden değerleme oranı kadar
C) Yeniden değerleme oranının iki katı
D) Yeniden değerleme oranının üç katı
E) Yeniden değerleme oranı esas alınmaz

14. **Motorlu taşıtlar vergisinde taşıtlar ne zaman bir yaşında kabul edilir?**

A) Üretildiği yılda
B) Fabrikadan çıktığı yılda
C) Satıldığı yılda
D) Taşıtın tescil belgesinde yazılı olan model yılında
E) Trafiğe çıktığı yılda

15. **Aşağıdakilerden hangisi Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunundaki vergileme ölçüleri arasında yer almaz?**

A) Motor gücü
B) Motor silindir hacmi
C) Oturma yeri
D) Yaş
E) Tekerlek sayısı

yanıtlar

1. A	**5.** A	**9.** E	**13.** B
2. D	**6.** E	**10.** B	**14.** D
3. D	**7.** E	**11.** A	**15.** E
4. E	**8.** C	**12.** C	

V- VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ (VİV)

Veraset ve İntikal Vergisini (VİV) düzenleyen 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 15.6.1959 tarih ve 10231 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

1) VİV'NİN KONUSU

Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset tarikiyle veya herhangi bir suretle olursa olsun ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali Veraset ve İntikal Vergisine tabidir.

Bu vergi, Türk tabiiyetinde bulunan şahısların ecnebi memleketlerde aynı yollardan iktisap edecekleri mallara da şamildir. Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetindeki bir şahsın Türkiye hudutları dışında bulunan malını veraset tarikiyle veya sair suretle ivazsız bir tarzda iktisap eden ve Türkiye'de ikametgahı olmayan ecnebi şahıs bu vergi ile mükellef tutulmaz.

İvazsız intikal: Hibe yoluyla veya herhangi bir tarzda olan ivazsız (bedelsiz) iktisapları ifade eder. Maddi ve manevi bir zarar mukabili verilen tazminatlar ivazsız sayılmaz.

2) VİV'DE MUAFİYETLER

Aşağıda yazılı şahıslar Veraset ve İntikal Vergisinden muaftır:

a) Amme idareleri, emekli ve yardım sandıkları, sosyal sigorta kurumları, umumi menfaate hadim cemiyetler, siyasi partiler ve bunlara ait olan veya bunların aralarında kurdukları teşekküllerden Kurumlar Vergisine tabi olmıyanlar;

b) Umumun istifadesi için ilim, araştırma kültür, sanat, sıhhat, eğitim, din, hayır, imar, spor gibi maksatlarla kurulan teşekküller;

c) Yabancı Devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları (Fahri konsoloslar hariç) ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o Devletin tabiyetinde bulunan memurları ve Türkiye'de resmi bir vazifeye memur edilenler ile bu sayılanların aileleri efradı (Mütekabiliyet şartıyla) (Türk tabiiyetinde bulunan şahıslardan veraset tarikiyle veya sair suretle mal iktisabedenlerle yukarda sayılanların dışında kalıp da Türkiye'de ikamet eden şahısların Türkiye'de bulunan mallarını veraset tarikiyle veya sair suretle iktisabedenler hariç).

3) VİV'DE İSTİSNALAR

Aşağıda gösterilen intikaller Veraset ve İntikal Vergisinden müstesnadır:

a) Veraset tariki ile intikal eden ev eşyası ile murise ait zat eşyası ve aile hatırası olarak muhafaza edilen tablo, kılıç, madalya gibi eşya;

c) Örf ve adete göre verilmesi mutat bulunan hediye, cihaz, yüzgörümlüğü ve drahomalar (Gayrimenkuller hariç);

ç) Bilumum sadakalar;

d) İvazsız suretle vaki intikallerin 2009 için 2.481 TL'si.

e) Para ve mal üzerine düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerin 2009 için 2.481 TL'si.

4) VİV'NİN MÜKELLEFİ

Veraset ve İntikal Vergisinin mükellefi, veraset tarikiyle veya ivazsız bir tarzda mal iktisabeden şahıstır.

5) VİV BEYANNAMESİ

Veraset tarikiyle veya sair suretle ivazsız bir tarzda mal iktisab edenler, iktisap ettikleri malları, futbol müsabakaları ve at yarışları üzerine müşterek bahis düzenleyenler ile yarışma ve çekilişi düzenleyen gerçek ve tüzel kişiler ikramiye kazananların ikramiyelerinden kesilen vergileri, bir beyanname ile bildirmeye mecburdurlar.

Beyanname Verilme Müddeti:

1. Veraset tarikiyle vukubulan intikallerde:

a) Ölüm Türkiye'de vukubulmuş ise mükelleflerin Türkiye'de bulunmaları halinde ölüm tarihini takibeden dört ay içinde, mükelleflerin yabancı bir memlekette bulunmaları halinde ölüm tarihini takibeden altı ay içinde;

b) Ölüm yabancı bir memlekette vukubulmuş ise mükelleflerin Türkiye'de bulunmaları halinde ölüm tarihini takibeden altı ay içinde, mükellefler müteveffanın bulunduğu memlekette oldukları takdirde ölüm tarihini takibeden dört ay içinde, mükellefler müteveffanın bulunduğu yerin dışında başka bir yabancı memlekette oldukları takdirde de ölüm tarihini takibeden sekiz ay içinde;

2) Gaiplik halinde, gaiplik kararının ölüm siciline kaydolunduğu tarihi takibeden bir ay içinde;

3) Diğer suretle vaki intikallerde malların hukuken iktisabedildiği tarihi takibeden bir ay içinde.

4) Gerçek veya tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişler ile futbol müsabakalarına ve at yarışlarına ait müşterek bahislerde, yarışma ve çekiliş ile müsabakaların yapıldığı günü takip eden ayın 20 nci günü akşamına kadar.

7) VİV'NİN MATRAHI VE İLK TARHİYAT

Veraset ve İntikal Vergisinin matrahı, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değerleridir. (Borç ve masrafların tenzili lazım geldiği takdirde matrah yukarda yazılı değerlerden bu tenziller yapıldıktan sonra kalan miktardır).

Değerleme Günü: Bu vergiye mevzu olacak malların değerleme günü, miras yoliyle vukubulan intikallerde mirasın açıldığı, diğer suretle vaki intikallerde malların hukuken iktisabedildiği, gündür.

8) VİV ORANLARI

Veraset ve İntikal Vergisi artan oranlı bir vergidir. Mirasta yüzde 1 ile yüzde 10 arası, bağış, hibe ve hediyede yüzde 10 ile yüzde 30 arası artan oranlı bir vergidir. Çekiliş ve şans oyunlarında ise yüzde 10'dur.

Bir şahsa ana, baba eş ve çocuklarından (evlatlıktan evlat edinenlere yapılan ivazsız intikaller hariç) ivazsız mal intikali halinde vergi, ivazsız intikallere ilişkin tarifede yer alan oranların yarısı (%5 - %15) uygulanarak hesaplanır.

Vergi tarifesinin matrah dilim tutarları, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerleme oranında artırılmak suretiyle uygulanır.

Futbol müsabakalarına ve at yarışlarına ait müşterek bahislerle gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerde oran yüzde 10 olarak uygulanır. İkramiyenin ayni olarak ödenmesi halinde, fatura değeri esas alınır.

Milli Piyango İdaresinin düzenlediği çekilişlerden elde edilen ikramiyelerden ise özel kanunu gereği veraset ve intikal vergisi alınmaz.

11) VİV'NİN ÖDEME ZAMANI

Veraset ve İntikal Vergisi tahakkukundan itibaren (3) yılda ve her yıl Mayıs ve Kasım aylarında olmak üzere iki eşit taksitte (gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazananlara ödenecek ikramiyeler ile futbol müsabakalarına ve at yarışlarına ait müşterek bahisler dolayısıyla dağıtılacak ikramiyelerden kesilen vergiler beyanname verme süresi içinde) ödenir.

konu testi

1. Veraset ve İntikal Vergisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaysız vergidir
B) Konusu servettir
C) Artan oranlıdır
D) Düz oranlıdır
E) Yansımaz

2. Aşağıdakilerden hangisi Veraset ve İntikal Vergisinin konusuna girmez?

A) Türk tabiiyetinde bulunan şahısların ecnebi memleketlerde aynı yollardan iktisap edecekleri mallar
B) Türkiye'de ikametgahı olan ecnebi şahsın Türk tabiiyetindeki bir şahsın Türkiye hudutları dışında bulunan malını ivazsız bir tarzda iktisap etmesi
C) Maddi ve manevi bir zarar mukabili verilen tazminatlar
D) Şans oyunları, çekiliş, yarışma ile ivazsız edinilen paralar ve mallar
E) Miras, bağış, hibe

3. Aşağıdakilerden hangisi Veraset ve İntikal Vergisinin konusuna girmez?

A) T. C. tabiiyetinde bulunan şahıslara ait malların ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali
B) Türkiye'de bulunan malların ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali
C) Veraset yoluyla intikal
D) Alım-satım yoluyla ivazlı intikal
E) Bağış ve hibe yoluyla intikal

4. Aşağıda yazılı şahıslardan hangileri Veraset ve İntikal Vergisinden muaf değildir?

A) İlim, araştırma kültür, sanat, sıhhat, eğitim, din, hayır, imar, spor gibi maksatlarla kurulan teşekküller
B) Yabancı Devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları
C) Fahri konsoloslar
D) Elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o Devletin tabiyetinde bulunan memurları
E) Türkiye'de resmi bir vazifeye memur edilenler ile bu sayılanların aileleri efradı

5. Aşağıda gösterilen intikallerden hangileri Veraset ve İntikal Vergisinden müstesna değildir?

A) Dul ve yetimlere bağlanan aylıklarla bu aylıklar dışında verilen emekli ikramiyeleri
B) Harb malulleriyle şehit yetimlerine tekel beyiyelerinden ödenen paralar
C) Bağışlananın bağışlıyandan evvel vefatı halinde bağışlayana rücu eden hibe edilmiş mallar
D) Sağlar arasında ivazsız bir tarzda vukubulan intikaller
E) Kuru mülkiyet halinde intikal eden mallar

6. Aşağıda gösterilen intikallerden hangileri Veraset ve İntikal Vergisinden müstesna değildir?

A) Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan Vakıflara tahsis olunan mallar
B) Trafik komisyonlarınca ticarî plaka satışından elde edilen paralardan, ticarî plakalı taşıt sahiplerine dağıtılan miktarlar
C) Tescilli taşınmaz kültür varlıklarının veraset ve intikal yoluyla devir ve iktisabına ilişkin işlemler
D) Kamu iktisadi teşebbüslerine yapılacak iktisadi transferler ve yardımlar
E) Para ve mal üzerine düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyeler

7. Veraset ve İntikal Vergisinde her takvim yılında uygulanacak istisna hadleri, yeniden değerleme oranının yüzde kaçı oranında artış yapılmak suretiyle tespit olunur?

A) % 100
B) % 50
C) % 25
D) % 10
E) % 200

8. Aşağıda yazılı şahıslardan hangileri Veraset ve İntikal Vergisi mükellefi değildir?

A) Veraset tarikiyle mal iktisap eden
B) İvazsız bir tarzda mal iktisap eden
C) Bağış yapan
D) Mirasçı
E) Çekiliş veya yarışmadan para kazanan

9. Veraset ve İntikal Vergisi beyannamesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Beyannameyi miras elde eden verir
B) Beyannameyi bağış elde eden verir
C) Beyannameyi hibe elde eden verir
D) Beyannameyi yarış ve çekilişten para elde eden verir
E) Beyannameyi yarış ve çekilişi düzenleyen verir

10. Veraset ve İntikal Vergisinde, veraset tarikiyle vuku bulan intikallerde, beyanname verilme müddeti ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Ölüm Türkiye'de, mükellef de Türkiye'de ise ölüm tarihini takip eden dört ay içinde
B) Ölüm Türkiye'de, mükellef yurt dışında ise ölüm tarihini takip eden altı ay içinde
C) Ölüm yurt dışında, mükellef Türkiye'de ise ölüm tarihini takip eden altı ay içinde
D) Ölüm ve mükellef yurt dışında aynı memlekette ise ölüm tarihini takip eden dört ay içinde
E) Ölüm ve mükellef yurt dışında başka memlekette ise ölüm tarihini takip eden dört ay içinde

11. Veraset ve İntikal Vergisinde, gaiplik halinde beyanname ne zaman verilir?

A) Gaiplik kararının ölüm siciline kaydolunduğu tarihi takip eden bir ay içinde verilir
B) Gaiplik kararının ölüm siciline kaydolunduğu tarihi takip eden iki ay içinde verilir
C) Gaiplik kararının ölüm siciline kaydolunduğu tarihi takip eden üç ay içinde verilir
D) Gaiplik kararının ölüm siciline kaydolunduğu tarihi takip eden altı ay içinde verilir
E) Beyanname verilmez

12. Veraset ve İntikal Vergisinde, bağış ve hibe yoluyla intikallerde beyanname ne zaman verilir?

A) Malların hukuken iktisap edildiği tarihi takip eden iki ay içinde
B) Malların hukuken iktisap edildiği tarihi takip eden bir ay içinde
C) Malların hukuken iktisap edildiği tarihi takip eden altı ay içinde
D) Malların hukuken iktisap edildiği tarihi takip eden bir yıl içinde
E) Beyanname verilmez

13. Veraset ve İntikal Vergisinde, gerçek veya tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişler ile futbol müsabakalarına ve at yarışlarına ait müşterek bahislerde beyanname ne zaman verilir?

A) Yarışma ve çekilişin yapıldığı günü takip eden ayın 15'nci günü akşamına kadar
B) Yarışma ve çekilişin yapıldığı günü takip eden ayın 10'ncu günü akşamına kadar
C) Yarışma ve çekilişin yapıldığı günü takip eden ayın 20'nci günü akşamına kadar
D) Yarışma ve çekilişin yapıldığı günü takip eden ayın 23'ncü günü akşamına kadar
E) Beyanname verilmez

14. Veraset ve İntikal Vergisinin matrahı nedir?

A) İntikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değerleridir
B) Fiziki ölçütlerdir
C) Fiziki miktarlardır
D) Spesifiktir
E) Safi kazançtır

15. Veraset ve İntikal Vergisine mevzu olacak malların değerleme günü hangi gündür?

A) Mali yılsonu
B) Mali yılbaşı
C) Ölüm günü
D) Mirasta mirasın açıldığı, diğerlerinde malların hukuken iktisap edildiği gün
E) Mirasta tapuya tescil, diğerlerinde malların fiilen iktisap edildiği gün

16. Veraset ve İntikal Vergisinde tecil her ne suretle olursa olsun, hiçbir zaman kaç seneden fazla devam edemez?

A) 1
B) 5
C) 3
D) 10
E) 49

17. Veraset ve İntikal Vergisinde, veraset yoluyla intikallerde vergi hangi nispetler üzerinden alınır?

A) %10- %30
B) %1- %10
C) %10
D) %18
E) %20

18. Veraset ve İntikal Vergisinde, veraset dışında bağış, hibe gibi ivazsız intikallerde vergi hangi nispetler üzerinden alınır?

A) %10- %30
B) %1- %10
C) %10
D) %18
E) %20

19. Veraset ve İntikal Vergisinde, futbol müsabakalarına ve at yarışlarına ait müşterek bahislerle gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerde vergi hangi nispetler üzerinden alınır?

A) %10- %30
B) %1- %10
C) %10
D) %18
E) %20

20. Veraset ve İntikal Vergisinde, bir şahsa ana, baba eş ve çocuklarından miras dışında ivazsız mal intikali halinde vergi hangi nispetler üzerinden alınır?

A) %10- %30
B) %1- %10
C) %5- %15
D) 518
E) %20

21. Veraset ve İntikal Vergisinde, bir şahsa ana, baba eş ve çocuklarından miras dışında ivazsız mal intikali halinde vergi, ivazsız intikallere ilişkin tarifede yer alan oranların yüzde kaçı uygulanarak hesaplanır?

A) Tamamı
B) Yarısı
C) Üçte biri
D) Dörtte biri
E) Beşte biri

22. Türk vergi sisteminde çift artan oranlı vergi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelir vergisi
B) Veraset ve intikal vergisi
C) Kurumlar vergisi
D) KDV
E) Emlak vergisi

yanıtlar

1. D	**7.** A	**13.** C	**19.** C
2. C	**8.** C	**14.** A	**20.** C
3. D	**9.** D	**15.** D	**21.** B
4. C	**10.** E	**16.** D	**22.** B
5. D	**11.** A	**17.** B	
6. E	**12.** B	**18.** A	

VI- KATMA DEĞER VERGİSİ (KDV) [ÖZEL DEĞER VERGİSİ]

Katma değer vergisini (KDV), diğer adıyla özel değer vergisini düzenleyen 3065 sayılı Katma değer vergisi (KDV) Kanunu 2.11.1984 tarih ve 18563 sayılı Resmi gazetede yayımlanmıştır. KDV Kanunu 1.1. 1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

1) KDV'NİN KONUSUNAGİREN HARCAMALAR VE İŞLEMLER

Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemler katma değer vergisine tabidir:

1. Ticarî, sınaî, ziraî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler (ariyet ve ödünç teslim sayılmazken, trampa iki teslim sayılır)

2. Her türlü mal ve hizmet ithalatı (İthalattan KDV, ÖTV, ithalat vergisi ve rıhtım resmi gibi vergiler alınabilir)

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdaki vergilerden hangisi ithalattan alınan bir vergi değildir?

A) Rıhtım resmi
B) KDV
C) ÖTV
D) İthalat vergisi
E) Motorlu Taşıtlar Vergisi

Yanıt (E)

KPSS - 2003

3. Diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler:

a) Posta, telefon, telgraf, teleks ve bunlara benzer hizmetler ile radyo ve televizyon hizmetleri,

b) Her türlü şans ve talih oyunlarının tertiplenmesi ve oynanması,

c) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesi,

d) Müzayede mahallerinde ve gümrük depolarında yapılan satışlar,

e) Boru hattı ile ham petrol, gaz ve bunların ürünlerinin taşınmaları,

f) Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemleri,

ÇIKMIŞ SORU ?

Üzerinden KDV alınmayan konu veya iktisadi kaynak aşağıdakilerden hangisidir?

A) Harcama
B) Servet
C) İthalat
D) Hizmet teslimi
E) Mal teslimi

Yanıt (B)

KPSS - 2003

2) KDV'DE VERGİYİ DOĞURAN OLAY: TESLİM

1. Teslim, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya onun adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesidir. Bir malın alıcı veya onun adına hareket edenlerin gösterdiği yere veya kişilere tevdii teslim hükmündedir. Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde, malın nakliyesinin başlatılması veya nakliyeci veya sürücüye tevdi edilmesi de mal teslimidir.

2. Bir mal üzerindeki tasarruf hakkının iki veya daha fazla kimse tarafından zincirleme âkit yapılmak suretiyle, malın bu arada el değiştirmeden doğrudan sonuncu kişiye devredilmesi halinde, aradaki safhaların her biri ayrı bir teslimdir.

3. Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri şekillerdeki dağıtımlar da mal teslimidir.

4. Kap ve ambalajlar ile döküntü ve tali maddelerin geri verilmesinin mutat olduğu hallerde teslim, bunlar dışında kalan maddeler itibariyle yapılmış sayılır. Bunların yerine aynı cins ve mahiyette kap ve ambalajlar ile döküntü tali maddelerin geri verilmesinde de aynı hüküm uygulanır.

5. Trampa iki ayrı teslim hükmündedir.

Teslim Sayılan Haller: Aşağıdaki haller teslim sayılır:

a) Vergiye tabi malların her ne suretle olursa olsun, vergiye tabi işlemler dışındaki amaçlarla işletmeden çekilmesi, vergiye tabi malların işletme personeline ücret, prim, ikramiye, hediye, teberru gibi namlarla verilmesi,

b) Vergiye tabi malların, üretilip teslimi vergiden istisna edilmiş olan mallar için her ne suretle olursa olsun kullanılması veya sarfı,

c) Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda zilyedliğin devri,

Vergiyi Doğuran Olay:

a) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, malın teslimi veya hizmetin yapılması,

b) Malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,

c) Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması mutad olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması,

d) Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda, malların alıcıya teslimi,

e) Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde, malın nakliyesine başlanması veya nakliyeci veya sürücüye tevdii,

f) Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım veya kullanımlarında bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi,

g) İthalatta, Gümrük Kanununa göre gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başlaması, gümrük vergisine tabi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescili,

h) İkametgâhı, işyeri, kanunî merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta gümrük bölgesine girilmesi veya gümrük bölgesinden çıkılması Anında meydana gelir.

Hizmet:

Hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerdir.

Bu işlemler; bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi, şekillerde gerçekleşebilir. Bir hizmetin karşılığının bir mal teslimi veya diğer bir hizmet olması halinde bunların her biri ayrı işlem olup, hizmet veya teslim hükümlerine göre ayrı ayrı vergilendirilirler.

Hizmet Sayılan Haller: Vergiye tabi bir hizmetten, işletme sahibinin, işletme personelinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlandırılması hizmet sayılır.

İşlemlerin Türkiye'de yapılması (Mülkilik / yersellik ilkesi):

Sadece Türkiye'de yapılan mal ve hizmet teslimleri KDV'nin kapsamına girer.

İşlemlerin Türkiye'de yapılması:

a) Malların teslim anında Türkiye'de bulunmasını,

b) Hizmetin Türkiye'de yapılmasını veya hizmetten Türkiye'de faydalanılmasını İfade eder.

Uluslararası Taşıma İşleri: Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşıma işlerinde, hizmetin iç parkura isabet eden kısmı Türkiye'de yapılmış sayılır.

3) KDV'NİN MÜKELLEFİ

a) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar,

b) İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,

c) Transit taşımalarda gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar,

d) PTT İşletme Genel Müdürlüğü ve radyo ve televizyon kurumları,

e))Her türlü şans ve talih oyunlarını tertip edenler,

f) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesinde bunları tertipleyenler veya gösterenler,

h) Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakları kiraya verenler,

ı) İsteğe bağlı mükellefiyette talepte bulunanlardır.

4) KDV'NİN SORUMLUSU

1. Mükellefin Türkiye içinde ikametgâhının, işyerinin, kanunî merkezi ve iş merkezinin bulunmaması hallerinde ve gerekli görülen diğer hallerde Maliye Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması amacıyla, vergiye tabi işlemlere taraf olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutabilir.

2. Fiilî yada kaydî envanter sırasında belgesiz mal bulundurulduğu veya belgesiz hizmet satın alındığının tespiti halinde, bu alışlar nedeniyle ziyaa uğratılan katma değer vergisi, belgesiz mal bulunduran veya hizmet satın alan mükelleften aranır.

Belgesiz mal bulundurdukları veya hizmet satın aldıkları tespit edilen mükelleflere, bu mal ve hizmetlere ait alış belgelerinin ibrazı için tespit tarihinden itibaren 10 günlük bir süre verilir. Bu süre içinde alış belgelerinin ibraz edilememesi halinde, belgesi ibraz edilemeyen mal ve hizmetlerin tespit tarihindeki emsal bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisi, alışlarını belgeleyemeyen mükellef adına re'sen tarhedilir. Bu tarhiyata vergi ziyaı cezası uygulanır.

5) KDV İSTİSNALARI

A) KDV'DE TAM İSTİSNAYA TABİ KONULAR

1. Mal ve Hizmet İhracatı
2. Araçlar, Kıymetli Maden ve Petrol Aramaları ile Ulusal Güvenlik Harcamaları ve Yatırımlarda İstisna
3. Transit Taşımacılık
4. Diplomatik İstisnalar

B) KDV'DE KISMİ İSTİSNAYA TABİ KONULAR

1. İthalat İstisnası
2. Sosyal ve Askerî Amaçlı ve Diğer İstisnalar
3. Diğer İstisnalar:

a) Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf esnaf ile basit usulde vergilendirilen mükellefler tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

b) Gelir Vergisi Kanununa göre gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçiler ile aynı Kanunun 66'ncı maddesine göre vergiden muaf olan serbest meslek erbabı tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

c) Gelir Vergisi Kanununun 81 inci maddesinde belirtilen işlemler (Vergilendirilmeyecek değer artış kazançları) ile Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan devir ve bölünme işlemleri,

d) İktisadi işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri,

e) Banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler ve tali acenteler dahil sigorta acente ve prodüktörlerinin sigorta muamelelerine ilişkin işlemleri ile Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin (24) numaralı bendinde belirtilen kurumların kredi teminatı sağlama işlemleri,

f) Darphane ve Damga Matbaası tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

g) Külçe altın, külçe gümüş, kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci, kübik virconia) döviz, para, damga pulu, değerli kâğıtlar, hisse senedi, tahvil ile metal, plastik, lastik, kauçuk, kâğıt, cam hurda ve atıkları (hurda metalden elde edilen külçeler dahil) teslimi,

h) Ziraî amaçlı su teslimleri ile köy tüzel kişiliklerince köyde ikamet edenlere yapılan ticarî amaçlı olmayan perakende içme suyu teslimleri, kamu kuruluşları, tarımsal kooperatifler ve çiftçi birliklerince yapılan arazi ıslahına ait hizmetler,

ı) Serbest bölgelerde verilen hizmetler,

j) Boru hattı ile yapılan yabancı ham petrol, gaz ve bunların ürünlerinin taşınması hizmetleri,

k) Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin kurulması amacıyla oluşturulan iktisadi işletmelerin arsa ve işyeri teslimleri ile konut yapı kooperatiflerinin üyelerine konut teslimleri.

l) Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne verilen haber hizmetleri.

m) Gümrük antrepoları ve geçici depolama yerleri ile gümrük hizmetlerinin verildiği gümrüklü sahalarda; ithalat ve ihracat) işlemlerine konu mallar ile transit rejim kapsamında işlem gören mallar için verilen ardiye, depolama ve terminal hizmetleri ile vergisiz satış yapılan işyerlerinin ve bu işyerlerine ait depo ve ardiye gibi bağımsız birimlerin kiralanması,

n) Hazine ve Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünce yapılan taşınmaz mal teslimleri ile Hazinece yapılan irtifak hakkı tesisi işlemi.

o) Kurumların aktifinde veya belediyeler ile il özel idarelerinin mülkiyetinde, en az iki tam yıl süreyle bulunan iştirak hisseleri ile gayrimenkullerin satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimler

ö) Özürlülerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları.

p) Konut finansmanı amacıyla teminat gösterilen veya ipotek konulan konutun, konut finansman kuruluşları, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, ipotek finansmanı kuruluşları ya da üçüncü kişilere teslimi (müzayede mahallinde yapılan satışlar dahil) ile bu şekilde alınan konutun, konut finansman kuruluşları, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı veya ipotek finansmanı kuruluşları tarafından teslimi (müzayede mahallinde yapılan satışı dahil).

6) KDV'NİN MATRAHİ

A) Teslim ve Hizmet İşlemlerinde Matrah

Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedeldir. Bedel deyimi, malı teslim alan veya kendisine hizmet yapılan veyahut bunlar adına hareket edenlerden bu işlemler karşılığında her ne suretle olursa olsun alınan veya bunlarca borçlanılan para, mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamını ifade eder. Belli bir tarifeye göre fiyatı tespit edilen işler ile bedelin biletle tahsil edildiği hallerde tarife ve bilet bedeli Katma değer vergisi dahil edilerek tespit olunur ve vergi müşteriye ayrıca intikal ettirilmez.

B) İthalatta Matrah

İthalatta verginin matrahı aşağıda gösterilen unsurların toplamıdır:

a) İthal edilen malın gümrük vergisi tarhına esas olan kıymeti, gümrük vergisinin kıymet esasına göre alınmaması veya malın gümrük vergisinden muaf olması halinde sigorta ve navlun bedelleri dahil (CIF) değeri, bunun belli olmadığı hallerde malın gümrükçe tespit edilecek değeri,

b) İthalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç ve paylar,

c) Gümrük beyannamesinin tescil tarihine kadar yapılan diğer giderler ve ödemelerden vergilendirilmeyenler ile mal bedeli üzerinden hesaplanan fiyat farkı, kur farkı gibi ödemeler.

C) Uluslararası Yük ve Yolcu Taşımalarında Matrah

İkametgâhı, kanuni merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta şahıs ve ton başına kilometre itibariyle yurt içi emsalleri göz önüne alınmak suretiyle matrah tespitine Maliye Bakanlığı yetkilidir.

D) Özel Matrah Şekilleri

Özel matrah şekilleri şunlardır:

a) Spor-Toto oyununda ve Millî Piyango dahil her türlü piyangoda, oyuna ve piyangoya katılma bedeli,

b) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bu yarış ve oyunlara katılma karşılığında alınan bedel ile bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel,

c) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar ve yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi ve gösterilmesinde bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel ile bu mahallerde yapılan teslim ve hizmetlerin bedeli,

d) Gümrük depolarında ve müzayede salonlarında yapılan satışlarda kesin satış bedeli,

e) Altından mamül veya altın ihtiva eden ziynet eşyaları ile sikke altınların teslim ve ithalinde matrah, külçe altın bedeli düşüldükten sonra kalan miktardır,

f)Maliye Bakanlığı işin mahiyetini gözönünde tutarak özel matrah şekilleri tespit etmeye yetkilidir.

E) Matraha Dahil Olan Unsurlar

a) Teslim alanın gösterdiği yere kadar satıcı tarafından yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri,

b) Ambalaj giderleri, sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları ile vergi, resim, harç, pay, fon karşılığı gibi unsurlar,

c) Vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan hertürlü menfaat, hizmet ve değerler.

F) Matraha Dahil Olmayan Unsurlar

a) Teslim ve hizmet işlemlerinde fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen ticarî teamüllere uygun miktardaki iskontolar,

b) Hesaplanan katma değer vergisi.

Hesaplanan KDV = KDV'li Bedel – KDV'siz Bedel

KDV'siz Bedel = KDV'li Bedel / 1 + KDV Oranı

G) Döviz İle Yapılan İşlemler

Bedelin döviz ile hesaplanması halinde döviz, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği andaki cari kur üzerinden Türk parasına çevrilir. Cari kuru belli olmayan dövizlerin Türk parasına çevrilmesine ilişkin esasları Maliye Bakanlığı belirler.

H) Emsal Bedeli ve Emsal Ücreti

1. Bedeli bulunmayan veya bilinmeyen işlemler ile bedelin mal, menfaat, hizmet gibi paradan başka değerler olması halinde matrah işlemin mahiyetine göre emsal bedeli veya emsal ücretidir.

2. Bedelin emsal bedeline veya emsal ücretine göre açık bir şekilde düşük olduğu ve bu düşüklüğün mükellefçe haklı bir sebeple açıklanamadığı hallerde de, matrah olarak emsal bedeli veya emsal ücreti esas alınır.

3. Emsal bedeli ve emsal ücreti Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tespit olunur.

4. Katma değer vergisi uygulaması bakımından emsal bedelin tayininde genel idare giderleri ve genel giderlerden mamule düşen hissenin bedele katılması mecburidir.

5. Serbest meslek faaliyetleri için ilgili meslek teşekküllerince tespit edilmiş bir tarife varsa, hizmetin bedeli, bu tarifede gösterilen ücretten düşük olamaz.

7) KDV'NIN ORANI

Katma değer vergisi oranı (Kanuni Oran), vergiye tabi her bir işlem için % 10'dur.

Bakanlar Kurulu bu oranı, dört katına kadar artırmaya, % 1'e kadar indirmeye, bu oranlar dahilinde muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkilidir.

Güncel KDV Oranları:

a- Ekli listelerde yer alanlar hariç olmak üzere, vergiye tabi işlemler için, (genel oran)	%18
b- (I) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için,	% 1
c- (II) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için,	% 8

olarak tespit edilmiştir.

7) KDV'DE VERGİ İNDİRİMİ

Mükellefler, yaptıkları vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden, bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça, faaliyetlerine ilişkin olarak aşağıdaki vergileri indirebilirler:

a) Kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisi,

b) İthal olunan mal ve hizmetler dolayısıyla ödenen katma değer vergisi,

c) Götürü veya telafi edici usulde vergiye tabi mükelleflerden gerçek usulde vergilendirmeye geçenlerin, çıkarılan envantere göre hesap dönemi başındaki mallara ait fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisi,

8) KDV'DE VERGİLENDİRME DÖNEMİ

Katma değer vergisinde vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının üçer aylık dönemleridir. Ancak, Maliye Bakanlığı mükelleflerin yıllık gayri safi hâsılatlarına göre üç aylık vergilendirme dönemi yerine birer aylık vergilendirme dönemi tespit etmeye yetkilidir. Maliye Bakanlığı, mükellefleri gruplar içinde toplamaya ve gruplar için vergilendirme dönemlerinin başlangıç aylarını tespit etmeye yetkilidir. Bu takdirde üçer aylık dönemlerin aynı takvim yılı içinde olması şartı aranmaz.

Aşağıdaki hallerde vergilendirme dönemi:

a) Götürü usulde vergilendirilen mükellefler için bir takvim yılı,

b) Vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar için bir ay,

c) İthalat, transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasındaki taşımacılık işlerinde gümrük bölgesine girildiği veya gümrük bölgesinden çıkıldığı andır.

9) KDV'NİN BEYANI

Beyanname Verme Zamanı:

1. Mükellefler ve vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar Katma değer vergisi beyannamelerini, vergilendirme dönemini takibeden ayın yirmidördüncü günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine vermekle yükümlüdürler. Katma değer vergisi beyanının gümrük giriş beyannamesi veya özel beyanname ile yapılması gerektiği hallerde bu beyannameler vergi mükellefiyetinin başladığı anda ilgili gümrük idaresine verilir. İşi bırakan mükellefin Katma değer vergisi beyannamesi, işin bırakıldığı tarihi izleyen ayın yirmidördüncü günü akşamına kadar verilir.

10) KDV'nin Ödenmesi

1. Beyanname vermek mecburiyetinde olan mükellefler ile vergi kesmekle sorumlu tutulanlar, bir vergilendirme dönemine ait özel değer vergilerini beyanname verecekleri ayın yirmialtıncı günü akşamına kadar ödemeye mecburdurlar.

2. İthalde alınan katma değer vergisi, gümrük vergisi ile birlikte ve aynı zamanda ödenir.

3. Gümrük vergisine tabi olmayan ithalata ve ikametgâhı, kanunî merkezi ve iş merkezi yurt dışında bulunanlar tarafından motorlu kara taşıtlarıyla Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılığa ait Katma değer vergisi, bu işlemlere ait özel beyannamelerin verilme süresi içinde ödenir.

4. Beyanname vermek mecburiyetinde olmayan mükelleflerin Katma değer vergisi, tarh süresi içinde ödenir.

11) KDV'NİN GİDER KAYDEDİLEMEYECEĞİ

Mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan Katma değer vergisi ile mükellefçe indirilebilecek Katma değer vergisi, Gelir ve Kurumlar Vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmez.

konu testi

1. **Aşağıdakilerden hangisi harcamalar üzerinden alınan vergilere bir örnektir?**

   A) Arazi vergisi
   B) Bina vergisi
   C) Emlak vergisi
   D) Kurumlar vergisi
   E) Katma değer vergisi

2. **Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre mal teslim eden veya hizmet sunan kişiler, vergi hukuku açısından aşağıdakilerden hangisinin kapsamında yer alır?**

   A) Vergi sorumlusu
   B) Vergi yükümlüsü
   C) Vergi süjesi
   D) Vergi yüklenicisi
   E) Vergi taşıyıcısı

3. **Türk vergi sistemi içinde, hasılatı en yüksek olan vergi aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Gelir vergisi
   B) Kurumlar vergisi
   C) Özel tüketim vergisi
   D) Katma değer vergisi
   E) Damga vergisi

4. **Katma değer vergisinin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Gelir
   B) Servet
   C) Harcama
   D) Teslim
   E) Katma değer

5. **Katma değer vergisinin diğer adı nedir?**

   A) Gelir vergisi
   B) Kurumlar vergisi
   C) Özel değer vergisi
   D) Özel tüketim vergisi
   E) Değerli kağıtlar vergisi

6. **Katma değer vergisinin özellikleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Gider vergisidir
   B) Dolaylı vergidir
   C) Yansır
   D) Ad valorem vergidir
   E) Artan oranlıdır

7. **Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemlerden hangisi katma değer vergisine tabi değildir?**

   A) Ticarî, sınaî, ziraî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan mal teslimi
   B) Ticarî, sınaî, ziraî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan hizmet ifası
   C) Her türlü mal ve hizmet ithalatı
   D) Diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler
   E) Her türlü mal ve hizmet ihracatı

8. Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemlerden hangisi katma değer vergisine tabi değildir?

A) Posta, telefon, telgraf, teleks ve bunlara benzer hizmetler ile radyo ve televizyon hizmetleri
B) Her türlü şans ve talih oyunlarının tertiplenmesi ve oynanması
C) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler tertiplenmesi, gösterilmesi
D) Profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesi
E) Amatör sanatçıların ve sporcuların katıldığı faaliyetler

9. Katma değer vergisinde, aşağıdaki durumlardan hangisi vergilendirmeye mani teşkil eder?

A) Faaliyetlerin kanunların veya resmî makamların gösterdiği gerek üzerine yapılması
B) Teslimi yapanların hukukî statü ve kişilikleri
C) Teslimi yapanların Türk tabiyetinde bulunup bulunmamaları
D) Teslimin Türkiye mülki sınırları dışında yapılması
E) Teslim yapanların ikametgâh veya merkezlerinin Türkiye'de olup olmaması

10. Katma değer vergisinde aşağıdaki olaylardan hangisi gerçekleştiğinde vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olur?

A) Kira
B) Satış
C) Teslim
D) Emanet ve ariyet
E) Elde etme

11. Katma değer vergisinde, teslimle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kap ve ambalajlar ile döküntü ve tali maddelerin geri verilmesinin mutat olduğu hallerde teslim, bunlar dışında kalan maddeler itibariyle yapılmış sayılır
B) Trampa iki ayrı teslim hükmündedir
C) Trampa tek bir teslimdir
D) Emanet teslim sayılmaz
E) Ariyet teslim sayılmaz

12. Katma değer vergisinde, su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım veya kullanımlarında vergiyi doğuran olay ne zaman gerçekleşir?

A) Bunların bedellerinin ödenmesi
B) Bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi
C) Hizmetin ifası
D) Hizmetin kullanılması
E) Hiçbiri

13 Aşağıdakilerden hangileri Katma Değer Vergisinin Mükellefi değildir?

A) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar
B) İthalatta mal ve hizmet ithal edenler
C) Transit taşımalarda gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar
D) PTT İşletme Genel Müdürlüğü ve radyo ve televizyon kurumları
E) Her türlü şans ve talih oyunlarında talihliler

14. Katma değer vergisinde, aşağıdakilerden hangisi verginin mükellefidir?

A) Malı teslim eden, hizmeti ifa eden
B) Malı teslim alan, hizmetten yararlanan
C) Alıcı
D) Kiracı
E) Hepsi

15. Katma değer vergisinde, ithalatta aşağıdakilerden hangisi verginin mükellefidir?

A) Gümrük
B) İthalatçı
C) İhracatçı
D) Aracı
E) Hepsi

16. Katma değer vergisinde, aşağıdaki istisnalardan hangisi yoktur?

A) ihracat ve ithalat istisnası
B) Araçlar, kıymetli maden ve petrol aramaları ile ulusal güvenlik harcamaları ve yatırımlarda istisna
C) Transit taşımacılık istisnası
D) Diplomatik istisna, sosyal ve askerî amaçlı ve diğer istisnalar
E) Ücret istisnası

17. Katma değer vergisinde, ithalatta verginin matrahı aşağıdakilerden hangisi olamaz?

A) FOB bedel
B) CIF bedel
C) İthal edilen malın gümrük vergisi tarhına esas olan kıymeti
D) Malın gümrükçe tespit edilecek değeri
E) İthalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç ve paylar

18. Katma değer vergisinde, altından mamul veya altın ihtiva eden ziynet eşyaları ile sikke altınların teslim ve ithalinde matrah aşağıdakilerden hangisidir?

A) Külçe altın bedeli
B) Külçe altın bedeli düşüldükten sonra kalan miktar
C) Külçe altın bedeli ile işçilik bedeli
D) İşçilik bedelinin yarısı
E) Matrah tespit edilmez

19. Katma değer vergisinde, aşağıdakilerden hangisi matraha dahil olan unsurlardan biri değildir?

A) Teslim alanın gösterdiği yere kadar satıcı tarafından yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri
B) Ambalaj giderleri
C) Sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları
D) Hesaplanan katma değer vergisi
E) Vergi, resim, harç, pay, fon karşılığı gibi unsurlar ile vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler, servis ve benzer adlar altında sağlanan hertürlü menfaat

20. Katma değer vergisinde, aşağıdakilerden hangisi matraha dahil olmayan unsurlardır?

A) Satıcı tarafından yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri
B) Ambalaj giderleri
C) Sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları
D) Hesaplanan katma değer vergisi ile fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen ticarî teamüllere uygun miktardaki iskontolar
E) Servis

21. Katma değer vergisinde kanuni (yasal) oran yüzde kaçtır?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 8
C) Yüzde 10
D) Yüzde 18
E) Yüzde 12

22. Katma değer vergisinde kanuni (yasal) oranı dört katına (yüzde 40'a) kadar artırmaya, % 1'e kadar indirmeye, bu oranlar dahilinde muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası için farklı vergi oranları tespit etmeye kim yetkilidir?

A) Maliye Bakanlığı
B) Bakanlar Kurulu
C) Başbakan
D) TBMM
E) Gelir İdaresi Başkanlığı

23. Güncel KDV Oranları aşağıdaki şıklardan hangisinde doğru olarak gösterilmiştir?

A) Yüzde 1, Yüzde 18, Yüzde 3
B) Yüzde 10, Yüzde 8, Yüzde 18
C) Yüzde 1, Yüzde 18, Yüzde 12
D) Yüzde 1, Yüzde 8, Yüzde 18
E) Yüzde 10, Yüzde 2, Yüzde 18

24. Katma değer vergisinde, (I) sayılı listede yer alan tahıl, un, ekmek, gazete, dergi gibi teslim ve hizmetler için yüzde kaç vergi alınır?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 8
C) Yüzde 18
D) Yüzde 12
E) Vergi alınmaz

25. Katma değer vergisinde, Kanunla belirlenmiş motorlu taşıtlardan sıfır olanlar ve kullanılmış olanları (ikinci el) için sırasıyla yüzde kaç vergi alınır?

A) Yüzde 18 ve Yüzde 1
B) Yüzde 8 ve Yüzde 8
C) Yüzde 18 ve Yüzde 8
D) Yüzde 12 ve Yüzde 10
E) Vergi alınmaz

26. Katma değer vergisinde, aşağıdaki teslimlerden hangisinde vergi oranı yüzde 1 dir?

A) Motorsuz bisikletler ve diğer motorsuz tekerlekli taşıtların münhasıran sakatlar için imal edilmiş olanları
B) Net alanı 150 m2'ye kadar konut teslimleri
C) Konut yapı kooperatiflerine yapılan inşaat taahhüt işleri
D) Toptancı hallerinde faaliyette bulunanlara ve bunlar tarafından gerçek usule tabi katma değer vergisi mükelleflerine yapılan taze sebze ve meyve (mamulleri hariç) teslimleri
E) Hepsi

27. Patates, kuru soğan, zeytin, zeytin yağı, buğday, büyükbaş hayvanlar (arılar dahil) ile küçük ve büyükbaş hayvanların etleri ve bağırsağı gibi ürünlerin toptan ve perakende satışlarında KDV oranı sırasıyla yüzde kaçtır?

A) Yüzde 1 ve yüzde 8
B) Yüzde 8 ve yüzde 18
C) Yüzde 18 ve yüzde 18
D) Yüzde 12 ve yüzde 18
E) Vergi alınmaz

28. Katma değer vergisinde, (II) sayılı listede yer alan et, balık, sebze, meyve, sağlık, eğitim, sinema bileti, ayakkabı, çanta, halı, konfeksiyon, ödeme kaydedici cihazlar, aşı, kan ürünleri, atık su, iplik, lokanta, gibi teslim ve hizmetler için yüzde kaç vergi alınır?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 8
C) Yüzde 18
D) Yüzde 12
E) Vergi alınmaz

29. Katma değer vergisinde, gazete kağıdı ve kitap tesliminde vergi oranı yüzde kaçtır?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 8
C) Yüzde 18
D) Yüzde 12
E) Vergi alınmaz

30. Katma değer vergisinde, eğitim, sağlık, gıda ürünlerinde genelde vergi oranı yüzde kaçtır?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 8
C) Yüzde 18
D) Yüzde 12
E) Vergi alınmaz

31. Katma değer vergisinde I ve II sayılı listeye girmeyen mal teslimleri için genel oran yüzde kaçtır?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 8
C) Yüzde 18
D) Yüzde 12
E) Yüzde 15

32. Katma değer vergisinde, bir vergilendirme döneminde indirilecek katma değer vergisi toplamı, mükellefin vergiye tâbi işlemleri dolayısıyla hesaplanan katma değer vergisi toplamından fazla olduğu takdirde, aradaki fark ne yapılır?

A) Sonraki dönemlere devrolunmaz
B) Sonraki dönemlere devrolunur ve iade edilmez
C) İade edilir
D) Terkin edilir
E) Silinir

33. Katma değer vergisinde vergi kesintisi/tevkifat/stopaj yapmakla sorumlu tutulanlar için vergilendirme dönemi nedir?

A) 1 takvim yılı
B) 1 ay
C) 3 ay
D) 6 ay
E) Gümrük bölgesine girildiği veya gümrük bölgesinden çıkıldığı an

34. Katma değer vergisinde mükellefler ve vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar KDV beyannamelerini, vergilendirme dönemini takip eden ayın kaçıncı günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine vermekle yükümlüdürler?

A) 15
B) 22
C) 23
D) 24
E) 26

35. Katma Değer Vergisi, hangi yer vergi dairesince tarh olunur?

A) Mükellefin ikametgahının bulunduğu
B) Mükellefin iş yerinin bulunduğu
C) Mükellefin seçtiği
D) Müşterinin seçtiği
E) Mükellef ve müşterinin birlikte seçtiği

36. Mükellefin, ayrı ayrı vergi dairelerinin faaliyet bölgelerinde iş yerleri varsa, Katma Değer Vergisi hangi yer vergi dairesince tarh olunur?

A) Mükellefin ikametgahının bulunduğu
B) Gelir veya Kurumlar Vergisi yönünden bağlı olduğu
C) Mükellefin seçtiği
D) Müşterinin seçtiği
E) Mükellef ve müşterinin birlikte seçtiği

37. Katma değer vergisinde, Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişilerde ve dar mükellef kurumlarda tarhiyatın muhatabı kimdir?

A) Ortaklardan herhangi biri
B) Müdür
C) Vergi kesintisi yapmakla sorumlu kişi
D) Alıcı
E) Satıcı

38. İthalde alınan katma değer vergisi, ne zaman ödenir?

A) Gümrük vergisi ile birlikte ve aynı zamanda ödenir
B) 1 hafta içinde
C) 15 gün içinde
D) 1 ay içinde
E) 30 gün içinde

39. Aşağıdaki işlemlerden hangisinde KDV uygulanmaz?

A) Buzdolabı üreticisi (A) firmasının evlenen işçisine yaptığı buzdolabı bağışı
B) Buzdolabı üreticisi (A) firmasının Milli Eğitim Bakanlığına ait bir okula yaptığı buzdolabı bağışı
C) Vergi dairelerince yapılan hacizli gayrimenkul satışı
D) Emlak komisyoncusu (A)'nın envanterine kayıtlı kullanılmış bilgisayarın vergi mükellefi olmayan (B)' ye satışı
E) Buzdolabı üreticisi (A) firmasının müşterisine hediye ettiği buzdolabı

40. Katma Değer Vergisi Kanununa göre bir teslim işleminde aşağıdaki durumların hangisinde vergiyi doğuran olay gerçekleşmez?

A) Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda zilyetliğin devri
B) Malın alıcının gösterdiği yere tevdii
C) Malın sürücüye tevdii
D) Mal bedelinin ödenmesi
E) Faturanın düzenlenmesi

41. Altından mamul bilezik tesliminde KDV matrahı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bileziğin satış bedelinden bileziğin içindeki külçe altın bedelinin düşülmesinden sonra kalan tutar
B) Bileziğin satış bedelinden işçilik bedeli düşüldükten sonra kalan tutar
C) Bileziğin satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark
D) Bileziğin satış bedeli
E) Bileziğin alış bedeli

42. Bir çamaşır makinesi tesliminde KDV' nin matrahı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çamaşır makinesinin satış bedeli
B) Çamaşır makinesinin alış bedeli
C) Çamaşır makinesinin satış ve alış bedeli arasındaki fark
D) Çamaşır makinesinin satış fiyatından çamaşır makinesi için satıcının yaptırdığı sigorta bedeli düşüldükten sonra kalan tutar
E) Çamaşır makinesinin KDV'li fiyatı

yanıtlar

1. E	**12.** B	**23.** D	**34.** D
2. B	**13.** E	**24.** A	**35.** B
3. D	**14.** A	**25.** A	**36.** B
4. C	**15.** B	**26.** E	**37.** C
5. C	**16.** E	**27.** A	**38.** A
6. E	**17.** A	**28.** B	**39.** B
7. E	**18.** B	**29.** B	**40.** D
8. E	**19.** D	**30.** B	**41.** A
9. D	**20.** D	**31.** C	**42.** A
10. C	**21.** C	**32.** B	
11. C	**22.** B	**33.** B	

VII- ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ (ÖTV)

Özel tüketim vergisiyle ilgili düzenlemeleri yapan 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi, 12.6.2002 tarih ve 24783 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

1) ÖTV'NİN KONUSU

1. Kanuna ekli;

a) (I) sayılı listedeki petrol ürünlerinin ithalatçıları veya rafineriler dahil imal edenler tarafından teslimi,

b) (II) sayılı listedeki motorlu taşıtlardan kayıt ve tescile tâbi olanların ilk iktisabı,

c) (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olmayanlar ile (III) ve (IV) sayılı listelerdeki malların ithalatı veya imal ya da inşa edenler tarafından teslimi,

d) (I), (III) ve (IV) sayılı listelerdeki mallar ile (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olmayanların özel tüketim vergisi uygulanmadan önce müzayede yoluyla satışı,

ilk teslim ve iktisapta bir defaya mahsus olmak üzere özel tüketim vergisine tâbidir.

2) ÖTV'DE VERGİYİ DOĞURAN OLAY

Vergiyi doğuran olay;

a) Mal teslimi veya ilk iktisap hallerinde malın teslimi veya ilk iktisabı,

b) Malın tesliminden önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,

c) Kısım kısım mal teslim edilmesi mutat olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi,

d) Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda malların alıcıya teslimi,

e) İthalatta, 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre gümrük yükümlülüğünün doğması, ithalat vergilerine tâbi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescilidir.

3) ÖTV'NİN MÜKELLEFİ VE SORUMLUSU

Özel tüketim vergisinin mükellefi, bu Kanuna ekli;

a) (I), (III) ve (IV) sayılı listelerdeki mallar ile (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olmayanları imal, inşa veya ithal edenler ile bu malların müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenler,

b) (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olanlar için; motorlu araç ticareti yapanlar, kullanmak üzere ithal edenler veya müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenlerdir.

5) ÖTV'NİN İSTİSNALARI

A) İhracat istisnası

Kanuna ekli listelerdeki malların ihracat teslimleri aşağıdaki şartlarla vergiden müstesnadır.

a) Teslim yurt dışındaki bir müşteriye yapılmalıdır. Yurt dışındaki müşteri tabiri; ikametgâhı, işyeri, kanuni ve iş merkezleri yurt dışında olan alıcılar ile yurt içinde bulunan bir işletmenin, yurt dışında faaliyet gösteren şubelerini ifade eder.

b) Teslim konusu mal, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinden çıkmış olmalıdır. Malın ihraç edilmeden önce yurt dışındaki alıcı adına hareket edenlere veya bizzat alıcıya işlenmek ya da herhangi bir şekilde değerlendirilmek üzere yurt içinde teslimi ihracat sayılmaz.

İhraç edilen malların alış faturaları ve benzeri belgeler üzerinde gösterilen ve beyan edilen özel tüketim vergisi ihracatçıya iade edilir.

B) Diplomatik istisna

Kanuna ekli (I), (II) ve (III) sayılı listelerde yer alan malların, karşılıklı olmak kaydıyla yabancı devletlerin Türkiye'deki diplomatik temsilcilikleri, konsoloslukları ve uluslararası anlaşmalarla vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlar ve bunların diplomatik haklara sahip mensupları tarafından kendi ihtiyaçları için ilk iktisabı, ithali veya bunlara teslimi vergiden müstesnadır.

6) ÖTV'DE VERGİ İNDİRİMİ

Özel tüketim vergisine tâbi malların, yer aldığı listedeki başka bir malın imalinde kullanılması halinde ödenen vergi, Maliye Bakanlığınca belirlenen esaslara göre ödenecek vergiden indirilir.

7) ÖTV'NİN BEYANI, TARHİ VE ÖDENMESİ

1. Özel tüketim vergisi, mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur. Şu kadar ki, adi ortaklıklarda verginin ödenmesinden ortakların tamamı müteselsilen sorumlu olmak üzere ortaklardan herhangi birisi tarhiyata muhatap tutulur. Bu vergi, beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi takip eden yedi gün içinde tarh edilir. Vergi, beyanname verme süresi içinde ödenir.

Vergilendirme dönemi; bu Kanuna ekli (I) sayılı listedeki mallar için her ayın ilk onbeş günlük birinci ve kalan günlerinden oluşan ikinci dönem, (III) ve (IV) sayılı listelerdeki mallar ile (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olmayanların teslîminde, faaliyette bulunulan takvim yılının birer aylık dönemleridir. Beyanname, (I) sayılı listedeki mallar için vergilendirme dönemini izleyen onuncu günü, diğer mallar için vergilendirme dönemini izleyen ayın onbeşinci günü akşamına kadar mükellefin katma değer vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

2. (II) sayılı listedeki kayıt ve tescile tâbi mallara ait özel tüketim vergisi beyannamesi, ilk iktisap ile ilgili işlemlerin tamamlanmasından önce bu işlemlerin yapıldığı yer vergi dairesine verilir ve vergi aynı günde ödenir.

konu testi

1. Aşağıdaki kişilerden hangisi ötv'nin mükellefi değildir?

I. Birinci el motorlu araç ticareti yapanlar
II. Kullanmak üzere motorlu araç ithal edenler
III. Motorlu araçların müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenler
IV. İkinci el motorlu araç ticareti yapanlar

A) IV
B) I, II, III
C) II
D) III
E) Hiçbiri

2. Bir yabancı diplomat, teslim aldığı aşağıdaki eşyalardan hangisinin ÖTV mükellefidir?

A) Motorlu araç
B) Tütün mamülleri
C) İçkiler
D) Havyar, traş makinası, kristal avize
E) Hiçbiri

3. Özel Tüketim Vergisiyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dolaylı vergidir
B) Özel vergidir
C) Yansır
D) Konusu gelirdir
E) Bir defa alınır

4. Aşağıdakilerden hangisi Özel Tüketim Vergisinin konusuna girmez?

A) (I) sayılı listedeki petrol ürünlerinin ithalatçıları veya rafineriler dahil imal edenler tarafından teslimi
B) (II) sayılı listedeki motorlu araçların kayıt ve tescile tâbi olanların ilk iktisabı
C) (II) sayılı listedeki motorlu araçlardan kayıt ve tescile tâbi olmayanların ithalatı veya imal ya da inşa edenler tarafından teslimi
D) (III) sayılı listedeki tütün ve içkiler ile (IV) sayılı listedeki parfümeri, elektronik eşyaların ithalatı veya imal ya da inşa edenler tarafından teslimi
E) Su teslimi

5. Özel Tüketim Vergisi konusuna giren işlemler kaç defaya mahsus olmak üzere özel tüketim vergisine tâbidir?

A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
E) 5

6. ÖTV beyannamesi hangi vergi dairesine verilir?

A) Mükellefin katma değer vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesine
B) Mükellefin ikametgahının bağlı olduğu vergi dairesine
C) Mükellefin istediği vergi dairesine
D) Mükellefin malı teslim ettiği yerin bağlı olduğu vergi dairesine
E) Hiçbiri

yanıtlar

1. A	**3.** D	**5.** A
2. D	**4.** E	**6.** A

VIII- DAMGA VERGİSİ

Damga vergisiyle ilgili düzenlemeleri yapan 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu, 11.7. 1964 tarih ve 11751 sayılı resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

1) DAMGA VERGİSİNİN KONUSU

Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı kağıtlar Damga Vergisine tabidir. Kanundaki kağıtlar terimi, yazılıp imzalamak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade eder.

Yabancı memleketlerle Türkiye`deki yabancı elçilik ve konsolosluklarda düzenlenen kağıtlar, Türkiye`de resmi dairelere ibraz edildiği, üzerine devir veya ciro işlemleri yürütüldüğü veya herhangi bir suretle hükümlerinden faydalanıldığı takdirde vergiye tabi tutulur.

2) DAMGA VERGİSİNİN ORANI

Belli parayı ihtiva eden mukavelenamelerin değiştirilmesi halinde artan miktar aynı nispette vergiye tabidir. Bunların devri halinde aslından alınan verginin dörtte biri alınır. Mukavelenamelerin müddetinin uzatılması halinde aynı miktar veya nispette vergi alınır. Akreditif mektup ve telgraflarında süre uzatıldığı takdirde verginin dörtte biri alınır. Yabancı memleketlerden Türkiye üzerine düzenlenen kağıtlar aynı miktarda, yabancı memleketlerin birinden diğeri üzerine düzenlenip Türkiye`de tedavüle çıkarılanlar ise yarı nispette vergiye tabidir.

Her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan maktu vergiler (Maktu ve nispi vergilerin asgari ve azami miktarlarını belirleyen hadler dahil) o yıl için tespit ve ilan olunan yeniden değerleme oranında artırılır. Bu suretle hesaplanan vergi tutarının 10 Yeni Kuruşa kadarki kesirleri dikkate alınmaz.

3) DAMGA VERGİSİNİN İSTİSNALARI

I. Resmi işlerle ilgili kağıtlar
A) Resmi daireler arasında kullanılan kağıtlar
B) Resmi dairelerden kişilere verilen kağıtlar
C) Kişilerden resmi dairelere verilen kağıtlar
II - Öğrenciler ve askerlerle ilgili kağıtlar
III - İşçiler, çiftçiler ve göçmenlerle ilgili kağıtlar
IV - Ticari ve medeni işlerle ilgili kağıtlar (Çekler hariç)
V - Kurumlarla ilgili kağıtlar

4) DAMGA VERGİSİNİN MÜKELLEFİ

Damga Vergisinin mükellefi kağıtları imza edenlerdir.

5) DAMGA VERGİSİNİN ÖDEME ŞEKİLLERİ

Damga Vergisi makbuz karşılığı, istihkaktan kesinti yapılması veya basılı damga konulması şekillerinden biriyle ödenir. (1.1.2005 itibariyle pul yapıştırma şekliyle ödeme yürürlükten kaldırılmıştır.). Bu ödeme şekillerinin hangi işlemler için ne suretle uygulanacağını tespite Maliye Bakanlığı yetkilidir.

6) DAMGA VERGİSİNDE SORUMLULUK

Vergiye tabi kağıtların Damga Vergisinin ödenmemesinden veya noksan ödenmesinden dolayı alınması lazım gelen vergi ve cezadan, mükelleflere rücu hakkı olmak üzere, kağıtları ibraz edenler sorumludur. Birden fazla kişi tarafından imza edilen kağıtlara ait vergi ve cezanın tamamından imza edenler müteselsilen sorumludurlar.

konu testi

1. Yurt dışında ve Türkiye'deki yabancı elçilik ve konsolosluklarda düzenlenen kağıtlar aşağıdaki durumlardan hangisi gerçekleştiğinde damga vergisine tabi tutulmaz?

A) Türkiye'de resmi dairelere ibraz edildiğinde
B) Üzerine devir işlemi yürütüldüğünde
C) Üzerine ciro işlemi yürütüldüğünde
D) Kağıtlar imza edildiğinde
E) Herhangi bir suretle hükümlerinden faydalanıldığı takdirde

2. Aşağıdaki kağıtlardan hangisi Damga Vergisine tabi değildir?

A) Sözleşme (mukavelename)
B) Taahhütname
C) Temlikname
D) Resmi daireler arasında kullanılan kağıtlar
E) Kefalet, teminat ve rehin senetleri

3. Aşağıdaki kağıtlardan hangisi Damga Vergisine tabi değildir?

A) Tahkimnameler ve sulhnameler
B) Fesihnameler
C) Öğrenciler ve askerlerle ilgili kağıtlar
D) İkinci el araç satış sözleşmeleri
E) Turizm işletmeleri ile seyahat acentelerinin aralarında düzenledikleri kontenjan sözleşmeleri

4. Aşağıdaki kağıtlardan hangisi Damga Vergisine tabi değildir?

A) Akitlerle ilgili kağıtlar
B) Kararlar ve mazbatalar
C) İhale kanununa tabi olmayan kurumların yetkili organlarınca verilen ihale kararları
D) İşçiler, çiftçiler ve göçmenlerle ilgili kağıtlar
E) Çekler

5. Meclislerden, resmi heyetlerden ve idari davalarla ilgili olmayarak Danıştay'dan verilen mazbata, ilam ve kararlarla hakem kararlarından belli parayı ihtiva edenler üzerinden ne kadar damga vergisi alınır?

A) Binde 4.5
B) Binde 1.5
C) Binde 7.5
D) Binde 6
E) Binde 3

6. Kamu İhale Kanununa tabi olan veya olmayan daire ve kurumların yetkili organlarınca verilen her türlü ihale kararları üzerinden ne kadar damga vergisi alınır?

A) Binde 4.5
B) Binde 1.5
C) Binde 7.5
D) Binde 6
E) Binde 3

7. Maliye Bakanlığının veya Sayıştay'ın vizesine tabi ihale kararlarının vize edilmemesi durumunda, bu karara ilişkin damga vergisine olur?

A) Geri ödenmez
B) Red ve iade olunur
C) Terkin olunur
D) İptal olunur
E) Hiçbiri

8. **Mukavelenameler, taahhütnameler ve temliknameler, deniz ödüncü senedi, ipotekli borç senedi, irat senedi, kefalet, teminat ve rehin senedi, makbuzlar, tahkimnameler ve sulhnameler üzerinden ne kadar damga vergisi alınır?**

A) Binde 4.5
B) Binde 1.5
C) Binde 7.5
D) Binde 6
E) Binde 3

9. **Damga vergisinin mükellefi aşağıdakilerden hangisidir**

A) Kağıtları imza edenler
B) Kağıtları kullananlar
C) Kağıtları yazanlar
D) Kağıtları basanlar
E) Kağıtları satın alanlar

10. **Resmi dairelerle kişiler arasındaki işlemlere ait kağıtların Damga Vergisini kim öder?**

A) Resmi daireler
B) Kişiler
C) Kimse ödemez
D) İkisi de öder
E) Yarı yarıya paylaşırlar

11. **Damga vergisinde vergileme ölçüleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?**

A) Sadece nispi olarak alınır
B) Sadece maktu olarak alınır
C) Nispi veya maktu olarak alınır
D) Artan oranlıdır
E) Azalan oranlıdır

12. **Aşağıdakilerden hangisi damga vergisinin ödeme şekilierinden biri değildir?**

A) Makbuz karşılığı
B) İstihkaktan kesinti yapılması
C) Basılı damga konulması
D) Tevkifat (Stopaj)
E) Pul yapıştırma

13. **Aşağıdaki idarelerden hangisi istihkaktan kesinti yaparak bir ay içinde tahsil ettiği Damga Vergisi için beyanname vermez ve tahsil ettiği vergiyi ödemenin yapıldığı yer vergi dairesine yatırmaz?**

A) Özel bütçeli idareler
B) Genel bütçeli daireler
C) Genel ve özel bütçeli idareler
D) Merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki idareler
E) Genel yönetim bütçesi içindeki idareler

14. **Vergi Usul Kanununun hangi vergiye ilişkin hükümleri Damga Vergisi hakkında da uygulanır?**

A) KDV
B) ÖTV
C) Damga Resmi
D) Gelir vergisi
E) Harçlar

yanıtlar

1. D	**5.** C	**9.** A	**13.** B
2. D	**6.** A	**10.** B	**14.** C
3. C	**7.** B	**11.** C	
4. D	**8.** C	**12.** E	

IX- BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ (BSMV)

Banka ve sigorta muameleleri vergisi ile ilgili düzenlemeler, Gider Vergileri Kanunu'nun ikinci kısmının birinci bölümünde yapılmıştır.

a) BSMV'nin Konusu ve Mükellefleri

a) Banka ve sigorta şirketlerinin Finansal Kiralama Kanunu'na göre yapmakta oldukları işler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün işlemler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulmaktadır.

b) Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar da banka muameleleri vergisine tabidir. İkraz yani borç para verme işleriyle uğraşanlarla yukarıda belirtilen iş ve hizmetlerden herhangi birini devamlı olarak yapanlar banker olarak kabul edilmekte olup, bu işlerle uğraşanların lehlerine kalan paralar da söz konusu verginin kapsamındadır. Ancak herhangi bir kişinin sadece altın alım ve satımı ile uğraşması halinde bu kişinin banker sayılması söz konusu olamaz. Bir kişinin banker sayılabilmesi için özellikle kredilendirme işlemi yapması yani borç para vermesi ve bu işi meslek haline dönüştürmesi gerekmektedir.

b) BSMV Oranı

Banka ve sigorta muameleleri vergisinin yasal oranı yüzde 15'dir. Ancak söz konusu yasanın 33'üncü maddesinin son fıkrası hükmü gereği olarak Bakanlar Kurulu, vergi oranını bankalar arası mevduat muameleleri, bankalar ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasası muameleleri ve diğer banka ve sigorta muameleleri için ayrı ayrı veya birlikte yüzde 1'e, bankalar arası kambiyo muamelelerinde ise sıfıra kadar indirmeye ve belirlenen oranları aşamayacak şekilde yeniden tespit etmeye yetkilidir.

1. Bankalararası mevduat muameleleri sonucu lehe kalan paralar üzerinden yüzde 1,
2. Bankalar ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasası muameleleri sonucu lehe alınan paralar üzerinden yüzde 1,
3. Devlet tahvili ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında lehe alınan paralar üzerinden yüzde 1,
4. Devlet tahvili ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerin vadesi beklenmeksizin satışı nedeniyle lehe alınan paralar üzerinden yüzde 1,
5. Kambiyo muamelelerinde satış tutarı üzerinden binde 1,
6. Bankalar arası kambiyo satış muamelelerinde satış tutarı üzerinden 01.08.2002 tarihinden itibaren binde sıfır,
7. Diğer banka ve sigorta muamelelerinde lehe alınan paralar üzerinden yüzde 5'dir.
8. Kambiyo işlemlerinde binde 1'dir.

X- HARÇLAR

Harçlarla ilgili düzenlemeleri yapan 492 sayılı Harçlar Kanunu, 17.7.1964 tarih 11756 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır).

Harçlar Kanunu'na göre alınacak harçlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Yargı harçları,
2. Noter harçları,
3. Vergi Yargısı Harçları,
4. Tapu ve kadastro harçları,
5. Konsolosluk harçları,
6. Pasaport, ikamet tezkeresi, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları,
7. Gemi ve liman harçları,
8. İmtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları,

9. Trafik harçları.

Her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan maktu harçlar (Maktu ve nispî harçların asgarî ve azami miktarlarını belirleyen hadler dahil), o yıl için tespit ve ilan olunan yeniden değerleme oranında artırılır. Bu suretle hesaplanan harç tutarının 10 Yeni Kuruşa kadarki kesirleri, nazara alınmaz. Harçlar sayfa üzerine hesap edildiği hallerde 20 satır bir sayfa ve 50 harf bir satır itibar olunur. Son sayfa 20 satırdan eksik olsa da bir sayfa sayılır.

Döviz kazandırıcı faaliyetlere ilişkin işlemler harçlardan müstesnadır. Özel kanunlarla harçtan muaf tutulan kişilerle, istisna edilen işlemlerden harç alınmaz.

Anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin kuruluş, sermaye artırımı, birleşme, devir, bölünme ve nev'i değişiklikleri nedeniyle yapılacak işlemler ile Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri (Bu kooperatifler ile Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma Anonim Şirketi tarafından bankalardan kullandırılacak krediler için verilecek kefaletler dahil) bankalar, yurt dışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullandırılacak kredilerin temini ve bunların teminatları ile geri ödenmelerine ilişkin işlemler harca tabi tutulmaz.

konu testi

1. **Aşağıdakilerden hangisi Harçlar Kanunu'na göre alınacak harçlardan biri değildir?**

   A) Yargı harçları
   B) Noter harçları
   C) Vergi Yargısı Harçları
   D) Tapu ve kadastro harçları
   E) Yol harçları

2. **Aşağıdakilerden hangisi Harçlar Kanunu'na göre alınacak harçlardan biri değildir?**

   A) Konsolosluk harçları, pasaport, ikamet tezkeresi, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları
   B) Gemi ve liman harçları
   C) İmtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları
   D) Sözleşme, akit harçları
   E) Trafik harçları

3. **Her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan maktu harçlar (Maktu ve nispî harçların asgarî ve azami miktarlarını belirleyen hadler dahil), o yıl için tespit ve ilan olunan yeniden değerleme oranının ne kadarı oranında artırılır?**

   A) Yarısı
   B) Üçte biri
   C) Aynısı
   D) Dörtte biri
   E) İki katı

4. **Harçlar sayfa üzerine hesap edildiği hallerde sırasıyla kaç satır bir sayfa ve kaç harf bir satır itibar olunur?**

   A) 10 ve 20
   B) 20 ve 50
   C) 20 ve 30
   D) 25 ve 100
   E) 30 ve 60

5. **Kendi kısımlarında ödeme zamanı tespit edilmemiş olup da, mahiyetleri icabı işin sonunda alınması lazım gelen harçlar; harç alacağının doğması tarihinden itibaren kaç gün içinde ödenir?**

   A) 10
   B) 15
   C) 20
   D) 25
   E) 30

6. **Harçlar Kanunu'nda aksine hüküm bulunmayan hallerde harçlar, hangi daireler tarafından tahsil olunur?**

   A) Vergi daireleri
   B) Defterdarlıklar
   C) Harca mevzu olan işlemleri yapan daireler
   D) Bankalar
   E) Mal sandıkları

yanıtlar

1. E	**3.** C	**5.** B
2. D	**4.** B	**6.** C

XI- YEREL YÖNETİM VERGİLERİ

Yerel yönetim vergileri, başta emlak (bina ve arazi) vergisi olmak üzere, değişik belediye gelirlerinden oluşmaktadır.

Belediye gelirleri içinde çevre temizlik vergisi, ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigortası vergisi, işgal harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, kaynak suları harcı, tellallık harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, ölçü ve tartı aletleri muayene harcı, bina inşaat harcı, kayıt suret harcı, imar harçları, işyeri açma izin harcı, muayene, ruhsat ve rapor harcı, sağlık belgesi harcı, yol harcamalarına katılma payı, kanalizasyon harcamalarına katılma payı, su tesisleri harcamalarına katılma harcı gibi temel belediye gelirleri yer almaktadır.

I- EMLAK VERGİSİ (BİNA VE ARAZİ VERGİSİ)

Emlak vergisiyle ilgili düzenlemeleri yapan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 11.8.1970 ve 13576 sayılı resmi gazete'de yayımlanmıştır.

Emlak vergisi, bina vergisi ve arazi vergisi olmak üzere iki alt vergiden oluşmaktadır.

EMLAK VERGİSİ ORANLARI	Normal Oranlar	Büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar için Oranlar
Binalarda (meskenlerde)	Binde 1	Binde 2
Binalarda (diğerlerinde)	Binde 2	Binde 4
Arsalarda	Binde 3	Binde 6
Arazilerde	Binde 1	Binde 2

A) BİNA VERGİSİ

1) BİNA VERGİSİNİN KONUSU

Türkiye sınırları içinde bulunan binalar bu Kanun hükümlerine göre Bina Vergisine tabidir.

Bina: Yapıldığı madde ne olursa olsun, gerek karada gerek su üzerindeki sabit inşaatın hepsini kapsar. Kanunun uygulanmasında Vergi Usul Kanununda yazılı bina mütemmimleri de bina ile birlikte nazara alınır. Yüzer havuzlar, sair yüzer yapılar, çadırlar ve nakil vasıtalarına takılıp çekilebilen seyyar evler ve benzerleri bina sayılmaz.

2) BİNA VERGİSİNİN MÜKELLEFİ

Bina Vergisini, binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenler öder. Bir binaya paylı (müşterek) mülkiyet halinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği (iştirak halinde) mülkiyette malikler vergiden müteselsilen sorumlu olurlar.

3) BİNA VERGİSİNİN MATRAHI

Bina Vergisinin matrahı, binanın bu kanun hükümlerine göre tespit olunan vergi değeridir. Sabit istihsal tesisatına ait değerler vergi matrahına alınmaz.

4) BİNA VERGİSİNİN ORANI

Bina vergisinin oranı meskenlerde binde bir, diğer binalarda ise binde ikidir. Bu oranlar, büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde % 100 artırımlı uygulanır. Bakanlar Kurulu, vergi oranlarını yarısına kadar indirmeye veya üç katına kadar artırmaya yetkilidir.

Bakanlar Kurulu, kendisine bakmakla mükellef kimsesi olup onsekiz yaşını doldurmamış olanlar hariç olmak üzere hiçbir geliri olmadığını belgeleyenlerin, gelirleri münhasıran kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıktan ibaret bulunanların, gazilerin, özürlülerin, şehitlerin dul ve yetimlerinin Türkiye sınırları içinde brüt 200 mÇ'yi geçmeyen tek meskeni olması (intifa hakkına sahip olunması hali dahil) halin-

de, bu meskenlerine ait vergi oranlarını sıfıra kadar indirmeye yetkilidir. Bu hüküm, yukarıda belirtilenlerin tek meskene hisse ile sahip olmaları halinde hisselerine ait kısım hakkında da uygulanır. Muayyen zamanda dinlenme amacıyla kullanılan meskenler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Yeni inşa edilen bina veya binaların vergisi, arsasının (veya arsa payının) vergisinden az olamaz. Bu hüküm binaların inşalarının sona erdiği yılı takip eden bütçe yılından itibaren dört yıl uygulanır.

B) ARAZİ VERGİSİ

1) ARAZİ VERGİSİNİN KONUSU

Türkiye sınırları içinde bulunan arazi ve arsalar Arazi Vergisine tabidir. Belediye sınırları içinde Belediyece parsellenmiş arazi arsa sayılır. Belediye sınırları içinde veya dışında bulunan parsellenmemiş araziden hangilerinin bu kanuna göre arsa sayılacağı Bakanlar Kurulu Kararı ile belli edilir. Aksine hüküm olmadıkça kanunun diğer maddelerinde yer alan arazi tabiri arsaları da kapsar.

2) ARAZİ VERGİSİNİN MÜKELLEFİ

Arazi Vergisini, arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi her ikisi de yoksa araziye malik gibi tasarruf edenler öder. Bir araziye paylı (müşterek) mülkiyet halinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği (iştirak halinde) mülkiyette malikler vergiden müteselsilen sorumlu olurlar.

6) ARAZİ VERGİSİNDE MATRAH

Arazi Vergisinin matrahı arazinin kanun hükümlerine göre tespit olunan vergi değeridir.

7) ARAZİ VERGİSİNDE ORAN

Arazi vergisinin oranı binde bir, arsalarda ise binde üçtür. Bu oranlar, büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde % 100 artırımlı uygulanır. Bakanlar Kurulu, vergi oranlarını yarısına kadar indirmeye veya üç katına kadar artırmaya yetkilidir.

C) EMLAK VERGİSİNDE VERGİ DEĞERİ

Vergi değeri;

a) Arsa ve araziler için, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun asgari ölçüde birim değer tespitine ilişkin hükümlerine göre takdir komisyonlarınca arsalar için her mahalle ve arsa sayılacak parsellenmemiş arazide her köy için cadde, sokak veya değer bakımından farklı bölgeler (turistik bölgelerdeki cadde, sokak veya değer bakımından farklı olanlar ilgili valilerce tespit edilecek pafta, ada veya parseller), arazide her il veya ilçe için arazinin cinsi (kıraç, taban, sulak) itibarıyla takdir olunan birim değerlere göre,

b) Binalar için, Maliye ve Bayındırlık ve İskan Bakanlıklarınca müştereken tespit ve ilân edilecek bina metrekare normal inşaat maliyetleri ile arsa veya arsa payı değeri esas alınarak hesaplanan bedeldir.

Vergi değeri, mükellefiyetin başlangıç yılını takip eden yıldan itibaren her yıl, bir önceki yıl vergi değerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerleme oranının yarısı nispetinde artırılması suretiyle bulunur.

D) EMLAK VERGİSİNDE ÖDEME SÜRESİ

Emlak Vergisi birinci taksiti, Mart, Nisan ve Mayıs aylarında, ikinci taksiti Kasım ayı içinde olmak üzere iki eşit taksitte ödenir. Maliye Bakanlığı ödeme aylarını, bölgelerin özelliklerine göre değiştirebilir.

Kanunlar veya diğer kamu düzeni koyan mevzuatla tasarrufu kısıtlanan bina, arsa ve arazinin vergisi, kısıtlamanın devam ettiği sürece 1/10 oranında tahsil olunur. Kısıtlamanın kaldırılması halinde, kaldırılma tarihini takibeden bütçe yılından itibaren emlakin vergisi, tüm vergi değeri üzerinden ödenir.

konu testi

1. Aşağıdakilerden hangisi servet vergilerine bir örnektir?

A) Emlak vergisi
B) Özel tüketim verisi
C) Katma değer vergisi
D) Gelir vergisi
E) Kurumlar vergisi

2. Emlak vergisini kim tahsil eder?

A) Merkezi idare
B) Vergi daireleri
C) Belediyeler
D) İl özel idareleri
E) Köyler

3. Emlak vergisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Konusu servettir
B) Dolaysız vergidir
C) Yansımaz
D) Spesifik vergidir
E) Bina, mesken, arazi ve arsa üzerinden alınır

4. Emlak vergisinin oranıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Meskenlerde binde 1
B) Arazilerde binde 1
C) Binalarda binde 2
D) Arsalarda binde 3
E) Hepsinde aynıdır

5. Emlak vergisinde verginin matrahı nedir?

A) Satış fiyatı
B) Beyan edilen değer
C) Tapu değeri
D) Vergi değeri
E) Yüzölçümü

6. Emlak vergisinin matrahı olan vergi değeri kaç yılda bir yeniden takdir edilir?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

7. Emlak vergisinin matrahı olan vergi değeri her yıl otomatik olarak yeniden değerleme oranının yüzde kaçı oranında artar?

A) % 100
B) % 50
C) % 25
D) % 10
E) % 200

8. Emlak vergisi büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde yüzde kaç artırımlı olarak uygulanır?

A) % 100
B) % 50
C) % 25
D) % 10
E) % 200

9. Bina vergisi kim tarafından tarh edilir?

A) İlgili vergi dairesi
B) İlgili belediye
C) Maliye Bakanlığı
D) İl özel idaresi
E) Milli Emlak Genel Müdürlüğü

10. Emlak Vergisinin ödenmesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Birinci taksiti, Mart, Nisan ve Mayıs aylarında ödenir
B) İkinci taksiti Kasım ayı içinde ödenir
C) İki eşit taksitte ödenir
D) Maliye Bakanlığı ödeme aylarını, bölgelerin özelliklerine göre değiştirebilir
E) Hiçbiri

11. Kanunlar veya diğer kamu düzeni koyan mevzuatla tasarrufu kısıtlanan bina, arsa ve arazinin vergisi, kısıtlamanın devam ettiği sürece yüzde kaç oranında tahsil olunur?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 25
D) Yüzde 50
E) Yüzde 100

12. Aşağıdaki vergilerden hangisinde mükellef pişmanlık müessesesinden yararlanamaz?

A) Gelir vergisi
B) Kurumlar vergisi
C) KDV
D) Emlak vergisi
E) Hiçbiri

yanıtlar

1. A	**4.** E	**7.** B	**10.** E
2. C	**5.** D	**8.** A	**11.** A
3. D	**6.** D	**9.** B	**12.** D

II) ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ

a) Verginin Konusu

Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanan konut, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar çevre temizlik vergisine tabidir.

b) Verginin Mükellefi

Verginin mükellefi, binaları kullananlardır. Mükellefiyet binanın kullanımı ile başlar.

d) Verginin Miktarı

1. Konutlara Ait Çevre Temizlik Vergisi

Konutlara ait Çevre Temizlik Vergisi;

a) Büyükşehir belediyelerinde su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle metreküp başına 20 Kr,

b) Diğer belediyelerde 17 Kr olarak hesaplanacaktır.

2. İşyerleri ve Diğer Şekilde Kullanılan Binalara Ait Çevre Temizlik Vergisi

İşyerleri ve diğer şekilde kullanılan binalara ait Çevre Temizlik Vergisi, büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir belediyeleri dışındaki belediyelerde belirlenen tarifelere göre uygulanacaktır.

Belediye Gelirleri Kanununun mükerrer 44 üncü maddesinin beşinci fıkrasına göre, büyükşehir belediyelerinde çevre temizlik vergisi, diğer belediyelerde uygulanan çevre temizlik vergisi tutarları %25 artırılarak uygulanacaktır.

Vergi tutarları, her yıl yeniden değerleme oranında artırılır.

e) Verginin Tahakkuk ve Tahsili

Su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan çevre temizlik vergisi, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılır. Bu suretle tahakkuk eden vergi, su tüketim bedeli ile birlikte belediyelerce tahsil edilir. Su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlardaki çevre temizlik vergisi ise su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edilir.

İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisi, belediyelerce binaların tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibarıyla tahakkuk etmiş sayılır. Tahakkuk eden vergi, bir defaya mahsus olmak üzere, belediyelerin ilan mahallerinde bir ay süreyle topluca ilan edilir. İş yeri ve diğer şekilde kullanılan binalarla ilgili olarak tahakkuk eden bu vergi, her yıl, emlak vergisinin taksit sürelerinde ödenir.

konu testi

1. Çevre Temizlik Vergisinin mükellefi kimdir?

A) Binanın sahibi
B) Binanın maliki
C) Binanın intifa hakkı sahibi
D) Binaları kullananlar
E) Binanın irtifak hakkı sahibi

2. Çevre Temizlik Vergisinde mükellefiyet ne zaman başlar?

A) Binanın inşası
B) Binanın kullanımı
C) Binanın tamamlanması
D) Binanın tapuya tescili
E) Binanın elde edilmesi

3. İşyerleri ve diğer şekilde kullanılan binalara ait Çevre Temizlik Vergisi, büyükşehir belediyelerinde, diğer belediyelerde uygulanan çevre temizlik vergisi tutarları yüzde kaç artırılarak uygulanır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 25
C) Yüzde 50
D) Yüzde 75
E) Yüzde 100

4. Büyükşehir belediye sınırları içinde bulunanlar hariç olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerdeki belediyeler ile nüfusu 5000'den az olan belediyelerde çevre temizlik vergisi yüzde kaç indirimli olarak uygulanır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 25
C) Yüzde 50
D) Yüzde 75
E) Yüzde 100

5. Çevre Temizlik Vergisi tutarları, her yıl yeniden değerleme oranının ne kadarı oranında artırılır?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 25
C) Yüzde 50
D) Yüzde 75
E) Yüzde 100

6. Su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan çevre temizlik vergisi, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılır. Bu suretle tahakkuk eden vergi, su tüketim bedeli ile birlikte kim tarafından tahsil edilir?

A) Vergi dairesi
B) İl özel idaresi
C) Belediyeler
D) Maliye Bakanlığı
E) Hepsi

7. **Su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlardaki çevre temizlik vergisi kim tarafından tahsil edilir?**

A) Vergi dairesi
B) İl özel idaresi
C) Belediyeler
D) Maliye Bakanlığı
E) Su ve kanalizasyon idareleri

8. **İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisi, belediyelerce binaların tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın hangi ayında yıllık tutarı itibarıyla tahakkuk etmiş sayılır?**

A) Ocak
B) Şubat
C) Mart
D) Nisan
E) Mayıs

9. **İş yeri ve diğer şekilde kullanılan binalarla ilgili olarak tahakkuk eden Çevre Temizlik Vergisi, her yıl ne zaman ödenir?**

A) Ocak
B) Şubat
C) Mart
D) Nisan
E) Emlak vergisinin taksit sürelerinde

yanıtlar

1. D	**4.** C	**7.** E
2. B	**5.** E	**8.** A
3. B	**6.** C	**9.** E

MALİ TATİL UYGULAMASI (1 Temmuz-20 Temmuz)

5604 sayılı Mali tatil İhdas Edilmesi Hakkında Kanun, 28.3. 2007 tarih ve 26476 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Kanuna göre, her yıl temmuz ayının birinden yirmisine kadar (yirmisi dahil) malî tatil uygulanır. Haziran ayının son gününün tatil günü olması halinde, malî tatil, temmuz ayının ilk iş gününü takip eden günden başlar.

konu testi

1. 5604 sayılı Mali tatil İhdas Edilmesi Hakkında Kanun'a göre, her yıl hangi ayın birinden yirmisine kadar (yirmisi dahil) malî tatil uygulanır?

A) Haziran B) Temmuz
C) Ağustos D) Eylül
E) Ekim

2. Mali tatil süresince aşağıdakilerden hangisi yapılamaz?

A) Mahkeme kararıyla yapılan aramalı incelemeler
B) Cumhuriyet Savcılıklarının talebi üzerine yapılan aramalı incelemeler
C) Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre yapılan aramalı incelemeler
D) Mükellefin işyerinde incelemeye başlama
E) Mükellefin işyerinde yapılmakta olan incelemelere devam etme

3. Mali tatil süresince aşağıdakilerden hangisi yapılabilir?

A) Mükellefin işyerinde incelemeye başlama
B) İnceleme amacıyla defter ve belgelerin ibrazını talep etme
C) Vergi ve ceza ihbarnamelerini mükelleflere, vergi ve ceza sorumlularına bildirme
D) Bilgi isteme taleplerini mükelleflere, vergi ve ceza sorumlularına bildirme
E) Hiçbiri

4. Malî tatilin sona erdiği günü izleyen yedi gün içinde kanuni ve idari süreler, malî tatilin son gününü izleyen tarihten itibaren kaçıncı günün mesai saati bitiminde sona ermiş sayılır?

A) Üçüncü B) Beşinci
C) Yedinci D) Onuncu
E) On beşinci

5. Aşağıdaki idarelerden hangileri tarafından tarh ve/veya tahsil edilen vergi, resim ve harçlarla ilgili olarak malî tatil uygulanmaz?

I. Gümrük idareleri
II. İl özel idareleri
III. Belediyeler
IV. Genel Bütçeli idareler

A) Sadece I
B) Sadece II ve III
C) Sadece IIII
D) Sadece I, II, III
E) I, II, III, IV

6. Malî tatil uygulaması nedeniyle süre verilecek iş ve işlemlerin kapsamı ile malî tatil uygulamasına ilişkin usûl ve esasları belirlemeye kim yetkilidir?

A) Vergi dairesi
B) İl özel idaresi
C) Belediyeler
D) Maliye Bakanı
E) Başbakan

yanıtlar

1. B	**3.** C	**5.** D
2. D	**4.** C	**6.** D

VERGİ HUKUKU

1) VERGİ HUKUKUNUN TANIMI

Vergi hukuku, mükellefle devlet arasındaki vergi ilişkilerini düzenleyen mali hukuk dalıdır.

Vergi hukuku vergi ödevine ilişkin maddi ve şekli hukuk kurallarını kapsar.

Vergi hukuku, verginin hukuki esasını, vergi ilişkisinden doğan hak ve ödevleri, vergi uyuşmazlıklarını, vergi suç ve cezalarını inceleyen bir hukuk dalıdır.

Vergi hukuku, kamu hukuku içinde yer alan ve devletin mali faaliyetlerinin hukuki yönünü inceleyen mali hukukun bir alt dalıdır. Mali hukuk; vergi (gelir) hukuku, harcama (gider) hukuku ve bütçe hukuku olmak üzere üç alt sınıflandırmaya tabidir.

2) VERGİ HUKUKUNUN SINIFLANDIRMASI

Vergi hukuku kendi içinde genel olarak dörtlü bir sınıflandırmaya tabi tutulabilir:

a) Genel Vergi Hukuku: Vergi hukukunun tümüne ilişkin ve bütün vergilerde uygulanacak temel ilkelerin ve kuralların incelendiği, vergi borcu ve vergi ilişkisinin niteliğinin irdelendiği vergi hukuku dalıdır.

b) Özel Vergi Hukuku: Türk Vergi Sistemini oluşturan vergilerin ve bunları düzenleyen yasaların tek tek ele alınarak incelendiği vergi hukuku dalıdır. Vergiler hukuku veya Türk Vergi Sistemi de denmektedir.

c) Maddi Vergi Hukuku: Kişileri herhangi bir verginin borçlusu yapan kurallar bütünü olup vergi alacağının doğması, vergi alacağının sona ermesi gibi konuları inceler. Vergi borcu konusunda hak ve ödevlerin doğumunu, sona ermesini ve bunların içeriğine ilişkin hukukî ilkeleri ele alır.

d) Şekli Vergi Hukuku: Vergi hukukunun usulüne, yöntemine, şekil şartlarına ilişkin kurallar bütünüdür. Maddi vergi hukukunca belirlenen vergi ilişkisinde hak ve yükümlülüklerin gerçekleştirilme usullerini düzenler.

3) VERGİ HUKUKUNUN ALT DALLARI

Vergi hukuku kendi içinde vergi usul hukuku (vergilendirme tekniği), vergi yargılama hukuku, vergi ceza hukuku, vergi icra hukuku, uluslar arası vergi hukuku gibi alt dallara ayrılmaktadır.

a) Vergi Usul Hukuku (Vergilendirme Tekniği): Vergi Usul Kanunu ile yapılan devletle mükellefler arasındaki vergi ilişkilerine ilişkin hukuki düzenlemeleri içerir. Verginin tarh, tebliğ, tahakkuku, süreler, tahakkuk ve tahsil zamanaşımı, mükellefin ödevleri,değerleme, amortisman, vergi suç ve cezaları gibi konuları düzenler.

b) Vergi Yargılama Hukuku: İdari Yargılama Usulü Kanunu ve Danıştay Kanunu ile yapılan mükelleflerle vergi idaresi arasındaki uyuşmazlıkların yargısal çözüm yollarına ilişkin hukuki düzenlemeleri içerir. Vergi yargısında görevli ve yetkili mahkemeler olan vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'da vergi davalarının nasıl görüleceğini düzenler.

c) Vergi Ceza Hukuku: Vergi Usul Kanunu ile yapılan mükelleflerin ödevlerini yerine getirmemesi, yükümlülüklerine uymaması durumunda uygulanacak müeyyidelere/yaptırımlara ilişkin hukuki düzenlemeleri içerir. Vergi ziyaı, genel usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarından oluşan mali nitelikteki vergi cezaları ile kaçakçılık, vergi mahremiyetini ihlal, mükellefin özel işlerini yapma cezalarından oluşan cezai nitelikteki vergi cezalarını kapsar.

d) Vergi İcra Hukuku: 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (AATUHK) ile yapılan kamu alacaklarının güvence altına alınması ve zamanında ödenmemesi durumunda uygulanacak önlem-

lere ilişkin hukuki düzenlemeleri içerir. Teminat alınması, kefil istenmesi, ihtiyati tahakkuk, ihtiyati haciz, haczin paraya çevrilmesi, iflasın istenmesi gibi uygulamaları düzenler.

e) Uluslar Arası Vergi Hukuku: Ülkeler arası vergi ilişkilerini, özellikle de çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarını, Dünya Ticaret Örgütünün (WTO, DTÖ) gümrük tarifeleri ve mali tekellerle ilgili kurallarını, OECD ve AB'nin vergileme ile ilgili kurallarını inceler.

4) VERGİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI

Vergi hukukunun biri asli, birincil, ; diğeri ise tali, ikincil olmak üzere iki kaynağı vardır.

Vergi hukukunun asli kaynaklarını yasama, yürütme ve yargı kararları oluşturur.

Vergi hukukunun diğer, tali kaynaklarını doktrin (bilimsel öğreti) ve örf-adetler oluşturur.

4.1 Vergi Hukukunun Birincil Kaynakları

Vergi hukukunun birincil kaynakları yasama, yürütme ve yargı kararları olmak üzere üç önemli kaynaktan oluşmaktadır.

Vergi hukukunun birincil kaynaklarının bir kısmı asli (bağlayıcı) kaynaktır. Yani yeni norm koyan, verginin konusunu, matrahını, mükellefini, oranını değiştiren kaynaklardır. Bu kaynaklar mükellef, vergi dairesi, mahkemeler gibi vergiyle ilişkisi olan bütün tarafları bağlar. Bunlar, Anayasa, Uluslar arası Vergi Anlaşmaları, Kanunlar gibi yasama kararlarıdır. Bunlar, Kanun Hükmünde Kararnameler, Bakanlar Kurulu Kararları, Tüzükler, Yönetmelikler, Yeni Hükümler İçeren Genel Tebliğler gibi yürütme kararlarıdır. Bunlar Anayasa Mahkemesi Kararları, Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları gibi yargı kararlarıdır.

Vergi hukukunun birincil kaynaklarının bir kısmı ise asli (bağlayıcı) değildir. Yani verginin mükellefini, matrahını, oranını değiştirmeyen, sadece mevcut düzenlemelerin izahı ve yorumu niteliğinde olan yardımcı kaynaklardır. Bu kaynaklar bütün taraflar açısından bağlayıcı değildir, sadece mevcut mevzuatın daha iyi anlaşılmasını sağlar. Bunlar vergi kanunlarını açıklamak üzere çıkarılan Genel tebliğler, muktezalar (özelgeler), sirküler gibi yürütme kararlarıdır. Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararları, Danıştay Daire Kararları, Bölge İdare Mahkemesi Kararları ve Vergi Mahkemesi Kararları gibi yargı kararlarıdır.

A) Vergi Hukukunun Yasama Kaynakları : Anayasa, uluslar arası vergi anlaşmaları ve kanunlardır.

i- Anayasa: 1982 Anayasası'nın 2. maddesi (sosyal hukuk devleti), 10. maddesi (kanun önünde eşitlik) ve 73. maddesi (vergi ödevi) bütün vergi ilişkilerinde uyulması gereken temel kuralları koymaktadır. Dolayısıyla vergi ödevi her şeyden önce anayasal bir ödevdir.

Vergi ödevi MADDE 73.– "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir.".

Yukarıdaki 1982 Anayasasının 73. maddesi metninden hareketle, vergi hukuku açısından bağlayıcı olan aşağıdaki temel ilkeler çıkarılabilir:

a) Vergilemede ödeme gücü ilkesi: Anayasa "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür" hükmüyle vergiyi mali güce dayandırmıştır.

b) Verginin fiskal amacı: Anayasa "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür" hükmüyle aynı zamanda verginin fiskal amacının kamu giderlerini karşılamak, finanse etmek olduğunu ifade etmiştir.

c) Verginin ekstra fiskal (ekonomik-sosyal) amacı: "Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır" hükmüyle verginin ekstra fiskal amacının vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı olduğunu belirtmiştir.

d) Vergilemede kanunilik/yasallık ilkesi: Anayasa "Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır" diyerek vergilemede kanunilik ilkesini benimsemiştir. Ancak "Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir" diyerek vergilemede kanunilik ilkesine istisna getirmiş, kanunilik ilkesini zedelemiştir.

ii- Uluslar arası Vergi Anlaşmaları: 1982 Anayasasının 90. maddesine göre ve 244 sayılı Kanunun 3. maddesine göre uluslar arası vergi anlaşmaları kanun hükmündedir, bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz.

iii- Kanunlar: Anayasa'nın 73. maddesinin vergilemede kanunilik ilkesi gereği, bir verginin salınabilmesi için o vergiyle ilgili bir kanunun yürürlükte olması gerekmektedir. Ayrıca, vergilemede yıllık ilkesi gereği, bir vergi kanununun ilgili yılda uygulanabilmesi için, aynı zamanda, kamu gelirlerinin yasal dayanaklarını gösteren ilgili yıl bütçe kanunu'nun ekli C Cetvelinde gösterilmesi gerekmektedir. Kanunlara karşı, Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılabilmektedir.

Tarihsel olarak ta 1215 tarihli Magna Carta Libertatum (Latince "Büyük Özgürlükler Sözleşmesi") belgesinde, kralın vergileme yetkisi kanunlar lehine sınırlandırılmıştır.

B) Vergi Hukukunun Yürütme Kaynakları: Kanun Hükmünde Kararnameler, Bakanlar Kurulu Kararları, Tüzükler, Yönetmelikler, Genel Tebliğler, Muktezalar (Özelgeler), Sirküler, Genelgeler ve Genel Yazılardır.

Aşağıdakilerden hangisi yürütme organının çıkardığı bütçe hukuku kaynakları arasında yer almaz?

A) Tüzükler
B) Tebliğler
C) Bakanlar Kurulu kararları
D) İçtihadı birleştirme kararları
E) Kanun hükmünde kararnameler

Yanıt (D)

KPSS - 2009

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi vergi hukukunun yürütme organından doğan kaynaklarından biridir?

A) Uluslararası vergi anlaşmaları
B) İçtihadı birleştirme kararları
C) Anayasa
D) Tüzük
E) Kanun

Yanıt (D)

KPSS - 2007

i- Kanun Hükmünde Kararnameler: Anayasa'nın 91. maddesine göre, vergi konusunda kanun hükmünde kararname, ancak savaş hali veya sıkıyönetim gibi olağan üstü dönemlerde çıkarılabilir. Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesine dava açılamamaktadır. 17 Ağustos 1999 Adapazarı Depreminden sonra çıkarılan 582 sayılı Afetten Doğan zararların Giderilmesi hakkında KHK buna bir örnektir.

ii- Bakanlar Kurulu Kararları veya Kararnameleri: Anayasa'nın 73. maddesi, Bakanlar Kurulu'nun alacağı kararlarla vergilerin muafiyet, istisna, indirim ve kanuni oranlarını yasal sınırlar içinde değiştirebileceği yetkisini verdiğinden, bakanlar kurulu kararları vergi hukukunda çok sık başvurulan bir kaynak olmuştur. Bakanlar Kurulu Kararlarına karşı, Anayasaya ve kanunlara aykırılık iddiasıyla Danıştay'da iptal davası açılabilmektedir. Bakanlar Kurulu Kararları Danıştay'ın denetimine tabidir.

iii- Tüzükler: Anayasanın 115. maddesine göre Danıştay'ın incelemesinden geçirilmek şartıyla Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan tüzükler, kanunların emrettiği hususları açıklığa kavuşturmak veya nasıl uygulanacağını göstermek amacıyla yapılır. Vergi hukukunda tüzük yoluyla düzenlemeye pek rastlanmamaktadır, Ender örneklerden biri, 1972 tarihinde çıkarılan Emlak Vergisine Matrah Olacak Vergi Değerlerinin Takdirine İlişkin Tüzük'tür. Tüzükler Danıştay'ın denetimine tabidir.

iv- Yönetmelikler: Anayasanın 124. maddesine göre Başbakanlık, bakanlıklar, kamu tüzel kişileri tarafından çıkarılan yönetmeliklerin amacı, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanun veya tüzüklerin uygulanmasını sağlamaktır. Yönetmeliklerin çıkarılması için Tüzük'te olduğu gibi Danıştay'ın görüşünün alınması şart değildir, Bakanlar kurulu kararında olduğu gibi bütün bakanların imzasına da gerek yoktur. Her bakanlık veya kamu tüzel kişisi, ihtiyaç duyduğunda hızlı bir şekilde kendi alanında yönetmelik çıkarabilmektedir. Vergi hukukunda bol rastlanan bir uygulamadır. Sakatlık indiriminden Yararlanacak Hizmet Erbabının Sakatlık Derecelerinin Tespit Şekli ve Uygulaması Hakkında Yönetmelik gibi. Yönetmelikler Danıştay'ın denetimine tabidir.

v- Genel Tebliğler: Vergi kanunlarını açıklayan, yorumlayan metinlerdir. Maliye Bakanlığı genel tebliğler yayımlayarak vergi dairelerini ve mükellefleri kanunların uygulanışı konusunda aydınlatmaktadır. Çifte Vergilendirmeyi Önleme anlaşmaları Genel tebliği gibi. Genel tebliğler Danıştay'ın denetimine tabidir.

vi- Muktezalar (Özelgeler) ve Sirküler: Vergi Usul Kanunu'nun 413. maddesine göre, mükellefler Maliye Bakanlığından veya Bakanlığın yetkili kıldığı makamlardan vergi durumları ile ilgili tereddüt ettikleri konularda açıklama isteme hakkına sahiptir. Mükelleflerin yetkili makamlardan aldıkları bu açıklamalara mukteza

denmektedir. Yetkili makamlar, diğer mükellefleri de ilgilendiren açıklamaları sirkü olarak yayımlamaktadır. Mükellefler, mukteza ve sirkü şeklindeki bu açıklamalara göre hareket ettiğinde, fiil ceza gerektirse bile, yanılma kabul edilerek, ceza kesilmemektedir.

vii- Genelgeler ve Genel Yazılar: Maliye Bakanlığı'nın kendi teşkilatına yönelik iç yönetsel emir niteliğindeki metinlerdir. Bu metinler mükellefleri değil, ilgili idareleri bağlar.

C) Vergi Hukukunun Yargı Kaynakları: Anayasa Mahkemesi Kararları, Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları, Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararları, Danıştay Daire Kararları, Bölge İdare Mahkemesi Kararları ve Vergi Mahkemesi Kararlarıdır.

i- Anayasa Mahkemesi Kararları: Anayasa Mahkemesi, yürürlüğe konan vergi kanunlarının anayasaya uygunluğunu denetlemektedir. Vergi kanunlarının anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine dava açılabilmektedir.

ii- Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları: Danıştay'ın farklı daireleri veya aynı daire benzer konularda değişik kararlarlar verdiği durumlarda, bir üst kurul olan İçtihadı Birleştirme Kurulu bir karar alarak aykırılığı gidermektedir.

iii- Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararları: Kurul halindeki vergi mahkemeleri Danıştay'ın bozma kararını bir üst kurul olan Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'na götürür. Kurul'un kararları kesindir.

iv- Danıştay Daire Kararları: Danıştay'ın 13 dairesinden dördü (3, 4, 7, 9 nolu daireler) vergi ile ilgili uyuşmazlıklara bakmaktadır. Kurul halindeki vergi mahkemelerinin kararları Danıştay'da temyiz edilir.

v- Bölge İdare Mahkemesi Kararları: Vergi, resim, harçlar vb. cezalarıyla birlikte 2008 için dava konusu toplam para miktarı 10 bin TL'nin altında olan davalara tek hakimli vergi mahkemeleri bakmaktadır. Bunların kararlarına karşı bölge idare mahkemelerine itiraz edilebilir. Bölge İdare Mahkemesi kararları kesindir, Danıştay'da temyiz edilmez.

vi- - Vergi Mahkemesi Kararları: Mükellefler vergi idarelerinin kararlarına ve işlemlerine karşı tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde, ödeme emirlerine karşı tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde vergi mahkemelerinde dava açabilirler. Vergi mahkemeleri sadece hukukilik denetimi yaparlar, yerindelik denetimi yaparak idari işlem tesisi şeklinde karar veremezler. Vergi mahkemelerinde davalar genelde yazılı yargılama usulüne göre görülür, ancak 2008 için 10 bin TL'yi aşan vergi davalarında taraflardan birinin istemesi durumunda duruşma yapılabilir.

4.2 Vergi Hukukunun Tali, İkincil Kaynakları

Vergi hukukunun tali, ikincil, diğer kaynakları doktrin (bilimsel öğreti) ile örf ve adetlerdir. Bu kaynaklar bağlayıcı, zorunlu değil, uygulamaya etkisi sınırlı olan yardımcı kaynaklardır.

A) Doktrin (Bilimsel Öğreti): Bilim adamlarının vergiyle ilgili görüş, düşünce ve yorumlarını yansıtan kitap, makale, rapor, bilimsel tebliğ, şerh, izah gibi kaynaklardır. Bu tür kaynaklar tarafları bağlamaz.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi vergi hukukunun asli kaynakları arasında yer almaz?

A) Kanun
B) Doktrin
C) Anayasa
D) Anayasa Mahkemesi kararları
E) İçtihadı Birleştirme Kurulu kararları

Yanıt (B)

KPSS - 2005

B) Örf ve Adetler: Vergi mevzuatında açıkça izin verilmesi, atıf yapılması durumunda ancak kaynak olabilecek unsurlardır. Vergi hukukunda kanunilik ilkesi gereği son derece sınırlı bir yeri vardır. Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda "Örf ve adete göre verilmesi mutat olan hediye, cihaz, yüzgörümlüğü ve drahomalar" vergiden istisna tutularak örf ve adete atıf yapılmıştır.

5) VERGİ MEVZUATININ YER, ZAMAN VE ANLAM BAKIMINDAN UYGULANMASI

Vergi mevzuatının yer, zaman ve anlam bakımından uygulanması belli kurallara ve usullere tabidir.

5.1 Vergi mevzuatının yer bakımından uygulanması

Vergi mevzuatının yer bakımından uygulanmasında mülkilik (yersellik) ve şahsilik (kişisellik) olmak üzere iki temel ilke uygulanmaktadır. Mülkilik ilkesinde ülkenin mülki sınırları içinde yaşayan yerli-yabancı herkes vergi kapsamına girmektedir. Şahsilik ilkesinde ise ülke vatandaşı olan herkes, yurt dışında yaşasa bile vergi kapsamına girmektedir. Mülkilik ve şahsilik ilkelerinin aynı anda birlikte uygulanması, çifte (mükerrer) vergilemeye yol açmaktadır. Ülkeler arası çifte vergileme sorunları genellikle çifte vergilemeyi önleme anlaşmaları ile çözülmektedir. Ülke içinde bölgeler veya sektörler arası çifte vergileme ise genellikle mahsup işlemi ile aşılmaktadır.

5.2 Vergi mevzuatının zaman bakımından uygulanması

Vergi mevzuatı, kural olarak yürürlüğe girmelerinden sonraki dönemde ortaya çıkan vergiyi doğuran olaylara uygulanmaktadır. Ancak istisnai olarak geçmişe yürüdüğü de görülmektedir. Vergi mevzuatının yürürlük tarihi genelde mevzuat içine konulan yürürlük maddesiyle belirtilmektedir. Yürürlük tarihi yayımlanmasından veya belirlenen bir tarihten başlatılmakta, metinde yürürlük tarihiyle ilgili bir hüküm yoksa, diğer mevzuatta olduğu gibi Resmi Gazete'de yayımını izleyen kırk beşinci günün bitiminden itibaren yürürlüğe girmektedir.

5.3 Vergi mevzuatının anlam bakımından uygulanması (Yorumlanması)

A) Normun yorumunda hangi iradenin esas alınacağına göre yorum türleri:

Normun yorumunda hangi iradenin esas tutulacağına ilişkin objektif ve sübjektif teori olmak üzere iki teori geliştirilmiştir.

i- Objektif teori: Hukuk normunun yorumlanmasında, yürürlüğe girmekle yasa koyucunun iradesinden bağımsız bir kimlik kazanmış olan normun iradesinin esas alınmasını öngören teoridir. Bu teoriye göre normu ihdas eden organın iradesinden ve tasavvurlarından bağımsız biçimde normun iradesi yorumlanır. Norm, normlaştırma süreci tamamlandıktan sonra bağımsız bir yapıya kavuşur ve değişen sosyal, iktisadi, kültürel vb. koşullar dikkate alınarak normun yorumlanması gerekir. Teoriye göre yorum yaparken normu koyan organın iradesiyle bağlı kalınması hukuku durağan hale getirir.

ii- Sübjektif teori: Vergi normlarının yorumlanmasında, normu ihdas eden organın normu koyarken sahip olduğu iradeyi yorum bakımından esas tutan teoridir. Normu koyan organın normu koymasındaki maksadı ve iradesi yorumu belirler. Bu nedenle normlaştırma nedenine, normlaştırma sürecindeki belgelere iradenin belirlenmesi bakımından özel bir önem atfeder ve yorumda tarihi yorum yöntemini ön plana çıkarır.

B) Yorumlayanların kimliğine göre yorum türleri: Yasama yorumu, idari yorum, yargı yorumu ve bilimsel yorum.

i- Yasama yorumu: Yasama organının yaptığı yorum olup 1924 Anayasasında vardı, 1961 Anayasası ile kaldırılmıştır.

ii- İdari yorum: Vergi dairelerinin ve Maliye Bakanlığı'nın tebliğler, muktezalar, sirküler yoluyla yaptığı yorumdur.

iii- Yargı yorumu: Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, Vergi Mahkemeleri gibi yargı organlarının yaptığı yorumdur.

iv- Bilimsel yorum: Bilim adamlarının vergiyle ilgili görüşleri ve yaptıkları yorumlardır.

C) Yorumlama usullerine göre yorum türleri: Lafzi (deyimsel) yorum, sistematik yorum, amaçsal (gai) yorum ve tarihsel yorum.

i- Lafzi (deyimsel) yorum: Vergi mevzuatındaki lafızların ve deyimlerin ait oldukları hukuk dallarındaki anlamlarıyla yorumlanmasıdır. Örneğin mükellef lafzının vergi usul kanunundaki tanımına göre, ikametgah lafzının medeni kanundaki tanımına göre yorumlanması gibi.

ii- Sistematik yorum: Vergi mevzuatındaki lafızların ve deyimlerin sadece ilgili kanunla değil, bütün hukuki mevzuatın hiyerarşik biçimde dikkate alınarak yorumlanmasıdır.

iii- Amaçsal (gai) yorum: Vergi mevzuatındaki lafızların, deyimlerin, konuların ve kuralların günümüzün değişen ekonomik ve sosyal koşulları esas alınarak, günümüzün ihtiyaçlarına göre yorumlanmasıdır.

iv- Tarihsel yorum: Vergi mevzuatındaki lafızların ve hükümlerin, kanun koyucunun kanunun yasalaştığı tarihteki maksadı esas alınarak yorumlanmasıdır. Kanun tasarıları, kanun gerekçeleri, TBMM görüşme zabıtları tarihsel yorum için başvurulması gereken asli kaynaklardır.

Vergi Usul Kanunu'nun 3. maddesi, vergi kanunlarının uygulanmasıyla ilgili olarak "Vergi kanunları lafzı ve ruhu ile hüküm ifade eder. Lafzın açık olmadığı hallerde vergi kanunlarının hükümleri, konuluşundaki maksat, hükümlerin kanunun yapısındaki yeri ve diğer maddelerle olan bağlantısı göz önünde tutularak uygulanır" hükmünü benimsemiştir.

Vergi Usul Kanunundaki "Vergi kanunları lafzı ve ruhu ile hüküm ifade eder" ifadesi, vergi kanunlarının sadece lafzının değil, ruhunun da hüküm ifade ettiğini belirterek, vergi kanunlarının yorumlanmasını, özellikle de amaçsal yorumu kabul etmektedir.

"Lafzın açık olmadığı hallerde vergi kanunlarının hükümleri göz önünde tutularak uygulanır" demekle lafzi yorumu kabul etmiştir.

"Konuluşundaki maksat göz önünde tutularak uygulanır " demekle tarihsel yorumu kabul etmiştir.

"Hükümlerin kanunun yapısındaki yeri ve diğer maddelerle olan bağlantısı göz önünde tutularak uygulanır" demekle sistematik yorumu kabul etmiştir.

Sonuç olarak, Vergi Usul Kanunu'na göre vergi kanunlarının uygulanmasında amaçsal, sistematik, lafzi, tarihsel bütün yorum usullerinin kullanılması caizdir, mümkündür, hatta gereklidir.

konu testi

1. Mükelleflerin ödevlerini yerine getirmemesi, yükümlülüklerine uymaması durumunda uygulanacak müeyyidelere/yaptırımlara ilişkin hukuki düzenlemeleri içeren hukuk dalı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vergi usul hukuku
B) Vergi yargılama hukuku
C) Vergi ceza hukuku
D) Vergi icra hukuku
E) Uluslar arası vergi hukuku

2. Kamu alacaklarının güvence altına alınmasında ve zamanında ödenmemesi durumunda uygulanacak önlemlere ilişkin hukuki düzenlemeleri içeren hukuk dalı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vergi usul hukuku
B) Vergi yargılama hukuku
C) Vergi ceza hukuku
D) Vergi icra hukuku
E) Uluslar arası vergi hukuku

3. Ülkeler arası vergi ilişkilerini, özellikle de çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarını, Dünya Ticaret Örgütünün (WTO, DTÖ) gümrük tarifeleri ve mali tekellerle ilgili kurallarını, OECD ve AB'nin vergileme ile ilgili kurallarını inceleyen hukuk dalı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vergi usul hukuku
B) Vergi yargılama hukuku
C) Vergi ceza hukuku
D) Vergi icra hukuku
E) Uluslar arası vergi hukuku

4. Aşağıdakilerden hangisi vergi hukukunun kaynaklarından biridir?

I. Yasama kaynakları
II. Yürütme kaynakları
III. Yargı kararları
IV. Doktrin (bilimsel öğreti)
V. Örf ve Adet

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece III
D) I, II, III, IV
E) I, II ve III

5. Aşağıdakilerden hangileri vergi hukukunun birincil kaynaklarından biridir?

I. Yasama kaynakları
II. Yürütme kaynakları
III. Yargı kararları
IV. Doktrin (bilimsel öğreti)
V. Örf ve Adet

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece III
D) I, II, III, IV
E) I, II ve III

6. Aşağıdakilerden hangileri vergi hukukunun tali, ikincil, yardımcı kaynaklarından biridir?

I. Yasama kaynakları
II. Yürütme kaynakları
III. Yargı kararları
IV. Doktrin (bilimsel öğreti)
V. Örf ve Adet

A) Sadece I
B) Sadece II
C) IV ve V
D) I, II, III, IV
E) I, II ve III

7. Aşağıdakilerden hangisi vergi hukukunun yasama kaynaklarından biri değildir?

I. Anayasa
II. Uluslar arası vergi anlaşmaları
III. Kanunlar
IV. Bakanlar Kurulu Kararları

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece IV
D) I, II, III, IV
E) I ve III

8. 1982 Anayasası'nın "Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır" hükmü, vergilemeyle ilgili hangi ilke veya amacı benimsemektedir?

A) Vergilemede ödeme gücü ilkesi
B) Verginin fiskal amacı
C) Verginin ekstra fiskal (ekonomik-sosyal) amacı
D) Vergilemede doğruluk, samimiyet ilkesi
E) Vergilemede kanunilik/yasallık ilkesi

9. 1982 Anayasası'nın vergi ödeviyle ilgili 73. maddesine göre vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler neyle konulur, değiştirilir veya kaldırılır?

A) Anayasa
B) Kanun
C) Bakanlar Kurulu Kararı
D) Maliye Bakanlığı kararı
E) Anayasa Mahkemesi Kararı

10. 1982 Anayasası'nın vergi ödeviyle ilgili 73. maddesine göre vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükleri koyma, değiştirme ve kaldırma yetkisi kime aittir?

A) Anayasa Mahkemesi
B) TBMM
C) Bakanlar Kurulu
D) Maliye Bakanlığı
E) Danıştay

11. 1982 Anayasası'nın vergi ödeviyle ilgili 73. maddesine göre vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi kime verilebilir?

A) Danıştay
B) TBMM
C) Bakanlar Kurulu
D) Maliye Bakanlığı
E) Anayasa Mahkemesi

12. Vergilemede yıllık ilkesi gereği, bir vergi kanununun ilgili yılda uygulanabilmesi için, kamu gelirlerinin yasal dayanaklarını gösteren ilgili yıl bütçe kanunu'nun ekli hangi cetvelinde gösterilmesi gerekmektedir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) H Cetveli
E) Z Cetveli

13. Vergi Kanunlarına karşı, Anayasaya aykırılık iddiasıyla hangi mahkemede iptal davası açılabilir?

A) Danıştay
B) Sayıştay
C) Yargıtay
D) Bölge İdare Mahkemesi
E) Anayasa Mahkemesi

14. 1215 tarihli Magna Carta Libertatum belgesinin vergi hukukuyla ilgili en önemli sonucu hangisidir?

A) Vergilemede keyfilik
B) Vergilemede gönüllülük
C) Vergilemede kanunilik
D) Vergilemede adalet
E) Vergilemede istikrar

15. Aşağıdakilerden hangisi vergi hukukunun yürütme kaynaklarından biri değildir?

A) Kanun Hükmünde Kararnameler
B) Bakanlar Kurulu Kararları
C) Tüzükler, Yönetmelikler, Genel Tebliğler
D) Muktezalar (Özelgeler), Sirküler, Genelgeler ve Genel Yazılar
E) Kanunlar

16. Bakanlar Kurulu Kararlarına karşı, Anayasaya ve kanunlara aykırılık iddiasıyla nerede iptal davası açılabilir, Bakanlar Kurulu Kararları kimin denetimine tabidir?

A) Danıştay
B) Sayıştay
C) Yargıtay
D) Bölge İdare Mahkemesi
E) Anayasa Mahkemesi

17. Vergi Usul Kanunu'nun 413. maddesine göre, mükellefler Maliye Bakanlığından veya Bakanlığın yetkili kıldığı makamlardan vergi durumları ile ilgili tereddüt ettikleri konularda açıklama isteme hakkına sahiptir. Mükelleflerin yetkili makamlardan aldıkları bu açıklamalara ne denir?

A) Yönetmelikler, Genel Tebliğler
B) Bakanlar Kurulu Kararları
C) Tüzükler
D) Muktezalar (Özelgeler)
E) Genelgeler ve Genel Yazılar

18. Vergi Usul Kanunu'nun 413. maddesine göre, mükellefler Maliye Bakanlığından veya Bakanlığın yetkili kıldığı makamlardan vergi durumları ile ilgili tereddüt ettikleri konularda açıklama isteme hakkına sahiptir. Mükelleflerin yetkili makamlardan aldıkları bu açıklamalara mukteza (özelge) denir. Yetkili makamlar, diğer mükellefleri de ilgilendiren özelgeleri ne olarak yayımlarlar?

A) Yönetmelikler, Genel Tebliğler
B) Bakanlar Kurulu Kararları
C) Tüzükler
D) Sirküler
E) Genelgeler ve Genel Yazılar

19. Mükellefler, mukteza ve sirkü şeklindeki Maliye Bakanlığından gönderilen açıklamalara göre hareket ettiğinde yanılma ortaya çıkar. Yanılmada, eğer söz konusu fili ceza gerektiriyorsa, mükellefe ne kadar ceza kesilir?

A) Cezanın tamamı
B) Cezanın yarısı
C) Cezanın üçte biri
D) Cezanın dörtte biri
E) Ceza kesilmez

20. Aşağıdakilerden hangisi, Maliye Bakanlığı'nın kendi teşkilatına yönelik iç yönetsel emir niteliğindeki metinler olup, mükellefleri değil, ilgili idareleri bağlar?

A) Yönetmelikler, Genel Tebliğler
B) Bakanlar Kurulu Kararları
C) Tüzükler
D) Sirküler
E) Genelgeler ve Genel Yazılar

21. Aşağıdakilerden hangisi vergi hukukunun yargı kaynaklarından biri değildir?

A) Kanun Şerhleri ve İzahları
B) Anayasa Mahkemesi Kararları
C) Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları
D) Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararları, Danıştay Daire Kararları
E) Bölge İdare Mahkemesi Kararları ve Vergi Mahkemesi Kararları

22. Yürürlüğe konan vergi kanunlarının anayasaya uygunluğunu kim denetler?

A) Danıştay
B) Sayıştay
C) Yargıtay
D) Bölge İdare Mahkemesi
E) Anayasa Mahkemesi

23. Danıştay'ın farklı daireleri veya aynı daire benzer konularda değişik kararlarlar verdiği durumlarda, aykırılık ne ile giderilir?

A) Kanun
B) Anayasa Mahkemesi Kararları
C) Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları
D) Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararları, Danıştay Daire Kararları
E) Bölge İdare Mahkemesi Kararları ve Vergi Mahkemesi Kararları

24. Tek hakimli vergi mahkemelerinin kararlarına karşı nerede itiraz edilir?

A) Danıştay
B) Sayıştay
C) Yargıtay
D) Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu
E) Bölge İdare Mahkemesi

25. Kurul halindeki vergi mahkemelerinin kararları nerede temyiz edilir?

A) Danıştay
B) Sayıştay
C) Yargıtay
D) Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu
E) Anayasa Mahkemesi

26. Kurul halindeki vergi mahkemeleri, Danıştay'ın bozma kararını kime götürür?

A) Danıştay
B) Sayıştay
C) Yargıtay
D) Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu
E) Anayasa Mahkemesi

27. Mükellefler, vergi idarelerinin kararlarına ve işlemlerine karşı tebliğ tarihinden itibaren kaç gün içinde vergi mahkemelerinde dava açabilirler?

A) 7 gün
B) 15 gün
C) 30 gün
D) 60 gün
E) 10 gün

28. Mükellefler, ödeme emirlerine karşı tebliğ tarihinden itibaren kaç gün içinde vergi mahkemelerinde dava açabilirler?

A) 7 gün
B) 15 gün
C) 30 gün
D) 60 gün
E) 10 gün

29. Aşağıdakilerden hangisi vergi mevzuatında açıkça izin verilmesi, atıf yapılması durumunda ancak vergi hukukunun kaynağı olabilir?

A) Örf ve adetler
B) Anayasa Mahkemesi Kararları
C) Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları
D) Danıştay'ın Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararları, Danıştay Daire Kararları
E) Bölge İdare Mahkemesi Kararları ve Vergi Mahkemesi Kararları

30. Aşağıdaki Vergi Kanunlarından hangisinde açıkça örf ve adete atıf yapılmıştır?

A) Gelir vergisi
B) Kurumlar vergisi
C) Veraset ve intikal vergisi
D) Emlak vergisi
E) Katma Değer Vergisi

31. **Vergi mevzuatının yer bakımından uygulanmasında hangi temel ilkeler uygulanmaktadır?**

I. Mülkilik (yersellik)
II. Şahsilik (kişisellik)
III. Safilik
IV. Yıllık

A) Sadece I
B) Sadece II
C) Sadece III
D) I ve II
E) III ve IV

32. **Ülkenin mülki sınırları içinde yaşayan yerli-yabancı herkesin vergi kapsamına girmesi hangi vergileme ilkesi gereğidir?**

A) Mülkilik (yersellik)
B) Şahsilik (kişisellik)
C) Safilik
D) Yıllık
E) Eşitlik

33. **Ülke vatandaşı olan herkesin, yurt dışında yaşasa bile vergi kapsamına girmesi hangi vergileme ilkesi gereğidir?**

A) Mülkilik (yersellik)
B) Şahsilik (kişisellik)
C) Safilik
D) Yıllık
E) Eşitlik

34. **Mülkilik ve şahsilik ilkelerinin aynı anda birlikte uygulanması, hangi soruna yol açar?**

A) Vergi arbitrajı
B) Verginin amortismanı
C) Verginin sermayeleştirilmesi
D) Çifte (mükerrer) vergileme
E) Verginin dönüştürülmesi

35. **Ülkeler arası çifte vergileme sorunları geneilikle çifte vergilemeyi önleme anlaşmaları ile çözülmektedir. Ülke içinde bölgeler veya sektörler arası çifte vergileme ise genellikle hangi işlem ile aşılmaktadır?**

A) Mahsup
B) Tarh
B) Tahakkuk
D) Terkin
E) Takip

36. **Vergi mevzuatının anlam bakımından uygulanmasına ne denir?**

A) Yorum
B) Kıyas
C) Peçeleme
D) Lafız
E) İcra

37. **Aşağıdakilerden hangisi, vergi mevzuatını yorumlayanların kimliğine göre yorum türlerinden biri değildir?**

A) Yasama yorumu
B) İdari yorum
C) Yargı yorumu
D) Bilimsel yorum
E) Lafzi yorum

38. **1924 Anayasasında varken 1961 Anayasası ile kaldırılan yorum türü hangisidir?**

A) Yasama yorumu
B) İdari yorum
C) Yargı yorumu
D) Bilimsel yorum
E) Lafzi yorum

39. Vergi dairelerinin ve Maliye Bakanlığı'nın tebliğler, muktezalar, sirküler yoluyla yaptığı yorum hangi yorumdur?

A) Yasama yorumu
B) İdari yorum
C) Yargı yorumu
D) Bilimsel yorum
E) Lafzi yorum

40. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, Vergi Mahkemeleri gibi yargı organlarının yaptığı yorum hangi yorumdur?

A) Yasama yorumu
B) İdari yorum
C) Yargı yorumu
D) Bilimsel yorum
E) Lafzi yorum

41. Bilim adamlarının vergiyle ilgili görüşleri ve yaptıkları yorumlar hangi yorumdur?

A) Yasama yorumu
B) İdari yorum
C) Yargı yorumu
D) Bilimsel yorum
E) Lafzi yorum

42. Vergi mevzuatındaki lafızların ve deyimlerin ait oldukları hukuk dallarındaki anlamlarıyla yorumlanması hangi yorumdur?

A) Lafzi (deyimsel) yorum
B) Sistematik yorum
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Yasama yorumu
E) Tarihsel yorum

43. Vergi mevzuatındaki lafızların ve deyimlerin sadece ilgili kanunla değil, bütün hukuki mevzuatın hiyerarşik biçimde dikkate alınarak yorumlanması hangi yorumdur?

A) Lafzi (deyimsel) yorum
B) Sistematik yorum
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Yasama yorumu
E) Tarihsel yorum

44. Vergi mevzuatındaki lafızların, deyimlerin, konuların ve kuralların günümüzün değişen ekonomik ve sosyal koşulları esas alınarak, günümüzün ihtiyaçlarına göre yorumlanması hangi yorumdur?

A) Lafzi (deyimsel) yorum
B) Sistematik yorum
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Yasama yorumu
E) Tarihsel yorum

45. Vergi mevzuatındaki lafızların ve hükümlerin, kanun koyucunun kanunun yasalaştığı tarihteki maksadı esas alınarak yorumlanması hangi yorumdur?

A) Lafzi (deyimsel) yorum
B) Sistematik yorum
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Yasama yorumu
E) Tarihsel yorum

46. Kanun tasarıları, kanun gerekçeleri, TBMM görüşme zabıtları hangi yorum için başvurulması gereken asli kaynaklardır?

A) Lafzi (deyimsel) yorum
B) Sistematik yorum
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Yasama yorumu
E) Tarihsel yorum

47. **Vergi Usul Kanunu'na göre vergi kanunlarının uygulanmasında aşağıdaki yorumlardan hangisine başvurulamaz?**

I. Lafzi (deyimsel) yorum
II. Sistematik yorum
III. Amaçsal (gai) yorum
IV. Yasama yorumu
V. Tarihsel yorum
VI. İdari, yargı, bilimsel yorum

A) Sadece I
B) I, II, III
C) Sadece III
D) Sadece IV
E) III, IV, V, VI

48. **Vergi Usul Kanunundaki "Vergi kanunları konuluşundaki maksat göz önünde tutularak uygulanır " ifadesi, hangi yoruma işaret etmektedir?**

A) Lafzi (deyimsel) yorum
B) Sistematik yorum
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Yasama yorumu
E) Tarihsel yorum

49. **Vergi Usul Kanunundaki "Vergi kanunları hükümlerin kanunun yapısındaki yeri ve diğer maddelerle olan bağlantısı göz önünde tutularak uygulanır" ifadesi, hangi yoruma işaret etmektedir?**

A) Lafzi (deyimsel) yorum
B) Sistematik yorum
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Yasama yorumu
E) Tarihsel yorum

yanıtlar

1. C	**14.** C	**27.** C	**40.** C
2. D	**15.** E	**28.** A	**41.** D
3. E	**16.** A	**29.** A	**42.** A
4. D	**17.** D	**30.** C	**43.** B
5. E	**18.** D	**31.** D	**44.** C
6. C	**19.** E	**32.** A	**45.** E
7. ?	**20.** E	**33.** B	**46.** E
8. E	**21.** A	**34.** D	**47.** D
9. B	**22.** E	**35.** A	**48.** E
10. B	**23.** C	**36.** A	**49.** B
11. C	**24.** E	**37.** E	
12. C	**25.** A	**38.** A	
13. E	**26.** D	**39.** B	

VERGİ USUL KANUNU

(213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 10.1. 1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır)

1 KAPSAM

Vergi Usul Kanunu, genel bütçeye giren vergi, resim ve harçlar ile il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim ve harçlar ile bunlara bağlı olan vergi, resim ve zamlar hakkında uygulanır. Bu kanunun hükümleri kaldırılan vergi, resim ve harçlar hakkında da uygulanır.

Ancak gümrük ve tekel idareleri tarafından alınan vergi ve resimler Vergi Usul Kanununa tabi değildir.

2 VERGİ KANUNLARININ UYGULANMASI

Vergi kanunları lafzı ve ruhu ile hüküm ifade eder. Lafzın açık olmadığı hallerde vergi kanunlarının hükümleri, konuluşundaki maksat, hükümlerin kanunun yapısındaki yeri ve diğer maddelerle olan bağlantısı göz önünde tutularak uygulanır.

3 İSPAT

Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır.

Vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti yemin hariç her türlü delille ispatlanabilir. Şu kadar ki, vergiyi doğuran olayla ilgisi tabii ve açık bulunmayan şahit ifadesi ispatlama vasıtası olarak kullanılamaz.

4 VERGİNİN TARAFLARI

Verginin tarafları vergi dairesi, mükellef ve sorumludur.

4.1 VERGİ DAİRESİ

Vergi dairesi mükellefi tespit eden, vergi tarh eden, tahakkuk ettiren ve tahsil eden dairedir.

Mükelleflerin, vergi uygulaması bakımından hangi vergi dairesine bağlı oldukları vergi kanunları ile belirlenir. Ancak, Maliye Bakanlığı, gerekli gördüğü hallerde, mükelleflerin işyeri ve ikametgâh adresleri ile il ve ilçelerin idarî sınırlarına bağlı kalmaksızın vergi daireleri ve bölge bilgi işlem merkezleri kurmaya, vergi dairelerine bağlı şubeler açmaya ve vergi dairelerinin yetki alanı ile vergi türleri, meslek ve iş grupları itibariyle mükelleflerin bağlı olacakları vergi dairesini belirlemeye yetkilidir.

4.2 VERGİ MÜKELLEFİ (YÜKÜMLÜSÜ/BORÇLUSU)

Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzelkişidir.

A) VERGİ EHLİYETİ

Mükellefiyet ve vergi sorumluluğu için kanuni ehliyet şart değildir. Dolayısıyla, küçükler, kısıtlılar (mahcur), seçkin (mümeyyiz) olmayanlar eğer ödeme gücüne sahipse vergi mükellefi olurlar. Çünkü vergi ehliyetinin kaynağı ödeme gücüdür.

Vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz. Dolayısıyla hırsızlık, kumar, kaçakçılık gibi yasal olmayan yollarla elde edilen gelirlerin, yapılan her türlü harcamanın ve mal-hizmet tesliminin vergisi alınır.

B) ÖZEL SÖZLEŞMELERİN BAĞLAYICILIĞI

Vergi kanunlarıyla kabul edilen haller müstesna olmak üzere, mükellefiyete veya vergi sorumluluğuna müteallik özel mukaveleler vergi dairelerini bağlamaz. Dolayısıyla iradi temsilcilerin (avukatlar, vekiller gibi) mükellefle yaptığı vergiyle ilgili özel sözleşmeler vergi dairesini bağlamaz.

C) MÜKELLEFİN ÖDEVLERİ

Mükellefin ödevleri şunlardır: Vergi levhası asma, Bildirimde bulunma, defter tutma, kayıt nizamına uyma, defterleri tasdik ettirme, vesika (belge) düzenleme/ belge alma/verme, muhafaza ve ibraz, ekim sayım beyanında bulunma, vergi karnesi alma, aktifleri değerleme ve amortisman ayırma ödevi.

1. MÜKELLEFİN VERGİ LEVHASI ASMA ZORUNLULUĞU

Gelir Vergisi mükellefleri, (Kazancı basit usulde tespit edilenler dahil) ile sermaye şirketleri her yıl Mayıs ayının son gününe kadar vergi tarhına esas olan kazanç tutarları ile bunlara isabet eden vergi miktarlarını gösteren vergi levhasını merkezlerine, şubelerine, satış mağazalarına iş sahipleri ile mükellefler tarafından kolayca okunup görünecek şekilde asmak zorundadırlar.

2 MÜKELLEFİN BİLDİRME/BİLDİRİMDE BULUNMA ÖDEVİ

A) İşe Başlamayı Bildirme

Aşağıda yazılı mükelleflerden işe başlayanlar keyfiyeti vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar:

1. Vergiye tabi ticaret ve sanat erbabı;
2. Serbest meslek erbabı;
3. Kurumlar vergisi mükellefleri;
4. Kollektif ve adi şirket ortaklarıyla komandit şirketlerin komandite ortakları.

B) Bildirmelerde süre ve şekil

Bildirmeler aşağıda yazılı süre içinde yapılır:

1. Gerçek kişilerde işe başlama bildirimleri, işe başlama tarihinden itibaren on gün içinde kendilerince veya ruhsat almış avukatlar veya yetki almış meslek mensuplarınca,

2. Şirketlerin kuruluş aşamasında işe başlama bildirimleri ise işe başlama tarihinden itibaren on gün içinde ticaret sicili memurluğunca ilgili vergi dairesine yapılır.

Şirketlerin işe başlama bildirimleri dışında yapılacak bildirimler ile işi bırakma ve değişiklik bildirimleri, bildirilecek olayın vukuu tarihinden itibaren bir ay içerisinde mükellef tarafından vergi dairesine yapılır.

3. Bina ve arazi değişikliklerinde bildirme; Yeni inşaatta inşaatın bittiği ve kısmen kullanılmaya başlanılmışsa her kısmın kullanılmaya başlandığı ve diğer değişikliklerde (Müstesnalığın sukutu dahil) tadili gerektiren halin vuku tarihinden başlayarak iki ay.

C) Yazılı Bildirme Esası

Bildirmeler yazılı olur; yalnız defter tutmaya mecbur olmayan mükelleflerden okuma ve yazması olmayanlar bildirmeleri sözle yapabilirler. Sözlü bildirmeler tutanakla tespit olunur.

D) Posta İle Gönderme

Yazılı bildirmelerin posta ile taahhütlü olarak gönderilmesi caizdir. Bu takdirde bildirmenin postaya verildiği tarih vergi dairesine verilme tarihi yerine geçer. Bu maddenin hükümleri vergi beyannameleri hakkında da cari olur.

3 MÜKELLEFİN DEFTER TUTMA ÖDEVİ

A) Defter Tutacaklar

1. Ticaret ve sanat erbabı;
2. Ticaret şirketleri;
3. İktisadi kamu müesseseleri;
4. Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler;
5. Serbest meslek erbabı;
6. Çiftçiler.

B) İstisnalar (Defter Tutmayacaklar)

1. Gelir vergisinden muaf olan esnaf ve gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçiler;
2. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları basit usulde tesbit edilenler.
3. Kurumlar vergisinden muaf olan İktisadi kamu müesseseleri ile Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler.

C) Hesap Dönemi

Defterler hesap dönemi itibariyle tutulur. Kayıtlar her hesap dönemi sonunda kapatılır ve ertesi dönem başında yeniden açılır. Hesap dönemi normal olarak takvim yılıdır. Şu kadar ki, takvim yılı dönemi faaliyet ve muamelelerinin mahiyetine uygun bulunmayanlar için, bunların müracaatı üzerine Maliye Bakanlığı 12'şer aylık özel hesap dönemleri belli edebilir. Yeniden işe başlama veya işi bırakma hallerinde, hesap dönemi içinde bir yıldan eksik olan faaliyet süresi, hesap dönemi sayılır.

E) Defter tutma bakımından tüccarlar

Tüccarlar, defter tutmak bakımından iki sınıfa ayrılır: Birinci sınıf tüccarlar bilanço esasına göre; İkinci sınıf tüccarlar işletme hesabı esasına göre defter tutarlar.

a) Birinci Sınıf Tüccarlar (Bilanço Esası)

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı (2009 için 119.000, -TL) veya satışları tutarı (2009 için 168.000, -TL) lirayı aşanlar,
2. Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatı (2009 için 67.000, TL) aşanlar;
3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı (2009 için 119.000, TL)'yi aşanlar;
4. Her türlü ticaret şirketleri (Adi şirketler iştigal nevileri yukardaki bentlerden hangisine giriyorsa o bent hükmüne tabidir.);
5. Kurumlar Vergisine tabi olan diğer tüzel kişiler
6. İhtiyari (isteğe bağlı) olarak bilanço esasına göre defter tutmayı tercih edenler. II'nci sınıf tüccarlar diledikleri takdirde bilanço esasına göre defter tutabilirler.

Birinci Sınıf Tacirlerce (Bilanço Esasında) Tutulacak Defterler

1. Yevmiye defteri;
2. Defterikebir;
3. Envanter defteri (Mevcudat ve muvazene defteri)

Yevmiye Defteri: Kayda geçirilmesi icabeden muamelelerin tarih sırasiyle ve madde halinde tertipli olarak yazıldığı defterdir. Yevmiye defteri ciltli ve sahifeleri müteselsil sıra numaralı olur. Mükellefler diledikleri takdirde yevmiye defteri ve tutulması zorunlu diğer defterlerini müteharrik yapraklı olarak kullanabilirler.

Defterikebir: Defterikebir, yevmiye defterine geçirilmiş olan muameleleri buradan alarak usulüne göre hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplıyan defterdir. Tasdik mecburiyeti yoktur.

Envanter Defteri ve Bilanço Günü: Envanter defterine işe başlama tarihinde ve müteakiben her hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterler ve bilançolar kaydolunur ve bu tarihe "Bilanço günü" denir. Envanter defteri ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı olur. Bilanço, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş hulasasıdır. Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder. Aktif tablosunda mevcutlar ile alacaklar (ve varsa zarar), pasif tablosunda borçlar gösterilir. Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder. Öz sermaye pasif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif ve pasif tablolarının toplamları denkleşir. İhtiyatlar ve kar ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin cüzileri sayılırlar.

İmalat Defteri: I'inci sınıf tüccarlardan devamlı olarak imalat ile uğraşanlar yukarda yazılı defterlerden gayrı bir (İmalat defteri) tutarlar.

Kombine İmalatta İmalat Defteri

Ham maddeden tam mamul vücuda getirilinceye kadar geçen müstakil imal safhalarında ayrı ayrı emtia mahiyetini arz eden maddeler elde edildiği (İplik-dokuma, yağ-sabun, kereste-mobilya, un-makarna münasebetlerinde olduğu gibi) ve bu imal işleri birbirine bağlanarak aynı teşebbüs dahilinde yapıldığı takdirde, kombine imalat yapılmış olur. Boyama, kasarlama, apre, cilalama gibi bitim işleri kombine imalatı tazammun etmez.

b) İkinci Sınıf Tüccarlar (İşletme Hesabı Esası)

1. Birinci sınıf tüccar olanların dışında kalanlar;

2. Kurumlar Vergisi mükelleflerinden işletme hesabı esasına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilenler.

3. Yeniden işe başlayan tücarlar yıllık iş hacimlerine göre sınıflandırılıncaya kadar II'nci sınıf tüccarlar gibi hareket edebilirler.

İkinci Sınıf Tacirlerce (İşletme Hesabı Esası) Tutulacak Defterler

1. İşletme Hesabı Defteri

İşletme hesabının sol tarafını gider, sağ tarafını hasılat kısmı teşkil eder.

Gider kısmına: Satın alınan mallar veya yaptırılan hizmetler karşılığında ödenen veya borçlanılan paralar ve işletme ile ilgili diğer bütün giderler kaydolunur.

Hasılat kısmına: Satılan mal bedeli veya yapılan hizmet karşılığı olarak tahsil edilen paralarla tahakkuk eden alacaklar ve işletme faaliyetinden elde edilen diğer bütün hasılat kaydolunur.

Gayrimenkuller ve tesisat gibi amortismana tabi olan kıymetler işletme hesabına intikal ettirilmez. şu kadar ki, 189'uncu maddeye göre amortisman kaydı tutulmak şartiyle bu kıymetler üzerinden her yıl ayrılan amortismanlar gider kaydolunabilir.

İşletme hesabı esasına göre defter tutanlardan emtia üzerine iş yapanlar, emtia envanteri çıkarmaya mecburdurlar.

İşletme hesabı esasına göre defter tutanlar her hesap döneminin sonunda (İşletme hesabı hulasası) çıkarırlar.

F) Sınıf Değiştirme

a) (I)'inciden (II)'nciye geçiş: İş hacmi bakımından I'inci sınıfa dahil olan tüccarların durumları aşağıdaki şartlara uyduğu takdirde, bunlar, bu şartların tahakkukunu takip eden hesap döneminden başlıyarak, II'nci sınıfa geçebilirler:

1. Bir hesap döneminin iş hacmi yazılı hadlerden % 20'yi aşan bir nispette düşük olursa,

2. Arka arkaya üç dönemin iş hacmi yazılı hadlere nazaran % 20'ye kadar bir düşüklük gösterirse.

b) (II)'nciden (I)'inciye geçiş: İş hacmi bakımından II'nci sınıfa dahil tüccarların durumları aşağıda yazılı şartlara uyduğu takdirde bunlar bu şartların tahakkukunu takip eden hesap döneminden başlıyarak I'inci sınıfa geçerler.

1. Bir hesap döneminin iş hacmi yazılı hadlerden % 20'yi aşan bir nispette fazla olursa,

2. Arka arkaya 2 dönemin iş hacmi yazılı hadlere nazaran % 20'ye kadar bir fazlalık gösterirse.

G) Diğer Defterler

1. Bitim İşleri Defteri: Birinci ve ikinci sınıf tüccarlardan boyama, basma, yazma, kasarlama, apre, cilalama gibi ücretle yapılan bitim işleriyle uğraşanlar, imalat defteri yerine, bir "Bitim işleri defteri" tutarlar.

2. Ambar Defteri: Depo (Ardiyeler dahil) işletenlerle nakliye ambarları ayrıca bir ambar defteri tutarlar. Kendi işlerinin icabı olarak yukarıdaki malumatı ihtiva edecek şekilde defter tutanlar ayrıca ambar defteri tutmazlar.

3. Serbest Meslek Kazanç Defteri: Serbest meslek erbabı bir (Kazanç defteri) tutarlar. Bu defterin bir tarafına giderler, diğer tarafına da hasılat kaydolunur. Defterin gider tarafına, yapılan giderlerin nev'i ile yapıldığı tarih ve hasılat tarafına ise ücretin alındığı tarih ve miktarı ile kimden alındığı yazılır. Hekimler diledikleri takdirde, yukarıda yazılı malumatı protokol defterinde göstermek şartıyle ayrı kazanç defteri tutmayabilirler.

4. Özel Defterler: Noterlerin ve noterlik görevini ifa ile mükellef olanların ve borsa acentalarının resmi defteri "kazanç defteri" yerine geçer.

4 MÜKELLEFİN KAYIT NİZAMINA UYMA ÖDEVİ

A) Türkçe tutma ve Türk Parası kullanma zorunluluğu

1. Vergi Usul Kanununa göre tutulacak defter ve kayıtların Türkçe tutulması zorunludur. Ancak, Türkçe kayıtlar bulunmak kaydıyla defterlerde başka dilden kayıt da yapılabilir. Bu kayıtlar vergi matrahını değiştirmeyecek şekilde tasdik ettirilecek diğer defterlere de yapılabilir.

2. Kayıt ve belgelerde Türk para birimi kullanılır. Belgeler, Türk parası karşılığı gösterilmek şartıyla, yabancı para birimine göre de düzenlenebilir. Şu kadar ki yurt dışındaki müşteriler adına düzenlenen belgelerde Türk parası karşılığı gösterilme şartı aranmaz.

İlgili dönem defter tasdik tarihi itibarıyla ödenmiş sermayesi (yurt dışında kurulan şirketlerin Türkiye'ye ayrılan ödenmiş sermayesi) en az 100 milyon ABD Doları ya da muadili yabancı para karşılığı Türk Lirası ve sermayesinin en az % 40'ı ikametgâhı, kanunî ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan kişilere ait olan işletmelere, kayıtlarını Türk para birimi dışında başka bir para birimiyle tutmalarına Bakanlar Kurulunca izin verilebilir.

Türk para birimiyle yapılan işlemler, işlemin gerçekleştiği günün Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz alış kuruyla ilgili para birimine çevrilir. Bu mükellefler, diğer para birimleriyle kayıt tuttukları sürece enflasyon düzeltmesi yapamazlar. Türk para birimiyle kayıt yapmaya başlamaları halinde ise üç yıl süreyle anılan madde hükmünden yararlanamazlar.

B) Defterlerin Mürekkeple Yazılacağı

Bu kanuna göre tutulması mecburi defterler mürekkeple veya makine ile yazılır. Kopye kağıdı kullanılması ve ıstampa ve sair damga aletleriyle kopye konulması da caizdir. Bilumum defterlerde hesaplar kapatılıncaya kadar toplamlar geçici olarak kurşun kalemi ile yapılabilir.

C) Yanlış Kayıtların Düzeltilmesi

Yevmiye defteri maddelerinde yapılan yanlışlar ancak muhasebe kaidelerine göre düzeltilebilir. Diğer bilumum defter ve kayıtlara rakam ve yazılar yanlış yazıldığı takdirde düzeltmeler ancak yanlış rakam ve yazı okunacak şekilde çizilmek, üst veya yan tarafına veyahut ilgili bulunduğu hesaba doğrusu yazılmak suretiyle yapılabilir. Defterlere geçirilen bir kaydı kazımak, çizmek veya silmek suretiyle okunamaz bir hale getirmek yasaktır.

D) Boş Satır Bırakılamıyacağı, Sayfaların Yok Edilemiyeceği

Defterlerde kayıtlar arasında usulen yazılmaya mahsus olan satırlar, çizilmeksizin boş bırakılamaz ve atlanamaz. Ciltli defterlerde, defter sayfaları ciltten koparılamaz. Tasdikli müteharrik yapraklarda bu yaprakların sırası bozulamaz ve bunlar yırtılamaz.

E) Kayıt Zamanı

a) Muamelelerin işin hacmine ve icabına uygun olarak muhasebenin intizam ve vuzuhunu bozmayacak bir zaman zarfında kaydedilmesi şarttır. Bu gibi kayıtların on günden fazla geciktirilmesi caiz değildir.

b) Kayıtlarını devamlı olarak muhasebe fişleri, primanota ve bordro gibi yetkili amirlerin imza ve parafını taşıyan mazbut vesikalara dayanarak yürüten müesseselerde, muamelelerin bunlara işlenmesi, deftere işlenmesi hükmündedir. Ancak bu kayıtlar, muamelelerin esas defterlere 45 günden daha geç intikal ettirilmesine cevaz vermez.

c) Günlük kasa, günlük perakende satış ve hasılat defterleri ile serbest meslek kazanç defterine muameleler günü gününe kaydedilir.

5 MÜKELLEFİN DEFTERLERİ TASDİK ETTİRME ÖDEVİ

A) Tasdike Tabi Defterler

1. Yevmiye ve envanter defterleri;
2. İşletme defteri;
3. Çiftçi işletme defteri;
4. İmalat ve İstihsal Vergisi defterleri; (Basit İstihsal Vergisi defteri dahil)
5. Nakliyat Vergisi defteri;

6. Yabancı nakliyat kurumlarının hasılat defteri;
7. Serbest meslek kazanç defteri;

NOT Defteri Kebirin tasdiki zorunlu değildir.

B) Tasdik Zamanı

1. Ötedenberi işe devam etmekte olanlar defterin kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda;
2. Hesap dönemleri Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilenler, defterin kullanılacağı hesap döneminden önce gelen son ayda;
3. Yeniden işe başlayanlar, sınıf değiştirenler ve yeni bir mükellefiyete girenler işe başlama, sınıf değiştirme ve yeni mükellefiyete girme tarihinden önce;
4. Vergi muafiyeti kalkanlar, muaflıktan çıkma tarihinden başlıyarak on gün içinde;
4. Tasdike tabi defterlerin dolması dolayısiyle veya sair sebeplerle yıl içinde yeni defter kullanmaya mecbur olanlar bunları kullanmaya başlamadan önce.

C) Tasdiki Yenileme

1. Defterlerini ertesi yılda da kullanmak isteyenler Ocak ayı içinde,
2. Hesap dönemleri Maliye Bakanlığınca tespit edilenler bu dönemin ilk ayı içinde tasdiki yeniletmeye mecburdurlar.

D) Tasdik Makamı

1. İş yerinin, iş yeri olmıyanlar için ikametgahın bulunduğu yerdeki noter veya noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar,
2. Menkul kıymet ve kambiyo borsasındaki acentalar için borsa komiserliği

Tasdik makamı, bu Kanuna göre tasdike getirilen defterleri sosyal güvenlik ile ilgili kuruluşların mevzuat hükümlerine bağlı kalmaksızın tasdik eder.

Defterler anonim ve limited şirketlerin kuruluş aşamasında, şirket merkezinin bulunduğu yer ticaret sicili memuru veya noter tarafından tasdik edilir.

6 MÜKELLEFİN VESİKA (BELGE) DÜZENLEME, BELGE ALMA/VERME ÖDEVİ

A) İspat Edici Kağıtlar

Defter tutmak mecburiyetinde olmayan mükellefler vergi matrahlarının tespiti ile ilgili giderlerini tevsike mecburdurlar. (Götürü usulde tespit edilen giderler hariç.).

Öngörülen zorunlu bilgileri taşımaması halinde belgeler vergi kanunları bakımından hiç düzenlenmemiş sayılır.

B) Vergi Beyannamelerinin İmzalanması ve Yeminli Malî Müşavir Tasdik Raporları

Beyannameyi imzalayan veya tasdik raporunu düzenleyen meslek mensupları, imzaladıkları beyannamelerde veya düzenledikleri tasdik raporlarında yer alan bilgilerin defter kayıtlarına ve bu kayıtların dayanağını teşkil eden belgelere uygun olmamasından dolayı ortaya çıkan vergi ziyaına bağlı olarak salınacak vergi, ceza, gecikme faizlerinden mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulurlar.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile bunlara ait müesseseler hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz.

D) Fatura ve fatura yerine geçen vesikalar

Faturanın Tarifi : Fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır.

Fatura Kullanma Mecburiyeti: Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler:

1. Birinci ve ikinci sınıf tüccarlara;
2. Serbest meslek erbabına;
3. Kazançları basit usulde tespit olunan tüccarlara;
4. Defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilere;
5. Vergiden muaf esnafa.

Sattıkları emtia veya yaptıkları işler için fatura vermek ve bunlar da fatura istemek ve almak mecburiyetindedirler.

Yukarıdakiler dışında kalanların, birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile kazancı basit usulde tesbit edilenlerden ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerden satın aldıkları emtia veya onlara yaptırdıkları iş bedelinin (2009 için 670, TL) geçmesi veya bedeli (2009 için 670, TL) az olsa dahi istemeleri halinde emtiayı satanın veya işi yapanın fatura vermesi mecburidir.

E) Perakende Satış Vesikaları

Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerin fatura vermek mecburiyetinde olmadıkları satışları ve yaptıkları işlerin bedelleri aşağıdaki vesikalardan herhangi biri ile tevsik olunur.

1. Perakende satış fişleri;
2. Makineli kasaların kayıt ruloları;
3. Giriş ve yolcu taşıma biletleri.

Perakende satış fişi; makineli kasaların kayıt ruloları ve biletlerde, işletme veya mükellefin adı, düzenlenme tarihi ve alınan paranın miktarı gösterilir.

Perakende satış fişi ile giriş ve yolcu taşıma biletleri seri ve sıra numarası dahilinde teselsül ettirilir. Bu fiş ve biletler kopyalı iki nüsha olarak tanzim edilir ve bir nüshası müşteriye verilir. Makineli kasa kullanıp da müşteriye fiş (makineli kasanın fişi) verilmemesi halinde, perakende satış fişi tanzimi ve müşteriye verilmesi mecburidir.

F) Gider Pusulası

Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia için tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirecekleri gider pusulası vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir. Bu belge, birinci ve ikinci sınıf tüccarların, zati eşyalarını satan kimselerden satın aldıkları altın, mücevher gibi kıymetli eşya için de tanzim edilir.

G) Müstahsil Makbuzu

Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile kazancı basit usulde tesbit edilenler ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçilerden satın aldıkları malların bedelini ödedikleri sırada iki nüsha makbuz tanzim etmeye ve bunlardan birini imzalıyarak satıcı çiftçiye vermeye ve diğerini ona imzalatarak almaya mecburdurlar. Mal tüccar veya çiftçi adına bir adamı veya mutavassıt (aracı) tarafından alındığı takdirde makbuz bunlar tarafından tanzim ve imza olunur. Çiftçiden avans üzerine yapılan mübayaalarda, makbuz, malın teslimi sırasında verilir. Müstahsil makbuzunun tüccar veya alıcı çiftçi nezdinde kalan nüshası fatura yerine geçer.

H) Serbest meslek makbuzları

Makbuz Mecburiyeti: Serbest meslek erbabı, mesleki faaliyetlerine ilişkin her türlü tahsilatı için iki nüsha serbest meslek makbuzu tanzim etmek ve bir nüshasını müşteriye vermek, müşteri de bu makbuzu istemek ve almak mecburiyetindedir.

İ) Ücret Bordrosu

İşverenler her ay ödedikleri ücretler için (Ücret bordrosu) tutmaya mecburdurlar. Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf olan ücretlerle diğer ücret üzerinden vergiye tabi hizmet erbabına yapılan ücret ödemeleri için bordro tutulmaz.

Bordronun hangi aya ait olduğu baş tarafında gösterilir. Bir aya ait bordro ertesi ayın yirminci gününe kadar hazırlanıp tarihlenerek, müessese sahibi veya müdürü ile bordroyu tanzim eden memur tarafından imzalanır. İş verenler ücret bordrolarını, yukarıki esaslara uymak şartiyle diledikleri şekilde tanzim edebilirler.

7 MÜKELLEFİN EKİM SAYIM BEYANINDA BULUNMA ÖDEVİ

Zirai işletmeleri, Gelir Vergisi Kanununun 54 üncü maddesinde yazılı işletme büyüklüklerinin üstünde bulunan çiftçiler, zirai işletmelerinin (Gezici hayvancılıkta kışlaklarının) bulundukları köy ve mahallelerin muhtarlıklarına müracaatla ekim sayım beyanında bulunurlar.

Ekim ve sayım beyanı her yılın Kasım ayında yapılır. Maliye Bakanlığı iklim şartları bakımından özellik gösteren illerde beyan süresini değiştirebilir. Ekim ve sayım beyanları sözlü veya yazılı olabilir. Beyanlar, beyanı yapanlar tarafından imza veya mühürle tasdik edilir. Beyan varakaları iki nüsha olarak tanzim ve bir nüshası beyan süresinin sonundan itibaren 15 gün içinde ilgili vergi dairesine makbuz karşılığında teslim edilir.

Ekim ve Sayım İlmühaberi : İhtiyar heyetleri, ekim ve sayım defterlerine kaydedilen bilgilere dayanarak, beyanda bulunan çiftçilere tasdikli bir ekim ve sayım ilmühaberi verirler. Muhtar ve ihtiyar heyetlerince verilen ilmühaberler için ücret alınmaz. Ekim ve sayım beyanları ile ilmühaberler hiçbir resim ve harca tabi değildir.

8 MÜKELLEFİN VERGİ KARNESİ ALMA ÖDEVİ

a) Karne Mecburiyeti : Aşağıda yazılı olanlar vergi karnesi almaya mecburdurlar:

1. Gelir Vergisi Kanununa göre diğer ücret kapsamında vergilendirilenler;
2. Gelir Vergisi Kanununa göre indirimden faydalanmak isteyenler;
3. Gelir Vergisi Kanununun 35'inci maddesinin (B) bendi uyarınca karne almak zorunda olanlar.

Durumu yukarıdaki şartların birden fazlasına girse bile, bir mükellef tek vergi karnesi alır.

b) Karne Alınması: Mükellef vergi karnelerinin kendileri tarafından yazılması gereken kısımlarını doldurduktan sonra, vergi bakımından durumlarını kayıt ve tescil ve karneye işaret ettirmek üzere, bunları bağlı oldukları vergi dairesine ibraz ederler. Mükellefiyete müessir olacak değişikler de yukarıki esaslara göre karneye işaret ettirilir. Mükelleflerin doldurdukları karneyi vergi dairesine ibraz etmeleri veya değişikliği karneye işaret ettirmeleri süresi, işe başladıkları veya değişikliğin vukubulduğu tarihten başlıyarak bir aydır.

9 MÜKELLEFİN MUHAFAZA VE İBRAZ ÖDEVLERİ

A) Defter ve Vesikaları Muhafaza

Defter tutmak mecburiyetinde olanlar, tuttukları defterlerle vesikaları, ilgili bulundukları yılı takibeden takvim yılından başlıyarak beş yıl süre ile muhafaza etmeye mecburdurlar.

Defter tutmak mecburiyetinde olmıyanlar. almaya mecbur oldukları fatura ve gider pusulası ve müstahsil makbuzlarını tarih sırası ile tanzim tarihlerini takip eden takvim yılından başlıyarak beş yıl süre ile muhafaza etmeye mecburdurlar.

B) Karnelerin Muhafazası

Mükellefler aldıkları vergi karnelerini, işin devam ettiği, Gelir Vergisi Kanununa göre indirimlerle ilgili olarak bu indirimlerden faydalandıkları sürece muhafaza ederler.

C) Defter ve Belgelerle Diğer Kayıtların İbraz Mecburiyeti

Zorunluluklara tabi olanlar, muhafaza etmek zorunda oldukları her türlü defter, belge ve karneler ile vermek zorunda bulundukları bilgilere ilişkin mikro fiş, mikro film, manyetik teyp, disket ve benzeri ortamlardaki kayıtlarını ve bu kayıtlara erişim veya kayıtları okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri muhafaza süresi içerisinde (5 yıl) yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmek zorundadırlar.

10 MÜKELLEFİN AKTİFLERİ DEĞERLEME ÖDEVİ

A) Değerleme Ölçüleri: Değerleme, iktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre, aşağıdaki ölçülerden biri ile yapılır. Değerleme yetkisi Takdir Komisyonuna aittir. Emsal bedelleri ile alacak ve borçların değerleri Takdir komisyonu tarafından tespit edilir.

1. Maliyet bedeli: İktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder.

2. Borsa rayici: Gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerlerini ifade eder. Normal temevvüçler (dalgalanmalar) dışında fiyatlarda bariz kararsızlıklar görülen hallerde, son muamele günü yerine değerlemeye takaddüm eden 30 gün içindeki ortalama rayici esas olarak aldırmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

3. Tasarruf değeri: Bir iktisadi kıymetin değerleme gününde sahibi için arzettiği gerçek değerdir.

4. Mukayyet değer: Bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.

5. İtibari değer: Her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir.

6. Vergi değeri: Bina ve arazinin Emlâk Vergisi Kanununun 29 uncu maddesine göre tespit edilen değeridir.

7. Rayiç bedel: Bir iktisadi kıymetin değerleme günündeki normal alım satım değeridir.

8. Emsal bedeli ve emsal ücreti: Bedeli olmıyan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tesbit edilemiyen bir malın, değerleme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değerdir.

Emsal bedeli sıra ile, aşağıdaki esaslara göre tayin olunur.

Birinci sıra: (Ortalama fiyat esası)

İkinci sıra: (Maliyet bedeli esası)

Üçüncü sıra: (Takdir esası)

11 ENFLASYON DÜZELTMESİ

Malî tablolarda yer alan parasal olmayan kıymetler aşağıdaki hükümlere göre enflasyon düzeltmesine tâbi tutulur.

1. Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması halinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer.

12 YENİDEN DEĞERLEME ORANI

Yeniden değerleme oranı, yeniden değerleme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dahil) bir önceki yılın aynı dönemine göre TÜİK'in Üretici Fiyatları Endeksinde (ÜFE) meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır.

13 MÜKELLEFİN AMORTİSMAN AYIRMA ÖDEVİ

A) Amortisman Konusu

İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle gayrimenkul gibi değerlenen iktisadi kıymetlerin, alet, edavat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin tespit edilen değerinin yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder.

Değeri 2009 için 670 TL'yi aşmayan alet, edevat, mefruşat ve demirbaşlar amortismana tabi tutulmayarak doğrudan doğruya gider yazılabilir. İktisadi ve teknik bakımdan bütünlük arz edenlerde bu had topluca dikkate alınır.

B) Arazide Amortisman

Boş arazi ve boş arsalar amortismana tabi değildir. Ancak:

1. Tarım işletmelerinde vücuda getirilen meyvalık, dutluk, fındıklık, zeytinlik ve güllüklerle incir bahçeleri ve bağlar gibi tarım tesisleri;

2. İşletmede inşa edilmiş olan her nev'i yollar ve harklar; amortismana tabi tutulur.

C) Normal Amortisman

Mükellefler amortismana tâbi iktisadî kıymetlerini Maliye Bakanlığının tespit ve ilân edeceği oranlar üzerinden itfa ederler. İlân edilecek oranların tespitinde iktisadî kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınır.

D) Azalan Bakiyeler Usuliyle Amortisman

Bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerden dileyenler, amortismana tabi iktisadi değerlerini, azalan bakiyeler üzerinden amortisman usulü ile yok edebilirler.

Bu usulün tatbikinde;

1. Her yıl, üzerinden amortisman hesaplanacak değer, evvelce ayrılmış olan amortismanlar toplamının tenzili suretiyle tespit olunur. Enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde, üzerinden amortisman ayrılacak değer, amortismana tâbi iktisadî kıymetin düzeltilmiş değerinden daha evvel ayrılmış olan amortismanların toplamının taşınmış değerleri indirilmek suretiyle tespit edilir.

2. Bu usulde uygulanacak amortisman oranı % 50'yi geçmemek üzere normal amortisman oranının iki katıdır.

3. Bu usulde amortisman süresi normal amortisman nispetlerine göre hesaplanır.

Bu sürenin son yılına devreden bakiye değer, o yıl tamamen yok edilir.

E) Madenlerde Amortisman

İşletme sebebiyle içindeki cevherin azalmasından dolayı maddi değerini kaybeden madenlerin ve taş ocaklarının imtiyaz veya maliyet bedelleri, ilgililerin, müracaatları üzerine bunların büyüklük ve mahiyetleri gözönünde tutulmak ve her maden veya taş ocağı için ayrı ayrı olmak üzere Maliye ve Sanayi Bakanlıklarınca belli edilecek nispetler üzerinden yok edilir.

F) Fevkalade Amortisman

1. Yangın, deprem, su basması gibi afetler neticesinde değerini tamamen veya kısmen kaybeden;

2. Yeni icatlar dolayısiyle teknik verim ve kıymetleri düşerek tamamen veya kısmen kullanılmaz bir hale gelen;

3. Cebri çalışmaya tabi tutuldukları için normalden fazla aşınma ve yıpranmaya maruz kalan;

Menkul ve gayrimenkullerle haklara, mükelleflerin müracaatları üzerine ve ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığınca her işletme için işin mahiyetine göre ayrı ayrı belli edilen "Fevkalade ekonomik ve teknik amortisman nispetleri" uygulanır.

7 VERGİ ALACAĞINI KALDIRAN/ VERGİ BORCUNU SONA ERDİREN FAKTÖRLER

Vergi alacağını ortadan kaldıran, yani vergi borcunu sona erdiren başlıca faktörler şunlardır: Ödeme (Tahsil), zamanaşımı, terkin, tahakkuktan vazgeçme, vergi hatalarının düzeltilmesi. Diğer yandan uzlaşma, vergi affları, verginin mahsubu, takas (ödeşme), nedeniyle de kısmen veya tamamen vergi borcu sona erer. Ölümle birlikte vergi cazaları kesin sona ererken, vergi borcu genel olarak mirası reddetmemiş mirasçıya geçer, ancak miras reddedilmiş ve tereke borcu karşılamada yetersiz kalmışsa vergi borcu silinir. Tecil ise vergi borcunu hafifletir.

1) ÖDEME

Verginin Ödeneceği Daire: Vergi borcu, mükellefin bu bakımdan bağlı olduğu vergi dairesine ödenir. Mükellef vergi borcunu vergi dairesinin bulunduğu belediye sınırlarının dışındaki vergi dairelerine de yatırabilir. Bu takdirde ödemenin hangi vergi dairesi hesabına yapıldığının bildirilmesi şarttır.

Ödeme Zamanı: Vergi, kanunlarında gösterilen süreler içinde ödenir. Ödeme süresinin son günü verginin vadesi tarihidir. Sürenin uzaması halinde vade uzayan sürenin bittiği gündür. Beyannamenin posta ile gönderilmesi halinde, beyan edilen vergi tahakkuk işleminin bitmesi beklenmeksizin vadesinde ödenir.

Özel Ödeme Zamanları

1. İkmalen, re'sen veya idarece tarh olunan vergiler taksit zamanlarından evvel tahakkuk etmişse taksit süreleri içinde; taksit süreleri kısmen veya tamamen geçtikten sonra tahakkuk etmişse; geçmiş taksitler, tahakkuk tarihinden başlayarak bir ay içinde ödenir.

2. Memleketi terk ve ölüm gibi mükellefiyetin kalkmasını mucip haller dolayısıyla beyan üzerine tarh olu-

nan vergiler, beyanname verme süreleri içinde ödenir. Mükellefin, vadeleri mezkûr süreden sonra gelen vergileri de aynı süre içinde alınır.

3. Memleketi terk edenlerin, ölenlerin veya benzeri haller dolayısıyla mükellefiyetleri kalkanların ikmalen, re'sen veya idarece tarh olunan vergileri tahakkuk tarihinden başlıyarak bir ay içinde ödenir. Bu fıkrada yazılı tahsil süreleri Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun mucibince teminat gösterildiği takdirde, Vergi Kanunu ile belli taksit zamanına kadar ve taksit zamanı geçmiş ise üç ay uzatılır.

3. Vergi mahkemesinde dava açma dolayısıyla tahsili durdurulan vergilerden taksit süreleri geçmiş olanlar, vergi mahkemesi kararına göre hesaplanan vergiye ait ihbarnamenin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir.

2) ZAMANAŞIMI

Zamanaşımının Mahiyeti: Zamanaşımı, süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkmasıdır. Zamanaşımı, mükellefin bu hususta bir müracaatı olup olmadığına bakılmaksızın hüküm ifade eder.

2.1 Tahakkuk Zamanaşımı

Tahakkuk zamanaşımı, verginin tahakkuk ettirilebileceği zaman sınırını göstermekte olup Vergi Usul Kanunu ile düzenlenmiştir.

Vergi alacağının doğduğu (vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği) takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğrar.

Ancak Emlak Vergisinde zamanaşımı süresinin tespitinde vergiyi doğuran olay yerine idarenin öğrendiği tarih esas alındığından zamanaşımı süresi 5 yılı aşabilir. Yine Veraset ve İntikal Vergisinde kanuni sürenin dolmasına rağmen 15 günlük ek süre beklenir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdaki vergilerden hangisinde zamanaşımı süresi 5 yıldan fazla olabilmektedir?

A) Emlak vergisi
B) Gelir vergisi
C) Kurumlar Vergisi
D) Özel tüketim vergisi
E) Katma değer vergisi

Yanıt (A)

KPSS - 2003

ÇIKMIŞ SORU

Mükellef A, 2003 yılına ait kazancını 2004 yılında beyan etmemiştir. Buna göre, bu vergi hangi tarihte tahakkuk zamanaşımına uğrar?

A) 01.01.2008
B) 31.12.2008
C) 01.01.2009
D) 31.12.2009
E) 31.12.2010

Yanıt (B)

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

Tahakkuk zaman aşımı kural olarak vergiyi doğuran olayı izleyen yılın başından itibaren başlar. Aşağıdaki vergilerin hangisinde tahakkuk zaman aşımının başlangıcı bu genel kurala uymaz?

A) Gelir vergisi
B) Kurumlar vergisi
C) Katma değer vergisi
D) Veraset ve intikal vergisi
E) Özel tüketim vergisi

Yanıt (D)

KPSS - 2009

Tahakkuk Zamanaşımının Durması

Vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkur komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam eder.

2.2) Tahsil Zamanaşımı

Tahsil zamanaşımı ise tahakkuk eden vergi borcunun tahsil edilebileceği zaman sınırını göstermekte olup 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.

Amme alacağı, vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren 5 yıl içinde tahsil edilmezse zamanaşımına uğrar. Para cezalarına ait hususi kanunlardaki zamanaşımı hükümleri mahfuzdur. Zamanaşımından sonra mükellefin rızaen yapacağı ödemeler kabul olunur.

a) Tahsil Zamanaşımının İşlememesine (Durmasına) Yol Açan Nedenler

Aşağıdaki hallerde zamanaşımı durur, işlemez. Zaman kronometresi durur, söz konusu neden ortadan kalktığında ise zamanaşımı süresi kaldığı yerden devam eder:

1) Borçlunun yabancı memlekette bulunması

2) Borçlunun hileli iflas etmesi veya terekesinin tasfiyesi dolayısıyla hakkında takibat yapılmasına imkan olmaması

Bu hallerin devamı müddetince zamanaşımı işlemez, durur. Zamanaşımı, işlememesi sebeplerinin kalktığı günün bitmesinden itibaren başlar veya durmasından evvel başlamış olan cereyanına devam eder.

b) Tahsil Zamanaşımının Kesilmesine Yol Açan Nedenler

Aşağıdaki hallerde zamanaşımı kesilir, zaman kronometresi sıfırlanmış olur, zamanaşımı süresi tekrar sıfırdan başlar:

1. Ödeme,
2. Haciz tatbiki,
3. Cebren tahsil ve takip muameleleri sonucunda yapılan her çeşit tahsilat,
4. Ödeme emri tebliği,
5. Mal bildirimi, mal edinme ve mal artmalarının bildirilmesi,
6. Yukarıdaki 5 sırada gösterilen muamelelerden herhangi birinin kefile veya yabancı şahıs ve kurumlar mümessillerine tatbiki veya bunlar tarafından yapılması,
7. İhtilaflı amme alacaklarında kaza mercilerince (mahkemelerce) bozma kararı verilmesi,
8. Amme alacağının teminata bağlanması,
9. Kaza mercilerince icranın tehirine karar verilmesi,
10. İki amme idaresi arasında mevcut bir borç için alacaklı amme idaresi tarafından borçlu amme idaresine borcun ödenmesi için yazı ile müracaat edilmesi.
11. Amme alacağının özel kanunlara göre ödenmek üzere müracaatta bulunulması ve/veya ödeme planına bağlanması.

Kesilmenin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren zamanaşımı yeniden işlemeye başlar.

3) VERGİNİN TERKİNİ (Vergi Usul Kanunu'na göre)

Yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, muzır hayvan ve haşarat istilası ve bunlara benzer afetler yüzünden:

1. Varlıklarının en az üçte birini kaybeden mükelleflerin bu afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili bulunan vergi borçları ve vergi cezaları;
2. Mahsullerinin en az üçte birini kaybeden mükelleflerin, afete maruz arazi için zararın tahakkuk ettiği hasat ve devşirme zamanına tesadüf eden yıla ait olarak tahakkuk ettirilen Arazi Vergisi borçları ve vergi cezaları;

Maliye Bakanlığınca zararla mütenasip olmak üzere, kısmen veya tamamen terkin olunur. Maliye Bakanlığı terkin yetkisini mahalline devredebilir. Zarar derecesini ve ilgili bulunduğu gelir kaynağını mahalli idare heyetleri yaptıracağı tahkikat üzerine tespit eder.

a) Tabii Afetler Sebebiyle Terkin (6183 sayılı AATUHK'a göre)

Yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, zararlı hayvan ve haşarat istilası ve bunlara benziyen afetler yüzünden zarara maruz kalan varlıklarının ve mahsullerinin en az üçte birini kaybedenler adına tahakkuk ettirilmiş ve afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili amme alacakları İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) kararıyle kısmen veya tamamen terkin olunur. Bu madde hükmünden faydalanmak için afetin vukuu tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili amme idaresine yazı ile müracaat edilmesi şarttır.

ÇIKMIŞ SORU

Afet nedeniyle vergi borcunu kim siler/erteler?

A) Maliye Bakanlığı
B) TBMM
C) Bakanlar Kurulu
D) Vergi dairesi
E) Vergi mahkemesi

Yanıt (A)

KPSS - 2003

b) Tahsil İmkansızlığı Sebebiyle Terkin (6183 sayılı AATUHK'a göre)

Yapılacak takip sonunda tahsili imkânsız veya tahsili için yapılacak giderlerin alacaktan fazla bulunduğu anlaşılan (2009 İÇİN 10 TL DAHİL) amme alacakları amme idarelerince terkin yetkisini haiz olanlar tarafından tahsil zamanaşımı süresi beklenilmeksizin terkin olunabilir. Bakanlar Kurulu, bu miktarı on katını kadar artırmaya yetkilidir. Maliye Bakanı, yukarıdaki fıkra hükmüne göre terkin edilecek amme alacağının miktarını belirlemeye yetkilidir. Terkin selahiyetini haiz olanlar bu selahiyetlerin tamamını veya bir kısmını mahalli makamlara bırakabilirler.

4) TAHAKKUKTAN VAZGEÇME (Vergi Usul Kanunu'na göre)

İkmalen, re'sen veya idarece tarh edilen vergi ve bunlara ilişkin cezaların toplam miktarı (2009 İÇİN 20 TL DAHİL) aşmaması ve tahakkukları için yapılacak giderlerin bu miktardan fazla olacağının tespiti halinde, Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar dahilinde tahakkuklarından vazgeçilebilir. Beyana dayalı olarak tarh edilen vergiler için bu hüküm uygulanmaz.

5) VERGİ HATALARININ DÜZELTİLMESİ

Vergi hatası, vergiye müteallik hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden haksız yere fazla veya eksik vergi istenmesi veya alınmasıdır.

i- Hesap (Aritmetik) Hataları

1. Matrah hataları: Vergilendirme ile ilgili beyanname, tahakkuk fişi, ihbarname, tekalif cetveli ve kararlarda matraha ait rakamların veya indirimlerin eksik veya fazla gösterilmiş veya hesaplanmış olmasıdır.

2. Vergi miktarında hatalar: Vergi nispet ve tarifelerinin yanlış uygulanması, mahsupların yapılmamış veya yanlış yapılmış olması birinci bentte yazılı vesikalarda verginin eksik veya fazla hesaplanmış veya gösterilmiş olmasıdır.

3. Verginin mükerrer olması: Aynı vergi kanununun uygulanmasında belli bir vergilendirme dönemi için aynı matrah üzerinden bir defadan fazla vergi istenmesi veya alınmasıdır.

b) Vergilendirme Hataları

1. Mükellefin şahsında hata: Bir verginin asıl borçlusu yerine başka bir kişiden istenmesi veya alınmasıdır;

2. Mükellefiyette hata: Açık olarak vergiye tabi olmıyan veya vergiden muaf bulunan kimselerden vergi istenmesi veya alınmasıdır;

3. Mevzuda hata: Açık olarak vergi mevzuuna girmiyen veya vergiden müstesna bulunan gelir, servet, madde, kıymet, evrak ve işlemler üzerinden vergi istenmesi veya alınmasıdır;

4. Vergilendirme veya muafiyet döneminde hata: Aranan verginin ilgili bulunduğu vergilendirme döneminin yanlış gösterilmiş veya süre itibariyle eksik veya fazla hesaplanmış olmasıdır.

c) Hataların Meydana Çıkarılması

Vergi hataları şu yollarla meydana çıkarılabilir:

1. İlgili memurun hatayı bulması veya görmesi ile;
2. Üst memurların yaptıkları incelemeler neticesinde hatanın görülmesi ile;
3. Hatanın teftiş sırasında meydana çıkarılması ile;
4. Hatanın vergi incelenmesi sırasında meydana çıkarılması ile;
5. Mükellefin müracaatı ile.

d) Düzeltme Yetkisi ve Reddiyat

Vergi hatalarının düzeltilmesine, ilgili vergi dairesi müdürü karar verir. Vergi dairesi başkanlıklarında düzeltme yetkisi vergi dairesi başkanına ait olup, başkan bu yetkisini ilgili grup müdürlerine ve/veya müdürlere devredebilir.

Bu hatalar düzeltme fişine dayanılarak düzeltilir. Hatanın mükellef aleyhine yapılmış olması halinde, fazla vergi aynı fişe dayanılarak terkin ve tahsil olunmuş ise mükellefe reddolunur. Düzeltme fişinin bir nüshası, reddedilecek miktarla müracaat edeceği muhasebe ve müracaat süresi zikredilmek suretiyle mükellefe tebliğ edilir. Mükellef tebliğ tarihinden başlıyarak bir yıl içinde parasını geri almak üzere müracaat etmediği takdirde hakkı sakıt olur.

e) Re'sen Düzeltme

İdarece tereddüt edilmeyen açık ve mutlak vergi hataları re'sen düzeltilir. Kendi aleyhlerine düzeltme yapılan kimselerin düzeltmeye karşı vergi mahkemesinde dava açma hakları mahfuzdur.

f) Şikayet Yolu İle Müracaat

Vergi mahkemesinde dava açma süresi geçtikten sonra yaptıkları düzeltme talepleri reddolunanlar şikayet yolu ile Maliye Bakanlığına müracaat edebilirler. İl özel idare vergileri hakkında valiliğe ve belediye vergileri hakkında belediye başkanlığına müracaat edilir.

8 KANUNİ VE İDARİ SÜRELER

V.U.K 14/1 e göre vergi muamelelerinde süreler vergi kanunları ile belli edilir. Kanunda açıkça yazılı olmayan hallerde 15 günden aşağı olmamak şartıyla bu süreyi, tebliği yapacak olan idare belirler ve ilgiliye tebliğ eder.

i- İdari süreler

15 günden aşağı olamaz. İdari süreler, genellikle mükelleflerin vergi daireleriyle ilişkilerinde kanuni süreler dışında kalan konularda idare tarafından kendilerine verilen düzenleyici sürelerdir.

ii- Hak Düşürücü Süreler (Dava açma süreleri)

Hak düşürücü süreler bir hakkın kullanılmasını belirli bir zaman ile sınırlandıran sürelerdir. Bu sürelere uyulmadığı takdirde artık söz konusu haktan yararlanma olanağı ortadan kalkar.

iii- Müsamaha Süreleri (Pişmanlık ve uzlaşma süreleri)

Vergi Usul Kanununda vergi yükümlü ve sorumlularının yararına olarak belirlenen sürelerdir. Pişmanlıktan yararlanmadaki 15 günlük süre ve uzlaşmadan yararlanmadaki 30 günlük süre bu kapsamdadır.

iv- Düzenleyici (Uyarıcı) Süreler

Düzenleyici süreler idareler için belirlenen tebligat süreleri gibi sürelerdir. İdare ve yargı organlarının görevleri ile ilgili bazı işlemlerini belirli süreler içinde yapmaları amacıyla konulmuştur. V.U.K' un 132 maddesine göre "yoklama fişlerinin birinci nüshası yoklama yapılan kişi veya yetkili adamına bırakılır. Bunlar bulunmazsa bilinen adresine 7 gün içinde posta ile gönderilir" denmektedir.

Düzenleyici sürelerin diğer sürelerden farkı yaptırımlarının olmamasıdır. Bu sürelere uyulmadığı taktirde ne olacağı yasada gösterilmemiştir. Bunların amacı idare ve yargı organlarının ihmaline engel olmaktır. Düzenleyici sürelere uyulmaması esasa ilişkin bir şekil noksanı sayılmamaktadır.

9- Mücbir Sebeplerle Gecikme

Mücbir sebeplerden herhangi birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemez. Bu takdirde tarh zamanaşımı işlemeyen süreler kadar uzar. Bu hükmün uygulanması için mücbir sebebin malum olması veya ilgililer tarafından ispat veya tevsik edilmesi lazımdır.

Maliye Bakanlığı, mücbir sebep sayılan haller nedeniyle; bölge, il, ilçe, mahal veya afete maruz kalanlar itibarıyla mücbir sebep hali ilân etmeye ve bu sürede vergi ödevlerinden yerine getirilemeyecek olanları tespit etmeye yetkilidir.

Mücbir Sebepler

Mücbir sebepler aşağıdaki gibi hallerdir:

1. Vergi ödevlerinden herhangi birinin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır kaza, ağır hastalık ve tutukluluk;
2. Vergi ödevlerinin yerine getirilmesine engel olacak yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi afetler;
3. Kişinin iradesi dışında vukua gelen mecburi gaybubetler (kaybolma, yokluk, yitiklik);
4. Sahibinin iradesi dışındaki sebepler dolayısıyla defter ve vesikalarının elinden çıkmış bulunması.

ÇIKMIŞ SORU

Başına bir mücbir sebep gelen vergi mükellefinin aşağıdakilerden hangisini talep etme hakkı yoktur?

A) Beyanname verme süresinin uzatılması
B) Dava açma süresinin uzatılması
C) Deftere kayıt süresinin uzatılması
D) Defter tasdiki süresinin uzatılması
E) Fatura düzenleme süresinin uzatılması

Yanıt (B)

KPSS - 2009

8.2 Ölüm Halinde Sürenin Uzaması

Vergi kanunlarında hüküm bulunmayan hallerde ölüm dolayısıyla mirasçılara geçen ödevlerin yerine getirilmesinde bildirme ve beyanname verme sürelerine üç ay eklenir.

8.3 Mühlet Verme

Zor durumda bulunmaları hasebiyle vergi muamelelerine müteallik ödevleri süresi içinde yerine getiremeyecek olanlara, kanunî sürenin bir katını, kanunî sürenin bir aydan az olması halinde bir ayı geçmemek üzere, Maliye Bakanlığınca münasip bir mühlet verilebilir.

8.4 Sürelerin Hesaplanması

Vergi kanunlarında yazılı süreler aşağıdaki şekilde hesaplanır:

1. Süre gün olarak belli edilmişse başladığı gün hesaba katılmaz ve son günün tatil saatinde biter;
2. Süre hafta veya ay olarak belli edilmişse başladığı güne son hafta veya ayda tekabül eden günün tatil saatinde biter. Sürenin bittiği ayda, başladığı güne tekabül eden bir gün yoksa süre o ayın son gününün tatil saatinde biter;
3. Sonu belli bir gün ile tayin edilen sürelerde, süre o günün tatil saatinde biter;
4. Resmi tatil günleri süreye dahildir. Şu kadar ki, sürenin son günü resmi tatile rastlarsa tatili takip eden ilk iş gününün tatil saatinde biter.

9 VERGİ DENETİM YOLLARI

Mükellefin ödevlerini yerine getirip getirmediğini denetleme yolları olan vergi denetim yolları dört tanedir: Yoklama, inceleme, arama ve bilgi toplama.

Vergi denetim yolları aynı zamanda tarhın ön hazırlık işlemleridir.

9.1 YOKLAMA

a) Maksat ve Yetki

Yoklamadan maksat, mükellefleri ve mükellefiyetle ilgili maddî olayları, kayıtları ve mevzuları araştırmak ve tespit etmektir.

Yoklama Memurlarının Görevleri

a) Maliye Bakanlığınca belirlenmiş usuller dahilinde özel yetki verilmiş olmak kaydıyla günlük hâsılatı tespit etme,

b) 3100 Sayılı Kanunun kapsamına girip ödeme kaydedici cihaz kullanmak mecburiyetinde olanların bu mecburiyete uyup uymadıklarını, bu cihazları belli edilmiş esaslara göre kullanıp kullanmadıklarını ve günlük hâsılatı tespit etme,

c) Günü gününe kayıt yapılması zorunlu defterlerin iş yerlerinde bulundurulup bulundurulmadığını, tasdikli olup olmadığını usulüne göre kayıt yapılıp yapılmadığını, vergi kanunları uyarınca düzenlenmesi icap eden belgelerin usulüne göre düzenlenip düzenlenmediği ile kullanılıp kullanılmadığını, faturasız mal bulunup bulunmadığını, levha asma veya kullanma mecburiyetine uyulup uyulmadığını tespit etmek, kanunî defter ve belgeler dışında kalan ve vergi kaybının bulunduğuna emare teşkil eden defter, belge ve delillerin tespit edilmesi halinde bunları alma,

d) Nakil vasıtalarını, Maliye Bakanlığının belirleyeceği özel işaretle durdurmak ve taşıtta bulundurulması icap eden taşıt pulu, yolcu listesi, fatura veya sevk irsaliyesi, yolcu bileti ile taşıma irsaliyelerinin muhtevası ile taşınan yolcu ve malların miktar ve mahiyetlerini ölçmek, tartmak, saymak suretiyle tespit etme,

e) Taşıma irsaliyesi, sevk irsaliyesi ve faturanın taşıtta bulunmaması halinde bu belgelerin ibrazına kadar nakil vasıtalarını trafikten alıkoymak, taşınan malın sahibi belli değilse tespitine kadar malı bekletmek ve muhafaza altına alma yetkisini haizdirler.

b) Yoklamaya Yetkililer

Yoklama aşağıda sayılan görevliler tarafından yapılır:

1. Vergi dairesi müdürleri;
2. Yoklama memurları;
3. Yetkili makamlar tarafından yoklama işi ile görevlendirilenler;
4. Gelir uzmanları
5. Vergi incelemesine yetkili olanlar

c) Hüviyet İbrazı Mecburiyeti

Yoklama yapanların elinde yoklama yetkilerini gösteren fotoğraflı resmi bir vesika bulunur. Yoklama yapanlar bu vesikayı, kendilerinden sorulmasa bile, nezdinde yoklama yapılan kimseye gösterirler. Toplu yoklamalarda kolbaşının vesikayı ibraz etmesi kafidir.

d) Yoklama Zamanı

Yoklama her zaman yapılabilir. Yoklamanın ne zaman yapılacağı ilgiliye haber verilmez.

e) Yoklama Fişi

Yoklama neticeleri tutanak mahiyetinde olan "yoklama fişine" geçirilir. Bu fişler yoklama yerinde iki nüsha tanzim olunarak tarihlenir, bulunursa nezdinde yoklama yapılana veya yetkili adamına imza ettirilir; bunlar bulunmaz veya imzadan çekinirlerse keyfiyet fişe yazılır ve yoklama fişi polis, jandarma, muhtar ve ihtiyar meclisi üyelerinden birine imzalatılır.

f) Yoklama Neticelerinin Bildirilmesi

Yoklama fişlerinin birinci nüshası yoklaması yapılan şahıs veya yetkili adamına bırakılır. Bunlar bulunmazsa bilinen adresine 7 gün içinde posta ile gönderilir. Vergi karnesi alanlar hakkında yapılan yoklamalar ayrıca bu karneye işaret olunur. Yoklama fişlerinin ikinci nüshaları vergi dairesine tevdi olunur.

g) Toplu Yoklama

Vergi uygulamalarının gerektirdiği hallerde münferit fiş yerine yoklama cetvellerinin kullanılması ve neticelerin toplu olarak bu cetvellerde gösterilmesi caizdir. Yoklama cetvellerinin kullanılacağı halleri Maliye Bakanlığı belli eder. Yoklama cetveli kullanılan hallerde ihtilaflı olaylar yoklama fişi mahiyetinde ayrı bir tutanakla tespit olunur.

9.2 VERGİ İNCELEMELERİ

a) Maksat

Vergi incelemesinden maksat, ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamaktır. İncelemeye yetkili olanlar tarafından lüzum görüldüğü takdirde inceleme, işletmeye dahil iktisadi kıymetlerin fiili envanterinin yapılmasına ve beyannamelerde gösterilmesi gereken unsurların tetkikine de teşmil edilebilir. Fiili envanterin yapılmasının gerektirdiği ve incelemeyi yapan tarafından tasdik edilen giderler Hazinece mükellefe ödenir.

b) İncelemeye Yetkililer

Vergi İncelemesi; hesap uzmanları, hesap uzman yardımcıları, ilin en büyük malmemuru, vergi denetmenleri, vergi denetmen yardımcıları veya vergi dairesi müdürleri tarafından yapılır. Maliye Müfettişleri, Maliye Müfettiş Muavinleri, Gelirler Kontrolörleri ve Stajyer Gelirler Kontrolörleri, Gelirler Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra teşkilatında müdür kadrolarında görev yapanlar her hal ve takdirde vergi inceleme yetkisini haizdir.

İncelemeye yetkili olanlar aynı zamanda yoklamaya da yetkilidir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangileri hem yoklama hem de vergi incelemesi yapmaya yetkilidirler?

I. Hesap uzmanları
II. Yoklama memurları
III. Vergi dairesi müdürleri
IV. Vergi denetmenleri

A) I, II ve III
B) B) I, II ve IV
C) I, III ve IV
D) II, III ve IV
E) I, II, III ve IV

Yanıt (C)

KPSS - 2006

c) Hüviyet İbrazı

Vergi incelemesi yapanlar, yanlarında memuriyet sıfatlarını ve inceleme yetkisini gösteren fotoğraflı resmi bir vesika bulundururlar ve gittikleri yerde işe başlamadan evvel bu vesikayı ilgililere gösterirler.

d) İncelemeye Tabi Olanlar

Defter ve hesap tutmak, evrak ve vesikaları muhafaza ve ibraz etmek mecburiyetinde olan gerçek ve tüzelkişiler vergi incelemelerine tabidirler.

e) İnceleme Zamanı

Vergi incelemesinin ne zaman yapılacağının evvelden haber verilmesi mecburi değildir. İnceleme, neticesi alınmamış hesap dönemi de dahil olmak üzere, tarh zamanaşımı süresi (5 Yıl) sonuna kadar her zaman yapılabilir. Evvelce inceleme yapılmış veya matrahın re'sen takdir edilmiş olması yeniden inceleme yapılmasına ve gerekirse tarhiyatın ikmaline mani değildir.

f) İncelemenin Yapılacağı Yer

Vergi incelemeleri, esas itibariyle incelemeye tabi olanın iş yerinde yapılır. İş yerinin müsait olmaması, ölüm, işin terk edilmesi gibi zaruri sebeplerle incelemenin yerinde yapılması imkansız olur veya mükellef ve vergi sorumluları isterlerse inceleme dairede yapılabilir. Bu takdirde incelemeye tabi olanın lüzumlu defter ve vesikalarını daireye getirmesi kendisinden yazılı olarak istenilir. İncelemenin dairede yapılması halinde istenilen defter veya vesikaları belli edilen zamanda mazeretsiz olarak getirmeyenler, bunları ibraz etmemiş sayılırlar. Haklı bir mazeret gösterenlere, defter ve vesikalarını daireye getirmesi için münasip bir mühlet verilir.

g) İncelemede Uyulacak Esaslar

Vergi incelemesi yapanlar, yaptıkları inceleme sırasında aşağıdaki esaslara uymaya mecburdurlar.

1. İncelemeye tabi olana, bunun mevzuunu işe başlamadan evvel açık olarak izah ederler;

2. Nezdinde inceleme yapılanın muvafakati olmadıkça resmi çalışma saatleri dışında inceleme yapamazlar veya buna devam edemezler. (Tutanak düzenlenmesi ve inceleme ile ilgili emniyet tedbirlerinin alınması bu hükmün dışındadır. Ancak bu gibi tedbirler, incelemelerin, yapıldığı yerdeki faaliyeti sekteye uğratmayacak şekilde yapılır);

3. İnceleme bitince, bunun yapıldığını gösteren bir vesika nezdinde inceleme yapılana verilir.

9.3 ARAMA

a) Arama Yapılabilecek Haller

İhbar veya yapılan incelemeler dolayısıyla, bir mükellefin vergi kaçırdığına delalet eden emareler bulunursa, bu mükellef veya kaçakçılıkla ilgisi görülen diğer şahıslar nezdinde ve bunların üzerinde arama yapılabilir.

Aramanın yapılabilmesi için:

1. Vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların buna lüzum göstermesi ve gerekçeli bir yazı ile arama kararı vermeye yetkili sulh yargıcından bunu istemesi;

2. Sulh yargıcının istenilen yerlerde arama yapılmasına karar vermesi;

şarttır.

b) Aramada Bulunan Defter ve Vesikalar

Aramada bulunan ve incelenmesine lüzum görülen defter ve vesikalar müfredatlı olarak bir tutanakla tesbit olunur. Vesikaların dosya ve dosya içinde sayı itibariyle tespit olunması müfredatlı tespit demektir.

c) İncelemede Usul

Arama yapılan hallerde inceleme çabukça ve her işten önce yapılır. İnceleme sırasında vergi ile ilgisi olmayan şahsi ve özel mektup ve diğer evrak makbuz karşılığında sahiplerine geri verilir. Mükellef, ilgili memurun huzuruyla, bu defterler ve vesikalar üzerinde incelemeler yapmaya ve bunlardan suret ve kayıtlar çıkarmaya yetkilidir.

Defter ve vesikaların muhafaza altına alınmış olması, süresi gelen vergi beyannamelerinin verilmesi ödevini kaldırmaz. Mükellef beyannamesini tanzim için gerekli bilgileri defter ve vesikalardan yukarıdaki fıkra hükmü dairesinde çıkarabilir. Mükellefin bu hususdaki yazılı isteği yetkililerce derhal yerine getirilir. Şu kadar ki, defter ve vesikaların muhafaza altına alındığı tarihten vergi beyannamesinin verileceği tarihe kadar olan süre bir aydan az ise beyanname verme süresi kendiliğinden bir ay uzar ve ek süre bu müddetin sonundan başlar.

d) İncelemenin Bitmesi

Arama neticesinde alınan defter ve vesikalar üzerindeki incelemeler en geç üç ay içinde bitirilerek sahibine bir tutanakla geri verilir. İncelemelerin haklı sebeplere binaen üç ay içinde bitirilmesine imkan olmayan hallerde sulh yargıcının vereceği karar üzerine bu süre uzatılabilir.

9.4 BİLGİ TOPLAMA

a) Bilgi Verme

Kamu idare ve müesseseleri, mükellefler veya mükelleflerle muamelede bulunan diğer gerçek ve tüzelkişiler, Maliye Bakanlığının veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların istiyecekleri bilgileri vermeye mecburdurlar. Bilgiler yazı veya sözle istenilir. Sözle istenen bilgileri vermeyenlere keyfiyet yazı ile tekit ve cevap vermeleri için kendilerine münasip bir mühlet tayin olunur. Bilgi istenmek üzere ilgililer vergi dairesine zorla getirilemez. Memleket dışı imtiyazlarından faydalanan yabancı Devlet memurları bilgi verme mecburiyetine tabi olamazlar.

b) Devamlı Bilgi Verme

Kamu idare ve müesseseleri (Kamu hizmeti ifa eden kurum ve kuruluşlar dahil) ile gerçek ve tüzelkişiler vergilendirmeye ilişkin olaylarla ilgili olarak Maliye Bakanlığı ve vergi dairesince kendilerinden yazı ile istenecek bilgileri belli fasılalarla ve devamlı olarak yazı ile vermeye mecburdurlar.

10 VERGİ SUÇLARI VE CEZALARI

Vergi kanunları hükümlerine aykırı hareket edenler, mali (parasal) ve cezai (hapis) olmak üzere iki tür cezaya çarptırılırlar.

Vergi ziyaı, genel usulsüzlük ve özel usulsüzlükten oluşan mali suçları işleyenler vergi dairesi tarafından sadece mali cezalara çarptırılır.

Kaçakçılık, vergi mahremiyetini ihlal, mükellefin özel işlerini yapma gibi cezai suçları işleyenler ise ceza mahkemeleri tarafından hürriyeti kısıtlayıcı hapis cezasına çarptırılırlar.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangileri ceza mahkemeleri tarafından cezalandırılan suçlardan biridir?

I. Usulsüzlük
II. Kaçakçılık
III. Vergi mahremiyetini ihlal
IV. Mükellefin özel işlerini yapma

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I, III ve IV
E) II, III ve IV

Yanıt (E)

KPSS - 2007

A) MALİ NİTELİKTEKİ VERGİ SUÇLARI VE CEZALARI

1) VERGİ ZİYAI SUÇU VE CEZASI

Vergi ziyaı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.

Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyaı hükmündedir. Verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez.

Vergi ziyaı suçu işleyenlere, ziya (kayba) uğrattıkları verginin bir katı tutarında vergi ziyaı cezası kesilir.

Vergi ziyaına kaçakçılık suçu ile sebebiyet verilmesi halinde bu ceza üç kat, bu fiillere iştirak edenlere ise bir kat olarak uygulanır.

Vergi incelemesine başlanılmasından veya takdir komisyonuna sevk edilmesinden sonra verilenler hariç olmak üzere, kanuni süresi geçtikten sonra verilen vergi beyannameleri için bu madde uyarınca kesilecek ceza yüzde elli oranında uygulanır.

Vergi ziyaı suçu, cezanın kesinleştiği tarihi izleyen yılın başından itibaren 5 yıl içinde tekerrür ederse ceza yüzde 50 artırılır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Vergi ziyaı suçundan ceza alan mükellefler, cezanın kesinleştiği tarihi izleyen yılın başından itibaren kaç yıl içinde aynı suçu işlerlerse cezaları artırılır?

A) 5 B) 4 C) 3 D) 2 E) 1

Yanıt (A)

KPSS - 2002

2) USULSÜZLÜK DERECELERİ VE CEZALARI

Usulsüzlük, vergi kanunlarının şekle ve usule müteallik hükümlerine riayet edilmemesidir.

Usulsüzlükler, aşağıda yazılı derecelere ve bu kanuna bağlı cetvele göre cezalandırılır. Usulsüzlük fiili re'sen takdiri gerektirirse, bağlı cetvelde yazılı cezalar iki kat olarak kesilir.

Usulsüzlük suçu, cezanın kesinleştiği tarihi izleyen yılın başından itibaren 2 yıl içinde tekerrür ederse ceza yüzde 25 artırılır.

a) Birinci Derece Usulsüzlükler

1. Vergi ve harç beyannamelerinin süresinde verilmemiş olması;
2. Tutulması mecburi olan defterlerden herhangi birinin tutulmamış olması;
3. Defter kayıtlarının ve bunlarla ilgili vesikaların doğru bir vergi incelemesi yapılmasına imkan vermeyecek derecede noksan, usulsüz veya karışık olması;
4. Çiftçiler tarafından muhtar ve ihtiyar heyetlerince yapılan davete müddetinde icabet edilmemesi;
5. Kayıt nizamına ait hükümlerine uyulmamış olması (Her incelemede inceleme tarihine kadar aynı takvim yılı için tespit edilen usulsüzlükler tek fiil sayılır);
6. İşe başlamanın zamanında bildirilmemesi;
7. Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin yaptırılmamış olması (Kanuni sürenin sonundan başlayarak 1 ay geçtikten sonra tasdik ettirilenler tasdik ettirilmemiş sayılır.);
8. Diğer ücretler üzerinden salınan Gelir Vergisinde, tarh zamanı geçtiği halde verginin tarh ettirilmemiş olması;

9. Veraset ve intikal vergisi beyannamesinin 342'nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen süre içerisinde verilmiş olması.

b) İkinci Derece Usulsüzlükler

1. Veraset ve İntikal Vergisi Beyannamelerinin süresinin sonundan başlayarak 342 nci maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen süre içinde verilmiş olması;

2. Ekim ve sayım beyanlarının süresi içinde veya kanunda istenilen bilgileri ihtiva edecek doğru bir şekilde yapılmaması;

3. Vergi kanunlarında yazılı bildirmelerin zamanında yapılmamış olması (işe başlamayı bildirmek hariç);

4. Vergi karnesinin süresinin sonundan başlayarak 15 gün geçtiği halde alınmamış olması;

5. Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin, süresinin sonundan başlayarak bir ay içinde yaptırılmış olması;

6. Vergi beyannameleri, bildirimler, evrak ve vesikaların kanunen belli şekil ve muhteviyatı ve ekleri ile bunlarla ilgili olarak yapılan diğer düzenlemelere ilişkin hükümlere uyulmamış olması;

7. Hesap veya muamelelerin doğruluk veya açıklığını bozmamak şartiyle bazı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi.

c) Özel Usulsüzlükler ve Cezaları

2009 Yılında Uygulanacak Özel Usulsüzlük Fiilleri ve Cezaları (VUK md. 353)

Özel usulsüzlük filieri	**Ceza (TL)**
1- Fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu verilmemesi, alınmaması	160,00
- Bir takvim yılı içinde her bir belge nevine ilişkin olarak kesilecek toplam ceza	76.000,00
2- Perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihaz fişi, giriş ve yolcu taşıma bileti, sevk irsaliyesi, taşıma irsaliyesi, yolcu listesi, günlük müşteri listesi ile Maliye Bakanlığı'nca düzenleme zorunluluğu getirilen belgelerin düzenlenmemesi, kullanılmaması veya bulundurulmaması	160,00
- Her bir belge nev'ine ilişkin olarak her bir tespit için toplam ceza	7.600,00
- Her bir belge nev'ine ilişkin bir takvim yılı içinde kesilecek toplam ceza	76.000,00
3- Maliye Bakanlığı'nca tutulma ve günü gününe kayıt edilme mecburiyeti getirilen defterlerin; bulundurulmaması, günü gününe kayıt yapılmaması, yetkililere ibraz edilmemesi ve levha bulundurma, asma mecburiyetine uyulmaması	160,00
4- Belirlenen muhasebe standartlarına, tek düzen hesap planına ve mali tablolara ilişkin usul ve esaslar ile muhasebeye yönelik bilgisayar programlarının üretilmesine ilişkin kural ve standartlara uyulmaması	3.500,00
5- Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce yapılacak işlemlerde kullanılma zorunluluğu getirilen vergi numarasını kullanmaksızın işlem yapanlara her bir işlem için	190,00
6- Belge basımı ile ilgili bildirim görevini tamamen veya kısmen yerine getirmeyen matbaa işletmecilerine	560,00
7- 4358 sayılı Kanun uyarınca vergi kimlik numarası kullanma zorunluluğu getirilen kuruluşlardan yaptıkları işlemlere ilişkin bildirimleri, belirlenen standartlarda ve zamanda yerine getirmeyenlere	760,00
8- Vergi Usul Kanunu'nun 127. maddenin (d) bendi uyarınca Maliye Bakanlığı'nın özel işaretli görevlisinin ikazına rağmen durmayan aracın sahibi adına	560,00

Yukarıda belirtilen özel usulsüzlükler sonucunda vergi ziyaı da meydana geliyorsa vergi ziyaının gerektirdiği vergi cezaları ayrıca kesilir.

Nihai tüketicilerin fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihaz fişi ve giriş ve yolcu taşıma bileti almadıklarının tespit edilmesi halinde, bunlara yukarıda 2. sırada yer alan cezanın beşte biri kadar özel usulsüzlük cezası kesilir.

B) CEZAİ NİTELİKTEKİ VERGİ SUÇLARI VE CEZALARI

1. KAÇAKÇILIK SUÇU VE CEZASI

a) Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan;

1) Defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapanlar, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgisi bulunmayan kişiler adına hesap açanlar veya defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenler,

2) Defter, kayıt ve belgeleri tahrif edenler veya gizleyenler veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

GİZLEME: Varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde, inceleme sırasında vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi, bu fıkra hükmünün uygulanmasında gizleme olarak kabul edilir.

MUHTEVİYATI İTİBARİYLE YANILTICI BELGE DÜZENLEMEK: Gerçek bir muamele veya duruma dayanmakla birlikte bu muamele veya durumu mahiyet veya miktar itibariyle gerçeğe aykırı şekilde yansıtan belge ise, muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgedir.

b) Vergi kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti bulunan defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

SAHTE BELGE: Gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belge, sahte belgedir.

c) Bu Kanun hükümlerine göre ancak Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgeleri, Bakanlık ile anlaşması olmadığı halde basanlar veya bilerek kullananlar iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Pişmanlık şartlarına uygun olarak durumu ilgili makamlara bildirenler hakkında bu madde hükmü uygulanmaz.

KAÇAKÇILIK SUÇUNA İŞTİRAKTE CEZA: Kaçakçılık suçlarının işlenişine iştirak eden suç ortaklarının bu suçların işlenmesinde menfaatinin bulunmaması halinde, suçu işleyene verilen cezanın dörtte biri oranında ceza uygulanır, menfeati bulunması halinde aynı cezaya çarptırılır. İştirak sadece kaçakçılık suçunda düzenlenmiştir, vergi ziyaı ve usulsüzlük suçlarında düzenlenmemiştir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki vergi suçlarından hangisinde "iştirak" kabul edilmiştir?

A) Kaçakçılık
B) Genel usulsüzlük
C) Vergi ziyaı
D) Özel usulsüzlük
E) Vergi mahremiyetini ihlal

Yanıt (A)

KPSS - 2005

2) VERGİ MAHREMİYETİNİN İHLALİ

Bu Kanunda yazılı vergi mahremiyetine uymaya mecbur olan kimselerden bu mahremiyeti ihlal edenler, Türk Ceza Kanununun 239 uncu maddesi hükümlerine göre cezalandırılır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 239. maddesi: Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikayet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi halinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur.

Birinci fıkra hükümleri, fenni keşif ve buluşları veya sınai uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır. Bu sırlar, Türkiye'de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faile verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu halde şikayet koşulu aranmaz. Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

3) MÜKELLEFLERİN ÖZEL İŞLERİNİ YAPAN MEMURLAR

Mükelleflerin vergi kanunlarının uygulanması ile ilgili hesap, yazı ve sair özel işlerini yapmaları yasak edilen memurlardan bu yasağa aykırı harekette bulunanlar Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre cezalandırılır. Bu hareketlerle vergi ziyaına neden olunması halinde, kişiye ayrıca bu Kanunun 344 üncü maddesine göre vergi ziyaı cezası kesilir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 257. maddesi: Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

11 VERGİ CEZASININ KESİLMESİ, ÖDENMESİ VE KALKMASI

a) Vergi Cezalarının Ödenme Zamanı

Vergi cezaları:

1. Cezaya karşı vergi mahkemesinde dava açılmamışsa dava açma süresinin bittiği tarihten;

2. Cezaya karşı dava açılmışsa, vergi mahkemesi kararı üzerine vergi dairesince düzenlenecek ihbarnamenin ilgiliye tebliğ tarihinden;

Başlayarak bir ay içinde ödenir.

b) Yanılma

Aşağıda yazılı hallerde vergi cezası kesilmez:

1.Yetkili makamların mükellefin kendisine yazı (Mukteza, özelge) ile yanlış izahat vermiş olmaları;

2. Bir hükmün uygulanma tarzı hususunda yetkili makamların görüş ve kanaatini değiştirmiş veya bu hükme ait bir içtihadın değişmiş olması.

c) Pişmanlık ve Islah (Emlak vergisinde uygulanmaz)

Beyana dayanan vergilerde vergi ziyaı cezasını gerektiren (360 ıncı maddede yazılı iştirak şeklinde yapılanlar dahil) kanuna aykırı hareketlerini ilgili makamlara kendiliğinden dilekçe ile haber veren mükelleflere aşağıda yazılı kayıt ve şartlarla vergi vergi ziyaı cezası kesilmez.

1. Mükellefin keyfiyeti haber verdiği tarihten önce bir muhbir tarafından herhangi resmi bir makama dilekçe ile veya şifahi beyanı tutanakla tevsik edilmek suretiyle haber verilen husus hakkında ihbarda bulunulmamış olması (Dilekçe veya tutanağın resmi kayıtlara geçirilmiş olması şarttır.)

2. Haber verme dilekçesinin yetkili memurlar tarafından mükellef nezdinde herhangi bir vergi incelemesine başlandığı veya olayın takdir komisyonuna intikal ettirildiği günden evvel (kaçakçılık suçu teşkil eden fiillerin işlendiğinin tespitinden önce) verilmiş ve resmi kayıtlara geçirilmiş olması;

3. Hiç verilmemiş olan vergi beyannamelerinin mükellefin haber verme dilekçesinin verildiği tarihten başlıyarak 15 gün içinde tevdi olunması;

4. Eksik veya yanlış yapılan vergi beyanının mükellefin keyfiyeti haber verme tarihinden başlıyarak 15 gün içinde tamamlanması veya düzeltilmesi;

5. Mükellefçe haber verilen ve ödeme süresi geçmiş bulunan vergilerin, ödenmenin geciktiği her ay ve kesri için, 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesinde belirtilen nispette uygulanacak gecikme zammı oranında bir zamla birlikte haber verme tarihinden başlayarak 15 gün içinde ödenmesi.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdaki vergilerin hangisinde pişmanlık ve ıslah müessesesi uygulanmaz?

A) Kurumlar vergisi
B) Gelir vergisi
C) Emlak vergisi
D) Motorlu taşıtlar vergisi
E) Taşıt alım vergisi

Yanıt (C)

KPSS - 2006

d) Ölüm

Ölüm halinde vergi cezası düşer.

e) Mücbir Sebepler

Mücbir sebeplerden herhangi birinin vukua geldiği malum ise veya tevsik ve ispat olunursa vergi cezası kesilmez.

f) Ceza Kesmede Zamanaşımı

Aşağıda yazılı süreler geçtikten sonra vergi cezası kesilmez.

1. Vergi ziyaı cezasında: Cezanın bağlı olduğu vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın birinci gününden; 353 ve mükerrer 355'inci maddeler uyarınca kesilecek usulsüzlük cezalarında, usulsüzlüğün yapıldığı yılı takip eden yılın birinci gününden başlayarak beş yıldır.

2. Usulsüzlükte: Usulsüzlüğün yapıldığı yılı takip eden yılın birinci gününden başlıyarak iki yıldır.

Ancak vergi ziyaı cezası ile usulsüzlüğün birleşmesi halinde kesilecek ceza, vergi ziyaı cezası için belli edilen zamanaşımı süresi içinde kesilir. Bu süreler içinde ceza ihbarnamesi tebliğ edilmekle zamanışımı kesilmiş olur.

g) Vergi Cezalarında Yapılan Hatalar

Vergi cezalarında yapılan hatalar, vergi hataları için belli edilen usul ve şartlara göre düzeltilir.

h) Vergi Ziyaı, Usulsüzlük ve Özel Usulsüzlük Cezalarında İndirme

İkmalen, re'sen veya idarece tarh edilen vergi veya vergi farkını ve aşağıda gösterilen indirimlerden arta kalan vergi ziyaı, usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarını mükellef veya vergi sorumlusu ihbarnamelerin tebliği tarihinden itibaren otuz gün içinde ilgili vergi dairesine başvurarak vadesinde veya 6183 sayılı Kanunda belirtilen türden teminat göstererek vadenin bitmesinden itibaren üç ay içinde ödeyeceğini bildirirse:

1. Vergi ziyaı cezasında birinci defada yarısı, müteakiben kesilenlerde üçte biri,
2. Usulsüzlük veya özel usulsüzlük cezalarının üçte biri,

İndirilir.

Mükellef veya vergi sorumlusu ödeyeceğini bildirdiği vergi ve vergi cezasını yukarıdaki yazılı süre içinde ödemez veya dava konusu yaparsa bu madde hükmünden faydalandırılmaz. Yukarıdaki hükümler vergi aslına tabi olmaksızın kesilen usulsüzlük cezaları hakkında da uygulanır.

12 VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ/İHTİLAFLARININ ÇÖZÜM YOLLARI

Vergi uyuşmazlıkları idari ve yargı yolu olmak üzere iki farklı yolla çözülebilir.

Vergi uyuşmazlıklarının idari çözüm yolları: Uzlaşma, şikayet ve vergi hatalarının düzeltilmesidir.

Vergi uyuşmazlıklarının yargısal çözüm yolu: Vergi yargısında yetkili ve görevli olan vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'da dava açmaktır.

12.1 VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ İDARİ YOLDAN UZLAŞMA İLE ÇÖZÜMÜ

Vergi uyuşmazlıkları idari yoldan düzeltme, şikayet ve uzlaşma olmak üzere üç değişik yoldan çözülebilir.

1) Uzlaşmanın Konusu, Kapsamı, Komisyonlar

Mükellef tarafından, ikmalen, re'sen veya idarece tarh edilen vergilerle bunlara ilişkin vergi ziyaı cezalarının (kaçakçılık suçu uyarınca vergi ziyaı cezası kesilen tarhiyata ilişkin vergi ve ceza hariç) tahakkuk edecek miktarları konusunda vergi ziyaına sebebiyet verilmesinin kanun hükümlerine yeterince nüfuz edememekten ya da yanılmadan kaynaklandığının veya vergi hataları ile bunun dışında her türlü maddi hata bulunduğunun veya yargı kararları ile idarenin ihtilaf konusu olayda görüş farklılığının olduğunun ileri sürülmesi durumunda, idare bu bölümde yer alan hükümler çerçevesinde mükellefler ile uzlaşabilir.

Tebliğden itibaren 30 gün içinde tarhiyat sonrası uzlaşmaya sadece vergi ziyaı suçları için gidilebilir, tarhiyat öncesi uzlaşmaya ise hem vergi ziyaı, hem de usulsüzlük suçları için gidilebilir. Kaçakçılık suçu için hiçbir zaman uzlaşmaya gidilemez. Uzlaşma ve pişmanlık birleşmez.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki suçların hangisinde tarhiyat sonrası uzlaşmaya gidilmesi söz konusu olur?

A) Vergi ziyaı suçu
B) Genel usulsüzlük suçu
C) Özel usulsüzlük suçu
D) Kaçakçılık suçu
E) Kaçakçılık suçu ile birlikte işlenen vergi ziyaı suçu

Yanıt (A)

KPSS - 2009

ÇIKMIŞ SORU

Vergi idaresi yaptığı inceleme sonucunda mükellef A'ya vergi ziyaı cezası kesmiştir. A'nın eylemi aynı zamanda kaçakçılık suçunu da oluşturmaktadır.
Buna göre, A cezalı tarhiyat işlemine karşı aşağıdakilerden hangisini yapamaz?

A) Vergi idaresine itiraz başvurusu yapma
B) Vergi mahkemesinde dava açma
C) Cezada indirim talebinde bulunma
D) Uzlaşma talebinde bulunma
E) İstenilen vergi ve cezaları ödeme

Yanıt (D)

KPSS - 2008

Uzlaşma konusu verginin matrah farkları itibariyle bölünebildiği durumlarda uzlaşma sadece toplam matrah farkının bu bölümüne isabet eden vergi kısmı için de yapılabilir.

Uzlaşma talebi vergi ihbarnamesinin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde yapılır. Uzlaşmanın vaki olmaması veya temin edilememesi halinde yeniden uzlaşma talebinde bulunulamaz. Uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanağa idarenin nihai teklifi yazılır. Mükellef dava açma süresinin sonuna kadar teklif edilen vergi ve cezayı kabul ettiğini yazılı olarak bildirirse bu takdirde uzlaşma sağlanmış sayılır. Mükellef, uzlaşma görüşmelerinde, bağlı olduğu meslek odasından bir temsilci ve 3568 sayılı Kanuna göre kurulan meslek odasından bir meslek mensubu bulundurabilir.

2) Uzlaşma Komisyonu Muamelelerinin Kesinliği

Uzlaşma komisyonlarının tutacakları uzlaşma tutanakları kesin olup gereği vergi dairelerince derhal yerine getirilir. Mükellef veya adına ceza kesilen; üzerinde uzlaşılan ve tutanakla tespit olunan hususlar hakkında dava açamaz ve hiçbir mercie şikayette bulunamaz.

3) Uzlaşma ve Vergi Mahkemelerinde Dava Açma

Müddeti içinde uzlaşma talebinde bulunan mükellef veya ceza muhatabı uzlaşma talep ettiği vergi veya ceza için, ancak uzlaşma vaki olmadığı takdirde dava açma yoluna gidebilir. Mükellef veya ceza muhatabı aynı vergi veya ceza için uzlaşma talebinden önce dava açmışsa dava, uzlaşma işleminin sonuca bağlanmasından önce vergi mahkemelerince incelenmez; herhangi bir sebeple incelenir ve karara bağlanırsa bu karar hükümsüz sayılır.

Uzlaşmanın vaki olması halinde mükellef, üzerinde uzlaşılan vergi ve cezaya (bunlardan birisi üzerinde uzlaşılmış olsa dahi her ikisine); adına sadece ceza kesilmiş bulunan, üzerinde uzlaşılan işbu cezaya karşı dava açamaz.

Uzlaşmanın vaki olmaması halinde mükellef veya ceza muhatabı; tarhedilen vergiye veya kesilen cezaya, uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanağın kendisine tebliğinden itibaren genel hükümler dairesinde ve yetkili vergi mahkemesi nezdinde dava açabilir. Bu takdirde, dava açma müddeti bitmiş veya 15 günden az kalmış ise bu müddet tutanağın tebliği tarihinden itibaren 15 gün olarak uzar. Uzlaşmanın vaki olmaması halinde, yukarıdaki ikinci fıkra uyarınca durdurulmuş olan davanın görülmesine, keyfiyetin vergi dairesince işarı üzerine vergi mahkemesinde devam olunur.

4) Ödeme

Uzlaşma konusu yapılan vergi ve cezalar;

Uzlaşma vaki olduğu takdirde, uzlaşma tutanağı vergi ve cezaların ödeme zamanlarından önce ilgiliye tebliğ edilmişse kanuni ödeme zamanlarında; ödeme zamanları kısmen veya tamamen geçtikten sonra tebliğ edilmişse ödeme süreleri geçmiş olanlar uzlaşma tutanağının tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenir.

5) Uzlaşma ve Cezalarda İndirme

Üzerinde uzlaşılan vergi ve cezalar hakkında 376'ncı madde hükümleri (pişmanlık ve ıslah); hakkında 376'ncı madde hükümleri uygulanan vergi ve cezalar için (uzlaşma) hükümleri uygulanmaz. Ancak, ceza muhatabının, uzlaşma tutanağını imzalayıncaya kadar uzlaşma talebinden vazgeçtiğini beyanla hadiseye 376'ncı maddenin uygulanmasını istemek hakkı mahfuzdur.

6) Tarhiyat Öncesi Uzlaşma

Maliye Bakanlığı, vergi incelemesine dayanılarak tarh edilecek vergilerle kesilecek cezalarda (344 üncü maddenin üçüncü fıkrası uyarınca vergi ziyaı cezası kesilecek tarhiyata ilişkin vergi ve ceza hariç) tarhiyat öncesi uzlaşma yapılmasına izin verebilir.

Tarhiyattan önce uzlaşmaya varılması halinde tutanakla tespit edilen bu husus hakkında dava açılamaz ve hiçbir mercie şikâyette bulunulamaz. Uzlaşılan vergi miktarı üzerinden gecikme faizi hesaplanır.

Tarhiyat öncesi uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılamamış olması halinde mükellefler veya ceza muhatabı olanlar verginin tarhından ve cezanın kesilmesinden sonra uzlaşma talep edemezler. Tarhiyat öncesi uzlaşmaya ilişkin esas ve usuller Yönetmelikte belirtilir.

12.2 VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ YARGI (VERGİ DAVALARI) YOLUYLA ÇÖZÜMÜ

1) Vergi Mahkemesinde Dava Açmaya Yetkili Olanlar

Mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler, tarh edilen vergilere ve kesilen cezalara karşı vergi mahkemesinde dava açabilirler.

Vergi dairesi tadilat ve takdir komisyonlarınca tahmin ve takdir olunan matrahlara karşı vergi mahkemesinde dava açabilir.

Belediyelerde dava açma yetkisini belediye adına varidat (gelir) müdürü, olmayan yerlerde hesap işleri müdürü veya o görevi yapan kullanır.

2) Dava Konusu

Vergi mahkemesinde dava açabilmek için verginin tarh edilmesi, cezanın kesilmesi, tadilat ve takdir komisyonları kararlarının tebliğ edilmiş olması; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin yapılmış ve ödemeyi yapan tarafından verginin kesilmiş olması lazımdır.

Mükellefler beyan ettikleri matrahlara ve bu matrahlar üzerinden tarh edilen vergilere karşı dava açamazlar. Bu kanunun vergi hatalarına ait hükümleri mahfuzdur.

3) Ceza Miktarını Artırmada Yetki

Vergi Usul Kanunu'nda yer alan maktu hadler ile asgari ve azami miktarları belirtilmiş olan para ile ödenecek ceza miktarları, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak bu Kanun uyarınca belirlenen yeniden değerleme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan maktu had ve miktarların yüzde 5 ini aşmayan kesirler dikkate alınmaz. Bakanlar Kurulu, bu suretle tespit edilen had ve miktarları yarısına kadar artırmaya veya indirmeye, nispi hadleri ise iki katına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye veya tekrar kanuni seviyesine getirmeye yetkilidir.

a) Küçüklerin ve Kısıtlıların Ceza Muhatabı Olmadığı Haller

Velayet ve vesayet altında bulunanlar veya işlerinin idaresi bir kayyıma tevdi edilmiş olanlar, kendilerine izafeten veli, vasi veya kayyımın vergi kanunlarına aykırı hareketlerinden dolayı cezaya muhatap tutulmazlar. Bu hallerde cezanın muhatabı, veli, vasi veya kayyımdır.

b) Tüzel Kişilerin Sorumluluğu

Tüzel kişilerin idare ve tasfiyesinde Vergi Kanununa aykırı hareketlerden tevellüt edecek vergi cezaları tüzel kişiler adına kesilir.

c) Damga Vergisi ve Damga Resminde Sorumluluk

Damga Vergisi ve Damga Resmi uygulamalarında gerek nispi, gerek maktu vergi ve resimlerle ilgili cezadan sorumlu olanlar birden fazla olduğu takdirde, yekdiğerine müracaat hakları mahfuz kalmak üzere, müteselsilen sorumlu tutulurlar.

d) Tek Fiil İle Çeşitli Suç İşlenmesi

i) Muhtelif Vergi Ziyaına Sebebiyet Verilmesi: Vergi ziyaı cezasında cezayı istilzam eden tek bir fiil ile başka neviden birkaç vergi ziyaa uğramış olursa her vergi bakımından ayrı ayrı ceza kesilir.

ii) Muhtelif Cezayı İstilzam Etmesi: Cezayı istilzam eden tek bir fiil ile vergi ziyaı ve usulsüzlük birlikte işlenmiş olursa bunlara ait cezalardan sadece miktar itibariyle en ağırı kesilir.

Usulsüzlük cezası kesilen bir fiil ile vergi ziyaına da sebebiyet verildiği sonradan anlaşıldığı takdirde, evvelce usulsüzlük cezası kesilmiş olması, bu cezanın ziyaa uğratılan vergiden dolayı kesilmesi gereken vergi ziyaı cezası ile mukayesesine ve noksan kesilen cezanın ikmaline mani değildir.

e) Fiil Ayrılığı İle Çeşitli Suç İşlenmesi

Ayrı ayrı yapılmış olan vergi ziyaı veya usulsüzlükten dolayı ayrı ayrı ceza kesilir. Şu kadar ki, 352'nci maddede yazılı usulsüzlüklerden, aynı takvim yılı içinde aynı neviden birden fazla yapıldığı takdirde birden fazlasının herbiri için, birincisine ait cezanın dörtte biri kesilir.

Aynı nev'i usulsüzlükten maksat, fiillerin 352'inci maddede gösterilen derece ve fıkralar itibariyle yekdiğerine mutabakatıdır.

f) İştirak Sadece kaçakçılık suçunda iştirak geçerlidir, diğer suçlarda iştirak kaldırılmıştır.

g) Tekerrür

Vergi ziyaına sebebiyet vermekten veya usulsüzlükten dolayı ceza kesilen ve cezası kesinleşenlere, cezanın kesinleştiği tarihi takip eden yılın başından başlamak üzere vergi ziyaında beş, usulsüzlükte iki yıl içinde tekrar ceza kesilmesi durumunda, vergi ziyaı cezası yüzde elli, usulsüzlük cezası yüzde yirmibeş oranında artırılmak suretiyle uygulanır.

h) Suçlarda Birleşme

Bu Kanunda yazılı vergi ziyaı cezası ve usulsüzlük cezaları ile 359 uncu maddede (kaçakçılık) ve diğer kanunlarda yazılı cezalar; içtima ve tekerrür hükümleri bakımından birleştirilemez. Bu Kanunla vergi cezasıyla cezalandırılan fiiller, aynı zamanda 359 uncu maddeye göre suç teşkil ettiği takdirde vergi cezası kesilmesi söz konusu madde hükmüne göre takibat yapılmasına engel olmaz.

j) Veraset ve İntikal Vergisinde Ek Süre

Veraset ve intikal vergisine ilişkin mükellefiyetlerde tahakkuk muamelesi yapılmak için beyanname verme süresinin sonundan başlayarak 15 gün beklenir. Beyanname bu süre içinde verilirse vergi ziyaı olmamış sayılır. Ayrıca mükellefe tebliğ edilmek şartı ile yeniden 15 günlük mühlet verilir. Bu hususta da yukarıdaki hüküm cari olur.

konu testi

1. **Verginin neyin üzerinden hesaplanacağını gösteren kavram aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Vergiyi doğuran olay
   B) Vergi oranı
   C) Vergi konusu
   D) Vergi matrahı
   E) Vergi tarifesi

2. **Tarh ve vergileme işleminin maddi sebep unsurunu aşağıdakilerden hangisi oluşturur?**

   A) Vergi dairesi
   B) Verginin matrahı
   C) Verginin konusu
   D) Vergi mükellefi
   E) Vergiyi doğuran olay

3. **Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi kanunlarının uygulanmasında aşağıdaki yorumlardan hangisi caiz değildir?**

   A) Sistematik yorum
   B) Tarihi yorum
   C) Lafzi yorum
   D) Yasama yorumu
   E) Gai (amaçsal) yorum

4. **Vergi Usul Kanunu'na göre, vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti aşağıdaki delillerden hangisiyle ispatlanamaz?**

   A) Belge
   B) Fatura
   C) Yemin
   D) Defter kayıtları
   E) Şahit ifadesi

5. **Vergi Usul Kanunu'na göre mükelleflerin, vergi uygulaması bakımından hangi vergi dairesine bağlı oldukları ne ile belirlenir?**

   A) Maliye Bakanlığı Tebliğleri
   B) Kanun
   C) Bakanlar Kurulu Kararı
   D) Gelir İdaresi Başkanlığı kararı
   E) Vergi dairesi müdürü kararı

6. **Vergi Usul Kanunu'na göre vergi mükellefinin tanımı aşağıdaki şıklardan hangisinde tam olarak verilmiştir?**

   A) Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek kişi
   B) Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden tüzelkişi
   C) Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzelkişi
   D) Verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişi
   E) Verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı sorumlu olan kişi

7. **Vergi Usul Kanunu'na göre vergi sorumlusunun tanımı aşağıdaki şıklardan hangisinde tam olarak verilmiştir?**

   A) Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek kişi
   B) Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden tüzelkişi
   C) Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzelkişi
   D) Verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişi
   E) Verginin alınması bakımından, vergi dairesine karşı mükellef olan kişi

8. **Vergi Usul Kanunu'na göre aşağıdaki durumlardan hangisinde vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu doğurmaz?**

A) Belgesiz mal teslimi
B) Belgesiz hizmet ifası
C) Hırsızlıktan veya kumardan gelir elde etme
D) Muafiyet ve istisna sınırları içinde gelir elde etme
E) Kayıt dışı kazanç elde etme

9. **Vergi Usul Kanunu'na göre vakıflar ve cemaatler gibi tüzelkişiliği olmayan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları halinde bunlara düşen ödevler kim tarafından yerine getirilir?**

A) Kanuni temsilciler
B) Teşekkülleri idare edenler ve varsa bunların temsilcileri
C) Veli
D) Vasi
E) Kayyım

10. **Vergi Usul Kanunu'na göre, mirasçıların sorumluluğuyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

A) Ölüm halinde mükelleflerin ödevleri, mirası reddetmemiş kanuni mirasçılarına geçer
B) Ölüm halinde mükelleflerin ödevleri, mirası reddetmemiş mansup mirasçılarına geçer
C) Mirasçılardan her biri ölünün vergi borçlarından miras hisseleri nispetinde sorumlu olurlar
D) Mirasçılardan her biri ölünün vergi borçlarının bütününden sorumlu olurlar
E) Hepsi

11. **Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi muamelelerinde süreler vergi kanunları ile belli edilir. Kanunda açıkça yazılı olmayan hallerde kaç günden aşağı olmamak şartıyla bu idari süreyi, tebliği yapacak olan idare belirler ve ilgiliye tebliğ eder?**

A) 1 gün
B) 3 gün
C) 7 gün
D) 15 gün
E) 30 gün

12. **Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi kanunlarında hüküm bulunmayan hallerde ölüm dolayısıyla mirasçılara geçen ödevlerin yerine getirilmesinde bildirme ve beyanname verme sürelerine ne kadar eklenir?**

A) 1 ay
B) 3 ay
C) 7 ay
D) 15 gün
E) 30 gün

13. **Vergi Usul Kanunu'na göre, zor durumda bulunmaları hasebiyle vergi muamelelerine müteallik ödevleri süresi içinde yerine getiremeyecek olanlara, kanunî sürenin kaç katını geçmemek üzere, Maliye Bakanlığınca münasip bir mühlet verilebilir?**

A) 1
B) 3
C) 2
D) 4
E) 5

14. **Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibariyle tespit eden idari işleme ne ad verilir?**

A) Tarh
B) Tebliğ
C) Tahakkuk
D) Tahsil
E) Matrah

15. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından mükellefe veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesine ne ad verilir?

A) Tarh
B) Tebliğ
C) Tahakkuk
D) Tahsil
E) Matrah

16. Vergi Usul Kanunu'na göre, tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken bir safhaya gelmesine ne ad verilir?

A) Tarh
B) Tebliğ
C) Tahakkuk
D) Tahsil
E) Matrah

17. Vergi Usul Kanunu'na göre, verginin kanuna uygun surette ödenmesine ne ad verilir?

A) Tarh
B) Tebliğ
C) Tahakkuk
D) Tahsil
E) Matrah

18. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergilendirme sürecinin aşamaları aşağıdaki şıklardan hangisinde doğru olarak sıralanmıştır?

A) Tarh Tebliğ Tahakkuk Tahsil
B) Tarh Tahakkuk Tebliğ Tahsil
C) Tarh Tahsil Tebliğ Tahakkuk
D) Tarh Tebliğ Tahsil Tahakkuk
E) Tahsil Tarh Tebliğ Tahakkuk

19. Vergi Usul Kanunu'na göre, beyan üzerinden alınan vergiler ne ile tarh ve tahakkuk ettirilir?

A) Tahakkuk fişi
B) İşlem fişi
C) Kasa fişi
D) Beyan
E) Tebliğ

20. Vergi Usul Kanunu'na göre, kanunen belli hallerde tekalif cetvelinin ilanı ne hükmündedir?

A) Tarh
B) Tebliğ
C) Tahakkuk
D) Tahsil
E) Matrah

21. Vergi Usul Kanunu'na göre, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, beyannamelerin verilme ve ödeme sürelerinin son gününü, kanunî süresinden itibaren ne kadarlık bir süreyi geçmeyecek şekilde yeniden belirlemeye yetkilidir?

A) 1 ay
B) 3 ay
C) 7 ay
D) 15 gün
E) 30 gün

22. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi beyannamesi kanuni veya ek süreler içinde verilmekle beraber beyannamede vergi matrahına ilişkin bilgiler gösterilmemiş bulunursa, mükellefe Takdir Komisyonu tarafından kaç günden az olmamak üzere bir mühlet verilerek vergi matrahına ilişkin bilgileri vermeye ve kanuni defterlerini ibraz etmeye davet olunur?

A) 1 ay
B) 3 ay
C) 7 ay
D) 15 gün
E) 30 gün

23. Vergi Usul Kanunu'na göre, re'sen ve ikmalen tarh dışında kalan hallerde, mükelleflerin verginin tarhı için vergi kanunları ile muayyen zamanlarda müracaat etmemeleri veya aynı kanunlarla kendilerine tahmil edilen mecburiyetleri yerine getirmemeleri sebebiyle zamanında tarh edilemiyen verginin kanunen beili matrahlar üzerinden idarece tarh edlimesi ne tür tarhtır?

A) Re'sen vergi tarhı
B) İkmalen vergi tarhı
C) İdarece tarh
D) Beyan usulü tarh
E) Götürü usul tarh

24. Vergi Usul Kanunu'na göre, idarece tarh edilen vergi, tanzim edilen hangi fişe müsteniden tarh olunur?

A) Tahakkuk fişi
B) İşlem fişi
C) Kasa fişi
D) Yoklama fişi
E) Yazar kasa fişi

25. Vergi Usul Kanunu'na göre, beyan usulüyle tarh edilen vergiler mükellefe nasıl tebliğ edilir?

A) İhbarname ile
B) Yoklama fişiyle
C) Tahakkuk fişiyle
D) Sadece tahakkuk fişi düzenlenir, tebliğ edilmez
E) Vergi dairesinde

26. Vergi Usul Kanunu'na göre, re'sen, ikmalen ve idarece tarh edilen vergilerle cezalar mükellefe nasıl tebliğ edilir?

A) İhbarname ile
B) Yoklama fişiyle
C) Tahakkuk fişiyle
D) Sözle
E) Vergi dairesinde

27. Vergi Usul Kanunu'na göre, bina metrekare normal inşaat maliyet bedellerini kim tespit eder?

A) Maliye Bakanlığı
B) Maliye ve Bayındırlık ve İskan Bakanlıkları
C) Zirai Kazançlar İl Komisyonları
D) Gelir İdaresi Başkanlığı
E) Bakanlar Kurulu

28. Vergi Usul Kanunu'na göre, Takdir komisyonları arsalara ve araziye ait asgari ölçüde birim değer tespitini kaç yılda bir yaparlar?

A) 1 yıl
B) 3 yıl
C) 4 yıl
D) 5 yıl
E) 2 yıl

29. Vergi Usul Kanunu'na göre, gerçek kişilerde aşağıdakilerden hangisi tebliğ yapılacak kimselerden biri değildir?

A) Mükellefler
B) Kanuni temsilciler
C) Umumi vekiller
D) Yükleniciler
E) Vergi cezası kesilenler

30. Vergi Usul Kanunu'na göre, posta ile tebliğ usulünde hangi esas geçerlidir?

A) Açık zarf esası
B) Kapalı zarf esası
C) Adi mektup esası
D) Kesinlik
E) Doğruluk

31. Vergi Usul Kanunu'na göre, bilinen adrese gönderilen mektuplar ne zaman tebliğ edilmiş sayılır?

A) Posta idaresince muhatabına teslim edildiği tarihte
B) Posta idaresince muhatabına teslim edildiği tarihi izleyen günde
C) Posta idaresince muhatabına teslim edildiği tarihi izleyen üçüncü gün
D) Posta idaresince muhatabına teslim edildiği tarihi izleyen yedinci gün
E) Posta idaresince muhatabına teslim edildiği tarihi izleyen onuncu gün

32. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki tebliğ usullerinden hangisi geçerli bir tebliğ usulü değildir?

A) Posta yoluyla tebliğ
B) İlanen tebliğ
C) Memur vasıtasıyla tebliğ
D) Sözlü tebliğ
E) Vergi dairesinde tebliğ

33. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi ihbarı ile ilgili vesikalarda, aşağıdakilerden hangisi vesikayı hükümsüz kılmaz?

A) Mükellefin adının hiç yazılmamış olması
B) Verginin nevi veya miktarının hiç yazılmamış olması
C) Vergi mahkemesinde dava açma süresinin hiç yazılmamış olması
D) Mükellefin adresinin eksik yazılması
E) Esasa müessir olan şekil hataları

34. Vergi Usul Kanunu'na göre, verginin vadesi tarihi hangi tarihtir?

A) Ödeme süresinin son günü
B) Ödeme süresinin ilk günü
C) 1 Ocak
D) 31 Aralık
E) Mali yıl sonu

35. Vergi Usul Kanunu'na göre, KDV tevkifatı için vade tarihi hangi tarihtir?

A) İzleyen ayın 24. günü
B) İzleyen ayın 26. günü
C) 1 Ocak
D) 31 Aralık
E) Mali yıl sonu

36. Vergi Usul Kanunu'na göre, ikmalen, re'sen veya idarece tarh olunan vergiler taksit süreleri kısmen veya tamamen geçtikten sonra tahakkuk etmişse; geçmiş taksitler ne zaman ödenir?

A) Taksit süreleri içinde
B) Tahakkuk işleminin bittiği gün
C) Tahakkuk tarihinden başlayarak bir ay içinde
D) Tahakkuk işlemi bittikten 7 gün sonra
E) Tahakkuk işlemi bittikten 30 gün sonra

37. Vergi Usul Kanunu'na göre, memleketi terk ve ölüm gibi mükellefiyetin kalkmasını mucip haller dolayısıyla beyan üzerine tarh olunan vergiler ile vadeleri mezkûr süreden sonra gelen vergileri ne zaman ödenir?

A) Taksit süreleri içinde
B) Tahakkuk işleminin bittiği gün
C) Beyanname verme süreleri içinde
D) Tahakkuk işlemi bittikten 7 gün sonra
E) Tahakkuk işlemi bittikten 30 gün sonra

38. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi hatasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Vergi hatası, vergiye müteallik hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden haksız yere fazla veya eksik vergi istenmesi veya alınmasıdır
B) Hesap hatalarından kaynaklanabilir
C) Vergilendirme hatalarından kaynaklanabilir
D) Düzeltme yetkisi vergi dairesi müdürüne aittir
E) Düzeltme yetkisi Maliye Bakanına aittir

39. Vergi Usul Kanunu'na göre, hesap hatalarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Hesap hataları vergi borcunun yanlış hesaplanmasına yol açar
B) Matrah hatalarından kaynaklanabilir
C) Vergi miktarında hatalardan kaynaklanabilir
D) Mükellefin şahsında hatadan kaynaklanabilir
E) Verginin mükerrer olmasından kaynaklanabilir

40. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergilendirme ile ilgili beyanname, tahakkuk fişi, ihbarname, tekalif cetveli ve kararlarda matraha ait rakamların veya indirimlerin eksik veya fazla gösterilmiş veya hesaplanmış olması hangi tür vergi hatasıdır?

A) Mevzuda hata
B) Matrah hatası
C) Vergi miktarında hata
D) Mükellefin şahsında hata
E) Mükellefiyette hata

41. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi nispet ve tarifelerinin yanlış uygulanması, mahsupların yapılmamış veya yanlış yapılmış olması, vesikalarda verginin eksik veya fazla hesaplanmış veya gösterilmiş olması hangi tür vergi hatasıdır?

A) Mevzuda hata
B) Matrah hatası
C) Vergi miktarında hata
D) Mükellefin şahsında hata
E) Mükellefiyette hata

42. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergilendirme hatalarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Mevzuda hatadan kaynaklanabilir
B) Matrah hatasından kaynaklanabilir
C) Vergilendirme veya muafiyet döneminde hatadan kaynaklanabilir
D) Mükellefin şahsında hatadan kaynaklanabilir
E) Mükellefiyette hatadan kaynaklanabilir

43. Vergi Usul Kanunu'na göre, açık olarak vergiye tabi olmayan veya vergiden muaf bulunan kimselerden vergi istenmesi veya alınması hangi tür vergi hatasıdır?

A) Mevzuda hata
B) Mükellefiyette hata
C) Vergi miktarında hata
D) Mükellefin şahsında hata
E) Mükerrer (çifte) vergileme hatası

44. Vergi Usul Kanunu'na göre, açık olarak vergi mevzuuna girmeyen veya vergiden müstesna bulunan gelir, servet, madde, kıymet, evrak ve işlemler üzerinden vergi istenmesi veya alınması hangi tür vergi hatasıdır?

A) Mevzuda hata
B) Mükellefiyette hata
C) Vergi miktarında hata
D) Mükellefin şahsında hata
E) Mükerrer (çifte) vergileme hatası

45. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi hataları neye dayanılarak düzeltilir?

A) Tahakkuk fişi
B) Düzeltme fişi
C) Kasa fişi
D) Fatura
E) Makbuz

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk KVK

46. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi mahkemesinde dava açma süresi geçtikten sonra yaptıkları düzeltme talepleri reddolunanlar şikayet yolu ile kime müracaat edebilirler?

A) Maliye Bakanlığı
B) Defterdar
C) Vergi dairesi
D) Gelir İdaresi Başkanlığı
E) Bakanlar Kurulu

47. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi vergi denetim yollarından biri değildir?

A) Yoklama
B) İnceleme
C) Arama
D) Bilgi toplama
E) Tarh

48. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi yoklamadan maksat değildir?

A) Mükellefleri araştırmak ve tespit etmek
B) Mükellefiyetle ilgili maddî olayları araştırmak ve tespit etmek
C) Kayıtları araştırmak ve tespit etmek
D) Ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamak
E) Mevzuları araştırmak ve tespit etmek

49. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıda sayılan görevlilerden hangisi yoklama yapamaz?

A) Vergi dairesi müdürleri
B) Yoklama memurları
C) Vergi dairesi müdür yardımcıları ve şefler
D) Vergi incelemesine yetkili olanlar
E) Gelir Uzmanları

50. Vergi Usul Kanunu'na göre, yoklama zamanı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

I. Yoklama her zaman yapılabilir
II. Yoklamanın ne zaman yapılacağı ilgiliye haber verilmez
III. Tatil günlerinde yoklama yapılmaz
IV. Yoklama ihbarlı yapılır

A) Sadece I
B) I ve II
C) Sadece III
D) Sadece IV
E) II ve III

51. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi incelemesinden maksat nedir?

A) Mükellefleri araştırmak ve tespit etmek
B) Mükellefiyetle ilgili maddî olayları araştırmak ve tespit etmek
C) Kayıtları araştırmak ve tespit etmek
D) Ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamak
E) Vergi konularını tespit etmek

52. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi inceleme yapmaya yetkili değildir?

A) Hesap uzmanları ve hesap uzman yardımcıları
B) İlin en büyük mal memuru
C) Vergi denetmenleri ve vergi denetmen yardımcıları
D) Vergi dairesi müdürleri
E) Gelir uzmanları

53. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi mükellefin ödevlerinden biri değildir?

A) Değerleme, amortisman ayırma
B) Muhafaza ve ibraz
C) Arama ve bilgi toplama
D) Vesika alma ve verme
E) Vergi karnesi alma

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk K/K

54. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıda yazılı mükelleflerden hangileri işe başladığında keyfiyeti vergi dairesine bildirmeye mecbur değildir?

A) Vergiye tabi ticaret ve sanat erbabı
B) Serbest meslek erbabı
C) Kurumlar vergisi mükellefleri
D) Komandit şirketlerin komanditer ortakları
E) Kollektif ve adi şirket ortaklarıyla komandit şirketlerin komandite ortakları

55. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi işyeri sayılmaz?

A) Mağaza
B) Yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane
C) Şube, depo, inşaat şantiyeleri,
D) Tarla, bağ, bahçe, çiftlik
E) Konut

56. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki hallerden hangisi işi bırakma sayılmaz?

I. Vergiye tabi olmayı gerektiren muamelelerin tamamen durdurulması
II. Vergiye tabi olmayı gerektiren muamelelerin sona ermesi
III. İşlerin herhangi bir sebep yüzünden geçici bir süre için durdurulması
IV. Yaz tatili nedeniyle işe ara verilmesi

A) Sadece I
B) I ve IV
C) Sadece III
D) III ve IV
E) Hiçbiri

57. Vergi Usul Kanunu'na göre, gerçek kişilerde işe başlama bildirimleri, işe başlama tarihinden itibaren kaç gün içinde kendilerince veya ruhsat almış avukatlar veya yetki almış meslek mensuplarınca yapılır?

A) On
B) On beş
C) Yirmi
D) Yirmi beş
E) Otuz

58. Vergi Usul Kanunu'na göre, şirketlerin işe başlama bildirimleri dışında yapılacak bildirimler ile işi bırakma ve değişiklik bildirimleri, bildirilecek olayın vukuu tarihinden itibaren kaç ay içerisinde mükellef tarafından vergi dairesine yapılır?

A) 2 ay içinde
B) 1 ay içinde
C) 3 ay içinde
D) 6 ay içinde
E) 12 ay içinde

59. Vergi Usul Kanunu'na göre, I'inci sınıf tüccarlar ve II'nci sınıf tüccarlar sırasıyla hangi esasa göre defter tutarlar?

A) Her ikisi de bilanço esasına göre
B) Her ikisi de işletme hesabı esasına göre
C) Bilanço esasına göre ve işletme hesabı esasına göre
D) İşletme hesabı esasına göre ve bilanço esasına göre
E) Her ikisi de serbesttir

60. Vergi Usul Kanunu'na göre, kayda geçirilmesi icap eden muamelelerin tarih sırasıyla ve madde halinde tertipli olarak yazıldığı defter hangi defterdir?

A) Yevmiye defteri
B) Defterikebir
C) Envanter defteri
D) Mevcudat ve muvazene defteri
E) İşletme hesabı defteri

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk ¦VK

61. Vergi Usul Kanunu'na göre, yevmiye defterine geçirilmiş olan muameleleri buradan alarak usulüne göre hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplayan defter hangi defterdir?

A) Yevmiye defteri
B) Defterikebir
C) Envanter defteri
D) Mevcudat ve muvazene defteri
E) İşletme hesabı defteri

62. Vergi Usul Kanunu'na göre, işe başlama tarihinde ve müteakiben her hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterlerin ve bilançoların kaydolduğu defter hangi defterdir?

A) Yevmiye defteri
B) Defterikebir
C) Envanter defteri
D) Ambar defteri
E) İşletme hesabı defteri

63. Vergi Usul Kanunu'na göre, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş hulasasına ne denir?

A) Bilanço
B) Gelir tablosu
C) Envanter
D) Kayıt
E) Defter

64. Vergi Usul Kanunu'na göre, bilançoyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder
B) Aktif tablosunda mevcutlar ile alacaklar (ve varsa zarar) gösterilir
C) Pasif tablosunda borçlar gösterilir
D) Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder
E) Öz sermaye aktif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif ve pasif tablolarının toplamları denkleşir

65. Vergi Usul Kanunu'na göre, ihtiyatlar ve kar ayrı gösterilseler dahi neyin cüzileri sayılırlar?

A) Alacaklar
B) Borçlar
C) Öz sermaye
D) Örtülü sermaye
E) Örtülü kazanç

66. Vergi Usul Kanunu'na göre, kayıt serbestliği hangi müesseseler veya kişiler için tanınmıştır?

A) Ticari müesseseler
B) Zirai müesseseler
C) Sınai müesseseler
D) Serbest meslek erbabı
E) Çiftçiler

67. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki mükelleflerden hangileri banka ve sigorta muameleleri vergisi defteri tutarlar?

A) Ticari müesseseler
B) Zirai müesseseler
C) Banka, Banker ve Sigorta Şirketleri
D) Serbest meslek erbabı
E) Tüzel kişiler

68. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki mükelleflerden hangileri hasılat defteri tutarlar?

A) Ticari müesseseler
B) Zirai müesseseler
C) Yabancı nakliyat kurumları veya bunların şube veya acentaları
D) Serbest meslek erbabı
E) Çiftçiler

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk K/K

69. Vergi Usul Kanunu'na göre, serbest meslek erbabı hangi defteri tutar?

A) İmalat defteri
B) Bitim işleri defteri
C) Hasılat defteri
D) Kazanç defteri
E) Ambar defteri

70. Vergi Usul Kanunu'na göre, kimler dilekleri takdirde, gerekli malumatı protokol defterinde göstermek şartıyla ayrı kazanç defteri tutmayabilirler?

A) Ticari müesseseler
B) Zirai müesseseler
C) Hekimler
D) Serbest meslek erbabı
E) Tüzel kişiler

71. Vergi Usul Kanunu'na göre, noterlerin ve noterlik görevini ifa ile mükellef olanların ve borsa acentalarının resmi defteri hangi defter yerine geçer?

A) İmalat defteri
B) Bitim işleri defteri
C) Hasılat defteri
D) Kazanç defteri
E) Yevmiye defteri

72. Vergi Usul Kanunu'na göre, muamelelerin işin hacmine ve icabına uygun olarak muhasebenin intizam ve vuzuhunu bozmayacak bir zaman zarfında kaydedilmesi şarttır. Bu gibi kayıtların kaç günden fazla geciktirilmesi caiz değildir?

A) 1 gün
B) 3 gün
C) 30 gün
D) 10 gün
E) 45 gün

73. Vergi Usul Kanunu'na göre, kayıtlarını devamlı olarak muhasebe fişleri, primanota ve bordro gibi yetkili amirlerin imza ve parafını taşıyan mazbut vesikalara dayanarak yürüten müesseselerde, muamelelerin bunlara işlenmesi, deftere işlenmesi hükmündedir. Ancak bu kayıtlar, muamelelerin esas defterlere kaç günden daha geç intikal ettirilmesine cevaz vermez?

A) 1 gün
B) 3 gün
C) 30 gün
D) 10 gün
E) 45 gün

74. Vergi Usul Kanunu'na göre, günlük kasa, günlük perakende satış ve hasılat defterleri ile serbest meslek kazanç defterine muameleler kaç gün içinde kaydedilir?

A) Günü gününe
B) 3 gün
C) 7 gün
D) 10 gün
E) 15 gün

75. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıda yazılı defterlerden hangisinin tasdik ettirilmesi mecburi değildir?

A) Yevmiye defteri
B) İşletme defteri
C) Defteri kebir
D) Çiftçi işletme defteri
E) Envanter defterleri

76. Vergi Usul Kanunu'na göre, takvim yılını hesap yılı olarak kullanan ve öteden beri işe devam etmekte olanlar defterlerini ne zaman tasdik ettirmeye mecburdurlar?

A) Ocak
B) Mart
C) Aralık (Defterin kullanılacağı yıldan önce gelen son ay)
D) Defterin kullanılacağı hesap döneminden önce gelen son ayda
E) Defterin kullanılacağı yıldan sonra gelen ilk ayda

77. **Vergi Usul Kanunu'na göre, defterlerini ertesi yılda da kullanmak isteyenler hangi ay içinde tasdiki yeniletmeye (ara tasdik) mecburdurlar?**

A) Ocak
B) Mart
C) Haziran
D) Eylül
E) Aralık

78. **Vergi Usul Kanunu'na göre, örf ve teamüle göre bir vesikaya istinat ettirilmesi mutat olmayan müteferrik giderler ile vesikanın teminine imkan olmayan giderler kayıtlara nasıl geçirilir?**

A) Emsal değer üzerinden
B) Emsal ücret üzerinden
C) Borsa rayici üzerinden
D) Gerçek miktarları üzerinden
E) Emsal bedel üzerinden

79. **Vergi Usul Kanunu'na göre, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikanın adı nedir?**

A) Gider pusulası
B) Müstahsil makbuzu
C) Fatura
D) Serbest meslek makbuzu
E) Ücret bordrosu

80. **Vergi Usul Kanunu'na göre, fatura, malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren azamî kaç gün içinde düzenlenir, bu süre içerisinde düzenlenmeyen faturalar hiç düzenlenmemiş sayılır?**

A) 3 gün
B) 5 gün
C) 7 gün
D) 15 gün
E) 10 gün

81. **Vergi Usul Kanunu'na göre, birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia için tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirdikleri belgenin adı nedir?**

A) Gider pusulası
B) Müstahsil makbuzu
C) Fatura
D) Serbest meslek makbuzu
E) Ücret bordrosu

82. **Vergi Usul Kanunu'na göre, vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündeki belgenin adı nedir?**

A) Müstahsil makbuzu
B) Gider pusulası
C) Fatura
D) Serbest meslek makbuzu
E) Ücret bordrosu

83. **Vergi Usul Kanunu'na göre, birinci ve ikinci sınıf tüccarların, zati eşyalarını satan kimselerden satın aldıkları altın, mücevher gibi kıymetli eşya için tanzim ettikleri belgenin adı nedir?**

A) Fatura
B) Müstahsil makbuzu
C) Gider pusulası
D) Serbest meslek makbuzu
E) Ücret bordrosu

84. **Vergi Usul Kanunu'na göre, birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile kazancı basit usulde tespit edilenler ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçilerden satın aldıkları malların bedelini ödedikleri sırada hangi belgeyi tanzim ederler?**

A) Gider pusulası
B) Müstahsil makbuzu
C) Fatura
D) Serbest meslek makbuzu
E) Ücret bordrosu

85. **Vergi Usul Kanunu'na göre, işverenler her ay ödedikleri ücretler için hangi belgeyi tanzim ederler?**

A) Gider pusulası
B) Müstahsil makbuzu
C) Fatura
D) Serbest meslek makbuzu
E) Ücret bordrosu

86. **Vergi Usul Kanunu'na göre, çiftçiler ekim ve sayım beyanını her yılın hangi ayında yaparlar?**

A) Ocak
B) Ağustos
C) Eylül
D) Kasım
E) Aralık

87. **Vergi Usul Kanunu'na göre, defter tutmak mecburiyetinde olanlar, tuttukları defterlerle vesikaları, ilgili bulundukları yılı takip eden takvim yılından başlayarak kaç yıl süre ile muhafaza etmeye mecburdurlar?**

A) 2 yıl
B) 1 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

88. **Vergi Usul Kanunu'na göre, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamı neyi ifade eder?**

A) Maliyet bedeli
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) Eşik değer
E) Mukayyet değer

89. **Vergi Usul Kanunu'na göre, gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerleri neyi ifade eder?**

A) Maliyet bedeli
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) Eşik değer
E) Mukayyet değer

90. **Vergi Usul Kanunu'na göre, bir iktisadi kıymetin değerleme gününde sahibi için arzettiği gerçek değer hangi değerdir?**

A) Maliyet bedeli
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) Eşik değer
E) Mukayyet değer

91. **Vergi Usul Kanunu'na göre, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeri hangi değerdir?**

A) Maliyet bedeli
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) Eşik değer
E) Mukayyet değer

92. **Vergi Usul Kanunu'na göre, her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değer hangi değerdir?**

A) İtibari değer
B) Vergi değeri
C) Rayiç bedel
D) Satış ve alış değeri
E) Emsal bedeli ve emsal ücreti

93. Vergi Usul Kanunu'na göre, bina ve arazinin değeri hangi değerdir?

A) İtibari değer
B) Vergi değeri
C) Rayiç bedel
D) Satış ve alış değeri
E) Emsal bedeli ve emsal ücreti

94. Vergi Usul Kanunu'na göre, bir iktisadi kıymetin değerleme günündeki normal alım satım değeri hangi değerdir?

A) İtibari değer
B) Vergi değeri
C) Rayiç bedel
D) Satış ve alış değeri
E) Emsal bedeli ve emsal ücreti

95. Vergi Usul Kanunu'na göre, bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tespit edilemeyen bir malın, değerleme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değer hangi değerdir?

A) İtibari değer
B) Vergi değeri
C) Rayiç bedel
D) Satış ve alış değeri
E) Emsal bedeli

96. Vergi Usul Kanunu'na göre, emtia, zirai mahsuller ve hayvanlar, alet, edevat, mefruşat ve demirbaş eşya hangi bedel ile değerlenir?

A) Maliyet bedeli
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) Eşik değer
E) Mukayyet değer

97. Vergi Usul Kanunu'na göre, yabancı paralar, hisse senetleri ile fon portföyünün en az yüzde 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri dışında kalan her türlü menkul kıymet hangi bedelle değerlenir?

A) Borsa rayici
B) Maliyet bedeli
C) Tasarruf değeri
D) Eşik değer
E) Mukayyet değer

98. Vergi Usul Kanunu'na göre, borçlar ve alacaklar, ilk tesis ve taazzuv giderleri ile peştemallıklar ve karşılıklar hangi bedelle değerlenir?

A) Maliyet bedeli
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) Eşik değer
E) Mukayyet değer

99. Vergi Usul Kanunu'na göre, kasa mevcutları ile tahviller hangi bedelle değerlenir?

A) İtibari değer
B) Vergi değeri
C) Rayiç bedel
D) Emsal ücret
E) Emsal bedeli

100. Vergi Usul Kanunu'na göre, finansal kiralama işlemlerinde iktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarın sıfır veya negatif olması halinde, iktisadî kıymet hangi bedeliyle değerlenir?

A) Maliyet bedeli
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) İz bedeli
E) Mukayyet değer

101. Vergi Usul Kanunu'na göre, emsal bedelleri ile alacak ve borçların değerleri kim tarafından tespit edilir?

A) Maliye Bakanlığı
B) Defterdar
C) Takdir Komisyonu
D) Gelir İdaresi Başkanlığı
E) Başbakanlık

102. Vergi Usul Kanunu'na göre, işletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle gayrimenkul gibi değerlenen iktisadi kıymetlerin, tespit edilen değerinin yok edilmesine ne ad verilir?

A) Amortisman
B) Borsa rayici
C) Tasarruf değeri
D) Değerleme
E) Rayiç bedel

103. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki iktisadi kıymetlerden hangileri amortismana tabi değildir?

A) Gayrimenkuller ve gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı
B) Tesisat ve makinelar, alet, edavat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmleri
C) Gemiler ve diğer taşıtlar
D) Menkul kıymetler
E) Gayrimaddi haklar

104. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki iktisadi kıymetlerden hangileri amortismana tabi değildir?

A) Meyvelik, dutluk gibi tarım tesisleri
B) Güllükler, incir bahçeleri, bağlar gibi tarım tesisleri
C) İşletmede inşa edilmiş olan her nev'i yollar ve harklar
D) Boş arazi ve boş arsalar
E) Fındıklık, zeytinlik gibi tarım tesisleri

105. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangileri kullanılabliecek amortisman usullerinden biri değildir?

A) Normal Amortisman
B) Azalan Bakiyeler Usulüyle Amortisman
C) Madenlerde Amortisman
D) Binalar ve arazilerde amortisman
E) Fevkalade (olağanüstü) Amortisman

106. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki suçlardan hangileri cezai nitelikte vergi suçudur ve hürriyeti kısıtlayıcı hapis cezası ile cezalandırılırlar?

I. Kaçakçılık suçu
II. Mükellefin özel işlerini yapma suçu
III. Vergi mahremiyetini ihlal suçu
IV. Özel usulsüzlük suçu
V. Birinci derece usulsüzlük suçu

A) Sadece I ve II
B) I, II ve III
C) Sadece III ve IV
D) II, III ve V
E) Hepsi

107. Vergi Usul Kanunu'na göre, mali nitelikteki vergi suçlarının cezasını kim verir?

A) Ceza mahkemeleri
B) Vergi idaresi
C) Mükellef
D) Maliye Bakanlığı
E) Bakanlar Kurulu

108. Vergi Usul Kanunu'na göre, cezai nitelikteki vergi suçlarının cezasını kim verir?

A) Ceza mahkemeleri
B) Vergi idaresi
C) Mükellef
D) Emniyet Müdürlüğü
E) Bakanlar Kurulu

109. Vergi Usul Kanunu'na göre, küçükler, kısıtlılar ve işlerinin idaresi bir kayyıma tevdi edilmiş olanlar vergi suçu işlediğinde ceza muhatapları sırasıyla hangileridir?

A) Vasi, veli, kayyım
B) Veli, vasi, kayyım
C) Vasi, kayyım, veli
D) Hepsinde de veli
E) Küçük, kısıtlı ve işlerinin idaresi bir kayyıma tevdi edilmiş olanlar

110. Vergi Usul Kanunu'na göre, cezayı istilzam eden tek bir fiil ile vergi ziyaı ve usulsüzlük birlikte işlenmiş olursa nasıl ceza kesilir?

A) 1 kat
B) 2 kat
C) 3 kat
D) Sadece miktar itibariyle en ağırı kesilir
E) Hiç ceza kesilmez

111. Vergi Usul Kanunu'na göre, aynı takvim yılı içinde aynı nevi usulsüzlüklerden birden fazla yapıldığı takdirde nasıl ceza kesilir?

A) 1 kat
B) Birincisine tam, sonrasındaki her biri için, birincisine ait cezanın dörtte biri
C) Ayrı ayrı
D) Sadece miktar itibariyle en ağırı kesilir
E) Hiç ceza kesilmez

112. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi ziyaına sebebiyet vermekten dolayı ceza kesilen ve cezası kesinleşenlere, cezanın kesinleştiği tarihi takip eden yılın başından başlamak üzere kaç yıl içinde tekrar ceza kesilmesi durumunda, vergi ziyaı cezası yüzde elli artırılmak suretiyle uygulanır?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

113. Vergi Usul Kanunu'na göre, usulsüzlükten dolayı ceza kesilen ve cezası kesinleşenlere, cezanın kesinleştiği tarihi takip eden yılın başından başlamak üzere kaç yıl içinde tekrar ceza kesilmesi durumunda, usulsüzlük cezası yüzde yirmibeş oranında artırılmak suretiyle uygulanır?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

114. Vergi Usul Kanunu'na göre, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eden suç hangi vergi suçudur?

A) Vergi ziyaı suçu
B) Genel usulsüzlük suçu
C) Özel usulsüzlük suçu
D) Birinci ve ikinci derece usulsüzlük suçu
E) Kaçakçılık suçu

115. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi ziyaı suçu işleyenlere, ziyaa uğrattıkları verginin kaç katı tutarında vergi ziyaı cezası kesilir?

A) Bir kat
B) İki kat
C) Üç kat
D) Yüzde ellisi
E) Hiç ceza kesilmez

116. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi ziyaına kaçakçılık suçu doğuracak fiillerle sebebiyet verilmesi halinde vergi ziyaı cezası kaç kat uygulanır?

A) Bir kat
B) İki kat
C) Üç kat
D) Yüzde ellisi
E) Hiç ceza kesilmez

117. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi incelemesine başlanılmasından veya takdir komisyonuna sevk edilmesinden sonra verilenler hariç olmak üzere, kanuni süresi geçtikten sonra verilen vergi beyannameleri için kesilecek vergi ziyaı cezası yüzde kaç oranında uygulanır?

A) Bir kat
B) İki kat
C) Üç kat
D) Yüzde elli
E) Hiç ceza kesilmez

118. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi kanunlarının şekle müteallik hükümlerine riayet edilmemesi hangi tür vergi suçudur?

A) Vergi ziyaı
B) Usulsüzlük
C) Kaçakçılık
D) Mükellefin özel işlerini yapma
E) Vergi mahremiyetini ihlal

119. Vergi Usul Kanunu'na göre, usulsüzlük fiili re'sen takdiri gerektirirse cezalar kaç kat olarak kesilir?

A) Bir kat
B) İki kat
C) Üç kat
D) Yüzde ellisi
E) Hiç ceza kesilmez

120. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki fiillerden hangisi birinci derece usulsüzlük suçu değildir?

A) Vergi ve harç beyannamelerinin süresinde verilmemiş olması
B) Tutulması mecburi olan defterlerden herhangi birinin tutulmamış olması
C) Defter kayıtlarının ve bunlarla ilgili vesikaların doğru bir vergi incelemesi yapılmasına imkan vermeyecek derecede noksan, usulsüz veya karışık olması
D) Ekim ve sayım beyanlarının süresi içinde veya kanunda istenilen bilgileri ihtiva edecek doğru bir şekilde yapılmaması
E) Çiftçiler tarafından muhtar ve ihtiyar heyetlerince yapılan davete müddetinde icabet edilmemesi

121. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki fiillerden hangisi birinci derece usulsüzlük suçu değildir?

A) Kayıt nizamına ait hükümlere uyulmamış olması
B) İşe başlamanın zamanında bildirilmemesi
C) İşe başlama dışındaki bildirmelerin zamanında yapılmamış olması
D) Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin yaptırılmamış olması
E) Diğer ücretler üzerinden salınan Gelir Vergisinde, tarh zamanı geçtiği halde verginin tarh ettirilmemiş olması

122. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki fillerden hangisi ikinci derece usulsüzlük suçu değildir?

A) Ekim ve sayım beyanlarının süresi içinde veya kanunda istenilen bilgileri ihtiva edecek doğru bir şekilde yapılmaması
B) İşe başlama bildiriminin zamanında yapılmamış olması
C) Vergi karnesinin süresinin sonundan başlayarak 15 gün geçtiği halde alınmamış olması
D) Vergi beyannameleri, bildirimler, evrak ve vesikaların kanunen belli şekil ve muhteviyatı ve ekleri ile bunlarla ilgili olarak yapılan diğer düzenlemelere ilişkin hükümlere uyulmamış olması
E) Hesap veya muamelelerin doğruluk veya açıklığını bozmamak şartıyla bazı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi

123. Vergi Usul Kanunu'na göre, aşağıdaki fillerden hangisi özel usulsüzlük suçu değildir?

A) Fatura ve benzeri evrakın verilmemesi ve alınmaması
B) Maliye Bakanlığınca tutulma ve günü gününe kayıt edilme mecburiyeti getirilen defterlerin; işyerinde bulundurulmaması, günü gününe kayıt edilmemesi veya ibraz edilmemesi
C) Kayıt nizamına ait hükümlere uyulmamış olması
D) Levha bulundurma veya asma zorunluluğu bulunan mükelleflerin bu zorunluluğa uymamaları
E) Muhasebe standartlarına, tek düzen hesap planına ve malî tablolara ilişkin usul ve esaslar ile muhasebeye yönelik bilgisayar programlarının üretilmesine ve kullanılmasına ilişkin kural ve standartlara uyulmaması

124. Vergi Usul Kanunu'na göre, nihal tüketicilerin fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihaz fişi ve giriş ve yolcu taşıma biletlerini almadıklarının tespit edilmesi halinde, bunlara 2008 yılında 149 TL'lik özel usulsüzlük cezasının kaçta biri kadar özel usulsüzlük cezası kesilir?

A) Onda bir
B) Beşte bir
C) Dörtte bir
D) Üçte bir
E) Yarısı

125. Vergi Usul Kanunu'na göre, nihai tüketicilere özel usulsüzlük cezasının kesilebilmesi için, hangi işlemin yapılması şarttır?

A) Tarh
B) Takdir
C) Tespit
D) Tahakkuk
E) Uyarı

126. Vergi Usul Kanunu'na göre, tahsilat ve ödemelerini banka, benzeri finans kurumları veya posta idarelerince düzenlenen belgelerle tevsik etme zorunluluğuna uymayan mükelleflerden her birine, her bir işlem için işleme konu tutarın % kaçı nispetinde özel usulsüzlük cezası kesilir?

A) Bir kat
B) İki kat
C) Yüzde onu
D) Yüzde beşi
E) Hiç ceza kesilmez

127. Vergi Usul Kanunu'na göre, gerçek bir muamele veya duruma dayanmakla birlikte bu muamele veya durumu mahiyet veya miktar itibariyle gerçeğe aykırı şekilde yansıtan belgenin adı nedir?

A) Kanuni vesika
B) Sahte belge
C) Muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge
D) Çift defter
E) Kanuni belge

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARKIVK

128. Vergi Usul Kanunu'na göre, varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde, inceleme sırasında vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi ne demektir?

A) Gaybubet
B) İz bedeli
C) Gizleme
D) Muhafaza
E) İbraz hükmündedir

129. Vergi Usul Kanunu'na göre, gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belgenin adı nedir?

A) Kanuni vesika
B) Sahte belge
C) Muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge
D) Çift defter
E) Kanuni belge

130. Vergi Usul Kanunu'na göre, birden fazla kişi kaçakçılık fiillerinin icrasına iştirak ettikleri takdirde fiili irtikap edenlerden veya doğrudan doğruya beraber işlemiş olanlardan her biri, maddi menfaat gözetmek şartıyla, o fiile mahsus cezanın ne kadarıyla cezalandırılır?

A) Aynısı
B) Yarısı
C) Üçte biri
D) Dörtte biri
E) Beşte biri

131. Vergi Usul Kanunu'na göre, kaçakçılık fiillerine maddi menfaat gözetmeksizin iştirak edenler, o fiile mahsus cezanın ne kadarıyla cezalandırılır?

A) Aynısı
B) Yarısı
C) Üçte biri
D) Dörtte biri
E) Beşte biri

132. Vergi Usul Kanunu'na göre, kaçakçılık fiillerini işlemeye azmettirenler, o fiile mahsus cezanın ne kadarıyla cezalandırılır?

A) Aynısı
B) Yarısı
C) Üçte biri
D) Dörtte biri
E) Beşte biri

133. Vergi Usul Kanunu'na göre, iştirak hangi vergi suçları için düzenlenmiştir?

A) Vergi ziyaı
B) Usulsüzlük
C) Kaçakçılık
D) Mükellefin özel işlerini yapma
E) Vergi mahremiyetini ihlal

134. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi cezaları kim tarafından kesilir?

A) Olayların ilgili bulunduğu vergi bakımından mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi
B) Maliye Bakanlığı
C) Gelir İdaresi Başkanlığı
D) Vergi mahkemeleri
E) Danıştay

135. Vergi Usul Kanunu'na göre, kesilen vergi cezaları ilgililere hangi belge ile tebliğ olunur?

A) Tarh ihbarnamesi
B) Tahakkuk ihbarnamesi
C) Ceza ihbarnamesi
D) Fatura
E) Fiş

136. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi cezaları, cezaya karşı vergi mahkemesinde dava açılmamışsa, dava açma süresinin bittiği tarihten başlayarak hangi süre içinde ödenir?

A) Bir ay
B) İki ay
C) Üç ay
D) Altı ay
E) 12 ay

137. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi cezaları, cezaya karşı dava açılmışsa, vergi mahkemesi kararı üzerine vergi dairesince düzenlenecek ihbarnamenin ilgiliye tebliğ tarihinden başlayarak hangi süre içinde ödenir?

A) Bir ay
B) İki ay
C) Üç ay
D) Altı ay
E) 12 ay

138. Vergi Usul Kanunu'na göre, yanılma durumunda vergi cezası ne kadar kesilir?

A) Aynısı
B) Yarısı
C) Üçte biri
D) Dörtte biri
E) Vergi cezası kesilmez

139. Vergi Usul Kanunu'na göre, pişmanlık ve ıslah hangi vergiler için geçerlidir?

A) Beyana dayanan vergiler
B) Götürü vergiler
C) Emlak vergisi
D) Bütün vergiler
E) Dolaysız vergiler

140. Vergi Usul Kanunu'na göre, pişmanlık ve ıslah aşağıdaki vergi suçlarından hangileri için geçerlidir?

I. Vergi ziyaı suçu
II. Kaçakçılık suçu
III. Usulsüzlük suçları

A) Sadece I
B) I ve II
C) III ve I
D) II ve III
E) Hepsi

141. Vergi Usul Kanunu'na göre, ölüm halinde vergi cezası ne olur?

A) Mirasçılara kalır
B) Düşer
C) Terekeden tahsil edilir
D) Yarısı mirasçılara geçer
E) Devlet öder

142. Vergi Usul Kanunu'na göre, mücbir sebeplerden herhangi birinin vukua geldiği malum ise veya tevsik ve ispat olunursa vergi cezası ne olur?

A) Üçte bir kesilir
B) Kesilmez
C) Tam kesilir
D) Yarısı kesilir
E) Hiçbiri

143. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi ziyaı cezasında, cezanın bağlı olduğu vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın birinci gününden başlayarak kaç yıllık zaman aşımı süresi geçtikten sonra vergi cezası kesilmez?

A) Bir yıl
B) İki yıl
C) Üç yıl
D) Dört yıl
E) Beş yıl

144. Vergi Usul Kanunu'na göre, usulsüzlük cezalarında, usulsüzlüğün yapıldığı yılı takip eden yılın birinci gününden başlayarak kaç yıllık zaman aşımı süresi geçtikten sonra vergi cezası kesilmez?

A) Bir yıl B) İki yıl
C) Üç yıl D) Dört yıl
E) Beş yıl

145. Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi ziyaı cezası ile usulsüzlüğün birleşmesi halinde kesilecek ceza, hangi zamanaşımı süresi içinde kesilir?

A) Bir yıl B) İki yıl
C) Üç yıl D) Dört yıl
E) Beş yıl

146. Vergi Usul Kanunu'na göre, zamanaşımı süreleri içinde hangi durumda zamanışımı kesilmiş olur?

A) Ceza ihbarnamesi tebliğ edilmekle
B) İhbarname tebliğ edilmekle
C) Fiş tebliğ edilmekle
D) Karar tebliğ edilmekle
E) Zamanaşımı kesilmez

147. Vergi Usul Kanunu'na göre, ikmalen, re'sen veya idarece tarh edilen vergi veya vergi farkını, indirimlerden arta kalan vergi ziyaını, mükellef veya vergi sorumlusu ihbarnamelerin tebliği tarihinden itibaren otuz gün içinde ilgili vergi dairesine başvurarak vadesinde veya teminat göstererek vadenin bitmesinden itibaren üç ay içinde ödeyeceğini bildirirse: vergi ziyaı cezasında birinci defada ne kadarı, müteakiben kesilenlerde ne kadarı indirilir?

A) Birincisinde yarısı, sonrasında üçte biri
B) Birincisinde ve sonrasında üçte biri
C) Birincisinde üçte biri, ikincisinde yarısı
D) Birincisinde ve sonrasında yarısı
E) Birincisinde ve sonrasında dörtte biri

148. Vergi Usul Kanunu'na göre, hangi vergilere ve bunlara bağlı vergi ziyaı cezalarına ilişkin olarak mükellef idare ile uzlaşmaya gidemez?

I. İkmalen tarh edilen vergiler
II. Re'sen tarh edilen vergiler
III. İdarece tarh edilen vergiler
IV. Beyanen tarh edilen vergiler

A) Sadece IV
B) I ve II
C) III ve I
D) II, III ve IV
E) Hepsi

149. Vergi Usul Kanunu'na göre, uzlaşma talebi vergi ihbarnamesinin tebliğ tarihinden itibaren kaç gün içinde yapılır?

A) 7 gün
B) 30 gün
C) 15 gün
D) 10 gün
E) 60 gün

150. Vergi Usul Kanunu'na göre, üzerinde uzlaşılan vergi ve cezalar hakkında hangi hükümler uygulanmaz?

I. Pişmanlık ve ıslah
II. Dava açma
III. Şikayet

A) Sadece III
B) I ve II
C) III ve I
D) II, III
E) I,II,III

151. Vergi Usul Kanunu'na göre, Maliye Bakanlığı, hangi cezalarda tarhiyat öncesi uzlaşma yapılmasına izin veremez?

A) Kaçakçılık cezası
B) Genel usulsüzlük cezası
C) Özel usulsüzlük cezası
D) Birinci ve ikinci derece usulsüzlük cezası
E) Vergi ziyaı cezası

yanıtlar

1. D	27. B	53. C	79. C	105. D	131. D
2. E	28. C	54. D	80. C	106. B	132. A
3. D	29. D	55. E	81. A	107. B	133. C
4. C	30. B	56. D	82. B	108. A	134. A
5. B	31. A	57. A	83. C	109. B	135. C
6. C	32. D	58. B	84. B	110. D	136. A
7. D	33. D	59. C	85. E	111. B	137. A
8. D	34. A	60. A	86. D	112. E	138. E
9. B	35. B	61. B	87. E	113. B	139. A
10. D	36. C	62. C	88. A	114. A	140. B
11. D	37. C	63. A	89. A	115. A	141. B
12. B	38. E	64. E	90. C	116. C	142. B
13. A	39. D	65. C	91. E	117. D	143. E
14. A	40. B	66. C	92. A	118. B	144. B
15. B	41. C	67. C	93. B	119. B	145. A
16. C	42. B	68. C	94. C	120. D	146. A
17. D	43. B	69. D	95. E	121. C	147. A
18. A	44. A	70. C	96. A	122. B	148. A
19. A	45. B	71. D	97. A	123. C	149. B
20. B	46. A	72. D	98. E	124. B	150. E
21. A	47. E	73. E	99. A	125. C	151. A
22. D	48. D	74. A	100. D	126. D	
23. C	49. C	75. C	101. C	127. C	
24. D	50. B	76. C	102. A	128. C	
25. D	51. D	77. A	103. D	129. B	
26. A	52. E	78. D	104. D	130. A	

II- İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU

(2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 20.1.1982 tarih ve 17580 sayılı Resmi gazetede yayımlanmıştır)

1) Kapsam ve Nitelik

Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, bu kanunda gösterilen usullere tabidir.

Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.

2) Dilekçelerin Verileceği Yerler

Dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk hakimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsoloslukları-na verilebilir.

3) Dava Açma Süresi

1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.

4) Sürelerle İlgili Genel Esaslar

1. Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

2. Tatil günleri sürelere dahildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

3. Bu kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.

5) Yürütmenin Durdurulması

1. Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. Ancak, 26 ncı maddenin 3 üncü fıkrasına göre işlemden kaldırılan vergi davası dosyalarında tahsil işlemi devam eder. Bu şekilde işlemden kaldırılan dosyanın yeniden işleme konulması ile ihtirazi kayıtla verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemini durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

6) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun Uygulanacağı Haller

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

7) Vergi Uyuşmazlıklarında Yetki

Vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme:

a) Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümleri tarh ve tahakkuk ettiren, zam ve cezaları kesen,

b) Gümrük Kanununa göre alınması gereken vergilerle Vergi Usul Kanunu gereğince şikâyet yoluyla vergi düzeltme taleplerinin reddine ilişkin işlemlerde; vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümleri tarh ve tahakkuk ettiren,

c) Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasında, ödeme emrini düzenleyen,

d) Diğer uyuşmazlıklarda dava konusu işlemi yapan,

Dairenin bulunduğu yerdeki vergi mahkemesidir.

8) İtiraz

1. İdare ve vergi mahkemelerinin tek hâkimle verilen nihaî kararlara, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edilebilir.

2. İdare ve vergi mahkemelerinin yukarıdaki fıkra uyarınca verdikleri nihaî kararlara karşı itiraz süresi, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gündür.

3. Bölge idare mahkemesinin kararları kesindir; temyiz yoluna başvurulamaz.

4. İtiraza konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın itiraz yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

9) Temyiz

1. Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararları, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştayda temyiz edilebilir.

2. Özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde, Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarına karşı tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde Danıştayda temyiz yoluna başvurulabilir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Vergi mahkemesinin kurul hâlinde alınan kararları hangi süre içinde ve nerede temyiz başvurusuna konu edilebilir?

A) 15 gün içinde Danıştay'da
B) 30 gün içinde Danıştay'da
C) 15 gün içinde idare mahkemesinde
D) 30 gün içinde idare mahkemesinde
E) 15 gün içinde bölge idare mahkemesinde

Yanıt (B)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi vergi uyuşmazlıklarının çözümünde görevli mahkemelerden biridir?

A) Yargıtay
B) Sayıştay
C) Uyuşmazlık mahkemesi
D) Danıştay
E) Askeri Yargıtay

Yanıt (D)

KPSS - 2005

10) Temyiz Edilemeyecek Kararlar

İdare ve vergi mahkemelerinin itiraz yolu açık olan kararları temyiz edilemez.

konu testi

1. **Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, hangi kanunda gösterilen usullere tabidir?**

   A) Vergi Usul Kanunu
   B) İdari Yargılama Usulü Kanunu
   C) Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
   D) Gelir Vergisi Kanunu
   E) Medeni Kanun

2. **İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde vergi davasıyla ilgili dilekçe hangi mahkeme başkanlığına verilir?**

   A) Danıştay
   B) Bölge İdare Mahkemesi
   C) Vergi mahkemesi
   D) Asliye hukuk hakimliği
   E) Türk konsoloslukları

3. **İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, yabancı memleketlerde vergi davasıyla ilgili dilekçe kime verilir?**

   A) Danıştay
   B) Bölge İdare Mahkemesi
   C) Vergi mahkemesi
   D) Asliye hukuk hakimliği
   E) Türk konsoloslukları

4. **İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde dava açma süresi, Danıştay'da ve idare mahkemelerinde kaç gündür?**

   A) 60
   B) 30
   C) 45
   D) 15
   E) 90

5. **İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde dava açma süresi, vergi mahkemelerinde kaç gündür?**

   A) 60
   B) 30
   C) 45
   D) 15
   E) 90

6. **İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde hangi kanunun ilgili hükümleri uygulanır?**

   A) Borçlar Kanunu
   B) Türk Ticaret Kanunu
   C) Vergi Usul Kanunu
   D) Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
   E) Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

7. **İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, idare ve vergi mahkemelerince tek hâkimle verilen nihaî kararlara karşı, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, kime itiraz edilebilir?**

   A) Danıştay
   B) Yargıtay
   C) Bölge idare mahkemesi
   D) Sayıştay
   E) Anayasa Mahkemesi

8. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, idare ve vergi mahkemelerinin verdikleri nihaî kararlara karşı itiraz süresi, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren kaç gündür?

A) 7 gün
B) 10 gün
C) 15 gün
D) 30 gün
E) 60 gün

9. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, bölge idare mahkemesinin kararlarına karşı kime'itiraz edilebilir?

A) Danıştay
B) Yargıtay
C) Bölge idare mahkemesi
D) Anayasa Mahkemesi
E) Karar kesindir, temyiz yoluna başvurulamaz

10. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararları, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi nerede temyiz edilebilir?

A) Danıştay
B) Yargıtay
C) Bölge idare mahkemesi
D) Anayasa Mahkemesi
E) Karar kesindir, temyiz yoluna başvurulamaz

11. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde, Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarına karşı tebliğ tarihini izleyen kaç gün içinde Danıştay'da temyiz yoluna başvurulabilir?

A) 7 gün
B) 10 gün
C) 15 gün
D) 30 gün
E) 60 gün

12. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, idare ve vergi mahkemelerinin itiraz yolu açık olan kararlarına karşı nerede temyiz yoluna başvurulabilir?

A) Danıştay
B) Yargıtay
C) Bölge idare mahkemesi
D) Anayasa Mahkemesi
E) Temyiz yoluna başvurulamaz

13. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre, temyiz incelenmesi sonunda karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise Danıştay neye karar verir?

A) İptaline
B) Onanmasına
C) Kararın düzeltilerek onanmasına
D) Bozulmasına
E) Yürütmenin durdurulmasına

yanıtlar

1. B	**5.** B	**9.** E	**13.** C
2. D	**6.** C	**10.** A	
3. E	**7.** C	**11.** D	
4. A	**8.** D	**12.** E	

III- AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN

(6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 28.7.1953 tarih ve 8469 sayılı R.G. de yayımlanmıştır)

H) Kanunun Kapsamı

Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı, faiz gibi fer'i amme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri tatbikatından mütevellit olan diğer alacakları ile; bunların takip masrafları hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur.

Türk Ceza Kanununun para cezalarının tahsil şekli ve hapse tahvili hakkındaki hükümleri mahfuzdur.

2) Kanundaki Terimler

a) Amme (Kamu) alacağı: Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı, faiz gibi fer'i amme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri tatbikatından mütevellit olan diğer alacakları ifade eder.

b) Amme borçlusu veya borçlu: Amme alacağını ödemek mecburiyetinde olan hakiki ve hükmi şahısları ve bunların kanuni temsilci veya mirasçılarını ve vergi mükelleflerini vergi sorumlusunu, kefili ve yabancı şahıs ve kurumlar temsilcilerini ifade eder.

c) Alacaklı amme idaresi: Devleti, vilayet hususi idarelerini ve belediyeleri ifade eder.

d) Tahsil dairesi: Alacaklı amme idaresinin bu kanunu tatbik etmekle vazifeli dairesini, servisini, memur veya memurlarını ifade eder.

3) Takibata Selahiyetli Tahsil Dairesi

Takibat, alacaklı amme idaresinin mahalli tahsil dairesince yapılır. Borçlu veya malları başka mahallerde bulunduğu takdirde, tahsil dairesi borçlunun veya mallarının bulunduğu mahalde yapılacak takipleri o mahaldeki aynı neviden amme idaresinin tahsil dairelerine nıyabeten yaptırır.

4) Borçlunun Ölümü

Borçlunun ölümü halinde, mirası reddetmemiş mirasçılar hakkında da bu kanun hükümleri tatbik edilir. Borçlunun ölümünden evvel başlamış olan muamelelere devam olunur. Terekenin bir mahkeme veya iflas dairesi tarafından tasfiyesini gerektiren haller bu hükmün dışındadır.

Mirasın tutulan defter mucibince kabulü halinde, mirasçı, deftere kaydedilmemiş olsa dahi amme alacağından mirastan kendisine düşen miktar ile mesuldür.

Defter tutma muamelesinin devamı müddetince satış yapılmaz.

a) Tebliğler ve Müddetlerin (Sürelerin) Hesaplanması

Hilafına bir hüküm bulunmadıkça bu kanunda yazılı müddetlerin hesaplanmasında ve tebliğlerin yapılmasında Vergi Usul Kanunu hükümleri tatbik olunur.

6 AMME ALACAĞININ GÜVENCE/GARANTİ ALTINA ALINMASI YOLLARI

Borçlulardan teminat alınarak, kefil göstermesi istenerek, ihtiyati haciz ve ihtiyati tahakkuk uygulanarak, rüçhan hakkı, hükümsüz sayılan işlemler, sorumluluklar, mahsuplar, ortaklığın iflasını isteme, yurt dışına çıkış yasağı gibi yollarla kamu alacağı güvence altına alınmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi kamu alacağının güvence altına alınması yollarından biri değildir?

A) İhtiyati tahakkuk
B) İhtiyati haciz
C) Uzlaşma
D) Teminat istenmesi
E) Kefil istenmesi

Yanıt (C)

KPSS - 2001

6.1 TEMİNAT İSTEME

Vergi ziyaı cezası kesilmesini gerektiren haller ile VUK'nun 359 uncu maddesinde sayılan kaçakçılık suçuna temas eden bir amme alacağının salınması için gerekli muamelelere başlanmış olduğu takdirde vergi incelemesine yetkili memurlarca yapılan ilk hesaplara göre belirtilen miktar üzerinden tahsil dairelerince teminat istenir.

Türkiye'de ikametgahı bulunmıyan amme borçlusunun durumu, amme alacağının tahsilinin tehlikede olduğunu gösteriyorsa, tahsil dairesi kendisinden teminat istiyebilir.

a) Teminat ve Değerlenmesi

Teminat olarak şunlar kabul edilir:

1. Para,
2. Bankalar ve özel finans kurumlar tarafından verilen süresiz teminat mektupları,
3. Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetleri veya bu senetler yerine düzenlenen belgeler (Nominal bedele faiz dahil edilerek ihraç edilmiş ise bu işlemlerde anaparaya tekabül eden satış değerleri esas alınır.),
4. Hükümetçe belli edilecek Milli esham ve tahvilat "Bu esham ve tahvilat, teminatın kabul edilmesine en yakın borsa cetvelleri üzerinden % 15 noksanıyla değerlendirilir."
5. İlgililer veya ilgililer lehine üçüncü şahıslar tarafından gösterilen ve alacaklı amme idarelerince haciz varakalarına müsteniden haczedilen menkul ve gayrimenkul mallar,

Teminat sonradan tamamen veya kısmen değerini kaybeder veya borç miktarı artarsa, teminatın tamamlanması veya yerine başka teminat gösterilmesi istenir. Borçlu verdiği teminatı kısmen veya tamamen aynı değerde başkalarıyla değiştirebilir.

6.2 ŞAHSİ KEFALET

Teminat sağlıyamıyanlar muteber bir şahsı müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu gösterebilir. Şahsi kefalet tespit edilecek şartlara uygun olarak noterden tasdikli mukavele ile tesis olunur. Şahsi kefaleti ve gösterilen şahsı kabul edip etmemekte alacaklı tahsil dairesi muhtardır. Amme alacağını ödeyen kefile buna dair bir belge verilir.

6.3 İHTİYATİ HACİZ

İhtiyati haciz aşağıdaki hallerden herhangi birinin mevcudiyeti takdirinde hiçbir müddetle mukayyet olmaksızın alacaklı amme idaresinin mahalli en büyük memurunun karariyle, haczin ne suretle yapılacağına dair olan hükümlere göre, derhal tatbik olunur.

1. Teminat istenmesini mucip haller mevcut ise,
2. Borçlunun belli ikametgahı yoksa,

3. Borçlu kaçmışsa veya kaçması, mallarını kaçırması ve hileli yollara sapması ihtimalleri varsa,

4. Borçludan teminat göstermesi istendiği halde belli müddette teminat veya kefil göstermemiş yahut şahsi kefalet teklifi veya gösterdiği kefil kabul edilmemişse,

5. Mal bildirimine çağrılan borçlu belli müddet içinde mal bildiriminde bulunmamış veya noksan bildirimde bulunmuşsa,

6. Hüküm sadır olmuş bulunsun bulunmasın para cezasını müstelzim fiil dolayısiyle amme davası açılmış ise,

7. İptali istenen muamele ve tasarrufun mevzuunu teşkil eden mallar, bu mallar elden çıkarılmışsa elden çıkaranın diğer malları hakkında uygulanmak üzere, bu kanunun 27, 29, 30'uncu maddelerinin tatbikini icabettiren haller varsa.

İhtiyati Haczin Kaldırılması: Borçlu, teminat gösterdiği takdirde ihtiyati haciz, haczi koyan merci tarafından kaldırılır.

6.4 İHTİYATİ TAHAKKUK

Aşağıdaki hallerden birinin bulunması takdirinde vergi dairesi müdürünün (5345 sayılı Kanun uyarınca vergi dairesi yetkisini haiz olarak kurulan ve faaliyete geçen vergi dairesi başkanlıklarında, ilgili grup müdürünün ve/veya müdürün) yazılı talebi üzerine defterdar ve/veya vergi dairesi başkanı, mükellefin henüz tahakkuk etmemiş vergi ve resimlerinden Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilecek olanlarla bunların zam ve cezalarının derhal tahakkuk ettirilmesi hususunda yazılı emir verebilir.

1. İhtiyati haciz sebeplerinden birisi mevcut ise,
2. Mükellef hakkında takibata girişilmişse,
3. Teşebbüsün muvazaalı olduğu ve hakikatte başkasına aidiyeti hakkında deliller elde edilmişse.

Haklarında ihtiyati tahakkuk üzerine ihtiyati haciz tatbik olunanlar ihtiyati tahakkuk sebeplerine ve miktarına itirazda bulunabilirler.

6.5 AMME ALACAKLARINDA RÜÇHAN HAKKI

Üçüncü şahıslar tarafından haczedilen mallar paraya çevrilmeden evvel o mal üzerine amme alacağı için de haciz konulursa bu alacak da hacze iştirak eder ve aralarında satış bedeli garameten (Herkese eşit olarak, taksim ederek, paylaştırarak, hakkına göre) taksim olunur.

Kamu gelirlerinin tahsilinde, borçlunun iflası veya mallarının haczi durumunda, kamunun diğer alacaklılar karşısındaki önceliğine ne ad verilir?

A) İhtiyatı haciz
B) İhtiyati tahakkuk
C) Teminat istenmesi
D) Rüçhan hakkı
E) Kefalet istenmesi

Yanıt (D)

KPSS - 2002

Rehinli alacaklıların hakları mahfuz olduğundan burada kamu alacaklarının ruçhan hakkı yoktur. Ancak, gümrük resmi, bina ve arazi vergisi gibi eşya ve gayrimenkulün aynından doğan amme alacakları o eşya ve gayrimenkul bedelinden tahsilinde rehinli alacaklardan evvel gelir.

6.6 AMME ALACAKLARINI KESİP ÖDEMEK MECBURİYETİNDE OLAN SORUMLULAR

a) Tasfiye Halinde Vazifeliler

b) Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu

Tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mal varlığından tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacakları, kanunî temsilcilerin ve tüzel kişiliği olmayan teşekkülü idare edenlerin şahsi mal varlıklarından bu Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Bu madde hükmü, yabancı şahıs veya kurumların Türkiye'deki mümessilleri hakkında da uygulanır. Tüzel kişilerin tasfiye haline girmiş veya tasfiye edilmiş olmaları, kanunî temsilcilerin tasfiyeye giriş tarihinden önceki zamanlara ait sorumluluklarını kaldırmaz.

Temsilciler, teşekkülü idare edenler veya mümessiller, bu madde gereğince ödedikleri tutarlar için asıl amme borçlusuna rücu edebilirler.

6.7 AMME ALACAĞININ TAHSİLİNE İMKAN BIRAKMAMAK MAKSADİYLE YAPILAN TASARRUFLARIN GEÇERSİZLİĞİ (HÜKÜMSÜZ SAYILAN TEŞEBBÜSLER)

Borçlunun malı bulunmadığı veya borca yetmediği takdirde amme alacağının bir kısmının veya tamamının tahsiline imkan bırakmamak maksadiyle borçlu tarafından yapılan bir taraflı muamelelerle borçlunun maksadını bilen veya bilmesi lazımgelen kimselerle yapılan bütün muameleler tarihleri ne olursa olsun hükümsüzdür.

6.8) ORTAKLIĞIN FESHİNİ İSTEME

Borçluya ait mal bulunmadığı veya amme alacağını karşılamaya yetmediği yahut borçlu veya ortaklık tarafından bu kanuna göre teminat gösterilmediği takdirde, borçlunun sermayesi eshama münkasim olmıyan ortaklıklardaki hisselerinden amme alacağının tahsili için genel hükümler dairesinde ortaklığın feshi istenebilir. Sermayesi eshama münkasim komandit şirketlerinin komandite şeriklerinin borçları için bu madde hükmü mezkur şirketler hakkında da tatbik olunur.

Limited Şirketlerin Amme Borçları: Limited şirket ortakları, şirketten tahsil imkanı bulunmayan amme alacağından sermaye hisseleri oranında doğrudan doğruya sorumlu olurlar ve bu Kanun hükümleri gereğince takibe tabi tutulurlar.

7 AMME ALACAĞININ ÖDEME ZAMANI

Amme alacakları hususi kanunlarında belli edilen zamanlarda ödenir.

Hususi kanunlarında ödeme zamanı tespit edilmemiş amme alacakları Maliye Bakanlığınca belirtilecek usule göre yapılacak tebliğden itibaren bir ay içinde ödenir. Bu ödeme müddetinin son günü amme alacağının vadesi günüdür. Amme borçlusu isterse borcunu belli zamanlardan önce ödeyebilir.

a) Hususi Ödeme Şekilleri

Maliye vekaletinin tayin edeceği yerlerde, nev'ileri mezkur Vekaletçe tespit edilecek amme alacakları, bu Vekaletçe isimleri belirtilecek bankalar delaletiyle veya postaneler vasıta kılınmak suretiyle ödenebilir.

Maliye Vekaleti bu madde gereğince ödeme yapılmasını ihtiyar ettiği takdirde, ödemenin:

1. Çizgili çek kullanılmak suretiyle,
2. Mükellef hesabından aynı bankadaki ilgili vergi dairesi veya Merkez Bankası hesabına münakale suretiyle,
3. Vergi dairelerinin veya Merkez Bankasının hesabı bulunan bankalara bu daireler hesabına ödeme suretiyle,
4. Postaneler vasıta kılınmak suretiyle,
5. Banka kartı, kredi kartı ve benzeri kartlar kullanılmak suretiyle,

yapılmasını düzenlemeye selahiyetlidir.

d) Ölüm Halinde Takibin Geri Bırakılması

Karısı yahut kocası, kan ve sıhriyet itibariyle usul veya furuundan birisi ölen borçlu hakkındaki takip ölüm günü ile beraber üç gün için geri bırakılır. Borçlunun ölümü halinde terekenin borçlarından dolayı ölüm günü ile beraber üç gün için takip geri bırakılır. Üç günün bitiminde terekenin borçları için takibata devam olunur.

8 VERGİ BORCUNU HAFİFLETEN İŞLEM: VERGİ BORCUNUN TECİLİ

Amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut haczolunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla alacaklı amme idaresince veya yetkili kılacağı makamlarca; vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası ve gecikme zammı alacakları iki yılı, bu alacaklar dışında kalan amme alacakları ise beş yılı geçmemek üzere ve faiz alınarak tecil olunabilir. (28/04/2006 tarihinden itibaren tecil faizi aylık % 2, yıllık 24 olarak uygulanmaktadır (438 Seri Nolu Tah. Gen. Teb.).

Borcunun tecilini talep eden ancak, talepleri uygun görülmeyerek reddedilen borçlular söz konusu borçlarını reddin tebliği tarihinden itibaren idarece 30 güne kadar verilebilecek ödeme süresi içinde ödedikleri takdirde bu amme alacağı ödendiği tarihe kadar faiz alınmak suretiyle tecil olunur.

Tecil selahiyetini kullanacak ve bu selahiyeti devredecek olanlar Devlete ait amme alacaklarında ilgili vekiller, vilayet hususi idarelerine ait amme alacaklarında valiler, belediyelere ait amme alacaklarında belediye reisleridir.

9 VERGİ ALACAĞININ DEĞERİNİN KORUNMASI: GECİKME ZAMMI UYGULAMASI

Amme alacağının ödeme müddeti içinde ödenmeyen kısmına vadenin bitim tarihinden itibaren her ay için ayrı ayrı % 2,5 oranında gecikme zammı tatbik olunur. Ay kesirlerine isabet eden gecikme zammı günlük olarak hesap edilir. Gecikme zammı 1 Türk Lirasından az olamaz.

Gecikme zammı;

5) 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre uygulanan vergi ziyaı cezalarında bu madde uyarınca belirlenen oranda (%2.5),

6) Mahkemeler tarafından verilen ve ceza mahiyetinde olan amme alacaklarında ise bu oranın yarısı (%1.25) ölçüsünde uygulanır.

7) Bunların dışındaki ceza mahiyetinde olan amme alacaklarına gecikme zammı tatbik edilmez.

Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilecek vergiler hariç olmak üzere belediye sınırları dışındaki köylerde tahsildarlar tarafından tahsil olunan amme alacakları ödeme süresi içinde ödenmediği takdirde bunlar için yalnız % 10 gecikme zammı uygulanır. Ödeme müddeti geçmiş olmasına rağmen tahsildarın gidemediği köylerdeki borçlulara bu zam, tahsildarın ilk uğradığı zaman içinde borçlarını ödemedikleri takdirde tatbik olunur.

10 VERGİ ALACAĞININ ZORLA TAHSİL EDİLMESİ: CEBREN TAHSİL

Ödeme müddeti içinde ödenmiyen amme alacağı tahsil dairesince cebren tahsil olunur. Cebren tahsil aşağıdaki şekillerden herhangi birinin tatbiki suretiyle yapılır.

1. Amme borçlusu tahsil dairesine teminat göstermişse, teminatın paraya çevrilmesi yahut kefilin takibi,
2. Amme borçlusunun borcuna yetecek miktardaki mallarının haczedilerek paraya çevrilmesi,
3. Gerekli şartlar bulunduğu takdirde borçlunun iflasının istenmesi.

a) Ödeme Emri

Amme alacağını vadesinde ödemiyenlere, 7 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir "ödeme emri" ile tebliğ olunur.

Ödeme emrinde borcun asıl ve ferilerinin mahiyet ve miktarları, nereye ödeneceği, müddetinde ödemediği veya mal bildiriminde bulunmadığı takdirde borcun cebren tahsil ve borçlunun mal bildiriminde bulununcaya kadar üç ayı geçmemek üzere hapis ile tazyik olunacağı, gerçeğe aykırı bildirimde bulunduğu takdirde hapis ile cezalandırılacağı kayıtlı bulunur.

b) Ödeme Emrine İtirazın Nedenleri

Kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir.

İtirazın şekli, incelenmesi ve itiraz incelemelerinin iadesi hususlarında Vergi Usul Kanunu hükümleri tatbik olunur. Borcun bir kısmına itiraz eden borçlunun o kısmın cihet ve miktarını açıkça göstermesi lazımdır, aksi halde itiraz edilmemiş sayılır.

İtirazda bulunan borçlu bu kanuna göre teminat gösterdiği takdirde takip muamelesi itirazlı borç miktarı için ve itiraz komisyonunca bu hususta karar verilinceye kadar durdurulur. İtiraz komisyonu bu itirazları en geç 7 gün içinde karara bağlamak mecburiyetindedir. Bu tip süre; uyarıcı (düzenleyici) süre olarak adlandırılmaktadır.

İtirazında tamamen veya kısmen haksız çıkan borçludan, hakkındaki itirazın reddolunduğu miktardaki amme alacağı % 10 zamla tahsil edilir. İtiraz komisyonlarının bu konudaki kararları kesindir.

Borcun tamamına bu madde gereğince vaki itirazların tamamen veya kısmen reddi halinde, borçlu ret kararının kendisine tebliği tarihinden itibaren 7 gün içinde mal bildiriminde bulunmak mecburiyetindedir. Borcun bir kısmına karşı bu madde gereğince vaki itirazlar mal bildiriminde bulunma müddetini uzatamaz.

c) Mal Bildirimi

Mal bildirimi, borçlunun gerek kendisinde, gerekse üçüncü şahıslar elinde bulunan mal, alacak ve haklarından borcuna yetecek miktarın, nev'ini, mahiyetini, vasfını, değerini ve her türlü gelirlerini veya haczi kabil mal veya geliri bulunmadığını ve yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna nazaran borcunu ne suretle ödiyebileceğini yazı ile veya sözle tahsil dairesine bildirmesidir.

Köylerde mal bildirimi Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilecek vergiler dışında kalan amme borçları için köy muhtarlığına da yapılabilir. Sözle bildirim halinde keyfiyet bir zabıtla tespit edilir. Her iki halde bildirimin yapıldığına dair amme borçlusuna pulsuz makbuz verilir.

Mal Bildiriminde Bulunmayanlar: Kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlu, 7 günlük müddet içinde borcunu ödemediği ve mal bildiriminde de bulunmadığı takdirde mal bildirimde bulununcaya kadar bir defaya mahsus olmak ve üç ayı geçmemek üzere hapisle tazyik olunur.

Hapisle tazyik kararı, ödeme emrinin tebliğini ve 7 günlük müddetin bitmesini müteakip tahsil dairesinin yazılı talebi üzerine icra tetkik mercii hakimi tarafından verilir.Bu karar Cumhuriyet Savcılığınca derhal infaz olunur. İcra tetkik mercii hakimi tarafından verilen hapsen tazyik kararları her türlü harç ve resimden muaftır.

Mal Edinme ve Mal Artmaları: Mal bildiriminde , malı olmadığını gösteren veyahut borca yetecek kadar mal göstermemiş olan borçlu, sonradan edindiği malları ve gelirindeki artmaları, edinme ve artma tarihinden başlayarak 15 gün içinde tahsil dairesine bildirmeye mecburdur.

e) Haciz

Borçlunun, mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince tespit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul malları ile gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından amme alacağına yetecek miktarı tahsil dairesince haczolunur.

Haczedilemeyecek Mallar: Aşağıda gösterilen mallar haczedilemez.

1. 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadî devlet teşekkülleri, kamu iktisadî kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve mahallî idarelerin malları hariç olmak üzere Devlet malları ile hususî, kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar.

2. Borçlunun şahsı ve mesleği için gerekli elbise ve eşyası ile, borçlu ve ailesine gerekli olan yatak takımları ve ibadete mahsus kitap ve eşyası.

3. Vazgeçilmesi kabil olmıyan mutfak takımı ve pek lüzumlu ev eşyası.

4. Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve taşıtları ve diğer teferruat ve tarım aletleri; çiftçi değilse sanat ve mesleği için gerekli olan alet ve edevatı ve kitapları; arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük taşıt sahiplerinin ancak geçimlerini sağlıyan taşıt vasıtaları,

5. Borçlu veya ailesinin geçimleri için gerekli ise, borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,

6. Borçlu ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ile;

a) Borçlu çiftçi ise ayrıca gelecek mahsul için gerekli olan tohumluğu,

b) Borçlu bağ, bahçe veya meyve ve sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan bağ, bahçe ve bu işler için gerekli bulunan alet ve edevatı, malzemesi ve fide ve tohumluğu,

c) Geçimi hayvan yetiştirmeye münhasır olan borçlunun kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan miktarda hayvan ile bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları,

7. Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malul olanlara bağlanan emekli aylıkları ile, bu kabil kimselerin dul ve yetimlerine bağlanan aylıklar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış ikramiyeleri,

8. Bir yardım sandığı veya derneği tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan aylıklar,

9. Vücut ve sağlık üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak zarar görenin kendisi veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi gereken paralar,

10. Askerlik malullerine, şehit yetimlerine verilen harb malullüğü zammı ile, 1485 sayılı kanun gereğince verilen tekel beyiyeleri,

11. Borçlunun haline münasip evi "ancak evin değeri fazla ise bedelinden haline münasip bir yer alınabilecek miktarı borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılabilir",

12. Harcırah Kanununa göre yapılan ödemeler,

13. 2022 sayılı kanun uyarınca bağlanan aylıklar.

Kısmen Haczedilebilen Gelirler: Aylıklar, ödenekler, her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama bağlı olmayan nafakalar, emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirler kısmen haczolunabilir. Ancak haczolunacak miktar bunların üçte birinden çok, dörtte birinden az olamaz. Asgari ücreti aşmayan aylık gelirlerin onda birinden fazlası haczolunamaz.

Aciz Hali: Yapılan takip sonunda, borçlunun haczi caiz malı olmadığı veya bulunan malların satış bedeli borcunu karşılamadığı takdirde borçlu aciz halinde sayılır. Yapılan takip safhalariyle bakiye borç miktarı bir aciz fişinde gösterilerek aciz hali tespit olunur. Aciz halindeki borçlu hakkında teminat ve faiz aranmadan 48'inci madde hükmü tatbik olunabilir. Alacaklı tahsil dairesi aciz halindeki borçlunun mali durumunu zamanaşımı süresi içinde devamlı olarak takip eder.

f) İflas Yoluyla Takip

Amme alacaklarının tahsili için İcra ve İflas Kanunu hükümleri dairesinde amme borçlusunun iflası istenebilir. İflas dairesi, amme alacaklarının iflas masasına geçirilmesini temin için, hakkında iflas açılan kimseleri ve basit ve adi tasfiye şekillerinden hangisinin tatbik edileceğini bulunduğu yerdeki amme idarelerine zamanında bildirmeye mecburdurlar.

g) Konkordato

Amme idaresi tarafından iflas talebinde bulunulsa dahi tasdik edilen korkordato amme alacakları için mecburi değildir.

konu testi

1. Aşağıda verilen vergi suçlarından hangilerinin işlenmesi halinde borçludan teminat istenir?

I. Vergi ziyaı
II. Vergi kaçakçılığı
III. Usulsüzlük
IV. Bilgi vermekten kaçınma

A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) Yalnız IV
D) I ve II
E) III ve IV

2. Kamu alacaklısının rüçhan hakkı, aşağıdaki haklardan hangisinin karşısında geçerli değildir?

A) Rehinli alacaklar
B) Kira alacakları
C) Kredi sözleşmesinden doğan alacaklar
D) Alım-satım sözleşmesinden doğan alacaklar
E) Eser sözleşmesinden doğan alacaklar

3. Aşağıdakilerden hangileri ödeme emrine karşı açılacak davaların nedenleri arasında yer alır?

I. İndirilebilecek giderlere ilişkin hükmün dar yorumlanması
II. Borcun zamanaşımına uğraması
III. Matrah takdirinin yanlış yapılması
IV. Borcun kısmen ödenmiş olması

A) Yalnız II
B) I ve II
C) II ve IV
D) III ve IV
E) I, III ve IV

4. Aşağıdakilerden hangisi kamu borçlusu hakkında ihtiyati haciz uygulamasını gerektiren nedenler arasında yer almaz?

A) Borçlunun mallarını kaçırma olasılığının bulunması
B) Borçlunun kaçmış olması
C) Borçlunun borcunu ödemeye yetecek malvarlığının olmaması
D) Borçlunun mal bildiriminde bulunmaması
E) Borçlunun belli bir ikametgâhının olmaması

5. Aşağıdaki kamu alacaklarından hangileri 6183 sayılı AATUHK Kapsamına girmez?

A) Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli amme alacakları
B) Gecikme zammı, faiz gibi fer'i amme alacakları
C) İdarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğan alacakları
D) Kamu hizmetleri tatbikatından doğan alacakları
E) Kamu alacaklarının takip masrafları

6. 6183 sayılı AATUHK'a göre, aşağıdaki alacaklardan hangisi amme alacağı değildir?

A) Vergi, resim, harç
B) Ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı
C) Vergi cezası, para cezası
D) Sözleşmeden doğan alacaklar
E) Kamu hizmetinden doğan alacaklar

7. **6183 sayılı AATUHK'a göre, aşağıdaki amme alacaklarından hangileri asli kamu alacağı değildir?**

A) Vergi, resim, harç
B) Ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı
C) Vergi cezası
D) Para cezası
E) Gecikme zammı, faiz

8. **6183 sayılı AATUHK'a göre, aşağıdaki amme alacaklarından hangileri fer'i kamu alacağıdır?**

A) Vergi, resim, harç
B) Ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı
C) Vergi cezası
D) Para cezası
E) Gecikme zammı, faiz

9. **6183 sayılı AATUHK'a göre, takibata selahiyetli tahsil dairesi hangi dairedir?**

A) Alacaklı amme idaresinin mahalli tahsil dairesi
B) Alacaklı amme idaresinin herhangi bir tahsil dairesi
C) Borçlu amme idaresinin mahalli tahsil dairesi
D) Borçlu amme idaresinin herhangi bir tahsil dairesi
E) Alacaklı amme idaresinin merkezdeki tahsil dairesi

10. **6183 sayılı AATUHK'a göre, hilafına bir hüküm bulunmadıkça sürelerin hesaplanmasında ve tebliğlerin yapılmasında hangi kanun hükümleri uygulanır?**

A) Borçlar Kanunu
B) Türk Ticaret Kanunu
C) Vergi Usul Kanunu
D) Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
E) Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

11. **6183 sayılı AATUHK'a göre, aşağıdakilerden hangileri teminat olarak kabul edilemez?**

A) Para
B) Bankalar ve özel finans kurumlar tarafından verilen süreli teminat mektupları
C) Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetleri veya bu senetler yerine düzenlenen belgeler
D) Hükümetçe belli edilecek Milli esham ve tahvilat
E) İlgililer veya ilgililer lehine üçüncü şahıslar tarafından gösterilen ve alacaklı amme idarelerince haciz varakalarına müsteniden haczedilen menkul ve gayrimenkul mallar

12. **6183 sayılı AATUHK'a göre, ihtiyati haciz kimin kararıyla tatbik olunur?**

A) Danıştay
B) Vergi dairesi müdürü
C) Alacaklı amme idaresinin mahalli en büyük memuru
D) Anayasa Mahkemesi
E) Maliye Bakanı

13. **6183 sayılı AATUHK'a göre, haklarında ihtiyati haciz tatbik olunanlar haczin tatbiki, gıyapta yapılan hacizlerde haczin tebliği tarihinden itibaren kaç gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde ihtiyati haciz sebebine itiraz edebilirler?**

A) 7 gün
B) 10 gün
C) 15 gün
D) 30 gün
E) 60 gün

14. 6183 sayılı AATUHK'a göre, borçlu, menkul mallar hariç olmak üzere, ne gösterdiği takdirde ihtiyati haciz, haczi koyan merci tarafından kaldırılır?

A) Kefil
B) Teminat
C) Şahit
D) İspat
E) Delil

15. 6183 sayılı AATUHK'a göre, vergi dairesi müdürünün (vergi dairesi yetkisini haiz olarak kurulan ve faaliyete geçen vergi dairesi başkanlıklarında, ilgili grup müdürünün ve/veya müdürün) yazılı talebi üzerine defterdar ve/veya vergi dairesi başkanının mükellefin henüz tahakkuk etmemiş vergi ve resimlerinden Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilecek olanlarla bunların zam ve cezalarının derhal tahakkuk ettirilmesi hususunda verdiği yazılı emre ne denir?

A) İhtiyati haciz
B) Teminat
C) İhtiyati tahakkuk
D) Kefalet
E) Rüçhan hakkı

16. 6183 sayılı AATUHK'a göre, ihtiyati tahakkuk yoluyla tahakkuk eden vergi ve resimler ve bunların zam ve cezaları ne zaman tahsil olunur?

A) Derhal
B) 1 ay içinde
C) 30 gün içinde
D) Kanuni ödeme süresi içinde
E) 3 ay içinde

17. 6183 sayılı AATUHK'a göre, ihtiyati tahakkuk yoluyla tahakkuk eden vergi ve resimler ve bunların zam ve cezaları için ne zaman ihtiyati haciz tatbik olunur?

A) Derhal
B) 1 ay içinde
C) 30 gün içinde
D) Kanuni ödeme zamanı içinde
E) 3 ay içinde

18. 6183 sayılı AATUHK'a göre, ihtiyati tahakkuk amacıyla yapılan geçici takdirler, takdir komisyonları tarafından, talep tarihinden itibaren azami ne kadar süre içinde yapılır?

A) Derhal
B) 1 hafta içinde
C) 30 gün içinde
D) 45 gün içinde
E) 3 ay içinde

19. 6183 sayılı AATUHK'a göre, üçüncü şahıslar tarafından haczedilen mallar paraya çevrilmeden evvel o mal üzerine amme alacağı için de haciz konulursa bu alacak da hacze iştirak eder ve aralarında satış bedeli nasıl taksim olunur?

A) Garameten
B) Suhuleten
C) Bölünerek
D) Toplanarak
E) Çıkarılarak

20. 6183 sayılı AATUHK'a göre, limited şirketlerin amme borçlarından dolayı kimler takibe tabi olurlar?

A) Müdür
B) Müdür yardımcısı
C) Sermaye hisseleri oranında bütün ortaklar
D) Borcun tamamından bütün ortaklar
E) Sorumlu müdür

21. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme alacakları hususi kanunlarında belli edilen zamanlarda ödenir. Hususi kanunlarında ödeme zamanı tespit edilmemiş amme alacakları yapılacak tebliğden itibaren hangi süre içinde ödenir?

A) Derhal
B) 1 ay içinde
C) 10 gün içinde
D) 45 gün içinde
E) 7 gün içinde

22. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme alacağının vadesi günü hangi gündür?

A) Kanuni ödeme müddetinin son günü
B) Kanuni ödeme müddetinin ilk günü
C) Ayın son günü
D) Yılın son günü
E) Mali yılsonu

23. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme alacaklarında ödeme hangi belge karşılığı yapılır?

A) Senet
B) Fatura
C) Makbuz
D) Çek
E) Fiş

24. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut haczolunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla alacaklı amme idaresince vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası ve gecikme zammı alacakları kaç yılı geçmemek üzere ve faiz alınarak tecil olunabilir?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

25. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut haczolunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla alacaklı amme idaresince vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası ve gecikme zammı alacakları dışında kalan amme alacakları kaç yılı geçmemek üzere ve faiz alınarak tecil olunabilir?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

26. 6183 sayılı AATUHK'a göre, 28/04/2006 tarihinden itibaren aylık yüzde kaç tecil faizi uygulanır?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 2
C) Yüzde 3
D) Yüzde 4
E) Yüzde 5

27. 6183 sayılı AATUHK'a göre, tecil selahiyetini kullanacak ve bu selahiyeti devredecek olanlar devlete ait amme alacaklarında kimdir?

A) Maliye Bakanı
B) İlgili bakan
C) Vali
D) Belediye başkanı
E) Defterdar

28. 6183 sayılı AATUHK'a göre, tecil selahiyetini kullanacak ve bu selahiyeti devredecek olanlar il özel idarelerine ait amme alacaklarında kimdir?

A) Maliye Bakanı
B) İlgili bakan
C) Vali
D) Belediye başkanı
E) Defterdar

29. 6183 sayılı AATUHK'a göre, tecil selahiyetini kullanacak ve bu selahiyeti devredecek olanlar belediyelere ait amme alacaklarında kimdir?

A) Maliye Bakanı
B) İlgili bakan
C) Vali
D) Belediye başkanı
E) Defterdar

30. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme alacağının ödeme müddeti içinde ödenmeyen kısmına ve vergi ziyaı cezalarında vadenin bitim tarihinden itibaren her ay için ayrı ayrı yüzde kaç oranında gecikme zammı tatbik olunur, ay kesirlerine isabet eden gecikme zammı günlük olarak hesap edilir?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 2,5
C) Yüzde 2
D) Yüzde 4
E) Yüzde 5

31. 6183 sayılı AATUHK'a göre, mahkemeler tarafından verilen ve ceza mahiyetinde olan amme alacaklarında gecikme zammı oranı nasıl uygulanır?

A) Tam
B) Yarısı
C) İki kat
D) Üç kat
E) Uygulanmaz

32. 6183 sayılı AATUHK'a göre, vergi ziyaı cezaları dışındaki ve mahkemeler tarafından verilen ve ceza mahiyetinde olan amme alacakları dışındaki ceza mahiyetinde olan amme alacaklarına, usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarına gecikme zammı oranı nasıl uygulanır?

A) Tam
B) Yarısı
C) İki kat
D) Üç kat
E) Uygulanmaz

33. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme alacağını vadesinde ödemiyenlere, kaç gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir "ödeme emri" ile tebliğ olunur?

A) 1 gün
B) 3 gün
C) 7 gün
D) 10 gün
E) 15 gün

34. 6183 sayılı AATUHK'a göre, kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren kaç gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir?

A) 1 gün
B) 3 gün
C) 7 gün
D) 10 gün
E) 15 gün

35. 6183 sayılı AATUHK'a göre, ödeme emrine itirazında tamamen veya kısmen haksız çıkan borçludan, hakkındaki itirazın reddolunduğu miktardaki amme alacağı yüzde kaç zamla tahsil edilir?

A) Yüzde 1
B) Yüzde 2
C) Yüzde 3
D) Yüzde 10
E) Yüzde 15

36. 6183 sayılı AATUHK'a göre, amme alacağı, vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren kaç yıl içinde tahsil edilmezse zamanaşımına uğrar?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

37. 6183 sayılı AATUHK'a göre, aşağıdaki hallerden hangisinde tahsil zamanaşımı işlemez, durur?

I. Borçlunun yabancı memlekette bulunması
II. Borçlunun hileli iflas etmesi
III. Borçlunun terekesinin tasfiyesi dolayısıyla hakkında takibat yapılmasına imkan olmaması
IV. Mal bildirimi, mal edinme ve mal artmalarının bildirilmesi
V. Amme alacağının teminata bağlanması

A) Sadece III
B) I, II ve III
C) Sadece II ve I
D) II, III, IV
E) I,II,III,IV,V

38. 6183 sayılı AATUHK'a göre, doğal afetler yüzünden zarara maruz kalan varlıklarının ve mahsullerinin en az ne kadarını kaybedenler adına tahakkuk ettirilmiş ve afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili amme alacakları Bakanlar Kurulu kararıyle kısmen veya tamamen terkin olunur?

A) Üçte biri
B) Üçte ikisi
C) Dörtte biri
D) Beşte biri
E) Yarısı

yanıtlar

1. D	**11.** B	**21.** B	**31.** B
2. A	**12.** C	**22.** A	**32.** E
3. C	**13.** A	**23.** C	**33.** C
4. C	**14.** B	**24.** B	**34.** C
5. C	**15.** C	**25.** E	**35.** D
6. D	**16.** D	**26.** B	**36.** E
7. E	**17.** A	**27.** B	**37.** B
8. E	**18.** B	**28.** C	**38.** A
9. A	**19.** A	**29.** D	
10. C	**20.** C	**30.** B	

DEVLET BORÇLANMASI (İSTİKRAZ)

1 DEVLET BORÇLANMASININ TANIMI

Borçlanma veya istikraz, devletin kamu harcamalarını finanse etmek veya ekonomik ve sosyal alana müdahale etmek amacıyla başvurduğu bir kamu finasman aracıdır. Devlet doğrudan kredi alarak veya bono, tahvil gibi borçlanma senetleri ihraç ederek borçlanır. Borçlanma günümüzde vergiden sonra ikinci önemli kamu geliridir.

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre devlet borcu, Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığının borçlu sıfatı ile taraf olduğu ya da üstlendiği her türlü malî yükümlülükleri ifade eder.

2 KLASİK MALİ YAKLAŞIMA GÖRE BORÇLANMA

Devlet borçlanması sistematik olarak ilk defa 1710 yılında Charles Davenamt, 1752 yılında David Hume tarafından ele alınmıştır.

Klasik iktisatçılar ve klasik maliyeciler borçlanmayı zorunlu olmadıkça başvurulmaması gereken olağan üstü hallerde ve asgari düzeyde yapılması gereken bir fena olarak görmüşlerdir. Kamu kesiminin özel kesime göre verimsiz olduğunu savunan klasik maliyeciler, devletin borçlanma yoluyla ekonomiden çektiği fonların üretici alanlardan üretici olmayan alanlara kayacağını, ekonomide kaynak israfına yol açacağını ileri sürmüşlerdir.

Klasik maliyecilere göre borçlanma olağanüstü kamu geliridir. Devlet sadece savaş, doğal afet, verimli harcamaların (yatırımların) finansmanı gibi bugünkü nesiller kadar gelecek nesilleri de etkileyen olağan üstü durumlarda borçlanmaya gidebilir. Devlet cari giderlerini finanse etmek amacıyla borçlanmaya gidemez, cari harcamalar ancak vergi gelirleriyle finanse edilebilir.

Klasik maliye yaklaşımına göre borçlanmanın sadece fiskal (gelir sağlama) amacı olabilir, ekstra fiskal (ekonomik ve sosyal alana müdahale) amacı olamaz. Devlet borçlanmayı maliye politikası aracı olarak kullanıp ekonomiye müdahale edemez.

ÇIKMIŞ SORU ?

Devlet borçlanmasının kötü olduğu, zorunlu olmadıkça devletin borçlanmaya başvurmaması gerektiği, zorunluluk duyulması halinde ise asgari boyutta devlet borçlanmasına gidilmesinin uygun olacağı görüşü, aşağıdaki olaylardan hangisinden sonra terk edilmiştir?

A) 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması
B) 1929-1930 Dünya Ekonomik Krizi
C) 1973 Petrol Krizi
D) 1978 Petrol Krizi
E) Türkiye'deki Şubat 2001 Bankacılık Krizi

Yanıt (B)

KPSS - 2004

ÇIKMIŞ SORU

Devlet borçlanması suretiyle ekonomiden çekilen paranın üretici alanlardan çekilmiş ve üretici olmayan alanlara aktarılmış olacağını ve bu durumda devlet harcamalarının verimli olmayacağını ileri süren görüş aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yeni Keynesyen görüş
B) Sürekli gelir hipotezi
C) Klasik yaklaşım
D) Keynesyen görüş
E) Merkantilist görüş

Yanıt (C)

KPSS - 2004

3 MODERN (FONKSİYONEL) MALİ YAKLAŞIMA GÖRE BORÇLANMA

Keynezyen iktisatçılara ve fonksiyonel maliyecilere göre borçlanma normal kamu geliridir. 1929 ekonomik buhranından sonra başta Abba Lerner olmak üzere modern (fonksiyonel) maliyeciler tarafından borçlanma normal kamu geliri olarak görülmeye başlanmıştır. 1936 tarihli Keynes'in Para, Faiz ve İstihdamın Genel Teorisinin yaygınlaşmasıyla birlikte, ekonomideki talep yetersizliğini gidermede, enflasyonla ve işsizlikle mücadelede kullanılan açık bütçe politikasının sürdürülebilmesinin ana finansman kaynağı vergiyle birlikte borçlanma olmuştur.

Modern maliye yaklaşımına göre borçlanmanın hem fiskal (gelir sağlama), hem de ekstra fiskal (ekonomik ve sosyal alana müdahale) amacı vardır. Devlet borçlanmayı maliye politikası aracı olarak kullanıp ekonomiye müdahale edebilir.

4 GÜNÜMÜZDE BORÇLANMA

Günümüzde hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkeler bakımından borçlanma olağanüstü ve istisnai kamu geliri olmaktan çıkmış, normal ve sürekli kamu geliri niteliğine kavuşarak önemli bir finansman kaynağı olmuştur. Günümüzde borçlanma, devletin hem fiskal hem de ekstra fiskal amaçlarla kullandığı önemli bir maliye politikası aracıdır.

5 DEVLETİN BORÇLANMA AMAÇLARI

Devlet borçlanmasının fiskal ve ekstra fiskal olmak üzere iki temel amacı vardır:

i- Borçlanmanın fiskal amacı: Kamu harcamalarını finanse edecek geliri sağlamaktır.

ii- Borçlanmanın ekstra fiskal amacı: Devletin borçlanmayı maliye politikası aracı olarak kullanıp ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmesidir.

Klasik maliye yaklaşımına göre borçlanmanın tek amacı fiskal maçtır, yani olağanüstü harcamaların karşılanmasıdır. Olağanüstü harcama, her yıl tekerrür etmeyen, sağladığı faydalar uzun yıllara sirayet eden harcamalardır. Bu harcamaların hepsi vergiyle karşılanamadığı için borçlanılarak karşılanırlar.

Modern maliyeciler, klasik maliyecilerden farklı olarak devletin ekstra fiskal amaçla da borçlanabileceğini savunmuşlardır.

6 DEVLETİN BORÇLANMA NEDENLERİ

Günümüzün modern devletinin fonksiyonları giderek artmakta ve çeşitlenmektedir. Devletin artan fonksiyonları ek finansman ihtiyacı doğurmakta, devlette değişik mali, ekonomik, sosyal, askeri nedenlerle çok çeşitli kaynaklardan borçlanmaktadır.

Devletin borçlanmaya gitmesinin temel nedenleri şunlardır:

a) Borçlanmanın Mali Nedenleri

i- Bütçe döneminde ortaya çıkan öngörülememiş, olağanüstü hizmetlerin ve giderlerin finansmanında gelir idaresinin teknik yetersizliğe düşmesi

ii- Kamu açıklarının ve bütçe açıklarının finansmanı

iii- İtfanın (vadesi gelmiş borçların) finansmanı

iv- Maliye politikası aracı olarak kullanma

b) Borçlanmanın Ekonomik Nedenleri

i- Makro ekonomik istikrarın sağlanması

ii- Büyümenin ve kalkınmanın finansmanı

iii- Yatırım projelerinin finansmanı

iv- İstikrar programlarının finansmanı

v- Ekonomide likiditenin düzenlenmesi

vi- Tasarruf fonlarının yatırımlara kanalize edilmesi

vii- Kaynak tahsisinde etkinliğin sağlanması

viii- Dış açıkların finansmanı

c) Borçlanmanın Sosyal Nedenleri

i- Gelir dağılımında adaletin sağlanması

ii- Sosyal güvenlik açığının finansmanı, aktüeryal dengenin sağlanması

iii- Sağlıklı kentleşme ve sanayileşmenin finansmanı

iv- Nüfus yapısının değişmesi

d) Borçlanmanın Askeri Nedenleri

i- Savaş, doğal afetler gibi olağanüstü kamu harcamalarının finansmanı

ii- Güvenlik ve savunma giderlerinin finansmanı

7 BORÇLANMA İLE VERGİ ARASINDAKİ TEMEL FARKLAR

Borçlanma da, vergi de devletin harcamalarını finanse etmek için kullandığı kamu gelirleridir. Ancak kamu geliri olma ortak özelliği yanında borçlanma ile vergiler arasında aşağıdaki temel farklılıklar vardır:

i- Borçlanmanın faiz karşılığı vardır, vergi karşılıksızdır.

ii- Borçlanma geçici nitelikte bir kamu geliridir, vergi sürekli nitelikte kamu geliridir.

iii- Borçlanma genelde gönüllülük, ihtiyarilik, rıza esasına dayanır (cebri, zorunlu borçlar hariç) , vergi zorunluluk, cebrilik esasına dayanır.

iv- Nihailik ilkesi gereği vergi kesin kamu geliridir, geri ödemesi yoktur, borçlanma ise nihai kamu geliri değildir, vadesi geldiğinde ana parası geri ödenir. Vergi kesin, nihai, geri ödemesi olmayan zorunlu finansman biçimidir, borçlanma geri ödemesi olan, nihai olmayan bir finansman biçimidir.

v- Borçlanma tasarruflar üzerinden yapılır, vergi ödeme gücü üzerinden alınır.

vi- Vergi yükü genelde bugünkü nesiller tarafından taşınır, borçlanma yükü vadesine bağlı olarak hem bugünkü, hem gelecek nesiller tarafından hissedilebilir.

vii- Borçlanma belli hizmetlerin ve harcamaların karşılığıdır, verginin global karşılığı toplam kamu harcamalarıdır.

viii- Kanunilik ilkesi gereği vergilerde kanun dayanır, borçlanmada ise borç sözleşmesi esastır.

ix- Yıllık ilkesi gereği vergi yılda bir kere alınabilir, borçlanma ise ihtiyaç görüldükçe yapılabilir.

8 DEVLET BORÇLANMASI İLE ÖZEL BORÇLANMA ARASINDAKİ TEMEL FARKLAR

Devlet borçlanması ile özel borçlanma arasındaki temel farklar şunlardır:

i- Devlet kanuna dayanarak borçlanır, özel kesim serbestçe borçlanır.

ii- Devlet borçlanma senetleri kamu ihalelerinde para yerine teminat olarak kullanılabilir, özel sektör borçlanma senetleri teminat olarak kullanılamaz.

iii- Devlet kamu borç kağıtlarının getirileri için vergi imtiyazları, istisnalar tanıyabilir, özel sektör borç kağıtlarının getirileri için tanımaz.

iv- Devlet borçlandığı kişilere faiz dışında değişik avantajlar ve garantiler sağlayabilir, özel borçlanmada bu avantajlar ve getiriler yoktur.

v- Devlet gerektiğinde zorunlu, cebri veya yarı cebri borçlanmaya gidebilir, özel sektör gidemez.

vi- Devlet borçları özel borçlara göre genelde hem miktar olarak daha büyük, hem de vade olarak daha uzundur. Devlet ticari nitelikte olmayan program kredisi, proje kredisi, teknik yardım, borç erteleme kredisi, röfinansman kredisi gibi kalkınma kredileri alabilir.

vii- Devlet borcu reddetme, moratoryum ilan etme yetkisine sahiptir, özel borçların reddi mümkün değildir.

viii- Devlet borçlanması kamu hizmetlerinin finansmanı amacıyla yapılır, özel borçlanma özel ihtiyaçların finansmanı amacıyla yapılır.

9 BORÇLANMANIN TEMEL NİTELİKLERİ

Devlet borçlanmasının genelde beş temel niteliği vardır:

i- Rızaya dayanması (zorunlu borçlar hariç)
ii- Sözleşmeye bağlı olması
iii- Karşılığının bulunması
iv- Nihai olmaması
v- Borç alan tarafın Hazine Müsteşarlığı olması

10 BORÇLANMA YETKİSİNİN YASAL KAYNAKLARI

Hazine Müsteşarlığı bütçe dönemi kapsamındaki borçlanma yetkisini Bütçe Kanunundan alır. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun Denge başlığını taşıyan 3. maddesi "Ödenekler toplamı ile tahmini gelirler toplamı arasındaki fark, net borçlanma ile karşılanır" diyerek Hazineye bütçe açıklarının finansmanı için borçlanma yetkisi vermektedir.

Hazine, bütçe dönemini aşan uzun vadeli borçlanma yetkisini TBMM tarafından çıkarılacak borçlanma kanunlarından, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'dan, TC Merkez Bankası Kanunu'ndan, Bankalar Kanunu'ndan ve ilgili diğer kanunlardan alır.

11 BORÇLANMA KAPASİTESİNİ VE SINIRINI ETKİLEYEN TEMEL FAKTÖRLER

Devletin borçlanma kapasitesini ve sınırını etkileyen temel faktörler şunlardır:

i- Borçlanma faiz oranı
ii- Tasarruf oranı
iii- Borç servis oranı
iv- Kamu harcamalarındaki artış oranı
v- Vergi kapasitesi
vı Ulusal ve uluslar arası likidite hacmi
vii- Borç stokunun düzeyi
viii- Milli gelir düzeyi
ix- Kamu açıklarının düzeyi
x- Hazinenin kredibilitesi
xi- Ülke riski
xii- Makroekonomik durum

6- BORÇLARIN SINIFLANDIRMASI

Devlet borçları isteğe bağlı olup olmamasına, sürelerine, vadelerine, kaynaklarına (piyasalarına) göre üç farklı ayrıma tabi tutulur:

i- İste bağlı olup olmamasına göre borçlar: İhtiyari, cebri(zorunlu) ve yarı cebri (yarı zorunlu) borçlar
ii- Vadelerine göre borçlar: Kısa vadeli (dalgalı) ve uzun vadeli (konsolide) borçlar
iii- Kaynaklarına (piyasa uyruğuna) göre borçlar: İç ve dış borçlar

6.1 İSTE BAĞLI OLUP OLMAMASINA GÖRE BORÇLAR: CEBRİ(ZORUNLU), YARI CEBRİ (YARI ZORUNLU) VE İHTİYARİ (İSTEĞE BAĞLI, GÖNÜLLÜ) BORÇLAR

Borçlar isteğe bağlı olup olmamasına göre üçe ayrılır: Cebri, yarı cebri ve ihtiyari borçlar.

i- Cebri (Zorunlu) Borçlar

Cebri borç, devletin tek taraflı iradesiyle, cebri olarak (egemenlik yetkisini kullanarak) ve kendi belirlediği koşullarda borçlanmasıdır. Ancak devlet cebri borçlarda anapara ve faiz ödeme sorumluluğundan vazgeçmez.

Devlet tarafından belirlenmiş şartlarla ihraç edilen devlet tahvillerinin, belirlenmiş kişi ya da kurumlar tarafından satın alındığı borçlanma türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zorunlu borçlanma
B) İsteğe bağlı borçlanma
C) İhtiyari borçlanma
D) Uzun vadeli borçlanma
E) Kısa vadeli borçlanma

Yanıt (A)

KPSS - 2004

Zorlayıcı borçlanmalarda devlet zor kullandığı halde, bunların "borç" sayılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vergiye benzediği halde yasada borçlanma olarak tanımlanması
B) Devletin zor kullanarak sözleşmeye vergi değil, borç ibaresi eklemesi
C) Siyasal iradenin eğilimine bağlı olarak ödenip ödenmemesinin kesin olmaması
D) Zora dayanmasının ötesinde vade ve faiz oranının belirsiz olması
E) Zora dayansa da devletin anapara ve faizi ödeme sorumluluğundan vazgeçmemesi

Yanıt (E)

KPSS - 2006

Türkiye Cumhuriyeti Devleti de bazen cebri borçlanmaya başvurmuştur.

Devletin zorunlu borçlanmasına örnekler:

a) 1961 yılında başlanıp 1974 yılında sona erdirilen Tasarruf Bonosu uygulaması

b) Nisan 1988 tarihinde başlayıp Mayıs 2000'de sona eren Tasarrufu Teşvik Fonu kesintileri

c) Konut Edindirme Yardımı (KEY) kesintileri

d) Sosyal Güvenlik Kurumlarının gelirlerinin bir kısmını devlet borçlanma senedi olarak tutma zorunluluğu

Aşağıdakilerden hangisi zorunlu devlet borçlarından biridir?

A) Devletin savaş gibi zorunlu hallerde yaptığı borçlanma
B) Zor durumda kalan bir bankanın hazine bonosu satın alması
C) Sosyal güvenlik kuruluşlarının, fonlarının belirli bir oranı ile borç senedi satın almaları
D) Finansal aracılık yapan kurumların birincil piyasadan borç senedi satın alması
E) Bankaların ikincil piyasadan borç senedi satın alması

Yanıt (C)

KPSS - 2007

ii- Yarı Cebri (Yarı Zorunlu, Zorlayışlı) Borçlar

Devlete borç vermenin bir vatandaşlık vazifesi olduğu, herkesin milli savunmaya, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması gerektiği anlayışıyla kişilerden sosyal ve psikolojik baskı yoluyla devletin borç almasıdır.

iii- İhtiyari (İsteğe Bağlı, Gönüllü) Borçlar

Devletin karşılıklı rıza esasına göre tasarruf sahipleriyle yaptığı borç sözleşmesine dayanarak gerçekleştirdiği borçlanmadır. İhale yoluyla, bankalar veya borsa aracılığıyla borçlanma gibi.

6.2VADELERİNE GÖRE BORÇLAR: KISA VADELİ (DALGALI) VE UZUN VADELİ (KONSOLİDE) BORÇLAR

Vadelerine göre borçlar ikiye ayrılır:

i- Kısa vadeli (Dalgalı) borçlar: Vadesi 1 yıla kadar (364 güne kadar) veya daha kısa olan borçlardır.

ii- Uzun vadeli (Konsolide) borçlar: Vadesi 1 yıl (364 gün) ve daha uzun olan borçlardır.

Bazı kaynaklarda ayrıca kısa (0-1 yıl), orta (1-5 yıl) ve uzun (10 yıl ve üzeri) vadeli borçlar şeklinde üçlü bir sınıflandırma da yapılmaktadır. Ancak genel yaklaşım kısa ve uzun vadeli olmak üzere ikili sınıflandırmadır.

1- KISA VADELİ (DALGALI) BORÇLAR

Vadesi 1 yıla kadar (364 güne kadar) veya daha kısa olan borçlardır. Hazinenin nakit ihtiyacındaki değişmelere bağlı olarak sürekli dalgalandığından dalgalı borçlar da denir. Kısa vadeli borçlarda yükümlülük sürekli ve devamlı değildir.

ÇIKMIŞ SORU

Devlet borçlarının süreleri bakımından ayrımında, aşağıdakilerden hangisi "dalgalı borç" olarak kabul edilmektedir?

A) Akbank tarafından özel bir firmaya verilen 300.000 Euro değerinde 5 ay vadeli borç
B) İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin alacağına mahsuben İller Bankası'ndan çekilen 250.000 lira değerinde avans
C) Halk Bankası tarafından küçük esnafa verilen 250.000 lira değerindeki 18 ay vadeli kredi
D) Hazine Müsteşarlığı'nın özel bir kişiden aldığı 800.000 lira değerindeki 9 ay vadeli borç
E) Vakıfbank'tan özel bir firmaya verilen 750.000 Euro değerinde 13 ay vadeli teminat mektubu

Yanıt (D)

KPSS - 2004

HAZİNE BONOSU: 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre hazine bonosu, ihraç edildikleri tarih itibarıyla vadeleri bir yıldan kısa olan (364 güne kadar) Devlet iç borçlanma senetlerini ifade eder.

Devlet kısa vadeli borçlanmayı genellikle bono denen vadesi 1 yıla kadar (364 güne kadar) olan borçlanma senedi ihraç ederek yapar. Bonolar daha çok kısa vadeli fonların işlem gördüğü para piyasalarında işlem görür. Para piyasasında vade kısa, faiz haddi düşük, risk azdır.

Kısa vadeli borç senetlerine Hazine Bonosu denir. Bu borç senetleri nominal, itibari değerleri üzerinden değil, borçlanılan faiz haddi üzerinden iskonto edilerek, başa başın altında bir fiyatla satılır. Bu borç senetlerinin vadeleri geldiğinde ödeme nominal değer üzerinden yapılır.

Hazine bonolarının faiz kuponu yoktur, başa başın altında iskontolu ihraç yoluyla satıldıklarından bono alanlar ihraç primi elde ederler.

Kısa vadeli borçlar itfaya tabi (süreli) borçlar arasında yer almazlar. Bu borçlar vadeleri bakımından geçici nitelikte olduklarından ve ödendiğinde geriye bakiye bırakmadıklarından Hazine'nin Defteri kebirine kaydedilmezler.

ii- DEVLETİN KISA VADELİ BORÇLANMA (BONO İHRAÇ ETME) NEDENLERİ

Devletin bono ihraç ederek kısa vadeli borçlanmasının temel nedenleri şunlardır:

i- Bütçe açıklarının finansmanı, bütçe dengesinin sağlanması

ii- Zaman itibariyle denkleştirme (kamu gelirleri ile kamu giderleri arasındaki geçici dengesizlikleri giderme)

iii- Uzun vadeli borçlanmaya hazırlık

iv- Ekonomide likiditenin aşırı genişlemesi

v- Koşulların dalgalı borçlanmaya daha uygun olması

vi- Dezenflasyon

vii- Piyasa faiz oranlarının düşmesi

Kısa vadeli borçlar ve bonolar kısa vadeli nakit ve bütçe dengesizliklerini gidermek için kullanılırlar, yatırım projelerinin finansmanı amacıyla kullanılmazlar.

ii- KISA VADELİ BORÇLANMA KAYNAKLARI/ DALGALI BORÇ ÇEŞİTLERİ

Kısa vadeli borçlar iki gruba ayrılır: İç piyasa kaynaklarından edinilen İç dalgalı borçlar ve dış piyasa kaynaklarından edinilen dış dalgalı borçlar.

a) İç Dalgalı Borçların Kaynakları ve Türleri

Devletin yurtiçi mali piyasalardan sağlamış olduğu borçlardır. Kısa vadeli borçların genellikle büyük kısmı iç piyasadan toplanır.

İç dalgalı borçların ana kaynakları şunlardır:

i- Hazine bonoları
ii- Merkez Bankası avansları
iii- Emanet paralar
iv- Bankalar
v- Kurumsal yatırımcılar
vi- Gerçek kişiler

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi iç dalgalı borçlar kapsamında yer almaz?

A) Emanet paralar
B) Hazine bonoları
C) Finansman fonu
D) Hazine kefaletini haiz bonolar
E) Hazineye kısa vadeli avanslar

Yanıt (C)

KPSS - 2005

İç borçlanmaya giden Hazinenin gerçek kişilerden ve kurumlardan borçlanması ekonomide aynı daraltıcı etkiyi doğururken, Merkez Bankasından ve bankalardan borçlanması genişletici, enflasyonist etki yapar.

ÇIKMIŞ SORU

İç borçlarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Toplam tasarruflar sabitken devletin borçlanabilmesi ancak borçlanma faizinin piyasa faizinden dikkate değer biçimde yüksek olması ile mümkündür.
B) Faizler yüksekken kişiler tasarrufu tercih edeceklerinden azalan tüketim dolayısıyla toplam talep daralacaktır.
C) Toplam tasarruflar sabitken, devletin yüksek faizden borçlanması özel kesimin de faiz maliyetini artırır.
D) Devletin kurumlardan borçlanmasının daraltıcı etkisi, kişilerden borçlanmasının daraltıcı etkisinden daha azdır.
E) Kişi ve kurumlar devlete borç verirken, alternatif yatırım araçlarının getirisini dikkate alırlar.

Yanıt (D)

KPSS - 2008

i) Hazine Bonoları

Hazine kısa vadeli nakit ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kısa vadeli borç senetleri ihraç eder; kısa vadeli bu borç senetlerine hazine bonoları denir. Hazine bonoları en çok 363 gün vadeli olarak çıkarılırlar. Hazine bonolarının başlıca çeşitleri şunlardır.

- **Müteahhit Bonoları:** Müteahhitlere istihkaklarının bir kısmı karşılığında ilgili dairelerce verilen bonolar olup, bunlar yasanın verdiği yetkiye dayanılarak hazinece ihraç olunurlar. Iskonto ve reeskont mümkündür.
- **Kefalet Bonoları (Hazine kefaletine haiz bonolar):** Yasanın verdiği yetkiye dayanılarak ilgili idarelerce çıkarılırlar. Bu bonolara hazine kefil olur.
- **Garanti Bonoları:** Hazine'nin her milli piyango çekilişine ait ikramiye ve amortileri karşılayacak miktarda hazine bonosu düzenleyerek Merkez Bankasına verdiği bonolardır. Ödenecek Milli Piyango ikramiyeleri karşılığının özel yasaya göre Merkez Bankasında nakit veya hazine bonosu olarak bulundurulması gerekir. Bu bonoların vadesi genellikle 9 aydır.
- **Olağanüstü Hallerde Çıkarılacak Bonolar:** Olağanüstü hallerde ve savaş durumunda yurt savunmasına tahsis edilecek mallar için gerektiği zaman hazine bonosu verilebilir.

ii) Merkez Bankası Avansları

2001 yılında Merkez Bankası kanununda yapılan bir değişiklikle Hazinenin Merkez Bankasından avans kullanma olanağı ortadan kaldırılmıştır. Merkez Bankası Kanunu'nun 56. maddesi " Banka, Hazine ile kamu kurum ve kuruluşlarına avans veremez ve kredi açamaz. Hazine ile kamu kurum ve kuruluşlarının ihraç ettiği borçlanma araçlarını birincil piyasadan satın alamaz" olarak değiştirilmiştir. 2001 yılı öncesinde cari yıl genel bütçe ödenekleri toplamanın %15'ini geçmemek üzere Merkez Bankası Hazineye kısa vadeli avans hesabı açabilmekteydi. Avans miktarıyla uygulanacak faiz oranı Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankası arasında kararlaştırılmaktaydı.

ÇIKMIŞ SORU ?

Türkiye'de hazineye kısa vadeli avansı aşağıdakilerden hangisi açar?

A) Maliye Bakanlığı
B) Başbakan
C) TBMM
D) TCMB
E) Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı

Yanıt (D)

KPSS - 2002

iii) Emanet Paralar

Gerçek ve tüzel kişilerce geçici olarak hazineye yatırılan ya da hazineye bırakılmış olan paralardır. Bu paraların zilyedi devlet olduğu halde sahipleri gerçek veya tüzel kişilerdir.

Devlet emanet paraları hak sahipleri geri alıncaya kadar her hangi bir faiz ödemeden kullanır.

Emanet paraların başlıca iki çeşidi vardır: adi emanetler ve bütçe emanetleri.

- **Adi emanetler:** Kamu ihalelerine katılan kişilerden alınan en az yüzde 3 geçici teminatlar, yüzde 6 kesin teminatlar, temyiz depozitoları, bilirkişi ücretleri vb. gibi Hazineye geçici olarak yatırılan paralardır.
- **Bütçe emanetleri:** Yılı içinde verile emrine bağlandığı halde 31 Aralık tarihine kadar hak sahiplerine ödenmeyen paralar ve tutarlardır. Bütçe emanetleri hak sahibi parasını tahsil edinceye kadar Hazine tarafından faizsiz olarak kullanılmaktadır.

iv- Bankalar: Devlet bankalardan dalgalı borç temin edebilir. Bankaların portföyünün önemli bir kısmını Hazine bonoları ve tahviller oluşturur. Bankalardan yapılan borçlanma kaydi para yoluyla ekonomide enflasyonist etki yapar.

v- Kurumsal yatırımcılar: Mevduat toplama yetkisi olmayan aracı kurumlar, sigorta şirketleri, sosyal güvenlik kurumları gibi büyük tasarruf birikimi ve plasman fonu olan kurumlardır. Fonlarında önemli miktarda bono ve tahvil tutarlar.

vi- Gerçek kişiler: Devletin tasarruf sahibi gerçek kişilere bono satarak borçlanmasıdır. Gerçek kişiler hazine ihalelerine katılarak bono satın alabilirler.

a) Dış Dalgalı Borçların Kaynakları ve Türleri

Devletin yurtdışında bulunan mali piyasalardan veya uluslararası kuruluşlardan yapmış olduğu kısa vadeli istikrazlardır.

2 UZUN VADELİ (KONSOLİDE) BORÇLAR

Vadesi 1 yıl (364 gün) veya daha uzun olan borçlardır. Devletin uzun vadeli borç alabilmek için ihraç ettiği borç senetlerine tahvil denir. Tahviller daha çok uzun vadeli fonların işlem gördüğü sermaye piyasalarında işlem görür. Sermaye piyasasında vade uzun, faiz haddi yüksek, risk fazladır.

DEVLET TAHVİLİ: 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre devlet tahvili, İhraç edildikleri tarih itibarıyla bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet iç borçlanma senetlerini ifade eder.

Devlet tahvilleri tertipler halinde çıkarılır, her tertipte birden fazla seri bulunabilir. Devletin tertipler halinde ihraç ettiği tahviller büyük deftere "Defteri Kebire" kaydedilir.

Devlet tahvillerinin beraberinde getirdiği yükümlülükler süreklilik arz eder ve borçlar tamamen ödenmedikçe sona ermezler. Devlet tahvillerinin faiz kuponu vardır.

Uzun vadeli borçlara, tahkim edilmiş, dondurulmuş manasına gelen konsolide borçlar da denir.

Uzun vadeli borçlar ve tahviller, daha çok amortisman (turn over) süresi uzun olan büyük yatırım projelerinin finansmanı amacıyla kullanılır. Amaç yatırımın kendi getirisiyle finansman fonu oluşturup, borcun ana parasını ve faizini borçlanmaya gerek kalmadan ödeyebilmektir. Uzun vadeli borçlar hem iç, hem de dış piyasadan alınabilir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Uzun süreli borçlar prensip olarak hangi amaçla kullanılır?

A) Yatırım yapmak
B) Eski borçları ödemek
C) Borç faizlerini ödemek
D) Transfer harcamalarını finanse etmek
E) Cari harcamaları finanse etmek

Yanıt (A)

KPSS - 2002

ÇIKMIŞ SORU

Uzun vadeli borçlanmayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Uzun vadeli fonların arz ve talebi sermaye piyasalarında karşı karşıya gelir.
B) Uzun vadeli borçların normal kaynağı, piyasada uzun süreli yatırım fırsatları bekleyen tasarruflardır.
C) Uzun vadeli borçlanma Devlet tahvilleri ile yapılır.
D) Hazinenin nakit ihtiyacına göre artıp azaldıklarından uzun vadeli borçlara dalgalı borçlar da denir.
E) Uzun vadeli borçlar yatırım sermayelerinden oluşan borçlardır.

Yanıt (D)

KPSS - 2009

ÇIKMIŞ SORU

Devlet borçlarının vadesi açısından sınıflandırılmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Vadesi bir yıl ve daha az olan borçlara kısa vadeli borçlar denir.
B) Kısa vadeli borçlar miktar olarak sürekli değiştiğinden dalgalı borçlar olarak da adlandırılır.
C) Vadesi beş yıldan fazla olan borçlara uzun vadeli borçlar denir.
D) Uzun vadeli borçların tümü dış kaynaklardan elde edildiğinden dış borçlar olarak da adlandırılır.
E) Vadesi bir yıldan fazla, beş yıldan az olan borçlara orta vadeli borçlar denir.

Yanıt (D)

KPSS - 2009

2.1 UZUN VADELİ BORÇ TÜRLERİ

Uzun vadeli borçların iki türü vardır: Süreli borçlar ve süresiz borçlar.

a) Süresiz (Devamlı, Ebedi) Borçlar

Ebedi borçlar, borç sözleşmesinde itfa, geri ödeme tarihi belli olmayan, devletin kendisi için en uygun koşullar gerçekleştiğinde geri ödediği borçlardır. Devlet borç aldığı kişiye düzenli olarak ve piyasa faizinin üzerinde bir faiz öder, ancak borcun ana parasını dilediği zamanda itfa eder.

İhtiyari Amortisman: Süresiz borçlarda devletin dilediği tarihte borcunu itfa etmesine ihtiyari amortisman (ödeme, itfa) denir. Devamlı borçlar veya ebedi borçlar konsolide (Uzun vadeli) borçlar arasında yer alan büyük deftere kayıtlı borçlardan, ihraç tarihinde itfa tarihi öngörülmemiş borçlardır. Bu borçlanmada sözleşmede borcun ne zaman ödeneceğine ilişkin her hangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Devamlı borçlarda devlet borcunun itfa tarihini kendisi tespit etme yetkisini elinde tutar ve alacaklı, alacağının faizinden başka bir şey talep edemez.

b) Süreli (İtfaya Tabi) Borçlar

Süreli borçlar, borç sözleşmesinde itfa, geri ödeme tarihi belli olan borçlardır. Devlet borcun vade tarihi geldiğinde borcun anaparasını geri öder.

Kısa vadeli borçlar süreli borç kabul edilmez, uzun vadeli borçlar süreli borç kabul edilir.

Cebri Amortisman: Süreli borçlarda borç sözleşmesinde yazılı olan tarih veya bono ve tahvil gibi devlet borçlanma senetlerinin vade tarihi geldiğinde borcun itfasına zorunlu (cebri) itfa (ödeme, amortisman) denir.

Süreli borçlar yani itfaya tabi borçlar, borçlanmayı düzenleyen istikraz sözleşmesinde, borcun ana parasının ne zaman ödeneceğine ilişkin hüküm bulunan borçlanmadır. Bu borçlar da defteri kebire kaydedilmekte ve ödenecek zamanı kesin olarak belirtilmektedir. Bu borçların sözleşmede belirlenmiş olan tarihte ödenmemesi için ya yeni bir borç anlaşmasının yapılması ya da devletin konsolidasyona başvurması gerekmektedir. Bu yollara başvurulmaması halinde borcun vade tarihinde devlet tahvili sahiplerine ödenmesi gerekecektir.

6.3 KAYNAKLARINA (PİYASASINA UYRUĞUNA) GÖRE BORÇLAR: İÇ VE DIŞ BORÇLAR

Borçlar fon kaynağına ve piyasasına göre ikiye ayrılmaktadır: İç borçlar ve dış borçlar.

İç borç dış borç ayırımında kullanılan temel kriterler şunlardır: Piyasanın uyruğu kriteri, alacaklının uyruğu kriteri, borç olarak alınan paranın cinsi kriteri, yurt içi kaynak miktarını artırıp artırmadığı kriteri ve ekonomik etkileri kriteri.

a) Piyasasın uyruğu kriteri: İç piyasadan alınan borçlar iç borç, dış piyasadan alınan borçlar dış borçtur. Borcu verenlerin uyruğu ve borçlanılan paranın cinsi önemli değildir. İç borçta borçlanmanın milli piyasalardan yapılması; dış borçta ise borçlanmanın dış ülkelerin mali piyasalarından yapılması gerekli ve yeterli şarttır. Bir ülkenin milli piyasasına, o ülkenin kendi milli parası yerine başka bir devletin parası, döviz cinsinden devletin tahvil ihraç etmesi, borçlanmanın iç borçlanma olmasına mani değildir. Hazinenin Türkiye piyasasında ABD Doları üzerinden tahvil ihraç ederek yapacağı borçlanma iç borçlanma olacaktır. Hazinenin Japonya'ya TL üzerinden tahvil ihraç etmesi durumunda bu borçlanma dış borçlanma olacaktır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Borcun sağlandığı piyasanın uyruğu kriterine göre, aşağıdakilerden hangisi devletin iç borcu sayılmaktadır?

A) Dünya Bankası'ndan hibe olarak alınan borç
B) İngiltere'de faaliyet gösteren bir Türk bankasından TL cinsinden alınan borç
C) Amerika'da faaliyet gösteren bir Türk bankasından TL cinsinden alınan borç
D) Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı bir bankadan TL cinsinden alınan borç
E) Londra Borsası'nda sunulan tahvillerin satılması yoluyla alınan borç

Yanıt (D)

KPSS - 2004

b) Alacaklının uyruğu kriteri: Borç verenler Türk vatandaşıysa iç borç, yabancı ülke vatandaşıysa dış borçtur. Bu kriterde önemli olan borcu veren alacaklının uyruğudur. Borçlanılan piyasanın uyruğu ve borçlanılan paranın cinsi önemli değildir.

c) Borç olarak alınan paranın cinsi kriteri: TL cinsinden borçlar iç borç, döviz cinsinden borçlar dış borçtur. Bu kritere göre devletin hangi para cinsinden borçlandığı önemlidir, borçlanılan piyasanın ve alacaklının uyruğu önemli değildir.

d) Borçlanmanın yurtiçi kaynak miktarını artırıp artırmadığı kriteri: Genellikle iç borçlar iç tasarruflara dayanır, iç borçlanma yurt içi kaynak miktarını artırmaz, sadece kaynakların kamu kesimi tarafından daha fazla, özel kesim tarafından daha az kullanımına yol açar. Dış borçlanma ise genellikle dış tasarruflara dayanır, ekonomide kullanılacak toplam kaynak miktarını artırır, ancak yurtiçi tasarrufları artırmaz.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi dış borçların ekonomide yarattığı doğrudan etkilerden biri olamaz?

A) Yurt içi tasarruflarda artış olması
B) Zorunlu yatırımların gerçekleşme şansının artması
C) İthal edilen makine ve benzeri üretim malları dolayısıyla üretimin çeşitlenmesi
D) Ek yatırımlar sonucu ortaya çıkan hızlandıran etkisiyle ekonomide genişleme meydana gelmesi
E) Ödemeler dengesinde rahatlama sağlanması

Yanıt (A)

KPSS - 2007

e) Borçlanmanın ekonomik etkileri kriteri: İç borçlanma ekonomide daraltıcı etki yaparken, dış borçlanma ekonomide genişletici etki yapar. Enflasyonist ortamlarda iç borçlanmaya, deflasyonist ortamlarda dış borçlanmaya gidilmesi gerekir.

Dış borçlanma, borcun alımı halinde satın alma gücünü arttırdığı için GSMH'ya olumlu etki yaptığı halde, geri ödenmesinde satın alma gücünü düşürdüğünden olumsuz etki yapmaktadır. Diğer yandan dış borç girişi ödemeler dengesini olumlu etkilerken, dış borcun itfası ödemeler dengesini olumsuz etkiler.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi dış borçların olumsuz etkileri arasında yer almaz?

A) Dış borçların itfa edilmesinin ödemeler dengesinde fazla yaratarak enflasyona neden olması
B) Dış borçla sağlanan gelirin belirli bir plan çerçevesinde kullanılmaması halinde, uzun dönemde ekonomi üzerinde yük oluşturması
C) Dışa bağımlılığın artmasıyla beraber yabancı sermaye egemenliğinin artması
D) Ülke içinde israf riski yaratması
E) Yeterli ithalat için kullanılmayan dış borçların enflasyonist etki yaratması

Yanıt (A)

KPSS - 2006

A) İÇ BORÇ TÜRLERİ

Devletin iç piyasadan elde ettiği iç borç türleri şunlardır:

i- Hazine bonoları
ii- Devlet tahvilleri
iii- Merkez Bankası avansları
iv- Emanet paralar

İç Borcun Kaynakları:

i- Merkez Bankası

ii- Bankalar

iii- Şirketler ve kurumsal yatırımcılar

iv- Gerçek kişiler ve hanehalkları

B) DIŞ BORÇ TÜRLERİ

Dış borçlar aşağıdaki türlere ayrılır: Kalkınma kredileri, teknik yardımlar, hibe şeklinde olmayan bağışlar ve askeri yardımlar olmak üzere başlıca dört türe ayrılmaktadır.

a) KALKINMA KREDİLERİ

Ekonomik kalkınmanın finansmanı amacıyla alınan dış borçlardır. Yurt dışı piyasalardan elde edilen bu borçlarla ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek amaçlanmaktadır.

Kalkınma kredileri kaynaklarına ve niteliklerine göre aşağıdaki gruplara ayrılır: Proje kredileri, program kredileri, bağlı krediler, serbest krediler, ihracat ve ithalat kredileri, borç erteleme kredileri, röfinansman kredileri.

Kalkınma Kredisi Kullandıran Uluslar arası Kuruluşlar

IMF üye ülkelere program kredisi kullandırırken Dünya Bankası hem kamu, hem de özel sektöre proje kredisi kullandırmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü ise hiç kredi kullandırmamaktadır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi dış borç için başvurulabilecek uluslararası kredi kuruluşlarından biri değildir?

A) Dünya Bankası Grubu
B) Uluslararası Para Fonu
C) Avrupa Yatırım Bankası
D) Asya Kalkınma Bankası
E) Dünya Ticaret Örgütü

Yanıt (E)

KPSS - 2008

i- Proje Kredileri

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre proje kredileri, projelerin gerçekleşmesi için herhangi bir dış finansman kaynağından sağlanan finansman imkânını ifade eder.

749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre proje, yıllık yatırım programlarında yer alan projeler, milli savunma projeleri ile yap-işlet-devret, yap-işlet, işletme hakkı devri ve benzeri finansman modelleri çerçevesinde gerçekleştirilen projeleri ifade eder.

Proje Kredileri, Kalkınma projelerinin finansmanı amacıyla devletin kullandığı dış borçlardır. Proje Kredisi, ekonomik kalkınmaya ilişkin belli bir projenin gerçekleştirilmesi gerekçe gösterilerek alınan ve yalnızca bu projenin gerçekleştirilmesinde kullanılabilen kredi türüdür.

Dünyada proje kredisi veren en temel kuruluş Dünya Bankasıdır. Türkiye Avrupa Yatırım Bankası, Asya Yatırım Bankası ve İslam Kalkınma Bankasından da proje kredisi kullanmaktadır.

ii- Program Kredileri

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre program kredileri, Hazine Müsteşarlığı tarafından ülkenin makro ekonomik programları çerçevesinde, doğrudan veya Hazine garantisi altında, kamunun finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla herhangi bir dış finansman kaynağından sağlanan finansman imkânını ifade eder.

İstikrar programlarının finansmanı amacıyla devletin IMF (Uluslar arası Para Fonu) den aldığı dış borçlar da program kredisidir. IMF kredileri SDR (özel çekme hakkı) denen IMF kaydi parası cinsinden kullandırılır. IMF kredisi koşullu kredidir, çünkü stand-by anlaşması imzalanmadan ve istikrar programı anlaşmaya uygun biçimde uyglanmadan kredi kullandırılmaz.

IMF tarafından gelişmekte olan ülkelere yapılan finansal desteğin "koşula bağlı" olması ne demektir?

A) Desteği alacak ülkenin uluslararası finansal kuruluşlara üye olması
B) Desteği alacak ülkenin kabul edilebilir bir istikrar programı izleme zorunluluğu
C) Alınan finansal desteğin üç yıl içerisinde geri ödenme zorunluluğu
D) Desteği alacak ülkenin ekonomik durum raporlarının uluslararası kuruluşlar tarafından onaylanması zorunluluğu
E) Desteği alacak ülkenin IMF ile anlaşmadan önce uygulayacağı programı Dünya Bankasına onaylatması koşulu

Yanıt (B)

KPSS - 2007

Türkiye bugüne kadar 19 kere IMF ile standby anlaşması imzalamıştır. Sonuncu standby anlaşması üç yıllık olup Mayıs 2008 tarihinde sona ermiştir. IMF program kredisi kullanmak için önce Hazineden sorumlu Devlet Bakanının ve Merkez Bankası Başkanının imzaladığı Niyet Mektubunun IMF'ye verilmesi, sonra da koşulluluk gereği performans kriterlerinin yerine getirilmesi gerekir. Performans kriterlerinin yerine getirildiği gözden geçirme sonucu tespit edildiğinde kredi serbest bırakılır.

iii- Bağlı Krediler

Kullanımı belli koşullara bağlanmış olan dış borçlardır. Kredi veren ülkenin verilen paranın nereye harcanacağı konusunda şart koştuğu kredidir.

Üç tür bağlı kredi vardır:

a) Ülkeye (orijinde) bağlı kredi: Alacaklı ülke tarafından kredinin harcanacağı ülkenin belirtildiği kredidir. Kredi belirtilen ülke dışında kullanılamaz.

Finansmanın, alacaklı ülke içinde kullanılmak koşuluyla sağlandığı kredilere ne ad verilir?

A) Orijinde bağlı krediler
B) Satıcı kredileri
C) Proje kredileri
D) Ülkeye ve mala bağlı krediler
E) Program kredileri

Yanıt (A)

KPSS - 2005

b) Mala bağlı kredi: Kullanımı belli mal türüyle kısıtlanmış kredi türüdür. Kredi talep eden ülkeye kredi veren ülkenin bu kredi kanalıyla elde edilen finansman kaynağının kendi ülkesinden belli bir mal veya hizmet alımına kayıtladığı kredi türüdür.

c) Mala ve ülkeye bağlı kredi: Kredinin kullanılacağı ülkenin ve malların birlikte belirlendiği kredi türüdür.

iv- Serbest Krediler

Kullanımı ne ülke ne de mal koşuluyla kısıtlanmamış dış kredidir. Serbest Kredi, kredi veren ülkenin vermiş olduğu krediyi her hangi mal veya hizmete kayıtlamadığı kredi türüdür. Krediyi alan ülke elde etmiş olduğu bu finansman kaynağını istediği gibi kullanma hakkına sahip bulunmaktadır.

v- İhracat-İthalat (Exim) Kredisi

İhracat ve ithalatın finansmanı amacıyla kullanılan dış kredilerdir.

İhracat Kredisi, ihracat yapacak olan ülke firmalarının ihtiyacı olan finansman ihtiyaçlarının giderilmesinde kullanılacak olan kredilerdir. Bu tür krediler genellikle ülke Eximbankları aracılığıyla sağlanmaktadır.

İthalat Kredisi, ekonomik gelişme için gerekli olan ithalatın gerçekleştirilmesi için gerekli olan finansman ihtiyacının giderilmesinde kullanılan kredi türüdür.

vi- Borç Erteleme Kredisi

Vadesi gelen borcun vadesinin uzatılması (temdit) amacıyla kullanılan dış kredidir. Borç Erteleme Kredisi, vadesi dolan bir borcun ödenmesinin, ilk kredi faizine kıyasla düşük bir faiz oranı karşılığı, daha sonraki yıllara ertelenmesine borç ertelemesi denir. Borç ertelenmesinde, süresi gelen taksitlerin ödenmeyerek tecili yapılmaktadır.

vii-Röfinansman Kredisi

Vadesi gelen borcun kapatılması amacıyla kullanılan yeni bir dış borçtur, Kredi eski borcu sona erdirir, yeni borç başlar. Süresi dolan bir borcun ödenmesi gayesiyle aynı miktarda yeni bir kredi açılır. Borçlar hukukundaki tecdit (yenileme) işlemi gibi süresi gelen ve ödenmesi gereken borç, alacaklı ülkece yapılan yeni bir finansman ile ödenmekte ve bu yeni finansman yeni bir borç sayılmaktadır.

b) TEKNİK YARDIMLAR

Teknoloji ürünü ithalatının finansmanı amacıyla kullanılan dış borçtur. Gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere yapılan teknolojik bilgi aktarımının sağlanması amacıyla verilen kredilerdir. Bu tür kredinin kullanılmasını bizzat krediyi veren ülkenin teknik yardımı yapacak olan kuruluşu kullanmakta fakat kredinin ödenmesini teknik yardımı alan ülke yapmaktadır.

c) DIŞ YARDIMLAR

Gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere yapmış oldukları yardımlardır. Bu yardımlar piyasa değerinden daha düşük değerlerle gelişmiş ülkeler tarafından gelişmekte olan ülkelere satılmaktadır. Ayrıca bu satış genellikle gelişmekte olan ülkenin para birimi üzerinden yapılır ve o ülkede bir hesaba yatırılır. Gelişmiş ülkeler bu hesaplardaki paraları gelişmekte olan ülkedeki harcamalarını finanse etmek için kullanmaktadır.

d) Sendikasyon Kredisi

Kredi notu düşük olan devletlere, kredi riskini paylaşmak amacıyla bir bankanın liderliğinde iki veya daha fazla banka tarafından ortaklaşa verilen kredidir. Sendikasyon kredileri için bu işi yürütecek bir lider banka grubu oluşturulmakta, kredinin en büyük kısmını genel olarak lider banka taahhüt etmektedir. Krediye uygulanacak olan faiz, liborun üzerine bir marj eklenerek belirlenmektedir.

Borç talep eden devletlerin, ulusal ve özellikle de uluslararası piyasadan borç istemlerini birden fazla borç veren ülke veya finans kurumunun bir araya gelerek istemini karşıladıkları kredi türüdür.

Konsorsiyum: Konsorsiyumun ana amacı borçlu ülke ile alacaklı ülkeleri zaman zaman bir araya getirmek ve alacaklılara borçlu ülkenin ekonomik ve sosyal durumu ile ilgili güvenilir bilgiler sağlamaktır. Her yıl borç isteyen ülkenin yatırım programını üyelere açıklar; onların sorularını cevaplandırır. Bundan sonra üye ülkeler hangi yatırımları finanse edebileceklerini araştırır ve kararlaştırır. Borç sözleşmesi borç alan ülke ile borç veren ülke arasında karşılıklı olarak imzalanır. Yani konsorsiyum, borç almak isteyen ülke ile borç vermek isteyen ülkeyi karşı karşıya getirerek borç ilişkisini oluşturur.

e) Sekuritizasyon Kredisi

Teminat verilerek alınan dış kredilerdir. Seküritizasyon kredisi, banka portföyünde yer alan araçların gelecekte sağlayacağı nakit akımlarının teminat gösterilerek yurt dışından sağlanan fonları ifade etmektedir.

Başka bir ifadeyle, seküritizasyon, krediyi menkul kıymetleştirerek fonlama anlamına gelmektedir. Bu sistemde, bankalar verdikleri krediyi teminat olarak gösterip menkul kıymet ihraç emektedir. Kredinin finansmanı, menkul kıymet ihraç ederek sağlanan gelirle sağlanmaktadır.

f) Ariyere Borçlar

Özel sektörün yaptığı ithalatın döviz karşılığını Merkez Bankasına yatırdığı halde, Banka'nın döviz kıtlığı nedeniyle biriktirdiği, transfer edemediği, dolayısıyla da devletin dış borcuna dönüştüğü ithalatçıların döviz borçlarıdır. Ticari ilişkiden doğmasına rağmen borçların borç anlaşmalarıyla faizli devlet borcu haline getirilmesidir. 1989 öncesi dönemde döviz kullanımının ve transferinin yasak olduğu dönemde sık rastlanan bir problemdir. 1989 sonrası dönemde ortadan kalkmıştır.

7 BORÇLANMA TEKNİĞİ

Devlet değişik borçlanma teknikleri kullanarak borçlanmaktadır. Ancak borçlanma tekniklerini iki ana gruba ayırabiliriz:

i- Doğrudan borçlanma

Devletin her hangi bir borç senedi ihraç etmeden doğrudan borç, kredi almasıdır. IMF, Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası Kredileri gibi. Devletin bankaların Merkez Bankası nezdinde tuttuğu zorunlu karşılıkları borçlanması gibi.

ii- Borçlanma senedi ihraç ederek borçlanma

Devletin bono, tahvil gibi borç senetleri ihraç ederek borçlanmasıdır. Bono ve tahvilin ortak özelliği ikisi de devlet borçlanma senedidir.

Bonolar kısa vadeli (363 gün ve altı) borç senedidir, faiz kuponu yoktur, başa başın altında bir fiyattan iskontolu olarak satılır, bono alanlar ihraç primi elde eder. Bonolar itfaya tabi olmayan borç olup Hazinenin defteri kebirine kaydedilmezler.

Tahviller uzun vadeli (364 gün ve üzeri) borç senedidir, faiz kupunu vardır, itfaya tabi borç olup Hazinenin defteri kebirine kaydedilir.

1 HAZİNE BONOLARI VE DEVLET TAHVİLLERİNİN İHRACI

Devlet, bono ve tahvilleri aşağıda belirtilen dört yönteme göre ihraç etmektedir.

i- Doğrudan Halka Arz Yöntemi

Devletin hiçbir aracıya başvurmadan, kendi sermayesini, araçlarını ve insan unsurlarını kullanarak devlet tahvillerini kendisinin halka arz etmesi, tasarruf sahiplerine doğrudan satmasıdır.

ii- Bankalar Aracılığıyla Satış Yöntemi

Devletin doğrudan tasarruf sahiplerine satış yapmadığı, bankaları aracı kurum olarak kullanarak bankalar aracılığıyla devlet tahvillerini arz ettiği yöntemdir. Bankalar halka arz etmiş oldukları devlet tahvilleri üzerinden belli bir komisyon karşılığında bu satışı gerçekleştirirler.

iii- Borsada Satış Yöntemi

Devletin tahvilleri sermaye piyasasına, ülkemizde İstanbul Menkul Kıymetler Borsasına kote ettirerek borsa aracılığıyla tahvilleri satmasıdır. Tahviller menkul kıymet olmaları nedeniyle, ülkede kurulu bulunan menkul kıymetler borsasına kaydedilerek satışlarının gerçekleştirilmesidir.

iv- İhale (Müzayede) ile Satış Yöntemi

Hazinenin önceden açıkladığı ihale takvimine göre ihaleye çıkıp tasarruf sahiplerinden teklif toplayarak tahvilleri satmasıdır. Devlet tarafından borçlanılmak istenen tahmini bedelin belli bir süre önce halka duyurulmasından sonra, borç vermek isteyen istekliler arasında yapılan müzayede ile devletin borçlanmayı gerçekleştirmesidir.

2 BORÇLANMANIN ŞEKİLSEL ÖZELLİKLERİ

Borçlanmanın şekilsel özellikleri şunlardır: Borçlanmanın tahvilli mi tahvilsiz mi yapıldığı, tahvilin küpür büyüklüğü, borcun tarafları, borcun adı, borcun miktarı. Faiz borçlanmanın ana çıkarı olup şekilsel özelliklerinden biri değildir.

i- Tahvilli – Tahvilsiz Borçlanma

Tahvilsiz borçlanma yalnızca kaynağı belli olan borçlarda tatbik edilmeyebilir. Ancak halka arz edilecek borçlanmalarda mutlaka tahvil çıkarılması gerekmektedir. Tahvilli borçlanmada üç tür tahvil bulunmaktadır. Bunlar, isme yazılı tahviller, hamiline yazılı tahviller ve hem isme hem hamiline yazılı tahvillerdir.

ii- Küpür (Kesit) Büyüklüğü

Tahvillerin küpürü denince çıkarılan tahvillerin üzerinde yazılı olan itibari (nominal) değeri anlaşılmaktadır. Küpürlerin küçük veya büyük olmasının nedeni küçük tasarruf sahiplerine borçlanılıp borçlanılmadığına göre değişmektedir.

III- Borçlanmada Taraflar

Devlet borcundan bahsedebilmek için borç alan tarafın muhakkak devlet olması gerekir. Borçlanmada taraflar bir tarafta devlet diğer tarafta ise tasarruf ve sermaye sahibi kişi, kuruluş ve devletlerdir. Devletler borçlanma kararını genellikle parlamentolarından alacakları izinle (kanunla) yapabilmektedirler.

iv- Borçlanmanın Adı

Tahviller genellikle belli bir isimle piyasaya çıkarılmaktadırlar. Bunun nedeni ise borç verecek olan kişilerin bu borçla ne yapılacağına ilişkin bir fikir edinmeleridir. Milli Savunma İstikrazı, Kalkınma İstikrazı gibi.

v- Borçlanmanın Miktarı

Borç sözleşmesiyle devletin borçlanmak istediği borç miktarının borçlanma sözleşmesinde belirtilmesidir.

3 DEVLET TAHVİLİ SATIN ALANLARA TANINAN AVANTAJLAR

Özel kesim tahvillerine anaparaya ek olarak sadece faiz verilirken, kamu kesimi tahvillerini satın alanlara faizin dışında bazı avantajlar sağlanmaktadır.

3.1 BORÇLANMANIN ANA AVANTAJI: FAİZ

Tahvilin alacaklıya sağladığı ana çıkar faizdir. Borçlanma faizi günümüzde ihale usulüyle piyasalar tarafından belirlenmektedir. Ancak, devlet tahvillerini daha cazip hale getirmek için devlet bu faiz oranını piyasaya göre daha da yukarılara çekebilir. Bu durumda, kişiler salt devlet tahvili satın almalarından dolayı ek bir faiz geliri elde etmektedirler.

Borcun vadesi ile faizi arasında doğru orantı vardır, vade uzadıkça faiz de artar. Uzun vadeli borçlanmada faiz oranı kısa vadeli borçlanmaya göre daha yüksektir. Bunun başlıca nedeni, uzun vadeli senetlerin likiditelerinin kısa vadeli senetlere göre daha az olması, alacaklının uzun bir süre likiditeden vazgeçmesi karşılığı daha yüksek bir bedel talep etmesi, vade uzadıkça risk priminin artmasıdır.

Borcun veya Tahvilin Faizini Etkileyen Temel faktörler:

A. Borcun vadesi
B. Hazinenin kredibilitesi
C. Ülke riski
D. Uluslar arası konjonktür
E. Devletin mali durumu
F. yatırımcıların bekleyişleri

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi devlet borçlanmasında faiz oranını etkileyen faktörlerden biri değildir?

A) Tahvillerin süresi
B) Devlete duyulan güven
C) Devletin paraya olan ihtiyacının şiddeti
D) Vatandaşların psikolojik durumları
E) Tahvillerin isme yazılı olması

Yanıt (E)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi tahvillerin faiz oranını etkile¬yen faktörlerden biri değildir?

A) Tahvillerin süresi
B) Devletin paraya olan ihtiyacı
C) Devlete duyulan güven
D) Vatandaşın psikolojik durumu
E) Tahvillerin borsada satışı

Yanıt (E)

KPSS - 2002

Borcun Karşılığının Kaybolduğu Durumlar

Aşağıdaki durumlarda borcun anaparası ve faizi eriyerek borçlanmada karşılık kaybolabilir:

i- Piyasa faizlerinden daha düşük oranlarda borç senedi ihracı

ii- Çok yüksek enflasyon ortamında para sisteminin çökmesi sonucunda reel değeri sıfırlanmış yerli para ile borçların ödenmesi

iii- Devlet borçlanma senetlerinin daha düşük faizli ve daha uzun vadeli senetlerle değiştirilerek tasarruf sahiplerinin kısmen kayba uğratılması

iv- Nominal faizlerin enflasyon oranından daha düşük olması hâlinde, borç anaparasının bir miktar değer kaybetmesi sonucunda ortaya çıkan karşılığın kısmi azalması.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerin hangisinde borçlanmada karşılığın kaybolması söz konusu değildir?

A) Borçlanmadan elde edilen gelirlerin verimsiz yatırımlara harcanarak israf edilmesi
B) Çok yüksek enflasyon ortamında para sisteminin çökmesi sonucunda reel değeri sıfırlanmış yerli para ile borçların ödenmesi
C) Nominal faizlerin enflasyon oranından daha düşük olması hâlinde, borç anaparasının bir miktar değer kaybetmesi sonucunda ortaya çıkan karşılığın kısmi azalması
D) Devlet borçlanma senetlerinin daha düşük faizli ve daha uzun vadeli senetlerle değiştirilerek tasarruf sahiplerinin kısmen kayba uğratılması
E) Olağanüstü dönemlerde bazı propaganda yöntemleri ile piyasa faizlerinden daha düşük oranlarda borç senedi ihracı

Yanıt (E)

KPSS - 2009

Tahvil alanlar için önemli olan nominal faiz değil, enflasyondan arındırılmış olan reel faizdir. Reel (gerçek) faiz, nominal faizden enflasyon oranı çıkarılarak bulunur. Örneğin 2009 Ekiminde Hazine'nin ödediği yıllık nominal faiz yaklaşık yüzde 8, enflasyon oranı yaklaşık yüzde 6 olduğuna göre, tahvil sahibinin aldığı reel faiz yüzde 2'dir.

Reel (gerçek) faiz = Nominal faiz – enflasyon oranı

Yıllık enflasyon oranı %25'ken nominal değeri 100 TL olan bir tahvilin başabaşın altında bir fiyatla 80 TL'ye %4 yıllık faiz ile ihraç edilmesi halinde gerçek faiz oranı yüzde kaçtır?

A) 4 B) 5 C) 25 D) 29 E) 30

Yanıt (B)

KPSS - 2006

Tasarruf sahibinin tahvil için koyduğu sermaye miktarı 80 TL'dir. 20 TL ihraç primi ve 4 TL faiz olmak üzere toplam 24TL getiri elde etmektedir. 80 TL'de 24 TL getiri yüzde 30 nominal faize tekabül etmektedir. Enflasyon oranı yüzde 25 olduğuna göre gerçek faiz yüzde 5'e eşittir.

3.2 BORÇLANMANIN İKİNCİ DERECEDEKİ (YAN) AVANTAJLARI

Tasarruf sahipleri devlete verdikleri borç karşılığında faiz yanında aşağıdaki ikincil avantajları da elde ederler: İhraç primi, itfa primi, ikramiyeli ihraç, vergi imtiyazı, hukuki imtiyazlar, teminat olarak kullanılması.

a) Başa başın Altında İhraç ve İhraç Primi

Genellikle bonolar faiz kuponu olmadığı için iskontolu fiyatla başa başın altında ihraç edilirler. Devlet tahvillerinin nominal değerinin altında bir değerle satılmasına başa başın altında ihraç denir. başa başın altında ihraç sonucunda faiz artacağı için tahvile olan talep artar. İskontolu fiyatla satılan bonoların veya tahvillerin anaparalarının geri ödenmesinde devlet kağıdın kupür büyüklüğünü, nominal değerini esas alır. Nominal değerle iskontolu fiyat arasındaki fark ihraç primidir. Tahvil sahipleri faiz kuponunda yazılı olan faize ek olarak ihraç primi de elde ederler. Ancak bono sahipleri sadece ihraç primi elde ederler.

Devlet tahvillerinin nominal değerinin altında bir değerle satılmasına ne ad verilir?

A) Konversiyon
B) Primli ihraç
C) İskontolu ihraç
D) İmtiyazlı ihraç
E) Başa başın altında ihraç

Yanıt (E)

KPSS - 2009

b) İtfa Primi

Tahvillerin anaparalarının geri ödenmesinde devletin, başabaştan ihraç edilen tahvile daha yüksek ödemede bulunmasıdır. İtfaya esas alınan fiyatla tahvilin nominal değeri arasındaki fark itfa primidir. Tahvil sahipleri faiz kuponunda yazılı olan faize ek olarak itfa primi de elde ederler.

Devlet tahvilinin primli ihraç edilmesi ne demektir?

A) Başabaşın altında satılan bir tahvile belirli dönemlerde kupon ödemesi yapılması
B) Nominal değeri üzerinden ihraç edilen bir tahvilin yabancı para cinsinden itfa edilmesi
C) Nominal değerle ihraç edilen bir tahvile itfa tarihinde ek bir ödeme yapılması
D) Nominal değeri üzerinden ihraç edilen bir tahvilin enflasyon oranına endekslenmesi
E) Başabaşın altında ihraç edilen bir tahvile, itfa tarihinde nominal değer üzerinden ödeme yapılması

Yanıt (C)

KPSS - 2006

Aşağıdakilerden hangisi devlet tahvillerinin başabaşın altında ihraç edilmesine yönelik eleştirilerden biri değildir?

A) Gelecekteki borç yükünü artırması
B) Gelir dağılımında adaletsizliği artırması
C) Gelecekte konversiyona başvurma olanağını azaltması
D) Devlet tahvillerine olan talebi azaltması
E) Açıklık ilkesini zedelemesi ve tahvil koşullarının anlaşılabilirliğini kısıtlaması

Yanıt (D)

KPSS - 2005

c) İkramiyeli (Piyangolu) İhraç

Devlet tahvil sahipleri arasında düzenlediği piyango sonucu, kazanan tahvil sahiplerine ihalede oluşan faizden daha yüksek faiz öder. Piyangoyu kazanamayanlar sadece ihalede oluşan faizi elde ederler.

d) Vergi İmtiyazları

Devlet tahvilin cazibesini artırmak amacıyla tahvil getirilerini diğer menkul kıymet getirilerine göre daha düşük oranda vergilendirebilir veya tahvil getirilerini vergiden müstesna tutarak tahvil satın alanlara ek bir avantaj sağlayabilir.

e) Teminat Olarak Kabul Edilmesi

Devlet tarafından ihraç edilen devlet tahvilleri veya bonoları kamu ihalelerinde teminat olarak kabul edilmekte, tahvil sahiplerine ekstra bir avantaj sağlanmaktadır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanununa göre, kamu ihalelerinde teminat olarak kabul edilen değerler şunlardır:

i- Tedavüldeki Türk Parası

ii- Bankalar tarafından verilen teminat mektupları

iii- Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetler yerine düzenlenen belgeler. Devlet borçlanma senetleri ve bu senetler yerine düzenlenen belgelerden nominal değere faiz dahil edilerek ihraç edilenler, anaparaya tekabül eden satış değeri üzerinden teminat olarak kabul edilir.

f) Hukuki İmtiyazlar

Devlet tahvillere veya tahvil sahiplerine bazı hukuki imtiyazlar sağlamaktadır.

4734 sayılı Kamu İhaleleri Kanununun 34. maddesinin son fıkrasında "Her ne suretle olursa olsun, idarece alınan teminatlar haczedilemez ve üzerine ihtiyati tedbir konulamaz." denilerek tahvillere hukuki imtiyazlar tanınmıştır.

3.3TAHVİL ALICILARINA SAĞLANAN GARANTİLER

Devlet tahvil sahiplerine iki tür garanti sağlamaktadır:

i- Sağladığı çıkarlarla ilgili garantiler

ii- Tahvilin reel getirisinin azalmamasıyla ilgili garantiler

i- Sağladığı Çıkarlarla İlgili Garantiler

Devlet tahvil sahiplerine sağladığı çıkarları koruyacağına dair aşağıdaki garantileri verebilir:

a) Erken ödeme yapılmaması garantisi

b) Tahvil değerinin düşmesinin önlenmesi garantisi

c) Konversiyon yapılmaması garantisi

d) En ziyade müsadeye mazhar alacaklı garantisi

ii- Tahvilin Reel Getirisinin Korunmasıyla İlgili Garantiler

Devlet paranın değerindeki değişmelere karşı tahvillerin anaparalarının ve faizlerinin reel getirisini koruyacağını üç şekilde garanti etmektedir:

a) Döviz (kambiyo) Garantili Tahvil İhracı

Kur riskinin yüksek olması nedeniyle tasarruf sahiplerinin yerli para cinsinden tahvil almaktan kaçındığı durumlarda devlet dövize endeksli tahvil ihraç ederek tahvil sahiplerini kur riskinden korumaktadır. Dövize endeksli tahvillerin anaparaları ve faizleri endekslendiği dövizin değeri dikkate alınarak TL cinsinden hesaplanır ve TL cinsinden ödenir.

ÇIKMIŞ SORU

Dövize endeksli tahvillerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Enflasyonu düşürmek için başvurulan yöntemlerden biridir.
B) Tahvillerin anaparaları döviz, faizleri yerli para cinsinden ödenir.
C) Tahvillerin faizleri döviz, anaparaları yerli para cinsinden ödenir.
D) Tahvillerin anapara ve faizleri döviz cinsinden ödenir.
E) Tahvillerin anapara ve faizleri yerli para cinsinden ödenir.

Yanıt (E)

KPSS - 2009

b) Altın Garantili Tahvil İhracı

İhraç edilen tahvillerin altın garantili olmasıdır. Bu tahvillerin ana paraları ve faizleri altının ödeme gününde sahip olduğu değer üzerinden ulusal para cinsinden ödenir.

c) Fiyat (TÜFE veya ÜFE)Endeksli Tahvil İhracı

Enflasyon oranının ve enflasyon bekleyişinin yüksek olduğu durumlarda devlet tahvilin reel getirisini korumak amacıyla, TÜFE veya ÜFE endeksli tahvil ihraç edebilir. Devlet tahvilin nominal değeriyle reel değerini eşitlemek üzere tahvilin nominal değerini ve faizini o ülkede kullanılan endekslerden birine endeksleyerek ihraç etmesidir. Vade sonunda tahvil sahibine endeksteki artış kadar ayrıca fark ödenir. Enflasyona endeksli tahviller enflasyon bekleyişlerini körükleyerek enflasyonun kontrol altına alınmasını zorlaştırır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi fiyat endeksli istikrazların etkilerinden biri değildir?

A) Enflasyonun yoksullar aleyhine yarattığı eşitsizlikleri azaltması
B) Gelecekteki fiyat dalgalanmalarının önceden tahmin edilerek doğabilecek risklerin azalmasını sağlayabilmesi
C) Borçlanmanın maliyetini düşürebilmesi
D) Başka anti-enflasyonist tedbirlerin alınmasına karşı ileri sürülebilecek tenkit ve baskıları azaltabilmesi
E) Devletin yüksek fiyat artışlarını desteklemesi

Yanıt (E)

KPSS - 2007

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi endeksli tahvil ihracında endeksleme sisteminin sakıncalarından biri değildir?

A) Paranın değer kaybına uğrayacağının devlet tarafından açıkça itiraf edilmesi anlamına gelmesil
B) Enflasyon nedeniyle devlet borçlarının hafiflemesini önlemesi
C) Enflasyonun kontrol altına alınması konusunda devlet üzerindeki baskıları artırması
D) Enflasyon nedeniyle borçların otomatik amortismanını önlemesi
E) Enflasyon bekleyişlerini körüklemesi

Yanıt (C)

KPSS - 2002

4 BORÇ YÖNETİMİ (İDARESİ) VE BORCUN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Borç yönetimi, borcun sağlanması sırasında ve sağlanmasından sonraki anapara ve faizlerinin ödenerek borcun kapatılmasına kadar yürütülen işlemlerin kavramsal karşılığıdır.

Borç yönetimi, makro ekonomik istikrarın sağlanması, ekonomideki likidite hacminin ve toplam talebin kontrolü amacıyla kamu borçlarının miktarlarında ve bileşiminde değişiklikler yapmaktır.

Borç yönetiminin nihai amacı, tam istihdamın ve fiyat istikrarının sağlanmasında; enflasyon, deflasyon ve stagflasyon gibi istikrarsızlıklarla mücadelede ülkenin ekonomi politikasına yardımcı olmaktır.

ÇIKMIŞ SORU

Borcun sağlanması sırasında ve sağlanmasından sonraki anapara ve faizlerinin ödenerek borcun kapatılmasına kadar yürütülen işlemlerin kavramsal karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Borcun itfası
B) Borç yönetimi
C) Borç konsolidasyonu
D) Konversiyon
E) Moratoryum

Yanıt (B)

KPSS - 2009

Borcun Sürdürülebilirliğini Etkileyen Temel Faktörler

Kamu borçlarının sürdürülebilirliğini etkileyen temel faktörler, reel faiz oranı, büyüme oranı, kamu harcamaları ve faiz dışı bütçe dengesi gibi faktörlerdir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamu borçlarının sürdürülebilirliğini etkileyen faktörlerden biri değildir?

A) Reel faiz oranı
B) Büyüme oranı
C) Gelir dağılımı
D) Kamu harcamaları
E) Faiz dışı bütçe dengesi

Yanıt (C)

KPSS - 2009

Türkiye'de borç ve nakit yönetimini Hazine Müşteşarlığı, Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü yapmaktadır.

Borç yönetiminde aşağıdaki faktörler esas alınmaktadır.

Borç Yönetimi Faktörleri

Hazinenin borç yönetiminde esas aldığı temel faktörler şunlardır:

i- Borcun reel faizinin düşürülmesi

ii- Borcun ortalama vadesinin uzatılması

iii- Borç yükünün (Borç stokunun GSYH'ya oranının) Maastricht Kriteri olan (Borç stoku / GSYH < %60) oranına düşürülmesi

iv- Borç sepetinde TL'nin ağırlığının artırılması

v- Borcun anapara ve faiz itfalarının düzenli yapılması

vi- Ekonomide optimal likiditenin sağlanması

Borç Yönetiminde Hazine'nin Stratejik Ölçütleri

i- Ağırlıklı olarak TL cinsinden borçlanma

ii- TL cinsi borçlanmanın ağırlıklı olarak sabit faizli enstrümanlarla yapılması

iii- Ortalama vadenin piyasa koşullarının elverdiği ölçüde uzatılması

iv- Döviz cinsinden iç borçlara ilişkin borç çevirme oranının yüzde 80 seviyesini aşmaması (Örneğin 100 dolarlık döviz borcu ödemesine karşılık sadece 80 dolarlık yeni borç alarak döviz cinsinden borç stokunun düşürülmesi)

v- Nakit ve borç yönetiminde oluşabilecek likidite riskinin azaltılması amacıyla güçlü rezerv tutulması.

Borç yönetimi kavramı dört değişik biçimde ele alınabilir: Dar anlamda, geniş anlamda, normal ve olağan üstü borç yönetimi.

A) DAR ANLAMDA BORÇ YÖNETİMİ

Devletin sadece fiskal, mali, gelir sağlama amacıyla borçları yönetmesidir. Dar anlamda devlet borçlarının yönetilmesinde devlet tahvillerinin faizleri ile ana paralarının vadeleri sonunda herhangi bir gecikmeye uğramaksızın düzenli olarak ödenmeleri sağlanır.

B) GENİŞ ANLAMDA BORÇ YÖNETİMİ

Devletin ekonomik istikrarın oluşturulmasında, ekonomik büyümenin ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasında, gelir dağılımındaki adaletsizliğinin giderilmesinde borçlanmayı bir maliye politikası aracı olarak kullanmasıdır.

C) NORMAL (OLAĞAN) BORÇ YÖNETİMİ

Devletin borç sözleşmesi hükümlerine bağlı kalarak borçlarını yönetmesine devlet borçlarının normal yönetimi denir.

Devlet borçlarının normal yönetiminde, borç faizlerinin ödenmesi, tahvillerin hukuki transferi, tahvil ve bonoların ana paralarının itfa edilmesi, tahvillerin veya bonoların borsaya kotasyonu ve işleme konması gibi işlemleri yer almaktadır.

Devlet borçlanması dolayısıyla ihraç edilen devlet borç senetlerinin menkul kıymet olması nedeniyle bunların menkul kıymetler borsasına kotasyonu ve borsada işlem görmesinin sağlaması normal borç yönetimi kapsamındadır.

Borç sözleşmesine uygun olarak borçlanmanın faizlerinin ve anaparalarının vadesi geldiğinde ödenmesi işlemlerini Hazine gerçekleştirir. Devlet borçlarının ana paraları Hazine hesaplarından, faizleri bütçeden ödenir.

Her tahvilin vade yılı kadar, ödeme tarihini de gösteren faiz kuponu vardır. Vade tarihinde bu kupon kesilerek faizi ödemekle görevli gişeye götürülüp ibraz edilir ve bu suretle tahvil faizi tahsil edilir. Hazine bonolarında böyle bir kupon yoktur. Hazine bonoları iskontolu fiyatlarla başa başın altında satılırlar ve vadeleri geldiğinde nominal fiyatlarıyla ödenirler. Hazine bonolarının başa başın altındaki fiyatlarıyla, nominal değerleri arasındaki farka ihraç primi denir. İhraç primi bonoyu satın alma fiyatının faizidir.

D) OLAĞANÜSTÜ (İSTİSNAİ) BORÇ YÖNETİMİ

Devletin borç sözleşmesi hükümlerini ihlal ederek borçlarını yönetmesine devlet borçlarının olağan üstü yönetimi denir. Devlet bu borç yönetimi ile borçlanma sözleşmesine aykırı hukuki işlemler tesis etmektedir.

Olağanüstü borç yönetimi, devletin olağanüstü koşullarda başvurduğu borç yönetimi şeklidir, normal koşullarda normal borç yönetimi usulü uygulanır.

Olağan üstü borç yönetiminin iki şekli bulunmaktadır:

i- Konversiyon (borçların değiştirilmesi)

ii- Konsolidasyon (borçların tahkimi)

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi istisnai borç yönetimi işlemlerinden biridir?

A) Devlet tahvillerinin ikincil piyasada özel kişilere satılması
B) Devletin birincil piyasada tahvil satması
C) Devlet borçlarının amortismanı
D) Borçların itfa edilmesi
E) Devlet borçlarının konsolidasyonu

Yanıt (E)

KPSS - 2006

i- KONVERSİYON (BORÇLARIN DEĞİŞTİRİLMESİ)

Borçların borç sözleşmesindeki faiz hükümlerine aykırı olarak yönetilmesine konversiyon denir. Borç sözleşmesine aykırı olarak yüksek faizli borcun düşük faizli borca çevrilmesi demektir. Konversiyon, borcun faiz yükünü hafifletmek ve borç stokunu azaltmak amacıyla yüksek faizli tahvillerin düşük faizli tahvillerle değiştirilmesi işlemidir. Konversiyon olağan üstü dönemlerde başvurulan bir yöntemdir, devlete olan güveni sarsar, gelecek dönem borçlanmayı zorlaştırır.

ÇIKMIŞ SORU

Devletin konversiyona başvurma amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Borç yükünü hafifletmek
B) Borçların vadesini uzatmak
C) Borç stokunu ortadan kaldırmak
D) Borçları reddetmek
E) Borçları birleştirmek

Yanıt (A)

KPSS - 2005

ÇIKMIŞ SORU

Yüksek faizli devlet borçlarının düşük faizli devlet borç kağıtları ile değiştirilmesine ne denir?

A) Konversiyon
B) Konsolidasyon
C) Başabaşın altında borçlanma
D) Moratoryum
E) Ariyere borçlar

Yanıt (A)

KPSS - 2001

Konversiyon için en uygun ortam, piyasa faizlerinin düştüğü ortamdır. Piyasa faizlerinin düştüğü bir dönemde tahvil sahipleri konversiyona razı olabilir. Piyasa faizlerinin yükseldiği dönemde tahvil sahipleri konversiyona razı olmaz, dolayısıyla konversiyon zorlaşır.

Konversiyonda ana para değerleri aynı olan eski borç senetlerinin düşük faizli yenileri ile değiştirilmesi söz konusudur. Bu işlem sayesinde devlet borçlarının yıllık faiz ödemelerinde bir tasarruf sağlanır. Konversiyonla birlikte eski borç yerine yeni bir borç getirilmiş olmaktadır.

Konversiyonda bazen borcun başka koşullarında da değişiklik yapılması mümkündür. Çünkü konversiyonda yeni bir borçlanma söz konusu olmaktadır ve bu yeni borçlanma için yeni bir kanun çıkarılmaktadır.

Konversiyonun Başarılı Olması İçin Gerekli Koşullar

i- Piyasa faizlerinin düşme eğiliminde olması

ii- Yeni çıkarılan tahvillere piyasa faiz oranından daha yüksek bir faiz uygulanması

iii- Konversiyonun basit, anlaşılabilir bir teknikle yapılması

iv- Mali göstergelerde düzelme olması

v- Hazinenin nakit sıkışıklığı içinde olmaması

a) Hukuki Bakımdan Konversiyon Türleri

Hukuki açıdan üç tür konversiyon vardır: Cebri, yarı cebri ve ihtiyari konversiyon.

i- Cebri (Zorunlu) Konversiyon

Cebri konversiyonda devlet tahvil sahibine herhangi bir alternatif tanımaz. Tahvil sahibi yüksek faizli tahvil karşılığında düşük faizli tahvili kabul etmek zorundadır.

ii- Yarı Cebri (Yarı Zorunlu) Konversiyon

Yarı cebri konversiyonda devlet tahvil sahiplerine zorlamada bulunmaz. Bunlar için sukutu hak müddeti tayin eder. Bu süre içinde tahvillerini yenileri ile değiştirmeyenler, eski tahvillerinin erken ödenmesini kabul etmiş sayılırlar.

iii- İhtiyari (İsteğe Bağlı) Konversiyon

İhtiyari konversiyonda devlet tahvil sahibine üç alternatif sunar, tahvil sahibi bu üç seçnekten birini tercih eder:

- Tahvil sahibi İsterse eski tahvillerini muhafaza eder
- Tahvil sahibi isterse elindeki tahvili aynı para değerindeki yeni fakat düşük faizli devlet tahvilleri ile değiştirir
- Tahvil sahibi isterse kendisine erken ödeme yapılır.

b) Teknik Bakımdan Konversiyon Türleri

Teknik açıdan devlet dört tür konversiyon yapabilir: Başa baştan, başa başın altında, fark ödemeyi gerektiren ve kademeli konversiyon.

i- Başa Baştan Yapılan Konversiyon

Tahvilin üzerinde yazılı olan itibari (nominal) değeri üzerinden yapılan konversiyondur. Devletin piyasa faiz oranlarındaki düşüşü fırsat bilerek yüksek faiz oranlı eski tahvili, itibari değeri aynı olan yeni fakat düşük faiz oranlı bir tahville değiştirmesidir. Kupür büyüklüğü 100 TL olan yüzde 20 faiz kuponlu bir tahvilin, piyasa faiz oranının yüzde 20'den yüzde 15'e düştüğü bir ortamda, kupür büyüklüğü 100 TL olan yüzde 17 faiz kuponlu bir tahville değiştirilmesi gibi.

Başa baştan yapılan konversiyon sonucunda, borcun nominal miktarı değişmez, sadece borcun faiz yükü azalır.

ii- Başa Başın Altında Yapılan Konversiyon

Tahvilin üzerinde yazılı olan itibari (nominal) değerinin altında bir değerden yapılan konversiyondur. Devletin piyasa faiz oranlarındaki düşüşü fırsat bilerek yüksek faiz oranlı eski tahvili, itibari değeri orijinal fiyatından yüksek, piyasa fiyatından düşük olan (piyasa faizleri düştüğü için tahvilin piyasa fiyatı yükselmektedir) yeni fakat düşük faiz oranlı bir tahville değiştirmesidir.

Kupür büyüklüğü 100 TL olan yüzde 20 faiz kuponlu bir tahvilin, piyasa faiz oranının yüzde 20'den yüzde 15'e, tahvil fiyatının 100 TL'den 80 TL'ye düştüğü bir ortamda, kupür büyüklüğü 90 TL olan yüzde 17 faiz kuponlu bir tahville değiştirilmesi gibi.

Başa başın altında yapılan konversiyon sonucunda, borcun nominal miktarı artar, borcun faiz yükü azalır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki konversiyonların hangisinde piyasa faiz oranının düşmesinden yararlanarak, hem tahvillerin faiz oranları düşürülmekte, hem de borcun nominal miktarında bir artış sağlanmaktadır?

A) Başa başın altında konversiyon
B) Başa baştan konversiyon
C) Fark ödemeli konversiyon
D) Kademeli konversiyon
E) İtfalı konversiyon

Yanıt (A)

KPSS - 2004

ÇIKMIŞ SORU

Piyasa faiz oranının düşmesinden yararlanarak, hem tahvillerin faiz oranının düşürüldüğü, hem de borçlanmanın nominal miktarında artış sağlandığı konversiyon türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Başabaşın altında konversiyon
B) Başabaştan yapılan konversiyon
C) Kademeli konversiyon
D) Fark ödemeyi gerektiren konversiyon
E) Anapara konversiyonu

Yanıt (A)

KPSS - 2002

iii- Fark Ödemeyi Gerektiren Konversiyon

Devletin, piyasa faiz oranlarındaki düşüşün yol açtığı faiz gelirlerindeki düşüşten korumak amacıyla, tahvil sahiplerine piyasa faiz oranı ile borcun faiz oranı arasındaki fark kadar bir fark ödediği konversiyondur.

Fark ödemeyi gerektiren konversiyonda tahvilin faiz oranı artmadığı halde, piyasa faiz oranlarındaki düşüş kadar devlet ana para fazlası ödediği için devletin borç yükü artmaktadır.

iv- Kademeli Konversiyon

Piyasa faiz haddinin düşüşüne paralel olarak devlet borç stokunun kademeli olarak düşük faizli tahvillerle değiştirilmesi işlemidir. Kademeli konversiyonda eski tahvillerin yüksek faizleri bir kerede piyasa faizleri düzeyine indirilmemekte; adım adım, tedricen eski tahvillerin faizleri piyasa faiz oranına indirilmektedir. Devlet kademeli konversiyon takvimini tahvil sahiplerine belli bir süre önce ilan edebilir.

c) Konversiyonun Etkileri

i- Borcun faiz yükünü azaltır.

ii- Borç stoku üzerindeki etkisi uygulanan konversiyon tekniğine bağlıdır. Başa baştan konversiyon borç yükünü etkilemezken, başa başın altında ve fark ödemeyi gerektiren konversiyon borç yükünü artırır.

iii- Devlete olan güveni sarsar, Hazinenin kredibilitesini düşürür.

iv- Devletin gelecek dönemde borçlanmasını zorlaştırır.

i- KONSOLİDASYON (TAHKİM)

Borçların borç sözleşmesindeki vade hükümlerine aykırı olarak yönetilmesine konsolidasyon denir. Borç sözleşmesine aykırı olarak kısa vadeli borcun uzun vadeli borca çevrilmesi demektir. Konsolidasyon veya tahkim, devletin borcun vade yapısını uzatması sonucu, kısa vadeli borçların uzun vadeli veya süresiz (ebedi) bir borç haline getirilmesi işlemidir.

Konversiyon gibi tahkim de normal dönemlerde değil, olağan üstü dönemlerde yapılabilir. Tahkim devlete olan güveni sarsar, gelecek dönemde borçlanmayı zorlaştırır.

Devlet konsolidasyon ile kısa vadeli borçlarını yapı değişikliğine uğratarak uzun vadeli borç haline getirebilir. Konsolidasyonda yeni bir borç söz konusu olmamakta, eski borç miktarı değişmeksizin süresi uzamaktadır. Böylece devlet borç sözleşmesinde vadelerle oynayarak sözleşmenin devamını sağlamaktadır.

Konversiyonda yeni bir sözleşme yapılarak eski sözleşme fesh edilirken, konsolidasyonda aynı sözleşme üzerinde vadeler değiştirilmektedir. Konversiyonda eski borç kapanıp yeni borç başlarken, konsolidasyonda eski borç sözleşmesi devam eder, sadece borcun vadesi uzatılır. Konversiyonda faiz yükü azaltıldığı halde konsolidasyonda süre uzatımı yapıldığından ödenecek faiz tutarı artmaktadır.

a) Hukuki Bakımdan Konsolidasyon Türleri

Hukuki açıdan iki tür konsolidasyon vardır: Cebri ve ihtiyari konsolidasyon

i- Cebri (Zorunlu) Konsolidasyon

Cebri konsolidasyonda devlet tahvil sahibine herhangi bir alternatif tanımaz. Tahvil sahibi elindeki tahvilin faizinde belli bir artış karşılığında tahvilin vadesinin uzatılmasını kabul etmek zorundadır.

ii- İhtiyari (İsteğe Bağlı) Konsolidasyon

İhtiyari konsolidasyonda devlet tahvil sahiplerine üç alternatif sunar:

i- Tahvil sahibi konsolidasyonu kabul etmeyerek elindeki tahvili tutabilir.

ii- Tahvil sahibi erken ödemeyi talep edebilir

iii- Tahvil sahibinin elindeki tahvillerin vadesi uzatılır, faizi artırılır

b) Konsolidasyonun Sonuçları

Devletin konsolidasyon uygulaması aşağıdaki mali ve ekonomik etkileri doğurur:

i- Borcun vadesini uzatır

ii- Borcun faizini artırır

iii- Borç stokunu artırır

iv- İç borcun konsolidasyonu ekonomide deflasyonist (daraltıcı) etki yaparken dış borcun konsolidasyonu enflasyonist (genişletici) etki yapar.

v- Devlete borçlarını uzun süreli bir ödeme planına bağlama imkanı verir

Aşağıdakilerden hangisi borç tahkiminin sonuçlarından biri değildir?

A) Ekonomide enflasyonist bir etki yaratması
B) Devletin uzun dönem borç yükünün artması
C) Kısa dönemde kamu dengelerinde bir rahatlama sağlaması
D) Devletin, borçlarını uzun süreli bir ödeme planına bağlama olanağı kazanması
E) Alacaklılarda kamu kredisine karşı güvensizlik doğması ve yeni borçlanmaların zorlaşması

Yanıt (A)

KPSS - 2006

5 BORCU SONA ERDİREN FAKTÖRLER

Borcu sona erdiren faktörleri üç başlıkta inceleyebiliriz:

i- Borcun itfası (ödenmesi, amortismanı)

ii- Otomatik itfa (Borcun Parasallaştırılması)

iii- Borcun Reddi (Moratoryum)

5.1 BORCUN ÖDENMESİ (İTFASI, AMORTİSMANI)

Vadesi dolan borcun ödenmesi, borcu sona erdiren en doğal yoldur. Borcun ödenmesine borcun itfası ya da amortismanı da denilmektedir. Borcun ödenmesiyle söz konusu borçlarla ilgili işlemler kapanmış olmaktadır. Borcun amortismanı ile birlikte borcun anaparası, yani borç stoku azalır, oysa röfinansman ile birlikte borç stoku artar.

Devlet borçlarının anaparasını azaltmak amacıyla borçların itfa edilmesine ne ad verilir?

A) Borç idaresi
B) Borçların tahkimi
C) Borç konsolidasyonu
D) Borçların amortismanı
E) Borçların konversiyonu

Yanıt (D)

KPSS - 2007

Borcun ödenmesi iki şekilde meydana gelmektedir.

a) Cebri Ödeme

Cebri ödeme, devlet borçlanmasında bağıtlanan akitlerde borcun anaparasının hangi tarihlerde geri ödeneceğine ilişkin hükümlerin bulunması halinde yapılan ödeme şeklidir. Devlet sözleşmede belirtilmiş olan tarihlerde borçların anaparalarını öder.

İtfaya tabi, süreli borçlarda söz konusu olan cebri ödemeye zorunlu itfa veya zorunlu amortisman da denir.

b) İhtiyari Ödeme

Devletin ebedi borçlarını belli bir tarihte ödeme mecburiyeti olmayışı nedeniyle bu tür borçları kendisine en uygun zamanda ödemesi işlemidir.

Süresiz, ebedi, devamlı borçlarda söz konusu olan ihtiyari ödemeye ihtiyari itfa veya ihtiyari amortisman da denir.

c) Borç Ödeme (İtfa, Amortisman) Usulleri

Borcun üç farklı ödeme usulü vardır: Toplu ödeme, kademeli ödeme ve Dr. Price usulü ödeme.

i- Toplu Ödeme

Vadesi gelen borcun tümünün devlet tarafından ödenmesidir. Genellikle miktarı küçük olan borçların ödenmesi bu şekilde yapılır. Bu şekilde ödeme devletin aleyhine alacaklıların lehinedir.

ii- Kademeli Ödeme

T Borçlanmanın gerçekleştiği tarihten bir süre sonra borcun ana parasının devlet tarafından belirlenen oranlarda kısım kısım alacaklıya geri ödenmesidir. Toplu şekilde alınan kaynağın kısım kısım piyasaya sürülmesi likiditeyi ve tüketimi de yönlendirecektir.

Kademeli ödemede bir diğer yöntem kura yöntemidir. O sene kurada çıkanlara ödeme yapılır.

ii- Dr. Price (Bileşik Faiz) Usulü Ödeme

Devletin bir menkul kıymet fonu oluşturarak, kendi ihraç ettiği tahvillerden tahvil satın alarak bu tahvilin faizleriyle her yıl yine kendi tahvillerini satın almak suretiyle borcun itfasını finanse etmesidir. Bu teori bileşik faiz metoduyla bütün tahvillerin finansmanını sağlayacağı iddiasındadır. Bu teori tarihte İngiltere'de tatbik edilmiş, ancak başarısız kalmıştır.

d) İtfanın (Borç Ödemesinin) Finansmanı:

Devlet borçlarının ödenmesini sağlamaya yönelik iki çeşit finansman usulü vardır: Bütçeden ödenek tahsisi usulü ve kamu geliri tahsisi usulü.

i- Bütçeden Ödenek Tahsisi Usulü

Devlet bütçesinden borç ödemelerinde kullanılması amacıyla ödenek ayrılarak devlet borçlarının itfa edilmesi usulüdür.

ii- Borç İdarelerine Kamu Geliri Tahsis Etme Usulü

Devletin, kamu gelirlerinin bazılarını devlet borçlarının ödenmesi için kurulan borç idarelerine tahsis etmesi usulüdür. Ancak bu usul bütçe ilkelerinden genellik ve ademi tahsis ilkelerine aykırıdır. Tarihimizde 1881 yılında Osmanlı Devletinin dış borçlarının bir kısmını ödeyememesi sonucunda Duyun-i Umumiye İdaresinin bazı kamu gelirlerinin idaresini eline alması şeklinde uygulanmıştır. Yine amortisman sandıkları, kendilerine tahsis edilen kamu gelirleri ile kamu borçlarının finansmanını sağlayabilmektedirler.

e) Türkiye'de Devlet Borçlarının İtfa Usulü

Günümüz Türkiye'sinde devlet borçlarının;

a) Faizleri, Genel Bütçeden;

b) Anaparaları, Hazine Müsteşarlığı kaynaklarından ödenmektedir.

5.2 OTOMATİK İTFA (BORCUN PARASALLAŞTIRILMASI)

Devletin borcunu para basarak (monetizasyon) ödemesi sonucunda enflasyon artar, paranın satınalma gücü azalır, yerli paranın değeri düşer, reel faiz negatif olur, böylece devlet reel faiz ödemeden, hatta reel borç stokunu azaltarak borçlarını otomatik olarak itfa etmiş olur. Ancak enflasyonun yükseldiği dönemlerde reel faiz düştüğü için devlet borçlarının yükü hafiflerken, enflasyonun düştüğü dönemlerde reel faiz arttığı için devlet borçlarının yükü artar.

Fiyatlar genel seviyesi ile devlet borçlarının yükü arasında nasıl bir ilişki vardır?

A) Fiyatlar genel seviyesinin yükseldiği dönemlerde devlet borçlarının yükü değişmez, fiyatlar genel seviyesinin düştüğü dönemlerde ise devlet borçlarının yükü artar.

B) Fiyatlar genel seviyesinin yükseldiği dönemlerde devlet borçlarının yükü hafifler, fiyatlar genel seviyesinin düştüğü dönemlerde ise devlet borçlarının yükü değişmez.

C) Fiyatlar genel seviyesinin yükseldiği dönemlerde devlet borçlarının yükü hafifler, fiyatlar genel seviyesinin düştüğü dönemlerde ise devlet borçlarının yükü artar.

D) Fiyatlar genel seviyesinin yükselmesi veya düşmesi durumunda devlet borçlarının yükü artar.

E) Fiyatlar genel seviyesinin yükselmesi veya düşmesi durumunda devlet borçlarının yükü hafifler.

Yanıt (E)

KPSS - 2008

Otomatik itfada aslında borç mutlak olarak yani nominal olarak sabit kaldığı halde, paranın satın alma gücünün düşmesi nedeniyle devletin borcu reel olarak azalmaktadır.

Otomatik itfanın ekonomik maliyeti, enflasyonu daha da azdırması, yerli paranın aşırı değer kaybetmesidir. Borcun monetizasyonu, 1980 öncesi dönemde ve 1994-2002 döneminde devletin sıkça başvurduğu bir yöntem olmuştur.

5.3 BORCUN REDDİ VE MORATORYUM

Borcun reddi, devletin tek taraflı bir kararla mevcut borcunun tamamını veya bir kısmını, ya da borç sözleşmesindeki ağır hükümleri ortadan kaldırdığını ilan etmesidir.

Burada borç tek taraflı olarak ortadan kaldırılmakta yani silinmektedir. Genellikle borcun reddi, rejim değişikliklerinde veya olağanüstü siyasi olaylar sonucu ortaya çıkmaktadır. Borcun reddi hem iç borç hem de dış borçlarda tatbik edilebilmektedir.

Moratoryum, bir ülkenin vadesi gelmiş olan borçlarına ilişkin olarak, har hangi bir anlaşma, mahkeme kararı veya kanuna dayanmadan aldığı tek taraflı bir kararla borç ödemesini durdurduğunu veya ertelediğini ilan etmesidir. Türkiye', 4 Ağustos 1958 tarihinde moratoryum ilan etmiş ve sonra alacaklı ülkelerle Paris'te konsolidasyon anlaşması imzalamıştır.

6 BORÇ RASYOLARI

6.1 KAMU BORÇ STOKU

Bir devletin toplam borç stoku, ilgi dönemde devletin iç borç anapara miktarı ile dış borç ana para miktarının toplamına eşittir. Borçların faizi hesaba katılmaz. Özel sektörün borç stoku hesaba katılmaz.

Toplam Borç Stoku = İç Borç Stoku + Dış Borç Stoku

6.2 BORÇ YÜKÜ

Bir devletin toplam borç yükü, ilgili dönemde devletin toplam borç stokunun, yani iç borç ve dış borç anapara miktarının o dönem GSYH'sına oranına eşittir.

Toplam Borç Yükü = Toplam Borç Stoku / GSYH

6.3 BORÇ SERVİSİ

Devlet iç borcu ve Devlet dış borcundan doğan anapara ve faiz ödemeleri ile bu borçlara ilişkin iskonto giderleri ile ücret ve diğer ödemelerin toplamıdır.

Borç servisi kavramı, hem borç anapara ödemelerini, hem borç faizlerini, hem de borçlara ilişkin iskonto, ücret gibi ödemeleri kapsamaktadır.

Toplam Borç Servisi = Toplam Borç Stoku + Toplam Faiz Ödemesi

6.4 DIŞ BORÇ SERVİS (KARŞILAMA) ORANI = Dış Borç Ana Para ve Faiz Ödemeleri Toplamı / İhracat Gelirleri

6.5 BORÇ ÇEVİRME ORANI = Alınan Borçlar / Ödenen Borçlar . Borç çevirme oranı birden küçük olduğu sürece borç stoku azalır, birden büyük olduğu sürece borç stoku artar.

6.9 KAMU KESİMİ FİNANSMAN AÇIĞI

Kamu kesimi finansman açığı, kamu kesiminin toplam açığını gösterir.

Kamu kesimi finansman açığı=kamu kesimi gelirleri-kamu kesimi giderleri

Kamu kesimi Finansman Açığı = Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı

6.10 KAMU KESİMİ BORÇLANMA GEREĞİ (PSBR)

Kamu kesimi borçlanma gereği=kamu kesimi finansman açığı/GSYH dir.

Son zamanlarda kamu kesimi borçlanma gereği yerine kamu kesimi net nakit gereksinimi kavramı kullanılmaktadır.

Her iki kavram da kamu kesiminin borçlanmasının gayrisafi milli hasılanın ne oranında olacağını ifade etmektedir. Kamu kesimi net nakit gereksinimi kavramı, borçlanmanın nakit bazında olup olmadığı ya da net bir büyüklüğü ifade edip etmediği karmaşasını çözmek için ortaya atılmış bulunuyor.

Kamu kesimi borçlanma gereği, kamu kesimi birimlerinin gelir ve giderlerini nakit bazında değerlendirmeye tabi tutuyor, ortaya çıkacak nakit açığı hesaplanıyor ve borçlanma gereksinimi de öyle bulunuyor.

6.11 BİRİNCİL (FAİZ DIŞI) AÇIK VEYA BİRİNCİL (FAİZ DIŞI) FAZLA

Geleneksel bütçe açığından faiz ödemeleri çıkartıldıktan sonra kalan açığa birincil (faiz dışı) açık denir. Birincil açık hükümetin kontrol edemeyeceği ödemesi taahhüt edilmiş faiz giderlerini kapsamadığı için, bütçenin hükümetin kontrol edebileceği kısmını gösterir.

Birincil (Faiz Dışı) Açık = Bütçe Açığı – Faiz Ödemesi < 0

Geleneksel bütçe açığından faiz ödemeleri çıkartıldıktan sonra kalan fazlaya birincil (faiz dışı) fazla denir. Faiz dışı fazla arttıkça ekonominin borçlanma ihtiyacı ve gereği düşer.

Birincil (Faiz Dışı) Fazla = (Bütçe Açığı – Faiz Ödemesi) > 0

IMF standby anlaşmalarında bütçe açıklarının azaltılması ve mali disiplinin sağlanması açısından faiz dışı fazla temel mali performans kriteri olarak belirlenmektedir.

Diğer yandan kamu harcamalarından faiz ödemelerinin çıkartılması ile bulunan harcama tutarının olağan kamu gelirleri ile karşılanabilir olması, kamu borçlarının sürdürülebilirliğinin saptanması açısından önemlidir.

6.12 İŞLEMSEL (OPERASYONEL) AÇIK

İşlemsel açık, bütçe açığından enflasyon etkisi ile aşınmaya uğrayan kısmının çıkartılması ile bulunur. İşlemsel açık, birincil açık ile reel faiz ödemelerinin toplamı olarak tanımlanabilir.

İşlemsel (Operasyonal) Açık = Birincil Açık + Reel Faiz Giderleri

İşlemsel açık borcun itfasını hesaba katmaz, faiz ödemelerini sadece bir gelir aktarımı olarak yani yeni talep yaratıcı bir unsur olarak ele almaktadır.

Reel faizler arttıkça kamu kesimi borçlanma gereği ve operasyonel açık büyür, birincil açık küçülür. Çünkü ülkenin artan reel faizleri finanse edebilmek için faiz dışı harcamalarını kısarak birincil açığını kapatması, hatta birincil fazlaya geçmesi gerekebilir.

Reel faizlerin pozitif olduğu enflasyonist bir ortamda aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi > Birincil Açık > Operasyonel Açık
B) Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi < Operasyonel Açık < Birincil Açık
C) Operasyonel Açık > Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi > Birincil Açık
D) Operasyonel Açık < Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi < Birincil Açık
E) Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi > Operasyonel Açık > Birincil Açık

Yanıt (E)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Borç stoku 100 milyar TL, reel faiz oranı % 10 ve büyüme oranı % 5 ise borç stokunun değişmemesi için kaç milyar TL faiz dışı fazla verilmesi gerekir?

A) 2,5
B) 5
C) 7,5
D) 10
E) 15

Yanıt (B)

KPSS - 2008

Borç stokunun 100 milyar TL'de sabit kalabilmesi için, 10 milyarlık reel faiz giderinin 5 milyarlık kısmı büyüme ile karşılandığına göre geri kalan 5 milyarlık kısım faiz dışı fazla ile karşılanmalıdır.

6.13 KAMU AÇIKLARININ PARA ARZIYLA FİNANSMANINDA UYGULANACAK MALİ KURAL

Kamu açıkları tamamen para arzıyla finanse edilmek istendiğinde hedeflenen enflasyon oranı ve büyüme oranıyla uyumlu bir para arzı artışı sağlanmalıdır.

BÜTÇE AÇIKLARI = [PARASAL TABAN X (HEDEFLENEN ENFLASYON ORANI + BÜYÜME ORANI]

ÇIKMIŞ SORU

Kamu açıklarının güçlü paradaki artışla finanse edilmesi hâlinde belirlenmesi gereken mali kural aşağıdakilerin hangisinde doğru ifade edilmiştir?

A) Bütçe açıkları = Parasal taban x (faiz oranı + büyüme oranı)
B) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı + faiz oranı)
C) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı – faiz oranı)
D) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı – büyüme oranı)
E) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı + büyüme oranı)

Yanıt (E)

KPSS - 2009

6.4 BORÇ YÜKÜNÜN KUŞAKLAR ARASI DAĞILIMI

Borç yükünün sadece bugünkü kuşağa mı, yoksa gelecek nesillere de mi finansman yükü yükleyeceğine ilişkin temel görüşler aşağıya alınmıştır.

a) Klasik İktisat ve Klasik Maliye Yaklaşımına göre Borç Yükünün Dağılımı

Klasik iktisatçılara ve maliyecilere göre, borçlanma vergilerin öne alınmış şeklidir. Dolayısıyla borçlanmanın devlete ve topluma bugün ve gelecekte bir yükü olacaktır.

Buchanan, borçlanmanın gelecek için bir yük meydana getireceğini iddia eder. Çünkü ona göre borçlanma gelecekte mutlaka reel devlet gelirleriyle, yani vergilerle finanse edilmek zorunda kalınacaktır. Bugünün borçlanması gelecekte vergilerin artışı netice verecektir.

b) Ricardo Denklik Teoremi

Ricardo Denklik Teoremine göre borçlanma, sadece bugünkü nesillere bir yüktür, gelecek nesiller üzerinde her hangi bir yük oluşturmaz. Borçlanma bugünkü nesle bir yük yüklediği için kötüdür.

Ricardo Denklik Teoremine göre rasyonel bekleyişler varsayımı geçerli olduğundan bu günkü nesil devletin borçlanma davranışına göre tüketim ve tasarruf davranışını değiştirecek, gelecek nesillere her hangi bir borç yükü bırakmayacaktır.

Ricardo Denklik Teoremine göre devlet daha çok borçlandıkça bugünkü nesil daha az tüketim yapıp, daha fazla tasarruf edecek, artan tasarrufla borcun faizini finanse edecek, gelecek nesle her hangi bir finansman yükü bırakmayacaktır. Devlet borçlarını azalttıkça bugünkü nesil tüketimini artırıp tasarrufunu kısacaktır.

Ricardo Denklik Teoremine göre devletin vergileme yerine borçlanma ile bütçe açıklarını finanse etmesi durumunda, tüketiciler bugünün borçlanmasını gelecekteki vergilere eşit kabul edip, tüketim-tasarruf arasındaki dengelerini değiştirmeyeceklerdir.

c) Keynezyen Yaklaşım

Keynesyen yaklaşıma göre, borçlanma önemli bir maliye politikası aracıdır, borçlanmanın refah etkileri genellikle borç yükünden daha güçlüdür. Çünkü devlet borçlanmayla kamu harcamalarını finanse eder, kamu harcamaları çarpan etkisiyle milli geliri artırır, harcamaların refah etkisi borcun yük etkisini aşar. Keynezyen iktisatçılardan Domar'a göre, borçlanmanın bugün ve gelecekte bir yükünün olup olmayacağı tartışması çok önemli değildir. Asıl mesele, borçlanmanın milli geliri artırıp artırmadığı meselesidir.

d) Refah İktisadı Yaklaşımı (Pigou)

Refah iktisadı yaklaşımına ve Pigou'ya göre iç borçlanmanın gelecek nesiller üzerinde bir yükü yoktur. Çünkü bugünkü tahvillerin faiz gelirini gelecek nesil elde edecektir. Ancak dış borçlanmanın gelecek nesiller üzerinde bir yükü olacaktır. Çünkü bu günkü tahvillerin faiz gelirini gelecek nesil değil, yabancılar elde edecek, ancak bu faizleri ödemek için gelecekte konacak vergileri gelecek nesiller ödemek zorunda kalacaktır.

7 KAMU FİNANSMANININ VE BORÇ YÖNETİMİNİN HUKUKİ ÇERÇEVESİ

Türkiye'de geniş anlamda kamu finansmanının, dar anlamda kamu borçlanmasının ve borç yönetiminin hukuki çerçevesi, 28.3.2002 tarih ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'dur.

konu testi

1. **Devletin doğrudan kredi alarak veya bono, tahvil gibi borçlanma senetleri ihraç ederek elde ettiği kamu geliri hangisidir?**

   A) Vergi
   B) Harç
   C) Resim
   D) Borçlanma
   E) Parafiskal gelir

2. **Günümüzde vergiden sonra ikinci önemli kamu geliri aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Vergi
   B) Borçlanma
   C) Şerefiye
   D) Harç
   E) Parafiskal gelir

3. **4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre, Türkiye Cumhuriyeti adına kimin borçlu sıfatı ile taraf olduğu ya da üstlendiği her türlü malî yükümlülük devlet borcu olarak adlandırılır?**

   A) Hazine Müsteşarlığı
   B) TBMM
   C) TCMB
   D) Başbakanlık
   E) Maliye Bakanlığı

4. **Devlet borçlanması sistematik olarak ilk defa 1710 yılında kim tarafından ele alınmıştır?**

   A) Adam Smith
   B) Abba Lerner
   C) Charles Davenamt
   D) Keynes
   E) Milton Friedman

5. **Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisi borçlanmayı zorunlu olmadıkça başvurulmaması gereken olağan üstü hallerde ve asgari düzeyde yapılması gereken bir fena olarak görmektedir?**

   A) Modern maliye yaklaşımı
   B) Monetarist yaklaşım
   C) Keynezyen yaklaşım
   D) Neoklasik yaklaşım
   E) Klasik iktisat ve maliye yaklaşımı

6. **Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisi kamu kesiminin özel kesime göre verimsiz olduğunu, devletin borçlanma yoluyla ekonomiden çektiği fonların üretici alanlardan üretici olmayan alanlara kayacağını, ekonomide kaynak israfına yol açacağını ileri sürmektedir?**

   A) Modern maliye yaklaşımı
   B) Parasalcı yaklaşım
   C) Keynezyen yaklaşım
   D) Klasik maliye yaklaşımı
   E) Neoklasik yaklaşım

7. **Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine göre borçlanma olağanüstü (istisnai) kamu geliridir?**

   A) Klasik maliye yaklaşımı
   B) Parasalcı yaklaşım
   C) Keynezyen yaklaşım
   D) Modern maliye yaklaşımı
   E) Neoklasik yaklaşım

8. **Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine göre borçlanma olağan (normal) kamu geliridir?**

   A) Klasik maliye yaklaşımı
   B) Parasalcı yaklaşım
   C) Keynezyen yaklaşım
   D) Modern maliye yaklaşımı
   E) Neoklasik yaklaşım

9. Borçlanmanın normal (olağan) kamu gelir olduğunu ilk defa söyleyen bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Adam Smith
B) Abba Lerner
C) Charles Davenamt
D) Keynes
E) Dr. Price

10. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine göre devlet sadece savaş, deprem gibi doğal afetlerin ve verimli harcamaların (yatırımların) finansmanı gibi bugünkü nesiller kadar gelecek nesilleri de etkileyen olağan üstü durumlarda borçlanmaya gidebilir?

A) Klasik maliye yaklaşımı
B) Parasalcı yaklaşım
C) Keynezyen yaklaşım
D) Modern maliye yaklaşımı
E) Neoklasik yaklaşım

11. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine göre devlet cari giderlerini finanse etmek amacıyla borçlanmaya gidemez, cari harcamalar ancak vergi gelirleriyle finanse edilebilir?

A) Neoklasik yaklaşım
B) Parasalcı yaklaşım
C) Keynezyen yaklaşım
D) Modern maliye yaklaşımı
E) Klasik maliye yaklaşımı

12. Borçlanmanın fiskal, mali amacı hangisidir?

A) Harcama yapma
B) Gelir sağlama
C) Ekonomik ve sosyal alana müdahale
D) Tahsil
E) Tahakkuk

13. Borçlanmanın ekstra fiskal amacı hangisidir?

A) Tarh
B) Gelir sağlama
C) Ekonomik ve sosyal alana müdahale
D) Tahsil
E) Tahakkuk

14. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine göre borçlanmanın sadece fiskal amacı olabilir, ekstra fiskal amacı olamaz?

A) Neoklasik yaklaşım
B) Monetarist yaklaşım
C) Keynezyen yaklaşım
D) Klasik maliye yaklaşımı
E) Modern maliye yaklaşımı

15. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine göre borçlanmanın hem fiskal, hem de ekstra fiskal amacı olabilir?

A) Liberal yaklaşım
B) Klasik iktisat yaklaşımı
C) Fizyokrat yaklaşım
D) Klasik maliye yaklaşımı
E) Modern maliye yaklaşımı

16. Aşağıdakilerden hangisi borçlanmanın mali nedenlerinden biri değildir?

A) Öngörülemeyen, olağanüstü hizmetlerin ve giderlerin finansmanı
B) Kamu açıklarının ve bütçe açıklarının finansmanı
C) İtfanın (vadesi gelmiş borçların) finansmanı
D) Maliye politikası aracı olarak kullanma
E) Ekonomide likiditenin düzenlenmesi

17. Aşağıdakilerden hangisi borçlanmanın ekonomik nedenlerinden biri değildir?

A) Makro ekonomik istikrarın sağlanması
B) Büyümenin ve kalkınmanın finansmanı
C) Yatırım projelerinin finansmanı
D) Gelir dağılımında adaletin sağlanması
E) İstikrar programlarının finansmanı

18. Aşağıdakilerden hangisi borçlanmanın ekonomik nedenlerinden biri değildir?

A) Ekonomide likiditenin düzenlenmesi
B) Tasarruf fonlarının yatırımlara kanalize edilmesi
C) Nüfus yapısının değişmesi
D) Dış açıkların finansmanı
E) Kaynak tahsisinde etkinliğin sağlanması

19. Aşağıdakilerden hangisi borçlanmanın sosyal nedenlerinden biri değildir?

A) Gelir dağılımında adaletin sağlanması
B) İtfanın finansmanı
C) Sağlıklı kentleşme ve sanayileşmenin finansmanı
D) Nüfus yapısının değişmesi
E) Sosyal güvenlik açığının finansmanı, aktüeryal dengenin sağlanması

20. Kamu geliri olma ortak özelliği yanında borçlanma ile vergiler arasında bazı temel farklılıklar vardır. Bu farklılıklarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Borçlanmanın faiz karşılığı vardır, vergi karşılıksızdır.
B) Borçlanma geçici nitelikte bir kamu geliridir, vergi sürekli nitelikte kamu geliridir.
C) Borçlanma genelde gönüllülük, ihtiyarilik, rıza esasına dayanır vergi zorunluluk, cebrilik esasına dayanır.
D) Vergi kesin, nihai, geri ödemesi olmayan zorunlu finansman biçimidir, borçlanma geri ödemesi olan, nihai olmayan bir finansman biçimidir.
E) Borçlanma ödeme gücü üzerinden yapılır, vergi tasarruflar üzerinden alınır.

21. Borçlanma ile vergiler arasındaki temel farklarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Vergi yükü genelde bugünkü nesiller tarafından taşınır, borçlanma yükü vadesine bağlı olarak hem bugünkü, hem gelecek nesiller tarafından hissedilebilir.
B) Hem vergi, hem borçlanma nihai, kesin kamu geliridir, geri ödemesi yoktur
C) Kanunilik ilkesi gereği vergilerde kanun dayanır, borçlanmada ise borç sözleşmesi esastır.
D) Yıllık ilkesi gereği vergi yılda bir kere alınabilir, borçlanma ise ihtiyaç görüldükçe yapılabilir.
E) Borçlanma belli hizmetlerin ve harcamaların karşılığıdır, verginin global karşılığı toplam kamu harcamalarıdır.

22. Devlet borçlanması ile özel borçlanma arasındaki temel farklarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devlet borçları karşılıksızdır, özel borçlar karşılıklıdır.
B) Devlet borçlanma senetleri kamu ihalelerinde para yerine teminat olarak kullanılabilir, özel sektör borçlanma senetleri teminat olarak kullanılamaz.
C) Devlet kamu borç kağıtlarının getirileri için vergi imtiyazları, istisnalar tanıyabilir, özel sektör borç kağıtlarının getirileri için tanımaz.
D) Devlet borçlandığı kişilere faiz dışında değişik avantajlar ve garantiler sağlayabilir, özel borçlanmada bu avantajlar ve getiriler yoktur.
E) Devlet kanuna dayanarak borçlanır, özel kesim serbestçe borçlanır.

23. Devlet borçlanması ile özel borçlanma arasındaki temel farklarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devlet gerektiğinde zorunlu, cebri veya yarı cebri borçlanmaya gidebilir, özel sektör gidemez.
B) Devlet borçları özel borçlara göre genelde hem miktar olarak daha büyük, hem de vade olarak daha uzundur.
C) Devlet ticari nitelikte olmayan program kredisi, proje kredisi, teknik yardım, borç erteleme kredisi, röfinansman kredisi gibi kalkınma kredileri alabilir.
D) Hem devlet, hem özel kesim borcu reddetme, moratoryum ilan etme yetkisine sahiptir.
E) Devlet borçlanması kamu hizmetlerinin finansmanı amacıyla yapılır, özel borçlanma özel ihtiyaçların finansmanı amacıyla yapılır.

24. Aşağıdakilerden hangisi devlet borçlanmasının temel niteliklerinden biri değildir?

A) Rızaya dayanması
B) Sözleşmeye bağlı olması
C) Nihai olması
D) Karşılığının bulunması
E) Borç alan tarafın Hazine Müsteşarlığı olması

25. Aşağıdaki borçlardan hangisi karşılıksızdır?

A) Cebri borç
B) İhtiyari borç
C) Ebedi borç
D) İtfaya tabi borç
E) Emanet paralar

26. Aşağıdaki borçlardan hangisi isteğe bağlı, ihtiyari borç değildir?

A) Cebri borç
B) İhtiyari borç
C) Ebedi borç
D) İtfaya tabi borç
E) Emanet paralar

27. Hazine Müsteşarlığı bütçe açıklarının finansmanı için borçlanma yetkisini nereden alır?

A) Anayasa
B) Bütçe Kanunu
C) Kamu İhale Kanunu
D) TCMB Kanunu
E) Sayıştay Kanunu

28. Türkiye Cumhuriyeti adına Devlet iç borcu ve Devlet dış borcu almaya kim yetkilidir?

A) Bakanlar Kurulu
B) TBMM
C) Sayıştay
D) Hazineden sorumlu Bakan
E) Maliye Bakanı

29. Hazineden sorumlu Bakan devlet adına borç alma yetkisini kime devredebilir?

A) Bakanlar Kurulu
B) TBMM
C) Sayıştay
D) Maliye Bakanı
E) Hazine Müsteşarlığı

30. Hazine geri ödeme garantisi, Hazine karşı garantisi vermeye ve verilen garantilerin şartlarında değişiklik yapmaya, hibe almaya, dış finansman imkânlarını kullandırmaya ve yeni malî yükümlülük yaratmaya, Hazine alacaklarını yönetmeye kim yetkilidir?

A) Hazineden sorumlu Bakan
B) TBMM
C) Sayıştay
D) Bakanlar Kurulu
E) Maliye Bakanı

31. Hazine yatırım garantisi ve Hazine ülke garantisi vermeye ve verilen garantilerin şartlarında değişiklik yapmaya kim yetkilidir?

A) Bakanlar Kurulu
B) TBMM
C) Sayıştay
D) Hazineden sorumlu Bakan
E) Maliye Bakanı

32. Ülkelerce oluşturulan birlikler, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar ile akdedilen ekonomik ve malî anlaşmalar kapsamında doğan ekonomik ve malî nitelikteki hak ve yetkileri kullanmaya kim yetkilidir?

A) Sayıştay
B) TBMM
C) Hazineden sorumlu Bakan
D) Bakanlar Kurulu
E) Maliye Bakanı

33. Türkiye Cumhuriyeti adına hibe ve borç vermeye kim yetkilidir?

A) TBMM
B) Bakanlar Kurulu
C) Sayıştay
D) Hazineden sorumlu Bakan
E) Maliye Bakanı

34. Aşağıdakilerden hangisi devletin borçlanma kapasitesini ve sınırını belirleyen temel faktörlerden biri değildir?

A) Borçlanma faiz oranı
B) Tasarruf oranı
C) Borç servis oranı
D) Kamu harcamalarındaki artış oranı
E) Özel sektörün kredibilitesi

35. Aşağıdakilerden hangisi devletin borçlanma kapasitesini ve sınırını belirleyen temel faktörlerden biri değildir?

A) Vergi kapasitesi
B) Ulusal ve uluslar arası likidite hacmi
C) Eğitim düzeyi
D) Milli gelir düzeyi
E) Borç stokunun düzeyi

36. Aşağıdakilerden hangisi devletin borçlanma kapasitesini ve sınırını belirleyen temel faktörlerden biri değildir?

A) Kamu açıklarının düzeyi
B) Hazinenin kredibilitesi
C) Ülke riski
D) Makroekonomik durum
E) Ülke nüfusu

37. İste bağlı olup olmamasına göre borçların sınıflandırılması aşağıdakilerin hangisinde doğru gösterilmiştir?

A) İhtiyari (isteğe bağlı) borçlar ve cebri (zorunlu) borçlar
B) İç borçlar ve dış borçlar
C) Karşılıklı borçlar ve karşılıksız borçlar
D) Kısa vadeli (dalgalı) borçlar ve uzun vadeli (konsolide) borçlar
E) Ebedi borçlar ve süresiz borçlar

38. Vadelerine göre borçların sınıflandırılması aşağıdakilerin hangisinde doğru gösterilmiştir?

A) İhtiyari (isteğe bağlı) borçlar ve cebri (zorunlu) borçlar
B) İç borçlar ve dış borçlar
C) Karşılıklı borçlar ve karşılıksız borçlar
D) Kısa vadeli (dalgalı) borçlar ve uzun vadeli (konsolide) borçlar
E) Ebedi borçlar ve süresiz borçlar

39. Kaynaklarına (piyasasına) göre borçların sınıflandırılması aşağıdakilerin hangisinde doğru gösterilmiştir?

A) İhtiyari (isteğe bağlı) borçlar ve cebri (zorunlu) borçlar
B) İç borçlar ve dış borçlar
C) Karşılıklı borçlar ve karşılıksız borçlar
D) Kısa vadeli (dalgalı) borçlar ve uzun vadeli (konsolide) borçlar
E) Ebedi borçlar ve süresiz borçlar

40. Devletin tek taraflı iradesiyle, egemenlik yetkisini kullanarak ve kendi belirlediği koşullarda yaptığı borçlanmaya ne ad verilir?

A) İhtiyari (isteğe bağlı) borç
B) Cebri (zorunlu) borç
C) İç borç
D) Karşılıksız borç
E) Kısa vadeli (dalgalı) borç

41. Aşağıdaki borçlardan hangisi cebri borç değildir?

A) Tasarruf Bonoları
B) Tasarrufu Teşvik Fonu kesintileri
C) Konut Edindirme Yardımı (KEY) kesintileri
D) Sosyal Güvenlik Kurumlarının gelirlerinin bir kısmını devlet borçlanma senedi olarak tutma zorunluluğu
E) Bir kişinin piyasadan devlet borçlanma senedi satın alması

42. Devlete borç vermenin bir vatandaşlık vazifesi olduğu, herkesin milli savunmaya, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması gerektiği anlayışıyla kişilerden sosyal ve psikolojik baskı yoluyla alınan devlet borçlarına ne ad verilir?

A) İhtiyari (isteğe bağlı) borç
B) Cebri (zorunlu) borç
C) Yarı Cebri (Yarı Zorunlu, Zorlayışlı) Borç
D) Karşılıksız borç
E) Dalgalı borç

43. Devletin karşılıklı rıza esasına göre tasarruf sahipleriyle yaptığı borç sözleşmesine dayanarak gerçekleştirdiği borçlanmaya ne ad verilir?

A) İhtiyari (isteğe bağlı) borç
B) Cebri (zorunlu) borç
C) Yarı Cebri (Yarı Zorunlu, Zorlayışlı) Borç
D) Karşılıksız borç
E) Dalgalı borç

44. Aşağıdaki borçlardan hangisi Hazinenin nakit ihtiyacındaki değişmelere bağlı olarak sürekli dalgalandığı için dalgalı borç olarak adlandırılır?

A) Uzun vadeli borç
B) Kısa vadeli borç
C) Durağan borç
D) Konsolide borç
E) Ebedi borç

45. Aşağıdaki borçlardan hangisi uzun vadeli borç değildir?

A) Dalgalı borç
B) İtfaya tabi borç
C) Durağan borç
D) Konsolide borç
E) Ebedi borç

46. Vadesi 1 yıla kadar (364 güne kadar) veya daha kısa olan borçlara ne ad verilir?

A) İhtiyari borç
B) Cebri borç
C) Konsolide borç
D) Karşılıksız borç
E) Dalgalı borç

47. Vadesi 1 yıl (364 gün) ve daha uzun olan borçlara ne ad verilir?

A) İhtiyari borç
B) Cebri borç
C) Konsolide borç
D) Karşılıksız borç
E) Dalgalı borç

48. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre ihraç edildikleri tarih itibarıyla vadeleri bir yıldan kısa olan (364 güne kadar) Devlet iç borçlanma senetlerine ne ad verilir?

A) İhtiyari borç
B) Cebri borç
C) Hazine Bonosu
D) Finansman Fonu
E) Devlet tahvili

49. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre ihraç edildikleri tarih itibarıyla vadeleri bir yıl (364 gün) veya daha uzun olan Devlet iç borçlanma senetlerine ne ad verilir?

A) İhtiyari borç
B) Cebri borç
C) Hazine Bonosu
D) Finansman Fonu
E) Devlet tahvili

50. Kısa vadeli borçlanma aracı olan Hazine bonoları daha çok hangi amaçla çıkarılır?

A) Yatırımların finansmanı
B) Cari açığın finansmanı
C) İhracatın finansmanı
D) Bütçe ve nakit açıklarının finansmanı
E) İthalatın finansmanı

51. Uzun vadeli borçlanma aracı olan devlet tahvilleri daha çok hangi amaçla çıkarılır?

A) Yatırımların finansmanı
B) Bütçe açıklarının finansmanı
C) İhracatın finansmanı
D) Nakit açıklarının finansmanı
E) İthalatın finansmanı

52. Hazine Bonoları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kısa vadeli borçlanma amacıyla çıkarılır
B) Para piyasalarında işlem görür
C) Vade kısa, faiz haddi düşük, risk azdır.
D) Hazine Bonoları başa başın altında (iskontolu) bir fiyatla satılır. Bono alanlar ihraç primi elde ederler.
E) Hazine bonolarının faiz kuponu vardır. Hazine'nin Defteri kebirine kaydedilirler

53. Aşağıdakilerden hangisi devletin bono ihraç ederek kısa vadeli borçlanmasının temel nedenlerinden biri değildir?

A) Bütçe açıklarının finansmanı, bütçe dengesinin sağlanması
B) Zaman bakımından denkleştirme
C) Yer bakımından denkleştirme
D) Uzun vadeli borçlanmaya hazırlık
E) Ekonomide likiditenin aşırı genişlemesi

54. Aşağıdakilerden hangisi devletin bono ihraç ederek kısa vadeli borçlanmasının temel nedenlerinden biri değildir?

A) Koşulların dalgalı borçlanmaya daha uygun olması
B) Dezenflasyon
C) Piyasa faiz oranlarının düşmesi
D) Yatırım projelerinin finansmanı
E) Likiditeyi kontrol etmek

55. Devletin yurtiçi mali piyasalardan yapmış olduğu kısa vadeli borçlanmaya ne ad verilir?

A) İç konsolide borç
B) İç dalgalı borç
C) Durağan borç
D) Ebedi borç
E) İhtiyari borç

56. Aşağıdakilerden hangisi iç dalgalı borç değildir?

A) Hazine bonoları
B) Merkez Bankası avansları
C) Emanet paralar
D) Bütçe emanetleri
E) Devlet tahvilleri

57. Aşağıdakilerden hangisi Hazine Bonosu türlerinden biri değildir?

A) Müteahhit bonoları
B) Kefalet bonoları
C) Garanti bonoları
D) Hazine taahhütleri
E) Savaş ve deprem bonoları

58. Kamu ihalelerini kazanan yüklenicilere istihkaklarının bir kısmı karşılığında ilgili dairelerce verilen, iskontosu ve reeskontu mümkün olan bonolara ne ad verilir?

A) Müteahhit bonoları
B) Kefalet bonoları
C) Garanti bonoları
D) Hazine taahhütleri
E) Savaş ve deprem bonoları

59. Hazine kefaletine haiz bonolara ne ad verilir?

A) Müteahhit bonoları
B) Garanti bonoları
C) Kefalet bonoları
D) Hazine taahhütleri
E) Savaş ve deprem bonoları

60. Hazine'nin her milli piyango çekilişine ait ikramiye ve amortileri karşılayacak miktarda düzenleyerek Merkez Bankasına verdiği bonolara ne ad verilir?

A) Müteahhit bonoları
B) Garanti bonoları
C) Kefalet bonoları
D) Hazine taahhütleri
E) Savaş ve deprem bonoları

61. 2001 yılında Merkez Bankası kanununda yapılan değişikliğe kadar, cari yıl genel bütçe ödenekleri toplamanın %15'ini geçmemek üzere Merkez Bankası'nın Hazineye açtığı kısa vadeli avansa ne ad verilir?

A) Müteahhit bonoları
B) Garanti bonoları
C) Kefalet bonoları
D) Hazine taahhütleri
E) Merkez Bankası avansları

62. Gerçek ve tüzel kişilerce geçici olarak hazineye yatırılan ya da hazineye bırakılmış olan paralara ne ad verilir?

A) Hazine bonoları
B) Merkez Bankası avansları
C) Emanet para
D) Fiyat para
E) Emisyon

63. Devlet emanet paralara hak sahipleri geri alıncaya kadar yüzde kaç faiz uygular?

A) Yasal faiz
B) Aylık Yüzde 2.5
C) Tecil faizi
D) Temerrüt faizi
E) Faiz uygulamaz

64. Kamu ihalelerine katılan kişilerden alınan en az yüzde 3 geçici teminatlar, yüzde 6 kesin teminatlar, temyiz depozitoları, bilirkişi ücretleri vb. gibi Hazineye geçici olarak yatırılan paralara ne ad verilir?

A) Adi emanet
B) Merkez Bankası avansı
C) Bütçe emaneti
D) Fiyat para
E) Emisyon

65. Yılı içinde verile emrine bağlandığı halde 31 Aralık tarihine kadar hak sahiplerine ödenmeyen paralara ve giderlere ne ad verilir?

A) Adi emanet
B) Merkez Bankası avansı
C) Bütçe emaneti
D) Fiyat para
E) Emisyon

66. Uzun vadeli borçlanma aracı olan devlet tahvilleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Vadesi 1 yıl (364 gün) veya daha uzun olan borçlardır
B) Tahviller daha çok uzun vadeli fonların işlem gördüğü sermaye piyasalarında işlem görür.
C) Tahvillerde vade uzun, faiz haddi yüksek, risk fazladır.
D) Bütçe ve nakit dengesini sağlamak amacıyla tahvil arz edilir
E) İtfaya tabi borçlardır

67. Uzun vadeli borçlanma aracı olan devlet tahvilleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devlet tahvilleri tertipler halinde çıkarılır, her tertipte birden fazla seri bulunabilir.
B) Devlet tahvillerinin faiz kuponu yoktur.
C) Devlet tahvillerinin beraberinde getirdiği yükümlülükler süreklilik arz eder ve borçlar tamamen ödenmedikçe sona ermezler.
D) Tahviller Defteri Kebire kaydedilir.
E) Tahvilli borçlara tahkim edilmiş, dondurulmuş manasına gelen konsolide borçlar da denir.

68. Borç sözleşmesinde itfa, geri ödeme tarihi belli olmayan, devletin kendisi için en uygun koşullar gerçekleştiğinde geri ödediği borçlara ne ad verilir?

A) İç konsolide borç
B) İtfaya tabi borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) İhtiyari borç

69. Aşağıdaki durumlardan hangisinde hem borç stoku artar, hem de faiz yükü artar?

A) Borcun itfası
B) Borcun amortismanı
C) Borcun reddi
D) Borcun konsolidasyonu
E) Borcun konversiyonu

70. Ebedi (süresiz, devamlı) borçlaria ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Borç sözleşmesinde itfa, geri ödeme tarihi belli değildir
B) Devletin kendisi için en uygun koşullar gerçekleştiğinde geri ödediği borçlardır.
C) Devlet borç aldığı kişiye düzenli olarak faiz öder
D) Piyasa faizinin üzerinde bir faiz ödenir
E) Borcun ana parası alacaklı dilediği zaman ödenir

71. Süresiz, ebedi borçlarda devletin dilediği tarihte borcunu itfa etmesine ne ad verilir?

A) İhtiyari amortisman
B) Rachat
C) Cebri amortisman
D) Konversiyon
E) Konsolidasyon

72. Borç sözleşmesinde itfa, geri ödeme tarihi belli olan borçlara ne ad verilir?

A) İç konsolide borç
B) İtfaya tabi (süreli) borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) İhtiyari borç

73. Süreli, itfaya tabi borçlarda borcun vade tarihi geldiğinde borcun anaparasının geri ödenmesine ne ad verilir?

A) İhtiyari amortisman
B) Rachat
C) Cebri amortisman
D) Konversiyon
E) Konsolidasyon

74. Borcun amortismanı ne demektir?

A) Borç stokunun azalması amacıyla borcun itfası
B) Borcun konversiyonu
C) Borcun konsolidasyonu
D) Borcun röfinansmanı
E) Borcun temdidi

75. İtfaya tabi olup olmamasına göre borçların sınıflandırılması aşağıdakilerin hangisinde doğru gösterilmiştir?

A) İhtiyari (isteğe bağlı) borçlar ve cebri (zorunlu) borçlar
B) İç borçlar ve dış borçlar
C) Karşılıklı borçlar ve karşılıksız borçlar
D) Kısa vadeli (dalgalı) borçlar ve uzun vadeli (konsolide) borçlar
E) Ebedi borçlar ve süreli borçlar

76. Kaynağına veya piyasasına göre borçların sınıflandırılması aşağıdakilerin hangisinde doğru gösterilmiştir?

A) İhtiyari borçlar ve cebri borçlar
B) İç borçlar ve dış borçlar
C) Karşılıklı borçlar ve karşılıksız borçlar
D) Kısa vadeli (dalgalı) borçlar ve uzun vadeli (konsolide) borçlar
E) Ebedi borçlar ve süreli borçlar

77. Piyasanın uyruğu kriterine göre Hazinenin yurt içinde yabancı bir bankadan yaptığı döviz cinsi borçlanmaya ne ad verilir?

A) İç borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) İhtiyari borç

78. Piyasanın uyruğu kriterine göre Hazinenin yurt dışındaki bir Türk bankasından yaptığı TL cinsi borçlanmaya ne ad verilir?

A) İç borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) Dalgalı borç

79. Alacaklının uyruğu kriterine göre Hazinenin yurt dışındaki bir Türk vatandaşından yaptığı döviz cinsi borçlanmaya ne ad verilir?

A) Ebedi borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) İç borç
E) Dalgalı borç

80. Alacaklının uyruğu kriterine göre Hazinenin yurt içindeki bir yabancı kişiden yaptığı TL cinsi borçlanmaya ne ad verilir?

A) İç borç
B) Cebri borç
C) Dış borç
D) Ebedi borç
E) Dalgalı borç

81. Borç olarak alınan paranın cinsi kriterine göre Hazinenin yurt dışındaki bir yabancı kişiden yaptığı TL cinsi borçlanmaya ne ad verilir?

A) Dalgalı borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) İç borç

82. Borç olarak alınan paranın cinsi kriterine göre Hazinenin yurt içindeki bir Türk vatandaşından yaptığı döviz cinsi borçlanmaya ne ad verilir?

A) İç borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) Dalgalı borç

83. Borçlanmanın yurtiçi kaynak miktarını artırıp artırmadığı kriterine göre yurt içi kaynak ve fon miktarını artırmayan, sadece kaynakların kamu kesimi tarafından daha fazla, özel kesim tarafından daha az kullanımına yol açan borç türü hangisidir?

A) İç borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) Dalgalı borç

84. Borçlanmanın yurtiçi kaynak miktarını artırıp artırmadığı kriterine göre yurt içi kaynak ve fon miktarını artıran, ancak yurt içi tasarrufları etkilemeyen borç türü hangisidir?

A) İç borç
B) Cebri borç
C) Dış borç
D) Ebedi borç
E) Dalgalı borç

85. Borçlanmanın ekonomik etkileri kriterine göre kaynakların kamu kesimi tarafından daha fazla, özel kesim tarafından daha az kullanımına yol açarak özel yatırımları dışlama (crowding out) etkisi yapan borç türü hangisidir?

A) Ebedi borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) İç borç
E) Dalgalı borç

86. Borçlanmanın ekonomik etkileri kriterine göre yurt içi kaynak ve fon miktarını artırarak ekonomide genişletici etki yapan borç türü hangisidir?

A) İç borç
B) Dış borç
C) Cebri borç
D) Ebedi borç
E) Dalgalı borç

87. İç borçlanma ve iç borçların itfası sırasıyla hangi ekonomik etkiye sahiptir?

A) İç borçlanma daraltıcı, itfası genişleticidir
B) İç borçlanma genişletici, itfası daraltıcıdır
C) İç borçlanma ve itfası nötr etkiye sahiptir
D) İç borçlanma daraltıcı, itfası da daraltıcıdır
E) İç borçlanma genişletici, itfası da genişleticidir

88. Dış borçlanma ve dış borçların itfası sırasıyla hangi ekonomik etkiye sahiptir?

A) Dış borçlanma daraltıcı, itfası genişleticidir
B) Dış borçlanma ve itfası nötr etkiye sahiptir
C) Dış borçlanma genişletici, itfası daraltıcıdır
D) Dış borçlanma daraltıcı, itfası da daraltıcıdır
E) Dış borçlanma genişletici, itfası da genişleticidir

89. Aşağıdakilerden hangisi devletin iç piyasadan elde ettiği iç borç türlerinden biri değildir?

A) Hazine bonoları
B) Devlet tahvilleri
C) Merkez Bankası avansları
D) Emanet paralar
E) Kalkınma kredileri

90. Aşağıdakilerden hangisi iç borcun kaynakları arasında sayılmaz?

A) Merkez Bankası
B) Bankalar
C) Kurumsal yatırımcılar
D) Hazine Müsteşarlığı
E) Gerçek kişiler

91. Aşağıdakilerden hangisi dış borç türlerinden biri değildir?

A) Kalkınma kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Emanet paralar
D) Hibe şeklinde olmayan bağışlar
E) Hibe şeklinde olmayan askeri yardımlar

92. Aşağıdakilerden hangisi bir dış borç türü olan kalkınma kredilerinden biri değildir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Bağlı krediler
D) Serbest krediler
E) Program kredileri

93. Aşağıdakilerden hangisi bir dış borç türü olan kalkınma kredilerinden biri değildir?

A) İhracat kredileri
B) İthalat kredileri
C) Borç erteleme kredileri
D) Röfinansman kredileri
E) Sendikasyon kredileri

94. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre projelerin gerçekleşmesi için herhangi bir dış finansman kaynağından sağlanan finansman imkânına ne ad verilir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Bağlı krediler
D) Serbest krediler
E) Program kredileri

95. Aşağıdakilerden hangisi proje kredilerinin özelliklerinden biri değildir?

A) Kalkınma projelerinin finansmanı amacıyla devletin kullandığı dış borçlardır.
B) Ekonomik kalkınmaya ilişkin belli bir projenin gerçekleştirilmesi gerekçe gösterilerek alınan ve yalnızca bu projenin gerçekleştirilmesinde kullanılabilen kredi türüdür.
C) Dünyada proje kredisi veren en temel kuruluş Dünya Bankasıdır.
D) IMF programlarının finansmanı için kullanılır
E) Türkiye Avrupa Yatırım Bankası, Asya Yatırım Bankası ve İslam Kalkınma Bankasından da proje kredisi kullanmaktadır.

96. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a göre, Hazine Müsteşarlığı tarafından ülkenin makro ekonomik programları çerçevesinde, doğrudan veya Hazine garantisi altında, kamunun finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla herhangi bir dış finansman kaynağından sağlanan finansman imkânına ne ad verilir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Bağlı krediler
D) Serbest krediler
E) Program kredileri

97. İstikrar programlarının finansmanı amacıyla devletin IMF (Uluslar arası Para Fonu) den aldığı dış borçlara ne ad verilir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Program kredileri
D) Serbest krediler
E) Bağlı krediler

98. IMF kredilerinin kullandırıldığı IMF kaydi parasına ne ad verilir?

A) SDR (özel çekme hakkı)
B) SPK
C) Yuan
D) Fiyat
E) Dolar

99. 1944 Bretton Woods Anlaşmasıyla kurulan IMF'ye Türkiye ne zaman üye olmuştur?

A) 1944
B) 1947
C) 1961
D) 1980
E) 2000

100. Türkiye IMF ile ilk stand by programını hangi tarihte uygulamıştır?

A) 1944
B) 1947
C) 1961
D) 1980
E) 2000

101. 2009 yılı başına kadar Türkiye IMF ile kaç stand by programı uygulamıştır?

A) 10
B) 15
C) 19
D) 25
E) 30

102. IMF'nin üyelerine kullandırdığı program kredilerinin koşullu kredi olması ne anlama gelir?

A) Stand by programı uygulama koşuluna bağlıdır
B) Ülke koşuluna bağlıdır
C) Mal koşuluna bağlıdır
D) Orijinde bağlıdır
E) Hem mala, hem ülkeye bağlıdır

103. IMF program kredisi kullanmak için Hazineden sorumlu Devlet Bakanının ve Merkez Bankası Başkanının imzaladığı belgeye ne ad verilir?

A) Teminat mektubu
B) Niyet mektubu
C) Garanti mektubu
D) Kefalet mektubu
E) Kabul belgesi

104. Kredi veren ülkenin verilen paranın nereye harcanacağı konusunda şart koştuğu, kullanımı belli koşullara bağlanmış olan kalkınma kredilerine ne ad verilir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Program kredileri
D) Serbest krediler
E) Bağlı krediler

105. Alacaklı ülke tarafından kredinin harcanacağı ülkenin belirtildiği, kredinin belirtilen ülke dışında kullanılamadığı kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Orijinde (ülkeye) bağlı krediler
D) Serbest krediler
E) Program kredileri

106. Kullanımı belli mal türüyle kısıtlanmış kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Orijinde (ülkeye) bağlı krediler
D) Serbest krediler
E) Mala bağlı krediler

107. Kredinin kullanılacağı ülkenin ve malların birlikte belirlendiği kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) Proje kredileri
B) Hem ülkeye, hem mala bağlı krediler
C) Orijinde (ülkeye) bağlı krediler
D) Serbest krediler
E) Mala bağlı kredileri

108. Kullanımı ne ülke ne de mal koşuluyla kısıtlanmamış kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Orijinde (ülkeye) bağlı krediler
D) Serbest krediler
E) Mala bağlı krediler

109. İhracatın finansmanı için kullanılan kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) Proje kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Orijinde (ülkeye) bağlı krediler
D) İthalat kredileri
E) İhracat kredileri

110. İthalatın finansmanı için kullanılan kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) İthalat kredileri
B) Teknik yardımlar
C) Orijinde (ülkeye) bağlı krediler
D) Proje kredileri
E) İhracat kredileri

111. Vadesi gelen borcun vadesinin uzatılması (temdit) amacıyla kullanılan kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) Program kredisi
B) Borç erteleme (temdit) kredisi
C) Orijinde (ülkeye) bağlı kredi
D) Proje kredisi
E) Röfinansman kredisi

112. Vadesi gelen borcun kapatılması amacıyla kullanılan kalkınma kredisi türü hangisidir?

A) Program kredisi
B) Borç erteleme (temdit) kredisi
C) Orijinde (ülkeye) bağlı kredi
D) Proje kredisi
E) Röfinansman kredisi

113. Gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere teknolojik bilgi aktarımının sağlanması amacıyla yapılan dış borç türü hangisidir?

A) Program kredisi
B) Borç erteleme (temdit) kredisi
C) Orijinde (ülkeye) bağlı kredi
D) Teknik yardımlar
E) Röfinansman kredisi

114. Kredi notu düşük (B ve C) olan devletlere, kredi riskini paylaşmak amacıyla bir bankanın liderliğinde iki veya daha fazla banka tarafından ortaklaşa verilen dış kredi türü hangisidir?

A) Program kredisi
B) Borç erteleme (temdit) kredisi
C) Sekuritizasyon kredisi
D) Sendikasyon kredisi
E) Röfinansman kredisi

115. Borç almak isteyen ülke ile borç vermek isteyen ülkeyi karşı karşıya getirerek borç ilişkisini oluşturan işleme ne ad verilir?

A) Konsolidasyon
B) Konsorsiyum
C) Morotoryum
D) Sekuritizasyon
E) Ariyere

116. Teminat verilerek alınan dış kredilere ne ad verilir?

A) Konsolidasyon
B) Konsorsiyum
C) Morotoryum
D) Sekuritizasyon
E) Ariyere

117. Özel sektörün yaptığı ithalatın döviz karşılığını Merkez Bankasına yatırdığı halde, Banka'nın döviz kıtlığı nedeniyle biriktirdiği, transfer edemediği, dolayısıyla da devletin dış borcuna dönüştüğü ithalatçıların döviz borçlarına ne ad verilir?

A) Konsolidasyon
B) Konsorsiyum
C) Morotoryum
D) Sekuritizasyon
E) Ariyere

118. Devletin her hangi bir borç senedi ihraç etmeden doğrudan borç, kredi alması ne tür borçtur?

A) Doğrudan (tahvilsiz) borç
B) Ariyere borç
C) Tahvilli borç
D) Sekuritizasyon
E) Sendikasyon

119. Aşağıdaki borçlardan hangisi doğrudan (tahvilsiz) borç değildir?

A) IMF kredisi
B) Dünya Bankası kredisi
C) Avrupa Yatırım Bankası Kredisi
D) Bono ve tahvil ihracı
E) Devletin bankaların Merkez Bankası nezdinde tuttuğu zorunlu karşılıkları borçlanması

120. Aşağıdakilerden hangisi hazine bonoları ve devlet tahvillerinden oluşan devlet borçlanma senetlerinin (DİBS) ihraç yöntemlerinden biri değildir?

A) Doğrudan Halka Arz Yöntemi
B) Bankalar Aracılığıyla Satış Yöntemi
C) Reeskont Yöntemi
D) Borsada Satış Yöntemi
E) İhale (Müzayede) ile Satış Yöntemi

121. Devletin hiçbir aracıya başvurmadan, kendi sermayesini, araçlarını ve insan unsurlarını kullanarak devlet tahvillerini kendisinin halka arz etmesi, tasarruf sahiplerine doğrudan satması hangi arz ve ihraç yöntemidir?

A) Reeskont Yöntemi
B) Doğrudan Halka Arz Yöntemi
C) Bankalar Aracılığıyla Satış Yöntemi
D) Borsada Satış Yöntemi
E) İhale (Müzayede) ile Satış Yöntemi

122. Devletin doğrudan tasarruf sahiplerine satış yapmadığı, bankaları aracı kurum olarak kullanarak bankalar aracılığıyla devlet tahvillerini arz ettiği yöntem hangi arz ve ihraç yöntemidir?

A) Reeskont Yöntemi
B) Doğrudan Halka Arz Yöntemi
C) Bankalar Aracılığıyla Satış Yöntemi
D) Borsada Satış Yöntemi
E) İhale (Müzayede) ile Satış Yöntemi

123. Tahvillerin menkul kıymet olmaları nedeniyle, ülkede kurulu bulunan menkul kıymetler borsasına kote edilerek satışlarının gerçekleştirilmesi hangi arz ve ihraç yöntemidir?

A) Borsada (sermaye piyasasında) Satış Yöntemi
B) Doğrudan Halka Arz Yöntemi
C) Bankalar Aracılığıyla Satış Yöntemi
D) Reeskont Yöntemi
E) İhale (Müzayede) ile Satış Yöntemi

124. Hazinenin önceden açıkladığı ihale takvimine göre ihaleye çıkıp tasarruf sahiplerinden teklif toplayarak tahvilleri satması hangi arz ve ihraç yöntemidir?

A) Reeskont Yöntemi
B) Doğrudan Halka Arz Yöntemi
C) Bankalar Aracılığıyla Satış Yöntemi
D) Borsada Satış Yöntemi
E) İhale (Müzayede) ile Satış Yöntemi

125. Aşağıdakilerden hangisi borçlanmanın şekilsel özelliklerinden biri değildir?

A) Borçlanmanın tahvilli mi tahvilsiz mi yapıldığı
B) Tahvilin kupür büyüklüğü
C) Borcun faizi
D) Borcun tarafları
E) Borcun adı ve miktarı

126. Tahvilli – Tahvilsiz Borçlanma ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Tahvilsiz borçlanma yalnızca kaynağı belli olan borçlarda tatbik edilmeyebilir
B) Halka arz edilecek borçlanmalarda mutlaka tahvil çıkarılması gerekmektedir.
C) Tahviller hem isme hem hamiline yazılı olabilir
D) Tahviller isme yazılı olamaz
E) Tahviller hamiline yazılı olabilir

127. Tahvillerin üzerinde yazılı olan itibari (nominal) değere ne ad verilir?

A) Küpür (Kesit)
B) Faiz
C) Repo
D) Temettü
E) Kar payı

128. Devlet Tahvilinin alacaklıya sağladığı ana çıkar, avantaj nedir?

A) İhraç primi
B) İtfa primi
C) Vergi imtiyazı
D) Faiz
E) Hukuki imtiyaz

129. Borçlanma ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Borcun vadesi ile faizi arasında doğru orantı vardır
B) Vade uzadıkça faiz düşer
C) Uzun vadeli borçlanmada faiz oranı kısa vadeli borçlanmaya göre daha yüksektir
D) Uzun vadeli senetlerin likiditesi kısa vadeli senetlere göre daha azdır
E) Borcun vadesi uzadıkça risk primi artar.

130. Borcun reel, gerçek faizi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Nominal faiz – Enflasyon oranı
B) Nominal faiz + Enflasyon oranı
C) Nominal faiz x Enflasyon oranı
D) Enflasyon oranı – gerçek faiz
E) Nominal Faiz = Enflasyon oranı

131. Enflasyondan arındırılmış faize ne ad verilir?

A) Basit faiz
B) Bileşik faiz
C) Reel, gerçek faiz
D) Nominal faiz
E) Kanuni faiz

132. Tahvilin nominal faiz oranı yüzde 20, enflasyon oranı yüzde 8 ise tahvilin reel, gerçek faiz oranı yüzde kaçtır?

A) Yüzde 28
B) Yüzde 12
C) Yüzde 8
D) Yüzde 20
E) Bu verilerle hesaplanamaz

133. Aşağıdakilerden hangisi devlete borç vermenin, tahvil almanın kişilere sağladığı ikincil avantajlardan biri değildir?

A) İhraç primi
B) İtfa primi
C) İkramiyeli (piyangolu) ihraç
D) Vergi imtiyazı ve hukuki imtiyaz
E) Kamu ihalelerinde teminat olarak kullanılamaması

134. Tahvilin nominal (itibari) değeri üzerinden ihraç edilmesine ne ad verilir?

A) Başa başın altında ihraç
B) Başa baştan ihraç
C) Düzenli ihraç
D) Teşvik primi
E) Güvence primi

135. Tahvilin nominal (itibari) değerinin altında bir fiyattan ihraç edilmesine ne ad verilir?

A) Başa başın altında ihraç
B) Başa baştan ihraç
C) Düzenli ihraç
D) Kademeli ihraç
E) Teşvik primi

136. Başabaşın altında ihraç edilen tahvilierde tahvilin nominal (itibari) değeri ile iskontolu fiyatı arasındaki farka ne ad verilir?

A) İtfa primi
B) Emisyon primi
C) İhraç primi
D) Teşvik primi
E) Sigorta primi

137. Başa baştan ihraç edilen tahvillerde tahvilin nominal (itibari) değerinin üzerinde bir fiyattan geri ödenmesi durumunda hangi prim oluşur?

A) İtfa primi
B) Emisyon primi
C) İhraç primi
D) Teşvik primi
E) Güvence primi

138. İtfaya esas alınan fiyatla tahvilin nominal değeri arasındaki farka ne ad verilir?

A) İtfa primi
B) Emisyon primi
C) İhraç primi
D) Teşvik primi
E) Sigorta primi

139. Devletin tahvil sahipleri arasında düzenlediği piyango sonucunda, kazanan tahvil sahiplerine ihalede oluşan faizden daha yüksek faiz ödemesine ne ad verilir?

A) İtfa primi
B) İkramiyeli (Piyangolu) İhraç
C) İhraç primi
D) Teşvik primi
E) Emisyon primi

140. Devletin tahvilin cazibesini artırmak amacıyla tahvil getirilerini diğer menkul kıymet getirilerine göre daha düşük oranda vergilendirmesine veya tahvil getirilerini vergiden müstesna tutarak tahvil satın alanlara ek bir avantaj sağlamasına ne ad verilir?

A) İtfa primi
B) İkramiyeli (Piyangolu) İhraç
C) İhraç primi
D) Vergi İmtiyazı
E) Teşvik primi

141. Devletin tahviliere veya tahvil sahiplerine bazı bağışıklıklar sağlamasına ne ad verilir?

A) İtfa primi
B) İkramiyeli (Piyangolu) İhraç
C) İhraç primi
D) Teşvik primi
E) Hukuki İmtiyaz

142. 4734 sayılı Kamu İhaleleri Kanununun 34. maddesinin son fıkrasına göre "Her ne suretle olursa olsun, idarece alınan teminatların haczedilememesi ve üzerine ihtiyati tedbir konulamaması" aşağıdakilerden hangisine örnektir?

A) İtfa primi
B) İkramiyeli (Piyangolu) İhraç
C) Hukuki İmtiyaz
D) Teşvik primi
E) İhraç primi

143. Devlet tahvil sahiplerine sağladığı çıkarları koruyacağına dair aşağıdaki garantilerden hangisini vermez?

A) Erken ödeme yapılmaması garantisi
B) Tahvil değerinin düşmesinin önlenmesi garantisi
C) Konversiyon yapılmaması garantisi
D) En ziyade müsadeye mazhar alacaklı garantisi
E) Ödeme garantisi

144. Aşağıdakilerden hangisi tahvilin reel getirisinin korunması amacıyla Hazinenin sağladığı garantilerden biri değildir?

A) Altın garantili tahvil ihracı
B) Kambiyo (döviz) garantili tahvil ihracı
C) TÜFE endeksli tahvil ihracı
D) Erken ödeme garantili tahvil ihracı
E) ÜFE endeksli tahvil ihracı

145. Döviz (kambiyo) endeksli tahvillerin anaparaları ve faizleri nasıl ödenir?

A) Anaparası TL, faizi döviz
B) Anaparası döviz, faizi TL
C) Anaparası ve faizi TL
D) Anaparası ve faizi döviz
E) Anaparası ve faizi altın

146. Altına endeksli tahvillerin anaparaları ve faizleri nasıl ödenir?

A) Anaparası ve faizi TL
B) Anaparası döviz, faizi TL
C) Anaparası TL, faizi döviz
D) Anaparası ve faizi döviz
E) Anaparası ve faizi altın

147. Makro ekonomik istikrarın sağlanması, ekonomideki likidite hacminin ve toplam talebin kontrolü amacıyla kamu borçlarının miktarlarında ve bileşiminde değişiklikler yapmaya ne ad verilir?

A) Borcun konversiyonu
B) Borcun itfası
C) Borcun amortismanı
D) Borç yönetimi (idaresi)
E) Borcun konsolidasyonu

148. Türkiye'de borç ve nakit yönetiminden kim sorumludur?

A) Maliye Bakanlığı
B) Hazine Müşteşarlığı
C) DPT
D) TCMB
E) Bakanlar Kurulu

149. Aşağıdakilerden hangisi Hazinenin borç yönetiminde esas aldığı borç yönetimi faktörlerinden biri değildir?

A) Borcun reel faizinin düşürülmesi, ortalama vadesinin uzatılması
B) Ekonomide optimal likiditenin sağlanması
C) Borç yükünün düşürülmesi
D) Borç sepetinde TL'nin ağırlığının azaltılması
E) Borcun anapara ve faiz itfalarının düzenli yapılması

150. Aşağıdakilerden hangisi Borç Yönetiminde Hazine'nin Stratejik Ölçütlerinden biri değildir?

A) Ağırlıklı olarak TL cinsinden borçlanma
B) TL cinsi borçlanmanın ağırlıklı olarak değişken faizli enstrümanlarla yapılması
C) Ortalama vadenin piyasa koşullarının elverdiği ölçüde uzatılması
D) Döviz cinsinden iç borçlara ilişkin borç çevirme oranının yüzde 80 seviyesini aşmaması
E) Nakit ve borç yönetiminde oluşabilecek likidite riskinin azaltılması amacıyla güçlü rezerv tutulması

151. Aşağıdakilerden hangisi borç yönetimi türlerinden biri değildir?

A) Dar anlamda borç yönetimi
B) Geniş anlamda borç yönetimi
C) Normal (olağan) borç yönetimi
D) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
E) Ex ante borç yönetimi

152. Devletin sadece fiskal, mali, gelir sağlama amacıyla borçları yönetmesi hangi tür borç yönetimidir?

A) Dar anlamda borç yönetimi
B) Geniş anlamda borç yönetimi
C) Normal (olağan) borç yönetimi
D) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
E) Ex post borç yönetimi

153. Devletin ekstra fiskal, müdahale amacıyla borçları yönetmesi hangi tür borç yönetimidir?

A) Normal (olağan) borç yönetimi
B) Geniş anlamda borç yönetimi
C) Dar anlamda borç yönetimi
D) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
E) Ex post borç yönetimi

154. Devletin ekonomik istikrarın oluşturulmasında, ekonomik büyümenin ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasında, gelir dağılımındaki adaletsizliğinin giderilmesinde borçlanmayı bir maliye politikası aracı olarak kullanması hangi tür borç yönetimidir?

A) Normal (olağan) borç yönetimi
B) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
C) Dar anlamda borç yönetimi
D) Geniş anlamda borç yönetimi
E) Ex post borç yönetimi

155. Devletin borç sözleşmesi hükümlerine bağlı kalarak borçlarını yönetmesi hangi tür borç yönetimidir?

A) Normal (olağan) borç yönetimi
B) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
C) Dar anlamda borç yönetimi
D) Geniş anlamda borç yönetimi
E) Ex post borç yönetimi

156. Borç faizlerinin ödenmesi, tahvillerin hukuki transferi, tahvil ve bonoların anaparalarının itfa edilmesi, tahvillerin veya bonoların borsaya kotasyonu ve işleme konması gibi işlemlerin yönetimi hangi tür borç yönetimidir?

A) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
B) Normal (olağan) borç yönetimi
C) Dar anlamda borç yönetimi
D) Geniş anlamda borç yönetimi
E) Ex post borç yönetimi

157. Türkiye'de devlet borçlarının anaparaları nereden ödenir?

A) Yedek ödenekten
B) Örtülü ödenekten
C) Hazine hesaplarından
D) Bütçeden
E) Fonlardan

158. Türkiye'de devlet borçlarının faizi nereden ödenir?

A) Yedek ödenekten
B) Örtülü ödenekten
C) Hazine hesaplarından
D) Bütçeden
E) Fonlardan

159. Devletin borç sözleşmesi hükümlerini ihlal ederek borçlarını yönetmesi hangi tür borç yönetimidir?

A) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
B) Normal borç yönetimi
C) Dar anlamda borç yönetimi
D) Geniş anlamda borç yönetimi
E) Olağan borç yönetimi

160. Aşağıdakilerden hangileri olağanüstü (istisnai) borç yönetimi usulleridir?

A) İtfa
B) Amortisman
C) Konversiyon ve konsolidasyon
D) Borç erteleme ve röfinansman
E) Temdit ve tecdit

161. Borçların borç sözleşmesindeki faiz ve vade hükümlerine aykırı olarak yönetilmesi hangi tür borç yönetimidir?

A) Normal borç yönetimi
B) Olağan üstü (istisnai) borç yönetimi
C) Dar anlamda borç yönetimi
D) Geniş anlamda borç yönetimi
E) Olağan borç yönetimi

162. Borçların borç sözleşmesindeki faiz hükümlerine aykırı olarak yönetilmesine ne ad verilir?

A) Borcun konversiyonu
B) Borcun itfası
C) Borcun amortismanı
D) Borcun konsolidasyonu
E) Borcun reddi

163. Borç sözleşmesine aykırı olarak yüksek faizli borcun düşük faizli borca çevrilmesine ne ad verilir?

A) Borcun konsolidasyonu
B) Borcun itfası
C) Borcun amortismanı
D) Borcun konversiyonu
E) Borcun reddi

164. Borçların borç sözleşmesindeki vade hükümlerine aykırı olarak yönetilmesine ne ad verilir?

A) Borcun konversiyonu
B) Borcun itfası
C) Borcun amortismanı
D) Borcun reddi
E) Borcun konsolidasyonu

165. Borç sözleşmesine aykırı olarak kısa vadeli borcun uzun vadeli borca çevrilmesine ne ad verilir?

A) Borcun amortismanı
B) Borcun itfası
C) Borcun konsolidasyonu
D) Borcun konversiyonu
E) Borcun reddi

166. Borcun konsolidasyonuna ne ad verilir?

A) Borcun konversiyonu
B) Borcun itfası
C) Borcun amortismanı
D) Borcun reddi
E) Borcun tahkimi

167. Borcun faiz yükünü hafifletmek ve borç stokunu azaltmak amacıyla yüksek faizli tahvillerin düşük faizli tahvillerle değiştirilmesi işlemine ne ad verilir?

A) Borcun konversiyonu
B) Borcun itfası
C) Borcun amortismanı
D) Borcun reddi
E) Borcun tahkimi

168. Konversiyonla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Olağan üstü borç yönetimidir
B) Devlete olan güveni sarsar
C) Gelecek dönem borçlanmayı zorlaştırır
D) Konversiyon için en uygun ortam, piyasa faizlerinin düştüğü ortamdır
E) Ana para değerleri aynı olan eski borç senetlerinin yüksek faizli yenileri ile değiştirilmesidir

169. Aşağıdakilerden hangisi konversiyonun başarılı olması için gerekli koşullardan biri değildir?

A) Piyasa faizlerinin düşme eğiliminde olması
B) Yeni çıkarılan tahvillere piyasa faiz oranından daha düşük bir faiz uygulanması
C) Konversiyonun basit, anlaşılabilir bir teknikle yapılması
D) Mali göstergelerde düzelme olması
E) Hazinenin nakit sıkışıklığı içinde olmaması

170. Tahvil sahibinin yüksek faizli tahvil karşılığında düşük faizli tahvili kabul etmek zorunda olduğu konversiyon türü hangisidir?

A) İhtiyari konversiyon
B) Yarı cebri konversiyon
C) Cebri konversiyon
D) İsteğe bağlı konversiyon
E) Yarı zorunlu konversiyon

171. **Devletin tahvil sahiplerine zorlamada bulunmadığı, sukutu hak müddeti içinde tahvillerini yenileri ile değiştirmeyenlerin, eski tahvillerinin erken ödenmesini kabul etmiş sayıldıkları konversiyon türü hangisidir?**

A) İhtiyari konversiyon
B) Yarı cebri konversiyon
C) Cebri konversiyon
D) İsteğe bağlı konversiyon
E) Zorunlu konversiyon

172. **Tahvil sahibinin isterse elindeki tahvili aynı para değerindeki yeni fakat düşük faizli devlet tahvilleri ile değiştirdiği ya da isterse kendisine erken ödeme yapıldığı konversiyon türü hangisidir?**

A) Zorlayışlı konversiyon
B) Yarı cebri konversiyon
C) Cebri konversiyon
D) İsteğe bağlı konversiyon
E) Zorunlu konversiyon

173. **Aşağıdakilerden hangisi teknik bakımdan konversiyon türlerinden biri değildir?**

A) Başa baştan konversiyon
B) Başa başın altında konversiyon
C) Fark ödemeyi gerektiren konversiyon
D) Kademeli konversiyon
E) Cebri konversiyon

174. **Tahvilin üzerinde yazılı olan itibari (nominal) değeri üzerinden yapılan konversiyon türü hangisidir?**

A) İhtiyari konversiyon
B) Başa Baştan Yapılan Konversiyon
C) Kademeli Konversiyon
D) Fark Ödemeyi Gerektiren Konversiyon
E) Başa Başın Altında Yapılan Konversiyon

175. **Küpür büyüklüğü 2000 TL olan yüzde 35 faiz kuponlu bir tahvilin, piyasa faiz oranının yüzde 30'dan yüzde 20'ye düştüğü bir ortamda, küpür büyüklüğü 200 TL olan yüzde 25 faiz kuponlu bir tahville değiştirilmesi hangi tür konverslyondur?**

A) Cebri konversiyon
B) Fark Ödemeyi Gerektiren Konversiyon
C) Kademeli Konversiyon
D) Başa Baştan Yapılan Konversiyon
E) Başa Başın Altında Yapılan Konversiyon

176. **Borcun nominal miktarının sabit kaldığı, sadece borcun faiz yükünün azaldığı konversiyon türü hangisidir?**

A) Başa baştan konversiyon
B) Başa başın altında konversiyon
C) Fark ödemeyi gerektiren konversiyon
D) Kademeli konversiyon
E) Cebri konversiyon

177. **Tahvilin üzerinde yazılı olan itibari (nominal) değerinin altında bir değerden yapılan konversiyon türü hangisidir?**

A) Başa baştan konversiyon
B) Başa başın altında konversiyon
C) Fark ödemeyi gerektiren konversiyon
D) Kademeli konversiyon
E) İsteğe bağlı konversiyon

178. **Devletin piyasa faiz oranlarındaki düşüşü fırsat bilerek yüksek faiz oranlı eski tahvili, itibari değeri orijinal fiyatından yüksek, piyasa fiyatından düşük olan yeni fakat düşük faiz oranlı bir tahville değiştirmesi hangi tür konversiyondur?**

A) Cebri konversiyon
B) Fark Ödemeyi Gerektiren Konversiyon
C) Kademeli Konversiyon
D) Başa Baştan Yapılan Konversiyon
E) Başa Başın Altında Yapılan Konversiyon

179. Devletin, piyasa faiz oranlarındaki düşüşün yol açtığı faiz gelirlerindeki düşüşten korumak amacıyla, tahvil sahiplerine piyasa faiz oranı ile borcun faiz oranı arasındaki fark kadar bir fark ödediği konversiyon türü hangisidir?

A) Başa baştan konversiyon
B) Başa başın altında konversiyon
C) Fark ödemeyi gerektiren konversiyon
D) Kademeli konversiyon
E) İsteğe bağlı konversiyon

180. Tahvilin faiz oranı artmadığı halde, piyasa faiz oranlarındaki düşüş kadar devletin ana para fazlası ödediği için devletin borç yükünün arttığı konversiyon türü hangisidir?

A) Fark ödemeyi gerektiren konversiyon
B) Başa başın altında konversiyon
C) Başa baştan konversiyon
D) Kademeli konversiyon
E) İsteğe bağlı konversiyon

181. Piyasa faiz haddinin düşüşüne paralel olarak devlet borç stokunun kademeli olarak düşük faizli tahvillerle değiştirilmesi hangi tür konversiyondur?

A) Cebri konversiyon
B) Fark Ödemeyi Gerektiren Konversiyon
C) Kademeli Konversiyon
D) Başa Baştan Yapılan Konversiyon
E) Başa Başın Altında Yapılan Konversiyon

182. Aşağıdakilerden hangisi konversiyonun etkilerinden biri değildir?

A) Borcun faiz yükünü azaltır.
B) Borç stoku üzerindeki etkisi uygulanan konversiyon tekniğine bağlıdır.
C) Başa baştan konversiyon borç yükünü etkilemezken, başa başın altında ve fark ödemeyi gerektiren konversiyon borç yükünü artırır.
D) Devlete olan güveni sarsar, Hazinenin kredibilitesini düşürür.
E) Devletin gelecek dönemde borçlanmasını kolaylaştırır.

183. Konversiyon ve konsolidasyonla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devletin borcun vade yapısını uzatması sonucu; kısa vadeli borçların uzun vadeli veya süresiz (ebedi) bir borç haline getirilmesi sağlanır
B) Konversiyon gibi tahkim de normal dönemlerde değil, olağan üstü dönemlerde yapılabilir. Tahkim devlete olan güveni sarsar, gelecek dönemde borçlanmayı zorlaştırır.
C) Konversiyonda ise yeni bir sözleşme yapılarak eski sözleşme fesh edilirken, konsolidasyonda aynı sözleşme üzerinde vadeler değiştirilmektedir.
D) Konversiyonda ve konsolidasyonda faiz yükü azalır
E) Konversiyonda eski borç kapanıp yeni borç başlarken, konsolidasyonda eski borç sözleşmesi devam eder, sadece borcun vadesi uzatılır.

184. Tahvil sahibinin elindeki tahvilin faizinde belli bir artış karşılığında tahvilin vadesinin uzatılmasını kabul etmek zorunda olduğu konsolidasyon türü hangisidir?

A) İhtiyari konsolidasyon
B) Yarı cebri konsolidasyon
C) Cebri konsolidasyon
D) Başa baştan konsolidasyon
E) İsteğe bağlı konsolidasyon

185. Aşağıdakilerden hangisi konsolidasyonun sonuçlarından biri değildir?

A) Borcun vadesini uzatır
B) Borcun faizini artırır
C) Borç stokunu artırır
D) Ekonomide stagflasyonist bir etki yapar
E) Devlete borçlarını uzun süreli bir ödeme planına bağlama imkanı verir

186. İç borcun konsolidasyonu ekonomide nasıl bir etki yapar?

A) Deflasyonist
B) Stagflasyonist
C) Enflasyonist
D) Genişletici
E) Nötr

187. Dış borcun konsolidasyonu ekonomide nasıl bir etki yapar?

A) Deflasyonist
B) Stagflasyonist
C) Enflasyonist
D) Daraltıcı
E) Nötr

188. Aşağıdakilerden hangisi borcu sona erdiren faktörlerden biri değildir?

A) Borcun itfası
B) Borcun ödenmesi
C) Borcun konversiyonu
D) Otomatik itfa
E) Borcun Reddi

189. Devletin bir menkul kıymet fonu oluşturarak, kendi ihraç ettiği tahvillerden tahvil satın alarak bu tahvilin faizleriyle her yıl yine kendi tahvillerini satın almak suretiyle bileşik faiz metoduyla tahvillerin finansmanını sağlamasına ne ad verilir?

A) Borcun konsolidasyonu
B) Dr. Price (Bileşik Faiz) yöntemi
C) Borcun konversiyonu
D) Otomatik itfa
E) Borcun Reddi

190. Devlet bütçesinden borç ödemelerinde kullanılması amacıyla ödenek ayrılarak devlet borçlarının itfa edilmesine ne ad verilir?

A) Bütçeden Ödenek Tahsisi Usulü
B) Dr. Price (Bileşik Faiz) yöntemi
C) Borcun konversiyonu
D) Otomatik itfa
E) Borcun Reddi

191. Devletin, kamu gelirlerinin bazılarını devlet borçlarının ödenmesi için kurulan borç idarelerine tahsis etmesine ne ad verilir?

A) Bütçeden Ödenek Tahsisi Usulü
B) Dr. Price (Bileşik Faiz) yöntemi
C) Borcun konversiyonu
D) Otomatik itfa
E) Borç İdarelerine Kamu Geliri Tahsis Etme Usulü

192. 1881 yılında Osmanlı Devletinin dış borçlarının bir kısmını ödeyememesi sonucunda Duyun-i Umumiye İdaresinin bazı kamu gelirlerinin idaresini eline alması, amortisman sandıklarının kendilerine tahsis edilen kamu gelirleri ile kamu borçlarının finansmanını sağlaması gibi usullere ne ad verilir?

A) Bütçeden Ödenek Tahsisi Usulü
B) Dr. Price (Bileşik Faiz) yöntemi
C) Borcun konversiyonu
D) Borç İdarelerine Kamu Geliri Tahsis Etme Usulü
E) Otomatik itfa

193. Bazı kamu gelirlerinin bütçeye girmeden doğrudan devlet borçlarının itfasına tahsis edilmesi hangi bütçe ilkelerine aykırıdır?

A) Genellik ve ademi tahsis
B) Birlik
C) Doğruluk
D) Denklik
E) Yıllık

194. Devletin borcunu para basarak monetizasyon yoluyla finanse etmesine ne ad verilir?

A) Bütçeden Ödenek Tahsisi Usulü
B) Dr. Price (Bileşik Faiz) yöntemi
C) Borcun konversiyonu
D) Borcun konsolidasyonu
E) Otomatik itfa (borcun parasallaştırılması)

195. Enflasyon oranının artması borç stokunu nasıl etkiler?

A) Reel olarak artırır
B) Reel olarak azaltır
C) Nominal olarak azaltır
D) Hiç etkilemez
E) Sıfırlar

196. Otomatik itfa yoluyla borcun parasallaştırılmasının ekonomik maliyeti nedir?

A) Yüksek büyüme
B) Yüksek enflasyon
C) Yüksek deflasyon
D) Nominal borç yükünün azalması
E) reel borç yükünün artması

197. Devletin tek taraflı bir kararla mevcut borcunun tamamını veya bir kısmını, ya da borç sözleşmesindeki ağır hükümleri ortadan kaldırdığını ilan etmesine ne ad verilir?

A) Borcun tahkimi
B) Borcun konsolidasyonu
C) Borcun konversiyonu
D) Otomatik itfa
E) Borcun Reddi

198. Devletin borcunu tek taraflı olarak ortadan kaldırması ve silmesine ne ad verilir?

A) Borcun tahkimi
B) Borcun konsolidasyonu
C) Borcun konversiyonu
D) Borcun Reddi
E) Otomatik itfa

199. Bir ülkenin vadesi gelmiş olan borçlarına ilişkin olarak, har hangi bir anlaşma, mahkeme kararı veya kanuna dayanmadan aldığı tek taraflı bir kararla borç ödemesini durdurduğunu veya ertelediğini ilan etmesine ne ad verilir?

A) Moratoryum
B) Borcun konsolidasyonu
C) Borcun konversiyonu
D) Borcun monetizasyonu
E) Otomatik itfa

200. Türkiye hangi tarihte moratoryum ilan etmiş ancak daha sonra alacaklı ülkelerle Paris'te konsolidasyon anlaşması imzalamıştır?

A) 1988
B) 1958
C) 2008
D) 2001
E) 1994

201. İlgi dönemde devletin iç borç anapara miktarı ile dış borç anapara miktarının toplamına ne ad verilir?

A) Kamu borç stoku
B) Borç servisi
C) Borç yükü
D) Dış borç servis oranı
E) Borç çevirme oranı

202. Kamu borç stokuyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devletin iç borç anapara miktarı ile dış borç anapara miktarının toplamına eşittir.
B) Borçların faizi hesaba katılmaz
C) Özel sektörün borç stoku hesaba katılmaz
D) Borç anapara ve faiz ödemeleri toplamıdır
E) Kamu borç stoku arttıkça faizler de artar

203. İlgili dönemde devletin toplam borç stokunun o dönem GSYH'sına oranına ne ad verilir?

A) Borç stoku
B) Borç servisi
C) Borç yükü
D) Dış borç servis oranı
E) Borç çevirme oranı

204. Devlet iç borcu ve Devlet dış borcundan doğan anapara ve faiz ödemeleri ile bu borçlara ilişkin iskonto giderleri ile ücret ve diğer ödemelerin toplamına ne ad verilir?

A) Borç stoku
B) Borç servisi
C) Borç yükü
D) Dış borç servis oranı
E) Borç çevirme oranı

205. Aşağıdakilerden hangisi borç servisi hesabına dahil değildir?

A) Borcun anaparası
B) Borcun faizi
C) İskonto giderleri
D) Ücret giderleri
E) Emisyon primi

206. Dış borç ana para ve faiz ödemeleri toplamının ihracat gelirlerine oranına ne ad verilir?

A) Dış borç stoku
B) Dış borç servisi
C) Borç yükü
D) Dış borç servis oranı
E) Borç çevirme oranı

207. Belli bir dönemde alınan borçların ödenen borçlara oranına ne ad verilir?

A) Borç stoku
B) Borç servisi
C) Borç çevirme oranı
D) Dış borç servis oranı
E) Borç yükü

208. Aşağıdaki durumlardan hangisinde devletin borç stoku azalır?

A) Röfinansman
B) Borç çevirme oranı birden büyükse
C) Borç çevirme oranı bire eşitse
D) Borç çevirme oranı birden küçükse
E) Borç servisi artmışsa

209. Aşağıdaki durumlardan hangisinde kamu borç stoku artar?

A) Röfinansman
B) Borç çevirme oranı birden küçükse
C) Borcun itfası
D) Borcun amortismanı
E) Borç servisi azalmışsa

210. Kamu kesiminin toplam açığına ne ad verilir?

A) Bütçe açığı
B) Nakit açığı
C) Kamu kesimi finansman açığı
D) Kamu kesimi borçlanma gereği (PSBR)
E) Birincil açık

211. Kamu kesimi gelirleri ile kamu kesimi giderleri arasındaki farka ne ad verilir?

A) Bütçe açığı
B) Kamu kesimi finansman açığı
C) Nakit açığı
D) Kamu kesimi borçlanma gereği (PSBR)
E) Operasyonel açık

212. Aşağıdaki açıklardan hangisi kamu kesimi finansman açığına dahil değildir?

A) Bütçe Açığı
B) Mahalli İdareler Açığı
C) Sosyal Güvenlik Açığı
D) KİT Açığı ve Fon Açığı
E) Cari açık

213. Kamu kesimi finansman açığının GSYH'ya oranına ne ad verilir?

A) Bütçe açığı
B) Kamu kesimi finansman açığı
C) Nakit açığı
D) Kamu kesimi borçlanma gereği (PSBR)
E) Operasyonel açık

214. Aşağıdaki rasyolardan hangisi yanlıştır?

A) Kamu kesimi borçlanma gereği=kamu kesimi finansman açığı/GSMH
B) Kamu Kesimi Finansman Açığı= Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı
C) Toplam Borç Stoku = İç Borç Stoku + Dış Borç Stoku
D) Toplam Borç Yükü = Toplam Borç Stoku / GSYH
E) Toplam Borç Servisi = Toplam Borç Stoku - Toplam Faiz Ödemesi

215. Aşağıdaki formüllerden hangisinde kamu kesimi finansman açığı doğru olarak gösterilmiştir?

A) Kamu kesimi finansman açığı/GSMH
B) Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı
C) İç Borç Stoku + Dış Borç Stoku
D) Toplam Borç Stoku / GSYH
E) Toplam Borç Stoku + Toplam Faiz Ödemesi

216. Aşağıdaki formüllerden hangisinde kamu kesimi borçlanma gereği doğru olarak gösterilmiştir?

A) Kamu kesimi finansman açığı/GSMH
B) Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı
C) İç Borç Stoku + Dış Borç Stoku
D) Toplam Borç Stoku / GSYH
E) Toplam Borç Stoku + Toplam Faiz Ödemesi

217. Aşağıdaki formüllerden hangisinde kamu borç stoku doğru olarak gösterilmiştir?

A) Kamu kesimi finansman açığı/GSMH
B) Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı
C) İç Borç Stoku + Dış Borç Stoku
D) Toplam Borç Stoku / GSYH
E) Toplam Borç Stoku + Toplam Faiz Ödemesi

218. Aşağıdaki formüllerden hangisinde kamu borç yükü doğru olarak gösterilmiştir?

A) Kamu kesimi finansman açığı/GSMH
B) Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı
C) İç Borç Stoku + Dış Borç Stoku
D) Toplam Borç Stoku / GSYH
E) Toplam Borç Stoku + Toplam Faiz Ödemesi

219. Aşağıdaki formüllerden hangisinde kamu borç servisi doğru olarak gösterilmiştir?

A) Kamu kesimi finansman açığı/GSMH
B) Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı
C) İç Borç Stoku + Dış Borç Stoku
D) Toplam Borç Stoku / GSYH
E) Toplam Borç Stoku + Toplam Faiz Ödemesi

220. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinde borçlanma vergilerin öne alınmış halidir?

A) Modern maliye yaklaşımı
B) Klasik maliye yaklaşımı
C) Keynezyen yaklaşım
D) Ricardo denklik teoremi
E) Refah iktisadı yaklaşımı

221. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinde borçlanma hem bugünkü hem de gelecek nesiller üzerinde bir yüktür?

A) Modern maliye yaklaşımı
B) Refah iktisadı yaklaşımı
C) Keynezyen yaklaşım
D) Ricardo denklik teoremi
E) Klasik maliye yaklaşımı

222. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinde, rasyonel bekleyişler varsayımı altında, borçlanma sadece bugünkü nesiller üzerinde bir yüktür, gelecek nesillere bir yük yüklemez?

A) Modern maliye yaklaşımı
B) Refah iktisadı yaklaşımı
C) Keynezyen yaklaşım
D) Ricardo denklik teoremi
E) Klasik maliye yaklaşımı

223. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinde, rasyonel bekleyişler varsayımı geçerli olduğundan, devlet daha çok borçlandıkça bugünkü nesil daha az tüketim yapıp, daha fazla tasarruf edecek, artan tasarrufla borcun faizini finanse edecek, gelecek nesle her hangi bir finansman yükü bırakmayacaktır?

A) Modern maliye yaklaşımı
B) Ricardo denklik teoremi
C) Keynezyen yaklaşım
D) Refah iktisadı yaklaşımı
E) Klasik maliye yaklaşımı

224. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinde, devlet borçlanmayla kamu harcamalarını finanse eder, kamu harcamaları çarpan etkisiyle milli geliri artırır, harcamaların refah etkisi borcun yük etkisini aşar?

A) Modern maliye yaklaşımı
B) Ricardo denklik teoremi
C) Keynezyen yaklaşım
D) Refah iktisadı (Pigou) yaklaşımı
E) Klasik maliye yaklaşımı

225. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinde, iç borçlanmanın gelecek nesiller üzerinde bir yükü yoktur. Çünkü bugünkü tahvillerin faiz gelirini gelecek nesil elde edecektir. Ancak dış borçlanmanın gelecek nesiller üzerinde bir yükü olacaktır. Çünkü bu günkü tahvillerin faiz gelirini gelecek nesil değil, yabancılar elde edecek, ancak bu faizleri ödemek için gelecekte konacak vergileri gelecek nesilier ödemek zorunda kalacaktır?

A) Modern maliye yaklaşımı
B) Ricardo denklik teoremi
C) Keynezyen yaklaşım
D) Refah iktisadı (Pigou) yaklaşımı
E) Klasik maliye yaklaşımı

226. Türkiye'de geniş anlamda kamu finansmanının, dar anlamda kamu borçlanmasının ve borç yönetiminin hukuki çerçevesini hangi kanun belirler?

A) 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu
B) 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
C) 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
D) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
E) Vergi Usul Kanunu

227. Herhangi bir dış finansman kaynağından geri ödeme yükümlülüğü olmaksızın Türkiye Cumhuriyetinin aldığı aynî ve/veya nakdî malî yardım ile Türkiye Cumhuriyetinin yabancı ülkelere verdiği nakdî malî yardıma ne ad verilir?

A) Borç
B) Yardım
C) İstikraz
D) Hibe
E) İhraç

228. Her bir menkul kıymetin satış fiyatı ile nominal tutarının çarpılması suretiyle hesaplanan değere ne ad verilir?

A) Borç tutarı
B) Yardım
C) İstikraz
D) Net borç kullanımı
E) İhraç tutarı

229. Yıl içinde yapılan iç ve dış borçlanmalardan yıl içinde vadesi gelen anapara ödemelerinin düşülmesi ile elde edilen tutara ne ad verilir?

A) Borç tutarı
B) Yardım
C) İstikraz
D) Net borç kullanımı
E) İhraç tutarı

230. Devlet borcuna ilişkin nakit akışlarının, taraflardan birisi Hazine Müsteşarlığı olmak kaydıyla, iki taraf arasında doğrudan veya dolaylı olarak değişimine imkân tanıyan finansal araca ne ad verilir?

A) Borçlanma
B) Takas
C) İstikraz
D) Net borç kullanımı
E) İhraç

231. Devlet borcunun etkin bir şekilde idare edilebilmesi ve risk yönetimi amacıyla yurt içi veya uluslararası sermaye piyasalarında kullanılan her türlü finansal araca ne ad verilir?

A) Borçlanma
B) Türev ürün
C) İstikraz
D) Net borç kullanımı
E) İhraç

232. Malî yıl içinde ne kadar net borç kullanımı yapılabilir?

A) Yılı bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar
B) Hazine dilediği kadar
C) İtfa edilen borç kadar
D) İtfa edilen borcun iki katı kadar
E) Sınır yoktur

233. Borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, net borçlanma limiti yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilâve yüzde beşlik bir tutar, kim tarafından artırılabilir?

A) TBMM
B) Başbakan
C) Bakanlar Kurulu
D) Maliye Bakanlığı
E) Hazine Müsteşarlığı

234. Bütçenin denk olması durumunda borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde kaçına kadar artırılabilir?

A) Yüzde 5
B) Yüzde 10
C) Yüzde 15
D) Yüzde 20
E) Yüzde 25

235. Malî yıl içerisinde ikrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin limiti ile malî yıl içinde sağlanacak garantili imkânın limiti neyle belirlenir?

A) 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu
B) 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
C) 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
D) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
E) Yılı Bütçe Kanunu

236. Çıkarılacak Devlet iç borçlanma senetlerinin çeşitlerine, satış yöntemlerine, faiz koşuliarına, vadelerine, basım ve ödemelerine ilişkin her türlü esasları ve bunlara ilişkin diğer şartları belirlemeye kim yetkilidir?

A) TBMM
B) Başbakan
C) Bakanlar Kurulu
D) Hazineden sorumlu Bakan
E) Hazine Müsteşarlığı

237. Türkiye Cumhuriyeti adına herhangi bir dış finansman kaynağından Devlet dış borcu sağlamaya ve malî dış koşulları da dahil olmak üzere şartlarını tespit etmeye ve bu şartlar çerçevesinde malî yükümlülük altına girmeye kim yetkilidir?

A) TBMM
B) Başbakan
C) Hazineden sorumlu Bakan
D) Bakanlar Kurulu
E) Hazine Müsteşarlığı

238. Aşağıdaki şıklardan hangisinde borcun faizi küçükten büyüğe doğru sıralanmıştır?

A) Ebedi, konsolide, dalgalı borç
B) Dalgalı, konsolide, ebedi borç
C) Konsolide, ebedi, dalgalı borç
D) Dalgalı, ebedi, konsolide borç
E) Hepsinin faizi aynıdır

239. Aşağıdaki borçlardan hangisinde borcun faizi en yüksektir?

A) Emanet para
B) Hazine bonosu
C) Uzun vadeli borç
D) Kısa vadeli borç
E) Ebedi borç

240. Aşağıdaki borçlardan hangisinin faizi yoktur?

A) Emanet para
B) Hazine bonosu
C) Uzun vadeli borç
D) Kısa vadeli borç
E) Ebedi borç

yanıtlar

1. D	31. A	61. E	91. C	121. B	151. E	181. C	211. B
2. B	32. C	62. C	92. B	122. C	152. A	182. E	212. E
3. A	33. B	63. E	93. E	123. A	153. B	183. D	213. D
4. C	34. E	64. A	94. A	124. E	154. D	184. C	214. E
5. E	35. C	65. C	95. D	125. C	155. A	185. D	215. B
6. D	36. E	66. D	96. E	126. D	156. B	186. A	216. A
7. A	37. A	67. B	97. C	127. A	157. C	187. C	217. C
8. D	38. D	68. D	98. A	128. D	158. D	188. C	218. D
9. B	39. B	69. D	99. B	129. B	159. A	189. B	219. E
10. A	40. B	70. E	100. C	130. A	160. C	190. A	220. B
11. E	41. E	71. A	101. C	131. C	161. B	191. E	221. E
12. B	42. C	72. B	102. C	132. B	162. A	192. D	222. D
13. C	43. A	73. C	103. A	133. E	163. D	193. A	223. B
14. D	44. B	74. A	104. B	134. B	164. E	194. E	224. C
15. E	45. A	75. E	105. C	135. A	165. C	195. B	225. D
16. E	46. E	76. B	106. E	136. C	166. E	196. B	226. C
17. D	47. C	77. A	107. B	137. A	167. A	197. E	227. D
18. C	48. C	78. B	108. D	138. A	168. E	198. D	228. E
19. B	49. E	79. D	109. E	139. B	169. B	199. A	229. D
20. E	50. D	80. C	110. A	140. D	170. C	200. B	230. B
21. B	51. A	81. E	111. B	141. E	171. B	201. A	231. B
22. A	52. E	82. B	112. E	142. C	172. D	202. D	232. A
23. D	53. C	83. A	113. D	143. E	173. E	203. C	233. C
24. C	54. D	84. C	114. D	144. D	174. B	204. B	234. A
25. E	55. B	85. D	115. B	145. C	175. D	205. E	235. E
26. A	56. E	86. B	116. D	146. A	176. A	206. D	236. D
27. B	57. D	87. A	117. E	147. D	177. B	207. C	237. C
28. D	58. A	88. C	118. A	148. B	178. E	208. D	238. B
29. E	59. C	89. E	119. D	149. D	179. C	209. A	239. E
30. A	60. B	90. D	120. C	150. B	180. A	210. C	240. A

DEVLET BÜTÇESİ

1 BÜTÇENİN TANIMI

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3. maddesi bütçe'yi "Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belge" olarak tanımlamaktadır

Bütçe, devletin belli bir süre içindeki gelir ve giderlerini tahmini olarak belirleyen, yürütme organına (hükümete) gelirlerin toplanması, giderlerin yapılması bakımından yetki ve izin veren bir kanundur.

Bütçe genel anlamda devletin yıllık finansman planıdır, devletin üstlendiği fonksiyonların somutlaşmış, parasallaşmış halidir, kamu gelirlerinin kaynaklarını, kamu harcamalarının sarf yerlerini gösterir, devletin iktisadi ve sosyal amaçlarını, hükümetlerin siyasi rengini yansıtır.

Bütçe kavramı, Latince bulga kelimesinden doğmuştur. Türkçe bütçe kelimesi, İngilizce budget kelimesinden gelmektedir.

Günümüz anlamında bütçe uygulaması ilk defa 17.YY'da İngiltere'de uygulanmıştır. Bütçe kelimesi ülkemizde ilk defa 1876 yılında kabul edilen Kanuni Esasi'de kullanılmış, Cumhuriyet döneminde 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununda da bütçe terimine yer verilmiştir. 1961 yılına kadar bütçe kavramı yerine Muvazene-i Umumiye Layihası, Muvazene Defteri, Muhasebe-i Umumiye ve Muvazene-i Maliye kavramları kullanılmıştır. Bütçe, "bütçe" kavramı olarak 1961 Anayasasında da kullanılmış ve 1961 Bütçe Kanunu bu adla kabul edilmiştir.

2 BÜTÇENİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

i- Bütçenin dayanağı anayasadır.

ii- Bütçe belgesinin hukuki statüsü kanundur.

iii- Bütçe kanun olduğundan TBMM'nin tasarrufundadır. Ancak bütçeyi Maliye Bakanlığı hazırlar, Bakanlar Kurulu TBMM'ye sunar, TBMM onaylar. Bütçeyi kullanma yetkisi hükümetindir, bütçe hükümetin mali planıdır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi devlet bütçesinin özelliklerinden biri değildir?

A) Kamu gider ve gelirlerini kapsamaktadır
B) Özel bir yasadır
C) Hukuki, siyasi ve iktisadi bir niteliğe sahiptir
D) Belli bir zaman dilimini kapsamaktadır
E) Hükümet tasarrufudur

Yanıt (E)

KPSS - 2004

iv- Bütçe özel bir kanundur. Cumhurbaşkanı bütçe kanununu onaylamak zorundadır, TBMM'ye iade edemez.

ÇIKMIŞ SORU

Cumhurbaşkanının aşağıdaki kanunlardan hangisini veto etme yetkisi yoktur?

A) Af kanunu
B) Vergi kanunu
C) Olağanüstü hâl kanunu
D) Bütçe kanunu
E) Seçim kanunu

Yanıt (D)

KPSS - 2006

v- Bütçe, sınırlı süreli bir kanun olarak uygulanır. (Bütçe geçici kanun uygulamasına bir örnektir.)

vı- Bütçe yıllık olarak yasalaşır (Yıllık ilkesi), ancak çok-yıllı olarak hazırlanabilir (Türkiye'de bütçe üç yıllık olarak hazırlanır, yıllık olarak yasalaşır). Diğer yandan geçici bütçe uygulamasının süresi 6 ayı geçemez, ek bütçe uygulama süresi ise ihtiyaca göre belirlenir.

vii- Bütçe, gelirlerin toplanmasına ve giderlerin yapılmasına önceden izin ve yetki verir (Önceden izin ilkesi). Bütçe yılı başlamadan 1 Ocak tarihinden önce bütçenin yasalaşması gerekir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakllerden hangisi bütçenin özelliklerinden biri değildir?

A) Devletin, gelirlerini toplamasına izin veren bir kanun olması
B) Devletin harcamaları yapmasına izin veren bir kanun olması
C) Belli bir süreyi kapsaması
D) Gelir ve harcamalar konusunda yürütme organının karar ve öngörülerini yansıtması
E) İlgili mali yılın ilk ayında onaylanarak yürürlüğe girmesi

Yanıt (E)

KPSS - 2007

viii- Bütçe sınırlı yetki verir, bütçe kanunu'na bütçe dışında hüküm konulamaz (Sınırlı yetki ilkesi).

ix- Bütçede yer alan kamu gelir ve gider tahminleri denk olmalıdır (Denklik İlkesi).

x- Bütçe sadece kapsama giren kamu idarelerini bağlar, özel kesimi bağlamaz.

xi- Bütçe, devletin geleceğe ait gelir ve gider tahminlerini gösterir (Ex ante bir belgedir).

xii- Bütçe TBMM'nin bütçe hakkına uygun olarak yürütülür. Halkın bütçe yapma yetkisini kendi seçtiği temsilcileri eliyle kullanmasına bütçe hakkı denir.

xii- Bütçe kamu harcamalarını belirler, özel harcamaları belirlemez.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi devlet bütçesinin özelliklerinden biri değildir?

A) Özel bir yasa olması
B) Tahminlere dayanması
C) Kamu tüzel kişilerini ilgilendirmesi
D) Hükümetin mali planı olması
E) Özel harcamaları belirlemesi

Yanıt (E)

KPSS - 2005

3 BÜTÇENİN FONKSİYONLARI

Bütçe fonksiyonları klasik bütçe fonksiyonları ve çağdaş bütçe fonksiyonları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

3.1 KLASİK BÜTÇE FONKSİYONLARI

Klasik bütçe fonksiyonları altı tanedir:

1.Mali fonksiyon
2. Ekonomik fonksiyon
3. Hukuki fonksiyon
4. Siyasi fonksiyon
5. Kontrol fonksiyonu
6. Denetim fonksiyonu

1. Bütçenin Mali Fonksiyonu

Bütçenin mali fonksiyonu, maliyenin fiskal amacı olan mali dengeyi, kamu harcamalarıyla vergiler arasında denkliği, yani bütçe dengesini sağlamaktır.

Klasik mali yaklaşıma göre bütçenin ana fonksiyonu mali fonksiyonudur. Mali dengenin sağlanması yanında vergilerin rasyonel biçimde kamu harcamalarına tahsis edilmesi, kamu harcamalarında önceliklerin belirlenmesi, gelir ve gider tahminlerinin doğru ve dürüst biçimde yapılması bütçenin temel mali fonksiyonlarındandır.

2. Bütçenin Ekonomik Fonksiyonu

Bütçenin temel ekonomik fonksiyonu, sınırlı kamu kaynakları ile sınırsız sosyal ihtiyaçların karşılanmaya çalışılmasıdır.

3. Bütçenin Hukuki Fonksiyonu

Bütçenin hukuki statüsünün, literatürdeki değişik görüşlere (kısmen kanun, uyulması zorunlu yasama kararı, idari tasarruf) rağmen, kanun olduğu yönünde hakim görüş vardır. Bütçenin dayanağı anayasadır. Bütçe hukuku, mali hukukun, mali hukuk da kamu hukukunun bir alt dalıdır. Bütçeden yapılacak bütün harcamaların, bütçe kanununun verdiği yetkiye dayanılarak yapılması; toplanacak bütün kamu gelirlerinin başta anayasa olmak üzere, kamu hukuku, mali hukuk, bütçe hukuku, vergi hukuku, gider hukuku kapsamında cari olan hukuki düzenlemelere uygun olarak yapılması gerekmektedir. Bütçenin hukuki fonksiyonu, vergilemede, kamu harcamalarında, borçlanmada, hülasa bütün bütçe uygulamalarında keyfiliği, su-i istimali, yanlılığı, yolsuzluğu, israfı, kamu zararını önlemek; adaleti, eşitliği, tarafsızlığı, kurallara bağlılığı, tasarrufu, kamu yararını gözetmek ve sağlamaktır.

4. Bütçenin Siyasi Fonksiyonu

Bütçenin temel siyasi fonksiyonu, halkın bütçe yapma hakkı olan bütçe hakkının, seçtiği temsilcileri eliyle Parlamentoda gerçekleşmesini sağlamaktır. Bütçe ilkelerinden biri de bütçenin Meclisin bütçe hakkına uygun biçimde yürütülmesidir. TBMM bütçeyi yasalaştırarak, bütçe uygulamalarını denetleyerek, bütçe hesaplarını Sayıştay'a denetleterek, bütçe gerçekleşmelerini kesin hesap kanunu ile ibra ederek bütçe hakkını kullanır.

Bütçenin siyasi fonksiyonunun bir boyutu, bütçenin hazırlanması, uygulanması, kontrolü ve denetlenmesi aşamalarının tamamının Meclisin siyasi denetimi altına alınmasıdır. Bu kapsamda bütçeyi uygulayan yürütme organının, bütçeyi Meclis adına denetleyen Sayıştay'ın ve bütün kamu yönetiminin Meclisin siyasi denetimi kapsamına alınmasıdır.

Bütçenin siyasi fonksiyonunun bir diğer boyutu, hükümetin ve hükümeti kuran siyasi partilerin siyasi görüşlerini yansıtması, hükümetin siyasi rengini taşımasıdır. Bütçesi Meclis tarafından onaylanmayan bir hükümetin harcama yapma ve gelir toplama yetkisi alamadığı için siyaseten istifa etmesi gerekir.

5. Bütçenin Kontrol Fonksiyonu

Bütçenin kontrol fonksiyonu, bütçe dengesiyle ekonomik denge arasında otokontrolü sağlamaktır. Klasik maliyecilere göre bütçe dengesinin sağlanması ekonomik dengenin sürdürülmesini kolaylaştırır. Bütçenin açık veya fazla vermesi ise ekonomik dengeyi bozar.

6. Bütçenin Denetim Fonksiyonu

Bütçenin denetim fonksiyonu, bütçe uygulamalarında maliyet etkinliğini, sosyal etkinliği, sosyal fayda maksimizasyonunu, hesap verilebilirliği, mali saydamlığı, hukuki denetimi, performans denetimini sağlamaktır. Bütçenin denetim fonksiyonu, kamu mali yönetiminde kaynak kullanımında etkinliği artırmak, kamu zararını önlemek, iç denetçiler aracılığıyla bütçenin iç denetimini, dış denetçiler (Sayıştay) aracılığı ile bütçenin dış denetimini, halkın bütçe uygulamalarından memnuniyet derecesi esas alınarak kamu oyu denetimini etkin biçimde yerine getirmektir.

3.2 ÇAĞDAŞ BÜTÇE FONKSİYONLARI

Çağdaş bütçe fonksiyonları beş tanedir:

1. Tahsis Fonksiyonu
2. İstikrar Fonksiyonu
3. Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
4. Planlama ve Yönetim Aracı Olma Fonksiyonu
5. Muhasebe Fonksiyonu

1. Bütçenin Tahsis Fonksiyonu

Bütçenin ana fonksiyonlarından biri kaynak tahsisinde etkinliği sağlamaktır. Fiyat mekanizması tek başına optimum kaynak tahsisini gerçekleştiremez. Çünkü, milli savunma ve benzeri toplumsal ihtiyaçları (ki bunlara Musgrave sosyal ihtiyaçlar demektedir) karşılayacak mal ve hizmetler piyasadan tedarik edilemez.

2. Bütçenin İstikrar Fonksiyonu

Bütçenin temel fonksiyonlarından biri makro ekonomik istikrarı, yani tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarını sağlamaktır.

3. Bütçenin Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu

Bütçenin fonksiyonlarından biri, gelir dağılımında adaleti sağlamaktır. Piyasada var olan fiyat mekanizması yoluyla adil gelir dağılımının gerçekleşmesi mümkün olmaması nedeniyle, devlet düşük gelir gruplarına yönelik olarak bütçeden negatif vergi yani transfer yapmalıdır.

4. Bütçenin Planlama ve Yönetim Aracı Olma Fonksiyonu

Bütçenin kalkınma planları ile eşgüdüm içinde olması sayesinde devlet kalkınma planlarındaki hedeflere bütçeler aracılığıyla ulaşabilir. Bütçe topluma hizmet götürme aracı olması nedeniyle de bütçenin toplum tarafından sahiplenilmesini ve kamu yönetiminin başarısını artırır.

5. Bütçenin Muhasebe Fonksiyonu

Bütçenin muhasebe fonksiyonu, bütün bütçe uygulamalarının muhasebe kaydının yapılarak denetime hazır vaziyette kayıtlara geçirilmesini ve kesintisiz izlenmesini sağlamaktır.

Bütçenin muhasebe fonksiyonu, uluslar arası karşılaştırmalara imkan verecek şekilde bütün bütçe işlemlerinin ve gelir, gider, mal hesaplarının Tek Düzen Hesap Planına göre tutulmasını sağlayarak, mali saydamlığı artırmak, hesap sormayı kolaylaştırmak, hukuki denetim ve performans denetimi yapılabilmesi için gerekli muhasebe altyapısını oluşturmaktır.

4 BÜTÇE İLKELERİ

Bütçenin hazırlanması, uygulanması ve denetlenmesi aşamalarında uyulması gereken ilkelere bütçe ilkeleri denilmektedir. Bütçe ilkeleri hem maliyenin bilimsel gelişim sürecinden, hem de tarihsel deneyimlerden hareketle geliştirilmiş olan ilkelerdir. Bütçe ilkeleri bütçenin mali, ekonomik, siyasi, hukuki, denetim, muhasebe fonksiyonlarını yerine getirebilmesi, sağlıklı bir bütçe uygulaması yapılabilmesi açısından dikkate alınması gereken ilkelerdir.

Bütçe ilkelerini üç başlık altında ele alacağız:

i- Klasik bütçe ilkeleri

ii- Modern bütçe ilkeleri

iii- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'ndaki bütçe ilkeleri

4.1 KLASİK BÜTÇE İLKELERİ

1 Genellik İlkesi

Devletin bütün gelir ve giderlerinin bütçe kapsamına alınması, hiçbir gelir veya giderin bütçe dışında kalmaması ilkesidir.

Devletin bütün gelir ve giderlerinin bütçede gösterilmesi, aşağıdaki bütçe ilkelerinden hangisinin gereğidir?

A) Birlik ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Alenilik ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

Yanıt (D)

KPSS - 2007

Genellik ilkesine göre, bütçede yer alacak tüm gelir ve gider tahminlerinin cinsi, tutarı ve kullanılmasında uygulanacak yöntemler ayrıntılarıyla ayrı ayrı bütçede gösterilmelidir.

Bütçe dışı fon uygulaması, genellik ilkesinden sapmadır. Türkiye'de 2008 itibariyle mevcut bütçe dışı fonlar şunlardır: Başbakanlık Tanıtma Fonu, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Özelleştirme Fonu, Savunma Sanayiini Destekleme Fonu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu. Uluslararası

normlara göre İşsizlik Sigortası Fonu, Sosyal Güvenlik Kurumu kabul edildiğinden bütçe dışı fon kapsamına dahil edilmemiştir.

Genellik ilkesiyle ulaşılmak istenen amaç, bütün gelirlerin ve harcamaların bütçede gözükmesi, gelirlerin kontrolsüz toplanmasının ve ödeneksiz harcama yapılmasının önlenmesidir.

Genellik ilkesi, hem gayri safilik hem de adem-i tahsis ilkelerini kapsayan bir ilkedir.

Gayrisafi usul ve ademi tahsis usulü aşağıdaki bütçe ilkelerinden hangisine temel oluşturur?

A) Denklik ilkesi
B) Önceden izin ilkesi
C) Yıllık olma ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Birlik ilkesi

Yanıt (D)

KPSS - 2008

Gider ve gelirlerin gayri safi olarak bütçede yer alması aşağıdaki bütçe ilkelerinden hangisinin gereğidir?

A) Yıllık olma ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Ön izin ilkesi
D) Doğruluk ilkesi
E) Alenilik ilkesi

Yanıt (B)

KPSS - 2005

2 Gayri Safilik İlkesi

Genellik ilkesinin gereği olarak, bütçede yer alan tüm gelir ve giderlerin gayri safi (brüt) tutarlar olarak yer alması ilkesidir. Kamu idarelerinin gelirlerini gelir hesaplarında, giderlerini gider hesaplarında kaydedip göstermesi, gelirleriyle giderlerini mahsup etmemesi anlamındadır. Örneğin bir kamu idaresi belli bir dönemde 100 TL gelir, 150 TL gider yaptığında, safi usulde sadece 50 TL gider yapmış gözükür, geliri gözükmez. Gayri safi usulde ise 100 TL gelir elde etmiş, 150 TL gider yapmış gözükür. Gayri safilik ilkesi devletin mali yapısının şeffaf biçimde görülmesini ve izlenmesini sağlar.

3 Adem-i Tahsis İlkesi

Hiçbir kamu gelirinin özel bir gidere veya hizmete tahsis edilmemesi, bütün kamu gelirlerinin önce bütçeye dahil olması, ondan sonra bütçeden ilgili hizmetlere ve idarelere tahsis edilmesi ilkesidir.

Örneğin trafik cezalarının karayolu yapımına, faiz gelirlerinin borç ödemesine tahsisi ademi tahsis ilkesine aykırıdır. Şartlı bağış, hibe ve yardımlar ademi tahsis ilkesinden sapmadır.

4 Birlik (Teklik) İlkesi

Devletin tüm gelir ve giderlerini tek bir bütçe içinde toplaması, değişik adlar altında birden fazla bütçe yapmaması ilkesidir. Devlet bütçesinin bir bütçe olması halinde, devletin bütün gelirleri ve giderlerinin görülmesi imkan dahilinde olacaktır. Bu birliğin sağlanması, kamu kuruluşlarının ve kurumlarının yürütmek durumunda oldukları hizmetlerin bir bütün halinde görülmesini ve bu hizmetler için ayrılan ödeneklerin kesin bir şekilde bilinmesini sonuçlandıracaktır. Bütçe denetiminin etkin bir şekilde yapılmasında önemli bir araç olarak bütçe birliği kullanılabilecektir. Birlik ilkesi harcama ve gelirlerin tek bir belgede toplanarak biçimsel bir birlik sağlanmasını amaçlamaktır.

Genel yönetim bütçesi içinde bulunan merkezi yönetim bütçesi, mahalli idareler bütçesi, sosyal güvenlik kurumları bütçesi gibi değişik adlarda bütçelerin olması, birlik ilkesinden sapmadır.

5 Açıklık (Anlaşılırlık, Basitlik) İlkesi

Bütçede yer alan gelir ve gider tahminlerinin ve bütçe uygulamalarının nasıl olacağına ilişkin anlatımların bütçeyi incelemek isteyen herkes tarafından açıkça anlaşılabilecek derecede yalın, sarih, basit olmasıdır. Vatandaşlar bütçe kanununu incelediklerinde bütçenin neler içerdiğini ve bütçede yer alan amaçların neler olduğunu anlayabilmeleri gerekir, bütçeyi anlayabilmek için bütçe uzmanı olmaya gerek kalmamalıdır.

6 Aleniyet (Şeffaflık, Saydamlık) İlkesi

Bütçe ile ilgili bütün dökümanların bütçeleme sürecindeki bütün aşamaların kamu oyuna açık olması, bütçe gerçekleşmelerinin düzenli bir şekilde kamu oyunun bilgisine sunulması ilkesidir. Bütçe kanunlarının Cumhurbaşkanı tarafından onaylandıktan sonra Resmi Gazete'de yayınlanmasının temel nedeni aleniyet ilkesidir. Bu ilke ile kamuoyuna bütçe uygulaması ile ilgili bilgi ve veriler sunulmuş olmaktadır. Maliye Bakanlığının merkezi yönetim bütçesi gerçekleşmelerini aylık olarak, genel yönetim bütçesi gerçekleşmelerini üçer aylık olarak kamu oyuna duyurması, saydamlık ilkesi gereğidir. Bütçe muhasebesinde tek düzen hesap planının uygulanması şeffaflık ilkesi gereğidir.

7 Objektif Doğruluk İlkesi

Bütçe gelir ve giderler tahminlerinin gerçekçi biçimde yapılması, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullara uygun olarak hazırlanması ilkesidir. Objektif doğruluk ilkesi gereği gerçekçi tahmin yapabilmek için gerekli olan veri tabanı, bilgi sistemi, ekonometrici ve istatistikçi insan kaynağı gibi bütün maddi unsurların bulunması, niceliksel konularda doğruluğun ihlal edilmemesi gerekir.

Bütçe öngörülerinin olabildiğince gerçek durumu yansıtmasını ve var olan koşulları içtenlikle ortaya koymasını gerektiren bütçe ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ademi tahsis ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Doğruluk ilkesi
D) Ön izin ilkesi
E) Birlik ilkesi

Yanıt (C)

KPSS - 2004

8 Subjektif Doğruluk (Samimiyet) İlkesi

Gelir ve gider tahminlerinin doğruyu ve gerçeği yansıtacak şekilde hazırlanması için, tahmini yapan kişi ve idarelerin doğru, dürüst, samimi olması ilkesidir. Bütçeyi hazırlayan Maliye Bakanlığının samimi davranarak bütçe kalemlerini şişirmemesi, niteliksel konularda doğruluğun ihlal edilmemesi gerekir.

9 Önceden İzin (Onama) İlkesi

Bütçe kanun olduğu için bütçede tasarruf yetkisi TBMM'ye aittir. Hükümetin bütçe kapsamında gelir toplayabilmesi ve gider yapabilmesi için, Meclis'in bütçe hakkı kapsamında, mali yıl başına kadar bütçenin Meclis tarafından onaylanması, yani TBMM tarafından Hükümete bütçe uygulama izni verilmesi gerekir.

Bütçe yapma hakkı, 1215 yılında ilan edilen Manga Carta Libertatum'dan beri milletin temsil edildiği Parlamentolara verilmiştir. Bu nedenle de yürütme erkinin bütçe de yer alan gelirleri toplamak ve giderleri yapmak üzere Parlamentodan izin almasına önceden izin alma ilkesi denilmektedir.

10 Tahsis İlkesi

Bütçe gelirlerinden her kamu hizmeti türü için ayrı ayrı ödenek ayrılmasıdır. Tahsis ilkesi, bütçe ödeneklerinin kullanımına nitelik, nicelik ve zaman bakımından kısıtlama getirmektedir.

Tahsis ilkesinin nitelik kısıtlaması gereği, bir hizmet için tahsis edilen ödenek, normal koşullarda başka bir hizmet için kullanılamaz.

Tahsis ilkesinin nicelik kısıtlaması gereği, mali yıl içinde her hangi bir hizmet için tahsis edilen ödeneğin üst sınırı aşılamaz.

Tahsis ilkesinin zaman kısıtlaması gereği, mali yılsonu geldiğinde kullanılmamış bütçe ödenekleri gelecek yıla aktarılamaz, ödeneklerin yılı içinde kullanılması gerekir.

11 Yıllık Olma İlkesi

Bütçelerin Meclis tarafından yıllık olarak yasalaşması demektir, yoksa bütçeler çok yıllı olarak da hazırlanabilir, ancak meclis yıllık olarak onaylar. Bütçe gelir ve giderlerine ilişkin izin ve yetkilerin bir yıl için verilmesidir. Bir yıllık bir zamanın öngörülmesinin nedeni ise ekonomik programların gerçekleştirilmesinde bir yıllık sürenin baz alınmasından kaynaklanmaktadır. Bir yıllık süre yalnız bütçe gelir ve giderlerine ilişkin yetki ve izinlerin süre ile sınırlandırılmış olması demektir. Bunun ötesinde harcama ve vergiye ilişkin kanunlar diğer kanunlar gibi süresiz uygulama imkanına sahiptir. Genelde mali yıl takvim yılıdır.

12 Tasarruf (İktisadilik) İlkesi

Bütçeden yapılacak harcamaların, belirli miktardaki para ile mümkün olan en yüksek sosyal faydayı sağlayacak biçimde gerçekleştirilmesi, bütçe kaynaklarının verimli, ekonomik kullanılması ilkesidir.

13 Giderlerin Gelirlerden Önce Olması İlkesi

Devlet bir hizmet organizasyonudur ve kamusal ihtiyaçları karşılamak için vardır, dolayısıyla kamusal hizmet giderlerinin gelirlerden önceliği vardır, devlet önce yapacağı kamusal hizmetleri tespit eder, sonra bunlar için finansman kaynağı bulur. Merkezi yönetim bütçe kanununun birinci maddesinin gider, ikinci maddesinin gelir başlığını taşıması bu ilke gereğidir. Aynı ilke gereğince bütçe kanunun ekinde yer alan A Cetveli gider cetveli, B Cetveli ise gelir cetvelidir.

14 Bütçedeki Giderlerin Bölümler İtibariyle Onaylanması İlkesi

Bütçe kanun maddeleri ve cetveller Meclis genel kurulunda teker teker okunur, ancak bütçe kanunu bölümler halinde oylanır.

15 Denklik İlkesi

Bütçede yer alan gider tahminleriyle gelir tahminlerinin denk olması ilkesidir. Bütçe Kanununun 3. maddesi denklik başlığını taşır ve bütçe giderleri ile gelirleri arasındaki farkın net borçlanma hasılatı ile karşılanacağını hükme bağlar.

4.2 MODERN BÜTÇE İLKELERİ

Modern maliyeciler klasik bütçe ilkelerine ilaveten aşağıdaki ilkeleri benimsemişlerdir:

i- Performans ve mali kontrol

ii- Makro ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma

iii- Planlama

iv- Mali uygunluk

v- Uluslar arası standartlara uygunluk

vi- Toplama ilkesi: Sadece bütçe gelir ve giderlerini değil, aynı zamanda Hazine işlemlerini, KİT hesaplarını ve amortisman hesaplarını kapsayacak bir bütçe geliştirilmesi ilkesidir.

ii- Yeknesaklık İlkesi: Bütçedeki benzer niteliğe sahip gelir ve gider kalemlerinin kısımlar ve bölümlere ayrılarak, bütçedeki kısım ve bölüm sayısının azaltılması ilkesidir.

4.35018 SAYILI KAMU MALİ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU'NDAKİ BÜTÇE İLKELERİ

5018 sayılı KMYKK'nun 13. Maddesine göre, bütçelerin hazırlanması, uygulanması ve kontrolünde aşağıdaki ilkelere uyulur:

1 Makro ekonomik istikrar ve sürdürülebilir kalkınma ilkesi

Bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasında, makro ekonomik istikrarla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak esastır.

2 Kanunilik ilkesi ve harcama yetkisi

Kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisi, kanunlarla düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılır.

3 Plan ve programlara uygunluk ilkesi

Bütçeler, kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde, idarelerin stratejik planları ile performans ölçütlerine ve fayda-maliyet analizine göre hazırlanır, uygulanır ve kontrol edilir.

4 Çok yıllı bütçeleme ilkesi

Bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir.

5 Saydamlık ilkesi

Bütçe, kamu malî işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlar.

6 Gayri safilik ilkesi

Tüm gelir ve giderler gayri safi olarak bütçelerde gösterilir.

7 Ademi tahsis ilkesi

Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesi esastır.

8 Denklik ilkesi

Bütçelerde gelir ve gider denkliğinin sağlanması esastır.

9 Önceden izin (onama) ilkesi

Bütçeler, ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamaz.

10 Sınırlı yetki ilkesi

Bütçelerde, bütçeyi ilgilendirmeyen hususlara yer verilmez.

11 Uluslar arası standartlara uygunluk ilkesi

Bütçeler kurumsal, işlevsel ve ekonomik sonuçların görülmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca uluslararası standartlara uygun olarak belirlenen bir sınıflandırmaya tabi tutularak hazırlanır ve uygulanır.

12 Açıklık, doğruluk, mali saydamlık ilkesi

Bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve mali saydamlık esas alınır.

13 Genellik ilkesi

Kamu idarelerinin tüm gelir ve giderleri bütçelerinde gösterilir.

14 Uygunluk ilkesi

Kamu hizmetleri, bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirilir.

15 Tahsis ilkesi

Bütçelerde, ödenekler belirli amaçları gerçekleştirmek üzere tahsis edilir.

16 Gelir ve giderleri etkileyecek kanun tasarıları

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri; kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tasarılarının getireceği mali yükü, orta vadeli program ve mali plan çerçevesine, en az üç yıllık dönem için hesaplar ve tasarılara eklerler.

Sosyal güvenliğe yönelik kanun tasarılarında ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilir. Ayrıca, bu kanun tasarılarına Maliye Bakanlığı ile ilgisine göre Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı veya Hazine Müsteşarlığının görüşleri eklenir.

5 BÜTÇE TEORİLERİ

Maliye literatürüne geçen belli başlı bütçe teorilerini klasik bütçe, devri bütçe ve telafi edici bütçe olarak sayabiliriz.

5.1 Klasik Bütçe Teorisi

Bütçenin yıllık anlamda denkliğini savunan ve denk, küçük, tarafsız bütçe esasına dayanan klasik bütçe teorisine göre, kamu harcamalarının normal kamu gelirleri (vergi, resim, harç) ile finansmanı gerekir. Minimal devlet görüşünü savunan bu yaklaşımda elde edilen kamu gelirleri oranında harcama yapılması, muhasebe denkliği anlamında her yıl için bütçe dengesinin korunması, bütçenin açık veya fazla vermemesi öngörülmüştür.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdaki bütçe teorilerinden hangisi, devletin ekonomiye müdahale etmemesi ve kamu hizmetlerinin sınırlı düzeyde kalması gerektiğini öne sürmektedir?

A) Telafi edici bütçe teorisi
B) Devri bütçe teorisi
C) Klasik bütçe teorisi
D) Sıfır tabanlı bütçe teorisi
E) Program bütçe teorisi

Yanıt (C)

KPSS - 2005

5.2 Devri (Konjonktürel) Bütçe Teorisi

Keynezyen iktisatçılardan Alvin Hansen tarafından geliştirilmiş olan devri bütçe teorisi, ekonominin konjonktürel durumuna göre devlet bütçesinin yıllık anlamda değil, konjonktürel anlamda, konjonktür dönemi içinde denk olmasını savunmaktadır.

Bütçenin temel fonksiyonunun ekonomik konjonktürü düzenleyerek tam istihdamı ve fiyat istikrarını sağlamak olduğunu ileri sürmektedir. 1929 Ekonomik Buhranından sonra ABD, Almanya, Belçika, İsveç, Hollanda, Finlandiya gibi ülkelerde bir süre uygulanan devri bütçe teorisi bütçenin yıllık denkliğini değil, ekonomideki genişleme-daralma-genişleme şeklindeki konjonktürel hareketlere uyum sağlayacak şekilde devresel denkliği, yani iki refah dönemi arasındaki bütçe uygulamalarının nihai denkliğini savunur.

Bütçe canlanma konjonktüründe fazla verecek, bütçe fazlaları bütçe denkleştirme (ihtiyat) fonunda biriktirilecek, biriktirilen bu kaynaklar daralma konjonktüründe verilecek bütçe açıklarını finanse edecektir.

Devri bütçe kuramında bütçe denkleştirme fonunun konjonktürün daralma aşamasında ekonomide kullanılması halinde pump-priming (emme basma tulumba) etkisi oluşturacağı kabul edilir. Devlet canlanma döneminde kamu gelirleri artıklarını ihtiyat fonunda toplayacak daralma döneminde kamu giderleri finansmanında kullanacaktır. Yani devlet canlanma döneminde bütçe fazlasına daralma döneminde ise bütçe açığına izin verecektir.

Refah dönemlerinde bütçe denkliği sağlanırken, refah dönemleri arasındaki yıllarda her bir yılın bütçesi açık veya fazla verebilir, ancak bütçenin fazla verdiği yıllardaki bütçe fazlaları "bütçe denkleştirme fonunda" toplanarak bütçenin açık verdiği yıllardaki açıkların giderilmesinde kullanılacaktır.

Devri bütçe uygulamasının üç temel riski vardır:

- Enflasyonist dönemlerde bütçe denkleştirme fonunun reel değerinin aşınması,

- Fonun başka amaçlarla kullanılma riski
- Bütçelerin refah dönemleri arasında üst üste açık vermesi durumunda fonun denkleştirici işlevini yerine getirememesi

5.3 Telafi Edici Bütçe Teorisi

Keynezyen iktisatçılardan William Beveridge tarafından geliştirilen telafi edici bütçe yaklaşımında bütçenin yıllık veya konjonktürel denkliği değil, bütçenin özel sektörün harcama ve talep yetersizliğini telafi edici rolü önem kazanmaktadır.

Telafi edici bütçe yaklaşımında tam istihdam dengesi sağlanıncaya kadar devletin kontrollü bütçe açıkları yoluyla özel sektörün yetersizliğini telafi ederek eksik istihdam düzeyindeki ekonomiyi tam istihdam denge düzeyine getirmesi, ekonomideki yapısal bozuklukları gidermesi gerektiği savunulmaktadır.

İngiliz iktisatçısı "William Beveridge", Winer ve Keynes'in düşüncelerini kullanarak bu teoriyi oluşturmuş bütçenin konjonktürel denkliğini bile aramaksızın her zaman ekonomik dengenin sağlanması için bütçenin açık verebileceğini ifade etmiştir. Telafi edici bütçe yaklaşımında önemli olan iktisadi istikrardır, bütçe denkliği önemli değildir.

6 BÜTÇE SİSTEMLERİ

Bütçe sistemlerini klasik bütçe, torba bütçe, sıfır tabanlı bütçe, program bütçe, performans esaslı bütçe ve analitik bütçe sistemleri olarak sınıflandırabiliriz.

6.1 KLASİK (ÖRGÜT) BÜTÇE SİSTEMİ

Klasik bütçe sisteminde ödenekler, kuruluşlar düzeyinde verildiği için, bu bütçelere örgüt bütçeleri de denmektedir. Her yılın ödenekleri bir önceki yılın ödeneklerinin belli bir yüzdesi alınarak artırılır. Yani otomatik tahmin ve tahsis geçerlidir.

Sadece harcamaların dikkate alındığı klasik bütçe sisteminde kamu hizmetlerinde öncelikleri belirlemek, yatırım planlaması yapmak, fayda-maliyet analizi yapmak mümkün olmamaktadır.

Ödenekler hizmetlere değil kurumlara tahsis edildiğinden klasik bütçe sisteminde sadece hukuki denetim yapılabilir, performans denetimi yapılamaz.

ÇIKMIŞ SORU ?

Klasik bütçe sistemi ile performans bütçe sisteminin karşılaştırılmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Klasik bütçe sisteminde ödenekler ayrılırken sıkı bir hukuki denetim amaçlanır, performans bütçe sisteminde ise harcama sonrası çıktı ve sonuçlar önemlidir.

B) Klasik bütçe sisteminde ödenekler hizmet temelinde dağıtıldığı hâlde, performans bütçe sisteminde ödenekler kuruluşlar düzeyinde verilir.

C) Klasik bütçe sisteminde bir yatırım planlaması çerçevesinde ödenekler dağıtılırken, performans bütçe sisteminde ödenekler yıllık olarak dağıtılır ve yatırım planlaması yapılmaz.

D) Klasik bütçe sistemi sıkı kurallara bağlı olduğundan yöneticilerin hesap verme mekanizması için gerekli ortam sağlandığı hâlde, performans bütçe sisteminde hesap verme konusunda ciddi engeller vardır.

E) Klasik bütçe sistemi yöneticilere daha fazla iş yükü getirirken, performans bütçe sisteminde yöneticilerin iş yükü daha azdır ve bu yüzden klasik sisteme tercih edilir.

Yanıt (A)

KPSS - 2008

6.2 TORBA BÜTÇE SİSTEMİ

Torba bütçe sisteminde ödenekler kuruluşlar düzeyinde ayrıntıya inilmeden toplulaştırılarak verilir. Torba bütçelerde kamu yöneticilerine harcama öncesi serbesti verildiği için çağdaş yönetim anlayışına uygun bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca ayrıntılara inilmeden Mecliste görüşülüp yasalaştığı için yasalaşması daha hızlı olmaktadır.

6.3 PROGRAM BÜTÇE SİSTEMİ (PLANLAMA PROGRAMLAMA BÜTÇELEME SİSTEMİ, PPBS)

Program bütçe sistemi, kalkınma planları, ekonomik programlar ve bütçeler arasında koordinasyon ve eşgüdüm esasına dayanan bütçe sistemidir.

1955 yılında kurulan II. Hoover Komisyonunun belirlediği kriterlere göre hazırlanan ve ilk defa ABD'de uygulanan bütçe sistemidir. Performans bütçe kavramının ilk ve hukuksal tanımının yapılmasının uzantısı olarak "Program Bütçe" kavramının tanımlanması yapılmıştır. Komisyon raporunda, performans bütçeyle yetki verilmiş faaliyetler ile bu raporda öngörülen programlar arasında bir kavram farklılığı vurgulanmıştır. Rapora göre, yürütme organı bütçesi, program maliyetleri ve sonuçları hakkında bilgi alınması ve girişilen programların idari birimlerce desteklenen fonksiyon, faaliyet ve projelere dayalı olması amaçlanmaktadır.

Devlet faaliyetlerinin yapılan hizmet açısından sınıflandırıldığı ve kaynakların tahsisinde, faaliyetlerin yürütülmesinde ve sonuçların değerlendirilmesinde çıktıların esas alındığı bütçe sistemidir. Program bütçede, harcamaların yöneldiği amaç ve programların doğuracağı maliyetlerin ve programların uygulanma seyrinin belirlenmesi esas alınır. Yani, kamu idari birimleri tarafından yerine getirilecek ana fonksiyonlar ve gerçekleştirilecek amaçlar belirtilir. Bu da her bir program başlığı altında elde edilmesi istenen sonuçlarla ilgili harcamaları gösteren bir belge demektir.

1960'lı yılların başından itibaren ABD, kısa bir süre sonra da İskandinav Ülkeleri ve Batı Avrupa Ülkelerinde uygulanmaya başlanan program bütçe sistemi, 1973 yılı bütçesinden başlayarak Türkiye'de de uygulanmaya başlanmış ve 2006 yılına kadar uygulanmıştır. 2006 yılından itibaren performans bütçe veya analitik bütçe uygulamasına geçilmiştir.

Kamu harcamalarında fayda-maliyet analizlerinin 1960'lı yıllarda giderek yaygınlaşmaya başlaması sonucunda merkezi ve yerel yönetimler bütçe uygulamalarında planlama, programlama ve bütçeleme sistemine, kısaca program bütçe sistemine geçmeye başlamışlardır. Bütçe kaynaklarının optimal kullanımını, kamu harcamalarında etkinlik, verimlilik, kontrol ve tasarrufu hedefleyen program bütçelerin amacı, fayda-maliyet analizleri yapılarak kıt kaynakların alternatif kullanım alanları içinde ihtiyaçların en etkin düzeyde karşılanmasına yönelik olarak kullanılmasıdır.

Program bütçenin esası, Plan ve Program amaçlarına uygun bir şekilde yapılacak bütün harcamaların programlara, alt programlara ve projelere ayrılması, böylece kamu harcamalarının önceliklendirilmesi ve bütçelemenin fonksiyonlar, programlar, projeler şeklinde sınıflandırılmasıdır.

Program Bütçe sisteminde yıllık olarak hazırlanan bütçeler, genellikle 5 yıllık olarak hazırlanan Kalkınma Planları ve 1 yıllık olarak hazırlanan Programlar arasındaki koordinasyonun sağlanması açısından çok önemli bir işlev üstlenmiştir. Fonksiyonel sınıflandırma esasına dayalı olan program bütçe ile devlet bütçesi hükümet programı haline dönüşür, Yasama ve Kamuoyu denetimi kolaylaşır.

Program bütçe sisteminde ödenekler harcama kalemlerine göre değil, Plan ve Programda belirtilen hedeflerin gerektirdiği hizmetler için ayrılmaktadır.

Program bütçede nihai çıktı yaklaşımı ve iktisadi analizlerin kamu kesimi kararlarına uygulanması esas alınmıştır.

a) Program Bütçe Sisteminin temel özellikleri

i- Sistemin temel niteliği, planlama mantığına dayanmasıdır.

ii- Planlamanın ışığı altında, kamusal fonksiyonların ve üretilecek mal ve hizmetlerin programlama şeklinde ayırıma tabi tutulmasıdır.

iii- Bütçeleme, belirli amaçlara yönelmiş planlama ve programlama kararlarının kısa vadeli mali planlara dönüştürülmesi sürecidir.

iv- Fonksiyonel sınıflandırma anlayışı ile programların yapısına dahil hizmetleri bir araya toplar ve dökümünü yapar.

v- Kamu harcamalarının analiz teknikleri aracılığıyla, sisteme dahil mal ve hizmetlerin değerlendirilmesini ve rasyonel esaslara dayandırılmasını hareket noktası olarak almaktadır.

vi- Temel alınan amaçlar ile girdiler ve çıktılar arasında bağlantı kurmayı öngörmekte, program ve faaliyetlerin iş ve çıktı ölçütleri yoluyla değerlendirilmesini yapmaktadır.

vii- Program bütçe sistemine hakim süreçlerin izlenebilmesi için bilgi toplama öğesine yer verilmesi gerekmektedir.

viii- Fonksiyonel sınıflandırmaya dayandığı için ödenekler hizmetlere tahsis edilir, kamu harcamalarında fayda-maliyet analizi yapılabilir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi plan-program-bütçe sisteminin sakıncalarından biri değildir?

A) Hangi kamusal faaliyetlerin yapılacağı saptanmakla beraber bu hizmetlerin nasıl yapılacağı ve yapılmasının mümkün olup olmadığı üzerinde fazla durulmaması
B) Hazırlanan programlar tek seçenek şeklinde ya-sama organına sunulduğundan, değişik seçenekler üzerinde tartışılamaması
C) Kararların merkezden alınması nedeniyle kararları uygulayanların gerekli esnekliğe sahip olmaması
D) Harcamaların gerektiği şekilde denetlenememesi ve sonuçların parlamentoda tartışılamaması
E) Plan ve programların yaşama geçme süresinin bir yıldan daha uzun bir süreyi kapsaması nedeniyle maliyet-yarar değerlendirmesi yapılamaması

Yanıt (E)

KPSS - 2007

b) Program Bütçenin Başarısını etkileyen Faktörler

Program bütçenin uygulamadaki başarısı, aşağıdaki koşulların gerçekleştirilmesine bağlı olacaktır:

i- Planlanan ve programlanan hedeflerin gerçekçi ve uygulanabilir olması
ii- Gerekli olan bütün verilerin toplanabilmesi ve toplanan verilerin doğruluğu
iii- Verilerin sağlıklı değerlendirilmesi
iv- Etkin bir muhasebe sistemi
v- Etkin bir kontrol ve denetim mekanizmasının varlığı

6.4 SIFIR TABANLI BÜTÇE SİSTEMİ

Sıfır tabanlı bütçe sisteminde bütçenin önceki yıl bütçeleri ile ilişkisi kesilir. Yani geçmiş yıllarda yapılan hizmetler hiç yapılmamış varsayılmakta, kurumlara yeni baştan ödenek verilmektedir. Bu sayede her kurum cari dönem hizmet ve ödenek önceliklerini serbestçe belirleyebilmektedir. İhtiyaçlar kurumların alt birimleri tarafından tespit edilmekte, dolayısıyla çalışanlar bütçelerine daha fazla sahiplenmektedir.

ÇIKMIŞ SORU

Kurum bütçelerinin önceki yıl bütçeleri ile ilişkilerinin kesilerek her bütçe döneminde ödenekleri saptanırken yapılacak harcamaların gerekçelerinin yeniden ortaya konması biçimindeki bütçe sistemi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Klasik bütçe sistemi
B) Torba bütçe sistemi
C) Sıfır tabanlı bütçe sistemi
D) Plan - program - bütçe sistemi
E) Performans esaslı bütçeleme sistemi

Yanıt (C)

KPSS - 2008

Sıfır tabanlı bütçenin zayıf yönü ise hazırlık sürecinin uzun ve zor olması, süreklilik arzeden kamu hizmetlerini, yıllara yaygın yatırımları hesaba katmamasıdır.

Program bütçe sisteminin uzantısı olarak geliştirilmiş bulunan bu sistem 1970'lerde ortaya çıkmış ve ABD'de 1978'den itibaren uygulanmaya konulmuştur. Sıfır tabanlı bütçe sistemi, bütçe harcamalarının düşük öncelikli kamu faaliyetlerinden daha yüksek öncelikli faaliyetlere doğru yöneltilmesi amacını gütmektedir. Her bütçe hazırlığında yapılacak harcama maddesinin gözden geçirilmesini öncelik sırasına giren harcama maddelerine ödenek verilmesini ve ödenek kalmamışsa diğer harcama maddelerine ödenek tahsis edilmemesini amaçlar. Bu açıdan her harcama kalemi her yıl öncelik sırasına göre ödenek alabilmekte ve her kalem her yıl sıfır kabul edilerek o yılın önceliğine göre kalemlere ödenek tahsis edilmektedir. Her yılın bütçesi kendi içinde yargılanmakta, geçmiş bütçe uygulamaları ve politikaları ya hiç dikkate alınmamakta ya da çok az dikkate alınmaktadır.

6.5 YATIRIM BÜTÇESİ SİSTEMİ

Devlet Bütçelerindeki yatırım harcamalarını önce makro büyüklükler olarak saptayıp sonra bunu kamu hizmetleri arasında bölüştürmeye tabi tutan dokümanlara yatırım bütçesi denir. İskandinav ülkelerinde ve A.B.D. eyaletlerinde tatbik edilmiştir. Türkiye'de bu bütçe çeşidi uygulanmamıştır.

6.6 PERFORMANS ESASLI BÜTÇE SİSTEMİ

Performans ve sonuç odaklı bütçe sistemidir. Performans bütçe 1949 yılında oluşturulan I. Hoover Komisyonu tarafından önerilmiştir. Performans bütçenin amacı kamu yönetiminde verimliliği artırmaktır. Performans bütçe, hükümetin ne satın aldığı yerine ne yaptığı ve ne başardığı üzerinde önemle durur. Bu bütçede, birim maliyet fiyatlarının hesabı, sonuçların sağlanması ve tahminlerin mümkün olduğu kadar kesinlikle yapılması için "maliyet-fayda", "maliyet-etkinlik", "sistem analizi" gibi analitik tekniklerden yararlanılır. Performans bütçede, personele ödenecek maaş, kullanılacak makine ya da malzeme yerine bunlar için yapılan harcamalarla ulaşılacak sonuçlar önemlidir. Bu bütçe, programların maliyetlerinin ve her program altında gerçekleştirilen işlerin ölçüldüğü ve sayısal verilerin gösterildiği bütçedir. Sonuç olarak, performans bütçenin ana fikri, bütçeleme sürecinin yapılan işler üzerinde toplanmasıdır. Bu yolla, dikkatleri, satın alma yetkisi veya personel almaktan çok, belirgin bir amacı gerçekleştirecek faaliyetler üzerinde toplamak ve bu yolla yapılan işi ve onun maliyetini açıklığa kavuşturmak istenmektedir. Performans bütçenin denetiminde verimlilik denetimi yapılmaktadır.

Kaynak kullanımında maliyet ve hasıla etkinliği ile verimlilik odaklı bir bütçe öngören performans bütçe yaklaşımında, bütçeyle gerçekleştirilmesi hedeflenen amaçlar ile bu amaca ulaşmak için kullanılabilecek alternatif araçların toplam maliyetleri ve birim maliyetleri hesaplanıp karşılaştırmalı analizi yapılmaktadır. Ancak kamusal hizmetlerin ölçülmesinde ve karşılaştırılmasında önemli güçlükler söz konusu olup, fayda-maliyet analizleri, girdi-çıktı analizleri ve gölge fiyatları tekniği ile bu güçlükler asgariye indirilmeye çalışılmakta-

dır. Kamu hizmetlerinde, verilen ödeneklerden en yüksek hizmet çıktısı elde edilmesini sağlamak amacıyla geliştirilen bir tekniktir.

Performans bütçe siteminde stratejik planlama, mali saydamlık ve hesap verebilirlik temel ilkelerdir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi performans esaslı bütçeleme sisteminin sakıncalarından biri değildir?

A) Uygulayıcılara daha fazla iş yükü getirdiğinden kamu görevlilerinin sisteme sıcak bakmayarak bunu uygulamaktan kaçınabilmeleri
B) Yöneticilerin hesap verme mekanizması için gerekli ortamın sağlanamaması
C) Bu sisteme göre bütçe hazırlanmasının daha zor olması yanında, bütçedeki bilgileri anlayıp yorumlama belirli bir uzmanlık gerektirdiğinden parlamento tarafından benimsenememesi
D) Yöneticilerin, performanslarını artırmak için hukukun uygun görmediği işlere de girişebilmeleri
E) Hizmetin özelliği dolayısıyla bazı kamu hizmetlerinde performansı ölçmenin her zaman mümkün olmaması

Yanıt (B)

KPSS - 2009

6.7 ANALİTİK BÜTÇE SİSTEMİ

Analitik Bütçe Sisteminin temeli, IMF tarafından hazırlanmış olan Devlet mali istatistiklerine (GFS-Government Finance Statistics) dayanmaktadır. Avrupa Muhasebe Sistemine (ESA-European System of Integrated Economic Accounts) uygun bir bütçe sistemidir. Türkiye'de 2006 yılından itibaren merkezi yönetim bütçesi analitik bütçe sistemine göre hazırlanmaktadır.

Analitik bütçe sisteminin en önemli katkısı, kurumsal sınıflandırmayı detaylandırarak program sorumlularının tespitini sağlaması, bütçe verilerinin konsolidasyonunu kolaylaştırması, uluslar arası bütçe karşılaştırmalarına imkan vermesidir.

Analitik Bütçe Sınıflandırmaları

Analitik Bütçe Sınıflandırmaları, genel idare tanımına giren tüm kamu kurum ve kuruluşlarının kullanacağı bir kod yapısıdır. Analitik bütçe uygulamasında performans kriterlerine uygun bir yapılanma gerçekleştirilmek istenmiştir.

Analitik Bütçe Sınıflandırmaları dört ayrı sınıflandırmadan oluşmaktadır:

i- Kurumsal sınıflandırma,
ii- Fonksiyonel sınıflandırma,
iii- Finansman tipi sınıflandırma,
iv- Ekonomik sınıflandırma olmak üzere

1. Kurumsal Sınıflandırma

Analitik Bütçe Sınıflandırmasının ilk bölümünü oluşturan kurumsal sınıflandırmada, siyasi veya bürokratik olarak yönetim yetkisi temel kriter kabul edilmiştir. Kurumsal sınıflandırmayla siyasi ve idari sorumluluğun belirlenmesi ve program sorumlularının tespiti hedeflenmektedir. Böyle bir sorumluluk, beraberinde performans esaslı bütçeleme anlayışında hedeflenen performanstan kimin sorumlu olacağının ortaya konulmasını da mümkün kılacaktır.

Ayrıca kurumsal sınıflandırmayla, değişik kurumlardaki aynı görev tanımlı birimler arasında bir mukayese yapılabilmesi de sağlanmış olacaktır.

Kurumsal sınıflandırmada teşkilat yasaları esas alınacaktır.

2 Fonksiyonel Sınıflandırma

Fonksiyonel sınıflandırma, devlet faaliyetlerinin türünü göstermektedir. Devlet faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere yönelik harcamaların zaman serileri boyunca izlenmesi ve uluslararası karşılaştırma imkanının elde edilmesi fonksiyonel sınıflandırma ile mümkün olabilmektedir. Ayrıca bütçe politikalarının oluşturulmasında sektörel ayrımların yapılabilmesi de bu sınıflandırmanın hedefleri arasındadır.

3 Finansman Tipi Sınıflandırma

Finansman tipi sınıflandırma, yapılan harcamaların hangi kaynaktan (genel bütçe, özel bütçe, sosyal güvenlik kurumları, özerk kuruluşlar, döner sermayeler ve bütçe dışı fonlar) finanse edildiğini göstermektedir. Finansman tipinin belirlenmesinde ödemenin nereye yapıldığı hususu önem taşımamaktadır.

Finansman tipi sınıflandırma aynı zamanda dış proje kredileri ile özel ödeneklerin de takibine imkan vermektedir. Mali mevzuatımız gereği ayrı tertiplerde izlenmesi gereken ödeneklerin takibini de sağlamaktadır.

4 Ekonomik Sınıflandırma

Ekonomik sınıflandırmayla, Devletin görev ve fonksiyonlarını yerine getirirken yürüttüğü faaliyetlerin milli ekonomiye, piyasalara ve gelir dağılımına etkilerini planlamak, izlemek ve değerlendirmek hedeflenmektedir. Ekonomik sınıflandırma; gelirlerin, harcama ve borç vermenin, finansmanın (gelir-gider farkı) sınıflandırması şeklinde üç bölümden olaşmaktadır.

7 TÜRK BÜTÇE SİSTEMİ

Türk bütçe sistemi aşağıdaki başlıklar altında incelenecektir:

i- Türkiye'de Bütçeleme Süresi
ii- 1982 Anayasasında Bütçe İle İlgili Hükümler
iii- Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Düzenlemeleri
iv- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanunu Düzenlemeleri
v- 5393 Sayılı Belediye Kanununa Göre Belediye Bütçesi
vi- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununa Göre İl Özel İdaresi Bütçesi
vii- 442 Sayılı Köy Kanununa Göre Köy Bütçesi

7.1 TÜRKİYEDE BÜTÇELEME SÜRESİ

A) GİDER BÜTÇESİNİN HAZIRLANMASI

Gider bütçesi harcamacı daire diye nitelendirilen kamu kurum ve kuruluşlarınca hazırlanır. Bu kurum ve kuruluşların cari harcamalarına ilişkin ödenek istemleri Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü ile yapılan müzakereler sonucu karara bağlanır. Yatırım harcamalarına ilişkin ödenek istemleri ise DPT ile yapılan görüşmelerde kararlaştırılır. Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Maliye Bakanlığının gider bütçesini de ekleyerek bir bütün halde bütçenin A cetvelini hazırlar.

Gider bütçesinde ödenekler öncelikle Hizmet Programlarına, oradan Alt Programa ve nihayet oradan da projelere geçirilir.

B) GELİR BÜTÇESİNİN HAZIRLANMASI

Gelir bütçesi Maliye Bakanlığı Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanır. Gelirler Genel Müdürlüğü bu gelir tahminlerini doğrudan doğruya tahmin yöntemiyle belirler. Bu gelirler Bakanlar Kurulu tarafından B cetveli adıyla bütçe kanununda gösterilir.

Gelir bütçesinin hazırlanmasında kullanılan başlıca iki çeşit usul vardır:

i- Otomatik usul: Devletin herhangi bir analiz veya araştırma yapmaksızın geçen dönem bütçenin gelir kalemlerini belli bir oranda topluca arttırması veya azaltması şeklinde bütçenin hazırlanmasına otomatik usul denir.

ii- Doğrudan doğruya tahmin usulü: Bu yöntemde devlet geçmiş bütçe uygulamasını ya hiç dikkate almamakta ya da az bir bağlantı kurarak ekonomin ihtiyacına ve diğer ekonomik etmenlerin gereksinimlerine uygun olarak gelir kalemlerini bağımsız olarak oluşturmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Gelir bütçesinin tahmininde kullanılan yöntemlerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Önceden belirlenmiş herhangi bir kurala bağlı olunmadan kamu gelirlerinin öngörülmesi, serbest tahmin yöntemidir.
B) İlgili mali yılda yapılacak harcamalar kadar vergi geliri öngörülmesi, otomatik tahmindir.
C) Bir önceki mali yılda gerçekleşen gelir rakamlarının sonraki mali yıl için esas alınması, otomatik tahmindir.
D) Otomatik tahminin bir yolu, ilgili yılda toplanacak gelirler için geçmiş yıllarda gerçekleşen kamu gelirlerinin ortalamasının esas alınmasıdır.
E) Geçmiş yıllardan gelen deneyimlerle ekonomik gelişmeler dikkate alınarak ilgili mali yıl için gelir tahmini, serbest tahmin yönteminin bir yoludur.

Yanıt (B)

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

Ülkemizde bütçe gelirlerinin tahmininde, aşağıdaki usullerden hangisi uygulanmaktadır?

A) Siyasi tercih usulü
B) Ortalama usulü
C) Bir önceki yıl usulü
D) Doğrudan doğruya tahmin usulü
E) Ortalama artışa göre artırma usulü

Yanıt (D)

KPSS - 2004

C) BÜTÇEDEN HARCAMA YAPILMASI (HARCAMALARIN BÜTÇELEŞMESİ) SÜRECİ

Bütçeden yapılacak harcamalar için genelde taahhüt-tahakkuk-ödeme emrine bağlanması-ödeme olmak üzere dört aşamalı bir süreç takip edilir.

a) Giderlerin Taahhüdü: Taahhüt, bakanlıklara verilen görevlerin yerine getirilmesi için bakanın ya da yetkili kıldığı birinin kabul ve imza ettiği karar ve sözleşmelere denir, kamu ihale sözleşmelerinin imzalanması gibi. Bütçeye konulmuş bulunan ödeneğin, devleti borçlu duruma koyan bir işlemle belli bir hizmete tahsis edilmesidir.

b) Giderlerin Tahakkuku: Taahhüt aşamasından sonra giderlerin tahakkuku devletin borçlu olduğunun kabulü aşamasıdır. Tahakkuk (gerçekleştirme) memuru tarafından düzenlenen ve imzalanan "tahakkuk müzekkeresi (gerçekleştirme belgesi) " ile gider tahakkuk etmiş olur.

c) Giderlerin Verile Emrine Bağlanması: Verile emri devlet adına taahhüt ve tahakkuk etmiş bir borcun hak sahibine ödenmesi için tahakkuk belgesine dayanılarak harcama yetkilisi tarafından saymana verilmiş olan yazılı bir emirdir. Harcama yetkilisinin ödeme emri belgesini imzalaması gibi.

d) Giderlerin Ödenmesi (Tediye): Saymanların (muhasebe yetkililerinin) verile emrini aldıktan sonra hak sahibinin müracaatı üzerine ödemeyi yapmasıdır.

D) BÜTÇE HESAPLARININ KAPATILMASI USULLERİ

Bütçe hesaplarının kapatılmasında egzersiz ve jestiyon olmak üzere başlıca iki usul kullanılmaktadır.

a) Egzersiz (Hesap Dönemi) Yöntemi

Egzersiz yönteminde mali yıl esası yoktur. Bütçe hesapları ne zaman sıfırlanırsa, o zaman kapanır, mali yıl sonu beklenmez. Mali yıl sonu geldiği halde hesap sıfırlanmamışsa kapanmaz. Egzersiz yöntemi bütçe hesaplarının izlenmesini zorlaştırır. Bütçenin yıllık ve açıklık ilkesine aykırıdır.

Egzersiz yöntemi bir mali yıla ait alacak ve borçların mali yıl sonuna kadar tahsil edilen ve ödenen ile tahsil edilmeyen ve ödenmeyen kısımlarını ifade eder.

Aşağıdakilerden hangisi bütçe hesaplarının kapatılmasında kullanılan egzersiz yönteminin sakıncalarından biri değildir?

A) Hesapların birbirine karışmasına yol açması
B) Savurganlığa neden olması
C) Bütçe denetimini, kapatma süresi ölçüsünde geciktirmesi
D) Bütçenin yıllık olma ilkesine ters düşmesi
E) Ödenekten fazla harcama yapılmasına neden olması

Yanıt (E)

KPSS - 2006

b) Jestiyon (Yönetim Dönemi) Yöntemi

Jestiyon yönteminde mali yıl uygulaması vardır. Bütçe hesapları mali yılbaşında açılır, mali yıl sonunda kapanır, bütçe hesapları gelecek yıla devretmez. Türk bütçe muhasebesinde bütçe hesaplarının kapatılmasında jestiyon usulü uygulanmaktadır. Ancak giderler konusunda bazı istisnalar tanınmıştır. Bunların başında bütçe emanetleri ile mahsup işlemleri gelmektedir.

Bütçe emanetleri hesabı mali yıl içinde tahakkuk etmiş ve ita emrine bağlanarak saymanlığa verilmiş bir kamu giderinin mali yılın son gününe kadar ödenmemesi durumunda alacak kaydedildiği hesaptır ve en fazla 5 yıl açık kalabilir.

Mali yıl içinde tahakkuk etmiş ve ita emrine bağlanarak saymanlığa verilmiş bir kamu gideri, mali yılın son gününe kadar ödenmezse, aşağıdaki hesaplardan hangisine alacak kaydedilir?

A) Bütçe giderleri
B) Bütçe gelirleri
C) Kişi borçları
D) Terhis edilen ödenekler
E) Bütçe emanetleri

Yanıt (E)

KPSS - 2005

E) BÜTÇE DÖNEMİNİ KAPATAN HESAPLAR

Türkiye'de bütçe dönemini kapatan beş ana bütçe hesabı vardır.

a) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesapları: Sayman, yönetim dönemi hesabını mali yıl itibariyle tutacaktır. Her mali yılın sonunda, hesaplarını kapatacak ve o yılın hesabını Sayıştay'a gönderecektir.

b) Bakanların gider kesin hesapları: Bakanlar kendi bakanlığına ait bütçe hesaplarını birleştirerek bakanlığın gider kesin hesabını mali hizmetler birimi eli ile hazırlayarak Sayıştay'a sunarlar.

c) Gelir kesin hesapları: Gelir kesin hesabını, Maliye Bakanlığı Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü hazırlar.

d) Hazine genel hesapları: Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve devlet gelir ve giderlerinin kesin sonuçlarını gösteren hesaptır. Hazine genel hesabı kesin hesap kanun tasarısının oluşturulmasında kullanılan hesaptır.

ÇIKMIŞ SORU

Bütçenin kapatılması esnasında hazine genel hesabını aşağıdakilerden hangisi hazırlar?

A) Hazine müsteşarı
B) Bakanlar Kurulu
C) Bütçe Komisyonu
D) Maliye Bakanlığı
E) Sayıştay

Yanıt (D)

KPSS - 2005

F) BÜTÇENİN DENETİMİ

Bütçenin yasama, yürütme ve yargı denetimi olmak üzere üç ayrı denetimi vardır.

a) Bütçenin Yasama Denetimi

T.B.M.M.'nin yapmış olduğu denetime yasama denetimi denilmektedir.

b) Bütçenin Yürütme (İdari) Denetimi

Yürütme denetiminde hem Maliye Bakanlığı, hem Sayıştay görev alır.

Bütçenin idari denetimi, giderlerin denetimi ve gelirlerin denetimi şeklinde iki şekilde yapılmaktadır.

c) Bütçenin Yargı Denetimi

Yargı organlarınca yapılan denetim olup bu denetimi esasen Sayıştay yerine getirmektedir.

1982 Anayasasının 160'ıncı maddesine göre Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

ÇIKMIŞ SORU

Sayıştay bütçe üzerindeki denetimini aşağıdakilerden hangisi adına yapar?

A) TBMM
B) İktidar partisi
C) Anayasa Mahkemesi
D) Cumhurbaşkanlığı
E) Maliye Bakanlığı

Yanıt (A)

KPSS - 2006

ÇIKMIŞ SORU

Bütçenin yargı denetimini aşağıdaki yargı organlarından hangisi yapar?

A) Yargıtay
B) Danıştay
C) Sayıştay
D) Anayasa Mahkemesi
E) Bölge İdare Mahkemesi

Yanıt (C)

KPSS - 2005

Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idarî yargı yoluna başvurulamaz.

1982 Anayasasının 160'ıncı maddesine göre Vergi, benzeri malî yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.

Mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.

7.2 1982 ANAYASASINDA BÜTÇE İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

A. BÜTÇENİN HAZIRLANMASI VE UYGULANMASI

MADDE 161.– Devletin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzelkişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır.

Mali yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü kanunla düzenlenir.

Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

B. BÜTÇENİN GÖRÜŞÜLMESİ

MADDE 162. –Bakanlar Kurulu, merkezi yönetim bütçe tasarısı ile millî bütçe tahminlerini gösteren raporu, malî yıl başından en az yetmişbeş gün önce (17 Ekim), Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar.

Bütçe tasarıları ve rapor, kırk üyeden kurulu Bütçe Komisyonunda incelenir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna veya gruplarına en az yirmibeş üye verilmek şartı ile, siyasî parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili göz önünde tutulur.

ÇIKMIŞ SORU

Bütçe yasa tasarısının Bütçe Komisyonunda görüşülmesine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Görüşmeler Maliye Bakanının bir konuşması ile açılır.
B) Görüşmeler, Bakanlar Kurulu üyelerine ve Hükümet temsilcilerine açıktır.
C) Komisyon üyesi olmayan milletvekilleri toplantılara katılarak değişiklik önergesi verebilirler ve oy kullanabilirler.
D) Komisyon, kaynağını göstermek koşuluyla ödenek artışı yapabilir.
E) Komisyonda iktidar partisi ya da partilerine ait üye sayısı, muhalefet partilerinin üye sayısından fazladır.

Yanıt (C)

KPSS - 2006

Bütçe Komisyonunun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülür ve malî yıl başına kadar karara bağlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda, kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini, her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar; bölümler halinde oylama yaparlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının Genel Kurulda görüşülmesi sırasında, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

ÇIKMIŞ SORU

Bütçe tasarısı, Bütçe Komisyonunda kabul edildikten sonra aşağıdakilerden hangisine gönderilir?

A) Cumhurbaşkanı
B) TBMM Genel Kurulu
C) Maliye Bakanlığı
D) Yüksek Planlama Kurulu
E) Başbakan

Yanıt (B)

KPSS - 2007

Bütçe TBMM Genel kurulunda bölümler halinde oylanarak yasalaşınca Cumhurbaşkanı tarafından onaylanır (TBMM'ye iade edemez) ve 1 Ocak'tan önce Resmi Gazetede yayımlanır.

ÇIKMIŞ SORU

Merkezî bütçe, kanunlaşması için TBMM'ye gönderildikten sonra izlediği aşamalar aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

A) TBMM Başkanı – TBMM Genel Kurulu – Cumhurbaşkanlığı
B) TBMM Başkanı – Bütçe Komisyonu – TBMM Genel Kurulu
C) TBMM Başkanı – Bütçe Komisyonu – TBMM Genel Kurulu – Cumhurbaşkanlığı
D) Bütçe Komisyonu – TBMM Başkanı – TBMM Genel Kurulu – Cumhurbaşkanlığı
E) Bütçe Komisyonu – TBMM Genel Kurulu – TBMM Başkanı – Cumhurbaşkanlığı

Yanıt (C)

KPSS - 2009

C. BÜTÇELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILABİLME ESASLARI

MADDE 163. –Merkezi yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek miktarın sınırını gösterir. Harcanabilecek miktar sınırının Bakanlar Kurulu kararıyla aşılabileceğine dair bütçelere hüküm konulamaz. Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname ile bütçede değişiklik yapmak yetkisi verilemez. Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarılarında ve carî ve ileriki yıl bütçelerine malî yük getirecek nitelikteki kanun tasarı ve tekliflerinde, belirtilen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.

D. KESİNHESAP

MADDE 164.– Kesinhesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak, en geç yedi ay sonra, Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Kesinhesap kanunu tasarısı, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla birlikte Bütçe Komisyonu gündemine alınır. Bütçe Komisyonu, bütçe kanunu tasarısıyla kesinhesap kanunu tasarısını Genel Kurula birlikte sunar, Genel Kurul, kesinhesap kanunu tasarısını, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla beraber görüşerek karara bağlar. Örneğin 2010 yılında hem 2011 yılı bütçesi yasalaşır, hem de 2009 yılı kesin hesap kanunu yasalaşır.

Kesinhesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılamamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

7.3 5018 Sayılı KAMU MALİ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNUNA GÖRE TÜRK BÜTÇE SİSTEMİ

1 ORTA VADELİ PROGRAM, MALİ PLAN VE BÜTÇE HAZIRLAMA REHBERİ

Maliye Bakanlığı, merkezi yönetim bütçe kanunu tasarısının hazırlanmasından ve bu amaçla ilgili kamu idareleri arasında koordinasyonun sağlanmasından sorumludur.

BÜTÇE HAZIRLAMA TAKVİMİ

MAYIS SONU: Merkezi yönetim bütçesinin hazırlanma süreci, Bakanlar Kurulunun Mayıs ayının sonuna kadar toplanarak kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan orta vadeli programı kabul etmesiyle başlar. Orta vadeli program, aynı süre içinde Resmi Gazetede yayımlanır.

HAZİRAN 15: Orta vadeli program ile uyumlu olmak üzere, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminleri ile birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içeren ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan orta vadeli mali plan, Haziran ayının onbeşine kadar Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır ve Resmi Gazetede yayımlanır.

HAZİRAN SONU: Kamu idarelerinin bütçe tekliflerini ve yatırım programını hazırlama sürecini yönlendirmek üzere; Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi Maliye Bakanlığınca, Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi ise Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanarak Haziran ayının sonuna kadar Resmi Gazetede yayımlanır.

TEMMUZ SONU: Kamu idareleri, stratejik planları ile Bütçe Hazırlama Rehberinde yer alan esaslar çerçevesinde, bütçe gelir ve gider tekliflerini gerekçeli olarak hazırlar ve yetkilileri tarafından imzalanmış olarak Temmuz ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına gönderir. Kamu idarelerinin yatırım teklifleri, değerlendirilmek üzere aynı süre içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına verilir.

Kamu idareleri, gider tekliflerini gerekçeli olarak hazırlayarak ve yetkilileri tarafından imzalanmış olarak Temmuz ayı sonuna kadar aşağıdakilerden hangisine gönderirler?

A) Maliye Bakanlığı
B) Bakanlar Kurulu
C) Başbakanlık
D) TBMM
E) Sayıştay

Yanıt (A)

KPSS - 2009

EYLÜL SONU: Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, Sayıştay ve TBMM bütçelerini üç yıllık bütçeleme anlayışı, stratejik planları ve performans hedefleri ile kurumsal, işlevsel ve ekonomik sınıflandırma sistemine göre hazırlarlayarak doğrudan TBMM'ye sunar, bir örneğini de Maliye Bakanlığına gönderir.

EKİMİN İLK HAFTASI: Makro ekonomik göstergeler ve bütçe büyüklüklerinin en geç Ekim ayının ilk haftası içinde Yüksek Planlama Kurulunda görüşülür.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de merkezî bütçenin hazırlanma sürecine katılmaz?

A) Sayıştay
B) Bakanlar Kurulu
C) Maliye Bakanlığı
D) Yüksek Planlama Kurulu
E) Devlet Planlama Teşkilatı

Yanıt (A)

KPSS - 2009

17 EKİM ve TBMM'DE BÜTÇE GÖRÜŞMELERİNİN BAŞLAMASI: Maliye Bakanlığınca hazırlanan merkezi yönetim bütçe kanun tasarısı ile milli bütçe tahmin raporu, mali yılbaşından en az yetmiş beş gün önce Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

2 BÜTÇE TÜRLERİ

Genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri; merkezi yönetim bütçesi, sosyal güvenlik kurumları bütçeleri ve mahalli idareler bütçeleri olarak hazırlanır ve uygulanır. Kamu idarelerince bunlar dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamaz.

Merkezi Yönetim Bütçesi, Bütçe Kanununa ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin bütçelerinden oluşur.

Genel bütçe, Devlet tüzel kişiliğine dâhil olan ve Bütçe Kanununa ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin bütçesidir.

Özel bütçe, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen ve Bütçe Kanununa ekli (II) sayılı cetvelde yer alan her bir kamu idaresinin bütçesidir.

Düzenleyici ve denetleyici kurum bütçesi, özel kanunlarla kurul, kurum veya üst kurul şeklinde teşkilatlanan ve Bütçe Kanununa ekli (III) sayılı cetvelde yer alan her bir düzenleyici ve denetleyici kurumun bütçesidir.

Sosyal güvenlik kurumu bütçesi, sosyal güvenlik hizmeti sunmak üzere, kanunla kurulan ve Bütçe Kanununa ekli (IV) sayılı cetvelde yer alan her bir kamu idaresinin bütçesidir.

Mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesidir.

5018 SAYILI KMYKK'NA GÖRE BÜTÇE TÜRLERİ

(I) SAYILI CETVEL
GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ

1) Türkiye Büyük Millet Meclisi
2) Cumhurbaşkanlığı
3) Başbakanlık
4) Anayasa Mahkemesi
5) Yargıtay
6) Danıştay
7) Sayıştay
8) Adalet Bakanlığı
9) Millî Savunma Bakanlığı
10) İçişleri Bakanlığı
11) Dışişleri Bakanlığı
12) Maliye Bakanlığı
13) Millî Eğitim Bakanlığı
14) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
15) Sağlık Bakanlığı
16) Ulaştırma Bakanlığı
17) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
18) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
19) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
20) Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı
21) Kültür ve Turizm Bakanlığı
22) Çevre ve Orman Bakanlığı
23) Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği
24) Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı
25) Jandarma Genel Komutanlığı
26) Sahil Güvenlik Komutanlığı
27) Emniyet Genel Müdürlüğü
28) Diyanet İşleri Başkanlığı
29) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
30) Hazine Müsteşarlığı
31) Dış Ticaret Müsteşarlığı
32) Gümrük Müsteşarlığı
33) Denizcilik Müsteşarlığı
34) Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
35) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu
36) Devlet Personel Başkanlığı
37) Özürlüler İdaresi Başkanlığı
38) Türkiye İstatistik Kurumu
39) Gelir İdaresi Başkanlığı
40) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
41) Karayolları Genel Müdürlüğü
42) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
43) Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

44) Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
45) Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
46) Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
47) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
48) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
49) Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
50) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

(II) SAYILI CETVEL

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

1) Yükseköğretim Kurulu
2) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
3) İstanbul Üniversitesi
4) İstanbul Teknik Üniversitesi
5) Ankara Üniversitesi
6) Karadeniz Teknik Üniversitesi
7) Ege Üniversitesi
8) Atatürk Üniversitesi
9) Orta Doğu Teknik Üniversitesi
10) Hacettepe Üniversitesi
11) Boğaziçi Üniversitesi
12) Dicle Üniversitesi
13) Çukurova Üniversitesi
14) Anadolu Üniversitesi
15) Cumhuriyet Üniversitesi
16) İnönü Üniversitesi
17) Fırat Üniversitesi
18) Ondokuz Mayıs Üniversitesi
19) Selçuk Üniversitesi
20) Uludağ Üniversitesi
21) Erciyes Üniversitesi
22) Akdeniz Üniversitesi
23) Dokuz Eylül Üniversitesi
24) Gazi Üniversitesi
25) Marmara Üniversitesi
26) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
27) Trakya Üniversitesi
28) Yıldız Teknik Üniversitesi
29) Yüzüncü Yıl Üniversitesi
30) Gaziantep Üniversitesi
31) Abant İzzet Baysal Üniversitesi
32) Adnan Menderes Üniversitesi
33) Afyon Kocatepe Üniversitesi
34) Balıkesir Üniversitesi

35) Celal Bayar Üniversitesi
36) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
37) Dumlupınar Üniversitesi
38) Gaziosmanpaşa Üniversitesi
39) Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
40) Harran Üniversitesi
41) İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
42) Kafkas Üniversitesi
43) Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
44) Kırıkkale Üniversitesi
45) Kocaeli Üniversitesi
46) Mersin Üniversitesi
47) Muğla Üniversitesi
48) Mustafa Kemal Üniversitesi
49) Niğde Üniversitesi
50) Pamukkale Üniversitesi
51) Sakarya Üniversitesi
52) Süleyman Demirel Üniversitesi
53) Zonguldak Karaelmas Üniversitesi
54) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
55) Galatasaray Üniversitesi
56) Ahi Evran Üniversitesi
57) Kastamonu Üniversitesi
58) Düzce Üniversitesi
59) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
60) Uşak Üniversitesi
61) Rize Üniversitesi
62) Namık Kemal Üniversitesi
63) Erzincan Üniversitesi
64) Aksaray Üniversitesi
65) Giresun Üniversitesi
66) Hitit Üniversitesi
67) Bozok Üniversitesi
68) Adıyaman Üniversitesi
69) Ordu Üniversitesi
70) Amasya Üniversitesi
71) Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
72) Ağrı Dağı Üniversitesi
73) Sinop Üniversitesi
74) Siirt Üniversitesi
75) Nevşehir Üniversitesi
76) Karabük Üniversitesi
77) Kilis 7 Aralık Üniversitesi
78) Çankırı Karatekin Üniversitesi
79) Artvin Çoruh Üniversitesi
80) Bilecik Üniversitesi
81) Bitlis Eren Üniversitesi

82) Kırklareli Üniversitesi
83) Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
84) Bingöl Üniversitesi
85) Muş Alparslan Üniversitesi
86) Mardin Artuklu Üniversitesi
87) Batman Üniversitesi"

B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER

1) Savunma Sanayi Müsteşarlığı
2) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
3) Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
4) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
5) Türkiye Bilimler Akademisi
6) Türkiye Adalet Akademisi
7) Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
8) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
9) Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü
10) Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü
11) Orman Genel Müdürlüğü
12) Vakıflar Genel Müdürlüğü
13) Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü
14) Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğü
15) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
16) Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü
17) Türk Akreditasyon Kurumu
18) Türk Standartları Enstitüsü
19) Millî Prodüktivite Merkezi
20) Türk Patent Enstitüsü
21) Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü
22) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
23) Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
24) İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi
25) Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
26) Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı
27) GAP Bölge Kalkınma İdaresi
28) Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
29)Kamu Denetçiliği Kurumu
30) Ceza ve İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu
31) Meslekî Yeterlilik Kurumu

(III) SAYILI CETVEL

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

1) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
2) Telekomünikasyon Kurumu
3) Sermaye Piyasası Kurulu
4) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
5) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
6) Kamu İhale Kurumu
7) Rekabet Kurumu
8) Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu

(IV) SAYILI CETVEL.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

1) Sosyal Güvenlik Kurumu
2) Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

7.4 MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNUNUN KAPSAMI

Merkezi yönetim bütçe kanunu, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir ve gider tahminlerini gösteren, bunların uygulanmasına ve yürütülmesine yetki ve izin veren kanundur.

BÜTÇE KANUN MADDELERİ

Bütçe Kanununun birinci maddesi Gider Bütçesi olup, merkezi idarenin toplam gider tahminini ve toplam ödenek miktarını gösterir.

Bütçe Kanununun ikinci maddesi Gelir Bütçesi olup, merkezi idarenin borçlanma dışındaki toplam gelir tahminini gösterir.

Bütçe Kanununun üçüncü maddesi Denge başlığını taşır ve bütçe gelir gider dengesinin net borçlanma hasılatıyla karşılanmasına yetki verir.

BÜTÇEYE BAĞLI CETVELLER

A (Gider) Cetveli: Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 1 inci maddesi ile verilen ödeneklerin dağılımını

B (Gelir) Cetveli: Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından ilgili mevzuata göre tahsiline devam olunacak gelirleri

C Cetveli: Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelirlerine dayanak teşkil eden temel hükümleri gösterir.

ÇIKMIŞ SORU

Bütçe Kanununa ekli cetvellerin hangisinde kurumların gelir tahminleri toplamı yer almaktadır?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) G Cetveli
E) T Cetveli

Yanıt (B)

KPSS - 2004

8 5018 SAYILI KAMU MALİ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNUNA GÖRE BÜTÇELERİN UYGULAMA ESASLARI

1 Ödeneklerin kullanılması

Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, ayrıntılı harcama programlarını hazırlar ve vize edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderir. Bütçe ödenekleri, Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar çerçevesinde, nakit planlaması da dikkate alınarak vize edilen ayrıntılı harcama programları ve serbest bırakma oranlarına göre kullanılır. Cari yılda kullanılmayan ödenekler yılsonunda iptal edilir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi bütçenin uygulanma aşamasında ödenekleri serbest bırakma yetkisine sahiptir?

A) Başbakanlık
B) Maliye Bakanlığı
C) Sayıştay
D) Hazineden sorumlu Devlet Bakanı
E) Ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı

Yanıt (B)

KPSS - 2006

2 Ödenek aktarmaları

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmaları kanunla yapılır.

Ancak, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, aktarma yapılacak tertipteki ödeneğin yılı bütçe kanununda farklı bir oran belirlenmedikçe yüzde beşine kadar bütçeleri içinde ödenek aktarması yapabilirler. Bu şekilde yapılan aktarmalar, yedi gün içinde Maliye Bakanlığına bildirilir.

Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden, diğer tertiplere aktarma yapılamaz.

3 Yedek ödenek

Merkezi yönetim bütçe kanununda belirtilen hizmet ve amaçları gerçekleştirmek, ödenek yetersizliğini gidermek veya bütçelerde öngörülmeyen hizmetler için, bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan idareler ile (II) sayılı cetvelde yer alan idarelerden merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilecek olanların bütçelerine aktarılmak üzere, genel bütçe ödeneklerinin yüzde ikisine kadar Maliye Bakanlığı bütçesine yedek ödenek konulabilir. Bu ödenekten aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

4 Örtülü ödenek

Örtülü ödenek; kapalı istihbarat ve kapalı savunma hizmetleri, Devletin milli güvenliği ve yüksek menfaatleri ile Devlet itibarının gerekleri, siyasi, sosyal ve kültürel amaçlar ve olağanüstü hizmetlerle ilgili Hükümet icapları için kullanılmak üzere Başbakanlık bütçesine konulan ödenektir. Kanunlarla verilen görevlerin gerektirdiği istihbarat hizmetlerini yürüten diğer kamu idarelerinin bütçelerine de örtülü ödenek konulabilir. Örtülü ödenek bu amaçlar dışında ve Başbakanın ve ailesinin kişisel harcamaları ile siyasi partilerin idare, propaganda ve seçim ihtiyaçlarında kullanılamaz. İlgili yılda bu amaçla tahsis edilen ödenekler toplamı, genel bütçe başlangıç ödenekleri toplamının binde beşini geçemez.

Başbakanlık ve diğer ilgili idare bütçelerinde yer alan örtülü ödeneklerin kullanılma yeri, giderin kimin tarafından yapılacağı, hesapların tutulma ve kapatılma yöntemi, gideri yapanın değişmesi halinde yeni yetkiliye hangi belgelerin aktarılacağı Başbakan tarafından belirlenir.

Örtülü ödeneklere ilişkin giderler Başbakan, Maliye Bakanı ve ilgili Bakan tarafından imzalanan kararname esaslarına göre gerçekleştirilir ve ödenir.

5 HAZİNE BİRLİĞİ

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilât, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetimi Hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür.

Genel Bütçeli kamu idarelerinin tüm gelirleri Hazine veznelerine girer, giderleri bu veznelerden ödenir. Bu idareler özel vezne açamaz.

6 KAMU KAYNAĞININ KULLANILMASININ GENEL ESASLARI

a) Mali saydamlık

b) Hesap verme sorumluluğu

Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.

i- Bakanların Hesap Verme Sorumluluğu

Bakanlar, hükümet politikasının uygulanması ile bakanlıklarının ve bakanlıklarına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşların stratejik planları ile bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, bu çerçevede diğer bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliğini sağlamaktan sorumludur. Bu sorumluluk, Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri için Milli Eğitim Bakanına, mahalli idareler için İçişleri Bakanına aittir.

Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması konusunda Başbakana ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı sorumludurlar.

Bakanlar; idarelerinin amaçları, hedefleri, stratejileri, varlıkları, yükümlülükleri ve yıllık performans programları konusunda her mali yılın ilk ayı içinde kamuoyunu bilgilendirir.

ii- Üst Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu

Bakanlıklarda müsteşar, diğer kamu idarelerinde en üst yönetici, il özel idarelerinde vali ve belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir. Ancak, Milli Savunma Bakanlığında üst yönetici Bakandır.

Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını

sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden mali yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve bu Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahalli idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.

Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler.

c) Stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme

Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar.

Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorundadırlar.

Stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespitine, stratejik planların kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine yönelik usul ve esasların belirlenmesine Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkilidir.

Kamu idareleri bütçelerini, stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlarlar. Kamu idarelerinin bütçelerinin stratejik planlarda belirlenen performans göstergelerine uygunluğu ve idarelerin bu çerçevede yürütecekleri faaliyetler ile performans esaslı bütçelemeye ilişkin diğer hususları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve ilgili kamu idaresi tarafından birlikte tespit edilecek olan performans göstergeleri, kuruluşların bütçelerinde yer alır. Performans denetimleri bu göstergeler çerçevesinde gerçekleştirilir.

7 MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TASARISINA EKLİ BELGELER

Makro ekonomik göstergeler ve bütçe büyüklüklerinin en geç Ekim ayının ilk haftası içinde Yüksek Planlama Kurulunda görüşülmesinden sonra, Maliye Bakanlığınca hazırlanan merkezi yönetim bütçe kanun tasarısı ile milli bütçe tahmin raporu, mali yılbaşından en az yetmiş beş gün önce Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Merkezi yönetim bütçe kanun tasarısına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında dikkate alınmak üzere;

a) Orta vadeli mali planı da içeren bütçe gerekçesi,

b) Yıllık ekonomik rapor,

c) Vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli,

d) Kamu borç yönetimi raporu,

e) Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin son iki yıla ait bütçe gerçekleşmeleri ile izleyen iki yıla ait gelir ve gider tahminleri,

f) Mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının bütçe tahminleri,

g) Merkezi yönetim kapsamında olmayıp, merkezi yönetim bütçesinden yardım alan kamu idareleri ile diğer kurum ve kuruluşların listesi eklenir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi merkezî yönetim bütçe kanun tasarısıyla birlikte TBMM'ye sunulması öngörülen belgelerden biri değildir?

A) Bütçe gerekçesi
B) Kamu borç yönetimi raporu
C) Vazgeçilen kamu gelirleri cetveli
D) Kamu şirketi niteliğindeki kuruluşların bütçe tahminleri
E) Merkezî yönetim bütçesinden yardım alan kamu kuruluşlarının listesi

Yanıt (D)

KPSS - 2009

8 GEÇİCİ BÜTÇE UYGULAMASI

Zorunlu nedenlerle merkezi yönetim bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe ödenekleri, bir önceki yıl bütçe başlangıç ödeneklerinin belirli bir oranı esas alınarak belirlenir. Geçici bütçe uygulaması altı ayı geçemez. Cari yıl bütçesinin yürürlüğe girmesiyle geçici bütçe uygulaması sona erer ve o tarihe kadar yapılan harcamalar ve girişilen yüklenmeler ile tahsil olunan gelirler cari yıl bütçesine dâhil edilir.

9 EK BÜTÇE UYGULAMASI

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülmeyen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla, kanunla ek bütçe yapılabilir.

10 KAMU YATIRIM PROJELERİ

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin yatırım programında yer alan proje ödeneklerinin belirlenmesi sürecinde, bütçe bütünlüğünün sağlanması açısından Maliye Bakanlığı ile işbirliği yapar.

Kamu yatırım projelerinin gerçekleşme ve uygulama sonuçları, ilgili kamu idaresi tarafından izleyen yılın Mart ayı sonuna kadar bir rapor halinde Sayıştay Başkanlığına, Maliye Bakanlığına ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu yatırım projelerinin gerçekleşme ve uygulama sonuçları, ilgili kamu idaresi tarafından izleyen yılın Mart ayı sonuna kadar bir rapor hâlinde aşağıdakilerden hangilerine sunulur?

I. Devlet Planlama Teşkilatı
II. Sayıştay
III. Maliye Bakanlığı
IV. Hazine Müsteşarlığı

A) Yalnız I
B) Yalnız IV
C) I, II ve III
D) I, III ve IV
E) I, II, III ve IV

Yanıt (C)

KPSS - 2008

11 BÜTÇEDEN HARCAMA YAPILMASI

1 Harcama yetkisi ve yetkilisi

Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.

Ancak, teşkilât yapısı ve personel durumu gibi nedenlerle harcama yetkililerinin belirlenmesinde güçlük bulunan idareler ile bütçelerinde harcama birimleri sınıflandırılmayan idarelerde harcama yetkisi, üst yönetici veya üst yöneticinin belirleyeceği kişiler tarafından; mahallî idarelerde İçişleri Bakanlığının, diğer idarelerde ise Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine yürütülebilir.

Kanunların verdiği yetkiye istinaden yönetim kurulu, icra komitesi, komisyon ve benzeri kurul veya komite kararıyla yapılan harcamalarda, harcama yetkisinden doğan sorumluluk kurul, komite veya komisyona ait olur.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde; idareler, merkez ve merkez dışı birimler ve görev unvanları itibarıyla harcama yetkililerinin belirlenmesine, harcama yetkisinin bir üst yönetim kademesinde birleştirilmesine ve devredilmesine ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir. Harcama yetkisinin devredilmesi, yetkiyi devredenin idarî sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Harcama yetkilileri bütçede öngörülen ödenekleri kadar, ödenek gönderme belgesiyle kendisine ödenek verilen harcama yetkilileri ise tahsis edilen ödenek tutarında harcama yapabilir.

2 Harcama talimatı ve sorumluluk

Bütçelerden harcama yapılabilmesi, harcama yetkilisinin harcama talimatı vermesiyle mümkündür. Harcama talimatlarında hizmet gerekçesi, yapılacak işin konusu ve tutarı, süresi, kullanılabilir ödeneği, gerçekleştirme usulü ile gerçekleştirmeyle görevli olanlara ilişkin bilgiler yer alır.

Harcama yetkilileri, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun, tüzük ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından ve bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken diğer işlemlerden sorumludur.

3 Giderin gerçekleştirilmesi

Bütçelerden bir giderin yapılabilmesi için iş, mal veya hizmetin belirlenmiş usul ve esaslara uygun olarak alındığının veya gerçekleştirildiğinin, görevlendirilmiş kişi veya komisyonlarca onaylanması ve gerçekleştirme belgelerinin düzenlenmiş olması gerekir. Giderlerin gerçekleştirilmesi; harcama yetkililerince belirlenen görevli tarafından düzenlenen ödeme emri belgesinin harcama yetkilisince imzalanması ve tutarın hak sahibine ödenmesiyle tamamlanır.

Gerçekleştirme görevlileri, harcama talimatı üzerine; işin yaptırılması, mal veya hizmetin alınması, teslim almaya ilişkin işlemlerin yapılması, belgelendirilmesi ve ödeme için gerekli belgelerin hazırlanması görevlerini yürütürler.

4 Ödenemeyen Giderler ve Bütçeleştirilmiş Borçlar

Madde 34-Ödeme emri belgesine bağlandığı halde ödenemeyen tutarlar, bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınır ve buradan ödenir. Ancak, malın alındığı veya hizmetin yapıldığı malî yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar talep edilmeyen emanet hesaplarındaki tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Gelir kaydedilen tutarlar, mahkeme kararı üzerine ödenir.

Kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilir.

İlgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak beş yıl içinde alacaklıları tarafından geçerli bir mazerete dayanmaksızın, yazılı talep edilmediğinden veya belgeleri verilmediğinden dolayı ödenemeyen borçlar zamanaşımına uğrayarak kamu idareleri lehine düşer.

5 Ön ödeme

Harcama yetkilisinin uygun görmesi ve karşılığı ödeneğin saklı tutulması kaydıyla, ilgili kanunlarda öngörülen haller ile gerçekleştirme işlemlerinin tamamlanması beklenilemeyecek ivedi veya zorunlu giderler için avans vermek veya kredi açmak suretiyle ön ödeme yapılabilir. Verilecek avansın üst sınırları merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilir.

12 FAALİYET RAPORLARI

Üst yöneticiler ve bütçeyle ödenek tahsis edilen harcama yetkililerince, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, her yıl faaliyet raporu hazırlanır. Üst yönetici, harcama yetkilileri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını esas alarak, idaresinin faaliyet sonuçlarını gösteren idare faaliyet raporunu düzenleyerek kamuoyuna açıklar. Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve sosyal güvenlik kurumları, idare faaliyet raporlarının birer örneğini Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderir.

Mahallî idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren mahallî idareler genel faaliyet raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Merkezî yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının bir malî yıldaki faaliyet sonuçları, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak genel faaliyet raporunda gösterilir. Bu raporda, mahallî idarelerin malî yapılarına ilişkin genel değerlendirmelere de yer verilir. Maliye Bakanlığı, genel faaliyet raporunu kamuoyuna açıklar ve bir örneğini Sayıştay'a gönderir.

ÇIKMIŞ SORU

Merkezî yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının bir mali yıldaki faaliyet sonuçları, aşağıdakilerin hangisi tarafından hazırlanacak genel faaliyet raporunda gösterilir?

A) Maliye Bakanlığı
B) Sayıştay
C) Bakanlar Kurulu
D) Başbakanlık
E) TBMM

Yanıt (A)

KPSS - 2007

Sayıştay, mahallî idarelerin raporları hariç idare faaliyet raporlarını, mahallî idareler genel faaliyet raporunu ve genel faaliyet raporunu, dış denetim sonuçlarını dikkate alarak görüşlerini de belirtmek suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu raporlar ve değerlendirmeler çerçevesinde, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasına ilişkin olarak kamu idarelerinin yönetim ve hesap verme sorumluluklarını görüşür. Bu görüşmelere üst yönetici veya görevlendireceği yardımcısının ilgili bakanla birlikte katılması zorunludur.

İdare faaliyet raporu, ilgili idare hakkındaki genel bilgilerle birlikte; kullanılan kaynakları, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerini, varlık ve yükümlülükleri ile yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin bilgileri de kapsayan malî bilgileri; stratejik plan ve performans programı uyarınca yürütülen faaliyetleri ve performans bilgilerini içerecek şekilde düzenlenir.

13 MUHASEBE SİSTEMİ

Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenir. Bu standartlar Resmî Gazetede yayımlanır. Kurulun yapısı, çalışma usûl ve esasları ile diğer hususlar Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

1 Kayıt zamanı

Bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir. Bütün mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve her muhasebe kaydının belgeye dayanması şarttır.

2 Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup dönemi

Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterilir.

Bütçe gelirleri tahsil edildiği, bütçe giderleri ise ödendiği yılda muhasebeleştirilir.

Kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulur. Mali yılın bitimine kadar fiilen yapılmış olan ödemelerden mahsup edilememiş olanların, ödenekleri saklı tutulmak suretiyle, mahsup işlemleri mali yılın bitimini izleyen bir ay içinde yapılabilir. Zorunlu hallerde bu süre, Maliye Bakanlığı tarafından bütçe giderleri için bir ay, diğer işlemlerde beş ayı geçmemek üzere uzatılabilir.

2 Mali istatistiklerin hazırlanması ve açıklanması

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait mali istatistikler, Maliye Bakanlığınca aylık olarak yayımlanır. Sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelere ait mali istatistikler ile merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait mali istatistikler Maliye Bakanlığınca birleştirilerek, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait mali istatistikler elde edilir ve üçer aylık dönemler itibarıyla yayımlanır.

3 Mali istatistiklerin değerlendirilmesi

Bir yıla ait mali istatistikler izleyen yılın Mart ayı içinde; hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından Sayıştay tarafından değerlendirilir ve bu amaçla düzenlenen değerlendirme raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Maliye Bakanlığına gönderilir. Bu raporda yer alan değerlendirmelere ilişkin olarak Maliye Bakanı gerekli önlemleri alır.

14 İÇ KONTROL SİSTEMİ

1 İç kontrolün tanımı

İç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, mali yönetim ve iç kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.

15 KONTROLÜN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

Kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemleri; harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluşur.

1 Ön Mali Kontrol

Ön malî kontrol, harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılan kontroller ile malî hizmetler birimi tarafından yapılan kontrolleri kapsar.

Ön malî kontrol süreci, malî karar ve işlemlerin hazırlanması, yüklenmeye girişilmesi, iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi ve belgelendirilmesinden oluşur.

Kamu idarelerinde ön malî kontrol görevi, yönetim sorumluluğu çerçevesinde yürütülür.

2 Mali Hizmetler Birimi

Kamu idarelerinde aşağıda sayılan görevler, malî hizmetler birimi tarafından yürütülür:

a) İdarenin stratejik plan ve performans programının hazırlanmasını koordine etmek ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütmek.

b) İzleyen iki yılın bütçe tahminlerini de içeren idare bütçesini, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlamak ve idare faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek.

c) Mevzuatı uyarınca belirlenecek bütçe ilke ve esasları çerçevesinde, ayrıntılı harcama programı hazırlamak ve hizmet gereksinimleri dikkate alınarak ödeneğin ilgili birimlere gönderilmesini sağlamak.

d) Bütçe kayıtlarını tutmak, bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin verileri toplamak, değerlendirmek ve bütçe kesin hesabı ile malî istatistikleri hazırlamak.

e) İlgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek.

f) Genel bütçe kapsamı dışında kalan idarelerde muhasebe hizmetlerini yürütmek.

g) Harcama birimleri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını da esas alarak idarenin faaliyet raporunu hazırlamak.

h) İdarenin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınır ve taşınmazlara ilişkin icmal cetvellerini düzenlemek.

i) İdarenin yatırım programının hazırlanmasını koordine etmek, uygulama sonuçlarını izlemek ve yıllık yatırım değerlendirme raporunu hazırlamak.

j) İdarenin, diğer idareler nezdinde takibi gereken malî iş ve işlemlerini yürütmek ve sonuçlandırmak.

k) Malî kanunlarla ilgili diğer mevzuatın uygulanması konusunda üst yöneticiye ve harcama yetkililerine gerekli bilgileri sağlamak ve danışmanlık yapmak.

l) Ön malî kontrol faaliyetini yürütmek.

m) İç kontrol sisteminin kurulması, standartlarının uygulanması ve geliştirilmesi konularında çalışmalar yapmak.

n) Malî konularda üst yönetici tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisi görevi aynı kişide birleşemez. Malî hizmetler biriminde ön malî kontrol görevini yürütenler malî işlem sürecinde görev alamazlar.

3 Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları

Muhasebe hizmeti; gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetlerin alınması, saklanması, ilgililere verilmesi, gönderilmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleridir. Bu işlemleri yürütenler muhasebe yetkilisidir. Memuriyet kadro ve unvanlarının muhasebe yetkilisi niteliğine etkisi yoktur.

Muhasebe yetkilisi, bu hizmetlerin yapılmasından ve muhasebe kayıtlarının usulüne uygun, saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasından sorumludur.

Muhasebe yetkilileri ödeme aşamasında, ödeme emri belgesi ve eki belgeler üzerinde;

a) Yetkililerin imzasını,

b) Ödemeye ilişkin ilgili mevzuatında sayılan belgelerin tamam olmasını,

c) Maddi hata bulunup bulunmadığını,

d) Hak sahibinin kimliğine ilişkin bilgileri,

Kontrol etmekle yükümlüdür.

Muhasebe yetkilileri, ilgili mevzuatında düzenlenmiş belgeler dışında belge arayamaz. Yukarıda sayılan konulara ilişkin hata veya eksiklik bulunması halinde ödeme yapamaz.

4 İç denetim

İç denetim, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetidir.

İç denetim, iç denetçiler tarafından yapılır. Kamu idarelerinin yapısı ve personel sayısı dikkate alınmak suretiyle, İç Denetim Koordinasyon Kurulunun uygun görüşü üzerine, doğrudan üst yöneticiye bağlı iç denetim birimi başkanlıkları kurulabilir.

İç denetçinin görevleri

Kamu idarelerinin yıllık iç denetim programı üst yöneticinin önerileri de dikkate alınarak iç denetçiler tarafından hazırlanır ve üst yönetici tarafından onaylanır.

İç denetçi, aşağıda belirtilen görevleri yerine getirir:

a) Nesnel risk analizlerine dayanarak kamu idarelerinin yönetim ve kontrol yapılarını değerlendirmek.

b) Kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması bakımından incelemeler yapmak ve önerilerde bulunmak.

c) Harcama sonrasında yasal uygunluk denetimi yapmak.

d) İdarenin harcamalarının, mali işlemlere ilişkin karar ve tasarruflarının, amaç ve politikalara, kalkınma planına, programlara, stratejik planlara ve performans programlarına uygunluğunu (DEĞİŞİK: İbare; 24.12.2005 -5436/10. md.) denetlemek ve değerlendirmek.

e) Mali yönetim ve kontrol süreçlerinin sistem denetimini yapmak ve bu konularda önerilerde bulunmak.

f) Denetim sonuçları çerçevesinde iyileştirmelere yönelik önerilerde bulunmak.

g) Denetim sırasında veya denetim sonuçlarına göre soruşturma açılmasını gerektirecek bir duruma rastlandığında, ilgili idarenin en üst amirine bildirmek.

İç denetçi bu görevlerini, İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen ve uluslararası kabul görmüş kontrol ve denetim standartlarına uygun şekilde yerine getirir.

İç denetçi, görevinde bağımsızdır ve iç denetçiye asli görevi dışında hiçbir görev verilemez ve yaptırılamaz.

İç denetçiler, raporlarını doğrudan üst yöneticiye sunar. Bu raporlar üst yönetici tarafından değerlendirmek suretiyle gereği için ilgili birimler ile mali hizmetler birimine verilir. İç denetim raporları ile bunlar üzerine yapılan işlemler, üst yönetici tarafından en geç iki ay içinde İç Denetim Koordinasyon Kuruluna gönderilir.

16 İÇ DENETİM KOORDİNASYON KURULU

Maliye Bakanlığına bağlı İç Denetim Koordinasyon Kurulu, yedi üyeden oluşur. Üyelerden biri Başbakanın, biri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın, biri Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın, biri İçişleri Bakanının, başkanı dâhil üçü Maliye Bakanının önerisi üzerine beş yıl süre ile Bakanlar Kurulu tarafından atanır.

İç Denetim Koordinasyon Kuruluna seçilen üyelerin görev süresi kaç yıldır?

A) 3 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

Yanıt (C)

KPSS - 2007

İç denetim koordinasyon kurulunun görevleri

a) İç denetime ilişkin denetim ve raporlama standartlarını belirlemek, denetim rehberlerini hazırlamak ve geliştirmek.

b) Uluslararası uygulamalar ve denetim standartlarıyla uyumlu risk değerlendirme yöntemlerini geliştirmek.

c) Kamu idarelerinin denetim birimleri ile işbirliğini sağlamak.

d) Yolsuzluk veya usulsüzlüklerin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınması konusunda önerilerde bulunmak.

e) Risk içeren alanlarda iç denetçilere program dışı özel denetim yaptırılması için kamu idarelerine önerilerde bulunmak.

f) İç denetçilerin eğitim programlarını düzenlemek.

g) İç denetçiler ile üst yöneticiler arasında görüş ayrılığı bulunması halinde anlaşmazlığın giderilmesine yardımcı olmak.

h) İdarelerin iç denetim raporlarını değerlendirerek sonuçlarını konsolide etmek suretiyle yıllık rapor halinde Maliye Bakanına sunmak ve kamuoyuna açıklamak.

i) İşlem hacimleri (ve personel sayıları) dikkate alınmak suretiyle idareler ile ilçe ve belde belediyeleri için iç denetçi atanıp atanmayacağına karar vermek.

j) İç denetçilerin atanmasına ilişkin diğer usulleri belirlemek.

k) İç denetçilerin uyacakları etik kuralları belirlemek.

l) Kalite güvence ve geliştirme programını düzenlemek ve iç denetim birimlerini bu kapsamda değerlendirmek.

17 DIŞ DENETİM

Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin mali faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanmasıdır.

Dış denetim, genel kabul görmüş uluslararası denetim standartları dikkate alınarak;

a) Kamu idaresi hesapları ve bunlara ilişkin belgeler esas alınarak, mali tabloların güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin mali denetimi ile kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin mali işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespiti,

b) Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve performans bakımından değerlendirilmesi Suretiyle gerçekleştirilir.

Dış denetim sırasında, kamu idarelerinin iç denetçileri tarafından düzenlenen raporlar, talep edilmesi halinde Sayıştay denetçilerinin bilgisine sunulur. Sayıştay, denetim raporları ve bunlara verilen cevapları dikkate alarak düzenleyeceği dış denetim genel değerlendirme raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Sayıştay tarafından hesapların hükme bağlanması; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider ve mal hesapları ile bu hesaplarla ilgili işlemlerinin yasal düzenlemelere uygun olup olmadığına karar verilmesidir.

18 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ VE SAYIŞTAY'IN DENETLENMESİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay'ın denetlenmesi, her yıl Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı tarafından görevlendirilen ve gerekli mesleki niteliklere sahip denetim elemanlarından oluşan bir komisyon tarafından, hesaplar ve bunlara ilişkin belgeler esas alınarak yapılır.

19 YAPTIRIMLAR VE YETKİLİ MERCİLER

1 Ödenek üstü harcama

Kamu zararı oluşturmamakla birlikte bütçelere, ayrıntılı harcama programlarına, serbest bırakma oranlarına aykırı olarak veya ödenek gönderme belgelerindeki ödenek miktarını aşan harcama talimatı veren harcama yetkililerine, her türlü aylık, ödenek, zam ve tazminat dâhil yapılan bir aylık net ödemeler toplamının iki katı tutarına kadar para cezası verilir.

2 Kamu zararı

Kamu zararı; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır.

Kamu zararının belirlenmesinde;

a) İş, mal veya hizmet karşılığı olarak belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması,

b) Mal alınmadan, iş veya hizmet yaptırılmadan ödeme yapılması,

c) Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması,

d) İş, mal veya hizmetin rayiç bedelinden daha yüksek fiyatla alınması veya yaptırılması,

e) İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılmaması,

f) Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması esas alınır.

Kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren ilgili mevzuatına göre hesaplanacak faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edilir.

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk ¦VK

Kamu zararının meydana geldiği ve bu Kanunda belirtilen para cezalarının verilmesini gerektiren fiilin işlendiği yılı izleyen mali yılın başından başlamak üzere (zamanaşımını kesen ve durduran genel hükümler saklı kalmak kaydıyla) onuncu yılın sonuna kadar tespit ve tahsil edilemeyen kamu zararları ile para cezaları zamanaşımına uğrar.

20 MALİYE BAKANLIĞINCA YÜRÜTÜLECEK HİZMETLER

Mali yönetim ve kontrol sisteminin tümüyle zaafa uğradığı, belirgin yolsuzluk veya kamu zararına yönelik emarelerin ortaya çıktığı durumlarda; ilgili bakanın talep etmesi veya doğrudan Başbakanın onayı üzerine Maliye Bakanı, yetkili denetim elemanlarına, kamu idarelerinin tüm mali yönetim ve kontrol sistemlerini, mali karar ve işlemlerini mevzuata uygunluk yönünden teftiş ettirir. Bu teftişler sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği İç Denetim Koordinasyon Kuruluna, bir örneği de gerekli işlemlerin yapılması için ilgili bakana gönderilir.

8.55393 SAYILI BELEDİYE KANUNUNA GÖRE BELEDİYE BÜTÇESİ

1. Belediyenin gelirleri

a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.

b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.

c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.

d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.

e) Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.

f) Faiz ve ceza gelirleri.

g) Bağışlar.

h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.

i) Diğer gelirler.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.

2. Belediye bütçesi

Belediyenin stratejik plânına ve performans programına uygun olarak hazırlanan bütçe, belediyenin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.

Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir.

Bütçe yılı Devlet malî yılı ile aynıdır.

Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

3. Bütçenin hazırlanması ve kabulü

Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirir. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar.

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk K/K

ÇIKMIŞ SORU

Belediye bütçesiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Bütçe, belediye meclisi tarafından hazırlanır.
B) Belediye başkanı, belediye bütçesinin yürütücüsü ve üst yöneticisidir.
C) Bütçe, belediye meclisi tarafından yılbaşından önce aynen veya değiştirilerek kabul edilir.
D) Belediye encümeni, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte Kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar.
E) Kabul edilen bütçe, mali yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.

Yanıt (A)

KPSS - 2008

Meclis bütçe tasarısını yılbaşından önce, aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz. Kabul edilen bütçe, malî yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.

8.6 5302 SAYILI İL ÖZEL İDARESİ KANUNUNA GÖRE İL ÖZEL İDARESİ BÜTÇESİ

1. İl özel idaresinin gelirleri

a) Kanunlarla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları.
b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar.
c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.
d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
e) İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
f) Faiz ve ceza gelirleri.
g) Bağışlar.
h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.
i) Diğer gelirler.

2. İl özel idaresi bütçesi

İlin stratejik plânına uygun olarak hazırlanan bütçe, il özel idaresinin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.

Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir.

Bütçe yılı Devlet malî yılı ile aynıdır.

Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Vali ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

3. Bütçenin hazırlanması ve kabulü

Vali tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayı başında il encümenine sunulur. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce il genel meclisine sunar.

İl genel meclisi bütçe tasarısını yıl başından önce aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz.

8.7 442 SAYILI KÖY KANUNUNA GÖRE KÖY BÜTÇESİ

Köy bütçesi köy muhtarı ve ihtiyar heyeti tarafından hazırlanır. Köy doğrudan ile bağlıysa valinin, ilçeye bağlıysa kaymakamın onayıyla kesinleşir.

Köy bütçesi aşağıdakilerden hangisinin onayı ile kesinleşmektedir?

A) Muhtar
B) İhtiyar heyeti
C) İçişleri Bakanı
D) Başbakan veya TBMM Başkanı
E) Kaymakam veya vali

Yanıt (E)

KPSS - 2004

1. İmece ve köy parası

Köy işlerinin bir çoğu bütün köylü birleşerek imece ile yapılır.

Köy gelirleri, köy işlerini gören köyün aylıklı adamlarının aylık ve yıllıklariyle köy sınırları içinde yapılacak mecburi köy işlerine yetmezse:

En yüksek haddi yirmi lirayı aşmamak üzere herkesin hal ve vaktine göre köy ihtiyar meclisi karariyle köyde oturanlara ve köyde maddi alakası bulunanlara salma salınır.

2. Köy Parası

Köy parası şunlardır:

1 - İhtiyar meclisi tarafından köylüye salınacak para;

2 - İşbu kanuna göre alınacak ceza paraları;

3 - Köy namına yazılı emlak ve arazi geliri;

4 - Yoliyle vakfedilen arazi ve emlak geliri;

5 - Avarrız gelirleri (ağaç, arazi, emlak, para);

6 - Hediye ve bağışlanmış paralar ve mallar, (ianat ve teberruat);

7 - Köy namına ekilen tarla geliri;

8 - Köy tezgah ve ambar ve dükkanları geliri;

9 - Mühürlenecek ilmühaberlerden alınacak para, (bu para ihtiyar meclisince yapılıp kaymakam veya vali tarafından tasdik olunan cetvele göre alınır);

10 - Köy sınırı içindeki taş, kireç, tuğla, kiremit, çorak, kil gibi ocaklardan alınacak para (nısıf kutru elliden yüz metreye kadar olanlardan);

11 - Çay ve nehirler üzerindeki kayık ve sallardan alınacak para, (senenin altı ayı işliyenlere mahsustur. Bundan fazla işliyenler vilayet idarelerinindir);

12 - Köy sınırı içindeki otlaklardan ve meralardan fazlasının kira paraları;

13 - Köyde satılmak için kesilen hayvanlardan alınacak para, (zephiye resmi);

14 - Köy sınırı içinde satılan hayvanlardan alınacak ihtisap resmi;

15 - Köy sınırı içinde sahipsiz ağaçların ve yemişlerin geliri;

16- Köy sınırı içindeki kaplıcalar, maden suları, (şimdiye kadar belediye, idarei hususiye, maliye, evkaf ve eşhas tarafından yoliyle elde edilenler hariç);

17 - Geliri yetişmiyen köylerde muhtar, imam, katip, korucu, sığırtmaç, danacı gibi köy adamlarının aylıkları veya senelikleri için salınacak para veya mahsuller.

9 BÜTÇE AÇIKLARININ TANIMI, EKONOMİK ETKİLERİ VE FİNANSMANI

9.1 BÜTÇE AÇIKLARININ TANIMI

İktisat ve maliye literatüründe kapsamına göre değişik bütçe açığı tanımları yapılmaktadır: Geleneksel açık, birincil açık, işlemsel açık, kamu açığı, ikiz açık gibi.

a) Geleneksel Açık (Bütçe Açığı)

Kamu harcamalarının vergilerden büyük olması durumunda bütçe açığı oluşur (G>T).

Kamu harcamalarının vergilere eşit olması durumunda bütçe dengesi oluşur (G=T).

Kamu harcamalarının vergilerden küçük olması durumunda bütçe fazlası oluşur(G<T)

Bütçe açığı veya geleneksel açık sadece merkezi idarenin, yani merkezi yönetim bütçesine dahil idarelerin finansman açığını gösterir, geniş anlamda kamu kesiminin finansman açığını göstermez. Sosyal güvenlik kurumlarının, mahalli idarelerin, KİT'lerin, döner sermayeli kuruluşların ve bütçe dışı kamu fonlarının finansman açığı geleneksel açık veya bütçe açığı kapsamına girmez.

Geleneksel açık hesaplanırken bütçe harcamaları içine faiz ödemeleri de dahil edilmektedir. Dolayısıyla geleneksel bütçe açıkları kamu otoritesinin takdirine bağlı olan açıklar değil, daha önceki bütçe açıkları tarafından belirlenen açıklardır.

b) Birincil (Faiz Dışı) Açık veya Birincil (Faiz Dışı) Fazla

Geleneksel bütçe açığından faiz ödemeleri çıkartıldıktan sonra kalan açığa birincil (faiz dışı) açık denir. Birincil açık hükümetin kontrol edemeyeceği ödemesi taahhüt edilmiş faiz giderlerini kapsamadığı için, bütçenin hükümetin kontrol edebileceği kısmını gösterir.

Birincil (Faiz Dışı) Açık = Bütçe Açığı – Faiz Ödemesi < 0

Geleneksel bütçe açığından faiz ödemeleri çıkartıldıktan sonra kalan fazlaya birincil (faiz dışı) fazla denir. Faiz dışı fazla arttıkça ekonominin borçlanma ihtiyacı ve gereği düşer.

Birincil (Faiz Dışı) Fazla = (Bütçe Açığı – Faiz Ödemesi) > 0

IMF standby anlaşmalarında bütçe açıklarının azaltılması ve mali disiplinin sağlanması açısından faiz dışı fazla temel mali performans kriteri olarak belirlenmektedir.

Diğer yandan kamu harcamalarından faiz ödemelerinin çıkartılması ile bulunan harcama tutarının olağan kamu gelirleri ile karşılanabilir olması, kamu borçlarının sürdürülebilirliğinin saptanması açısından önemlidir.

Borç stoku 100 milyar TL, reel faiz oranı % 10 ve büyüme oranı % 5 ise borç stokunun değişmemesi için kaç milyar TL faiz dışı fazla verilmesi gerekir?

A) 2,5
B) 5
C) 7,5
D) 10
E) 15

Yanıt (B)

KPSS - 2008

Borç stokunun 100 milyar TL'de sabit kalabilmesi için, 10 milyarlık reel faiz giderinin 5 milyarlık kısmı büyüme ile karşılandığına göre geri kalan 5 milyarlık kısım faiz dışı fazla ile karşılanmalıdır.

c) İşlemsel (Operasyonel) Açık

İşlemsel açık, bütçe açığından enflasyon etkisi ile aşınmaya uğrayan kısmının çıkartılması ile bulunur. İşlemsel açık, birincil açık ile reel faiz ödemelerinin toplamı olarak tanımlanabilir.

İşlemsel (Operasyonal) Açık = Birincil Açık + Reel Faiz Giderleri

İşlemsel açık borcun itfasını hesaba katmaz, faiz ödemelerini sadece bir gelir aktarımı olarak yani yeni talep yaratıcı bir unsur olarak ele almaktadır.

d) Kamu Kesimi Finansman Açığı

Kamu kesimi finansman açığı, kamu kesiminin toplam açığını gösterir.

Kamu kesimi finansman açığı=kamu kesimi gelirleri-kamu kesimi giderleri

Kamu kesimi Finansman Açığı = Bütçe Açığı + Mahalli İdareler Açığı + Sosyal Güvenlik Açığı + KİT Açığı + Fon Açığı

Kamu açığı, bütün kamu kesiminin finansman açığıdır. Geleneksel açık veya bütçe açığı sadece merkezi idarenin, yani merkezi yönetim bütçesine dahil idarelerin finansman açığını gösterirken kamu açığı kamu kesimine dahil bütün idarelerin toplam finansman açığını gösterir. Sosyal güvenlik kurumlarının, mahalli idarelerin, KİT'lerin, döner sermayeli kuruluşların ve bütçe dışı kamu fonlarının finansman açığı bütçe açığı kapsamına dahildir.

e) Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (KKBG / PSBR) ve Kamu Kesimi Net Nakit Gereksinimi (KKNNG / PSNCR)

Kamu kesiminin borçlanma ihtiyacını ölçmekte kullanılan ölçüye kamu kesimi borçlanma gereği (KKBG/PSBR) denir.

Kamu kesimi borçlanma gereği, sadece merkezi yönetim bütçesiyle ölçtüğümüz merkezi idarenin değil bütün kamu kesiminin (Genel yönetim bütçesi + KİT'ler+ Kamu fonları + Döner sermayeli kuruluşlar) borçlanma gereğini ölçen bir kavramdır.

KKBG aşağıdaki formülle gösterilebilir:

Kamu kesimi borçlanma gereği=kamu kesimi finansman açığı/GSMH

Kamu kesimi finansman açığı=kamu kesimi gelirleri-kamu kesimi giderleri

Son zamanlarda kamu kesimi borçlanma gereği yerine kamu kesimi net nakit gereksinimi kavramı kullanılmaktadır.

Her iki kavram da kamu kesiminin borçlanmasının gayrisafi milli hasılanın ne oranında olacağını ifade etmektedir. Kamu kesimi net nakit gereksinimi kavramı, borçlanmanın nakit bazında olup olmadığı ya da net bir büyüklüğü ifade edip etmediği karmaşasını çözmek için ortaya atılmış bulunuyor.

Kamu kesimi borçlanma gereği, kamu kesimi birimlerinin gelir ve giderlerini nakit bazında değerlendirmeye tabi tutuyor, ortaya çıkacak nakit açığı hesaplanıyor ve borçlanma gereksinimi de öyle bulunuyor.

Reel faizler arttıkça kamu kesimi borçlanma gereği ve operasyonel açık büyür, birincil açık küçülür. Çünkü ülkenin artan reel faizleri finanse edebilmek için faiz dışı harcamalarını kısarak birincil açığını kapatması, hatta birincil fazlaya geçmesi gerekebilir.

ÇIKMIŞ SORU

Reel faizlerin pozitif olduğu enflasyonist bir ortamda aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi > Birincil Açık > Operasyonel Açık
B) Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi < Operasyonel Açık < Birincil Açık
C) Operasyonel Açık > Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi > Birincil Açık
D) Operasyonel Açık < Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi < Birincil Açık
E) Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi > Operasyonel Açık > Birincil Açık

Yanıt (E)

KPSS - 2008

f) İkiz Açık

Bütçe açığı ve dış (cari işlemler açığı) açığın eş anlı olduğu duruma ikiz açık denir. Eğer bir ülkede hem bütçe açığı, hem de cari işlemler açığı varsa, o ülkede ikiz açık var demektir.

g) Denk Bütçe ve Denk Bütçenin Altın Kuralı

Denk Bütçe (G=T): Vergilerle kamu harcamalarının eşit olduğu durumdur.

Denk Bütçede Altın Kural: Bütçe denkliği sağlanırken aynı zamanda vergilerle tüketim harcamalarının eşit olduğu, borçlanmaya sadece yatırım harcamalarının finansmanı için gidildiği durumdur.

ÇIKMIŞ SORU

Denk bütçede "altın kural" ne demektir?

A) Vergilerle kamu harcamalarının eşit olması hâlinde denk olan bütçenin ekonomiyi olumlu etkilemesi
B) Vergilerle tüketim harcamalarının eşit olması ve borçlanmaya sadece yatırım harcamalarının finansmanı için başvurulması
C) Bütçenin daralma döneminde açık, genişleme döneminde ise fazla vermesi ve uzun dönemde denk olması
D) Bütçenin tam istihdam düzeyinde denk olması, ancak işsizliğin yüksek olduğu dönemlerde fazla vermesi
E) Finanse edilebildiği sürece bütçe denkliğinin önemli olmaması

Yanıt (B)

KPSS - 2008

9.2 RİCARDOCU DENKLİK TEORİSİ

Ricardocu Denklik teorisine göre vergilerdeki bir kesinti kullanılabilir gelirde ve otomatik olarak aynı oranda tasarruflarda bir artış meydana getirir. Borçlanmada bir artış kişilerin tüketimini kısar, tasarruflunu artırır. Bütçe açıkları milli tasarrufları, faiz oranlarını ya da ödemeler dengesini etkilemediği gibi, sosyal sektörün finansmanını da etkilemez. Ancak sermaye birikimini etkiler.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi bütçe açıklarına ilişkin Ricardian yaklaşımın temel düşüncesidir?

A) Bütçe açıkları borçlanma ile finanse edildiğinden, özel kesimin servetinde net artış sağlar.
B) Bütçe açıkları, devletin borç yükünü artırarak özel kesim tüketim harcamalarının artışına neden olur.
C) Kişiler gelecekte ödeyecekleri vergiler için tasarruf yaptıklarından borçlanma etkisizdir.
D) Bütçe açıkları dolayısıyla ortaya çıkan genişletici etki özel kesim yatırımlarını teşvik ederek ekonomiyi canlandırır.
E) Borçlanma ile özel sektörde meydana gelen kaynak daralması dışlama etkisi yaratır.

Yanıt (C)

KPSS - 2006

9.3 BÜTÇE AÇIKLARININ FİNANSMAN ŞEKİLLERİ

Kamu sektörü bütçe açıklarının finansmanının genelde dört şekli vardır:

i- Para basma (Merkez Bankası kaynakları)
ii- Dış rezervlerin kullanımı
iii- Dış borçlanma
iv- İç borçlanma

i- Para Basımı İle Bütçe Açıklarının Finansmanı

i- Kamu Açıklarının Para Arzıyla Finansmanında Uygulanacak Mali Kural

Moneterist bakış açısıyla, parasal tabanın genişletilmesi enflasyona sebep olacaktır. Aşırı oranda para basımı kamu kesiminin elinde nakit dengelerinin toplam talep düzeyini artıracaktır. Reel para stoklarında bir artış özellikle düşük enflasyonlu ekonomide faiz oranlarını azaltabilir.

Para basmadan elde edilmesi beklenen hükümetin gelir miktarı talep ya da ekonomide güçlü para tarafından sınırlanabilir. Ekonominin reel büyüme oranı ve enflasyon gelire ilişkin reel dengelere yönelik talebin elastikiyeti, para tabanına yönelik talebin gelire uygun olması için tektir.

Bunun ötesinde büyüme oranı stabil iken cari talep fonksiyonunun yükselmesi enflasyona sebebiyet verecektir. Eğer GSMH'ya dayalı oran enflasyon oranıyla değişmez şekilde ilişkiliyse farklı enflasyon oranlarında toplanan gelir miktarını tahmin etmek kolay olacaktır. En azından hükümet enflasyon oranının % 10 olmasıyla para basarak bütçe açıklarının GSMH'nın % 1.3'ünü aşmasını finanse edebilir.

Fakat enflasyon oranı artarken güçlü paraya yönelik talep düşer, hükümetin salma olarak aldığı gelirler bir maksimuma ulaşır. Bundan dolayı, paranın büyüme oranındaki artışlar daha yüksek enflasyona ve daha düşük gelire neden olur. Bu durumda Laffer eğrisi devreye girer, hükümet daha düşük hızla para basarak daha fazla gelir elde edebilir.

Para basımının maksimizasyonunda hükümetin geliri ve enflasyon oranı nedir? Tarihi kayıtlar endüstriyel ülkeler için yaklaşık GSMH'nın % 1'i, gelişmekte olan ülkeler için GSMH'nın % 2,5'dan daha az oranın ortalamasını gösterir Fisher (1982).

Hükümetler enflasyona neden olmaksızın GSMH'nın yüzdesi olarak aşırı oranda dönem başı açığını finanse etmek için devamlı olarak para basımını kullanamaz. Fakat hızlı bir büyümede ve güçlü hükümetlerin ekonomilerinde enflasyonsuz bir şekilde para basarak açıkların finansmanı ancak GSMH'nın % 2,5'una kadar artırılabilir.

Eğer faiz oranları büyüme oranından daha düşük olursa ne olur? Borçlanma ancak büyümeyle azaltılır. Bu nedenle aşırı para basılarak elde edilen gelirlerle finanse edilen bütçe açıklarının düşmesine engel olur. Ponzi etkisi diye anılan borçlanmanın faizini ödeme planı daima mümkündür. Bu durumun şüphesiz 1970'lerin sonlarında böyle olduğu görülmüştür. Bunun sonucu olarak yüksek enflasyon oranları negatif dönem sonu reel faiz oranlarını meydana getirmiştir. Reel faiz oranlarının hızlı bir şekilde büyüyen ekonomilerde büyüme oranının altında olduğu da doğrudur. Yeni endüstrileşen Asya ekonomilerinde durum böyledir.

Özetle kamu açıkları tamamen para arzıyla finanse edilmek istendiğinde hedeflenen enflasyon oranı ve büyüme oranıyla uyumlu bir para arzı artışı sağlanmalıdır.

BÜTÇE AÇIKLARI = [PARASAL TABAN X (HEDEFLENEN ENFLASYON ORANI + BÜYÜME ORANI]

ÇIKMIŞ SORU

Kamu açıklarının güçlü paradaki artışla finanse edilmesi hâlinde belirlenmesi gereken mali kural aşağıdakilerin hangisinde doğru ifade edilmiştir?

A) Bütçe açıkları = Parasal taban x (faiz oranı + büyüme oranı)
B) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı + faiz oranı)
C) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı – faiz oranı)
D) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı – büyüme oranı)
E) Bütçe açıkları = Parasal taban x (hedeflenen enflasyon oranı + büyüme oranı)

Yanıt (E)

KPSS - 2009

Yüksek enflasyona ilişkin dinamik süreç iki boyutlu bir konudur ve bu konunun tabiatında vardır. Hükümet öncelikle para stoklarını artırarak belki GSMH'nın % 7 veya 8'i oranında artırarak daha fazla gelir elde edebilir. Fakat enflasyon süreci ile ilgili olarak bireyler ellerinde tasarruf ettikleri nakit değerleri farklı değerlendirme yoluna giderek azaltma yolunu bulur. Hükümet aynı geliri elde etmek için daha hızlı para basma zorunda kalır. Bundan dolayı GSMH'nın % 2.5'undan fazla para basımı yoluyla gelir elde etmek emniyetli görünse de sürekli olmaz ve hatta bu oran sadece daha hızlı bir ekonomik büyümede mümkün olabilir.

Bu şekildeki ekstrem durumda açıkların finansmanı için para basımı yoluyla elde edilen gelire güvenme hiper enflasyona neden olur. Ekonomik süreçteki bu kararsızlık, enflasyon oranını artırdığı gibi vergi sisteminin etkinliğinin azalışını artırır ki buna Keynes-Olivera-Tanzi Etkisi denilmektedir(Tanzi 1977).

ii- Dış Rezervlerin Kullanımı İle Bütçe Açıklarının Finansmanı

Hükümetin bütçe açıklarının ikinci finansman aracı yabancı rezerv kullanımıdır. Para basma yerine yabancı rezerv kullanarak, hükümet bütçe açıklarının enflasyonist etkisini azaltmayı ümit etmektedir. Bu politika döviz kurunun fiyatını yükseltir. Enflasyonu azaltmak döviz kurunun artış oranını azaltmak yoluyla olur (sadece rezerv kullanımıyla değil, dış borçların artışıyla da ortaya çıkar) Bunlar etkili olmadıkça istikrar sürdürülemez.

Açıkları finanse etmek için uluslararası rezervlerin kullanımının bir sınırın olması gereklidir. Özel sektörün beklentisi ve yaklaşık olarak ulaşılacak sınır sermaye akışını ve ödemeler dengesi krizini harekete geçirebilir, rezervlerin tüketilmesinden beri paranın devalüasyonu söz konusu olacaktır. Para üzerinde yapılacak devalüasyon spekülatörleri olumsuz bir şekilde etkileyebilir.

iii- Dış Borçlanma İle Bütçe Açıklarının Finansmanı

Kamu sektörü açıklarının finansmanının üçüncü metodu dış borçlanmadır. Dış borçlanma dış rezervlerin kullanımında olduğu gibi döviz kurunu yükseltme eğilimi gösterir, ihracatı azaltırken ithalatı artırır. Bütçe açıklarını finanse etmek için dış borçlanmaya aşırı güvenmenin tehlikesi, borç kriziyle açıkça yaşanmıştır. Dış borçlanma gelişmekte olan ülkelerin dış borç servisi güçlüklerine ve geniş kamu açıklarının oluşmasına neden olmaktadır.

iv- İç Borçlanma İle Bütçe Açıklarının Finansmanı

Bütçe açıklarının finansmanının en son fakat en çok başvurulan şekli iç borçlanmadır. Bazı gelişmekte olan ülkeler için bu durum büyük ölçüde sorun teşkil etmektedir. Bu durum genellikle banka sisteminde orta seviyede bir sorun teşkil eder. Bir kaç sorun olmasına rağmen Brezilya ve Meksika gibi ülkelerde, devlet bonoları doğrudan özel sektöre satılmıştır. Parasız borçlanmaya dikkat edilirse, banka sisteminden borçlanma daha sonra Merkez Bankası tarafından reeskontla finanse edilmemelidir. Hükümet iç borçlanmaya hem enflasyondan hem de dış borç krizinden sakınmanın bir yolu olarak başvurmasına rağmen, eğer iç borçlanma aşırı bir şekilde kullanılırsa bazı tehlikeleri beraberinde getirmesi mümkündür. Belirli bir şekilde kamu borçlanması yapılmazsa, özel sektöre cazip gelen kredi azalır ve iç faiz oranları üzerindeki baskı artar.

Kolombiya ve Türkiye gibi ülkelerde iç borçlanmaya güven gerçekten reel olarak ülke içinde yüksek faiz oranını beraberinde getirmiştir. Türkiye'de reel iç borçlanma oranı 1987'de % 50'ye ulaşmıştır. İç borçlanma özel sektör yatırımlarının üzerinde crowding-out (dışlama) etkisi yaratmıştır. Eğer ekonomi uluslararası sermaye piyasalarıyla entegre olmuşsa kamunun iç borçlanması özel sektörü yurt dışından daha fazla borçlanmaya itecektir. Bu durumda iç ve dış kaynaklar arasında kamu borçlanmasının kompozisyonunu daha çok makro ekonomik etki taşıyacaktır. Bütçe açığı ve dış açık arasındaki bağıntı şüphesiz sermaye hesaplarının yüksek açık vermesiyle (sermaye girişiyle) kapanacaktır.

deneme soruları

1. **Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belgeye ne ad verilir?**

   A) Bilanço
   B) Bütçe
   C) Kanun
   D) Tasarı
   E) Hesap

2. **Devletin gelecek belli bir döneme ait gelir ve gider tahminlerini gösteren belge hangisidir?**

   A) Mizan
   B) Tasarı
   C) Ordino
   D) Bütçe
   E) Hesap

3. **Yürütme organına gelirlerin toplanması, giderlerin yapılması bakımından yetki ve izin veren belge hangisidir?**

   A) Mizan
   B) Hesap
   C) Ordino
   D) Kanun
   E) Bütçe

4. **Bütçe belgesinin hukuki statüsü hangisidir?**

   A) Yönetmelik
   B) Anayasa
   C) Tebliğ
   D) Kanun
   E) Tüzük

5. **Bütçeyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Devletin yıllık finansman planıdır
   B) Devletin üstlendiği fonksiyonların somutlaşmış, parasallaşmış halidir
   C) Bütçe hakkı Bakanlar Kuruluna aittir
   D) Kamu gelirlerinin kaynaklarını, kamu harcamalarının sarf yerlerini gösterir
   E) Devletin iktisadi ve sosyal amaçlarını, hükümetlerin siyasi rengini yansıtır

6. **Günümüz anlamında bütçe uygulaması ilk defa 17.YY'da hangi ülkede başlamıştır?**

   A) İngiltere
   B) Fransa
   C) Almanya
   D) İtalya
   E) ABD

7. **Ülkemizde bütçe kavramı ilk olarak hangi belgede kullanılmıştır?**

   A) 1876 tarihli Kanuni Esasi
   B) 1924 Anayasası
   C) 1961 Anayasası
   D) 1982 Anayasası
   E) Tanzimat Fermanı

8. **Bütçeyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Bütçenin dayanağı Anayasadır.
   B) Bütçe belgesinin hukuki statüsü kanundur.
   C) Bütçe kanun olduğundan TBMM'nin tasarrufundadır.
   D) Bütçeyi Maliye Bakanlığı hazırlar, Bakanlar Kurulu TBMM'ye sunar, TBMM onaylar.
   E) Cumhurbaşkanı bütçe kanununu TBMM'ye iade edebilir.

9. Bütçeyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bütçeyi kullanma yetkisi hükümetindir, bütçe hükümetin mali planıdır.
B) Bütçe özel bir kanundur. Cumhurbaşkanı bütçe kanununu onaylamak zorundadır, TBMM'ye iade edemez.
C) Bütçe, sınırlı süreli bir kanun olarak uygulanır.
D) Türkiye'de bütçe üç yıllık olarak hazırlanır, üç yıllık olarak yasalaşır.
E) Bütçe sadece kapsama giren kamu idarelerini bağlar, özel kesimi bağlamaz.

10. Bütçeyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bütçe yıllık olarak yasalaşır, ancak çok-yıllı olarak hazırlanabilir
B) Bütçe, gelirlerin toplanmasına ve giderlerin yapılmasına önceden izin ve yetki verir.
C) Bütçe sınırsız yetki verir, bütçe kanununa bütçe dışında hüküm konulabilir.
D) Bütçede yer alan kamu gelir ve gider tahminleri denk olmalıdır.
E) Bütçe TBMM'nin bütçe hakkına uygun olarak yürütülür. Halkın bütçe yapma yetkisini kendi seçtiği temsilcileri eliyle kullanmasına bütçe hakkı denir.

11. Aşağıdakilerden hangisi bütçenin fonksiyonlarından biri değildir?

A) Mali ve ekonomik fonksiyon
B) Yer ve zaman bakımından denkleştirme fonksiyonu
C) Hukuki fonksiyon
D) Siyasi fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

12. Aşağıdakilerden hangisi klasik bütçe fonksiyonlarından biri değildir?

A) Mali ve ekonomik fonksiyon
B) Siyasi fonksiyon
C) Hukuki fonksiyon
D) Tahsis, istikrar ve dağıtım fonksiyonu
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

13. Bütçenin kamu giderleriyle kamu gelirleri arasında denkliği sağlaması hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Mali fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Hukuki fonksiyon
D) Siyasi fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

14. Mali dengenin sağlanması yanında vergilerin rasyonel biçimde kamu harcamalarına tahsis edilmesi, kamu harcamalarında önceliklerin belirlenmesi, gelir ve gider tahminlerinin doğru ve dürüst biçimde yapılması hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Siyasi fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Hukuki fonksiyon
D) Mali fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

15. Sınırlı kamu kaynakları ile sınırsız sosyal ihtiyaçların karşılanmaya çalışılması hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Siyasi fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Hukuki fonksiyon
D) Mali fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

16. Bütçeden yapılacak bütün harcamaların, bütçe kanununun verdiği yetkiye dayanılarak yapılması; toplanacak bütün kamu gelirlerinin başta anayasa olmak üzere, cari olan hukuki düzenlemelere uygun olarak yapılması hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Siyasi fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Hukuki fonksiyon
D) Mali fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

17. **Vergilemede, kamu harcamalarında, borçlanmada, hülasa bütün bütçe uygulamalarında keyfiliği, su-i istimali, yanlılığı, yolsuzluğu, israfı, kamu zararını önlemek; adaleti, eşitliği, tarafsızlığı, kurallara bağlılığı, tasarrufu, kamu yararını gözetmek ve sağlamak hangi bütçe fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Siyasi fonksiyon
D) Mali fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

18. **Halkın bütçe yapma hakkı olan bütçe hakkının, seçtiği temsilcileri eliyle Parlamentoda gerçekleşmesini sağlamak hangi bütçe fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Siyasi fonksiyon
D) Mali fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

19. **Bütçeyi uygulayan yürütme organının, bütçeyi Meclis adına denetleyen Sayıştay'ın ve bütün kamu yönetiminin Meclisin siyasi denetimi kapsamına alınması hangi bütçe fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Kontrol ve denetim fonksiyonu
D) Mali fonksiyon
E) Siyasi fonksiyon

20. **Hükümetin ve hükümeti kuran siyasi partilerin siyasi görüşlerini yansıtması, hükümetin siyasi rengini taşıması bütçenin hangi fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Siyasi fonksiyon
C) Kontrol ve denetim fonksiyonu
D) Mali fonksiyon
E) Ekonomik fonksiyon

21. **Bütçesi Meclis tarafından onaylanmayan bir hükümetin harcama yapma ve gelir toplama yetkisi alamadığı için siyaseten istifa etmesi gereği bütçenin hangi fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Ekonomik fonksiyon
C) Siyasi fonksiyon
D) Mali fonksiyon
E) Kontrol ve denetim fonksiyonu

22. **Bütçe dengesiyle ekonomik denge arasında otokontrolü sağlamak bütçenin hangi fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Siyasi fonksiyon
C) Kontrol fonksiyonu
D) Mali fonksiyon
E) Ekonomik fonksiyon

23. **Bütçe uygulamalarında maliyet etkinliğini, sosyal etkinliği, sosyal fayda maksimizasyonunu, hesap verilebilirliği, mali saydamlığı, hukuki denetimi, performans denetimini sağlamak bütçenin hangi fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Siyasi fonksiyon
C) Denetim fonksiyonu
D) Mali fonksiyon
E) Ekonomik fonksiyon

24. **Kamu mali yönetiminde kaynak kullanımında etkinliği artırmak, kamu zararını önlemek, iç denetçiler aracılığıyla bütçenin iç denetimini, dış denetçiler (Sayıştay) aracılığı ile bütçenin dış denetimini, halkın bütçe uygulamalarından memnuniyet derecesi esas alınarak kamuoyu denetimini etkin biçimde yerine getirmek bütçenin hangi fonksiyonudur?**

A) Hukuki fonksiyon
B) Siyasi fonksiyon
C) Ekonomik fonksiyon
D) Mali fonksiyon
E) Denetim fonksiyonu

25. Aşağıdakilerden hangisi çağdaş bütçe fonksiyonlarından biri değildir?

A) Tahsis ve İstikrar Fonksiyonu
B) Denklik Fonksiyonu
C) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
D) Planlama ve Yönetim Aracı Olma Fonksiyonu
E) Muhasebe Fonksiyonu

26. Kaynak tahsisinde etkinliği sağlamak bütçenin hangi fonksiyonudur?

A) Tahsis Fonksiyonu
B) İstikrar Fonksiyonu
C) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
D) Planlama ve Yönetim Aracı Olma Fonksiyonu
E) Muhasebe Fonksiyonu

27. Makro ekonomik istikrarı, yani tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarını sağlamak hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
B) İstikrar Fonksiyonu
C) Tahsis Fonksiyonu
D) Planlama ve Yönetim Aracı Olma Fonksiyonu
E) Muhasebe Fonksiyonu

28. Bütçeden yapılan negatif vergiler yoluyla gelir dağılımında adaleti sağlamak hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
B) İstikrar Fonksiyonu
C) Tahsis Fonksiyonu
D) Planlama ve Yönetim Aracı Olma Fonksiyonu
E) Muhasebe Fonksiyonu

29. Bütçenin kalkınma planları ile eşgüdüm içinde olması sayesinde devlet kalkınma planlarındaki hedeflere bütçeler aracılığıyla ulaşılması hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
B) İstikrar Fonksiyonu
C) Tahsis Fonksiyonu
D) Planlama Fonksiyonu
E) Muhasebe Fonksiyonu

30. Bütçe topluma hizmet götürme aracı olması nedeniyle bütçenin toplum tarafından sahiplenilmesini ve kamu yönetiminin başarısını artırması hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
B) İstikrar Fonksiyonu
C) Tahsis Fonksiyonu
D) Yönetim Aracı Olma Fonksiyonu
E) Muhasebe Fonksiyonu

31. Bütün bütçe uygulamalarının muhasebe kaydının yapılarak denetime hazır vaziyette kayıtlara geçirilmesini ve kesintisiz izlenmesini sağlamak hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
B) İstikrar Fonksiyonu
C) Tahsis Fonksiyonu
D) Planlama Fonksiyonu
E) Muhasebe Fonksiyonu

32. Uluslar arası karşılaştırmalara imkan verecek şekilde bütün bütçe işlemlerinin ve gelir, gider, mal hesaplarının Tek Düzen Hesap Planına göre tutulmasını sağlayarak, mali saydamlığı artırmak, hesap sormayı kolaylaştırmak, hukuki denetim ve performans denetimi yapılabilmesi için gerekli muhasebe altyapısını oluşturmak hangi bütçe fonksiyonudur?

A) Bölüşüm, Dağıtım Fonksiyonu
B) İstikrar Fonksiyonu
C) Muhasebe Fonksiyonu
D) Planlama Fonksiyonu
E) Tahsis Fonksiyonu

33. Devletin bütün gelir ve giderlerinin bütçe kapsamına alınması, hiçbir gelir veya giderin bütçe dışında kalmaması hangi bütçe ilkesidir?

A) Birlik ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

34. Bütçede yer alacak tüm gelir ve gider tahminlerinin cinsi, tutarı ve kullanılmasında uygulanacak yöntemlerin ayrıntılarıyla ayrı ayrı bütçede gösterilmesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Birlik ilkesi
B) Doğruluk ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Genellik ilkesi

35. Başbakanlık Tanıtma Fonu, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Özelleştirme Fonu, Savunma Sanayiini Destekleme Fonu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu gibi bütçe dışı fon uygulaması hangi bütçe ilkesinden sapmadır?

A) Birlik ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

36. Bütün gelirlerin ve harcamaların bütçede gözükmesi, gelirlerin kontrolsüz toplanmasının ve ödeneksiz harcama yapılmasının önlenmesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Birlik ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

37. Gayri safilik ve adem-i tahsis ilkelerini de kapsayan bütçe ilkesi hangisidir?

A) Genellik ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Birlik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

38. Bütçede yer alan tüm gelir ve giderlerin gayri safi (brüt) tutarlar olarak yer alması, kamu idarelerinin gelirlerini gelir hesaplarında, giderlerini gider hesaplarında kaydedip göstermesi, gelirleriyle giderlerini mahsup etmemesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Birlik ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Doğruluk ilkesi
E) Gayri safilik ve genellik ilkesi

39. Mahsup işlemi hangi bütçe ilkesinden sapmadır?

A) Birlik ilkesi
B) Gayri safilik ve genellik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

40. Hiçbir kamu gelirinin özel bir gidere veya hizmete tahsis edilmemesi, bütün kamu gelirlerinin önce bütçeye dahil olması, ondan sonra bütçeden ilgili hizmetlere ve idarelere tahsis edilmesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Birlik ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Ademi tahsis ve genellik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

41. Trafik cezalarının karayolu yapımına, faiz gelirlerinin borç ödemesine tahsisi hangi bütçe ilkesinden sapmadır?

A) Birlik ilkesi
B) Ademi tahsis ve genellik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

42. Şartlı bağış, hibe ve yardımlar hangi bütçe ilkesinden sapmadır?

A) Ademi tahsis ve genellik ilkesi
B) Birlik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

43. Devletin tüm gelir ve giderlerini tek bir bütçe içinde toplaması, değişik adlar altında birden fazla bütçe yapmaması hangi bütçe ilkesidir?

A) Birlik ve teklik ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Genellik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

44. Harcama ve gelirlerin tek bir belgede toplanarak biçimsel bir birlik sağlanması hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Açıklık ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

45. Genel yönetim bütçesi içinde bulunan merkezi yönetim bütçesi, mahalli idareler bütçesi, sosyal güvenlik kurumları bütçesi gibi değişik adlarda bütçelerin olması hangi bütçe ilkesinden sapmadır?

A) Genellik ilkesi
B) Birlik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

46. Bütçede yer alan gelir ve gider tahminlerinin ve bütçe uygulamalarının nasıl olacağına ilişkin anlatımların bütçeyi incelemek isteyen herkes tarafından açıkça anlaşılabilecek derecede yalın, sarih, açık ve basit olması hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Açıklık ve basitlik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

47. Bütçenin karmaşık ve zor anlaşılır olması hangi bütçe ilkesinden sapmadır?

A) Genellik ilkesi
B) Birlik ilkesi
C) Aleniyet ilkesi
D) Açıklık ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

48. Bütçe ile ilgili bütün dökümanların ve bütçeleme sürecindeki bütün aşamaların kamu oyuna açık olması, bütçe gerçekleşmelerinin düzenli bir şekilde kamu oyunun bilgisine sunulması hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
C) Tahsis ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

49. Bütçe kanunlarının Cumhurbaşkanı tarafından onaylandıktan sonra Resmi Gazete'de yayımlanması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Tahsis ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

50. Maliye Bakanlığının merkezi yönetim bütçesi gerçekleşmelerini aylık olarak, genel yönetim bütçesi gerçekleşmelerini üçer aylık olarak kamuoyuna duyurması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Doğruluk ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Tahsis ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi

51. Bütçe muhasebesinde tek düzen hesap planının uygulanması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Doğruluk ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Tahsis ilkesi

52. Bütçe gelir ve giderler tahminlerinin gerçekçi biçimde yapılması, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullara uygun olarak hazırlanması hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
C) Tahsis ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

53. Gerçekçi bütçe tahmini yapabilmek için gerekli olan veri tabanı, bilgi sistemi, ekonometrici ve istatistikçi insan kaynağı gibi bütün maddi unsurların bulunması, niceliksel konularda doğruluğun ihlal edilmemesi hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Objektif doğruluk ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Tahsis ilkesi

54. Gelir ve gider tahminlerinin doğruyu ve gerçeği yansıtacak şekilde hazırlanması için, tahmini yapan kişi ve idarelerin doğru, dürüst, samimi olması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Subjektif doğruluk (samimiyet) ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Tahsis ilkesi

55. Bütçeyi hazırlayan Maliye Bakanlığının samimi davranarak bütçe kalemlerini şişirmemesi, niteliksel konularda doğruluğun ihlal edilmemesi hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Subjektif doğruluk (samimiyet) ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Tahsis ilkesi

56. Hükümetin bütçe kapsamında gelir toplayabilmesi ve gider yapabilmesi için, Meclis'in bütçe hakkı kapsamında, mali yıl başına kadar bütçenin Meclis tarafından onaylanması, yani TBMM tarafından Hükümete bütçe uygulama izni verilmesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
C) Tahsis ilkesi
D) Önceden İzin (Onama) İlkesi
E) Doğruluk ilkesi

57. Yürütme erkinin bütçe de yer alan gelirleri toplamak ve giderleri yapmak üzere Parlamentodan izin alması gereği hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
C) Önceden İzin (Onama) İlkesi
D) Tahsis ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

58. Bütçe gelirlerinden her kamu hizmeti türü için ayrı ayrı ödenek ayrılması hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
C) Tahsis ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

59. Bir hizmet için tahsis edilen ödeneğin, normal koşullarda başka bir hizmet için kullanılamaması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Subjektif doğruluk (samimiyet) ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Tahsis ilkesi

60. Mali yıl içinde her hangi bir hizmet için tahsis edilen ödeneğin üst sınırının aşılamaması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Subjektif doğruluk (samimiyet) ilkesi
B) Tahsis ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Genellik ilkesi

61. Mali yılsonu geldiğinde kullanılmamış bütçe ödeneklerinin gelecek yıla aktarılamaması, ödeneklerin yılı içinde kullanılması gereği hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
C) Önceden İzin (Onama) İlkesi
D) Tahsis ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

62. Bütçelerin Meclis tarafından yıllık olarak yasalaşması gereği hangi bütçe ilkesidir?

A) Genellik ilkesi
B) Yıllık ilkesi
C) Önceden İzin (Onama) İlkesi
D) Tahsis ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

63. Bütçe gelir ve giderlerine ilişkin izin ve yetkilerin bir yıl için verilmesi hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Subjektif doğruluk (samimiyet) ilkesi
B) Genellik ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Yıllık ilkesi

64. Bütçeden yapılacak harcamaların, belirli miktardaki para ile mümkün olan en yüksek sosyal faydayı sağlayacak biçimde gerçekleştirilmesi, bütçe kaynaklarının verimli, ekonomik kullanılması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Subjektif doğruluk (samimiyet) ilkesi
B) Tasarruf ve iktisadilik ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Genellik ilkesi

65. Devlet önce yapacağı kamusal hizmetleri tespit etmesi, sonra bunlar için finansman kaynağı bulması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Giderlerin gelirlerden önceliği ilkesi
B) Subjektif doğruluk (samimiyet) ilkesi
C) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Genellik ilkesi

66. Merkezi yönetim bütçe kanununun birinci maddesinin gider, ikinci maddesinin gelir ve finansman başlığını taşıması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
B) Gelirlerin giderlerden önceliği ilkesi
C) Giderlerin gelirlerden önceliği ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Genellik ilkesi

67. Bütçede yer alan gider tahminleriyle gelir tahminlerinin denk olması hangi bütçe ilkesi gereğidir?

A) Aleniyet, saydamlık, şeffaflık ilkesi
B) Denklik ilkesi
C) Giderlerin gelirlerden önceliği ilkesi
D) Birlik ve teklik ilkesi
E) Genellik ilkesi

68. Aşağıdakilerden hangisi modern maliyecilerin savunduğu bütçe ilkelerinden biri değildir?

A) Performans ve mali kontrol
B) Makro ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma
C) Planlama
D) Mali uygunluk ve uluslar arası standartlara uygunluk
E) Tarafsızlık

69. Sadece bütçe gelir ve giderlerini değil, aynı zamanda Hazine işlemlerini, KİT hesaplarını ve amortisman hesaplarını kapsayacak bir bütçe geliştirilmesi hangi modern bütçe ilkesidir?

A) Performans ve mali kontrol
B) Makro ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma
C) Planlama
D) Mali uygunluk ve uluslar arası standartlara uygunluk
E) Toplama

70. Bütçedeki benzer niteliğe sahip gelir ve gider kalemlerinin kısımlar ve bölümlere ayrılarak, bütçedeki kısım ve bölüm sayısının azaltılması hangi modern bütçe ilkesidir?

A) Performans ve mali kontrol
B) Makro ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınma
C) Yeknesaklık
D) Mali uygunluk ve uluslar arası standartlara uygunluk
E) Planlama

71. Aşağıdakilerden hangisi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun benimsediği bütçe ilkelerinden biri değildir?

A) Makro ekonomik istikrar ve sürdürülebilir kalkınma ilkesi
B) Kanunilik ilkesi
C) Plan ve programlara uygunluk ilkesi
D) Çok yıllı bütçeleme ilkesi
E) Safilik ilkesi

72. Aşağıdakilerden hangisi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun benimsediği bütçe ilkelerinden biri değildir?

A) Saydamlık ilkesi
B) Gayri safilik ilkesi
C) Ademi tahsis ilkesi
D) Adalet ilkesi
E) Denklik ilkesi

73. Aşağıdakilerden hangisi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun benimsediği bütçe ilkelerinden biri değildir?

A) Önceden izin (onama) ilkesi
B) Sınırlı yetki ilkesi
C) Uluslar arası standartlara uygunluk ilkesi
D) Açıklık, doğruluk, mali saydamlık ilkesi
E) Yıllık ilkesi

74. Aşağıdakilerden hangisi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun benimsediği bütçe ilkelerinden biri değildir?

A) Genellik ilkesi
B) Uygunluk ilkesi
C) Teklik ilkesi
D) Tahsis ilkesi
E) Ademi tahsis ilkesi

75. Bütçelerde, bütçeyi ilgilendirmeyen hususlara yer verilmemesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Tahsis ilkesi
B) Sınırlı yetki ilkesi
C) Önceden İzin (Onama) İlkesi
D) Uygunluk ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

76. Kamu hizmetlerinin, bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirilmesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Tahsis ilkesi
B) Sınırlı yetki ilkesi
C) Önceden İzin (Onama) İlkesi
D) Uygunluk ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

77. Bütçelerde, ödeneklerin belirli amaçları gerçekleştirmek üzere tahsis edilmesi hangi bütçe ilkesidir?

A) Tahsis ilkesi
B) Sınırlı yetki ilkesi
C) Önceden İzin (Onama) İlkesi
D) Uygunluk ilkesi
E) Doğruluk ilkesi

78. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tasarılarının getireceği mali yükün, en az kaç yıllık dönem için hesaplanması ve tasarılara eklenmesi gerekir?

A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
E) 5

79. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre sosyal güvenliğe yönelik kanun tasarılarında en az kaç yıllık aktüeryal hesaplara yer verilmesi gerekir?

A) 10
B) 20
C) 30
D) 40
E) 50

80. Aşağıdakilerden hangisi bütçe teorilerinden biri değildir?

A) Klasik bütçe
B) Devri bütçe
C) Telafi edici bütçe
D) Adil bütçe
E) Konjonktürel bütçe

81. Muhasebe denkliği anlamında her yıl için bütçe dengesinin korunmasını, bütçenin açık veya fazla vermemesini savunan bütçe teorisi hangisidir?

A) Klasik bütçe teorisi
B) Devri bütçe teorisi
C) Telafi edici bütçe teorisi
D) Egemenlik teorisi
E) Konjonktürel bütçe teorisi

82. Devlet bütçesinin yıllık anlamda değil, bir yıldan daha uzun bir dönem olan konjonktürel anlamda, konjonktür dönemi içinde denk olmasını savunan bütçe teorisi hangisidir?

A) Klasik bütçe teorisi
B) Devri (konjonktürel) bütçe teorisi
C) Telafi edici bütçe teorisi
D) Egemenlik teorisi
E) Denk bütçe teorisi

83. Bütçenin temel fonksiyonunun ekonomik konjonktürü düzenleyerek tam istihdamı ve fiyat istikrarını sağlamak olduğunu savunan bütçe teorisi hangisidir?

A) Klasik bütçe teorisi
B) Mahreçler teorisi
C) Telafi edici bütçe teorisi
D) Devri (konjonktürel) bütçe teorisi
E) Denk bütçe teorisi

84. Devri (konjonktürel) bütçe teorisini geliştiren bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Adam Smith
B) William Beveridge
C) Keynes
D) Alvin Hansen
E) Milton Friedman

85. Devri bütçe teorisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devresel denkliği, yani iki refah dönemi arasındaki bütçe uygulamalarının nihai denkliğini savunur.
B) Bütçe canlanma konjonktüründe fazla verecektir.
C) Bütçe fazlaları bütçe denkleştirme (ihtiyat) fonunda biriktirilecektir.
D) Biriktirilen bu kaynaklar daralma konjonktüründe verilecek bütçe açıklarını finanse edecektir.
E) Devlet daralma döneminde kamu gelirleri artıklarını ihtiyat fonunda toplayacak ve bunları canlanma döneminde kamu giderlerinin finansmanında kullanacaktır.

86. Aşağıdakilerden hangisi devri bütçe uygulamasının temel risklerinden biri değildir?

A) Enflasyonist dönemlerde bütçe denkleştirme fonunun reel değerinin aşınması
B) Fonun başka amaçlarla kullanılma riski
C) Konjonktür hareketlerinin düzensiz ve asimetrik olması nedeniyle konjonktürel dengenin kolayca sağlanabilmesi
D) Bütçelerin refah dönemleri arasında üst üste açık vermesi durumunda fonun denkleştirici işlevini yerine getirememesi
E) Mali disiplinsizliğe yol açması

87. Telafi edici bütçe teorisini geliştiren bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Adam Smith
B) William Beveridge
C) Keynes
D) Alvin Hansen
E) Milton Friedman

88. Hangi bütçe yaklaşımında tam istihdam dengesi sağlanıncaya kadar devletin kontrollü bütçe açıkları yoluyla efektif talep yetersizliğini telafi ederek eksik istihdam düzeyindeki ekonomiyi tam istihdam denge düzeyine getirmesi, ekonomideki yapısal bozuklukları gidermesi gerektiği savunulmaktadır?

A) Klasik bütçe teorisi
B) Mahreçler teorisi
C) Telafi edici bütçe teorisi
D) Devri (konjonktürel) bütçe teorisi
E) Denk bütçe teorisi

89. Aşağıdaki bütçe teorilerinden hangisinde, ekonomide eksik istihdam ve işsizlik olduğu sürece, devlet sürekli olarak bütçe açığı verebilir?

A) Telafi edici bütçe teorisi
B) Mahreçler teorisi
C) Klasik bütçe teorisi
D) Devri (konjonktürel) bütçe teorisi
E) Denk bütçe teorisi

90. Aşağıdakilerden hangisi bütçe sistemlerinden biri değildir?

A) Monetarist bütçe
B) Torba bütçe
C) Sıfır tabanlı bütçe
D) Program bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

91. Klasik bütçe sistemiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Ödenekler, ayrıntılara inilerek kuruluşlar düzeyinde verildiği için, örgüt bütçe de denmektedir.
B) Her yılın ödenekleri bir önceki yılın ödeneklerinin belli bir yüzdesi alınarak otomatik tahmin ve tahsis edilir
C) Sadece harcamaların dikkate alındığı klasik bütçe sisteminde kamu hizmetlerinde öncelikleri belirlemek, yatırım planlaması yapmak, fayda-maliyet analizi yapmak mümkün olmamaktadır.
D) Sadece hukuki denetim vardır, performans denetimi yoktur
E) Ödenekler hizmetlere tahsis edilir

92. Ödeneklerin kuruluşlar düzeyinde ayrıntıya inilmeden toplulaştırılarak tahsis edildiği bütçe sistemi hangisidir?

A) Klasik bütçe
B) Torba bütçe
C) Sıfır tabanlı bütçe
D) Program bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

93. Torba bütçe sistemiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kamu yöneticilerine harcama öncesi serbesti verilir
B) Çağdaş yönetim anlayışına uygundur
C) Ayrıntılara inilmeden Mecliste görüşülüp yasalaştığı için bütçeleme süreci hızlanır
D) Ödenekler doğrudan doğruya tahsis edilir
E) Bütçeleme sürecini uzatır

94. Kalkınma planları, ekonomik programlar ve bütçeler arasında eşgüdüme dayanan bütçe sistemi hangisidir?

A) Klasik bütçe
B) Torba bütçe
C) Sıfır tabanlı bütçe
D) Program bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

95. 1973 yılı bütçesinden başlayarak 2006 yılına kadar Türkiye'de uygulanmış olan bütçe sistemi hangisidir?

A) Klasik bütçe
B) Program bütçe
C) Sıfır tabanlı bütçe
D) Torba bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

96. Planlama programlama bütçeleme sisteminin (PPBS) diğer adı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Klasik bütçe
B) Sıfır tabanlı bütçe
C) Program bütçe
D) Torba bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

97. Devlet faaliyetlerinin yapılan hizmet açısından sınıflandırıldığı ve kaynakların tahsisinde, faaliyetlerin yürütülmesinde ve sonuçların değerlendirilmesinde çıktıların esas alındığı bütçe sistemi hangisidir?

A) Program bütçe
B) Sıfır tabanlı bütçe
C) Klasik bütçe
D) Torba bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

98. Bütçe kaynaklarının optimal kullanımını, kamu harcamalarında etkinlik, verimlilik, kontrol ve tasarrufu hedefleyen, fayda-maliyet analizleri yardımıyla kıt kaynakların alternatif kullanım alanları içinde ihtiyaçların en etkin düzeyde karşılanmasına yönelik olarak kullanıldığı bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Sıfır tabanlı bütçe
C) Klasik bütçe
D) Program bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

99. Plan ve Program amaçlarına uygun bir şekilde yapılacak bütün harcamaların programlara, alt programlara ve projelere ayrıldığı, böylece kamu harcamalarının önceliklendirildiği ve bütçelemenin fonksiyonlar, programlar, projeler şeklinde sınıflandırıldığı bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Program bütçe
C) Klasik bütçe
D) Sıfır tabanlı bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

100. Program bütçe sistemi hangi sınıflandırma esasına dayanır?

A) Kurumsal sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Finansman tipi sınıflandırma
D) Ekonomik sınıflandırma
E) İdari sınıflandırma

101. Program Bütçe sistemiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devlet bütçesini hükümet programına dönüştürür
B) Yasama ve Kamuoyu denetimini kolaylaştırır
C) Ödenekler harcama kalemlerine göre değil, Plan ve Programda belirtilen hedeflerin gerektirdiği hizmetler için ayrılır
D) Nihai çıktı yaklaşımı ve iktisadi analizlerin kamu kesimi kararlarına uygulanması esas alınmıştır.
E) planlama mantığına terstir

102. Aşağıdakilerden hangisi program bütçe sisteminin başarısını etkileyen faktörlerden biri değildir?

A) Planlanan ve programlanan hedeflerin gerçekçi ve uygulanabilir olmaması
B) Gerekli olan bütün verilerin toplanabilmesi ve toplanan verilerin doğruluğu
C) Verilerin sağlıklı değerlendirilmesi
D) Etkin bir muhasebe sisteminin varlığı
E) Etkin bir kontrol ve denetim mekanizmasının varlığı

103. Bütçe harcamalarının düşük öncelikli kamu faaliyetlerinden daha yüksek öncelikli faaliyetlere doğru yöneltilmesi amacını güden bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Sıfır tabanlı bütçe
C) Klasik bütçe
D) Program bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

104. Hangi bütçe sisteminde bütçenin önceki yıl bütçeleri ile ilişkisi tamamen kesilir, her yılın bütçesi sıfırdan ele alınır?

A) Torba bütçe
B) Program bütçe
C) Klasik bütçe
D) Sıfır tabanlı bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

105. Hangi bütçe sisteminde her yıl kamu hizmetlerinde öncelikler yeniden ele alınabilir, değişen koşullara göre uyarlanabilir?

A) Torba bütçe
B) Program bütçe
C) Sıfır tabanlı bütçe
D) Klasik bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

106. Hangi bütçe sisteminde süreklilik arzeden kamu hizmetlerinde ve yıllara yaygın yatırımlarda aksamalar olmaktadır?

A) Sıfır tabanlı bütçe
B) Program bütçe
C) Klasik bütçe
D) Torba bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

107. Yatırım harcamalarını önce makro büyüklükler olarak saptayıp sonra kamu hizmetleri arasında bölüştürmeye tabi tutan bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Yatırım bütçesi
C) Klasik bütçe
D) Program bütçe
E) Performans esaslı ve analitik bütçe

108. Aşağıdakilerden hangisi performans ve sonuç odaklı bütçe sistemidir?

A) Torba bütçe
B) Yatırım bütçesi
C) Klasik bütçe
D) Program bütçe
E) Performans esaslı bütçe

109. Kamu yönetiminde verimliliği artırmak amacıyla hükümetin bütçe kaynaklarıyla ne satın aldığı yerine ne yaptığı ve ne başardığı üzerinde duran bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Yatırım bütçesi
C) Performans bütçe
D) Program bütçe
E) Klasik bütçe

110. Hangi bütçe sisteminde personele ödenecek maaş, kullanılacak makine ya da malzeme yerine bunlar için yapılan harcamalarla ulaşılacak sonuçlar önemlidir?

A) Torba bütçe
B) Performans bütçe
C) Yatırım bütçesi
D) Program bütçe
E) Klasik bütçe

111. Kaynak kullanımında maliyet ve hasıla etkinliği ile verimlilik odaklı bir bütçe öngören, bütçeyle gerçekleştirilmesi hedeflenen amaçlar ile bu amaca ulaşmak için kullanılabilecek alternatif araçların toplam maliyetlerinin ve birim maliyetlerin hesaplanıp karşılaştırmalı analizinin yapıldığı bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Yatırım bütçesi
C) Performans bütçe
D) Program bütçe
E) Klasik bütçe

112. Tahsis edilen ödeneklerden en yüksek hizmet çıktısı elde edilmesini sağlamak amacıyla geliştirilen bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Yatırım bütçesi
C) Klasik bütçe
D) Program bütçe
E) Performans bütçe

113. Türkiye'de 2006. yılından itibaren merkezi yönetim bütçesi hangi bütçe sistemine göre hazırlanmaktadır?

A) Torba bütçe
B) Yatırım bütçesi
C) Performans bütçe
D) Program bütçe
E) Klasik bütçe

114. Kurumsal sınıflandırmayı detaylandırarak program sorumlularının tespitini sağlayan ve böylece hesap sormayı kolaylaştıran bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Yatırım bütçesi
C) Klasik bütçe
D) Program bütçe
E) Performans ve analitik bütçe

115. Bütçe verilerinin konsolidasyonunu kolaylaştırarak uluslar arası bütçe karşılaştırmalarına imkan veren bütçe sistemi hangisidir?

A) Torba bütçe
B) Performans ve analitik bütçe
C) Klasik bütçe
D) Program bütçe
E) Yatırım bütçesi

116. Analitik bütçe sisteminde aşağıdaki sınıflandırmalardan hangisi kullanılmaz?

A) Kurumsal sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Finansman tipi sınıflandırma
D) Ekonomik sınıflandırma
E) Yatay sınıflandırma

117. Siyasi veya bürokratik olarak yönetim yetkisinin temel kriter kabul edildiği analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Kurumsal sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Finansman tipi sınıflandırma
D) Ekonomik sınıflandırma
E) Dikey sınıflandırma

118. Siyasi ve idari sorumluluğun belirlenmesi ve program sorumlularının tespitinin hedeflendiği analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Finansman tipi sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Kurumsal sınıflandırma
D) Ekonomik sınıflandırma
E) Yatay sınıflandırma

119. Teşkilat yasaları esas alınarak yapılan ve hedeflenen performanstan kimin sorumlu olacağının ortaya konulmasını mümkün kılan, aynı görev tanımlı birimler arasında bir mukayese yapılabilmesini sağlayan analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Finansman tipi sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Kurumsal sınıflandırma
E) Dikey sınıflandırma

120. Devlet faaliyetlerinin türünü gösteren analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Finansman tipi sınıflandırma
B) Fonksiyonel sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Kurumsal sınıflandırma
E) Yatay sınıflandırma

121. Devlet faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere yönelik harcamaların zaman serileri boyunca izlenmesini ve uluslararası karşılaştırma imkanının elde edilmesini sağlayan analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Fonksiyonel sınıflandırma
B) Finansman tipi sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Kurumsal sınıflandırma
E) Dikey sınıflandırma

122. Bütçe politikalarının oluşturulmasında sektörel ayrımların yapılabilmesini hedefleyen analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Kurumsal sınıflandırma
B) Finansman tipi sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Fonksiyonel sınıflandırma
E) Yatay sınıflandırma

123. Yapılan harcamaların hangi kaynaktan (genel bütçe, özel bütçe, sosyal güvenlik kurumları gibi) finanse edildiğini gösteren analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Kurumsal sınıflandırma
B) Finansman tipi sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Fonksiyonel sınıflandırma
E) Dikey sınıflandırma

124. Dış proje kredileri ile özel ödeneklerin ve mali mevzuatımız gereği ayrı tertiplerde izlenmesi gereken ödeneklerin takibini sağlayan analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Finansman tipi sınıflandırma
B) Kurumsal sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Fonksiyonel sınıflandırma
E) Yatay sınıflandırma

125. Devletin görev ve fonksiyonlarını yerine getirirken yürüttüğü faaliyetlerin milli ekonomiye, piyasalara ve gelir dağılımına etkilerini planlamak, izlemek ve değerlendirmek amacıyla kullanılan analitik bütçe sınıflandırması hangisidir?

A) Finansman tipi sınıflandırma
B) Kurumsal sınıflandırma
C) Ekonomik sınıflandırma
D) Fonksiyonel sınıflandırma
E) Yatay sınıflandırma

126. Kamu harcamalarının vergilerden büyük olması (G>T) durumunda ne oluşur?

A) Geleneksel Açık (Bütçe Açığı)
B) Bütçe Dengesi
C) Bütçe fazlası
D) Birincil (faiz dışı) açık
E) Operasyonel (işlemsel) açık

127. Kamu harcamalarının vergilere eşit olması (G=T) durumunda ne oluşur?

A) Geleneksel Açık (Bütçe Açığı)
B) Bütçe Dengesi
C) Bütçe fazlası
D) Birincil (faiz dışı) açık
E) Operasyonel (işlemsel) açık

128. Kamu harcamalarının vergilerden küçük olması (G<T) durumunda ne oluşur?

A) Geleneksel Açık (Bütçe Açığı)
B) Bütçe Dengesi
C) Bütçe fazlası
D) Birincil (faiz dışı) açık
E) Operasyonel (işlemsel) açık

129. Aşağıdaki idarelerden hangisinin açığı bütçe açığını veya geleneksel açığı gösterir?

A) Merkezi idare
B) Sosyal güvenlik kurumları
C) Mahalli idareler
D) KİT'ler
E) Bütçe dışı kamu fonları

130. Geleneksel bütçe açığından faiz ödemeleri çıkartıldıktan sonra kalan açığa ne ad verilir?

A) Geleneksel Açık (Bütçe Açığı)
B) Kamu açığı
C) İşlemsel açık
D) Birincil (faiz dışı) açık
E) Operasyonel açık

131. Hükümetin kontrol edemeyeceği ödemesi taahhüt edilmiş faiz giderlerini kapsamadığı için, bütçenin hükümetin kontrol edebileceği kısmını gösteren açık hangisidir?

A) Geleneksel Açık (Bütçe Açığı)
B) Birincil (faiz dışı) açık
C) İşlemsel açık
D) Kamu açığı
E) Operasyonel açık

132. Geleneksel bütçe açığından faiz ödemeleri çıkartıldıktan sonra kalan fazlaya ne ad verilir?

A) Bütçe fazlası
B) Kamu açığı
C) İşlemsel açık
D) Birincil (faiz dışı) fazla
E) Operasyonel açık

133. IMF standby anlaşmalarında bütçe açıklarının azaltılması ve mali disiplinin sağlanması, borçlanma gereğinin azaltılması açısından temel mali performans kriteri olarak belirlenen değişken hangisidir?

A) Bütçe fazlası
B) Birincil (faiz dışı) fazla
C) İşlemsel açık
D) Kamu fazlası
E) Operasyonel açık

134. Bütçe açığından enflasyon etkisi ile aşınmaya uğrayan kısmının çıkartılması ile bulunan ne ad verilir?

A) Bütçe fazlası
B) Kamu açığı
C) Konsolide açık
D) Birincil (faiz dışı) fazla
E) Operasyonel (işlemsel) açık

135. Birincil açık ile reel faiz ödemelerinin toplamı olarak tanımlanan açık hangisidir?

A) Bütçe fazlası
B) Kamu açığı
C) Operasyonel (işlemsel) açık
D) Birincil (faiz dışı) fazla
E) Konsolide açık

136. Kamu kesiminin toplam açığını gösteren açık hangisidir?

A) Bütçe açığı
B) Kamu kesimi finansman açığı
C) Operasyonel (işlemsel) açık
D) Birincil (faiz dışı) fazla
E) Konsolide açık

137. Kamu kesimi gelirleri ile kamu kesimi giderleri arasındaki negatif farka ne ad verilir?

A) Kamu kesimi finansman açığı
B) Bütçe açığı
C) Operasyonel (işlemsel) açık
D) Birincil (faiz dışı) fazla
E) Konsolide açık

138. Aşağıdaki açıklardan hangisi kamu kesimi finansman açığına dahil değildir?

A) Bütçe Açığı
B) Mahalli İdareler Açığı
C) Sosyal Güvenlik Açığı
D) KİT ve Fon Açığı
E) Dış açık

139. Kamu kesiminin borçlanma ihtiyacını tespitte kullanılan ölçü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kamu kesimi borçlanma gereği (PSBR)
B) Mahalli İdareler Açığı
C) Sosyal Güvenlik Açığı
D) KİT ve Fon Açığı
E) Bütçe açığı

140. Kamu kesimi finansman açığının GSYH'ya oranı neyi gösterir?

A) Kamu açığı
B) Mahalli İdareler Açığı
C) Kamu kesimi borçlanma gereği (PSBR)
D) KİT ve Fon Açığı
E) Bütçe açığı

141. Son zamanlarda kamu kesimi borçlanma gereği yerine hangi değişken kullanılmaktadır?

A) Kamu açığı
B) Kamu kesimi net nakit gereksinimi
C) Kamu kesimi borç stoku
D) KİT ve Fon Açığı
E) Bütçe açığı

142. Bütçe açığı ve dış (cari işlemler açığı) açığın eş anlı olarak gerçekleşmesine ne ad verilir?

A) İkiz açık
B) Kamu kesimi net nakit gereksinimi
C) Kamu kesimi borç stoku
D) PSBR
E) Bütçe açığı

143. Hangi yaklaşıma göre vergilerdeki bir kesinti kullanılabilir gelirde ve otomatik olarak aynı oranda tasarruflarda bir artış meydana getirir?

A) Klasik bütçe teorisi
B) Mahreçler teorisi
C) Ricardocu Denklik Teorisi
D) Devri (konjonktürel) bütçe teorisi
E) Denk bütçe teorisi

144. Hangi yaklaşıma göre bütçe açıkları milli tasarrufları, faiz oranlarını ya da ödemeler dengesini etkilemediği gibi, sosyal sektörün finansmanını da etkilemez, ancak sermaye birikimini etkiler?

A) Klasik bütçe teorisi
B) Ricardocu Denklik Teorisi
C) Mahreçler teorisi
D) Devri (konjonktürel) bütçe teorisi
E) Denk bütçe teorisi

145. Aşağıdakilerden hangisi bütçe açıklarının finansman yöntemlerinden biri değildir?

A) Para basma (Merkez Bankası kaynakları)
B) Dış rezervlerin kullanımı
C) Dış borçlanma
D) İç borçlanma
E) Kamulaştırma

146. Gider bütçesini kim hazırlar?

A) Hazine Müsteşarlığı
B) Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü
C) Maliye Bakanlığı Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü
D) Dış Ticaret Müsteşarlığı
E) Devlet Planlama Teşkilatı

147. Gelir bütçesini kim hazırlar?

A) Hazine Müsteşarlığı
B) Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü
C) Maliye Bakanlığı Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü
D) Dış Ticaret Müsteşarlığı
E) Devlet Planlama Teşkilatı

148. Devletin herhangi bir analiz veya araştırma yapmaksızın geçen dönem bütçenin gelir ve gider kalemlerini belli bir oranda topluca arttırması veya azaltması şeklinde bütçenin hazırlanmasına ne ad verilir?

A) Doğrudan doğruya tahmin usulü
B) Otomatik usul
C) Emanet usulü
D) İmtiyaz usulü
E) İltizam usulü

149. Ekonomin ihtiyacına ve diğer ekonomik etmenlerin gereksinimlerine uygun olarak ve öngörülen hizmetler dikkate alınarak bütçe ödeneklerinin hazırlanmasına ne ad verilir?

A) Doğrudan doğruya tahmin ve tahsis usulü
B) Otomatik usul
C) Emanet usulü
D) İmtiyaz usulü
E) İltizam usulü

150. Türkiye'de genelde gelir ve gider bütçeleri nasıl tahmin edilir?

A) Götürü usul
B) Otomatik usul
C) Emanet usulü
D) İmtiyaz usulü
E) Doğrudan doğruya tahmin ve tahsis usulü

151. Türkiye'de geçici bütçenin gelir ve gider tahminleri nasıl yapılır?

A) Götürü usul
B) Otomatik usul
C) Emanet usulü
D) İmtiyaz usulü
E) Doğrudan doğruya tahmin ve tahsis usulü

152. Türkiye'de kamu giderleri sırasıyla hangi aşamalardan geçerek bütçeleşir?

A) Taahhüt- ödeme-tahakkuk-ödeme emrine bağlama
B) Tahakkuk -taahhüt -ödeme emrine bağlama-ödeme
C) Ödeme emrine bağlama-taahhüt-tahakkuk-ödeme
D) Taahhüt-tahakkuk-ödeme emrine bağlama-ödeme
E) Taahhüt- ödeme emrine bağlama -tahakkuk-ödeme

153. Türkiye'de bütçeden sırasıyla hangi aşamalardan geçerek harcama yapılır?

A) Taahhüt- ödeme-tahakkuk-ödeme emrine bağlama
B) Taahhüt-tahakkuk-ödeme emrine bağlama-ödeme
C) Ödeme (verile) emrine bağlama-taahhüt-tahakkuk-ödeme
D) Tahakkuk -taahhüt -ödeme emrine bağlama-ödeme
E) Taahhüt- ödeme emrine bağlama -tahakkuk-ödeme

154. Kamu ihale sözleşmelerinin imzalanmasıyla birlikte giderin hangi aşaması gerçekleşmiş olur?

A) Tahakkuk
B) Taahhüt
C) Ödeme
D) Ödeme (ita) emrine bağlama
E) Tediye

155. Bütçeye konulmuş bulunan ödeneğin, devleti borçlu duruma koyan bir işlemle belli bir hizmete tahsis edilmesine ne ad verilir?

A) Taahhüt
B) Tahakkuk
C) Ödeme
D) Ödeme (ita) emrine bağlama
E) Gerçekleşme

156. Yüklenmeye girişilmesi ile birlikte giderin hangi aşaması gerçekleşmiş olur?

A) Tahakkuk
B) Taahhüt
C) İta
D) Ödeme (ita) emrine bağlama
E) Tediye

157. Devletin borç alması ile birlikte giderin hangi aşaması gerçekleşmiş olur?

A) Tahakkuk
B) Gerçekleşme
C) Yüklenmeye girişme (taahhüt)
D) Ödeme (ita) emrine bağlama
E) Tediye

158. Devletin personel alımı ile birlikte giderin hangi aşaması gerçekleşmiş olur?

A) Tahakkuk
B) Gerçekleşme
C) Ödeme (ita) emrine bağlama
D) Yüklenmeye girişme (taahhüt)
E) Tahsil

159. Giderlerin hangi aşamaya gelmesiyle birlikte devlet borçlu olduğunu kabul eder?

A) Tahakkuk (gerçekleşme)
B) Taahhüt
C) İta
D) Ödeme (ita) emrine bağlama
E) Tediye

160. Tahakkuk (gerçekleştirme) memuru tarafından düzenlenen ve imzalanan "tahakkuk müzekkeresi (gerçekleştirme belgesi) " ile birlikte giderin hangi aşaması gerçekleşmiş olur?

A) Tahakkuk (gerçekleşme)
B) Taahhüt
C) Ödeme (ita) emrine bağlama
D) Yüklenmeye girişme (taahhüt)
E) Tahsil

161. Devlet borcunun vadesinin dolmasıyla birlikte faiz gideri hangi aşamaya gelmiş olur?

A) Ödeme (ita) emrine bağlama
B) Taahhüt
C) İta
D) Tahakkuk (gerçekleşme)
E) Tediye

162. İhale sözleşmesi hükümlerine göre yüklenicinin edimini yerine getirmesiyle birlikte kamu gideri hangi aşamaya gelmiş olur?

A) İta
B) Taahhüt
C) Tahakkuk (gerçekleşme)
D) Ödeme (ita) emrine bağlama
E) Yüklenmeye girişme

163. Bir kamu personelinin maaşını hak etmesiyle birlikte personel gideri hangi aşamaya gelmiş olur?

A) Ödeme (ita) emrine bağlama
B) Tahakkuk (gerçekleşme)
C) İta
D) Taahhüt
E) Tediye

164. Devlet adına taahhüt ve tahakkuk etmiş bir borcun hak sahibine ödenmesi için tahakkuk belgesine dayanılarak saymana verilmiş olan yazılı ödeme emrine ne ad verilir?

A) Tahakkuk (gerçekleşme)
B) Taahhüt
C) Ödeme (ita, verile) emrine bağlama
D) Yüklenmeye girişme (taahhüt)
E) Tahsil

165. Harcama yetkilisinin ödeme emri belgesini imzalaması ile birlikte kamu gideri hangi aşamaya gelmiş olur?

A) Ödeme (ita) emrine bağlama
B) Tahakkuk (gerçekleşme)
C) İta
D) Taahhüt
E) Tediye

166. Saymanların (muhasebe yetkililerinin) verile emrini aldıktan sonra hak sahibinin müracaatı üzerine ödemeyi yapmasına ne ad verilir?

A) Ödeme (ita) emrine bağlama
B) Tahakkuk (gerçekleşme)
C) İta
D) Taahhüt
E) Tediye (ödeme)

167. Bütçe hesaplarının kapatılmasında mali yıl esasının uygulanmadığı, bütçe hesaplarının ancak ödenek sıfırlandığı zaman kapandığı usul hangi usuldür?

A) Jestiyon (yönetim dönemi) usulü
B) Emanet usulü
C) Egzersiz (hesap dönemi) usulü
D) Müşterek emanet usulü
E) Otomatik tahsis usulü

168. Bütçe hesaplarının kapatılmasında mali yıl esasının uygulandığı, bütçe hesaplarının mali yılbaşında açılıp, mali yıl sonunda kapandığı, bütçe hesaplarının gelecek yıla devretmediği usul hangi usuldür?

A) Jestiyon (yönetim dönemi) usulü
B) Emanet usulü
C) Egzersiz (hesap dönemi) usulü
D) Müşterek emanet usulü
E) Otomatik tahsis usulü

169. Türkiye'de bütçe hesaplarının kapatılmasında hangi usul uygulanır?

A) Otomatik tahsis usulü
B) Emanet usulü
C) Egzersiz (hesap dönemi) usulü
D) Müşterek emanet usulü
E) Jestiyon (yönetim dönemi) usulü

170. Bütçe emanetleri hesabı ile mahsup hesapları hangi bütçe kapatma usulüne aykırıdır?

A) Otomatik tahsis usulü
B) Emanet usulü
C) Jestiyon (yönetim dönemi) usulü
D) Müşterek emanet usulü
E) Egzersiz (hesap dönemi) usulü

171. Bütçe hesaplarının kapatılma usullerinden yönetim dönemi usulünün diğer adı nedir?

A) Jestiyon usulü
B) Emanet usulü
C) Egzersiz usulü
D) Müşterek emanet usulü
E) Otomatik tahsis usulü

172. Bütçe hesaplarının kapatılma usullerinden hesap dönemi usulünün diğer adı nedir?

A) Jestiyon usulü
B) Emanet usulü
C) Egzersiz usulü
D) Müşterek emanet usulü
E) Otomatik tahsis usulü

173. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de bütçe dönemini kapatan ana bütçe hesaplarından biri değildir?

A) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesabı
B) Bakanların gider kesin hesabı
C) Gelir kesin hesabı
D) Hazine genel hesabı
E) Bütçe emanetleri hesabı

174. Her mali yılın sonunda, her saymanın kapatarak Sayıştay'a gönderdiği hesap hangisidir?

A) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesabı
B) Bakanların gider kesin hesabı
C) Gelir kesin hesabı
D) Hazine genel hesabı
E) Bütçe emanetleri hesabı

175. Her mali yılın sonunda Bakanların kendi bakanlığına ait bütçe hesaplarını birleştirerek ve mali hizmetler birimi eli ile hazırlayarak Sayıştay'a gönderdiği hesap hangisidir?

A) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesabı
B) Bakanların gider kesin hesabı
C) Gelir kesin hesabı
D) Hazine genel hesabı
E) Bütçe emanetleri hesabı

176. Her mali yılın sonunda Maliye Bakanlığı Gelir Politikaları Genel Müdürlüğünün hazırlayıp Sayıştay'a gönderdiği hesap hangisidir?

A) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesabı
B) Bakanların gider kesin hesabı
C) Gelir kesin hesabı
D) Hazine genel hesabı
E) Bütçe emanetleri hesabı

177. Her mali yılın sonunda Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak Sayıştay'a gönderilen ve devletin gelir ve giderlerinin kesin sonuçlarını gösteren hesap hangisidir?

A) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesabı
B) Bakanların gider kesin hesabı
C) Gelir kesin hesabı
D) Hazine genel hesabı
E) Bütçe emanetleri hesabı

178. Bütçenin yıllık ilkesine ve jestiyon usulüne aykırı olan hesap aşağıdakilerden hangisidir?

A) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesabı
B) Bakanların gider kesin hesabı
C) Gelir kesin hesabı
D) Hazine genel hesabı
E) Bütçe emanetleri hesabı

179. Bütçenin yıllık ilkesine ve aleniyet ilkesine aykırı olan usul aşağıdakilerden hangisidir?

A) Jestiyon usulü
B) Emanet usulü
C) Egzersiz usulü
D) Yönetim dönemi usulü
E) Otomatik tahsis usulü

180. Bütçenin yıllık ilkesine ve aleniyet ilkesine uygun olan usul aşağıdakilerden hangisidir?

A) Jestiyon usulü
B) Emanet usulü
C) Egzersiz usulü
D) Hesap dönemi usulü
E) Otomatik tahsis usulü

181. Kesin hesap kanun tasarısının oluşturulmasında kullanılan hesap aşağıdakilerden hangisidir?

A) Saymanların jestiyon (yönetim dönemi) hesabı
B) Bakanların gider kesin hesabı
C) Gelir kesin hesabı
D) Hazine genel hesabı
E) Bütçe emanetleri hesabı

182. Aşağıdakilerden hangisi bütçe denetim türlerinden biri değildir?

A) Yasama ve yürütme denetimi
B) İç denetim
C) Yargı denetimi
D) Dış denetim
E) Öz denetim

183. Bütçenin yasama denetimini kim yapar?

A) Sayıştay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Danıştay
E) İç denetçiler

184. Bütçenin yargı (hukuki) denetimini kim yapar?

A) Sayıştay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Danıştay
E) İç denetçiler

185. Bütçenin yürütme (idari) denetimini kim yapar?

A) Yargıtay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Danıştay
E) İç denetçiler

186. Bütçenin harcama sonrası dış denetimini kim yapar?

A) Yargıtay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Sayıştay
E) İç denetçiler

187. Sayıştay'ın denetimini kim yapar?

A) Yargıtay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Danıştay
E) İç denetçiler

188. Bütçenin iç denetimini kim yapar?

A) Yargıtay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Danıştay
E) İç denetçiler

189. TBMM'nin merkezi yönetim bütçe kanun tasarısını yasalaştırması ne anlama gelir?

A) Önceden izin
B) İbra
C) Taahhüt
D) Tahakkuk
E) Tarh

190. TBMM'nin kesin hesap kanun tasarısını yasalaştırması ne anlama gelir?

A) Önceden izin
B) İbra
C) Taahhüt
D) Tahakkuk
E) Tarh

191. Aşağıdakilerden hangisi bütçenin gider denetimi kapsamına girmez?

A) Taahhüt
B) Tahakkuk
C) Ödeme (tediye)
D) Ödeme (ita, verile) emrine bağlama
E) Tarh

192. Aşağıdakilerden hangisi Sayıştay'ın bütçe denetimiyle ilgili idari görevleri kapsamına girmez?

A) Uygunluk bildirimi
B) Görüş Bildirme
C) Yönetsel nitelikteki kararların birleştirilmesi
D) Hukuki denetim
E) Verimlilik ve etkinlik denetimi

193. Aşağıdaki idarelerden hangilerinin bütçelerinin denetimi Sayıştay denetimi kapsamına girmez?

A) Merkezi idare
B) Mahalli idareler
C) Sosyal güvenlik kurumları
D) Bakanlıklar
E) KİT'ler

194. Aşağıdaki bütçelerden hangisinin denetimi Sayıştay denetimi kapsamına girmez?

A) Merkezi yönetim bütçesi
B) Mahalli idareler bütçesi
C) Sosyal güvenlik kurumları bütçesi
D) KİT bütçeleri
E) Genel yönetim bütçesi

195. Sayıştay genel yönetim bütçesinin yargı denetimini kimin adına yapar?

A) Yargıtay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Millet
E) Kendisi

196. Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren kaç gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler?

A) 5 gün
B) 10 gün
C) 15 gün
D) 30 gün
E) 60 gün

197. 1982 Anayasasına göre vergi, benzeri malî yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda kimin kararları esas alınır?

A) Yargıtay
B) Sayıştay
C) TBMM
D) Danıştay
E) İkisinin kararı da dikkate alınır

198. 1982 Anayasasına göre mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması kim tarafından yapılır?

A) Yargıtay
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) Sayıştay
E) İç denetçiler

199. Sayıştay'ın hesap denetimi sonucunda hesaplarında hiçbir kanuni eksiklik bulunmayan saymanlar hakkında hangi karar verilir?

A) Zimmet
B) Tazmin
C) Tahkim
D) Beraat
E) İptal

200. Sayıştay'ın hesap denetimi sonucunda hesaplarında açık bulunan saymanlar hakkında öncelikle hangi karar verilir?

A) Zimmet
B) Tazmin
C) Tahkim
D) Beraat
E) İptal

201. Sayıştay'ın hesap denetimi sonucunda hesaplarında açık bulunan ve verilen süre içinde bu açığı kapatamayan saymanlar hakkında hangi karar verilir?

A) Zimmet
B) Tazmin
C) Tahkim
D) Beraat
E) İptal

202. Sayıştay'ın kesin kararlarıyla ilgili olarak nihai karar mercii kimdir?

A) Yargıtay
B) Anayasa Mahkemesi
C) TBMM
D) Danıştay
E) Sayıştay Temyiz Kurulu

203. 1982 Anayasasının 161. maddesi hangi bütçe ilkelerini benimsemiştir?

A) Yıllık, yasallık, sınırlı yetki
B) Aleniyet, doğruluk
C) Genellik, birlik, safilik
D) Denklik, birlik, genellik
E) Genellik, doğruluk, aleniyet

204. 1982 Anayasasının 161. maddesinin "Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz." hükmü hangi bütçe ilkesini ifade etmektedir?

A) Yasallık,
B) Sınırlı yetki
C) Genellik
D) Denklik
E) Aleniyet

205. 1982 Anayasasına göre Bakanlar Kurulu, merkezi yönetim bütçe tasarısı ile millî bütçe tahmin raporunu, malî yıl başından en az kaç gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar?

A) 50
B) 75
C) 30
D) 100
E) 55

206. 1982 Anayasasına göre Bakanlar Kurulu, merkezi yönetim bütçe tasarısı ile millî bütçe tahmin raporunu, her yıl hangi tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar?

A) 17 Ekim
B) 17 Kasım
C) 27 Aralık
D) 15 Eylül
E) 5 Ağustos

207. 1982 Anayasasına göre her yıl 17 Ekim tarihine kadar Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayına sunulan bütçe hangisidir?

A) Genel yönetim bütçesi
B) Merkezi yönetim bütçesi
C) Mahalli idareler bütçesi
D) Kamu bütçesi
E) KİT bütçesi

208. 1982 Anayasasına göre merkezi yönetim bütçe tasarısı TBMM'deki hangi komisyona sevk edilir?

A) Adalet komisyonu
B) Seçim komisyonu
C) Bayındırlık komisyonu
D) Bütçe komisyonu
E) İnsan hakları komisyonu

209. 1982 Anayasasına göre Bütçe Komisyonunun kaç üyesi vardır?

A) 50
B) 60
C) 40
D) 100
E) 80

210. 1982Anayasasına göre Bütçe Komisyonunda iktidar grubuna veya gruplarına en az kaç üye verilmelidir?

A) 50
B) 60
C) 40
D) 100
E) 25

211. 1982 Anayasasına göre Bütçe Komisyonundaki bütçe görüşmeleri kaç gün sürer?

A) 50
B) 60
C) 40
D) 55
E) 20

212. 1982 Anayasasına göre Bütçe Komisyonundaki görüşmeler tamamlandıktan sonra bütçe Genel Kurulda kaç gün süreyle görüşülür?

A) 10
B) 60
C) 40
D) 55
E) 20

213. 1982 Anayasasına göre TBMM Genel Kurulu bütçeyi ne zamana kadar karara bağlar?

A) Malî yıl başına kadar
B) Mali yıl sonuna kadar
C) 27 Aralık
D) 15 Eylül
E) 5 Ağustos

214. Merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması nerede düzenlenmiştir?

A) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
B) Anayasa
C) Vergi Usul Kanunu
D) AATUHK
E) Kamu İhale Kanunu

215. Merkezi yönetim bütçesinin görüşülmesi nerede düzenlenmiştir?

A) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
B) Anayasa
C) Vergi Usul Kanunu
D) AATUHK
E) Kamu İhale Kanunu

216. 1982 Anayasasına göre TBMM'deki bütçe görüşmeleri ne zaman başlar ?

A) 17 Ekim
B) 17 Kasım
C) 27 Aralık
D) 15 Eylül
E) 5 Ağustos

217. 1982 Anayasasına göre TBMM'deki bütçe görüşmeleri kaç gün sürer?

A) 50
B) 60
C) 40
D) 75
E) 20

218. 1982 Anayasasına göre Bütçe Komisyonundaki bütçe görüşmeleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bütçenin Komisyona sunumunu Maliye Bakanı yapar
B) Tasarıda her türlü değişiklik yapılabilir
C) Gider artırıcı, gelir azaltıcı öneri verilemez
D) Sadece üyeler oy kullanır
E) Görüşmeler 55 gün sürer

219. 1982 Anayasasına göre TBMM Genel Kurulundaki bütçe görüşmeleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Bölümler ve değişiklik önergeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.
B) Milletvekilleri kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini, her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar.
C) Gider artırıcı, gelir azaltıcı öneri verilemez
D) Görüşmeler 20 gün sürer
E) Gelir artırıcı, gider azaltıcı teklif verilemez

220. 1982 Anayasasına göre merkezi yönetim bütçesiyle verilen ödeneği, yani harcanabilecek miktarın sınırını kim artırabilir?

A) Yargıtay
B) Anayasa Mahkemesi
C) TBMM
D) Danıştay
E) Bakanlar Kurulu

221. 1982 Anayasasına göre merkezi yönetim bütçesinde değişiklik yapma yetkisi kime aittir?

A) TBMM
B) Maliye Bakanlığı
C) Yargıtay
D) Danıştay
E) Bakanlar Kurulu

222. 1982 Anayasasına göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Harcanabilecek miktar sınırının Bakanlar Kurulu kararıyla aşılabileceğine dair bütçelere hüküm konulamaz.
B) Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname ile bütçede değişiklik yapmak yetkisi verilemez.
C) Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarılarında belirtilen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.
D) Carî ve ileriki yıl bütçelerine malî yük getirecek nitelikteki kanun tasarı ve tekliflerinde, belirtilen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.
E) Bütçe hakkı Bakanlar Kuruluna aittir

223. 1982 Anayasasına göre Kesinhesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak, en geç kaç ay sonra, Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur?

A) 5
B) 7
C) 3
D) 10
E) 6

224. 1982 Anayasasına göre Kesinhesap kanunu tasarıları, 5018. sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre, her yıl ne zamana kadar Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur?

A) Haziran sonu
B) Temmuz sonu
C) Ağustos sonu
D) 17 Eylül
E) 17 Ekim

225. 1982 Anayasasına göre genel uygunluk bildirimini TBMM'ye kim sunar?

A) Yargıtay
B) Anayasa Mahkemesi
C) TBMM
D) Sayıştay
E) Danıştay

226. 1982 Anayasasına göre Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç kaç gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar?

A) 50
B) 75
C) 30
D) 10
E) 60

227. 1982 Anayasasına göre Kesinhesap kanunu tasarısıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla birlikte Bütçe Komisyonu gündemine alınır.
B) Bütçe Komisyonu, bütçe kanunu tasarısıyla kesinhesap kanunu tasarısını Genel Kurula birlikte sunar
C) Genel Kurul, kesinhesap kanunu tasarısını, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla beraber görüşerek karara bağlar.
D) Kesinhesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılamamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.
E) Kesin Hesap Kanun Tasarısı Maliye Bakanlığı tarafından TBMM'ye sunulur.

228. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun Birinci Maddesi hangi başlığı taşır?

A) Gider
B) Denge
C) Gelir ve Finansman
D) Adalet
E) Birlik

229. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun İkinci Maddesi hangi başlığı taşır?

A) Gider
B) Denge
C) Gelir ve Finansman
D) Açık
E) Fazla

230. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun Üçüncü Maddesi hangi başlığı taşır?

A) Gider
B) Denge
C) Gelir ve Finansman
D) Fazla
E) Açık

231. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa bağlı I sayılı cetvelde hangi idareler gösterilir?

A) Genel bütçeli idareler
B) Düzenleyici denetleyici kurumlar
C) Mahalli idareler
D) Sosyal güvenlik kurumları
E) KİT'ler

232. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa bağlı II sayılı cetvelde hangi idareler gösterilir?

A) Genel bütçeli idareler
B) Düzenleyici denetleyici kurumlar
C) Mahalli idareler
D) Sosyal güvenlik kurumları
E) Özel bütçeli idareler

233. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa bağlı III sayılı cetvelde hangi idareler gösterilir?

A) Genel bütçeli idareler
B) Düzenleyici denetleyici kurumlar
C) Mahalli idareler
D) Sosyal güvenlik kurumları
E) KİT'ler

234. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa bağlı IV sayılı cetvelde hangi idareler gösterilir?

A) Genel bütçeli idareler
B) Düzenleyici denetleyici kurumlar
C) Mahalli idareler
D) Sosyal güvenlik kurumları
E) KİT'ler

235. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre ödenekler toplamı ile tahmini gelirler toplamı arasındaki fark ne ile karşılanır?

A) Vergi
B) Net borçlanma
C) Harç
D) Resim
E) Parafiskal gelir

236. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre gider cetvelinin bölümleri, analitik bütçe sınıflandırmasına uygun olarak neye göre düzenlenir?

A) Kurumlar
B) Fonksiyonlar
C) Ödenekler
D) Gelirler
E) Giderler

237. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre fonksiyonlar en fazla kaç düzeyde alt fonksiyonlara ayrılır?

A) 1.
B) 2.
C) 3.
D) 4.
E) 5.

238. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre "Fasıl ve bölüm" deyimleri, fonksiyonel sınıflandırmanın kaçıncı düzeyini gösterir?

A) 1.
B) 2.
C) 3.
D) 4.
E) 5.

239. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre "Kesim" deyimi, fonksiyonel sınıflandırmanın kaçıncı düzeyini gösterir?

A) 1.
B) 2.
C) 3.
D) 4.
E) 5.

240. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre "Madde" deyimi, fonksiyonel sınıflandırmanın kaçıncı düzeyini gösterir?

A) 1.
B) 2.
C) 3.
D) 4.
E) 5.

241. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre "Tertip" deyimi, kurumsal, fonksiyonel ve finansman tipi kodların hangi düzeylerini gösterir?

A) 1.
B) 2.
C) 3.
D) 4.
E) Bütün düzeylerini

242. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre tahakkuk ettirilecek giderler Devlet muhasebesi kayıtlarında ekonomik sınıflandırmanın kaçıncı düzeyini de kapsayacak şekilde gösterilir?

A) 1.
B) 2.
C) 3.
D) 4.
E) 5.

243. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na göre kesin hesap kanunu tasarısı kaçıncı düzeyde hazırlanır?

A) 1.
B) 2.
C) 3.
D) 4.
E) 5.

244. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa ekli cetvellerden hangisi gider cetvelidir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) E Cetveli
E) F Cetveli

245. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa ekli cetvellerden hangisi gelir cetvelidir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) E Cetveli
E) F Cetveli

246. Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangisi Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa ekli B Cetvelinde gösterilmez?

A) Vergi
B) Resim
C) Harç
D) Şerefiye
E) Parafiskal (vergi benzeri) gelir

247. Aşağıdaki kamu gelirlerinden hangisi Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa ekli B Cetvelinde gösterilmez?

A) Vergi
B) Resim
C) Harç
D) Şerefiye
E) Borçlanma

248. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 1. inci maddesi ile verilen ödeneklerin dağılımı, bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) E Cetveli
E) F Cetveli

249. Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından ilgili mevzuata göre tahsiline devam olunacak gelirler bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) E Cetveli
E) F Cetveli

250. Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelirlerine dayanak teşkil eden temel hükümler bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) E Cetveli
E) F Cetveli

251. Bazı ödeneklerin kullanımına ve harcamalara ilişkin esaslar bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) E Cetveli
E) F Cetveli

252. 5018 sayılı Kanuna ekli (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan idare ve kurumların nakit imkanları ile bu imkanlardan harcanması öngörülen tutarlar bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) A Cetveli
B) B Cetveli
C) C Cetveli
D) E Cetveli
E) F Cetveli

253. Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca verilecek gündelik ve tazminat tutarları bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) H Cetveli
B) İ Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) O Cetveli

254. Çeşitli kanunlara göre bütçe kanununda gösterilmesi gereken parasal sınırlar bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) H Cetveli
B) İ Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) O Cetveli

255. Ek ders, konferans ve fazla çalışma ücretleri ile diğer ücret ödemelerinin tutarları bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) H Cetveli
B) İ Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) O Cetveli

256. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilen okul pansiyonları öğrencilerinden alınacak pansiyon ücretleri bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) H Cetveli
B) İ Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) O Cetveli

257. Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu uyarınca milli müdafaa mükellefiyeti yoluyla alınacak hayvanların alım değerleri bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) H Cetveli
B) İ Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) O Cetveli

258. Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu uyarınca milli müdafaa mükellefiyeti yoluyla alınacak motorlu taşıtların ortalama alım değerleri ile günlük kira bedelleri bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) H Cetveli
B) İ Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) P Cetveli

259. (I) ve (II) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin yıl içinde edinebilecekleri taşıtların cinsi, adedi, hangi hizmetlerde kullanılacağı ile Taşıt Kanununa tabi kurumların yıl içinde satın alacakları taşıtların azami satın alma bedelleri bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) T Cetveli
B) V Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) P Cetveli

260. Kanunlar ve kararnamelerle bağlanmış vatani hizmet aylıkları bütçeye ekli cetvellerden hangisinde gösterilir?

A) T Cetveli
B) V Cetveli
C) K Cetveli
D) M Cetveli
E) P Cetveli

261. 2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa göre aşağıdaki ödeneklerden hangisi gerektiğinde kullanılabilecek ödeneklerden biri değildir?

A) Personel Giderlerini Karşılama Ödeneği
B) Yedek Ödenek
C) Yatırımları Hızlandırma Ödeneği
D) Doğal Afet Giderlerini Karşılama Ödeneği
E) Örtülü ödenek

262. 2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa göre garantili imkan ve dış borcun ikrazı limiti kaç milyar ABD Dolarıdır?

A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
E) 5

263. 2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa göre muhasebe kayıtlarında bulunan Devlet alacaklarından tutarı kaç Türk Lirasına kadar olanların tahsili için yapılacak takibat giderlerinin asıl alacak tutarından fazla olacağının anlaşılması halinde, bu tutarların muhasebe kayıtlarından çıkarılmasına genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde Maliye Bakanı, diğer kamu idarelerinde üst yöneticiler yetkilidir?

A) 10
B) 15
C) 30
D) 40
E) 50

264. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun TBMM ile ilgili hükümlerini kim yürütür?

A) TBMM Başkanı
B) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri
C) Sayıştay Birinci Başkanı
D) İlgili bakanlar ve Maliye Bakanı
E) Kendi kurulları

265. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun Cumhurbaşkanlığı ile ilgili hükümlerini kim yürütür?

A) TBMM Başkanı
B) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri
C) Sayıştay Birinci Başkanı
D) İlgili bakanlar ve Maliye Bakanı
E) Kendi kurulları ve/veya kurum başkanları

266. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun Sayıştay Başkanlığı ile ilgili hükümlerini kim yürütür?

A) TBMM Başkanı
B) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri
C) Sayıştay Birinci Başkanı
D) İlgili bakanlar ve Maliye Bakanı
E) Kendi kurulları ve/veya kurum başkanları

267. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile ilgili hükümlerini kim yürütür?

A) TBMM Başkanı
B) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri
C) Sayıştay Birinci Başkanı
D) İlgili bakanlar ve Maliye Bakanı
E) Kendi kurulları ve/veya kurum başkanları

268. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun özel bütçeli idarelere ilişkin hükümlerini kim yürütür?

A) TBMM Başkanı
B) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri
C) Sayıştay Birinci Başkanı
D) İlgili bakanlar ve Maliye Bakanı
E) Kendi kurulları ve/veya kurum başkanları

269. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre merkezi yönetim bütçesi kim tarafından hazırlanır?

A) TBMM
B) Maliye Bakanlığı
C) Yargıtay
D) Danıştay
E) Bakanlar Kurulu

270. 1982 Anayasasına göre merkezi yönetim bütçesi kim tarafından TBMM'ye sunulur?

A) TBMM
B) Maliye Bakanlığı
C) Yargıtay
D) Danıştay
E) Bakanlar Kurulu

271. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre kesin hesap kanun tasarısını kim hazırlar?

A) TBMM
B) Maliye Bakanlığı
C) Yargıtay
D) Danıştay
E) Bakanlar Kurulu

272. 1982 Anayasasına göre kesin hesap kanun tasarısı kim tarafından TBMM'ye sunulur?

A) TBMM
B) Maliye Bakanlığı
C) Yargıtay
D) Danıştay
E) Bakanlar Kurulu

yanıtlar

1. B	29. D	57. C	85. E	113. C	141. B	169. E	197. D	225. D	253. A
2. D	30. D	58. C	86. C	114. E	142. A	170. C	198. D	226. B	254. B
3. E	31. E	59. E	87. B	115. B	143. C	171. A	199. D	227. E	255. C
4. D	32. C	60. B	88. C	116. E	144. B	172. C	200. A	228. A	256. D
5. C	33. B	61. D	89. A	117. A	145. E	173. E	201. B	229. C	257. E
6. A	34. E	62. B	90. A	118. C	146. B	174. A	202. E	230. B	258. E
7. A	35. B	63. E	91. E	119. D	147. C	175. B	203. A	231. A	259. A
8. E	36. D	64. B	92. B	120. B	148. B	176. C	204. B	232. E	260. B
9. D	37. A	65. A	93. E	121. A	149. A	177. D	205. B	233. B	261. E
10. C	38. E	66. C	94. D	122. D	150. E	178. E	206. A	234. D	262. D
11. B	39. B	67. B	95. B	123. B	151. B	179. C	207. B	235. B	263. B
12. D	40. D	68. E	96. C	124. A	152. D	180. A	208. D	236. B	264. A
13. A	41. B	69. E	97. A	125. C	153. B	181. D	209. C	237. D	265. B
14. D	42. A	70. C	98. D	126. A	154. B	182. E	210. E	238. A	266. C
15. B	43. A	71. E	99. B	127. B	155. A	183. C	211. D	239. B	267. D
16. C	44. D	72. D	100. B	128. C	156. B	184. A	212. E	240. C	268. E
17. A	45. B	73. E	101. E	129. A	157. C	185. B	213. A	241. E	269. B
18. C	46. B	74. C	102. A	130. D	158. D	186. D	214. A	242. D	270. E
19. E	47. D	75. B	103. B	131. B	159. A	187. C	215. B	243. B	271. B
20. B	48. B	76. D	104. D	132. D	160. A	188. E	216. A	244. A	272. E
21. C	49. A	77. A	105. C	133. B	161. D	189. A	217. D	245. B	
22. C	50. E	78. C	106. A	134. ?	162. C	190. B	218. C	246. E	
23. C	51. C	79. B	107. B	135. C	163. B	191. E	219. E	247. E	
24. E	52. E	80. D	108. E	136. B	164. C	192. D	220. C	248. A	
25. B	53. A	81. A	109. C	137. A	165. A	193. E	221. A	249. B	
26. A	54. C	82. B	110. B	138. E	166. E	194. D	222. E	250. C	
27. C	55. A	83. D	111. C	139. A	167. C	195. C	223. B	251. D	
28. A	56. D	84. D	112. E	140. ?	168. A	196. C	224. A	252. E	

deneme soruları

5018 SAYILI KAMU MALİ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU

1. Aşağıdakilerden hangisi 5018 sayılı KMYKK'nun amaçlarından biri değildir?

A) Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını sağlamak
B) Hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak
C) Kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini düzenlemek
D) Kamu bütçelerinin hazırlanıp uygulanmasını, malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini ve malî kontrolü düzenlemek
E) Kamu çalışanlarının özlük haklarını düzenlemek

2. Aşağıdaki kamu idarelerinden hangisi 5018 sayılı KMYKK'nun kapsamına dahil değildir?

A) Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri
B) Avrupa Birliği Fonları
C) Mahalli idareler
D) Sosyal Güvenlik Kurumları
E) KİT'ler

3. Aşağıdakilerden hangisi genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden biri değildir?

A) Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri,
B) Sosyal güvenlik kurumları
C) Mahallî idareler
D) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar
E) Fonlar

4. Aşağıdakilerden hangisi merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden biri değildir?

A) Genel bütçe içindeki kamu idareleri (I Sayılı Cetvel)
B) Özel bütçe içindeki kamu idareleri (II Sayılı Cetvel)
C) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar (III Sayılı Cetvel)
D) Sosyal Güvenlik kurumları (IV Sayılı Cetvel)
E) Başbakanlık

5. Aşağıdaki idarelerden hangisi düzenleyici ve denetleyici kurumları gösteren (III) sayılı cetvele dahil değildir?

A) TMSF
B) SPK
C) BDDK
D) KİK
E) Rekabet Kurumu

6. Aşağıdaki idarelerden hangisi sosyal güvenlik kurumlarını gösteren (IV) sayılı cetvelde gözükür?

A) Bağ-Kur
B) Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
C) SSK
D) Bireysel Emeklilik Fonları
E) Emekli Sandığı

7. Aşağıdaki idarelerden hangisi mahalli idareler kapsamında değildir?

A) İl özel idareleri
B) Belediyeler
C) Belediyelere bağlı birlikler
D) İl Özel idarelerine bağlı idareler
E) Bakanlıklar

8. Aşağıdaki özelliklerden hangisi bütçenin özelliklerinden biri değildir?

A) Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminlerini gösteren bir belgedir
B) Bütçe yürütme organına sınırlı yetki tanır
C) Bütçenin hukuki statüsü yasadır
D) Bütçe kanununu Cumhurbaşkanı TBMM'ye iade edemez
E) Bütçe hükümetin tasarrufundadır

9. Aşağıdaki değerlerden hangisi kamu kaynakları kapsamına girmez?

A) Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dahil kamuya ait gelirler
B) Kamuya ait taşınır ve taşınmazlar
C) Kamuya ait hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar
D) Kamuya ait her türlü giderler
E) Kamuya ait her türlü değerler

10. Aşağıdaki unsurlardan hangisi kamu gideri değildir?

A) Kanunlarına dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri
B) Sosyal güvenlik katkı payları
C) İç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar
D) Ekonomik, malî ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler
E) Borçlanma

11. Aşağıdaki kalemlerden hangisi kamu geliri sayılmaz?

A) Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler
B) Faiz, zam ve ceza gelirleri, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler
C) Sosyal güvenlik katkı payları
D) Taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler,
E) Sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar

12. Özel gelirler kamu idarelerinin kamu görevi ve hizmeti dışında ilgili kanunlarında belirtilen faaliyetlerinden ve fiyatlandırılabilir nitelikteki mal ve hizmet teslimlerinden sağlanan gelirlerdir. Özel gelirler hangi bütçe kapsamındaki kuruluşlarca elde edilir ve hangi bütçede gösterilir?

A) Genel bütçe
B) Özel bütçe
C) Merkezi yönetim bütçesi
D) Sosyal güvenlik kurumları bütçesi
E) Mahalli idareler bütçesi

13. Harcama birimi deyince aşağıdaki birimlerden hangisi anlaşılmalıdır?

A) Saymanlık birimi
B) Kamu idaresi bütçesinde ödenek tahsis edilen ve harcama yetkisi bulunan birimi
C) Muhasebe birimi
D) Satış birimi
E) İhale birimi

14. Kamu malî yönetimi deyince aşağıdakilerden hangisi anlaşılmaz?

A) Kamu kaynaklarının tanımlanmış standartlara uygunluğunu sağlayan yasal süreçler
B) Kamu kaynaklarının etkili kullanılmasını sağlayacak yönetsel sistem
C) Kamu kaynaklarının ekonomik kullanılmasını sağlayacak yönetsel sistem
D) Kamu kaynaklarının verimli kullanılmasını sağlayacak yönetsel süreçler
E) Kamu kaynaklarının özel kesimce kullanılmasını sağlayan yasal sistem

15. Malî kontrol deyince aşağıdakilerden hangisi anlaşılmamalıdır?

A) Kamu kaynaklarının belirlenmiş amaçlar doğrultusunda kullanılmasını sağlayan kontrol sistemi
B) Kamu kaynaklarının elde edildiği süreçler
C) Kamu kaynaklarının mevzuatla belirlenen kurallara uygun şekilde kullanılmasını sağlayan kurumsal yapı
D) Kamu kaynaklarının etkili kullanılmasını sağlayan yöntemler
E) Kamu kaynaklarının ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak için oluşturulan kontrol sistemi

16. Aşağıdakilerden hangisi Stratejik planın özelliklerinden biri değildir?

A) Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını yansıtır
B) Kamu idarelerinin temel ilke ve politikalarını yansıtır
C) Kamu idarelerinin hedef ve önceliklerini yansıtır
D) Yıllık olarak hazırlanır
E) Kamu idarelerinin performans ölçütlerini yansıtır

17. Türkiye'de uygulanan mali yılla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Malî yıl takvim yılıdır
B) Mali yıl bütçe yılıdır
C) Mali yıl 1 Ocak ta başlar
D) Mali yıl 31 Aralık ta biter
E) Mali yıl 3 takvim yılıdır

18. Kamu maliyesi tanımıyla ilgili olarak aşağıdaki şıklardan hangisi yanlıştır?

A) Gelirlerin toplanmasıdır
B) Harcamaların yapılmasıdır
C) Kamu maliyesi, merkezden ve yerinden yönetim esaslarına göre yürütülmez
D) Açıkların finansmanıdır
E) Kamunun varlık ve borçları ile diğer yükümlülüklerinin yönetimidir

19. Aşağıdakilerden hangisi kamu maliyesinin temel ilkelerinden biri değildir?

A) Kamu malî yönetimi uyumlu bir bütün olarak oluşturulur ve yürütülür. Kamu malî yönetimi malî disiplini sağlar.
B) Kamu maliyesi, kamu görevlilerinin hesap verebilmelerini sağlayacak şekilde uygulanır.
C) Maliye politikası, makroekonomik ve sosyal hedefler ile uyumlu bir şekilde oluşturulur ve yürütülür.
D) Kamu malî yönetimi Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütülür.
E) Kamu maliyesi ilkelerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Başbakanlıkça belirlenir ve izlenir.

20. Hazine birliği ilkesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Genel Bütçeye dahil kamu idareleri özel vezne açabilirler
B) Merkezî yönetime dahil idarelerin gelir, gider, tahsilat ve ödemeleri hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür
C) Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin nakit planlaması hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür.
D) Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin borç yönetimi hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür.
E) (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin tüm gelirleri Hazine veznelerine girer, giderleri bu veznelerden ödenir.

21. Aşağıdakilerden hangisi Kamu Kaynağının Kullanılmasının Genel Esaslarından biri değildir?

A) Malî saydamlık
B) Hesap verme sorumluluğu
C) Stratejik planlama
D) Performans esaslı bütçeleme
E) Tutumluluk

22. Mali saydamlığın sağlanabilmesi için aşağıdaki şıklardan hangisi yanlıştır?

A) Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması gerekir
B) Hükümet politikaları, stratejik planlar ile bütçelerin kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması gerekir
C) Bütçenin resmi gazetede yayımlanması zorunluluğu yoktur
D) Sağlanan teşvik ve desteklemelerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması gerekir
E) Kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemine göre oluşturulması gerekir

23. Hesap verme sorumluluğu ile ilgili olarak aşağıdaki şıklardan hangisi yanlıştır?

A) Her türlü kamu kaynağının kullanılmasında görevli olanlar, yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır
B) Bakanlar, Başbakana ve Meclise karşı sorumludur
C) Bakanlar sadece Meclise karşı sorumludur
D) Müsteşarlar Bakana karşı sorumludur
E) Üst yöneticiler kamu kaynaklarının kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur

24. Stratejik planlama ile ilgili usul ve esasların belirlenmesine kim yetkilidir?

A) Maliye Bakanlığı
B) Başbakanlık
C) Hazine Müsteşarlığı
D) DPT
E) TBMM

25. Performans esaslı bütçelemeye ilişkin esasları kim belirler?

A) Maliye Bakanlığı
B) Başbakanlık
C) Hazine Müsteşarlığı
D) DPT
E) TBMM

26. Performans göstergeleri kim tarafından tespit edilir?

A) Maliye Bakanlığı
B) İlgili kamu idaresi
C) Hazine Müsteşarlığı
D) DPT
E) İlgili kamu idaresi, Maliye Bakanlığı ve DPT birlikte tespit eder

27. Bakanların ve Üst Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Mahalli idarelerin hesap verme sorumluluğu İçişleri Bakanına aittir.
B) Yükseköğretim Kurulu ve üniversitelerin hesap verme sorumluluğu Millî Eğitim Bakanına aittir
C) Bakanlar Başbakana ve Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı sorumludurlar.
D) Bütün bakanlıklarda üst yönetici Bakandır
E) Üst yöneticiler Bakana karşı, mahalli idarelerde ise Meclislerine karşı sorumludurlar.

28. 5018 sayılı KMYKK'na göre, aşağıdakilerden hangisi bütçe ilkelerinden biri değildir?

A) Bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasında, makroekonomik istikrarla birlikte sürdürülebilir kalkınma esastır.
B) Bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir.
C) Tüm gelir ve giderler safi olarak bütçelerde gösterilir.
D) Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesi esastır.
E) Bütçelerde gelir ve gider denkliğinin sağlanması esastır.

29. Gelir ve giderleri etkileyecek kanun tasarılarının getireceği mali yük en az kaç yıl için hesaplanır?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

30. Sosyal güvenliğe yönelik kanun tasarılarında en az kaç yıllık aktüeryal hesaplara yer verilir?

A) 5 yıllık
B) 10 yıllık
C) 15 yıllık
D) 20 yıllık
E) 25 yıllık

31. TBMM Genel Kurulu tarafından onaylanan bütçe hangi bütçedir?

A) Sosyal Güvenlik Kurumu bütçesi
B) KİT bütçesi
C) Merkezi yönetim bütçesi
D) Genel yönetim bütçesi
E) Mahalli idareler bütçesi

32. Aşağıdaki bütçelerden hangisi TBMM tarafından onaylanmaz?

A) Genel bütçe
B) Özel bütçe
C) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar bütçeleri
D) Merkezi yönetim bütçesi
E) Sosyal güvenlik kurumları bütçesi

33. Orta vadeli programla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanır
B) DPT tarafından hazırlanır, Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilir
C) Mayıs sonuna kadar Resmi Gazetede yayımlanır
D) Üç yıllık olarak hazırlanır
E) Merkezî yönetim bütçesinin hazırlanma sürecini başlatır

34. Orta vadeli mali planla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanır
B) Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır
C) Haziran ayının on beşine kadar Resmî Gazetede yayımlanır.
D) Üç yıllık olarak hazırlanır
E) Yıllık olarak hazırlanır

35. Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi kim tarafından hazırlanır, ne zaman Resmi Gazetede yayımlanır?

A) Maliye Bakanlığı hazırlar, Haziran sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
B) DPT hazırlar, Haziran sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
C) Maliye Bakanlığı hazırlar, Temmuz sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
D) Başbakanlık hazırlar, Haziran sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
E) Başbakanlık hazırlar, Temmuz sonunda Resmi Gazetede yayımlanır

36. Yatırım Genelgesi ve Yatırım Programı Hazırlama Rehberi kim tarafından hazırlanır, ne zaman R. G. de yayımlanır?

A) Maliye Bakanlığı hazırlar, Haziran sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
B) DPT hazırlar, Haziran sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
C) Maliye Bakanlığı hazırlar, Temmuz sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
D) Başbakanlık hazırlar, Haziran sonunda Resmi Gazetede yayımlanır
E) Başbakanlık hazırlar, Temmuz sonunda Resmi Gazetede yayımlanır

37. Genel ve özel bütçeye dahil idareler bütçe gelir ve gider tekliflerini ne zamana kadar maliye Bakanlığına gönderir?

A) Mayıs sonuna kadar
B) Haziran sonuna kadar
C) Temmuz sonuna kadar
D) Ağustos sonuna kadar
E) Eylül sonuna kadar

38. Kamu idareleri yatırım tekliflerini Temmuz sonuna kadar kime gönderirler?

A) Başbakanlık
B) Maliye Bakanlığı
C) TBMM
D) DPT
E) Hazine Müsteşarlığı

39. Genel bütçe gelir teklifi kim tarafından hazırlanır?

A) İlgili idareler
B) DPT
C) Hazine Müsteşarlığı
D) Başbakanlık
E) Maliye Bakanlığı

40. Kimler bütçelerini Eylül ayı sonuna kadar doğrudan TBMM'ye, bir örneğini de Maliye Bakanlığına gönderirler ?

A) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar
B) TBMM
C) Sayıştay
D) Cumhurbaşkanlığı
E) TBMM, Sayıştay ve Düzenleyici Denetleyici Kurumlar

41. Merkezî yönetim bütçe kanun tasarısı kim tarafından hazırlanır?

A) Maliye Bakanlığı
B) Başbakanlık
C) Bakanlar Kurulu
D) TBMM
E) Sayıştay

42. Makroekonomik göstergeler ve bütçe büyüklükleri en geç ne zaman Yüksek Planlama Kurulunda görüşülür?

A) Eylül ayının ilk haftası içinde
B) Ekim ayının ilk haftası içinde
C) Kasım ayının ilk haftası içinde
D) Aralık ayının ilk haftası içinde
E) Ağustos ayının ilk haftası içinde

43. Merkezî yönetim bütçe kanun tasarısı kim tarafından TBMM'ye sunulur?

A) Maliye Bakanlığı
B) Başbakanlık
C) Bakanlar Kurulu
D) TBMM
E) Sayıştay

44. Merkezî yönetim bütçe tasarısı ile millî bütçe tahmin raporu, malî yıl başından en az kaç gün önce TBMM'ye sunulur?

A) 25 gün önce
B) 50 gün önce
C) 60 gün önce
D) 75 gün önce
E) 100 gün önce

45. Her yıl 17 Ekim tarihinde TBMM'ye merkezi yönetim bütçe kanun tasarısı ile beraber hangi belge sunulmaz?

A) Orta vadeli malî plan
B) Yıllık ekonomik rapor
C) Vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli
D) Kamu borç yönetimi raporu, Mahallî idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının bütçe tahminleri
E) Orta vadeli program

46. Merkezî yönetim bütçe kanun tasarısı kaç günde TBMM'de görüşülür ve yasalaşır?

A) 75 gün
B) 55 gün
C) 20 gün
D) 30 gün
E) 40 gün

47. Merkezî yönetim bütçe kanun tasarısı TBMM bütçe komisyonunda kaç gün görüşülür?

A) 75 gün
B) 55 gün
C) 20 gün
D) 30 gün
E) 40 gün

48. Merkezî yönetim bütçe kanun tasarısı TBMM genel kurulunda kaç gün görüşülür ve yasalaşır?

A) 75 gün
B) 55 gün
C) 20 gün
D) 30 gün
E) 40 gün

49. Merkezî yönetim bütçe kanun tasarısı TBMM genel kurulunda görüşülürken hangisi yapılamaz?

A) Kanun tasarısının metni maddeler itibarıyla görüşülür
B) Gider ve gelir cetvelleri kamu idareleri itibarıyla görüşülür
C) Kanun tasarısı bölümler halinde oylanır
D) Gider artırıcı ve gelir azaltıcı teklifler yapılabilir
E) Gelir artırıcı ve gider azaltıcı teklifler yapılabilir

50. Merkezî yönetim bütçe kanunu ne zaman Resmî Gazetede yayımlanır?

A) Malî yıl başından önce
B) Mali yılbaşından sonra
C) Mali yılbaşında
D) Mali yılbaşından 15 gün önce
E) Mali yılbaşından 15 gün sonra

51. Kamu yatırım programı kim tarafından hazırlanır ve ne zaman Resmi Gazetede yayımlanır?

A) DPT tarafından hazırlanır ve 30 Ocak tarihine kadar Resmî Gazetede yayımlanır
B) DPT tarafından hazırlanır ve 15 Ocak tarihine kadar Resmî Gazetede yayımlanır
C) Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanır ve 15 Ocak tarihine kadar Resmî Gazetede yayımlanır
D) Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanır ve 30 Ocak tarihine kadar Resmî Gazetede yayımlanır
E) Sayıştay tarafından hazırlanır ve 15 Ocak tarihine kadar Resmî Gazetede yayımlanır

52. Geçici bütçe uygulamasıyla ilgili olarak aşağıdaki şıklardan hangisi yanlıştır?

A) Merkezî yönetim bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır.
B) Geçici bütçe ödenekleri, bir önceki yıl bütçe başlangıç ödeneklerinin belirli bir oranı esas alınarak belirlenir.
C) Geçici bütçe uygulaması altı ayı geçemez.
D) Cari yıl bütçesinin yürürlüğe girmesiyle geçici bütçe uygulaması sona erer
E) Hiçbir zaman geçici bütçe yapılamaz

53. Ek bütçe uygulamasıyla ilgili olarak aşağıdaki şıklardan hangisi yanlıştır?

A) Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde uygulanır
B) Öngörülmeyen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla uygulanır
C) Karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla uygulanır
D) Geçici bütçe ve ek bütçe ancak kanunla yapılabilir
E) Geçici bütçe ve ek bütçe Bakanlar Kurulu Kararıyla yapılabilir

54. Genel bütçe kapsamındaki idarelerin bütçe ödeneklerinin kullanılmasında hangi esas uygulanmaz?

A) İdareler ayrıntılı harcama programlarını hazırlar
B) Ayrıntılı harcama programları vize edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderilir
C) Bütçe ödenekleri, nakit planlaması dikkate alınarak kullanılır
D) Bütçe ödenekleri serbest bırakma oranlarına göre kullanılır
E) Bütçe ödenekleri vize edilmek üzere Sayıştaya gönderilir

55. Ayrıntılı harcama ve finansman programları ile ilgili usûl ve esaslar kim tarafından belirlenir?

A) Başbakanlık
B) DPT
C) Maliye Bakanlığı
D) Sayıştay
E) TBMM

56. Kamu idareleri bütçe ödeneklerini kullanırken hangi esas geçerli değildir?

A) Kamu idareleri, bütçelerinde yer alan ödeneklerin üzerinde harcama yapamaz.
B) Bütçeyle verilen ödenekler, tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içindeki giderlerin karşılanmasında kullanılır
C) Ait olduğu malî yılda ödenemeyen ve emanet hesabına alınamayan zamanaşımına uğramamış geçen yıllar borçları ile ilama bağlı borçlar, ilgili kamu idaresinin cari yıl bütçesinden ödenir.
D) Cari yılda kullanılmayan ödenekler yıl sonunda iptal edilir.
E) Cari yılda kullanılmayan ödenekler gelecek yıl bütçesine aktarılır

57. Merkezî yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmaları için hangi kural geçerli değildir?

A) Merkezî yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmaları kanunla yapılır
B) Yılı bütçe kanununda farklı bir oran belirlenmedikçe yüzde beşine kadar kendi bütçeleri içinde ödenek aktarması yapabilirler.
C) Bu şekilde yapılan aktarmalar, yedi gün içinde Maliye Bakanlığına bildirilir.
D) Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden, diğer tertiplere aktarma yapılamaz.
E) İdareler arası ödenek aktarması Maliye Bakanlığının vizesi ile yapılabilir

58. Merkez dışı birimlere nasıl ödenek gönderilir?

A) Vize belgesi düzenleyerek
B) Ödenek Gönderme Belgesi düzenleyerek
C) Maliye Bakanlığı aracılığı ile
D) Yedek ödenek ile
E) Örtülü ödenekle

59. Yedek ödenek uygulamasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Genel bütçe ödeneklerinin yüzde ikisine kadar Maliye Bakanlığı bütçesine yedek ödenek konulabilir
B) Ödenek yetersizliğini gidermek veya bütçelerde öngörülmeyen hizmetler için kullanılır
C) (I) sayılı ve (II) sayılı cetvelde yer alan idarelerin bütçelerine aktarılmak üzere uygulanır
D) Bu ödenekten aktarma yapmaya Başbakan yetkilidir.
E) Bu ödenekten aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

60. Örtülü ödenek uygulamasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Kapalı istihbarat ve kapalı savunma hizmetleri, Devletin millî güvenliği ve yüksek menfaatleri için kullanılır
B) Başbakanlık bütçesine konulur
C) Maliye Bakanlığı bütçesine konulur
D) İstihbarat hizmetlerini yürüten diğer kamu idarelerinin bütçelerine konulur
E) Örtülü ödenek toplamı, genel bütçe başlangıç ödenekleri toplamının binde beşini geçemez.

61. Kamu yatırım projeleri raporu, ilgili idare tarafından izleyen yılın Mart ayı sonuna kadar kimlere gönderilir?

A) Sayıştay Başkanlığına
B) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına
C) Maliye Bakanlığına
D) İlk ikisine gönderilir
E) Sayıştay, DPT ve Maliye Bakanlığına

62. Yüklenmeye girişilmesi ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girişilemez.
B) Yüklenme süresi malî yılla sınırlıdır.
C) İdareler ödeneği bulunmayan işler için de yüklenmeye girişebilir
D) Harcama yetkilileri, tahsis edilen ödenekler dahilinde yüklenmeye girebilirler.
E) Yüklenmeye girişilen tutara ait ödenekler saklı tutulur; başka iş yaptırılması için kullanılamaz.

63. Kamu idareleri hangi koşullarda ertesi yıla geçen yüklenmeye girişemez?

A) Niteliğinden dolayı malî yılla sınırlı tutulamayan ve sürekliliği bulunan iş ve hizmetler için;
B) Her iş itibarıyla, bütçelerinde öngörülen ödeneklerin yüzde ellisini geçmemek üzere
C) İzleyen yılın Haziran ayını geçmemek üzere
D) Yüklenme süresi 12. ayı aşmamak üzere,
E) Yüklenme süresi 24. ayı aşmamak üzere

64. Finansal kiralama işlemleri dışındaki işlemlerde gelecek yıllara yaygın yüklenmeler için maksimum süre kaç yıldır?

A) 1 yıl
B) 2 yıl
C) 3 yıl
D) 4 yıl
E) 5 yıl

65. Harcama yetkisi ve yetkilisiyle ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir
B) Komisyon kararıyla yapılan harcamalarda, harcama yetkisinden doğan sorumluluk komisyona ait olur
C) Harcama yetkisinin devredilmesi, yetkiyi devredenin idarî sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.
D) Bütçelerden harcama yapılabilmesi, harcama yetkilisinin harcama talimatı vermesiyle mümkündür.
E) Harcama yetkilisi her zaman üst yöneticidir

66. Hizmetin yapıldığı malî yılı izleyen kaçıncı yılın sonuna kadar talep edilmeyen emanet hesaplarındaki tutarlar bütçeye gelir kaydedilir?

A) 3.yıl
B) 4.yıl
C) 5.yıl
D) 6.yıl
E) 7.yıl

67. Sözleşmesinde belirtilmek ve yüklenme tutarının yüzde kaçını geçmemek üzere, yüklenicilere, teminat karşılığında bütçe dışı avans ödenebilir?

A) Yüzde 10
B) Yüzde 20
C) Yüzde 30
D) Yüzde 40
E) Yüzde 50

68. Mutemetler ön ödemelerden harcadığı tutara ilişkin kanıtlayıcı belgeleri avanslarda ve kredilerde , sırasıyla kaç ay içinde muhasebe yetkilisine vermek ve artan tutarı iade etmekle yükümlüdür?

A) 1 ve 3 ay
B) 1 ve 4 ay
C) 3 ve 6 ay
D) 6 ve 12 ay
E) 12 şer ay

69. Gelirlerin toplanmasında aşağıdaki ilkelerden hangisine uyulmaz?

A) Maliye Bakanlığı, gelir politikaları ve uygulamaları konusunda ilkelerini, amaçlarını, stratejilerini ve taahhütlerini her malî yıl başında kamuoyuna duyurur.
B) Mükellef ve sorumlulara vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerini kolayca yerine getirebilmeleri için gerekli hizmetler sağlanır.
C) Mükellef ve sorumluların vergiye uyumu teşvik edilir.
D) Hakların korunması ve yükümlülükler konusunda mükelleflerin bilgilendirilmesi için ilgili idareler tarafından gerekli önlemler alınır.
E) Gelirlerin toplanmasında sadece maksimum hasılat esası dikkate alınır

70. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler nasıl konulur, değiştirilir veya kaldırılır?

A) Kanunla
B) Bakanlar Kurulu Kararıyla
C) Yönetmelikle
D) Maliye Bakanlığı tarafından
E) Hükümet tarafından

71. Özel gelirler ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Malî yıl içinde kullanılabilecek özel ödenek miktarı, tahsil edilen özel gelir tutarını geçemez.
B) Tahsil edilen özel gelirlerin ödenek tutarını aşması halinde, ödenek eklenemez.
C) Tahsil edilen özel gelirlerin ödenek tutarını aşması halinde, ödenek eklenebilir
D) Fiyatlandırılabilir mal ve hizmetlerin tarifeleri ile uygulamaya yönelik usul ve esaslar, Maliye Bakanlığının görüşü alınarak ilgili kamu idarelerince belirlenir.
E) Özel gelirlerin ödenek kaydına, gelecek yıla devrine, iptaline ilişkin yetki ve işlemler merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilir.

72. Faaliyet raporları ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Üst yöneticiler ve harcama yetkililerince, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, her yıl faaliyet raporu hazırlanır.
B) Üst yöneticiler idare faaliyet raporunu düzenleyerek kamuoyuna açıklar.
C) Harcama yetkilileri birim faaliyet raporlarını hazırlar
D) Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve sosyal güvenlik kurumları, idare faaliyet raporlarının birer örneğini Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderir.
E) Mahallî idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

73. Kesin hesap kanunu ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) TBMM merkezî yönetim bütçe kanununun uygulama sonuçlarını onama yetkisini kesin hesap kanunuyla kullanır.
B) Kesin hesap kanunu tasarısı, muhasebe kayıtları dikkate alınarak Maliye Bakanlığınca hazırlanır.
C) Kesin hesap kanunu tasarısı, izleyen malî yılın Haziran ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulunca TBMM'ye sunulur
D) Kesin hesap kanunu tasarısı, muhasebe kayıtları dikkate alınarak Bakanlar Kurulunca hazırlanır.
E) Kesin hesap kanunu tasarısının bir örneği aynı tarihte Sayıştaya gönderilir.

74. Genel uygunluk bildirimi ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Genel Uygunluk Bildirimi Sayıştay tarafından hazırlanır
B) Genel uygunluk bildirimi merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri için düzenlenir
C) Kesin hesap kanun tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmiş beş gün içinde TBMM'ye sunulur
D) Genel uygunluk bildiriminin sunulması, hesapların kesin hükme bağlandığı anlamına gelir
E) Dış denetim raporları, idare faaliyet raporları ve genel faaliyet raporu dikkate alınarak hazırlanır

75. Taşınır ve taşınmaz edinme ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin edindiği taşınmazlar Hazine adına tapu sicilinde tescil olunur.
B) Diğer kamu idarelerine ait taşınmazlar ise tüzel kişilikleri adına tapu sicilinde tescil olunur.
C) Hazine adına tescil edilen taşınmazlar Maliye Bakanlığı tarafından yönetilir.
D) Kamu idareleri taşınmazlarını diğer kamu idarelerine bedelsiz olarak devredebilir
E) Hazine adına tescil edilen taşınmazlar Hazine Müsteşarlığı tarafından yönetilir.

76. Genel yönetim kapsamındaki idarelerde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları kim tarafından belirlenir?

A) Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu
B) Bakanlar Kurulu
C) DPT
D) Sayıştay
E) Hazine Müsteşarlığı

77. Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup dönemi ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir.
B) Bütün malî işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve her muhasebe kaydının belgeye dayanması şarttır
C) Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterilir.
D) Bütçe gelirleri tahsil edildiği, bütçe giderleri ise ödendiği yılda muhasebeleştirilir.
E) Kamu hesapları malî yıl esasına göre tutulur. Mahsup işlemleri malî yılın bitimini izleyen 3 ay içinde yapılabilir.

78. Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait malî istatistikler, Maliye Bakanlığınca hangi sıklıkla yayımlanır?

A) Aylık
B) 2 Aylık
C) 3 Aylık
D) 6 aylık
E) 12 Aylık

79. Bir yıla ait malî istatistikler izleyen yılın Mart ayı içinde; hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından kim tarafından değerlendirilir?

A) Maliye Bakanlığı
B) Hazine Müsteşarlığı
C) Sayıştay
D) Bakanlar Kurulu
E) TBMM

80. İç kontrolün tanımı ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygunluğunu sağlar
B) Faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlar
C) Varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını sağlar
D) İdare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.
E) Malî yönetim ve iç kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Sayıştay tarafından belirlenir.

81. İç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler kim tarafından belirlenir?

A) Maliye Bakanlığı
B) İç Denetim Koordinasyon Kurulu
C) Sayıştay
D) Başbakanlık
E) TBMM

82. Aşağıdakilerden hangisi kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemleri içinde yer almaz?

A) Harcama birimleri
B) Muhasebe ve malî hizmetler
C) Ön malî kontrol
D) İç denetim
E) Dış denetim

83. Ön malî kontrol ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılan kontrolleri kapsar
B) Malî hizmetler birimi tarafından yapılan kontrolleri kapsar
C) Ön malî kontrol süreci, malî karar ve işlemlerin hazırlanması, yüklenmeye girişilmesi, iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi ve belgelendirilmesinden oluşur.
D) Kamu idarelerinde ön malî kontrol görevi, yönetim sorumluluğu çerçevesinde yürütülür.
E) Ön malî kontrole ilişkin standart ve yöntemler Sayıştay tarafından belirlenir.

84. Malî hizmetler birimi ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Ön malî kontrol faaliyetini yürütür
B) İç kontrol sisteminin kurulması, standartlarının uygulanması ve geliştirilmesi konularında çalışmalar yapar
C) Harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisi görevi aynı kişide birleşemez.
D) Aynı kişi hem harcama yetkilisi hem de muhasebe yetkilisi görevini yürütebilir
E) Malî hizmetler biriminde ön malî kontrol görevini yürütenler malî işlem sürecinde görev alamazlar.

85. Muhasebe yetkilileri ödeme aşamasında, ödeme emri belgesi ve eki belgeler üzerinde hangi kontrolü yapmazlar?

A) Yetkililerin imzasını
B) Ödemeye ilişkin ilgili mevzuatında sayılan belgelerin tamam olmasını
C) Maddi hata bulunup bulunmadığını
D) Hak sahibinin kimliğine ilişkin bilgileri
E) İgili mevzuatında düzenlenmiş belgeler dışındaki belgeler

86 İç denetim kim tarafından yapılır?

A) Maliye Bakanlığı
B) Sayıştay denetçileri
C) İç denetçiler
D) Muhasebe yetkilileri
E) Üst yönetici

87. Aşağıdakilerden hangisi iç denetçinin görevleri arasında yer almaz?

A) Nesnel risk analizlerine dayanarak kamu idarelerinin yönetim ve kontrol yapılarını değerlendirmek.
B) Kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması bakımından incelemeler yapmak ve önerilerde bulunmak.
C) Harcama sonrasında yasal uygunluk denetimi yapmak.
D) Dış denetim yapmak
E) Malî yönetim ve kontrol süreçlerinin sistem denetimini yapmak

88. İç denetçiler, raporlarını doğrudan kime sunarlar?

A) Üst yöneticiye
B) Harcama yetkilisine
C) Maliye Bakanına
D) Sayıştaya
E) TBMM'ye

89. İç Denetim Koordinasyon Kurulu ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) İç Denetim Koordinasyon Kurulu Maliye Bakanlığına bağlıdır
B) İç Denetim Koordinasyon Kurulu, yedi üyeden oluşur ve beş yıl süreyle görev yaparlar.
C) İç denetime ilişkin denetim ve raporlama standartlarını belirler, denetim rehberlerini hazırlar
D) İç denetçilerin atanmasına ilişkin usulleri ve İç denetçilerin uyacakları etik kuralları belirler
E) İç Denetim Koordinasyon Kurulu Sayıştaya bağlıdır

90. Dış denetim kim tarafından yapılır?

A) Maliye Bakanlığı
B) Sayıştay denetçileri
C) İç denetçiler
D) Muhasebe yetkilileri
E) Üst yönetici

91. Dış denetim ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimdir
B) Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin; hukuki düzenlemelere uygunluk yönünden incelenmesi ve TBMM'ye raporlanmasıdır.
C) Kamu idaresi hesapları ve bunlara ilişkin belgeler esas alınarak, malî tabloların güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin malî denetimi ile kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin malî işlemlerinin uygun olup olmadığının tespitidir
D) Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve performans bakımından değerlendirilmesidir
E) Dış denetim sırasında, kamu idarelerinin iç denetçileri tarafından düzenlenen raporlar dikkate alınmaz

92. TBMM ve Sayıştay'ın denetlenmesi, her yıl Türkiye Büyük Millet Meclisi adına kim tarafından yapılır?

A) TBMM Başkanlık Divanı tarafından görevlendirilen ve denetim elemanlarından oluşan bir komisyon
B) İç Denetim Koordinasyon Kurulu
C) Sayıştay
D) Danıştay
E) Dış denetçiler

93. Ödenek üstü harcama talimatı veren harcama yetkililerine ne kadar para cezası verilir?

A) Yapılan bir aylık net ödemeler toplamının bir katı tutarına kadar
B) Yapılan bir aylık net ödemeler toplamının iki katı tutarına kadar
C) Yapılan bir aylık net ödemeler toplamının üç katı tutarına kadar
D) Yapılan bir aylık net ödemeler toplamının dört katı tutarına kadar
E) Yapılan bir aylık net ödemeler toplamının beş katı tutarına kadar

94. Kamu zararının belirlenmesinde aşağıdaki faktörlerden hangisi dikkate alınmaz?

A) Mevzuata aykırı karar, işlem, eylem veya ihmal sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması
B) İş, mal veya hizmet karşılığı olarak belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması, mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması
C) Mal alınmadan, iş veya hizmet yaptırılmadan ödeme yapılması
D) Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması
E) İş, mal veya hizmetin rayiç bedelinden alınması veya yaptırılması, İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılması

95. Kamu zararının meydana geldiği ve para cezalarının verilmesini gerektiren fiilin işlendiği yılı izleyen malî yılın başından başlamak üzere zamanaşımını kesen ve durduran genel hükümler saklı kalmak kaydıyla kaçıncı yılın sonuna kadar tespit ve tahsil edilemeyen kamu zararları ile para cezaları zamanaşımına uğrar?

A) Birinci yıl
B) İkinci yıl
C) Üçüncü yıl
D) Beşinci yıl
E) Onuncu yıl

96. Kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu şirketlerinin gayrisafi hasılatının yüzde kaçına kadar tutarda bir bedel tahsil edilerek genel bütçeye gelir kaydedilir?

A) Yüzde 5
B) Yüzde 10
C) Yüzde 15
D) Yüzde 20
E) Yüzde 25

97. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, kaçar aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlalarını izleyen ayın on beşine kadar genel bütçeye aktarılır?

A) Birer ay
B) İkişer ay
C) Üçer ay
D) Dörder ay
E) Beşer ay

98. İdare hesaplarında kayıtlı olup, zaruri veya mücbir sebeplerle takip ve tahsil imkânı kalmayan kamu alacaklarından merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilen tutara kadar olanların kayıtlardan çıkarılmasına genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde kim yetkilidir?

A) Maliye Bakanı
B) Başbakan
C) Bakanlar Kurulu
D) Sayıştay
E) DPT

99. 5018 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmaya kim yetkilidir?

A) Maliye Bakanı
B) Başbakan
C) Bakanlar Kurulu
D) Sayıştay
E) DPT

100. Çeşitli mevzuatla kurulmuş fonların her türlü geliri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine Müsteşarlığı adına açılan hangi hesaba yatırılır?

A) Bütçe hesabı
B) Hazine hesabı
C) Fon hesabı
D) Gelir hesabı
E) Müşterek fon hesabı

yanıtlar

1. E	21. E	41. A	61. E	81. B
2. E	22. C	42. B	62. C	82. E
3. E	23. C	43. C	63. E	83. E
4. D	24. D	44. D	64. C	84. D
5. A	25. A	45. E	65. E	85. E
6. B	26. B	46. A	66. C	86. C
7. E	27. D	47. B	67. C	87. D
8. E	28. C	48. C	68. A	88. A
9. D	29. C	49. D	69. E	89. E
10. E	30. D	50. A	70. A	90. B
11. C	31. C	51. A	71. C	91. E
12. A	32. E	52. E	72. E	92. A
13. B	33. A	53. E	73. D	93. B
14. E	34. E	54. E	74. D	94. E
15. B	35. A	55. C	75. E	95. E
16. D	36. B	56. E	76. A	96. C
17. E	37. C	57. E	77. E	97. C
18. C	38. D	58. B	78. A	98. A
19. E	39. E	59. D	79. C	99. A
20. A	40. E	60. C	80. E	100. E

MALİYE POLİTİKASI

1 MALİYE POLİTİKASININ TANIMI

Maliye politikası, devletin ekonomik ve sosyal amaçlarla maliye politikası araçlarını kullanarak ekonomiye müdahale etmesidir.

Maliye politikası, devletin kamu harcamaları, vergi, borçlanma, bütçe gibi maliye politikası araçlarını kullanarak ekonomiyi enflasyon, deflasyon, stagflasyon, işsizlik, durgunluk gibi makroekonomik dengesizliklerden kurtarma, ekonomiyi tekrar tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarına kavuşturma, ekonominin büyüme ve kalkınma kapasitesini artırma çabasıdır.

2 MALİYE POLİTİKASININ DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Başta Adam Smith olmak üzere klasik iktisatçılar ve maliyeciler, jandarma devlet varsayımı, görünmez el varsayımı ve tam dışlama etkisi varsayımı nedeniyle tarafsız maliyeyi savunmuşlar, maliye politikasının özü olan devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkmışlardır.

Klasik yaklaşım Adam Smith'in görünmez el varsayımına ve Say'ın Mahreçler Kanununa dayanarak, ekonominin daima tam istihdam denge düzeyinde durağan dengede duracağını, deflasyon, enflasyon, stagflasyon gibi ekonomik istikrarsızlıkların olmayacağını öngörmüşlerdir. Ancak 1929 Büyük Buhranı başta ABD olmak üzere bütün gelişmiş ekonomileri etkisine alınca, klasik yaklaşım önemini kaybetmiştir.

Görünmez el yaklaşımının ve Say Kanunu'nun işlemediğinin apaçık bir delili olan 1929 Buhranından sonra, Keynes 1936 tarihinde Para, Faiz ve İstihdamın Genel Teorisini ortaya atmıştır. Keynes Genel teoride ekonominin otomatik olarak tam istihdam denge düzeyinde durmayacağını, tesadüfen tam istihdama ulaşılsa bile devletin müdahalesi olmadan kalıcı olmayacağını, ekonomilerin genellikle eksik istihdam ve işsizlik batağına saplanacağını, devletin aktif maliye politikaları uygulayarak ekonominin tam istihdama kavuşabileceklerini savunmuştur.

Maliye Politikasını formelleştirenler, Abba Lerner, Alvin Hansen, William Beweridge gibi Keynezyen iktisatçılardır.

Keynezyen iktisatçıların geliştirdiği modern (fonksiyonel) maliye yaklaşımı sosyal devlet, müdahaleci devlet anlayışını benimsedikleri için devletin ekonomik ve sosyal amaçlarla maliye politikası araçlarını kullanarak ekonomiye aktif bir şekilde müdahale etmesini savunmuşlardır.

3 MALİYE POLİTİKASININ AMAÇLARI

Maliye politikasının amaçlarını ekonomik ve sosyal amaçlar olmak üzere iki alt grupta inceleyebiliriz.

a) Maliye politikasının ekonomik amaçları

i- Kaynak tahsisinde etkinlik,

ii- Üretimde etkinlik,

iii- Bölüşümde etkinlik,

iv- İktisadi etkinlik,

v- Ekonomik istikrar (Tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarını sağlamak; enflasyon, deflasyon, stagflasyon, eksik istihdam, işsizlikle mücadele etmek)

vi- Ekonomik büyüme

vii- Kalkınma

b) Maliye politikasının sosyal amacı: Gelir dağılımında adaleti sağlamaktır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi maliye politikasının amaçlarından biri değildir?

A) İşsizliği azaltmak
B) Kamu borçlarını azaltmak
C) Gelir dağılımını düzeltmek
D) Ekonomik istikrarı sağlamak
E) Ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek

Yanıt (B)

KPSS - 2009

4 MALİYE POLİTİKASI ARAÇLARI

Devletin ekonomiye müdahale etmek için kullandığı temel maliye politikası araçları şunlardır:

i- Kamu harcamaları
ii- Vergi
iii- Borçlanma
iv- Bütçe
v- Gelirler politikası
vi- Özelleştirme politikası

4.1 KAMU HARCAMALARI POLİTİKASI

Kamu harcamaları çarpan etkisiyle ekonomide genişletici etki yapar, toplam talep düzeyini, gelir düzeyini ve istihdam düzeyini çarpan etkisiyle yükseltir. Ekonomide deflasyon, durgunluk, eksik istihdam, işsizlik varsa kamu harcamaları artırılır. Ekonomide enflasyon, aşırı istihdam varsa kamu harcamaları kısılır.

Devlet kamu harcamalarını bir maliye politikası aracı olarak kullanıp, değişik ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşabilir. Kamu harcamalarının ekonomik ve sosyal etkileri kitabın Kamu Harcamaları Bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır.

4.2 VERGİ POLİTİKASI

Vergiler çarpan etkisiyle ekonomide daraltıcı etki yapar, toplam talep düzeyini, gelir düzeyini ve istihdam düzeyini çarpan etkisiyle düşürür. Ekonomide deflasyon, durgunluk, eksik istihdam, işsizlik varsa vergiler düşürülür. Ekonomide enflasyon, aşırı istihdam varsa vergiler artırılır.

Vergi politikası ekonomide beş değişik etkiye yol açar. Gelir etkisi, ikame etkisi, çarpan etkisi, karar-beyan etkisi ve mali sürüklenme (mali fren, vergi çengeli) etkisi. Bu etkiler kitabın Kamu Gelirleri Bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır.

4.3 BORÇLANMA POLİTİKASI

İç borçlanma ekonomide daraltıcı etki yapar, dış borçlanma ekonomide genişletici etki yapar.

Ekonomide deflasyon, durgunluk, eksik istihdam, işsizlik varsa devlet iç borçlanmayı azaltır, dış borçlanmayı artırır.

Ekonomide enflasyon, aşırı istihdam varsa devlet iç borçlanmayı artırır, dış borçlanmayı azaltır.

Enflasyonist ortamda devlet iç borçlanmada önceliği sırasıyla gerçek kişilere, şirketlere, kurumsal yatırımcılara verir, Merkez Bankasından ve bankalardan borçlanmaz. Enflasyonist ortamda en tehlikeli borçlanma bankalardan borçlanmadır, bankalar kaydi para yarattığı için enflasyon daha da azar.

Deflasyonist ortamda devlet iç borçlanmada önceliği sırasıyla bankalara, Merkez Bankasına, kurumsal yatırımcılara verir, gerçek kişilerden ve şirketlerden borçlanmaz. Deflasyonist ortamda en öncelikli borçlanma bankalardan borçlanmadır, çünkü bankalar kaydi para yarattığı için deflasyonu daha hızlı giderir.

BORÇLANMA VE DIŞLAMA (CROWDING OUT) ETKİSİ

Borçlanma belli koşullar altında ekonomide dışlama (crowding out) etkisi yaratabilir.

Kamu harcamalarındaki artış, gerçek kişilerden veya firmalardan borçlanma yoluyla finanse edildiğinde piyasada ödünç verilebilir fonlara talep artacağından piyasa faiz oranları da artar. Artan faiz oranlarının özel yatırım harcamalarını dışlayarak azaltması daha çok monetaristlerce crowding out etkisi ile açıklanır.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu harcamalarındaki bir artışın, kişi ve firmalardan borçlanma yoluyla finanse edilmesi durumunda, faiz oranlarındaki yükselme sonucu özel yatırım harcamalarının azalması nedeniyle miili gelir genişlemesini azaltan etki aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sübvansiyon etkisi
B) Pigou etkisi
C) Fiyat etkisi
D) Dışlama etkisi
E) Gelir etkisi

Yanıt (D)

KPSS - 2004

Devletin kamu harcamalarını para basarak para arzını artırmak, yani monetizasyon yerine iç borçlanma yoluyla finanse etmesi, piyasada hem fiyat etkisi, hem de miktar etkisi doğurur.

Fiyat etkisi sonucu borçlanma piyasa faiz oranlarını artırır.

Miktar etkisi sonucu borçlanma özel sektörün yatırımlar için kullanabileceği fonları azaltır, bu da yatırımların azalmasına dolayısıyla işsizliğin artmasına neden olur.

4.4 BÜTÇE POLİTİKASI

Devlet denk bütçe, bütçe açığı ve bütçe fazlası olmak üzere üç ayrı bütçe politikası izleyebilir.

i- Bütçe açığı (G>T) politikası: Ekonomide genişletici etki yapar. Devlet deflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını artırarak ekonominin tam istihdama dönmesini kolaylaştırır. Deflasyonla mücadelede bütçe açığı politikası uygulanır.

ii- Bütçe fazlası (G<T) politikası: Ekonomide daraltıcı etki yapar. Devlet enflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını kısarak ekonominin tam istihdama dönmesini kolaylaştırır. Enflasyonda mücadelede bütçe fazlası politikası uygulanır.

iii- Denk bütçe (G=T) politikası: Ekonomide genişletici etki yapar. Denk bütçe teoremine göre denk bütçe çoğaltanı katsayısı birdir. Yani Devlet bir birim harcama artışına karşılık bir birim vergi artışı yaptığında ekonomideki toplam etki genişleticidir, ancak açık bütçenin genişletici etkisinden daha küçük bir genişletici etkidir, çünkü artan verginin daraltıcı etkisi devreye girmiştir. Vergi çarpanı harcama çarpanından küçük olduğundan, yani verginin daraltıcı etkisi harcamanın genişletici etkisinden küçük olduğundan, ekonomideki net etki genişletici olmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu harcamalarındaki bir artış, vergilerde yapılan eşit bir artışla karşılandığında aşağıdakilerden hangisi ortaya çıkar?

A) Kamu harcamalarının genişletici etkisi, verginin daraltıcı etkisine eşittir.
B) Kamu harcamalarının genişletici etkisi, verginin daraltıcı etkisinden daha büyük olur.
C) Kamu harcamalarının genişletici etkisi, verginin daraltıcı etkisinden daha küçük olur.
D) Kamu harcamalarının daraltıcı etkisi, verginin genişletici etkisinden daha büyük olur.
E) Kamu harcamalarının genişletici etkisi ile verginin daraltıcı etkisi istihdamın azalmasına yol açar.

Yanıt (B)

KPSS - 2004

Enflasyonist ortamda sadece bütçe fazlası politikası uygulanır, açık bütçe ve denk bütçe politikası izlenmez.

4.5 GELİRLER POLİTİKASI

Devletin ücret, kar, faiz, kira gibi üretim faktörü sahiplerinin gelirlerini doğrudan etkilemek için uyguladığı maliye politikası aracıdır. Devlet enflasyonist ortamda ücret, kar, faiz, kira gelirlerini dondurucu veya azaltıcı gelirler politikası izler, deflasyonist ortamda ücret, kar, faiz, kira gelirlerini artırıcı gelirler politikası izler. Asgari ücret politikası, kira kontratlarında yıllık kira artış oranının sınırlanması, kurumlar vergisini değiştirerek şirket karlarını etkilemek gibi.

ÇIKMIŞ SORU

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda kurumlar vergisi oranının faiz geliri üzerinden alınan vergi oranından daha yüksek olması nedeniyle yatırım davranışı nasıl etkilenir?

A) Öz sermaye ile yatırım yapmanın daha kârlı hâle gelmesi
B) Borçlanma ile finansmanın öz sermayeye tercih edilmesi
C) Yatırımların borçlanma ile finansmanının cezalandırılmış olması
D) Öz sermaye ile borçlanma arasında bir tercih yapılamadığından yatırımların olumsuz etkilenmesi
E) Bu tür bir vergilendirmenin öz sermaye ile borçlanma arasındaki tercihi etkilememesi

Yanıt (B)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Ekonomik istikrarı sağlamak üzere kullanılabilecek araçlardan biri olan gelirler politikası ne demektir?

A) Vergi gelirlerinin kamu harcamalarından daha fazla artırılması
B) Ücretlerin ve fiyatların oluşum sürecine doğrudan müdahale edilmesi
C) Vergi politikasına ilişkin düzenlemelerin istikrar programına uygun olması
D) Ücret ve kâr üzerindeki vergi oranlarının farklılaştırılarak gelir dağılımının adil hale getirilmesi
E) Kamu gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturan vergilerin artırılarak vergi dışı gelirlerin düşürülmesi

Yanıt (B)

KPSS - 2007

4.6 ÖZELLEŞTİRME POLİTİKASI

Özelleştirme politikasının birincil amacı, devlete mali yük getiren verimsiz KİT'lerin tasfiye edilmesi veya teknoloji düzeylerinin ve rekabet güçlerinin artırılmasıdır. Özelleştirme politikasının ikincil amacı kamu geliri sağlamaktır, özellikle karlı olan doğal tekellerin (monopol) özelleştirilmesinde veya imtiyaz hakkı devrinde olduğu gibi.

Tam kamusal mal üreten idarelerin özelleştirilmesi mümkün değildir, ancak yarı kamusal veya özel mal üreten idareler veya kamu işletmeleri özelleştirilebilir.

5 PARA POLİTİKASI ARAÇLARI

i- Para arzı
ii- Açık piyasa işlemleri
iii- Reeskont oranı
iv- Zorunlu (munzam) karşılık oranı
v- Disponibilite oranı
vi- Merkez Bankası politika faizi

5.1 PARA ARZI

Merkez Bankası'nın para arzını artırması ekonomide genişletici, enflasyonist etki yapar. Merkez Bankası'nın para arzını kısması ekonomide daraltıcı, deflasyonist etki yapar. Enflasyonist ortamda para arzı kısılır, deflasyonist ortamda para arzı artırılır.

Merkez Bankası, 2007 sonu itibariyle Avrupa Merkez Bankası istatistik tanımları ve standartlarına uyum çalışmaları çerçevesinde para arzı sunumunda değişikliklere gitmiş bulunuyor.

a) Eski Para Arzı tanımları: (2007 sonuna kadar)

M1 = Dolaşımdaki para + Dolaşıma çıkan para + Banka kasaları + TL Vadesiz mevduat
M2 = M1 + TL Vadeli mevduat
M2Y = M2 + Vadesiz ve vadeli Yabancı Para (YP) mevduat
M2R = M2 + Repo
M2YR = M2Y + Repo

b) Yeni Para Arzı tanımları: (2007 sonundan itibaren)

M1 = Dolaşımdaki para + Dolaşıma çıkan para + Banka kasaları + TL Vadesiz mevduat + Yabancı Para (YP) Vadesiz Mevduat

M2 = M1 + TL Vadeli mevduat + YP Vadeli mevduat

M3 = M2 + Repo + B Tipi likit fon

5.2 AÇIK PİYASA İŞLEMLERİ

Merkez Bankasının (TCMB) birinci amacı olan fiyat istikrarını sağlamak, ekonomideki likidite hacmini düzenlemek için piyasadan Hazine bonosu veya Devlet Tahvili şeklindeki devlet iç borçlanma senedi (DİBS) alması veya satması işlemleridir. Merkez Bankasının piyasaya DİBS satması, karşılığında piyasadan para çektiği için para arzını düşürür, ekonomide talebi kısar. Merkez Bankasının piyasadan DİBS satın alması, karşılığında piyasaya para sürdüğü için para arzını artırır, ekonomide talebi yükseltir. Fiyat istikrarını sağlamak amacıyla Enflasyonist ortamda Merkez Bankasının piyasaya DİBS satması, deflasyonist ortamda ise piyasadan DİBS satın alması gerekir.

5.3 REESKONT ORANI

Bankaların müşterilerinden vadesinden önce iskontolu fiyattan aldıkları kısa vadeli senetleri, vadesinin dolmasını beklemeden nakit ihtiyaçlarını karşılamak üzere Merkez Bankası'na iskonto ettirme oranıdır. Reeskont oranı arttıkça bankalar nakde dönmeyi, para talebini kısacak, reeskont oranı düştükçe bankalar nakde dönmeyi, para talebini artıracaktır. TCMB enflasyonist ortamda reeskont oranını artırarak bankaların nakit talebini azaltır, deflasyonist ortamda reeskont oranını düşürerek bankaların nakit talebini artırır.

2009 yılı itibariyle reeskont işlemlerinde uygulanan iskonto oranı yüzde 25 tir.

5.4 ZORUNLU (MUNZAM) KARŞILIK ORANI

Bankaların mevduatının belli bir oranını TCMB nezdinde karşılık olarak tutmaları zorunluluğudur. Munzam karşılık oranı arttıkça bankaların kaydi para yaratma gücü azalır, munzam karşılık oranı azaldıkça bankaların kaydi para yaratma gücü artar. Enflasyonist konjonktürde TCMB zorunlu karşılık oranını artırır, deflasyonist konjonktürde düşürür.

En son olarak 16 Ekim 2009 tarihinde TCMB zorunlu karşılık oranını, TL mevduatlar için yüzde 5, döviz mevduatlar için yüzde 9 olarak belirlemiştir.

5.5 DİSPONİBİLİTE ORANI

Bankaların mevduatının belli bir oranını kendi bilançolarında disponibil değer olarak tutma zorunluluğudur. Bankaların disponibilite yükümlülüğü, TCMB'nın 2005/1 sayılı tebliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

5.6 MERKEZ BANKASI POLİTİKA FAİZİ

Merkez Bankası politika faizi denen gecelik borçlanma faizlerini, her ay toplanan Merkez Bankası Para Politikası Kurulu belirlemektedir.

Para Politikası Kurulu, enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde, para politikası kararlarının alındığı organdır. Para Politikası Kurulu, Başkanın (Guvernör) başkanlığı altında, Başkan (Guvernör) Yardımcıları, Banka Meclisi üyeleri arasından seçilecek bir üye ve Başkanın (Guvernör) önerisi üzerine müşterek kararla atanacak bir üyeden oluşur. Hazine Müsteşarı veya belirleyeceği Müsteşar Yardımcısı toplantılara oy hakkı olmaksızın katılabilir. Para Politikası Kurulu, üyelerin en az üçte ikisinin katılmasıyla toplanır ve mevcut üyelerin çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkan'ın katıldığı tarafın teklifi kabul edilmiş sayılır.

Para Politikası Kurulu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu gereği, olağanüstü koşullar hariç, aylık olarak toplanmaktadır. Toplantı tarihleri yıllık olarak önceden kamuoyuna ilan edilmekte ve bu tarihler bir önceki yılın sonunda yayımlanan, bir sonraki yıla ait Para ve Kur Politikası duyurusunda yer almaktadır. Toplantı tarihleri; resmi tatiller, bayramlar, ay içindeki veri akım süreci ve milli gelir verilerinin açıklanma tarihleri gibi unsurlar göz önüne alınarak belirlenmektedir.

Politika faizinin artması bankaların fonlama maliyetini artıracağından para talebini kısar, politika faizinin düşmesi ise bankaların fonlama maliyetini azaltacağı için para talebini artırır. Enflasyonist ortamda politika faizinin artırılması, deflasyonist ortamda düşürülmesi gerekir. Örneğin 16 Ekim 2009 tarihinde yüzde 6 olan Türk parası zorunlu karşılık oranı 1 puan azaltılarak yüzde 5 düzeyine indirilmiştir. Türk parası zorunlu karşılık oranında yapılan bu indirimle bankacılık sistemine yaklaşık 3,3 milyar TL kalıcı likidite sağlanmıştır.

Ekim 2009 itibariyle TCMB Faiz Oranları

	Borç Alma	Borç Verme
Gecelik (o/n)	6.75	9.25
Geç Likidite	2.75	12.25

Geç Likidite Penceresi Faiz Oranları: Geç Likidite Penceresi uygulaması çerçevesinde, Bankalar arası Para Piyasası'nda saat 16.00-17.00 arası gecelik vadede uygulanan Merkez Bankası borçlanma faiz oranıdır.

6 MALİYE POLİTİKASI AMAÇLARI VE ARAÇLARI ARASINDAKİ ÇATIŞMALAR

Bazı durumlarda maliye politikası ile gerçekleştirilmek istenen amaçlar arasında veya amaçlarla araçlar arasında çatışmalar çıkabilmektedir.

i- Maliye Politikası Amaçları Arasındaki Çatışmalar

a) Devletin kamu yararı amacıyla devletleştirme ve kamulaştırma yapması, kişilerin mülkiyet haklarının, ekonomik ve sosyal haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla çatışabilir.

b) Devlet kamu harcamalarını artırarak tam istihdam amacına ulaşmak isterken, azalan verimler kanunu nedeniyle fiyat istikrarı bozulabilir, fiyatlar genel düzeyi artarak enflasyona yol açabilir.

c) Devletin tüketim düzeyini artırma amacı, tasarruf düzeyini ve yatırımların finansmanını zorlaştıracağı için ekonomik kalkınma amacıyla çatışabilir.

d) Devletin sıkı para politikasıyla enflasyonu düşürme amacı hızlı büyüme amacıyla çatışabilir.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi maliye politikasının amaçları arasındaki çatışmaya örnektir?

A) Enflasyonist dönemde talebi kontrol etmek için artırılan dolaylı vergilerin tüketimi düşürmesi
B) Deflasyonist dönemde talebi artırmak için düşürülen dolaylı vergilerin tüketimi artırması
C) Enflasyonist dönemde talebin kontrol edilmesi amacıyla uygulanan sıkı maliye politikasının ekonomik büyümeyi yavaşlatması
D) Deflasyonist dönemde talep artırıcı maliye politikalarının büyümeyi harekete geçirmesi
E) Durgunluk döneminde açıkla finanse edilen kamu yatırım harcamalarının özel yatırım harcamalarını artırması

Yanıt (C)

KPSS - 2009

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi maliye politikasının amaçları arasındaki çatışmalardan biri değildir?

A) Enflasyonist dönemde talebi kontrol etmek için artırılan dolaylı vergilerin, gelir dağılımını düşük gelirli kesim aleyhine bozması
B) Devlet borçlarını azaltmayı amaçlayan borç idaresinin ekonomik kalkınmayı engellemesi
C) Enflasyonist dönemde talebin kontrol edilmesi amacıyla uygulanan sıkı maliye politikasının ekonomik büyümeyi yavaşlatması
D) Deflasyonist dönemde talep artırıcı maliye politikalarının işsizliği azaltması
E) Durgunluk döneminde açıkla finanse edilen kamu yatırım harcamalarının dışlama etkisiyle özel yatırım harcamalarını azaltması

Yanıt (D)

KPSS - 2006

İi- Maliye Politikası Amaçları İle Maliye Politikası Araçları Arasında Çatışmalar

a) Borçlanma politikası ekonomide gelir dağılımının iyileştirilmesi amacının tersine gelir dağılımını bozucu etki yapabilir.

b) Dolaylı vergilerin artırılması gelir dağılımını bozucu etki yapabilir.

c) Kamu harcamalarındaki artış ekonomide dışlama (crowding out) etkisi yapabilir.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi maliye politikasının diğer politikalarla ahenkleştirilmesinde yaşanan sorunlardan biri değildir?

A) Vergi ve borçlanma ile düşürülen likiditenin para politikasıyla genişletilmesi
B) Enflasyonla mücadelede yüksek vergilerle düşürülen talebin üretkenlikten daha fazla artan ücretlerle artması
C) Durgunluk döneminde genişletici maliye politikası ile artırılan talebin kredi daralmasıyla düşmesi
D) Asgari ücret belirlenmesine karşılık, kayıt dışı piyasada daha düşük ücretle çalışma sözleşmesi yapılması
E) Enflasyonist dönemde likiditeyi düşürmeye yönelik bir borçlanmaya karşılık, genişletici para politikası uygulanması

Yanıt (D)

KPSS - 2009

7 ENFLASYONLA MÜCADELEDE MALİYE POLİTİKASI

Enflasyon, ekonomide toplam talebin toplam arzdan büyük olması (TT > TA) nedeniyle ortaya çıkan bir fiyat istikrarsızlığıdır. Enflasyon, ekonomide ortaya çıkan talep fazlası veya arz noksanı nedeniyle fiyatlar genel düzeyinin yükselmesidir.

7.1 ENFLASYONLA MÜCADELEDE (ANTİ ENFLASYONİST) MALİYE POLİTİKASI UYGULAMASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

i- Önce enflasyonla mücadelenin amacı belirlenir. Amaç ekonomideki talep fazlasını veya arz noksanını gidererek toplam talep, toplam arz dengesini sağlamak, fiyat istikrarına ulaşmaktır.

ii- Kısa dönem ve uzun dönem mücadele yöntemleri belirlenir. Enflasyonla mücadelede kısa dönem yöntemi toplam talebi kısmaktır. Enflasyonla mücadelede uzun dönem yöntemi toplam arzı artırmaktır.

iii- Enflasyonun türü ve kaynağı tespit edilir.

iv- Bağımsız maliye politikası veya bağımsız para politikası tek başına enflasyonu önleyemez. Para ve maliye politikalarının aynı yönde, birbirini destekleyecek nitelikte uygulanması gerekir. Maliye Politikasının diğer iktisat politikalarıyla ahenkleştirilmesi gerekir.

v- Daraltıcı maliye politikaları ve sıkı para politikaları eş anlı olarak uygulanır.

vi- Maliye Politikası araçlarının selektif (seçici) biçimde uygulanması gerekir.

vii- Maliye Politikası para politikasına göre daha çok zaman alıcıdır. Çünkü mal piyasalarının aktarım mekanizması para piyasalarına göre daha yavaş işler.

viii- Maliye Politikasının uygulanmasında psikolojik ve sosyolojik faktörler önemlidir. Bireylerin ve toplumun benimsemediği, onların desteğini almayan maliye politikaları teknik olarak çok mükemmel bile olsalar uygulamada başarılı olamazlar.

ix- Maliye Politikası sık sık gözden geçirilmelidir. Başlangıç koşullarındaki değişmeye paralel olarak uygulanan maliye politikalarının da değiştirilmesi gerekir.

x- Devletin enflasyonla mücadele etmeden önce enflasyon boşluğunu doğru bir şekilde hesaplaması gerekir. Tam istidam denge noktasındaki talep düzeyi ile enflasyonist konjonktürde içinde bulunulan mevcut talep düzeyi arasındaki fark, enflasyon boşluğuna eşittir. Enflasyondan tam istihdama dönebilmek, enflasyon batağından kurtulabilmek için enflasyonist boşluk kadar toplam talepte bir daralma olması gerekir. Enflasyonist açıktan daha fazla bir talep düşüşü ekonomiyi enflasyondan kurtarır ama deflasyona sürükler, tam istihdam dengesi aşılmış olur. Veya enflasyonist açıktan daha az bir talep düşüşü ekonomiyi tam istihdam noktasına ulaştırmaz, ekonomi hala enflasyonist konjonktürde kalmaya devam eder.

7.2 ENFLASYONUN TÜRLERİ VE KAYNAKLARI

Enflasyon, cari fiyat düzeyi üzerinden toplam talebin toplam arzdan fazla olmasıdır.

Ekonomide görülen başlıca enflasyon çeşitleri şunlardır.

a) Talep Enflasyonu

Piyasa fiyat dengesinde toplam talebin toplam arzdan daha fazla olması halinde, fiyatlar genel düzeyinin sürekli artmasıdır. Toplam talebin bileşenleri olan (Y =C+I+G+X-M= TT) özel tüketimin, özel yatırımın, kamu harcamasının ve ihracatın artması veya ithalatın azılması halinde toplam talep eğrisinin sağa kayması (Talep Şoku) nedeniyle fiyatlar genel seviyesinin artması buna karşın toplam arzın artmaması halinde talep enflasyonu meydana gelmektedir.

Talep enflasyonuyla mücadelede öncelik, talebin bileşenleri olan özel tüketim, özel yatırım, kamu harcaması, ithalat gibi talep faktörlerinin kontrolüne verilmelidir. Ancak yatırım harcamalarının kısılması risklidir, çünkü uzun dönemde toplam arzı azaltarak enflasyonu artırıcı etki yapacaktır.

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞIVI

ÇIKMIŞ SORU

Enflasyonla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Cari fiyat düzeyinde toplam talebin toplam arzdan fazla olması enflasyona neden olur.
B) Ekonomide arz ve talep dengede iken, talep yaratıcı kamu harcamalarının açıkla finansmanı enflasyona yol açar.
C) Maliyet enflasyonu, üretim girdilerinin fiyatlarındaki yükselişlerin genel fiyatlarda sürekli yükselişe neden olmasıdır.
D) Piyasada serbest rekabet koşulları dışında kamu veya özel kesim tarafından fiyatların artırılması fiyat enflasyonuna neden olabilir.
E) Talep enflasyonu her zaman maliyet enflasyonundan daha yüksektir.

Yanıt (E)

KPSS - 2007

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangileri toplam talep fazlasına neden olmaz?

I. İşçi gelirlerindeki artışın maliyet enflasyonuna neden olması
II. Enflasyonun tüketim hacmini genişleterek efektif talep seviyesini yükseltmesi
III. Devletin cari ve yatırım harcamalarını azaltması
IV. Ülkeye gelen turist sayısının artması

A) Yalnız III
B) Yalnız IV
C) I ve III
D) I, II ve IV
E) II, III ve IV

Yanıt (A)

KPSS - 2007

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞİVİ

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangileri toplam talep fazlasına neden olur?

I. Devletin cari ve yatırım harcamalarını açıkla finanse etmesi
II. Kredi politikasından kaynaklanan parasal şişkinlik
III. Ülkeye daha fazla turist gelmesi
IV. Dış ticaret haddinin ülke aleyhine dönmesi

A) Yalnız III
B) Yalnız IV
C) I ve IV
D) I, II ve III
E) II, III ve IV

Yanıt (D)

KPSS - 2006

b) Arz Enflasyonu

Aşırı talep artışından daha çok, aşırı maliyet veya fiyat artışı nedeniyle ortaya çıkan enflasyon türüdür. Arz enflasyonunun oluşmasında üretim faktörlerinin fiyatlarının yani girdi maliyetlerinin artması, tam rekabetin önlenmesi nedeniyle fiyatlar genel düzeyinin artması ve ithal malların fiyatlarındaki artış yani negatif arz şoku önemli rol oynamaktadır.

Arz enflasyonunun üç türü bulunmaktadır: Maliyet enflasyonu, fiyat enflasyonu ve ithal enflasyon.

i- Maliyet Enflasyonu: Üreticilerin, üretimde kullandıkları üretim faktörlerinin fiyatlarının artması sonucunda satış fiyatlarının sürekli artmasıdır. İşçi ücretlerinin, kredi faizlerinin, ilk madde, hammadde ve aramalı maliyetlerinin artmasının satış fiyatlarına ve dolayısıyla genel fiyat düzeyine yansımasıdır.

ii- Fiyat Enflasyonu veya Sentetik Enflasyon: Mal alım satımını kolaylaştıran ve alıcı ile satıcıyı bir araya getiren piyasaların tamamı tam rekabetçi bir piyasa olmadığından satıcıların kendi karlarını daha da arttırmak amacıyla fiyatları suni bir şekilde sürekli arttırmalarına denir. Enflasyonist bekleyişlerin kalıcılık, enflasyonun atalet kazandığı ülkelerde fiyat enflasyonu yaygın biçimde görülmektedir.

iii- İthal Enflasyon: Dışa açık ekonomilerde ithalatın GSYH içindeki payı arttıkça, ithal malların fiyatları genel fiyat düzeyini etkileyerek enflasyona yol açmaktadır. Negatif arz şoku dediğimiz petrol, doğalgaz gibi ithal girdilerin fiyatının aşırı artması, başka ülkelerde enflasyonun yükselmesi sonucu yurt dışı fiyatların artması veya kurun dalgalanması, milli paranın değerinin düşürülmesi (devalüasyon) gibi durumlarda enflasyon yurt içine ithal edilmiş olmaktadır. Bu şekilde oluşan enflasyona ithal enflasyon denir.

Arz enflasyonuyla mücadelede öncelik, arzın bileşenleri olan ücret, faiz gibi girdi maliyetleri, ithal girdinin yerli girdiyle ikame edilmesi, fiyat bekleyişlerinin kırılması gibi arz faktörlerinin kontrolüne verilmelidir.

c) Yapısal Enflasyon

Arz katılığının yüksek olması, enerji darboğazı, tarımın doğal koşullara aşırı bağlı olması, katı sendikacılık, verimsiz çalışan finans sektörü gibi ekonominin yapısal sorunlardan kaynaklanan enflasyondur. Ekonomik yapının katılığı nedeniyle belli sektörlerdeki üretim, bu sektörlerdeki talep değişimine kısa sürede uyum sağlayamamakta, talep artışları arz artışlarına değil, fiyat ve ücret artışlarına neden olarak enflasyonu doğurmaktadır.

Yapısal enflasyonla mücadelede öncelik, ekonomide arz katılığına yol açan yapısal sorunların çözülmesine verilmelidir.

d) Varlık Enflasyonu

Ekonomideki menkul ve gayri menkul varlıkların fiyatlarındaki aşırı artışın genel fiyat düzeyine yansıması sonucu varlık enflasyonu ortaya çıkar. Arsa, bina gibi gayrimenkul fiyatlarının aşırı yükselmesi, borsada işlem gören hisse senedi, bono, tahvil gibi menkul kıymetlerin fiyatının aşırı yükselmesi servet etkisine yol açarak ekonomide tüketim balonuna ve enflasyona yol açabilir.

Varlık enflasyonuyla mücadelede öncelik, varlık fiyatlarında spekülasyonu, balonlaşmayı önleyecek düzenlemelere verilmelidir.

e) Ilımlı (Moderate) Enflasyon

Ekonominin reel büyüme hızını aşmayan, tek haneli, kronikleşmemiş enflasyona ılımlı enflasyon denir. Ilımlı enflasyonla mücadele, yüksek oranlı, kronikleşmiş enflasyondan daha kolaydır, çünkü enflasyonist beklevişler yüksek ve kalıcı nitelikte değildir.

f) Yüksek Enflasyon

Ekonominin reel büyüme hızını aşan, tek haneli veya çift haneli ama kronikleşmemiş enflasyona yüksek enflasyon denir. Yüksek enflasyonla mücadele, ılımlı enflasyona göre daha zor ama kronikleşmiş ve hiper enflasyondan daha kolaydır. Yüksek enflasyon ortamında enflasyonist bekleyişler yüksektir ama henüz kalıcı nitelikte değildir.

g) Hiper (Dört nala) Enflasyon

Üç haneli rakamlara tırmanmış ve kronikleşmiş enflasyona hiper enflasyon denir. İkinci Dünya Savaşı döneminde Almanya'da ve 1980'li yıllarda Latin Amerika'da görülmüştür. Fiyat etiketlerinin günlük değiştiği bir enflasyon türüdür. Hiper enflasyonla tek başına para ve maliye politikalarıyla mücadele edilemez, sosyal ve siyasal yapının da değişmesi gerekir.

h) Enflasyon Ataleti (İnertia Enflasyon)

Ekonominin reel büyüme hızını aşan, tek haneli veya çift haneli ama kronikleşmiş, atalet kazanmış, kalıcı enflasyon türüdür. Türkiye'de 2002 öncesi dönemde yaşanan enflasyon gibi. 2002 öncesi dönemde enflasyon yaklaşık yüzde 50 eşiğinde atalet kazanmıştı, enflasyonist bekleyişler kalıcı hale gelmişti. Enflasyon ataleti ortamında enflasyonist bekleyişler hem yüksektir hem de kalıcılık kazanmıştır. Enflasyon ataletini kırabilmek için toplumun yüksek enflasyon bekleyişlerini düşürecek yapısal değişiklikler yapmak gerekir. Enflasyon ataletiyle mücadele, ılımlı ve yüksek enflasyona göre daha zordur.

7.3 ENFLASYONLA MÜCADELEDE KISA DÖNEM VE UZUN DÖNEM MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Enflasyonla mücadelede hangi yöntemin uygulanacağı açısından dönem uzunluğu önem taşımaktadır. Enflasyonla mücadelede kısa dönem ve uzun dönem yöntemleri farklılık göstermektedir.

a) Enflasyonla Mücadelede Kısa Dönem Yöntemi Toplam Talebi Kısmaktır

Kısa dönemde arz katılığı nedeniyle devletin toplam arzı artırması imkansız olduğundan, toplam talebi kısarak toplam talep, toplam arz dengesini sağlayacaktır. Kısa dönemde enflasyonla mücadelede maliye politikalarının amacı, toplam talebi daraltmaktır. Bu nedenle kısa dönemde daraltıcı maliye politikaları ve sıkı para politikaları eş anlı olarak uygulanır.

b) Enflasyonla Mücadelede Uzun Dönem Yöntemi Toplam Arzı Artırmaktır

Uzun dönemde arz esnekliği nedeniyle devletin toplam arzı artırması mümkün olduğundan toplam arzı artırarak toplam talep, toplam arz dengesini sağlayacaktır.

Uzun dönemde enflasyonla mücadelede maliye politikalarının amacı, toplam arzı artırmaktır. Bu nedenle uzun dönemde genişletici maliye politikaları ve gevşek para politikaları eş anlı olarak uygulanır. Devletin uzun dönemde toplam arzı artması hem enflasyonu düşürecek, hem de ekonominin büyüme hızını artıracaktır.

7.4 ENFLASYONLA MÜCADELEDE DARALTICI MALİYE POLİTİKALARI VE SIKI PARA POLİTİKALARININ EŞ ANLI UYGULANMASI

Enflasyonun türü ve kaynağı ne olursa olsun sonuçta ekonomide fiyat istikrarı bozulmakta, fiyatlar genel düzeyi yükselmektedir. Cari fiyat düzeyinde toplam talebin toplam arzdan fazla olması nedeniyle ekonomide bir talep fazlası, arz açığı oluşmaktadır.

Devletin kısa dönemde piyasada oluşmuş olan talep fazlasını giderebilmesi için daraltıcı maliye politika-

ları ile sıkı para politikalarını eş anlı olarak uygulaması gerekir. Bir yandan daraltıcı maliye politikalarıyla harcamalar kısılırken, diğer yandan sıkı para politikaları ile piyasadaki aşırı likidite çekilir, toplam talep çift yönden kontrol altına alınır. Bağımsız para politikası veya bağımsız maliye politikası tek başına talebi kontrol edemez, enflasyonu önleyemez.

Kısa dönemde enflasyonla etkin mücadele için aşağıda listelenen daraltıcı maliye politikaları ile sıkı para politikalarının aynı yönde, iyi bir zamanlama ile ve eşgüdüm içinde uygulanması gerekir.

A) ENFLASYONLA MÜCADELEDE UYGULANACAK DARALTICI MALİYE POLİTİKALARI

i- Kamu harcamaları kısılır
ii- Vergiler artırılır
iii- İç borçlanmaya gidilir
iv- Bütçe fazlası verilir
v- Gelirler politikasıyla gelirlerin artışı dondurulur

i- Enflasyonla Mücadelede Kamu Harcamaları Politikası

Devlet önceliği çarpan etkisi yüksek olan cari, yatırım harcamaları gibi reel harcamalara vererek kamu harcamalarını kısar. Ancak yatırım harcamalarının kısa dönemde kısılması toplam talebi daraltarak anti enflasyonist etki yaparken, uzun dönemde toplam arzı daraltarak enflasyonist etki yapar.

ii- Enflasyonla Mücadelede Vergi Politikası

Devlet önceliği gelir vergisine ve katma değer vergisi gibi harcama vergilerine vererek vergi oranlarını artırır.

Gelir vergisi harcanabilir geliri azaltarak tüketimi kaynağında kestiğinden ve artan oranlı yapısı gereği mali sürüklenme etkisiyle talebi aşırı daralttığından etkin bir anti enflasyonist maliye politikası aracıdır.

Aşağıdakilerden hangisi, gelir vergisini enflasyonla mücadele açısından daha tercih edilir bir maliye politikası aracı kılan nedenlerden biridir?

A) Şirket gelirleri üzerinden alınması
B) Tarifelerin artan oranlı olması
C) Ayırma ilkesinin uygulanabilmesini sağlaması
D) İndirim uygulamaları yapılabilmesi
E) Firma maliyetleri üzerinde asgari yük yaratması

Yanıt (B)

KPSS - 2005

Harcama vergileri, özellikle de KDV genel, tabanı geniş bir vergi olduğundan dolayı toplam talebin kısılmasında diğer vergilere göre daha etkin bir anti enflasyonist maliye politikasıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Enflasyonist bir ekonomide tüketimi kısmak amacıyla gelir üzerinden alınan vergilerde yapılan değişikliğin ekonomi üzerindeki daraltıcı etkisinin, harcamalar üzerinden alınan vergilere göre daha az olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gelir üzerinden alınan vergilerin bir kısmının tasarruflardan ödenmesi
B) Gelir vergisinin genellikle düz oranlı olması
C) Gelir vergisinde istisnalara yer verilmemesi
D) Gelir vergisinde muafiyetlere yer verilmemesi
E) Gelir vergisinin sadece kişilerden alınması

Yanıt (E)

KPSS - 2004

Enflasyonla mücadelede kurumlar vergisinin artırılması yatırım harcamalarını kısarak kısa dönemde toplam talebi daraltıcı anti enflasyonist etki yaparken, uzun dönemde toplam arzı daraltarak hem enflasyonist, hem de büyümeyi azaltıcı etki yapar.

iii- Enflasyonla Mücadelede Borçlanma Politikası

Enflasyonla mücadelede devlet iç borçlanmaya gider, dış borçlanma gitmez. Çünkü iç borçlanma iç tasarruflarla karşılandığından daraltıcı, anti enflasyonist etki yapar. Dış borçlanma dış tasarruflarla karşılandığından ekonomide genişletici, enflasyonist etki yapar.

Devlet iç borçlanmada başvuracağı finansman kaynakları olarak öncelik sırasını gerçek kişiler, şirketler ve kurumsal yatırımcılar (sosyal güvenlik kurumları, fonlar, aracı kurumlar) olarak belirlemelidir. Çünkü devlet gerçek kişilerden borçlandığında tüketimi kaynağında kesmiş olur, şirketlerden borçlandığında yatırım harcamalarını kısmış olur, kurumsal yatırımcılardan borçlandığında fonların özel harcamaları finanse etmesini önlemiş olur. Devletin şirketlerden borçlanması yatırıma gidecek fonları azaltarak kısa dönemde toplam talebi daraltıcı anti enflasyonist etki yaparken, uzun dönemde toplam arzı daraltarak enflasyonist etki yapar.

Devlet enflasyonla mücadele etmek amacıyla Merkez Bankasından ve özellikle de bankalardan kesinlikle borçlanmamalıdır. Çünkü Hazinenin Merkez Bankasından avans alması ekonomide likidite hacmini artırarak enflasyonist etki yapar. Devletin bankalardan borçlanması durumunda ise, bankalar devlete verdiği borç karşılığında aldıkları bono ve tahvillere dayanarak kaydi para yaratırlar, dolayısıyla para çarpanı etkisiyle ekonomide genişletici, enflasyonist etki yaparlar. Bankalardan borçlanma enflasyonla mücadelede asla uygulanmaması gereken bir maliye politikasıdır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi antienflasyonist bir borçlanma politikasının başarı şansını olumsuz yönde etkileyebilir?

A) Tahvillerin mali kurumlar yerine öncelikle şahıslara satılması
B) Borçlanmanın banka parası veya kaydi para oluşumuna yol açması
C) Borçlanmanın uzun vadeli olması
D) Merkez bankasından borçlanmaktan kaçınılması
E) Şahısların devlet tahvili almak için tüketimlerini kısmaları

Yanıt (B)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Ticari bankaların ellerinde atıl tuttukları fonları devlete borç olarak vermelerinin enflasyonist etki yaratmasında en önemli neden aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bankaların menkul kıymet gelirlerinin artması
B) Bankaların kaydi para yaratması
C) Bankacılık sektörünün oligopolist yapısı
D) Sermaye piyasasında bankaların etkin olması
E) Yabancı sermayeli banka sayısında artış olması

Yanıt (B)

KPSS - 2005

Devletin enflasyonist konjonktürde piyasada var olan tüketime eğilimli yüksek geliri emmek amacıyla borçlanma politikasına başvurması gerekir. Kişilerin ellerinde bulundurdukları gelirleri devlet kağıtlarına yatırmaları ve bu kağıtların piyasada tedavüllerinin sınırlı tutulması ve paraya çevrilebilirliklerinin (likiditelerinin) çok düşük olması politikanın başarısı için çok önemlidir. Devlet, kişilerin normal tasarruflarının yanında, tüketimlerinden kısacakları gelir bölümlerini de devlet kağıtları almalarını sağlayacak şartları oluşturmak zorundadır. Ancak bu şekilde talep kısılabilecektir.

Borçlanma politikasının amacı, kişilerin ellerindeki gelir artışlarını kamu kesimine aktararak bir fonda biriktirip bu fonun piyasada talep olarak değerlendirilmemesinin sağlanmasıdır. Devlet, bunu sağlamak için uzun vadeli, faiz haddi yüksek devlet tahvilleri arz edecektir.

ÇIKMIŞ SORU

Maliye politikası aracı olarak borçlanmaya ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Maliye politikası aracı olarak borçlanma sadece gelir sağlama veya borç yükünü düşürme amacıyla yapılmaz.
B) Devlet enflasyon dönemlerinde borçlanarak ekonomideki para stoku şişkinliğini gidermeyi amaçlar.
C) Devletin depresyon dönemlerinde borçlanması, ekonomideki yüksek likidite tercihini düşürerek atıl fonları harekete geçirmeyi amaçlar.
D) Devlet istikrar politikalarının uygulandığı dönemlerde merkez bankası ve bankacılık sistemine olan borçlarını itfa ederek para stoku ve enflasyonu kontrol altına almaya çalışır.
E) Enflasyon döneminde, özel harcamalarda düşüş sağlamak ve toplam talebi düşürmek için borçlanmanın düşük faizli ve kısa vadeli olması gerekir.

Yanıt (E)

KPSS - 2007

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi devlet borçlanmasının ekonomik denge üzerindeki etkilerinden biri değildir?

A) Devlet borçlarının, vergiler kadar olmasa da, yapıldıkları anda satın alma gücü üzerinde daraltıcı etki yaratması
B) Enflasyonist dönemlerde yapılan borçlanmanın, talep artırıcı harcamaların finansmanında kullanıldığı zaman konjonktür üzerinde olumlu etki yaratmaması
C) Borç veren kesimlerin gelecekte elde edecekleri faiz getirisini düşünerek harcamalarını artırmaları halinde, borçlanmanın genişletici etki yaratması
D) Tam istihdamın altındaki ekonomilerde talep yaratmayan harcamaların finansmanı amacıyla yapılan borçlanmanın ekonomiyi olumlu etkilemesi
E) Daralma dönemindeki atıl fonların borçlanma ile harekete geçirilerek talep yaratıcı harcamalara yönlendirildiği zaman konjonktür üzerinde olumlu etki yaratması

Yanıt (D)

KPSS - 2007

iv- Enflasyonla Mücadelede Bütçe Politikası

Enflasyonla mücadelede devlet sadece bütçe fazlası (G<T) politikası uygulayabilir, denk bütçe ve açık bütçe politikası uygulayamaz. Çünkü bütçe fazlası politikası ekonomide daraltıcı etki yaparken denk bütçe ve açık bütçe politikası genişletici etki yapar.

Bütçe fazlası (G<T) politikası, enflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını kısarak veya vergi gelirlerini artırarak çarpan etkisiyle toplam talebin daralmasını, ekonominin tam istihdama dönmesini kolaylaştırır.

Denk bütçe (G=T) politikası ekonomide genişletici etki yaptığı için enflasyonist konjonktürde denk bütçe uygulaması yapılmaz. Çünkü denk bütçe teoremine göre denk bütçe çoğaltanı katsayısı birdir. Yani Devlet bir birim harcama artışına karşılık bir birim vergi artışı yaptığında ekonomideki toplam etki genişleticidir, ancak açık bütçenin genişletici etkisinden daha küçük bir genişletici etkidir, çünkü artan verginin daraltıcı etkisi devreye girmiştir. Vergi çarpanı harcama çarpanından küçük olduğundan, yani verginin daraltıcı etkisi harcamanın genişletici etkisinden küçük olduğundan, ekonomideki net etki genişletici olmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi enflasyonla mücadelede uygulanabilecek bütçe politikalarının sonuçlarından biri değildir?

A) Bütçe gelirleri veri iken giderlerin azaltılmasının enflasyonu düşürücü etki yaratması
B) Bütçe giderleri veri iken gelirlerin artırılmasının enflasyonu düşürücü etki yaratması
C) Bütçenin denk bağlanarak enflasyonla mücadelede etkili olması
D) Talep enflasyonu yüksek iken talep daraltıcı politikaların enflasyonun kontrol edilmesinde daha etkili olması
E) Sadece konsolide bütçede sağlanacak bir mali disiplinin enflasyonla mücadelede yetersiz olması

Yanıt (C)

KPSS - 2006

Bütçe açığı (G>T) politikası ekonomide denk bütçeden daha büyük bir genişletici etki yapar. Dolayısıyla enflasyonist konjonktürde bütçe açığı politikası kesinlikle uygulanmaz.

Enflasyonla mücadelede devletin kişilerin ellerinde bulundurdukları ve toplam talebi arttıracak olan gelir fazlalarını kendine aktarmada kullanacağı bütçe politikası; bütçe harcamaları, bütçe gelirleri ve bütçe büyüklükleri şeklinde üç aracın kullanılmasından oluşmaktadır.

Bütçe Giderleri Politikası, devletin bütçe fazlası oluşturmada kullanabileceği en kolay araçtır. Toplam talebi kısmak amacıyla kamu harcamalarını azaltmak en kolay yöntemdir. Bunu sağlamak amacıyla büyük finansman ve harcama gerektiren büyük yatırımları durduracak, hizmetlerini daha ucuza ve daha verimli hale getirecek, cari ve yatırım harcamalarını azaltacaktır. Devlet kendi harcamalarını kısarken aynı zamanda özel kesimin harcamalarını da kısmak için, özel kesime yapmış olduğu transfer harcamalarını kısacaktır. Kamu harcamaları içinde en kolay ve en az tepki toplayacak harcamalar yatırım harcamalarıdır. Bunu takip eden harcama transfer harcamasıdır, çünkü transfer harcamalarını kısmanın politik maliyeti olabilir. Bütçeden en zor kısılacak harcama cari harcamalar gelmektedir, ancak cari harcamalarda tasarruf, verimlilik artışı gibi reformlar yoluyla cari giderleri kısmak da mümkündür.

Bütçe Gelirleri Politikası, devletin bütçe fazlası oluşturmak amacıyla kamu harcamalarını kısmanın yanında ve bu politikaya destek olmak üzere uyguladığı politikadır. Kişilerin ellerinde bulundurdukları gelirleri tüketime ayırmalarını engellemek amacıyla yüksek oranda vergi alınması gerekmektedir. Yüksek oranlarda uygulanacak olan vergiler kamu gelirlerini artıracaktır. Arttırılan bu kamu gelirleri bütçe fazlası oluşturmada kullanılacağından yani tekrar piyasaya talep olarak dönmeyeceğinden, enflasyonu azaltıcı bir etki gösterecektir. Bu politika ile hem kişilerin gelirleri ellerinden alınmakta ve böylece tüketim yapmaları engellenmekte hem de bütçe fazlası oluşturulmaktadır.

Vergi politikasının daha etkin bir şekilde kullanılabilmesi için enflasyonun kaynağına göre farklı vergiler kullanılacaktır. Enflasyonun kaynağı tüketim mallarında meydana gelen talep artışından kaynaklanıyorsa, kullanılacak vergi politikası dolaylı vergiler ağırlıklı olarak oluşturulacaktır. Eğer enflasyonun kaynağı yatırım mallarına duyulan talebin artmasından doğmuşsa tatbik edilecek vergi politikası dolaysız vergiler ağırlıklı oluşacaktır.

Bütçe Büyüklüğü Politikası olarak, devletin enflasyonist ortamda yukarıda değindiğimiz gibi yalnızca bütçe fazlası vermesi gerekir.

v- Enflasyonla Mücadelede Gelirler Politikası

Gelirler politikası devletin ücret, kar, faiz, kira gibi üretim faktörü sahiplerinin gelirlerini etkilemek için uyguladığı maliye politikası aracıdır. Devlet enflasyonist ortamda ücret, kar, faiz, kira gelirlerini dondurucu veya azaltıcı gelirler politikası izler. Enflasyonist ortamda reel asgari ücret artışının dondurulması, kira kontratlarındaki yıllık kira artış oranının dondurulması veya TÜFE artış oranıyla sınırlanması, geliri vergilendiren gelir vergisinin veya kurumlar vergisinin artırılması gibi.

B) ENFLASYONLA MÜCADELEDE UYGULANACAK SIKI PARA POLİTİKALARI

i- TCMB para arzını azaltır

ii- TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasaya DİBS satar

iii- TCMB zorunlu karşılık oranını artırır

iv- TCMB reeskont oranını artırır

v- TCMB disponibilite oranını artırır

vi- TCMB politika faizini artırır

i- Enflasyonla Mücadelede TCMB'nın Para Arzı Politikası

Enflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın para arzını azaltması gerekir. Çünkü Merkez Bankası'nın para arzını kısması ekonomide daraltıcı, toplam talebi düşürücü etki yapar.

ii- Enflasyonla Mücadelede TCMB'nın Açık Piyasa İşlemleri (APİ) Politikası

Enflasyonla mücadelede Merkez Bankasının (TCMB) açık piyasa işlemleri yoluyla piyasaya Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) denen hazine bonosu veya Devlet tahvili satması gerekir. Çünkü Merkez Bankasının piyasaya DİBS satması, karşılığında piyasadan para çektiği için para arzını düşürür, piyasanın likiditesi azalır, ekonomide talebi kısar, fiyatlar genel düzeyini aşağı doğru hareket ettirerek fiyat istikrarına ulaşmayı kolaylaştırır.

iii- Enflasyonla Mücadelede TCMB'nın Zorunlu (Munzam) Karşılık Politikası

Enflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın zorunlu karşılık oranını artırması gerekir. Çünkü munzam karşılık oranı arttıkça bankaların kaydi para yaratma gücü azalır, para piyasasında likidite hacmi, kredi piyasasında kredi hacmi daralır, toplam talep düşer, enflasyonist baskı hafifler.

iv- Enflasyonla Mücadelede TCMB'nın Reeskont Oranı Politikası

Enflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın reeskont oranını artırması gerekir. Çünkü reeskont oranı arttıkça nakde geçmenin maliyeti artacağından bankaların nakde dönme eğilimi ve para talebi düşecek, piyasadaki likidite hacmi ve dolayısıyla toplam talep kontrol edilmiş olacaktır.

v- Enflasyonla Mücadelede TCMB'nın Disponibilite Oranı Politikası

Enflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın disponibilite oranını artırması gerekir. Çünkü disponibilite oranı arttıkça bankalar mevduatının bir kısmını disponibil değer olarak tutmak zorunda kalacakları için, kaydi para yaratma ve kredi açma güçleri azalacak, piyasadaki likidite hacmi ve toplam talep daralacaktır. Bankaların disponibilite yükümlülüğü, TCMB'nın 2005/1 sayılı tebliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

vi- Enflasyonla Mücadelede TCMB'nın Politika Faizi Uygulaması

Enflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın politika faizlerini artırması gerekir. Çünkü politika faizlerinin artması, bankaların kendilerini Merkez Bankası kaynaklarından fonlama maliyetlerini artıracağı için bankaların para talebi azalacak, bankaların ve piyasanın likiditesi kontrol edilmiş olacak ve böylece enflasyonist baskı hafifleyecektir.

8 DEFLASYONLA MÜCADELEDE (ANTİ DEFLASYONİST) MALİYE POLİTİKASI

Deflasyon, ekonomide toplam talebin toplam arzdan küçük olması (TT < TA) nedeniyle ortaya çıkan bir fiyat istikrarsızlığıdır. Deflasyon, ekonomide ortaya çıkan talep yetersizliği veya arz fazlası nedeniyle fiyatlar genel düzeyinin gerilemesidir.

REFLASYON: Deflasyon ortamında bulunan veya deflasyona kaymakta olan ekonominin yeniden tam istihdam denge noktasına getirilmesidir. Deflasyonist talep açığının giderilerek ekonominin istikrarlı fiyat koşullarında tam istihdam hacmine doğru kaydettiği enflasyonsuz gelişmedir.

8.1 DEFLASYONLA MÜCADELEDE MALİYE POLİTİKASI UYGULAMASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

i- Önce deflasyonla mücadelenin amacı belirlenir. Amaç ekonomideki talep yetersizliğini gidererek toplam talep, toplam arz dengesini sağlamak, fiyat istikrarına ulaşmaktır.

ii- Deflasyonla mücadelede kısa dönem ve uzun dönem yöntemi toplam talebi artırmaktır.

iii- Bağımsız maliye politikası veya bağımsız para politikası tek başına deflasyonu önleyemez. Para ve maliye politikalarının aynı yönde, birbirini destekleyecek nitelikte uygulanması gerekir.

iv- Genişletici maliye politikaları ve gevşek para politikaları eş anlı olarak uygulanır.

8.2 DEFLASYONLA MÜCADELEDE GENİŞLETİCİ MALİYE POLİTİKALARI VE GEVŞEK PARA POLİTİKALARININ EŞ ANLI UYGULANMASI

Deflasyonun kaynağı ne olursa olsun sonuçta ekonomide fiyat istikrarı bozulmakta, fiyatlar genel düzeyi gerilemektedir. Cari fiyat düzeyinde toplam talebin toplam arzdan düşük olması nedeniyle ekonomide bir talep yetersizliği, arz fazlası oluşmaktadır.

Devletin piyasada oluşmuş olan talep yetersizliğini telafi edebilmesi, ortadan kaldırabilmesi için genişletici maliye politikaları ile gevşek para politikalarını eş anlı olarak uygulaması gerekir. Bir yandan genişletici maliye politikalarıyla harcamalar artırılırken, diğer yandan gevşek para politikaları ile piyasadaki likidite sıkışıklığı giderilir, toplam talep çift yönden artırılmaya çalışılır. Bağımsız para politikası veya bağımsız maliye politikası tek başına toplam talebi artıramaz, deflasyonu önleyemez.

Bir ekonomide deflasyon söz konusu olduğu zaman, toplam talep ile toplam arz arasındaki denge arz lehine bozulmuştur. Bu durumda ya toplam arzın azaltılması ya da toplam talebin artırılması gerekmektedir. Bu alternatiflerden toplam arzın azaltılması, ekonominin üretim kapasitesinin tam kullanılmamasını netice vereceği için arzulanan bir çözüm olmamaktadır. Bu nedenle, durgunlukla mücadele çözümünün bir ekonomide, toplam talepteki yetersizlikleri giderme ve efektif talep düzeyini yükseltme amacına yönelmesi gerekmektedir.

Deflasyonla etkin mücadele için aşağıda listelenen genişletici maliye politikaları ile gevşek para politikalarının aynı yönde, iyi bir zamanlama ile ve eşgüdüm içinde uygulanması gerekir.

A) DEFLASYONLA MÜCADELEDE UYGULANACAK GENİŞLETİCİ MALİYE POLİTİKALARI

i- Kamu harcamaları artırılır

ii- Vergiler düşürülür

iii- Dış borçlanmaya gidilir

iv- Bütçe açığı verilir

v- Gelirler politikasıyla gelirlerin artışı sağlanır

i- Deflasyonla Mücadelede Kamu Harcamaları Politikası

Devlet önceliği çarpan etkisi yüksek olan cari, yatırım harcamaları gibi reel harcamalara vererek kamu harcamalarını artırır.

Marjinal tüketim eğilimi bire eşit olan yoksullar, öğrenciler gibi toplumun değişik kesimlerine transfer harcamaları yoluyla gelir aktarımında bulunur.

Transfer harcamalarından yararlanan kişilerin marjinal tüketim eğilimlerinin bir (c=1) olması halinde, yani düşük gelir gurubuna mensup kişilere yapıldığında elde edilen fonların hepsi harcanacağı için, transfer har-

camalarının ekonomi üzerindeki etkisinin cari ve yatırım harcamalarının ekonomi üzerindeki etkisi ile aynı olacağıdır. Bu durumda, eğer, transfer harcamaları harcama eğilimleri yüksek olan bu kişilere yapılıyorsa, bu, hem durgunlukla mücadele açısından, hem de gelir dağılımında eşitliğin sağlanması açısından etkin bir çözüm olacaktır.

Deflasyonla mücadelede ekonominin toplam talep düzeyindeki yetersizlikleri telafi etmek amacıyla, vergi gelirleri eski düzeyinde bırakılarak, kamu harcamalarının artırılması gerekir. Bu durumda bir bütçe açığının meydana geleceği ve toplam talepte net bir artış yaratılmış olacağı açıktır. Görülmektedir ki, durgunlukla mücadelede kamu harcamaları politikası, ekonominin tam çalışma düzeyinde dengeye kavuşabilmesi için, özel harcamalardaki yetersizliklerin kamu harcamaları ile giderilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Deflasyon döneminde telafi edici harcamaların "pump-priming" kuramına göre ekonomiye yeterli para aktarılmasıyla artan tüketim ve yatırım harcamalarının çarpan ve hızlandıran etkisiyle ekonomik canlanma sağlanacaktır.

ÇIKMIŞ SORU

Durgunluk döneminde telafi edici harcamaların "pump-priming" kuramına göre yapılması ne demektir?

A) Ekonomiye yeterli para aktarılmasıyla artan tüketim ve yatırım harcamalarının çarpan ve hızlandıran etkisiyle ekonomik canlanmayı sağlaması
B) Kamu harcamalarının mali disiplin içerisinde tutularak karşılığı olmayan hiçbir harcamanın yapılmaması
C) Kamu harcamalarının sadece yatırıma yönlendirilmesi ve tüketim harcamalarından kaçınılması
D) Toplam harcamaların artırılması, ancak tüketim harcamalarına ağırlık verilerek ekonomik canlanmanın sağlanması
E) Kamu harcamalarının bileşiminde transfer harcamalarına ağırlık verilmesi

Yanıt (A)

KPSS - 2006

Reel harcamalarda yapılacak bir artışın, toplam talep üzerindeki etkisi direkt olduğu için, ekonomi üzerindeki genişletici etkisi, transfer harcamalarının ekonomi üzerindeki genişletici etkisinden daha kuvvetli ve kesindir. Reel kamu harcamalarını oluşturan yatırım ve cari harcamalarının ekonomi üzerindeki genişletici etkileri ise, aynıdır. Ancak, yatırım harcamalarında bir artış yapılma esnekliği, cari harcamalarda bir artış yapılma esnekliğinden daha fazladır.

Firmalara yapılan transfer harcamalarına gelince, bu tür harcamaların bir ekonomideki durgunluğu giderme açısından etkinliklerinin zayıf olduğu söylenebilir. Çünkü durgunluk dönemlerinde firmaları yatırım yapmaktan alıkoyan engel, ekonomide yatırılabilir fonların olmayışı değil, talep yetersizliğidir. Buna karşın, eğer transfer harcaması, ekonomideki durgunluğu da etkileyen temel bir malın üretimindeki tıkanıklığı gidermek maksadıyla yapılıyorsa, ekonomi üzerinde olumlu bir etki meydana getirecektir.

ii- Deflasyonla Mücadelede Vergi Politikası

Devlet önceliği gelir vergisine ve katma değer vergisi gibi harcama vergilerine vererek vergi oranlarını düşürür.

Gelir vergisi harcanabilir geliri azaltarak tüketimi kaynağında kestiğinden ve artan oranlı yapısı gereği mali sürüklenme etkisiyle talebi aşırı daraltır. Gelir vergisinin düşürülmesi, talepteki aşırı daralmayı hızla tersine çevirerek özellikle tüketim harcamalarının çabucak artmasına, ekonominin deflasyonist konjonktürnden çıkarak tekrar tam istihdam denge noktasına ulaşmasına, yani reflasyona yol açacaktır.

Harcama vergileri, özellikle de KDV, genel, tabanı geniş bir vergi olduğundan dolayı toplam talebin artırılmasında etkin bir anti deflasyonist maliye politikasıdır. Dolayısyla deflasyonla mücadelede KDV gibi harcama vergilerinin düşürülmesine öncelik verilmelidir.

Deflasyonla mücadelede kurumlar vergisinin düşürülmesi yatırım harcamalarını artırarak kısa dönemde toplam talebin artmasına ve ekonominin tam istihdama ulaşmasına (reflasyona) yardımcı olur. Uzun dönemde ise toplam arzı artırarak ekonominin büyüme hızının artmasına yol açar. Kurumlar vergisinin hem istikrar, hem büyüme etkisi olduğu için, deflasyonla mücadelede öncelikle düşürülmesi gerekir.

Deflasyonla mücadelede kamu gelirleri politikasının amacı vergi indirimleri yoluyla özel harcamaları artırmaktır. Görülmektedir ki, durgunlukla vergi politikası yoluyla mücadelede devlet, bu amaçla, kamu harcamalarını aynı düzeyde bırakarak vergileri azaltma yoluna gitmektedir. Böylelikle bütçe açığının yaratılacağı ve bu açığın diğer bir kamu gelir türü olan borçlanma ile kapatılacağı açıktır.

Deflasyonla mücadelede vergi indirim politikasının etkinliğini belirleyen en önemli konulardan biri, ele alınan verginin genel bir vergi olmasıdır. Böylelikle daha çok kişi vergi indiriminden istifade ettiği için ekonomide genişletici etki daha çabuk gerçekleşmiş olacaktır. Durgunlukla mücadelede kişisel gelir vergileri ile gider vergilerinin bu açıdan en etkin vergiler olduğu kabul edilmektedir. Servet vergileri durgunlukla mücadelede kullanılabilecek etkin bir maliye politikası aracı değildir.

Gider vergilerinde yapılacak bir indirimin genişletici etkisinin gelir vergisi oranlarında yapılacak aynı miktardaki bir indirime göre daha fazla olacağı söylenebilir. Çünkü, gelir vergisi oranlarında gerçekleştirilecek bir indirim, tüketim harcamalarını marjinal tüketim eğilimi nispetinde artıracaktır. Gider vergilerinde gerçekleştirilecek bir indirim ise, tüketim malları fiyatlarında bir düşüşe yol açarak, kişilerin tasarruf-tüketim kararlarını tüketim lehine değiştirmelerine neden olmaktadır. Ancak, burada marjinal tüketim eğilimleri yüksek olan düşük gelir gurubuna mensup kişilerin gelir vergisi oranlarında yapılacak bir indirimin veya bir ekonomide en az geçim indirimi oranlarının yükseltilmesinin, tüketim harcamalarının artmasına neden olacağı için, bu politika seçeneği de durgunlukla mücadelede etkin bir politika olarak kullanılabileceğini belirtmeliyiz. Yine, bir ekonomide, zorunlu mal niteliğindeki, tüketimi yaygın mallar üzerinden alman gider vergilerinde yapılacak bir indirim hem genişletici etki meydana getirecek hem de gelir dağılımı açısından olumlu bir etki meydana getirecektir.

Bir ekonomide durgunluk dönemlerinde tüketim harcamalarının artırılması yanında ayrıca, yatırım harcamalarında da bir artış sağlanması amacıyla, tasarruf eğilimleri yüksek olan yüksek gelir guruplarına mensup kişilerin gelir vergi oranlarında bir indirim yapılması düşünülebilir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi durgunluk dönemlerinde sorun tasarruf noksanlığı değil, talep eksikliğidir. Bundan dolayı, bu yolla arttırılan tasarrufların, ekonomideki talep yetersizliğine bağlı olarak, girişimciler tarafından yatırımlara yöneltilmemesi durumu söz konusu olabileceğinden etkin bir politika olarak görülmemektedir.

iii- Deflasyonla Mücadelede Borçlanma Politikası

Deflasyonla mücadelede devlet dış borçlanmaya gider, mümkün mertebe iç borçlanmaya gitmez. Çünkü iç borçlanma iç tasarruflarla karşılandığından ekonomide daraltıcı etki yapabilir. Devlet borçlanma yoluyla özel sektörün yatırımların finansmanı için kullanabileceği fonları tüketerek özel yatırımları azaltıcı dışlama (crowding out) etkisine yol açabilir.

Devlet iç borçlanmada başvuracağı finansman kaynakları olarak öncelik sırasını bankalar, Merkez Bankası ve kurumsal yatırımcılar (sosyal güvenlik kurumları, fonlar, aracı kurumlar) olarak belirlemelidir.

Devlet deflasyonla mücadelede ilk önceliği bankalardan borçlanmaya vermelidir. Çünkü bankalar devlete verdiği borç karşılığında aldıkları bono ve tahvillere dayanarak kaydi para yaratırlar, şirketlere yatırım kredisi, tüketicilere tüketim kredisi açarlar. Bankaların yarattığı kaydi para genişlemesi para çarpanı etkisiyle ekonomide genişletici, toplam talebi artırıcı, deflasyonist baskıyı azaltıcı etki yapar.

Devlet deflasyonla mücadelede ikinci önceliği Merkez Bankasına vermelidir. Çünkü Hazinenin Merkez Bankasından avans alması ekonomide likidite hacmini artırarak toplam talebi canlandırır, durgunluğu azaltır.

Devlet deflasyonla mücadelede kurumsal yatırımcılardan borçlandığında, durgunluk döneminde genellikle kurumsal fonlar atıl vaziyette olduğundan, bu fonları kamu harcamalarının finansmanında kullanıp hareke-te geçirerek toplam talebi artırır, durgunluğu azaltır.

Deflasyonla mücadelede devletin gerçek kişilerden ve şirketlerden asla borçlanmaması gerekir. Çünkü devlet gerçek kişilerden borçlandığında tüketimi kaynağında kesmiş olur, şirketlerden borçlandığında yatırım harcamalarını kısmış olur. Devletin şirketlerden borçlanması yatırıma gidecek fonları azaltarak kısa dönemde durgunluğu artırıcı, uzun dönemde toplam arzı daraltarak büyümeyi azaltıcı etki yapar.

Deflasyon dönemlerinde borç yönetimi ile ilgili sorunların çözümü enflasyonist dönemlere oranla daha kolay olmaktadır. Çünkü, durgunluk dönemlerinde ekonomide büyük ölçüde kullanılmayan atıl fonlar bulunmaktadır. Eğer, devlet borçlanma yoluyla bu fonları toplar ve ekonomik hayatın canlanması için kullanabilirse, ekonomide daralma duracak ve genişletici etki ortaya çıkacaktır.

Deflasyonla mücadelede başarılı olabilmek için borçlanmanın, toplam talebi en az azaltıcı şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bütçe açığının kişi veya firmalardan borçlanılarak finanse edilmesi durumunda, borçlanmanın toplam talep üzerindeki etkisi, kişi veya firmaların devlete borç verdikleri parayı nereden karşılayacaklarına bağlı olmaktadır. Eğer, kişiler devlete borç verdikleri parayı kullanmayarak, atıl olarak tuttukları fonlardan karşılıyorlarsa, toplam talepte bir azalma meydana gelmeyecek tersi durumda bu fonlar devlet tarafından kullanıldığı zaman ekonominin toplam talebinde net bir artış sağlandığı için, ekonomi üzerinde genişletici bir etki meydana gelmiş olacaktır. Ancak, devlete borç verilen fonlar kişilerin yatırım ve tüketim harcamalarını azaltmaları yolu ile karşılanıyorsa, toplam talep önce azalmış olacak sonra devlet bu borçlarla sağlanan fonları harcadığı zaman toplam talep genişleyecektir. Bu durumda sadece toplam talebin bileşimi değişecek, ek genişletici etki meydana gelmeyecektir.

Bütçe açığının ticari bankalardan borçlanılarak finanse edilmesi durumunda ise, bankalar atıl fonlarını devlete borç verirlerse durgunlukla mücadele açısından tercih edilebilecek bir politikadır. Ticari bankalar tarafından devlet tahvili alımında kullanılan fonlar, bu bankaların portföylerinde atıl olarak tutulan fonlardan değil de, özel kişi ve firmalara sağlanan kredilerden karşılanıyorsa, maliye politikasının ekonomi üzerindeki net genişletici etkisi azalmış olmaktadır. Ancak, şu da bilinmelidir ki ekonomide, durgunluk dönemlerinde büyük ölçüde atıl fon mevcut olduğu için bankaların atıl fonları kullanma imkanları vardır.

Bütçe açığının Merkez Bankası'ndan borçlanılarak finanse edilmesi durumunda ise, toplam talep üzerinde hiçbir azaltıcı etki meydana gelmeyecektir. Çünkü, kamu harcamaları para arzı artırılarak karşılanmaktadır. Bu nedenle, durgunluk dönemlerinde, bütçe açığını finanse etmenin en etkin biçimlerinde biri de bankaların yanında Merkez Bankası'ndan borçlanmaktır.

iv- Deflasyonla Mücadelede Bütçe Politikası

Deflasyonla mücadelede devlet sadece bütçe açığı (G>T) politikası uygulayabilir, denk bütçe ve bütçe fazlası politikası uygulayamaz.

Deflasyonla mücadelede devletin bütçe fazlası politikası uygulaması durumunda ekonomide daraltıcı etki yaparak deflasyonu daha da derinleştirmiş olur.

Deflasyonla mücadelede devletin denk bütçe politikası uygulaması durumunda, denk bütçenin genişletici etkisi açık bütçeden küçük olduğundan, ekonomideki durgunluğu, deflasyonist baskıyı ortadan kaldıracak, ekonominin tam istihdama ulaşmasını sağlayacak büyüklükte talebi canlandıramaz.

Bütçe açığı (G>T) politikası ekonomide denk bütçeden daha büyük bir genişletici etkiye sahip olduğundan ekonominin deflasyondan kurtulup kolaylıkla tam istihdama ulaşmasını, yani reflasyonu sağlar. Deflasyonist konjonktürde bütçe açığı politikası uygulanacak tek bütçe politikasıdır.

Denk bütçe (G=T) politikası ekonomide açık bütçe kadar olmasa da belli bir genişletici etki yapar. Ancak denk bütçenin sağlayacağı genişletici etki ekonominin deflasyondan çıkmasına yetmeyeceği için deflasyonist konjonktürde denk bütçe uygulaması yapılmaz. Çünkü denk bütçe teoremine göre denk bütçe çoğaltanı katsayısı birdir. Yani Devlet bir birim harcama artışına karşılık bir birim vergi artışı yaptığında ekonomideki toplam etki genişleticidir, ancak açık bütçenin genişletici etkisinden daha küçük bir genişletici etkidir, çünkü artan verginin daraltıcı etkisi devreye girmiştir. Vergi çarpanı harcama çarpanından küçük olduğundan, yani verginin daraltıcı etkisi harcamanın genişletici etkisinden küçük olduğundan, ekonomideki net etki genişletici olmaktadır.

Bütçe fazlası (G<T) politikası, deflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını kısarak veya vergi gelirlerini (zorunlu tasarrufları) artırarak, özel harcamaları azaltarak çarpan etkisiyle toplam talebi daraltır. Bütçe fazlası politikası ekonomide deflasyonun derinleşmesine, durgunluğa ek olarak işsizliğin artmasına, sonuçta ekonominin resesyona (durgunluğa işsizliğin eklenmesi) girmesine neden olur. Deflasyonist konjonktürde bütçe fazlası politikası asla uygulanmamalıdır.

v- Deflasyonla Mücadelede Gelirler Politikası

Gelirler politikası devletin ücret, kar, faiz, kira gibi üretim faktörü sahiplerinin gelirlerini etkilemek için uyguladığı maliye politikası aracıdır. Devlet deflasyonist ortamda ücret, kar, faiz, kira gelirlerini artırıcı gelirler

politikası izler. Deflasyonist ortamda reel asgari ücretin artırılması, geliri vergilendiren gelir vergisinin veya kurumlar vergisinin düşürülmesi, marjinal tüketim eğilimi bire eşit olan yoksullar, öğrenciler gibi toplumun değişik kesimlerine yönelik sosyal transfer harcamalarının artırılması (negatif vergi) gibi gelirler politikaları izlenebilir.

B) DEFLASYONLA MÜCADELEDE UYGULANACAK GEVŞEK PARA POLİTİKALARI

i- TCMB para arzını artırır

ii- TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasadan DİBS alır

iii- TCMB zorunlu karşılık oranını azaltır

iv- TCMB reeskont oranını azaltır

v- TCMB disponibilite oranını azaltır

vi- TCMB politika faizini düşürür

i- Deflasyonla Mücadelede TCMB'nın Para Arzı Politikası

Deflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın para arzını artırması gerekir. Çünkü Merkez Bankası'nın para arzını artırması ekonomide likidite hacmini ve dolayısıyla toplam talebi artırır, deflasyonist etkiyi azaltır.

ii- Deflasyonla Mücadelede TCMB'nın Açık Piyasa İşlemleri (APİ) Politikası

Deflasyonla mücadelede Merkez Bankasının (TCMB) açık piyasa işlemleri yoluyla piyasadan Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) denen hazine bonosu veya Devlet tahvili satın alması gerekir. Çünkü Merkez Bankası DİBS satın alma karşılığında piyasaya para süreceği için ekonomide para arzı artar, piyasanın likiditesi genişler, ekonomide talep yükselerek deflasyonist etkiler azalır, fiyat istikrarına ulaşmak kolaylaşır.

iii- Deflasyonla Mücadelede TCMB'nın Zorunlu (Munzam) Karşılık Politikası

Deflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın zorunlu karşılık oranını düşürmesi gerekir. Çünkü munzam karşılık oranı düştükçe bankaların kaydi para yaratma gücü artar, para piyasasında likidite hacmi, kredi piyasasında kredi hacmi genişler, toplam talep artar, deflasyonist baskı hafifler.

iv- Deflasyonla Mücadelede TCMB'nın Reeskont Oranı Politikası

Deflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın reeskont oranını düşürmesi gerekir. Çünkü reeskont oranı düştükçe nakde geçmenin maliyeti azalacağından bankaların nakde dönme eğilimi ve para talebi yükselir, piyasadaki likidite hacmi ve dolayısıyla toplam talep artar, deflasyonist baskı hafifler.

v- Deflasyonla Mücadelede TCMB'nın Disponibilite Oranı Politikası

Deflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın disponibilite oranını düşürmesi gerekir. Çünkü disponibilite oranı düştükçe bankalar mevduatının daha az bir kısmını disponibil değer olarak tutmak zorunda kalacakları için, kaydi para yaratma ve kredi açma güçleri artacak, piyasadaki likidite hacmi ve toplam talep genişleyecektir. Bankaların disponibilite yükümlülüğü, TCMB'nın 2005/1 sayılı tebliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

vi- Deflasyonla Mücadelede TCMB'nın Politika Faizi Uygulaması

Deflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın politika faizlerini düşürmesi gerekir. Çünkü politika faizlerinin düşmesi, bankaların kendilerini Merkez Bankası kaynaklarından fonlama maliyetlerini azaltacağı için bankaların nakit para talebi artacak, bankaların ve piyasanın likiditesi bollaşacak ve böylece deflasyonist baskı hafifleyecektir.

9 STAGFLASYONLA MÜCADELEDE MALİYE POLİTİKASI

9.1 STAGFLASYONUN TANIMI

Stagflasyon durgunluk içinde enflasyon demektir. Bir ekonomide enflasyonla durgunluğun veya işsizliğin eş anlı olarak yaşanmasıdır.

Stagflasyonist konjonktürde ekonomide hem fiyat istikrarı bozularak fiyatlar genel düzeyi yükselmektedir, hem de toplam talep daralarak veya toplam arz düşerek durgunluk yaşanmaktadır.

Stagflasyon deyimi ilk defa 1974 Birinci Petrol şoku ve 1978 İkinci petrol şoku sonrasında petrolün fiyatının kısa dönemde birkaç kat artmasının dünya genelinde negatif arz şoku etkisi yaparak bir yandan petrole bağımlı yüzlerce endüstride maliyet enflasyonuna yol açarak yüksek enflasyona, bir yandan da aşırı yükselen fiyatların talebi düşürmesi nedeniyle durgunluğa yol açması olgusunu açıklamak için kullanılmış ve iktisat literatürüne girmiştir. Türkiye ekonomisi de 1990'lı yıllar boyunca stagflasyonist bir konjonktür yaşamıştır, bu dönemde ortalama enflasyon oranı yaklaşık yüzde 50'lere tırmanırken ortalama büyüme hızı yüzde 2,5'lara gerilemiştir.

9.2 PHİLİPS EĞRİSİ

Philips Eğrisi, kısa dönemde enflasyonla işsizlik arasında bir trade off (değiş-tokuş) olduğunu gösteren eğridir.

Kısa dönem Philips eğrisi negatif eğimlidir. Kısa dönem Philips eğrisine göre kısa dönemde enflasyonu düşürmenin bedeli işsizliğin artmasıdır, veya işsizliği düşürmenin maliyeti yüksek enflasyondur. Kısa dönemde hem işsizliği hem de enflasyonu düşürmek mümkün değildir. Kısa dönemde enflasyonla işsizlik arasında trade off olmasının nedeni adaptif (uyarlayıcı, geriye dönük) bekleyişler varsayımı ile işçi yanılma varsayımıdır.

Uzun dönem Philips eğrisi diktir. Çünkü uzun dönemde işçi yanılma modeli geçerli değildir, dolayısıyla uzun dönemde enflasyonla işsizlik arasında her hangi bir ilişki yoktur. Uzun dönemde enflasyon ne olursa olsun ekonomi doğal işsizlik oranında bulunmaktadır. Uzun dönem Philips Eğrisi Kısa dönem Philips eğrisinin işsizlik eksenini kestiği noktadadır. Kısa dönem Philips eğrisinin işsizlik eksenini kestiği noktada ekonomide doğal işsizlik oranı vardır. Doğal işsizlik oranı yapısal işsizlik ve friksiyonal işsizliğin toplamıdır, ekonominin doğal işsizlik oranından daha düşük bir işsizlik oranına ulaşması mümkün değildir.

Neticede Philips Eğrisi enflasyonla işsizliğini bir ülkede ters orantılı bir şekilde değişeceğini dolayısıyla bir ülkede işsizlik ile enflasyonun beraber olamayacağını öngörmüştür. Ancak 1970 yıllardaki stagflasyon olgusu Philips eğrisi ile ifade edilen yaklaşımın her zaman geçerli olamayabileceğini göstermiştir.

Stagflasyonist gidişi önleyebilmek için genişletici maliye politikaları ile daraltıcı para politikasının optimal bileşiminin oluşturulması ve uygulanması gerekir.

Genişletici mali politikaları da enflasyona neden olmayacak şekilde uygulanmalıdır. Yani özel yatırımları özendirici, çalışma arzusunu artırıcı ve özellikle yeni teknolojiler ve yeni ürünler şeklinde teknik gelişmeyi hızlandırıcı yönde kullanılmalıdır.

Sektörel ve bölgesel bir stagflasyon olgusunda seçici maliye politikaları uygulanmalıdır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Philips eğrisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Philips eğrisinin şekli ülkeden ülkeye farklılık gösterir.
B) Philips eğrisi yıllık fiyat artışlarındaki bir azalmanın ancak işsizlik oranının artması pahasına sağlanabileceğini gösterir.
C) Ücretler tam esnek ise, Philips eğrisi friksiyonel işsizlik seviyesinde çizilen düşey doğru ile çakışır.
D) Philips eğrisi friksiyonel işsizlik seviyesinde dik bir doğru olarak çizilmişse sadece talep enflasyonu söz konusu olabilir.
E) Ücretler tam esnek ise Philips eğrisi yatay eksene paralel bir eğri olarak çizilir

Yanıt (E)

KPSS - 2005

9.3 STAGFLASYONLA MÜCADELEDE MALİYE POLİTİKASI UYGULAMASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

i- Önce stagflasyonla mücadelenin amacı belirlenir. Amaç hem durgunluğu hem de enflasyonu önlemek, toplam talep, toplam arz dengesini sağlamak, tam istihdam noktasında fiyat istikrarına kavuşmaktır.

ii- Bağımsız maliye politikası veya bağımsız para politikası tek başına stagflasyonu önleyemez. Ekonomide durgunluk ve enflasyon gibi birbirine zıt iki durum aynı anda yaşandığından, uygulanacak para ve maliye politikalarının da zıt yönlü olması gerekir. Aynı yönlü para ve maliye politikaları uygulanmamalıdır.

iii- Stagflasyonla mücadelede karma politika (politika karması) uygulanması gerekir. Yani bir birine zıt para ve maliye politikalarının karması yapılmalıdır: Ya daraltıcı maliye politikalarıyla gevşek para politikalarının bir karması yapılmalıdır, ya da genişletici maliye politikaları ile sıkı para politikalarının bir karması yapılmalıdır. Daraltıcı maliye politikalarıyla sıkı para politikalarının veya genişletici maliye politikalarıyla gevşek para politikalarının karması yapılamaz.

9.4 STAGFLASYONLA MÜCADELEDE POLİTİKA KARMASI (KARMA POLİTİKA) UYGULAMASI

Stagflasyonun kaynağı ne olursa olsun sonuçta ekonomide hem durgunluk hem de enflasyon bir arada yaşanmaktadır. Enflasyon ve deflasyonla mücadelede aynı yönü para ve maliye politikaları uygulanması gerekiyordu. Enflasyonda sadece daraltıcı para ve maliye politikaları, deflasyonda ise sadece genişletici para ve maliye politikaları uygulamak ekonomik istikrara ulaşmak için yeterliydi. Oysa stagflasyonla mücadelede para ve maliye politikalarının zıt yönlü olarak uygulanması lazımdır, biriyle durgunlukla mücadele ederken, diğeriyle enflasyonla mücadele edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla deflasyonla mücadelede uygulanabilecek tek strateji, zıt yönlü para ve maliye politikası karmasından oluşan politika karması uygulamaktır.

Stagflasyonla mücadelede uygulanabilecek iki temel karma politika türü vardır:

i- Daraltıcı maliye politikası ile gevşek para politikası karması

ii- Genişletici maliye politikası ile sıkı para politikası karması

A) DARALTICI MALİYE POLİTİKASI İLE GEVŞEK PARA POLİTİKASI KARMASI

Stagflasyonla mücadelede uygulanabilecek karma politika seçimlerinden birisi daraltıcı maliye politikası-gevşek para politikası seçimidir. Bu karma politika türünde daraltıcı maliye politikaları ile enflasyonla mücadele edilirken eş anlı olarak gevşek para politikalarıyla durgunlukla mücadele edilmektedir.

Daraltıcı Maliye Politikası -Gevşek Para Politikası Karmasında Uygulanabilecek Politikalar:

a) Daraltıcı Maliye Politikası Kapsamında Uygulanabilecek Politikalar

i- Kamu harcamaları kısılır

ii- Vergiler artırılır

iii- İç borçlanmaya gidilir

iv- Bütçe fazlası verilir

v- Gelirler politikasıyla gelirlerin artışı dondurulur

b) Gevşek Para Politikası Kapsamında Uygulanabilecek Politikalar

vii- TCMB para arzını artırır

viii- TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasadan DİBS alır

ix- TCMB zorunlu karşılık oranını azaltır

x- TCMB reeskont oranını azaltır

xi- TCMB disponibilite oranını azaltır

xii- TCMB politika faizini düşürür

B) GENİŞLETİCİ MALİYE POLİTİKASI İLE SIKI PARA POLİTİKASI KARMASI

Stagflasyonla mücadelede uygulanabilecek karma politika seçimlerinden bir diğeri ise genişletici maliye politikası-sıkı para politikası seçimidir. Bu karma politika türünde genişletici maliye politikaları ile durgunlukla mücadele edilirken eş anlı olarak sıkı para politikalarıyla enflasyonla mücadele edilmektedir.

Genişletici Maliye Politikası –Sıkı Para Politikası Karmasında Uygulanabilecek Politikalar:

a) Genişletici Maliye Politikası Kapsamında Uygulanabilecek Politikalar

i- Kamu harcamaları artırılır

ii- Vergiler düşürülür

iii- Dış borçlanmaya gidilir

iv- Bütçe açığı verilir

v- Gelirler politikasıyla gelirlerin artışı sağlanır

b) Sıkı Para Politikası Kapsamında Uygulanabilecek Politikalar

i- TCMB para arzını azaltır

ii- TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasaya DİBS satar

iii- TCMB zorunlu karşılık oranını artırır
iv- TCMB reeskont oranını artırır
v- TCMB disponibilite oranını artırır
vi- TCMB politika faizini artırır

10 MALİYE POLİTİKASININ BAŞARIYLA UYGULANMASININ KOŞULLARI VE KISITLARI

Maliye politikası teknik olarak ne kadar mükemmel dizayn edilirse edilsin uygulamada başarısını sınırlayan bazı koşullar ve kısıtlar vardır.

Maliye politikasının başarısını etkileyen koşullar şunlardır:

i- Para ve maliye politikalarının senkronize biçimde uygulanması, bağımsız uygulanmaması
ii- İktisadi hayata doğru teşhisin konulması
iii- Maliye politikası tedbirlerinin halka benimsetilmesi
iv- Maliye politikasını etkili biçimde uygulayacak maliyecilerin varlığı
v- Kararların zamanında alınması ve uygulanması

Aşağıdakilerden hangisi maliye politikasının başarıyla uygulanmasının koşullarından biri değildir?

A) Maliye politikasının diğer politikalardan bağımsız olarak kararlılıkla uygulanması
B) İktisadi hayata doğru teşhisin konulması
C) Maliye politikası tedbirlerinin halka benimsetilmesi
D) Maliye politikasını etkili biçimde uygulayacak maliyecilerin varlığı
E) Kararların zamanında alınması ve uygulanması

Yanıt (A)

KPSS - 2005

Maliye politikasının başarısını etkileyen temel faktörler veya kısıtlar şunlardır:

i- İşlemsel kısıtlar
ii- Ekonomik kısıtlar
iii- Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
iv- Siyasi kısıtlar
iv- Psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
v- Zaman (dönemsel) kısıtı

a) İşlemsel Kısıtlar

Maliye politikasının başarısını etkileyen işlemsel kısıtların başında enflasyon ve deflasyon boşluğunun tam olarak ölçülememesi yatmaktadır. Devletin enflasyonla mücadele etmeden önce enflasyon boşluğunu, deflasyonla mücadele etmeden önce deflasyon boşluğunu doğru bir şekilde hesaplaması gerekir.

Enflasyon Boşluğu (Enflasyonist Açık): Tam istidam denge noktasındaki talep düzeyi ile enflasyonist konjonktürde içinde bulunulan mevcut talep düzeyi arasındaki fark, enflasyon boşluğuna eşittir. Enflasyondan tam istihdama dönebilmek, enflasyon batağından kurtulabilmek için enflasyonist boşluk kadar toplam talepte bir daralma olması gerekir. Enflasyonist açıktan daha fazla bir talep düşüşü ekonomiyi enflasyondan

kurtarır ama deflasyona sürükler, tam istihdam dengesi aşılmış olur. Veya enflasyonist açıktan daha az bir talep düşüşü ekonomiyi tam istihdam noktasına ulaştırmaz, ekonomi hala enflasyonist konjonktürde kalmaya devam eder.

Deflasyon Boşluğu (Deflasyonist Açık): Tam istidam denge noktasındaki talep düzeyi ile deflasyonist konjonktürde içinde bulunulan mevcut talep düzeyi arasındaki fark, deflasyon boşluğuna eşittir. Deflasyondan tam istihdama dönebilmek, deflasyon batağından kurtulabilmek için deflasyonist boşluk kadar toplam talepte bir genişleme olması gerekir. Deflasyonist açıktan daha fazla bir talep genişlemesi ekonomiyi deflasyondan kurtarır ama enflasyona sürükler, tam istihdam dengesi aşılmış olur. Veya deflasyonist açıktan daha az bir talep genişlemesi ekonomiyi tam istihdam noktasına ulaştırmaz, ekonomi hala deflasyonist konjonktürde kalmaya devam eder.

b) Ekonomik Kısıtlar

Fiyat katılığı, arz katılığı, talep katılığı, yüksek işlem maliyetleri, verimsizlik, etkinsizlik, yolsuzluk, bürokrasinin hantallığı gibi ekonomideki yapısal bozukluklar maliye politikasının başarısını kısıtlar.

Ekonominin kalkınma düzeyinin geriliği maliye politikasının başarısını kısıtlar.

Ekonomik istikrarsızlığın derinliği maliye politikasının başarısını kısıtlar. Tam istidam ve fiyat istikrarından sapma ne kadar büyükse, enflasyon ve deflasyon ne kadar derinleşmiş, kalıcılık arzetmişse maliye politikasının başarısını o kadar kısıtlar.

Ekonominin reel büyüme hızını aşmayan, tek haneli, kronikleşmemiş enflasyona ılımlı enflasyon denir. Ilımlı enflasyonla mücadele, yüksek oranlı, kronikleşmiş enflasyondan daha kolaydır, çünkü enflasyonist bekleyişler yüksek ve kalıcı nitelikte değildir.

Ekonominin reel büyüme hızını aşan, tek haneli veya çift haneli ama kronikleşmemiş enflasyona yüksek enflasyon denir. Yüksek enflasyonla mücadele, ılımlı enflasyona göre daha zor ama kronikleşmiş ve hiper enflasyondan daha kolaydır. Yüksek enflasyon ortamında enflasyonist bekleyişler yüksektir ama henüz kalıcı nitelikte değildir.

Üç haneli rakamlara tırmanmış ve kronikleşmiş enflasyona yüksek enflasyon denir. İkinci Dünya Savaşı döneminde Almanya'da ve 1980'li yıllarda Latin Amerika'da görülmüştür. Fiyat etiketlerinin günlük değiştiği bir enflasyon türüdür. Hiper enflasyonla tek başına para ve maliye politikalarıyla mücadele edilemez, sosyal ve siyasal yapının da değişmesi gerekir.

Ekonominin reel büyüme hızını aşan, tek haneli veya çift haneli ama kronikleşmiş, atalet kazanmış, kalıcı enflasyon türüdür. Türkiye'de 2002 öncesi dönemde yaşanan enflasyon gibi. 2002 öncesi dönemde enflasyon yaklaşık yüzde 50 eşiğinde atalet kazanmıştı, enflasyonist bekleyişler kalıcı hale gelmişti. Enflasyon ataleti ortamında enflasyonist bekleyişler hem yüksektir hem de kalıcılık kazanmıştır. Enflasyon ataletini kırabilmek için toplumun yüksek enflasyon bekleyişlerini düşürecek yapısal değişiklikler yapmak gerekir. Enflasyon ataletiyle mücadele, ılımlı ve yüksek enflasyona göre daha zordur.

c) Beşeri (İnsan Kaynakları) Kısıtlar

Maliye politikasını dizayn edecek iktisatçı, maliyeci, istatistikçi, planlamacı, programlamacı insan kaynakları ne kadar kıt ve yetersizse, maliye politikasının başarısı o kadar sınırlı olacaktır. Maliye Politikası araçlarının selektif (seçici) biçimde uygulanması gerekir. Para ve maliye politikalarını iyi bir zamanlama ile ve eşgüdüm içinde uygulayacak teknotratlar ne kadar kıtsa maliye politikasının başarısı o kadar sınırlı olacaktır.

Maliye Politikasının diğer iktisat politikalarıyla ahenkleştirilmesi gerekir. Maliye Politikası para politikasına göre daha çok zaman alıcıdır. Çünkü mal piyasalarının aktarım mekanizması para piyasalarına göre daha yavaş işler. Maliye Politikası sık sık gözden geçirilmelidir. Başlangıç koşullarındaki değişmeye paralel olarak uygulanan maliye politikalarının da değiştirilmesi gerekir.

d) Siyasi Kısıtlar

Para ve maliye politikalarının başarısı halinde meyvesini veya başarısızlığı halinde bedelini bütün toplum çeker ancak öncelikle siyastçiler çeker. Siyasetçiler ne kadar oportunist, dar vizyonlu ve siyaseten zayıfsa, maliye politikalarının başarısı o kadar düşük olur. Çünkü bu tip siyasetçiler bazen alınması gereken vergi artışı, harcama azalışı, bütçe disiplini gibi siyaseten oy kaybettirecek kararları alamazlar, sorunu daha küçükken ve kronikleşmeden çözmek yerine gelecek iktidarlara bırakmayı tercih ederler. Sonuçta küçük ve geçici istikrarsızlıklar büyür ve kalıcı, yapısal sorun haline gelir. Türkiye'de enflasyon sorununun, sosyal güvenlik sorununun onlarca yıl ötelenmesi gibi.

e) Psikolojik ve Sosyolojik Kısıtlar

Maliye Politikasının uygulanmasında psikolojik ve sosyolojik faktörler önemlidir. Bireylerin ve toplumun benimsemediği, onların desteğini almayan maliye politikaları teknik olarak çok mükemmel bile olsalar uygulamada başarılı olamazlar. Aynı para ve maliye politikalarının değişik ülkelerde değişik performans göstermesi, bazı yerlerde başarılı olurken bazı yerlerde başarısız olması ülkelerin değişik sosyolojik yapısından, vatandaşların psikolojik motivasyonlarının farklılığından kaynaklanmaktadır. Para ve maliye politikaları vatandaşların psikolojik motivasyonları ve toplumun sosyal, kültürel dokusu dikkate alınarak, ülkelerin karakteristik özellikleri hesaba katılarak dizayn edilmeli ve uygulama aşamasında toplumun muhakkak desteği alınmalıdır.

f) Zaman (dönem) Kısıtı

Para ve maliye politikalarının kısa dönem ve uzun dönem amaçları farklı olabileceğinden kısa ve uzun dönem mücadele yöntemleri de farklı olabilecektir. Örneğin enflasyonla mücadelede kısa dönem yöntemi toplam talebi kısmaktır, uzun dönem yöntemi toplam arzı artırmaktır. Kısa dönem maliye politikası amaçlarıyla uzun dönem maliye politikası amaçları çatışabilir, kısa dönemde sağlanan denge uzun dönemde dengesizliğe yol açabilir.

11 İKTİSADİ YAKLAŞIMLARA GÖRE PARA VE MALİYE POLİTİKASININ NİSPİ ETKİNLİĞİ

Para ve maliye politikasının ekonomiyi istikrara kavuşturmada, gelir düzeyini, üretim ve istihdam düzeyini artırmada nispi, oransal etkinliği iktisadi yaklaşımlara göre değişmektedir.

Bu bölümde klasik iktisat yaklaşımı, keynezyen iktisat yaklaşımı (IS/LM modeli ve açık ekonomi modeli), monetarist (parasalcı) iktisat yaklaşımı, neo (yeni) klasik iktisat yaklaşımı, arz yönlü iktisat yaklaşımı, post keynezyen iktisat yaklaşımı

10.1 KLASİK İKTİSAT YAKLAŞIMINA GÖRE PARA VE MALİYE POLİTİKASININ ETKİNLİĞİ

Klasik iktisat yaklaşımı Adam Smith dönemi olan 18. yüzyıldan 1929 dünya ekonomik buhranına kadar hakim olan yaklaşımdır.

Klasik iktisat yaklaşımına göre devletin jandarma devlet olması, tarafsız, nötr maliye uygulaması, maliye politikası ile ekonomiye müdahale etmemesi gerekir. Devletin aktif bir maliye politikası uygulayarak ekonomiye müdahale etmesi anlamsız hatta zararlıdır. Devlet kamu harcamalarını artırdıkça piyasa faiz oranları yükselerek özel yatırımları dışlayacaktır.

Klasik iktisat yaklaşımının temel varsayımları ve görüşleri:

i- Jandarma devleti savunur. Devlet sadece kamusal mal üretmeli, özel mal üretmemelidir. Devlet tarafsız, nötr olmalı, piyasaya müdahale etmemelidir.

ii- Bütçe dengesi, mali denge esastır. Bütçe küçük ve denk olmalıdır. Bütçe yıllık anlamda ve muhasebe anlamında denk (G=T, Kamu harcamaları = Vergiler) olmalıdır. Bütçe açık veya fazla veremez.

iii- Ekonomik denge görünmez el (tam rekabet) yoluyla otomatik olarak gerçekleşir. Ekonomi daima tam istihdam denge noktasındadır. Say (Mahreçler) Kanunu gereğince her arz kendi talebini doğurur, ekonomide talep yönlü sorun yoktur. Ekonomide eksik istihdam veya aşırı istihdam olamaz.

iv- Tam dışlama (crowding out) etkisi vardır. Yani devletin borçlanma yoluyla finanse ettiği kamu harcamaları toplam talep düzeyini hiç artıramaz, çünkü ekonomi daima tam istihdam denge düzeyindedir. Kamu harcamalarındaki bir artış, piyasa faizlerini artırarak özel yatırımlarda aynı miktarda bir azalışa yol açar. Dolayısıyla toplam talep miktarı değişmez, sadece toplam talebin bileşeni, kompozisyonu değişir, yani kamu harcamaları artar, özel harcamalar düşer. Dolayısıyla maliye politikası gelir,istihdam ve üretim düzeyini artıramaz.

v- Özel kesim kamu kesiminden daha verimlidir. Devlet kaynakları israf eder.

vı- Borçlanma olağanüstü bir kamu geliridir. Borçlanma sadece yatırımlar, savaşlar, doğal afetler gibi olağanüstü harcamaların finansmanı için kullanılabilir. Devlet cari harcamalarını vergiyle finanse etmelidir.

vii- Tarafsız, nötr maliyeyi savunur. Bütçe, kamu harcamaları ve vergiler nötr, tarafsız olmalıdır. Yani iktisadi birimlerin kararlarını etkilemeye yönelik olmamalıdır. Kamu harcamaları sadece kamusal hizmetler için olmalı, vergiler sadece fiskal amaçla (kamu harcamalarını finanse etmek için) toplanmalı, bütçe denk olmalıdır.

viii- Piyasada bütün fiyatlar (faiz, ücret, kar, rant) tam esnektir

ix- Para piyasasında denge klasik miktar kuramı tarafından belirlenir

x- Mal piyasasında denge faiz oranı tarafından belirlenir

xi- İşgücü piyasasında denge reel ücretler tarafından belirlenir

xii- Para arzındaki artış doğrudan enflasyona yol açar

xiii- Kamu harcamalarındaki artış toplam talep düzeyini, gelir düzeyini, üretim düzeyini, istihdam düzeyini hiç artırmaz. Çünkü ekonomi daima tam istihdam hasıla düzeyinde dengededir. Kamu harcamaları sadece toplam talebin bileşenini değiştirir.

Klasik iktisat yaklaşımına göre ekonomideki arz ve talep sorunları ekonomik geçicidir ve bu sorunları giderecek güçler piyasa ekonomisinin içinde vardır. Bu nedenle devlet ekonomiye müdahale etmemelidir. Gerçekten tam rekabet, ücret ve faiz esnekliği varsayımları gerçekleştiği takdirde, ekonomi kendiliğinden ve sürekli olarak tam istihdama ulaşacak, üretilen her mal satılacak, ne enflasyon ne de deflasyon olmayacak, ekonomi daima tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarını koruyacaktır. Bu durumda devletin ekonomik müdahalesi gereksiz ve hatta zararlıdır.

Klasik iktisat yaklaşımına göre devlet jandarma devlet olmalı, sadece kamusal mal üretmeli, özel mal üretmemeli, piyasanın işleyişine karışmamalı, devlet bütçesi denk ve küçük olmalı ve borçlanma sadece olağanüstü harcamaların ve yatırımların finansmanıyla sınırlandırılmalıdır.

Klasik maliyeciler yukarıdaki varsayımlarının gereği "tarafsız maliye" görüşünü savunurlar. Yani kamu gelir ve giderleri ekonomide bir değişiklik yaratmamalıdır. Kişisel karar alma sürecinin üstünlüğüne inanan ve devlete karşı güvensiz olan klasikler aynı zamanda düşük oranlı bir vergileme sisteminin uygulanmasını isterler.

Klasik iktisat yaklaşımına göre ekonomide geçici bir dengesizlik hali ortaya çıktığında, kamu harcamaları vergiler gibi maliye politikası araçları değil, para politikası araçları kullanılmalıdır. Eğer kamu harcamaları para arzı artırılmadan, vergilerin artırılması ya da devletin halktan borçlanması yolu ile finanse edilirse, kişilerin harcamaları azalacak ve bu fonlar devlet eliyle harcanmış olacaktır. Bu durumda toplamda ekonomik açıdan bir değişiklik olmayacak fonları bireyler ve firmalar yerine devlet kullanmış olacaktır. Kamu harcamalarındaki artışın ekonomide gerçek bir talep artışına neden olabilmesi için, bu artışın para arzının artırılması yoluyla finanse edilmesi gerekmektedir. Para arzının artırılması bir para politikası olayıdır. Yani kamu harcamalarındaki artış, para arzı artışı ile finanse edilmelidir.

10.2 KEYNEZYEN İKTİSAT YAKLAŞIMINA GÖRE PARA VE MALİYE POLİTİKASININ ETKİNLİĞİ

1929 Dünya ekonomik buhranıyla birlikte, bu buhranı öngöremeyen klasik mali yaklaşım önemini kaybetmiş, Keynes'in deflasyona ve işsizliğe çözüm olmak üzere geliştirdiği Keynezyen yaklaşım ön plana çıkmıştır.

1960'lı yıllar Keynezyen görüşün makroekonomiye hakim olduğu yıllardır. Ancak 1970'li yıllarda yaşanan petrol şokları, doların devalüasyonu gibi negatif dışsal şokların durgunluk içinde enflasyon olarak tanımlanan stagflasyon olgusunu doğurmasıyla birlikte Keynezyen görüşün üstünlüğü kaybolmuştur. Çünkü Klasik yaklaşımın 1929 Büyük Buhranını öngörememesi gibi Keynezyen yaklaşım da stagflasyon gibi bir olgunun ortaya çıkabileceğini öngörememiştir. Stagflasyonla mücadelede Keynezyen para ve maliye politikaları başarısız olmuştur.

Keynes, 1936'da yayınlanan Para, Faiz ve İstihdamın Genel Teorisi adlı kitabında ücretlerin ve fiyatların aşağı doğru esnek olmadığını, ekonomide fiyat ve ücret katılığı olduğunu belirtmiş bu nedenle ekonomide kendiliğinden tam istihdam dengesinin sağlanamayacağını açıklamıştır. Keynes, ekonomide dengenin her zaman tam istihdam dengesi olmayabileceğini söylemiştir. Yani tam istihdamın her zaman denge gelir düzeyi ile ilişkili olduğunu beklemek için bir neden yoktur. Bir ekonomide işsizlik olduğu zaman ekonomi eksik istihdam seviyesindedir. Klasiklere göre ekonomideki bütün fiyatlar esnek ve bütün piyasalar tam rekabetçi olduğundan böyle bir durumda ücretler düşer ve ekonomi kendiliğinden tam istihdam dengesine gelir. Keynes'e göre ise ücretler düşünce gelirler azalacak bu da tam istihdamın sağlanmasını engelleyecektir. Ayrıca Keynes'e göre faiz oranı mutlaka tasarruf ve yatırımı eşitlemez. Tasarruf düzeyi gelire, yatırım ise faiz oranının yanı sıra sermayenin marjinal verimliliğine bağlıdır.

Keynezyen yaklaşımda toplam talep çok önemlidir ve üretim ve istihdam hacmi toplam talep seviyesine bağlıdır. Yani toplam talepteki bir artış tam istihdam seviyesine gelinceye kadar üretim ve istihdam seviyesin-

de bir artışa neden olmaktadır. Bu nedenle talebi oluşturan unsurlardaki dalgalanmalar ekonomilerde istikrarsızlıklara yol açar. Kamu harcamaları ve vergiler, toplam talebi belirledikleri için istikrarsızlığı, işsizliği ve enflasyonu önlemede önemli rol oynayan araçlardır. Keynezyen yaklaşıma göre maliye politikası etkin bir istikrar politikası aracıdır. Devlet kamu harcamalarını ve vergileri bir araç olarak kullanarak toplam talebi artırabilir.

Keynezyen yaklaşıma göre ekonomide likidite tuzağı olduğunda para politikasının etkinliği sıfırdır. Klasiklerin aksine Keynezyen iktisatçılar para politikasının ciddi bir durgunluk anında etkili olmadığını savunurlar. Örneğin faiz oranı belli bir taban düzeyine indikten sonra, para arzı ne kadar artırılırsa artırılsın, faiz oranı düşmeyecektir. Yani belli bir faiz oranı düzeyinde spekülatif para talebinin faiz esnekliği sonsuzdur. Bunun yanında yatırımcılar faizler ne kadar düşük olursa olsun yatırımlarını artırmaktan kaçınmaktadırlar. Diğer bir deyişle yatırımların faiz esnekliği sıfırdır. Bu durum göstermektedir ki para politikası ile faiz oranını düşürmek toplam talebi artıramaz, böylece ekonomi sürekli bir işsizlik içinde kalır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Aşağıdakilerden hangisi J. M. Keynes'in 1929 Dünya Bunalımı üzerindeki gözlemlerinden yola çıkarak ortaya koyduğu Genel Teori'nin varsayımlarından biri değildir?

A) Ekonomi klasik iktisatçıların iddia ettikleri gibi her zaman tam istihdam düzeyinde dengede değildir.
B) Faizin temel fonksiyonu klasik iktisatçıların ileri sürdüklerinin aksine yatırım-tasarruf eşitliğini sağlamaktır.
C) Ücret düzeyinin düşmesiyle istihdam hacminin her zaman yükselmesi beklenemez.
D) Piyasaya arz olunan her mal kendi talebini yaratmaz.
E) Ekonominin tam istihdam düzeyinin altında den-gede bulunduğu zamanlarda, özel harcamalarla kamu harcamaları birbiriyle rekabet halinde değildir.

Yanıt (B)

KPSS - 2007

Çağdaş Keynezyenler, günümüzde, temelde Keynes'in görüşünü benimsemekle birlikte hem para hem de maliye politikasının etkinliği üzerinde dururlar. Bu görüşe göre ekonomide bir durgunluk dönemi yaşandığında açık bütçe programı ile birlikte parasal genişleme programı uygulanmalıdır. Böylelikle faiz oranındaki yükselme trendi azaltılabilir. Enflasyon döneminde ise bütçe fazlası programına ilaveten daraltıcı para programının uygulanması gerekir. Ancak bu ekonomistler, para politikasının önemini belirtmekle birlikte, milli gelir üzerinde maliye politikasındaki değişikliklerin etkisinin daha açık ve doğrudan olduğunu vurgulamaktadırlar.

A) IS / LM MODELİNDE PARA VE MALİYE POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ

IS / LM Modeli, Keynezyen iktisatçılardan Hicks tarafından geliştirilmiş kapalı ekonomi genel denge modelidir. IS / LM Modeli, kapalı bir ekonomide mal piyasasının ve para piyasasının eş anlı dengesinin, dolayısıyla ekonominin genel dengesinin sağlanacağı faiz ve gelir düzeylerini gösterir. IS Eğrisinin LM Eğrisiyle kesiştiği noktada ekonomide genel denge vardır, hem mal piyasası, hem para piyasası dengededir.

IS (Yatırım/Tasarruf) Eğrisi: Mal piyasasında (yatırım = tasarruf) ve (arz=talep) dengesini sağlayan denge faiz ve gelir düzeylerinin geometrik yeridir.

LM (Para Arzı/ Para Talebi) Eğrisi: Para piyasasında (para arzı=para talebi) dengesini sağlayan denge faiz ve gelir düzeylerinin geometrik yeridir.

IS / LM Modeline göre para ve maliye politikalarının etkinliği açısından, LM eğrisinin eğimine göre üç farklı durum söz konusudur:

i- Likidite Tuzağı bölgesi (Keynezyen durum)

ii- Klasik bölge

iii- Ara bölge

İ) LİKİDİTE TUZAĞI BÖLGESİ (KEYNEZYEN DURUM, IS EĞRİSİ NEGATİF EĞİMLİ, LM EĞRİSİ YATAY)

Eğer ekonomide LM eğrisi yatay ise, yani spekülasyon güdüsüyle para talebinin faiz esnekliği sonsuzsa Keynez'in savunduğu likidite tuzağı söz konusudur. Likidite tuzağında maliye politikası tam etkindir, para politikası hiç etkin değildir. Yani kamu harcamaları artışı yoluyla gelirde sağlanacak artış maksimumdur, para arzı artışı yoluyla gelirde sağlanacak artış sıfırdır.

ÇIKMIŞ SORU

Kapalı bir ekonomide spekülasyon güdüsüyle para talebi faiz esnekliğinin sonsuz olduğu durumda, gelir düzeyini artırmak için izlenecek maliye politikası aşağıdakilerden hangisidir?

A) Para arzının artırılması
B) Para arzının kısılması
C) Kamu harcamalarının artırılması
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Vergi oranlarının artırılması

Yanıt (C)

KPSS - 2004

Devletin kamu harcamalarını artırarak genişletici bir maliye politikası uygulaması sonucunda piyasa faiz oranlarında hiçbir artış olmayacak, yani özel yatırımlar hiç düşmeden kamu harcamaları artacak, dolayısıyla kamu harcamaları çarpan etkisiyle gelir, üretim ve istihdam düzeyini artırabilecektir. Oysa devletin para arzını artırması durumunda para arzındaki artış likidite tuzağında kaybolacak, gelir, üretim ve istihdam düzeyini hiç etkilemeyecektir.

İİ) KLASİK BÖLGE (KLASİK DURUM, IS EĞRİSİ NEGATİF EĞİMLİ, LM EĞRİSİ DİK)

Eğer ekonomide LM eğrisi dik ise, yani spekülasyon güdüsüyle para talebinin faiz esnekliği sıfırsa klasik durumda olduğu gibi maliye politikası hiç etkin değildir, para politikası tam etkindir. Devletin kamu harcamalarını artırarak genişletici bir maliye politikası uygulaması sonucunda piyasa faiz oranları o kadar artacak ki, faiz artışı nedeniyle özel yatırımlarda meydana gelen düşme kamu harcamasındaki artışa denk olacak, dolayısıyla kamu harcamaları gelir, üretim ve istihdam düzeyini hiç etkilemeyecektir. Oysa devletin para arzını artırması durumunda para arzındaki artış gelir, üretim ve istihdam düzeyini artıracaktır.

İİİ) ARA BÖLGE (NORMAL DURUM, IS EĞRİSİ NEGATİF EĞİMLİ, LM EĞRİSİ POZİTİF EĞİMLİ)

Eğer ekonomide IS eğrisi negatif eğimli, LM eğrisi pozitif eğimli ise ekonomi ara bölgede demektir. Ara bölgede, hem maliye politikası, hem de para politikası az etkindir. Devletin kamu harcamalarını artırarak genişletici bir maliye politikası uygulaması sonucunda piyasa faiz oranlarında IS'in eğimine bağlı olarak az da olsa bir artış olacak, yani kamu harcamaları artarken özel yatırımlar biraz düşecek, kamu harcamaları çarpan etkisinden daha düşük bir etkiyle gelir, üretim ve istihdam düzeyini artırabilecektir.

D) REEL SEKTÖR VE IS EĞRİSİ

Mal ve hizmetlerin üretildiği reel sektörde I=S denge şartını sağlayan sonsuz sayıda gelir ve faiz oranı bileşimi tesbit edilerek IS doğrusu elde edilir. Reel sektöründe dengenin sağlanabilmesi için mutlaka IS doğrusu üzerinde bir nokta da bulunması gerekir. IS Fonksiyonu negatif eğime sahiptir ve reel sektörde denge sağlanabilmesi için faiz oranı yükseldiği zaman denge gelir düzeyinin azalacağını ifade etmektedir.

Is Eğrisinin Yer Değiştirmesi

İş adamlarının ileriye dönük iyimser bekleyişlere sahip olması ve teknolojik bir değişim yatırımları arttırır (+AI). IS eğrisi sağa kayar (Tersi durumda IS eğrisi sola kayar). Toplumun tasarruf eğilimi artarsa (+AS) IS eğrisini sola kaydırır. (Tersi durumda sağa kayar).

E) PARASAL SEKTÖR VE LM EĞRİSİ

LM fonksiyonu para piyasası denge noktalarını ifade eden bir fonksiyondur ve LM eğrisi üzerindeki her noktada para arzı para talebine eşittir.

LM Eğrisinin Yer Değiştirmesi

Faizler yükselirse spekülatif amaçla elde tutulacak para miktarı artar. (+AMds) LM eğrisi sola kayar (Tersi durumda LM eğrisi sağa kayar). Para arzı artarsa (+AMS) LM eğrisi sağa kayar. (Tersi durumda LM eğrisi sağa kayar).

F) GENEL DENGE

IS (mal piyasası denge eğrisi) ile LM (para piyasası denge eğrisi) eğrilerinin birbiriyle kesiştiği noktadır. (E noktası)

GENEL DENGEDEKİ DEĞİŞİMLER

Yatırımlardaki artış IS eğrisini sağa kaydırır (IS1) denge LM ile ISı kesiştiği yerdir. (B noktası) Tasarruflardaki artış IS eğrisinin sola kaydırır. (IS2). Yeni denge LM ile IS2 kesiştiği yerdir. (C noktası)

Para arzındaki artış LM eğrisini sağa kaydırır (LM1). Genel denge LM1 ile IS kesiştiği yerdir. (E noktası) (Tersi duruda genel denge LM2 IS kesiştiği yerdir. (F noktası))

G) IS-LM MODELİ VE KAMU SEKTÖRÜ

Buna göre artık reel sektör denge şartı sadece I=S ile değil I+G=S+T ile gösterilmelidir. Kamu harcamalarının modele dahil edilmesiyle veya kamu harcamalarında meydana gelecek bir artış nedeniyle IS eğrisi başlangıçtaki konumuna göre sağa doğru kayacaktır.

Verginin veya vergilerdeki bir artışın genel denge üzerindeki etkisi denge gelir düzeyinin azalması ve denge faiz oranının düşmesine neden olur (Terside doğumdur).

IS Fonksiyonunun Esnekliği: IS Eğrisinin esnekliğini belirleyen temel faktörün yatırımların faiz esnekliği olduğunu söylemek mümkündür. Keynes'e göre yatırımların faiz esnekliği düşük olduğundan IS Eğrisi dike yakın negatif eğimli bir eğridir.

IS Eğrisindeki Yer Değiştirme: Otonom tüketim harcamalarını ve otonom yatırım harcamalarını teşvik eden ileriye dönük iyimser bekleyişler, kamu harcamalarındaki bir artış ve vergilerdeki bir düşüş (ki bunların tümü IS eğrisini sağa kaydırmaktadır) toplam talep eğrisini de sağa doğru kaydıracaktır. Tersi toplam talep eğrisini sola doğru kaydırır.

LM Fonksiyonun Esnekliği: LM Eğrisinin esnekliği para talebinin faiz esnekliğine bağlıdır. Para talebinin faiz esnekliği ne kadar yüksekse LM Eğrisi o kadar yataya yakın, para talebinin faiz esnekliği ne kadar düşükse LM Eğrisi o kadar dike yakın pozitif eğimli bir eğridir.

Keynesyen bölgede LM eğrisi faiz oranı karşısında sonsuz esnek olmaktadır.

Klâsik bölgede LM fonksiyonunun faiz oranı karşısındaki esnekliği sıfır olmaktadır.

Ara bölgede ise LM eğrisi pozitif bir faiz esnekliğine sahiptir.

LM Eğrisindeki Yer Değiştirme: Para arzındaki bir artış LM ve AD eğrilerinin sağa doğru, azalma ise her iki eğrinin de sola doğru kaymasına yol açar.

H) DIŞA AÇIK EKONOMİLERDE PARA VE MALİYE POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ

IS / LM Modelinde dışa kapalı ekonomi varsayımı vardır. Mundell-Fleming Modelinde ise ona ek olarak uluslararası mal ve sermaye hareketleri (Ödemeler dengesi, BP) modele yerleştirilmiştir. IS –LM/BP modeli olarak da adlandırılır.

Mundell-Fleming Modeli 1960'ların başından itibaren Mundell-Fleming Modeli iktisatçılar arasında kabul görmeye başlamıştır. Keynes'in Genel Teorisi üzerinde yaptıkları çeşitli uyarlamalarla Metzler, Machlup ve Meade, Mundell-Fleming Modeline zemin hazırlamışlardır.

Mundell-Fleming Modeline yolu açan modeller, fiyat ve ücret katılıklarının, işsizliğin ve ülkeler arasında sınırlı düzeyde finansal etkileşimlerin bulunduğu, özünde durağan bir ekonomi varsayımı altında geliştirilmiştir. Söz konusu öncül modellerin başlıca katkıları, ticaret bağlantılarının Keynesyen çarpanlar üzerindeki etkisini, uluslararası yansımaları, devalüasyonun etkilerini, döviz kurlarının belirlenmesini ve dış ticaret hadlerinin Keynesyen tüketim fonksiyonundaki rolünü açıklamak olmuştur. Klasiklerin yaklaşımında odak noktası olan parasal etkenler ise çoğunlukla göz ardı edilmiş ya da yeterince önemsenmemiştir (Obstfeld, 2001). Ancak, bu yeni yaklaşım dış dengesizliklerin hangi mekanizmalarla giderilebileceği hakkında herhangi bir yön göstermemiştir.

1960'lar ile 1970'lerin başlarında köşe taşı haline gelen Mundell-Fleming Modeli makroekonomik politikaların iç ve dış dengeyi eşzamanlı olarak sağlayabileceği düşüncesini yansıtmaktaydı. Mundell-Fleming Modeli özünde klasik IS-LM modelinin açık ekonomiye uyarlanmış halidir. Uluslararası sermaye hareketliliği varsayımına ek olarak yerli mallar ile yabancı malların eksik olarak ikame edilebilirliği ve istihdam varsayımına göre ya sabit fiyat-değişken reel üretim düzeyi ya da sabit reel üretim-değişken fiyat düzeyi varsayımları yapılmaktadır.

Model temelde kısa vade üzerinde yoğunlaşmakta olduğundan ötürü, basit denkleştirme mekanizmalarını akım dengesi ve durağan döviz kuru bekleyişleri yoluyla açıklamaktadır. Yaygın bir popülarite kazanan model, politika uygulamalarının farklı döviz kuru rejimleri altında üretim düzeyi ve faiz oranları üzerindeki etkisini açıklamakta kullanılmıştır.

Mundell-Fleming Modelinin başlıca zayıflığı durağan bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Modelin kısa vadeye odaklanmış olması, net yatırımların üretken sermaye üzerindeki etkisi ile cari işlemler dengesizliklerinin net dış borçluluk konumu üzerindeki etkisini yadsımasına yol açmıştır (Knight ve Scacciavillani, 1998). Diğer birdeyişle, Mundell-Fleming Modeli politika kararlarının cari işlemler dengesi üzerindeki stok ve akım değişkenlerinin uzun vadedeki etkileşiminden kaynaklanan etkileri göz ardı ettiği için yalnızca kısa vadedeki etkiyi açıklamaktadır.

Genişletici bir maliye politikası uygulanması ilk aşamada ülkenin para biriminin reel olarak değer kazanmasına, dolayısıyla cari işlemler açığına ve sermaye girişine neden olur. Uzun dönemde ise bu durumun sürmesi ülkenin dış yükümlülüklerinin ve dolayısıyla net dış borç servisinin de yükselmesine yol açar. Böyle bir durumda hem dış borç servisini yerine getirebilmek hem de mevcut cari işlemler dengesini koruyabilmek için dış ticaret dengesinin iyileşmesi gerekmektedir. Böylelikle ilk aşamada reel olarak değer kazanan yerli para biriminin zamanla değer kaybetmesi zorunlu hale gelmektedir.

İç ve Dış Dengenin Birlikte Sağlanması

İç ve dış dengenin birlikte sağlanması ekonomide genel dengenin oluştuğunu ifade etmektedir. Bunun anlamı, ekonomide hem mal piyasalarında hem de para piyasalarında dengenin sağlanmış olduğu, aynı zamanda da ödemeler bilançosunda da dengenin sağlanmış olduğudur. Bu ise mal piyasası dengesini gösteren IS eğrisi, para piyasası dengesini gösteren LM eğrisi ve dış dengeyi gösteren ÖB doğrusunun üçünün kesiştiği noktada gerçekleşir. Şekil: 5'te bu nokta "E" noktasıdır. Bu noktanın temsil ettiği Y0 milli gelir düzeyi ile İ0 faiz oranı tüm piyasalarda dengeyi sağlayan bileşimi göstermektedir.

İ) DIŞA AÇIK EKONOMİLERDE İÇ VE DIŞ DENGENİN BİRLİKTE SAĞLANMASI

1. SINIRSIZ SERMAYE HAREKETLİLİĞİ VE SABİT DÖVİZ KURU SİSTEMİNDE PARA VE MALİYE POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ

Sınırsız sermaye hareketliliği (Ödemeler dengesi eğrisi yatay, BP = 0) ve sabit döviz kuru sisteminde maliye politikası tam etkin, para politikası hiç etkin değildir.

a) Maliye Politikası Tam Etkindir. Devlet kamu harcamalarını artırarak genişletici bir maliye politikası izlediğinde IS eğrisi sağa kayar, piyasa faiz oranları yükselir. Yurt içi faiz oranının yurt dışı faiz oranının üstü-

ne çıkması karşısında sermaye giriş çıkışı serbest olduğundan içeriye sermaye girişi olur. Sermaye girişinin artması nedeniyle döviz arzı döviz talebini aşar, ekonomide cari işlemler fazlası oluşur. Cari işlemler fazlası yerli paranın döviz cinsinden değerini artırıcı, döviz kurunu düşürücü bir baskı yapar. Ancak Merkez Bankası sabit döviz kuru politikası gereği piyasaya para sürerek, yani sterilizasyon yoluyla para arzını artırarak piyasadaki döviz fazlasını çeker. Piyasadaki döviz fazlasını çekmek için yapılan sterilizasyonun para arzını artırması sonucunda LM eğrisi sağa kayar., piyasa faiz oranları düşmeye başlar. Yurt içi faizler yurt dışı faizlerin düzeyine inesiye kadar para arzı artar, LM eğrisi sağa kayar. Yurt içi faizlerin yurt dışı faizlerle eşitlendiği yeni denge noktasında ekonomideki faizler eski düzeyine geri dönmüştür, ancak gelir düzeyi artmıştır. Dolayısıyla maliye politikası faiz oranını artırmadan, özel yatırımları azaltmadan gelir düzeyini artırdığı için tam etkindir.

Döviz kurunun sabit tutulduğu ve sermayenin tam hareketli olduğu bir iktisadi sistemde; genişletici bir maliye politikası izlenmesi sonucunda aşağıdakilerden hangisi ortaya çıkar?

A) Faizler değişmez
B) Faizler düşer
C) Milli gelir yükselir
D) Milli gelir azalır
E) Milli gelir değişmez

Yanıt (C)

KPSS - 2005

b) Para Politikası Hiç Etkin Değildir. Merkez Bankası para arzını artırarak gevşek para politikası izlediğinde LM eğrisi sağa kayar, piyasa faiz oranları düşer. Yurt içi faiz oranı yurt dışı faiz oranının altına indiğinde sermaye giriş çıkışı serbest olduğundan içeriden dışarıya sermaye çıkışı olur. Sermaye çıkışının artması nedeniyle döviz talebi döviz arzını aşar, ekonomide cari işlemler açığı oluşur. Cari işlemler açığı yerli paranın döviz cinsinden değerini düşürücü, döviz kurunu yükseltici bir baskı yapar. Ancak Merkez Bankası sabit döviz kuru politikası gereği kendi rezervlerini eriterek piyasaya döviz sürer, piyasadaki döviz açığını kapatır. Piyasadaki döviz açığını kapatmak için piyasaya döviz sürülmesi karşılığında piyasadaki yerli para çekilir, LM eğrisi sola kayar, piyasa faiz oranları artmaya başlar. Yurt içi faizler yurt dışı faizlerin düzeyine çıkıncaya kadar para arzı azalır, LM eğrisi sola kayar. Yurt içi faizlerin yurt dışı faizlerle eşitlendiği yeni denge noktasında ekonomideki faizler eski düzeyine geri dönmüştür, ancak gelir düzeyinde her hangi bir artış meydana gelmemiştir. Dolayısıyla para politikası faiz oranını önce azaltmakta, sonra eski seviyesine getirmekte ancak gelir düzeyini hiç artırmamakta olduğu için hiç etkin değildir.

2. SINIRSIZ SERMAYE HAREKETLİLİĞİ VE ESNEK DÖVİZ KURU SİSTEMİNDE PARA VE MALİYE POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ

Sınırsız sermaye hareketliliği (Ödemeler dengesi eğrisi yatay, BP =0) ve esnek döviz kuru sisteminde para politikası tam etkin, maliye politikası hiç etkin değildir.

a) Para Politikası Tam Etkindir. Merkez Bankası para arzını artırarak gevşek para politikası izlediğinde LM eğrisi sağa kayar, piyasa faiz oranları düşer. Yurt içi faiz oranı yurt dışı faiz oranının altına indiğinde sermaye giriş çıkışı serbest olduğundan içeriden dışarıya sermaye çıkışı olur. Sermaye çıkışının artması nedeniyle döviz talebi döviz arzını aşar, ekonomide cari işlemler açığı oluşur. Cari işlemler açığı yerli paranın döviz cinsinden değerini düşürücü, döviz kurunu yükseltici bir baskı yapar. Esnek kur sistemi olduğu için döviz

talebinin döviz arzını aşması sonucunda döviz kuru yükselir, yerli paranın döviz cinsinden değeri düşer. Döviz kurunun yükselmesi ihracatı artırır, ithalatı azaltır, net ihracat arttığı için IS eğrisi sağa kayar, piyasa faiz oranları yükselmeye başlar. Yurt içi faizler yurt dışı faizlerin düzeyine çıkıncaya kadar para arzı azalır, LM eğrisi sola kayar. Yurt içi faizlerin yurt dışı faizlerle eşitlendiği yeni denge noktasında ekonomideki faizler eski düzeyine geri dönmüştür, ancak gelir düzeyi de artmıştır. Dolayısıyla para politikası faiz oranını önce azaltmakta, sonra eski seviyesine getirmekte ancak bu süreçte gelir düzeyini de artırmakta olduğundan para politikası tam etkindir.

b) Maliye Politikası Hiç Etkin Değildir. Devlet kamu harcamalarını artırarak genişletici bir maliye politikası izlediğinde IS eğrisi sağa kayar, piyasa faiz oranları yükselir. Yurt içi faiz oranının yurt dışı faiz oranının üstüne çıkması karşısında sermaye giriş çıkışı serbest olduğundan içeriye sermaye girişi olur. Sermaye girişinin artması nedeniyle döviz arzı döviz talebini aşar, ekonomide cari işlemler fazlası oluşur. Cari işlemler fazlası yerli paranın döviz cinsinden değerini artırıcı, döviz kurunu düşürücü bir baskı yapar. Esnek kur sistemi olduğu için döviz arzının döviz talebini aşması sonucunda döviz kuru düşer, yerli paranın döviz cinsinden değeri yükselir. Döviz kurunun düşmesi ihracatı azaltır, ithalatı artırır, net ihracat azaldığı için IS eğrisi sola kayar, piyasa faiz oranları düşmeye başlar. Yurt içi faizler yurt dışı faizlerin düzeyine ininceye kadar ihracat azalır, IS eğrisi sola kayar. Yurt içi faizlerin yurt dışı faizlerle eşitlendiği yeni denge noktasında ekonomideki faizler eski düzeyine geri dönmüştür, ancak gelir düzeyinde hiçbir artış olmamıştır. Dolayısıyla maliye politikası faiz oranını önce yükseltmekte sonra eski seviyesine getirmekte ancak bu süreçte gelir düzeyi önce artıp sonra azalmakta olduğundan maliye politikası hiç etkin değildir.

3. SINIRLI SERMAYE HAREKETLİLİĞİ VE SABİT DÖVİZ KURU SİSTEMİNDE PARA VE MALİYE POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ

Sınırlı sermaye hareketliliği (Ödemeler dengesi eğrisi pozitif eğimli, BP > 0) ve sabit döviz kuru sisteminde maliye politikasının ve para politikasının etkinliği, LM ve BP eğrilerinin eğimlerinin nispi büyüklüğüne bağlıdır.

a) LM Eğrisinin Eğimi BP Eğrisinin Eğiminden Büyük (LM > BP) ise, maliye politikası etkin, para politikası etkin değildir.

b) LM Eğrisinin Eğimi BP Eğrisinin Eğiminden Küçük (LM < BP) ise, maliye politikası az etkin, para politikası etkin değildir.

4. SINIRLI SERMAYE HAREKETLİLİĞİ VE ESNEK DÖVİZ KURU SİSTEMİNDE PARA VE MALİYE POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ

Sınırlı sermaye hareketliliği (Ödemeler dengesi eğrisi pozitif eğimli, BP > 0) ve esnek döviz kuru sisteminde maliye politikasının ve para politikasının etkinliği, LM ve BP eğrilerinin eğimlerinin nispi büyüklüğüne bağlıdır.

a) LM Eğrisinin Eğimi BP Eğrisinin Eğiminden Büyük (LM > BP) ise hem maliye politikası, hem de para politikası etkindir.

b) LM Eğrisinin Eğimi BP Eğrisinin Eğiminden Küçük (LM < BP) ise hem maliye politikası, hem de para politikası etkindir.

J) DIŞA AÇIK EKONOMİLERDE ÜÇLEM (TRILEMMA) SORUNU

1960'ların başında Robert Mundell ve Marcus Fleming adlı iki iktisatçının, birbirlerinden bağımsız olarak yaptıkları çalışmalarında ulaştıkları bir sonuç bu. Çalışmanın amacı dışa açık ve küçük (yani dünyanın kalanını etkileyemeyen) bir ekonominin dengesini incelemekti. Mundell-Fleming modeli, kur rejimi ve sermaye hareketlerinin serbest olup olmamasına ilişkin olarak yapılan varsayımların sonuçları çok değiştirdiğini göstererek iktisatta yeni bir ufuk açtı.

Bu teoremden çıkan üçlemin özü bir ülkenin döviz kurunda istikrar, bağımsız para politikası ve sermaye hareketlerinin serbest olması amaçlarından sadece ikisini sağlayabileceğidir. Üçlemin temel sonuçları ise şöyle ifade edilebilir:

1) Sermaye hareketlerinin serbest olduğu bir ekonomide döviz kurunda istikrar, sabit döviz kuru rejimi benimsendiğinde sağlanabilir. Ama bu durumda, söz konusu ekonomide merkez bankası, dünya faiz oranlarından bağımsız olarak faiz oranını değiştiremez. Yani bu durumda söz konusu ülkenin bağımsız para politikası izlemesi olanaklı değildir. (Örnek: 2002 öncesi Arjantin [para kurulu], El Salvador ve Ekvador [ABD dolarının para birimi olarak kabul edilmesi])

2) Sermaye hareketlerinin serbest olduğu bir ekonomide merkez bankasının faiz oranını belirleme gücünü koruması istediği takdirde, döviz kurundaki hareketleri denetlemek olanaklı değildir. Döviz kurunu piyasa belirler. (Örnek: ABD, Japonya, Büyük Britanya)

3) Eğer bir ekonomide hem merkez bankasının faiz oranını belirlemesi ve hem de döviz kurunun istikrarlı olması isteniyorsa, sermaye hareketlerinin denetlenmesi gerekir. (Örnek: Çin Halk Cumhuriyeti).

Üçlemin önemi, son çeyrek yüzyılda sermaye hareketlerinin giderek artması, bu hareketlerin denetlenmesinin olanaksız (ya da çok maliyetli) olduğu görüşünün genelde kabul edilmesiyle iyice arttı. Ama ilginç bir biçimde: Sermaye hareketlerinin serbest olduğu varsayılınca, bir ülke ya döviz kurunda istikrar sağlamayı, ya da faiz oranını serbestçe belirlemeyi seçebilirdi. Yani "üçlem" dönüp dolaşıp "ikilem"e dönüşmüştü.

K) KEYNEZYEN İKTİSAT YAKLAŞIMININ TEMEL VARSAYIMLARI VE GÖRÜŞLERİ

i- Müdahaleci/sosyal devleti savunur. Devlet kamusal mal ürettiği gibi, ekonomik ve sosyal amaçlarla gerektiğinde özel mal da üretmelidir. Devlet istikrar, büyüme, kalkınma gibi ekonomik amaçlarla ve gelir dağılımı gibi sosyal amaçlarla piyasaya aktif biçimde müdahale etmelidir.

ii- Bütçe dengesi değil, Makroekonomik denge esastır. Makroekonomik dengeyi sağlamak için devlet bütçe açığı veya bütçe fazlası verebilir.

iii- Ekonomi daima tam istihdam denge noktasında değildir. Say (Mahreçler) Kanunu geçerli değildir, ekonomide eksik istihdam, işsizlik gibi talep yönlü sorunlar vardır. Ekonomide tesadüfen tam istihdam oluşsa bile, tam istihdamın korunması ancak devlet müdahalesiyle mümkündür. Ekonomilerde genellikle eksik istihdam, işsizlik yaygındır, bu durumda devlet bütçe açığı vermelidir. Ekonomide aşırı istihdam, enflasyon varsa devlet bütçe fazlası vermelidir.

iv- Ekonomide çarpan etkisi vardır. Kamu harcamaları çarpan etkisiyle toplam talebi genişletir, üretim, istihdam ve gelir düzeyini artırır. Vergiler çarpan etkisiyle toplam talebi daraltır. Dolayısıyla devletin makroekonomik istikrarı sağlamak için aktif biçimde ekonomiye özellikle maliye politikaları aracılığıyla müdahale etmelidir.

v- Borçlanma normal bir kamu geliridir. Keynezyen iktisatçılardan ve fonksiyonel maliyenin kurucularından Abba Lerner İlk defa borçlanmanın normal bir kamu geliri olduğunu söylemiştir. Devlet dilediğinde borçlanmaya gidebilir, borçlanmayla cari harcamalar dahil istediği kamu harcamalarını finanse edebilir. Keynezyen yaklaşıma göre borçlanma önemli bir maliye politikası aracıdır.

vi- Fonksiyonel maliyeyi savunur. Bütçe, kamu harcamaları ve vergiler nötr değil fonksiyonel olmalıdır. Yani bütçe, kamu harcamaları ve vergiler, özel kesimin talep yetersizliğini telafi etmeli, makro ekonomik dengesizliği giderici yönde uygulanmalıdır. Ekonomide enflasyon varsa, tam istihdama dönebilmek için bütçe fazla vermeli, kamu harcamaları kısılmalı, vergiler artırılmalıdır. Ekonomide deflasyon varsa, tam istihdama dönebilmek bütçe açığı verilmeli, kamu harcamaları artırılmalı, vergiler düşürülmelidir.

vii- Ekonomik istikrarın sağlanmasında maliye politikasının etkinliği para politikasından daha yüksektir. Keynezyen yaklaşıma göre ekonominin temel makroekonomik sorunu durgunluk, eksik istihdam ve işsizliktir ve bu sorunların temel kaynağı efektif talep yetersizliğidir. Devlet kamu harcamalarını artırdığında ekonomide çarpan etkisiyle toplam talep düzeyi, istihdam düzeyi ve gelir düzeyi artacak, durgunluk ve işsizlik sona erecektir. Benzer şekilde eğer ekonomide aşırı istihdam ve enflasyon sorunu varsa devlet kamu harcamalarını düşürdüğünde ekonomide çarpan etkisiyle toplam talep düzeyi, istihdam düzeyi ve gelir düzeyi azalacak, enflasyon sona erecektir.

viii- Ekonomide likidite tuzağı vardır, LM Eğrisi yataydır. Keynes'e göre ekonomide likidite tuzağı olduğundan maliye politikası tam etkindir, para politikası hiç etkin değildir. Keynes'e göre ekonomide spekülatif para talebi sonsuz esnek olduğundan LM eğrisi yataydır, yani devletin para arzını artırması likidite tuzağında kaybolur, para arzındaki artış gelir düzeyini ve istihdam düzeyini hiç artırmaz.

ix- Yatırımların faiz esnekliği düşüktür, IS Eğrisi dike yakındır. Keynes'e göre devletin kamu harcamalarını artırması özel sektör yatırımlarını azaltmaz, ekonomide dışlama (crowding out) etkisi yapmaz. Çünkü yatırımcılar yatırım kararı alırken sadece piyasa faiz oranına bakmazlar, yatırımların marjinal verimliliğine bakarlar, gelecekle ilgili beklentilerini dikkate alırlar.

10.3 POST KEYNEZYEN YAKLAŞIMINA GÖRE PARA VE MALİYE POLİTİKASININ ETKİNLİĞİ

Keynes'in Genel Teorisinin temel öğelerinden uzaklaşıldığını ileri süren post keynezyenler, devletin ekonomiye müdahale nedenlerini ve maliye politikası amaçlarını aşağıdaki varsayım ve görüşlere dayandırmışlardır:

i- Ücret ve karlar arasındaki gelir dağılımı tüketim ve yatırım kararlarını etkilemede önemli bir rol oynamaktadır.

ii- Beklentiler elde edilecek kar ile birlikte bir ekonomide yatırımın temel belirleyicisidir. Ama beklentiler belirsizlik nedeniyle dalgalanmakta, bu nedenle de gelir ve istihdam düzeyinde dalgalanmalar meydana gelmektedir.

iii- Toplam talep politikaları stagflasyonu önlemede tek başına yeterli olamayacağından buna ilaveten gelirler politikaları gibi başka politikalar da uygulanmalıdır.

iv- Monetaristlerin toplam talebin kısılması önerisi yanlıştır. Toplam talebi kısmak hem işsizliği artıracak hem de büyüme hızını düşürecektir.

10.4 MONETARİST (PARASALCI) İKTİSAT YAKLAŞIMINA GÖRE PARA VE MALİYE POLİTİKASININ ETKİNLİĞİ

Milton Friedman'ın temsil ettiği monetarist yaklaşım Keynezyen yaklaşımı şiddetle eleştirmiş, aktif devlet müdahalesi yerine serbest piyasa ekonomisine dayanan, maliye politikası yerine para arzına önem vermişlerdir.

Monetarist iktisatçılar, ekonomideki istikrarsızlıkların temel nedeninin Keynez'in savunduğu gibi efektif talep yetersizliği olmadığını, aksine para arzındaki düzensiz dalgalanmalardan kaynaklandığını savunmuşlardır.

Monetarist yaklaşıma göre enflasyon ve deflasyon gibi istikrarsızlıkların, ekonomik dalgalanmaların temel nedeni, uygulanan yanlış para politikalarıdır.

Monetarist yaklaşıma göre nominal değişkenler hem nominal hem de reel değişkenleri etkileyebilir, dolayısıyla merkez bankası para arzını artırarak kısa dönemde gelir düzeyini artırabilir. Parasal genişleme kısa dönemde daha yüksek reel gelire neden olabilir. Ancak uzun dönemde, para arzındaki bir değişikliğin temel etkisi gerçek üretim düzeyinde değil, fiyatlar genel düzeyi üzerinde olacaktır. Ekonomide enflasyon ortaya çıkınca bu defa para otoriteleri para arzındaki artışı azaltacaklar, ama bu değişiklik ekonomik durgunluğa neden olabilecektir. Buradan hareketle Monetaristler parasal daralmanın ekonomik durgunluğa, parasal genişlemenin ise enflasyona yol açtığını savunurlar.

Monetarist görüşe göre en iyi para politikası, para arzındaki sabit bir artışın yapılmasıdır. Monetarist yaklaşıma göre para arzı artış oranı yaklaşık olarak ekonominin reel büyüme oranına eşit olduğunda ekonomide her hangi bir istikrarsızlık olmayacaktır.

ÇIKMIŞ SORU ?

Monetaristlere göre, ekonomik istikrarsızlık döneminde para arzı aşağıdakilerden hangisine bağlı olarak artırılmalıdır?

A) Dış ticaret açığına
B) Nüfus artışı oranına
C) Bütçe açığının büyüklüğüne
D) Alınan dış yardım miktarına
E) Ekonominin büyüme oranına

Yanıt (E)

KPSS - 2004

Friedman ve taraftarlarına göre, milli gelirin temel bir belirleyeni olan tüketim beklenen (sürekli) gelirin bir fonksiyonudur. Monetaristlerin bu düşüncesine göre vergiler yolu ile toplam talebi düşürme imkanı yoktur. Çünkü vergi üzerindeki yapılacak değişikliklerin tüketimi belirleyen sürekli gelir üzerindeki etkisi oldukça önemsizdir. Bu durumda Monetaristlere göre ekonomide istikrar için maliye politikasının etkisi oldukça sınırlıdır. Para arzı ile desteklenmeyen maliye politikası iyi bir istikrar aracı olamaz.

Aşağıdakilerden hangisi Moneteristlerin maliye politikası ile ilgili yaklaşımlarından biridir?

A) Kamu harcamaları ve gelirleri toplam talebi doğrudan etkileyebilir.
B) Maliye politikasının para arzından bağımsız uygulanmaması gerekir.
C) Maliye politikası ekonomiyi etkileyen güçlü bir araçtır.
D) Kamu harcamaları ve gelirleri toplam talebi dolaylı etkileyebilir.
E) Kamu harcamaları ve gelirleri ekonomik istikrarsızlığı önlemekte yararlı araçlardır.

Yanıt (B)

KPSS - 2005

Keynezyenler ise tüketim fonksiyonunun cari dönem gelirine bağlı olduğunu ve bu fonksiyonun tüketim kalıplarının kolay değişmeyeceği varsayımıyla oldukça istikrarlı olduğunu savunmuşlardır.

Monetaristler dışlama (crowding-out) etkisi nedeniyle de maliye politikasının ekonomik istikrar sağlama niteliğinin oldukça sınırlı olduğunu ileri sürerler. Örneğin kamu harcamaları iç borçlanma ile finanse edildiğinde faiz oranları artarken, özel yatırımlar azalır. Böylece kamu kesimi, özel kesimi ekonomi dışına iterek "dışlama etkisi" yaratır. Bundan dolayı maliye politikasının, milli gelir üzerindeki genişletici etkisi en az düzeyde olur.

10.5 NEOKLASİK (YENİ KLASİK) İKTİSAT YAKLAŞIMINA GÖRE PARA VE MALİYE POLİTİKASININ ETKİNLİĞİ

Neoklasik yaklaşıma göre para ve maliye politikalarının etkinliği kurala bağlı veya ihtiyari olmasına göre değişmektedir.

Kurala bağlı olan, yani devletin önceden ilan ettiği para ve maliye politikalarını aynen uygulaması durumunda kısa dönemde para ve maliye politikasının hiçbir etkinliği olmayacaktır. Çünkü rasyonal bekleyişler ve esnek fiyatlar varsayımı altında iktisadi karar alıcılar kurala bağlı para ve maliye politikalarına göre bekleyişlerini ve kararlarını oluşturacaklardır.

Kurala bağlı olmayan, ihtiyari (isteğe bağlı), yani önceden ilan edilen para ve maliye politikalarına ters para ve maliye politikaları uygulandığında kısa dönemde etkili olacak, ancak uzun dönemde etkili olamayacaktır. Çünkü iktisadi karar alıcılar sistematik hata yapmayacak, kredibilitesi düşen veya güven kaybına uğrayan hükümet bir daha sürpriz politika uygulayamayacaktır.

Neoklasik yaklaşım ekonomik hayatta, üretim ve istihdam düzeyinde meydana gelen dalgalanmaları iki temel varsayıma dayanarak açıklamaktadırlar:

i- Rasyonel bekleyişler varsayımı
ii- Piyasaların temizlenmesi (market clearing) veya esnek fiyatlar varsayımı

A) RASYONEL BEKLEYİŞLER VARSAYIMI

Rasyonel bekleyişler varsayımı ilk kez John F. Muth tarafından ortaya atılmış ve Robert Lucas, Thomas Sargent, Neil Wallace tarafından geliştirilmiştir. Bu varsayıma göre kişilerin bugünkü davranışlarını belirleyen temel faktör gelecek ile ilgili "rasyonel" bekleyişlerdir. Yani, üretici ve tüketici olarak bütün kişiler piyasa göstergelerinin hepsini yakından izlerler ve ellerindeki düne, bugüne ve geleceğe ait bütün bir bilgi setini kullanarak, geleceğe ilişkin beklentilerini şekillendirirler. Bundan dolayı kişiler beklentilerinde sürekli ve sistematik hatalar değil, sistemli olmayan kısa dönemli, bir defalık hatalar yapacaklardır.

ÇIKMIŞ SORU

Üretici ve tüketici herkesin piyasa göstergelerini yakından izleyerek ve ellerindeki bütün bilgileri kullanarak gelecekle ilgili beklentilerini şekillendirdiğini varsayan teori aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ricardian emek teorisi
B) Hicks'in sermaye teorisi
C) Azalan marjinal verimler teorisi
D) Rasyonel beklentiler teorisi
E) Yeni klasik mikro ekonomi teorisi

Yanıt (D)

KPSS - 2004

Rasyonel bekleyişler varsayımı kişilerin hata yapabileceklerini kabul etmekte ancak gerekli bilgiye sahip olduklarında aynı tür hatayı tekrarlamayacaklarını ileri sürmektedir. Bu nedenle kurala bağlı olmayan para ve maliye politikaları ancak bir kere etkili olabilir, ikinci ve daha sonraki seferlerde etkili olamaz.

B) PİYASALARIN TEMİZLENMESİ VARSAYIMI

Bu varsayıma göre bütün piyasalar tam rekabetçi piyasadır, bütün mal hizmet ve faktör fiyatları (ücret, faiz, kar, rant, mal ve hizmet fiyatları) esnektir, fiyat katılığı ve eksik rekabet yoktur. Tam rekabet piyasasında, ücret ve fiyatların esnek olması nedeniyle ekonomide her zaman bir denge meydana gelecektir. Piyasalarda hiçbir zaman arz fazlası ve talep fazlası olmayacak, yani piyasaların temizlenmesi gerçekleşecektir. Böylece her alıcı cari fiyatlardan istediği her şeyi alabilecek ve satıcılar aynı fiyattan her şeyi satabilecektir.

Bu durumda üretim ve istihdam için devletin para ve maliye politikalarına başvurması gereksizdir. Bir ekonomideki istikrarsızlığın temel nedeni bireylerin fiyat düzeyini öngörmedeki hatalarıdır. O zaman devlet politikalarını önceden belirlemeli ve bunları sık sık değiştirmemelidir. Yani devlet ihtiyari para ve maliye politikaları değil, kurala bağlı para ve maliye politikaları izlemelidir. Böylece kişilerin, devletin yürüteceği politikalar hakkında bilgi sahibi olması bu nedenle de, alacakları kararların sonuçlarını tahmin edebilmeleri sağlanmış olacaktır.

C) OTOMATİK STABİLİZATÖRLER (İSTİKRARLANDIRICILAR, DÜZENLEYİCİLER)

Neoklasik yaklaşıma göre Keynes'in savunduğu gibi devletin ekonomiye aktif biçimde müdahale etmesine gerek yoktur, çünkü ekonomide öyle mekanizmalar vardır ki devlet müdahalesine hiç gerek kalmadan ekonomiyi tam istihdam denge düzeyinde tutar, ekonominin enflasyona ve deflasyona kaymasını önler. Otomatik stabilizatörler gelişmiş ülkelerde kendini gösterir, gelişmekte olan ekonomilerde pek çalışmaz.

Otomatik istikrarlandırıcılar denen faktörlerin ekonomideki enflasyonist ve deflasyonist eğilimleri hafifletmesi ve ekonomiyi tam istihdam denge düzeyinde tutması için hiçbir yasama tasarrufuna, idari kararlara, iktisadi ve mali tedbirlere ve bu tedbirlerin kendilerinden beklenen sonuçları meydana getirebilmeleri bakımından herhangi bir zamana ihtiyaç göstermemelerine otomatik stabilizatör denir.

Klasik iktisatçılar 1929 yılında meydana gelen Büyük Ekonomik Buhran nedeniyle kaybettikleri prestiji yeniden kazanabilmek amacıyla neo klasik iktisat yaklaşımı çerçevesinde otomatik istikrarlandırıcılar tezini ortaya atmışlardır.

Neoklasik iktisatçılar keynezyen iktisatçıların ve modern maliyecilerin ekonomik istikrarsızlıklara karşı uygulanmasını istediği maliye politikaları yerine, gelişmiş kapitalist ekonomilerde var olduğunu iddia ettikleri otomatik mekanizmaların ekonomik istikrarsızlıkları, devletin maliye politikası uygulamasına gerek olmadan tekrar kendiliğinden sağlayacağı tezini savunmuşlardır.

Başlıca Otomatik Stabilizatörler

1 Artan Oranlı Vergiler (Gelir Vergisi)

Ülkelerin ekonomik gelişmişlikleri ile vergi sistemleri arasında önemli bir ilişki vardır. Gelişmiş ülkelerde vergi sistemleri dolaysız vergiler ağırlıklı teşkil etmiştir. Özellikle şahsi gelir vergisi vergilemede kullanılan en önemli vergidir. Şahsi gelir vergisi müterakki (artan oranlı) bir vergi olduğundan kişinin geliri arttıkça, o gelire tatbik edilecek olan vergi oranı da artmaktadır.

Konjonktürün canlanma döneminde kişilerin gelirleri artmakta, matrahın bir üst dilimine çıkmaktadır. Şahsi gelir vergisinin artan oranlı bir vergi olması nedeniyle, kişilerin gelirleri arttığı zaman bu gelire tatbik edilecek vergi oranı da artacağından kişilerin kullanabilecekleri gelirlerinde büyük bir düşüş meydana gelecektir. Yani vergi sistemi kendiliğinden, artan oranlı vergi ile kişilerin gelir artışlarını budayacaktır. Bu nedenle toplam talep artmayacağından enflasyon da meydana gelmeyecektir. Gelirler tüketim ve tasarruf şeklinde kullanıldığından, kişiler gelirlerinin bir bölümünü tasarruf için ayırdıktan sonra geri kalan kısmını tüketime ayıracaklar ve toplam talep buna bağlı şekilde artacaktır. Kısa dönemde toplam arzın artışı mümkün olmadığından, toplam talepte meydana gelecek böyle bir artış enflasyona neden olacaktır.

Konjonktürün daralma döneminde ise, kişilerin gelirleri nominal düşmekte, matrahın bir alt dilimine inmektedir. Şahsi gelir vergisinin müterakki olması nedeniyle, gelirin düştüğü dönemlerde matrahın bir alt dilimine inen kişilerden alınacak vergi oranı da düştüğünden, nispi olarak daha az vergi alınacağından kişilerin gelirleri fazla düşmeyecek ve buna bağlı olarak da toplam talepte büyük düşüşler yaşanmayacaktır.

Gelir vergisinin otomatik stabilizatör olabilmesi için şu şartlara sahip olması gerekmektedir.

a) Şahsi gelir vergisi genel nitelikli vergi olmalıdır. Yani her kişi ve gelir üzerinden alınmalıdır.

b) Vergi oranı dik artan oranlı olmadır. Yani gelir dilimlerine tatbik edilecek vergi oranları arasında önemli büyüklük farkları olmalıdır.

c) Şahsi gelir vergisinde kaçakçılık en alt düzeyde olmalıdır.

d) Vergi kaynakta kesme (stopaj) usulüne göre tahsil edilmelidir.

e) Mükelleflerin büyük bir kısmı en alt gelir düzeyinde bulunmamalıdır.

f) Vergi götürü usulde tarh edilmemelidir.

ÇIKMIŞ SORU

Şahsi gelir vergisinin otomatik stabilizatörlük fonksiyonunu yerine getirebilmesi için aşağıdaki özelliklerden hangilerini taşıması gerekir?

I. Vergi tarifesinin dik müterakki olması
II. Gelir vergisinde fazla kaçakçılık olmaması
III. Verginin götürü usulle tarh edilmemesi
IV. Şahsi gelir vergisi mükelleflerinin önemli kısmının en düşük gelir dilimlerinde bulunması

A) Yalnız II
B) I ve III
C) I ve IV
D) I, II ve III
E) I, II, III ve IV

Yanıt (D)

KPSS - 2008

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi, kişisel gelir vergisinin otomatik stabilizatörlük fonksiyonunu yerine getirebilmesi için sahip olması gereken özelliklerden biri değildir?

A) Kişisel gelir vergisinin genel olması, her çeşit gelir ve kazancı vergilendirmesi
B) Vergi tarifesinin dik artan oranlı olması
C) Verginin götürü usulle tarh edilmemesi
D) Mükelleflerin çoğunluğunun en düşük gelir dilimlerinde yer alması
E) Verginin kaynakta kesme usulüne göre tahsil edilmesi

Yanıt (D)

KPSS - 2006

Diğer yandan Keynezyen iksatçılara göre artan oranlı vergiler efektif talebi aşırı kıstığı için mali sürüklenmeye (vergi çengeli, vergi freni) yol açacak, ekonomiyi deflasyona, durgunluğa sürükleyecektir.

2 İşsizlik Sigortası Primleri ve İşsizlik Yardımları

Konjonktürün canlanma döneminde tahsil edilen işsizlik primleri toplam talebin artması engellenmektedir. Kişiler bu dönemde çoğunlukla çalışıyor olduklarından herkes bu primi ödeyeceğinden tüketime ayıracakları gelir miktarı azalmaktadır. Canlanma döneminde böylece kişilerin tüketimleri kısılmakta ve toplam talebin artması engellenerek enflasyonu ortaya çıkmasına mani olunmaktadır. Toplanan bu primler işsizlik sigorta fonunda biriktirilmekte ve hiçbir şekilde refah döneminde bu fon kullanılmamaktadır.

Konjonktürün daralma dönemin de ise kişilerin bazıları işsiz kaldıklarından tüketimleri kısılmakta, fakat devlet bu kişilere işsizlik fonundan, işsizlik yardımları şeklinde transferler yaptığından bu kişilerin tüketimlerinin devamlılığı sağlanmaktadır. Kişilerin tüketimlerinde bir değişiklik meydana gelmediğinden toplam talepte de bir değişiklik meydana gelmemekte ve deflasyonist bir ortam oluşmamaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi otomatik istikrarlandırıcılık özelliği gösteren kamu harcamaları arasında yer alır?

A) Sübvansiyonlar
B) Emekli maaşları
C) Yatırım harcamaları
D) Personel harcamaları
E) İşsizlik sigortası ödemeleri

Yanıt (E)

KPSS - 2009

3 Toprak Mahsullerine Ödenen Mali Yardımlar

Üretimin fazla olduğu dönemlerde devletin, çiftçilerin refah düzeylerini düşürmemek ve buna bağlı olarak da çiftçilerin tüketimlerini devam ettirebilmeleri için, mahsullere taban fiyatlar vererek piyasaya alıcı olarak girmesidir. King Kanununa göre, mahsulün %10 arttığı dönemlerde mahsulün fiyatı %50 oranında düşmektedir. Bu fiyat düşüşü nedeniyle çiftçilerin gelir hasılatlarında bir düşüş meydana gelecektir. Devlet bu mahsulleri, fazla üretildikleri dönemlerde belli bir fiyat seviyesinden alıcı olarak satın alır ve bunları kıt dönemlerde satmak üzere depolar. Çiftçiler bu uygulama ile tüketim seviyelerini koruyabilmektedirler. Buna bağlı olarak da deflasyonist bir ortam oluşmamaktadır.

Üretimin az olduğu dönemlerde de fiyatların aşırı yükselmemesi için devlet daha önce depoladığı ürünleri daha düşük fiyatlarla piyasaya satmakta ve böylece fiyat artışlarına mahal vermemektedir.

4 Kurum ve Aile Tasarrufları

Refah döneminde kurumların ve ailelerin artan gelirlerinin bir kısmını, ihtiyat saikiyle, tasarruf etmeleri halinde, tüketim için kullanılmayan bu tasarruflar, toplam talebin artmasına mani olduğundan enflasyonun meydana gelmesi engellenmiş olacaktır.

Daralma döneminde ise, kurumlar ve aileler tüketim kalıplarını değiştirmek istemediklerinden eskiden tüketimden vazgeçerek yaptıkları tasarrufları tüketim için kullanacaklar ve böylece toplam talepte bir düşüş olmayacağından deflasyonist bir ortam oluşmayacaktır.

5 Kendiliğinden Meydana Gelen Bütçe Açık ve Fazlaları

Refah döneminde kişilerin gelirleri artacağından, devletin bu gelirler üzerinden artan oranlı vergi tatbik etmesi nedeniyle vergi gelirleri aşırı artacak ve bütçe fazlası meydana gelecektir. Devlet bu fazlayı kullanmaması halinde kişilerin tüketimleri engellendiğinden ve bu gelir artışı mas edildiğinden toplam talepte bir artış meydana gelmeyecek, böylece de enflasyon oluşmayacaktır.

Daralma döneminde ise kişilerin gelirleri düşüp buna bağlı olarak da devlet gelirleri düşeceğinden, devlet kamu harcamalarını finanse etmek için borçlanacaktır. Artı bir gelir olarak borçlanma ekonomiye girdiğinde toplam talep daralması duracak ve eski seviyesinde kalacağından deflasyonist bir ortam oluşmayacaktır.

6 Ekonomideki Stok Artışları ve Azalışları

Kapitalist ekonomilerde müteşebbisler bilinmeyen müşteriler için üretimde bulunurlar. Müteşebbisler ihtiyatlılık gereğince, konjonktürün canlanma döneminde üretimi arttırmayıp stoklarında var olan mamulleri piyasaya süreceklerdir. Bu nedenle faktör gelirlerinde bir değişiklik meydana gelmeyeceği için toplam talepte bir değişiklik olmayacak ve de enflasyon oluşmayacaktır.

Konjonktürün daralma döneminde ise müteşebbisler üretimlerini kısmayacaklar ve daha önce erittikleri stokları ikmal için üretim düzeylerini koruyacaklardır. Faktör gelirlerinde bir değişiklik olmayacağından ekonomi deflasyona girmeyecektir.

Otomatik stabilizatörlerin bir ekonomide kullanılabilmesi için bu ekonominin gelişmiş bir ekonomi olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu nedenle bu araçların Türkiye ekonomisinde var olması şu haliyle mümkün değildir. Türkiye enflasyonla mücadelede maliye politikası uyumlu, para ve dış ticaret politikası uygulamak zorundadır.

10.6 ARZ YANLI İKTİSAT YAKLAŞIMINA GÖRE PARA VE MALİYE POLİTİKASININ ETKİNLİĞİ

1970 ve 1980'li yıllarda özellikle ABD'de Reagan yönetiminin ilk yıllarında büyük ilgi ile karşılanmıştır. Bu yaklaşım fiyat kuramının makro ekonomik büyüklüklere uygulanmasından ibarettir. Arz ekonomisi yaklaşımında dikkatler gerçek gelir ve toplam arz ilişkisi üzerine yoğunlaştırılmıştır. Bu yaklaşım taraftarlarına göre bir ekonomide gerçek gelirin artışı toplam arz miktarının artışına bağlı olmakta ve devlet bu ilişkiyi uyguladığı gelir ve harcama politikaları ile etkileyebilmektedir. Örneğin, bir ekonomide devletin önemli bir vergi azaltması programı yürütmesi arzulanan mal ve hizmetleri üretmek açısından gereken teşviki sağlayabilecek ve böylece gerçek gelirde daha hızlı bir gelişme sağlanabilecektir.

Arz ekonomisi taraftarlarına göre bir ekonomide istikrarsızlığın temel nedeni olarak gerçek üretim artışına oranla para arzının hızlı bir şekilde artması olarak gösterilmektedir. Bundan dolayı para arzı sabit bir hızla artarken tasarrufları ve yatırımları teşvik eden, üretim ve istihdam düzeyini artıran bir vergi politikası uygulanırsa bu istikrarsızlık azaltılabilir.

11 HAZİNE İŞLEMLERİ VEYA İŞLEVLERİ (FONKSİYONLARI)

Hazine, gelir idaresi tarafından toplanan gelirlerin muhafazasının sağlandığı sanal devlet kasasıdır.

Hazine devletin kasası olması nedeniyle tarihten kaynaklanan fonksiyonlarının yanında modern fonksiyonlar da yüklenmiştir. Hazinenin yapmış olduğu başlıca işlemler; klasik işlemler ve modern işlemler olarak ikiye ayrılır.

A) KLASİK HAZİNE İŞLEMLERİ

Hazinenin kamu gelir ve giderlerini yer ve zaman bakımından denkleştirmek için yapmış olduğu işlemlerdir.

1) Yer Bakımından Denkleştirme:

Devlet bazı yörelerden kamu gelirlerini kamu giderlerinden daha fazla elde edebileceği gibi daha az da elde edebilir. Geliri fazla elde ettiği yörelerden az elde ettiği yörelere bu gelirlerin transfer edilmesine yer bakımından hazine işlemleri denir. Bu işlemi Merkez Bankası aracılığıyla yapar. Merkez Bankasının bulunmadığı yerlerde ise bu bankanın muhabir bankası olan T.C. Ziraat Bankası bu işlemleri yapmada aracılık eder.

2) Zaman Bakımından Denkleştirme:

Devlet kamu gelirlerini bazı dönemlerde, özellikle verginin tahsil edildiği mart-nisan döneminde, yoğun bir şekilde tahsil ettiği halde; bazı dönemlerde daha az yoğun tahsil eder. Daha az yoğun gelir elde edildiği dönemlerde kamu harcamalarını finanse etmek için devletin kısa süreli borçlanmaya gitmesine zaman bakımından hazine işlemleri denir. Bu borçlanmada genelde hazine bonoları kullanılmaktadır.

B) MODERN HAZİNE İŞLEMLERİ

Modern ekonomi ve modern maliyeye paralel olarak hazine de modern işlemlerle kendisini donatmıştır. Bu işlemler, paranın istikrarını korumak, ekonominin istikrarını korumak ve gelir sağlamak amacıyla kullanmaktadır.

I- Paranın İstikrarının Korunması:

Milli Paranın yurtiçi ve yurtdışı değerinin korunması için hazinenin yapmış olduğu işlemlerdir. Paranın değerinin korunmasında hazinenin kullanmış olduğu başlıca araçlar şunlardır.

1) Kredi Arz-Talep Dengesi:

Paranın kısa vadeli fon olarak arz edildiği, para piyasası istikrarının korunmasıdır. Bunu hazine iki şekilde yapmaktadır.

a) Kantitatif (Nicelik) Olarak:

Hazine nicelik olarak para arz-talep dengesini şu araçlarla sağlamaktadır.

i) İskonto:

Bankaların kredilere tatbik edecekleri faiz oranının hazine tarafından belirlenmesidir. Piyasada para arzı ekonomik şartlara göre fazla arttığı zaman hazine kredilere tatbik edilecek faiz oranını yükselterek kişilerin borçlanma imkanlarını daha pahalı hale getirerek bankaların kaydi para üretmelerine engel olmaktadır. Aynı şekilde para arzı azaldığı zaman kredi faiz oranlarını düşürerek borçlanma ucuzlatılmakta ve buna bağlı olarak bankaların kaydi para üretme imkanları genişletilmektedir.

ii) Reeskont:

Kişilerin (gerçek ve tüzel kişi) ellerinde bulundurdukları senetleri iskonto faiz haddi üzerinden bankalara kırdırdıktan sonra, bankaların likidite ihtiyaçlarını gidermek için bu senetleri Merkez Bankasına Reeskont faiz haddi üzerinden kırdırmalarına reeskont işlemi denir. Reeskont faiz haddi düşürülürse bankaların senetleri daha ucuz kırdırma imkanı sağlandığından, bankaların ellerindeki senetleri kırdırarak nakde çevirirler. Böylece hem merkez bankasından piyasaya para transferi olur hem de bankaların kaydi para üretme imkanları genişler. Eğer hazine para arzını düşürmek isterse reeskont faiz haddini yükseltir. Buna bağlı olarak da senet kırdırmaları pahalılaşır ve para arzı daralır.

iii) Munzam Karşılık Oranı:

Bankaların ellerinde bulundurdukları mevduatların belli bir yüzdesini merkez bankasına ihtiyat olmak üzere yatırmalarına munzam karşılık denir. Hazine, bankaların banka parası (kaydi para) üretmelerini engellemek ve böylece para arzını düşürmek istediğinde munzam karşılık oranını yükseltecektir. Para arzını yükseltmek istediğinde de munzam karşılık oranını düşürecektir.

iv) Disponibilite:

Bankaların ellerinde bulundurdukları mevduatların belli bir oranını kendi kasalarında bulundurmalarına disponibilite denilmektedir. Hazine bu oranı azaltıp yükselterek piyasada bulunan para miktarını düzenleyebilmektedir. Para arzını azaltmak isteyen hazinenin bu oranı yükseltmesi halinde, bankaların daha fazla karşılık ayırması sonucu kaydi para üretme imkanlarını kısacaktır. Para arzını arttırmak istemesi halinde ise bu oranı düşürecektir. Böylelikle kaydi para üretme imkanları genişleyeceğinden, bankalar vermiş oldukları kredi karşılığında daha az karşılık ayıracaklarından para arzı artacaktır.

v) Açık Piyasa İşlemleri:

Merkez Bankası dolayısıyla hazine para piyasasında dengeyi sağlamak için senet, tahvil ve bono gibi menkul kıymet alım-satım işlemleri yapabilmektedir. Hazine para arzını arttırmak istediğinde piyasadan menkul kıymet satın alır ve piyasaya para arz eder. Para arzını düşürmek istediğinde de piyasaya menkul kıymet satar ve piyasadan para toplar.

vi) Kredi Tavanları:

Hazine, bankaların verebilecekleri kredilere bazı tavanlar koyarak para arzını düzenleyebilmektedir. Para arzını arttırmak istediğinde bu tavanları yükseltmekte, para arzını düşürmek istediğinde ise tavanları düşürmektedir.

b) Kalitatif (Niteliksel) Olarak:

Hazine belli sektörlere kredilerin verilmesini temin için bankalara sınırlamalar koyabilir. Devlet gelişmesini istediği sektörlerin daha kolay şekilde borçlanmalarını temin etmek için bankaların bu sektörlere yönelik kredi verilmesini temin edebilir.

2) Sermaye Arz-Talep Dengesi:

Ulusal paranın uzun vadeli istikrarının sağlanması için uzun vadeli para piyasası olan sermaye piyasasında da devletin bazı maliye politikası araçlarını kullanmasıdır. Menkul kıymetler borsasında kota edilmiş olan menkul kıymetlerin devlet denetiminde kota ettirilmesi ve alınıp satılması bu araçlardandır.

3) Döviz Arz-Talep Dengesi:

Paranın yurtiçi değeri olduğu gibi yurtdışı satın alma değeri de bulunmaktadır. Hazine ulusal paranın yurtdışı değerinin istikrarlı bir şekilde devamlılığını sağlamak için yurtiçine giren döviz miktarı ile yurtdışına çıkan döviz miktarı arasındaki dengeyi sağlamak zorundadır. Bu dengenin sağlanmasında temelde iki usul kullanılmaktadır.

a) Kambiyo Kontrol Rejimi: Devletin bir fona vermiş olduğu görev ile paranın yurtdışı istikrarının sağlanmasını temin etmesidir.

b) Serbest Kambiyo Rejimi: Bu sistemde devlet merkez bankasına döviz arz-talep dengesini sağlama görevi verir. Merkez Bankası, kuru yükselen dövizleri piyasaya kendi kasasından arz ederek dengesini sağlar. Kuru düşen dövizleri de piyasadan satın alarak bu dövizlerin kurlarının yükselmesini sağlar.

II- Ekonomik İstikrarın Sağlanması:

Tam istihdamın, fiyat istikrarının ve toplam talep-toplam arz dengesinin sağlanmasına, ekonomik istikrarın korunması denir. Bu istikrarın sağlanmasında başlıca beş araç kullanılmaktadır.

1- Devlet Mali Kurum Kurar:

Yatırım yapılması sermaye temerküzünü gerektirdiğinden, hazinenin bu temerküzü sağlamak amacıyla gerektiğinde mali kurumlar kurmasıdır. Devlet böylece kendi eliyle piyasadan fon toplamakta, toplamış olduğu bu fonları ekonomide yatırım yapmak isteyen müteşebbislere transfer etmektedir.

2- Devletin İktisadi Alanda Faaliyet Gösteren Kuruluşlar Kurması:

Devlet özellikle K.İ.T.'ler aracılığıyla ekonomik alanda üretimde bulunmasıdır.

3- Karma İşletmeler Kurması:

Devletin, özel sektörün finansmanında ve yürütülmesinde yeterli gelmediği yatırımları, özel kesimle birlikte yapması sonucu ekonomide üretimde bulunmasıdır.

4- Teşvik:

Devlet gelişmesini istediği sektörlerin bir an önce üretime başlayıp gelişmesini temin için, o sektörlere yatırım yapacak olan üreticileri teşvik etmesidir. Bu teşviklerde kullandığı başlıca araçları şunlardır. Sübvansiyon, kredi teşviki, vergi indirimi, Ar-Ge indirimi, ihracat istisnası, yatırım indirimi vb.

5- Özelleştirme:

Verimliliğin arttırılması ve ekonomiye daha iyi hizmet sunulması için devletin elinde bulunan kamu iktisadi teşebbüslerinin özel kesime devredilmesidir.

III- Gelir Sağlama İşlemleri:

Hazinenin son modern işlemi gelir sağlama işlemidir. Hazine bunu temin için iki aracı kullanmaktadır.

1-Hazine Bonosu:

Devletin kısa süreli finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazine bonosu çıkarmasıdır. Bu bonolar, bütçenin gelir ve giderlerinin zaman ve yer itibariyle denkleştirilmesini sağlayacak şekilde çıkarılması gerekmektedir.

2-Emisyon:

Bir ülkede kağıt para, tahvil ve bono, hisse senetleri gibi değerlerin ilk kez piyasaya sürülmesine emisyon denir.

Emisyon hacmi ise, Merkez Bankası tarafından ihraç edilen (piyasaya sürülen) banknotların toplam tutarını ifade etmekte, "Tedavüldeki Banknotlar" olarak da adlandırılmaktadır. Bu paralar ya bireylerin elinde, ya da bankaların kasalarında nakit olarak tutulmaktadır. Emisyon hacmi temel olarak bireylerin para talebi tarafından belirlenmektedir. Para işlem, ihtiyat ve spekülasyon amaçlarıyla talep edilmektedir. İşlem güdüsüyle para; ödemelerde gereksinim duyulduğundan, ihtiyat güdüsüyle para; beklenmedik gereksinmeler dolayısıyla, spekülasyon güdüsüyle para ise kâr fırsatları nedeniyle talep edilir. İşlem ve ihtiyat amaçlı para talebi bireylerin gelir düzeyi tarafından belirlenirken, spekülasyon amaçlı para talebi faiz oranları tarafından belirlenmektedir. Bu kapsamda, bireylerin gelirlerindeki artış ve/veya faiz oranlarındaki düşüş para talebini ve dolayısıyla emisyon hacmini artırmaktadır. Para talebini etkileyen bir diğer faktör, enflasyonda gerçekleşen veya gerçekleşmesi beklenen değişmelerdir. Bir ekonomide enflasyon ne kadar yüksekse, para talebi o kadar düşük gerçekleşecek, bu da emisyon hacminin daralmasına neden olacaktır. Enflasyon bekleyişlerinde bozulma da, bireylerin ellerinde daha az para tutmak istemelerine neden olarak emisyon hacmini azaltacaktır. Bun-

lara ek olarak, para teknolojisindeki gelişmelere bağlı etmenler de bireylerin para talebi üzerinde belirleyici olmaktadır. Örneğin, kredi kartı kullanımının artması para talebini azaltmakta ve bu da emisyon hacmini daraltmaktadır.

Emisyon hacminin bir diğer belirleyicisi ise emisyon arzıdır. Merkez Bankasının para politikaları uygulamaları kapsamında gerçekleştirdiği çeşitli işlemler emisyon arzı üzerinde etkili olmaktadır. Bu kapsamda, Merkez Bankasının açık piyasa işlemleri ile Devlet İç Borçlanma Senetlerini alıp satması, ihaleler ve/veya doğrudan müdahaleler yoluyla döviz alıp satması, zorunlu karşılık oranlarını değiştirmesi gibi işlemler emisyon arzını etkileyerek emisyon hacmi üzerinde belirleyici olmaktadır.

Emisyon gerektiren kriterler:

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 36. maddesi uyarınca;

- Ticari senet ve vesikaların reeskonta ve avansa kabulü işlemleri,
- Açık piyasa işlemleri,
- Altın ve dövizle ilgili işlemler

emisyon gerektiren kriterler arasında yer almaktadır

12BÜTÇE AÇIĞI VE HAZİNE AÇIĞI

Bütçe açığının dışında ve daha geniş anlamda bir hesap olarak hazine açığı ve fazlasının bulunmasında aşağıdaki hesaplar kullanılır.

1- Gerçekleşmiş Bütçe Gelirleri
2- Gerçekleşmiş Bütçe Giderleri
3- Gerçekleşmiş Bütçe Geliri ve Giderleri Noksan ve Fazlası
- Bütçe Açığı
+ Bütçe Fazlası
4- Gerçekleşmiş Bütçe Dışı Gelirler
5- Gerçekleşmiş Bütçe Dışı Giderler
6- Gerçekleşmiş Bütçe Dışı Gelirler ve Giderler Noksan ve Fazlası
- Bütçe Dışı Hesaplar Açığı
+ Bütçe Dışı Hesaplar Fazlası
3 ve 6 nolu kalemlerin karşılaştırılması:
- Hazine Açığı
+ Hazine Fazlası

13 MERKEZ BANKASININ FONKSİYONLARI VE TCMB

Merkez bankaları, genellikle kar amacıyla hareket etmeyen, ekonominin gelişmesi bakımından para piyasası ve bankalara çeşitli şekillerde etki yapan bankalardır.

Para otoritesini temsil eden ve parasal yapıyı düzenleyen merkez bankaları 20. yüzyıla gelene kadar, genel olarak ihraç bankaları yada ulusal bankalar olarak bilinirdi. Bankaların merkez bankası kimliğini kazanmaları; kağıt para ihracının düzenlenmesi zorunluluğu ve devletin kısa vadeli krediye olan ihtiyacı ile başlamıştır. Devletin getirdiği önlemler çerçevesinde kağıt para ihracının düzenlenmesi ve altın yada gümüş esasının geçerli olduğu ülkelerde kağıt paranın altın yada gümüşe konvertibilitesinin sağlanması, bu bankaların başlıca işlevini oluşturmuştur. Bu ihraç bankaları zamanla diğer bankacılık faaliyetlerini yerine getirip başlıca görevlerde üstlenince artık "Merkez Bankası" deyimi kullanılmaya başlanmıştır.

Merkez bankalarının esas gelişmesi yirminci yüzyıldan itibaren başlamıştır. Özellikle Birinci Dünya savaşının yarattığı finansman ihtiyacı, bunun getirdiği yüksek enflasyon ve savaş sonrasında ekonomik gelişmenin hızla yükselmesi merkez bankalarına olan ihtiyacı arttırmıştır. 1920 yılında Brüksel'de toplanan Milletlerarası maliye konferansında alınan kararlar doğrultusunda ekonomik ve siyasal sistemleri ne olursa olsun, hemen hemen bütün ülkelerde parasal yapıyı düzenlemek ve parasal işlemleri yürütmek üzere ardı ardına birer merkez bankası kurulmuştur.

T.C. MERKEZ BANKASI

1 TCMB' nin Kuruluşu:

11 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı yasa ile kurulan TCMB, 3 Ekim 1931'de fiilen çalışmaya başlamıştır. Banka bir anonim ortaklık olarak kurulmuştur. Kuruluş safhasında, Merkez Bankası üzerinde Hazine'nin ve Maliye Bakanlığı'nın etkisinin mümkün olduğu kadar az olması amacıyla, bankada hazine hissesi %15 te tutulmuş, Merkez Bankası'nın hazinenin kasası durumuna gelmemesine özen gösterilmiştir. Ancak daha sonra 14 ocak 1970 tarihli, 1211 sayılı TCMB Yasası 1715 sayılı yasanın yerini almıştır. Bu yeni yasanın getirdiği en önemli değişiklik, banka sermayesinin

15 milyondan 25 milyona yükseltilmesi sırasında, çıkarılan yeni hisse senetlerinin hazineye verilmesi sonucu, hazinenin bankada hissesinin %15 den %51'e çıkarılmasıdır.

2 TCMB Kanunu

Türkiye'de TCMB parasal yetki kurumudur. TCMB Kanununun 25.04.2001 tarih, 4651 sayılı kanun ile değiştirilen şeklinde "Bankanın temel amacı, fiyat istikrarını sağlamaktır. Banka, fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikası ve kullanacağı para politikası araçlarını kendisi belirler." denilmektedir. Ayrıca bankanın, hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekleyebileceği ifade edilmektedir.

5 Mayıs 2001'de yürürlüğe giren 4651 sayılı kanunla Avrupa Birliği normları ve dünya merkez bankacılığı alanındaki son gelişmeler dikkate alınarak 1211 sayılı kanunun 14 maddesinde değişiklik yapılmış, 7 maddesi yürürlükten kaldırılmış ve yeni bir madde eklenmiştir. Yasal değişikliğin amacı, Merkez Bankası'nın para politikası uygulaması konusunda bağımsızlığının güçlendirilmesidir.

Yeni Merkez Bankası Kanunun Getirdiği Temel Değişiklikler

- **Araç Bağımsızlığı:** Bankanın temel amacının fiyat istikrarını sağlamak olduğu, bankanın para politikasının belirlenmesinde ve uygulamasında tek yetkili ve sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır. Banka araç bağımsızlığını kazanırken, enflasyon hedefini hükümetle birlikte belirleme görev ve yetkisi ile donatılmıştır.
- **Hesap Verebilirlik ve Kamuoyunun Bilgilendirilmesi:** Bankanın kamu oyuna karşı hesap verme ve şeffaflık ilkeleri benimsenmiştir.
- **Para Politikası Kurulu:** TCMB başkanı, başkan yardımcıları, banka meclisi üyeleri arasından seçilecek bir üye ve başkanın önerisi üzerine müşterek kararla atanacak bir üyeden oluşmaktadır.
- **Kamu Kesimine Kredi Açılmaması:** Hazine ile kamu kurum ve kuruluşlarına avans verilmesi ve kredi açılması yasaklanmıştır. Böylece karşılıksız para basılması engellenmiş olmaktadır.
- **Son Borç Verme Mercii:** Ödeme sisteminde aksamalara neden olabilecek geçici likidite sıkışıklıklarını ve finansal piyasaların etkin çalışmasını engelleyebilecek teknik kaynaklı ödeme sorunlarını gidermek amacıyla, Merkez Bankası'na sisteme, teminat karşılığında gün içi veya gün sonu kredi sağlama imkanı tanınmıştır.
- **Finansal Sistemin ve Ödeme Sisteminin Gözetimi:** Merkez Bankası'na mali sistemin alt yapısının güçlendirilmesi ve mali sistemin taşıdığı risklerin belirlenmesi amacıyla, sistemi izleme ve değerlendirmeler yapma, mali sistemdeki risklerin sektörün geneline yayılmasını önlemek için gerekli tedbirleri alma yetkisi verilmiştir.

deneme soruları

1. Devletin ekonomik ve sosyal amaçlarla ekonomiye müdahale etmesine ne denir?

A) Maliye teorisi
B) Maliye politikası
C) Mali hukuk
D) Mikro iktisat
E) Miktar teorisi

2. Devletin kamu harcamaları, vergi, borçlanma, bütçe gibi araçları kullanarak ekonomiyi enflasyon, deflasyon, stagflasyon, işsizlik, durgunluk gibi makroekonomik dengesizliklerden kurtarma, ekonomiyi tekrar tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarına kavuşturma, ekonominin büyüme ve kalkınma kapasitesini artırma çabasına ne denir?

A) Maliye teorisi
B) Mikro iktisat
C) Mali hukuk
D) Maliye politikası
E) Fiyat teorisi

3. Aşağıdaki kişilerden hangileri klasik maliye yaklaşımını benimsemiş olup jandarma devlet varsayımı, görünmez el varsayımı ve tam dışlama etkisi varsayımı nedeniyle tarafsız maliyeyi savunmuşlar, maliye politikasının özü olan devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkmışlardır?

A) Keynes
B) Adam Smith
C) Hansen
D) Beweridge
E) Lerner

4. Klasik maliyeciler Adam Smith'in görünmez el varsayımına ve Say'ın Mahreçler Kanununa dayanarak, ekonominin daima tam istihdam denge düzeyinde durağan dengede duracağını, deflasyon, enflasyon, stagflasyon gibi ekonomik istikrarsızlıkların olmayacağını öngörmüşlerdir. Ancak hangi büyük olaydan sonra klasik iktisat ve klasik maliye yaklaşım önemini kaybetmiştir?

A) 1974 ve 1978 Petrol Şokları
B) Sanayi devrimi
C) 1929 Büyük Buhranı
D) Tarım devrimi
E) Fransız ihtilali

5. Adam Smith'in Görünmez El Yaklaşımının ve Say'ın Mahreçler Kanunu'nun işlemediği ne zaman ortaya çıkmıştır?

A) 1974 ve 1978 Petrol Şokları
B) Sanayi devrimi
C) Fransız ihtilali
D) Tarım devrimi
E) 1929 Büyük Buhranı

6. 1929 Buhranından sonra, 1936 tarihinde Para, Faiz ve İstihdamın Genel Teorisini ortaya atan ve ekonominin otomatik olarak tam istihdam denge düzeyinde durmayacağını, tesadüfen tam istihdama ulaşılsa bile devletin müdahalesi olmadan kalıcı olmayacağını, ekonomilerin genellikle eksik istihdam ve işsizlik batağına saplanacağını, devletin aktif maliye politikaları uygulayarak ekonominin tam istihdama kavuşabileceğini savunan bilim adamı kimdir?

A) Keynes
B) Adam Smith
C) Hansen
D) Beweridge
E) Lerner

7. Aşağıdakilerden hangisi Maliye Politikasını benimseyen ve savunan iktisatçı ve maliyeciler arasında yer almaz?

A) Keynes
B) Adam Smith
C) Hansen
D) Beweridge
E) Lerner

8. Aşağıdakilerden hangisi maliye politikasının ekonomik amaçlarından biri değildir?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde etkinlik
C) Bölüşümde etkinlik
D) İktisadi etkinliği, istikrar, büyüme ve kalkınmayı sağlamak
E) Enflasyon, deflasyon ve stagflasyonu sağlamak

9. Maliye politikasının sosyal amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kaynak tahsisinde etkinlik
B) Üretimde etkinlik
C) Bölüşümde etkinlik
D) Gelir dağılımında adaleti sağlamak
E) İktisadi etkinliği, istikrar, büyüme ve kalkınmayı sağlamak

10. Aşağıdakilerden hangisi devletin ekonomiye müdahale etmek için kullandığı temel maliye politikası araçlarından biri değildir?

A) Kamu harcamaları
B) Vergi
C) Borçlanma
D) Bütçe
E) Para arzı

11. Aşağıdakilerden hangisi devletin ekonomiye müdahale etmek için kullandığı temel maliye politikası araçlarından biri değildir?

A) Kamu harcamaları
B) Vergi
C) Açık piyasa işlemleri
D) Gelirler politikası
E) Özelleştirme politikası

12. Aşağıdakilerden hangisi artırıldığında çarpan etkisiyle ekonomide genişletici etki yapar, toplam talep düzeyini, gelir düzeyini ve istihdam düzeyini çarpan etkisiyle yükseltir?

A) Vergilerin artırılması
B) Bütçe fazlası verilmesi
C) Kamu harcamalarının artırılması
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Devletin gerçek kişilerden borçlanması

13. Ekonomide deflasyon, durgunluk, eksik istihdam, işsizlik gibi sorunlar varsa ekonominin tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarına kavuşması için aşağıdakilerden hangisinin yapılması doğrudur?

A) Vergilerin artırılması
B) Kamu harcamalarının artırılması
C) Bütçe fazlası verilmesi
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Devletin gerçek kişilerden borçlanması

14. Ekonomide enflasyon, aşırı istihdam gibi sorunlar varsa ekonominin tam istihdam düzeyinde fiyat istikrarına kavuşması için aşağıdakilerden hangisinin yapılması yanlıştır?

A) Kamu harcamalarının artırılması
B) Bütçe fazlası verilmesi
C) Vergilerin artırılması
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Devletin gerçek kişilerden borçlanması

15. Otonom kamu harcamalarında bir birim artış olduğunda, gelir düzeyinin kaç birim artacağını gösteren katsayının adı nedir?

A) Çarpan (çoğaltan)
B) Hızlandıran
C) Otomatik stabilizatör
D) Sermaye hasıla katsayısı
E) Denk bütçe katsayısı

16. Kamu harcamaları çarpan katsayısı aşağıdaki değerlerden hangisini alamaz?

A) 5 B) 2
C) 3 D) 4
E) 0.90

17. Kamu harcamalarının çarpan etkisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Genel olarak reel harcamaların çarpan etkisi transfer harcamalarının çarpan etkisinden büyüktür
B) Marjinal tüketim eğilimi bire eşit olduğunda reel harcamalarla transfer harcamaların çarpan etkisi birbirine eşittir
C) Ekonomide vergi oranı arttıkça çarpan etkisi küçülür, vergi oranı düştükçe çarpan etkisi büyür
D) Ekonomi dışa açıldıkça, marjinal ithalat eğilimi arttıkça çarpanın değeri küçülür
E) Marjinal tüketim eğilimi birden düşük olduğunda reel harcamaların çarpan etkisi transfer harcamaların çarpan etkisinden küçüktür

18. Enflasyonla mücadelede öncelikli olarak hangi harcamaların kısılması, durgunluk veya deflasyonla mücadelede ise yine öncelikli olarak hangi harcamaların artırılması yanlıştır?

A) Transfer harcamaları
B) Tüketim harcamaları
C) Yatırım harcamaları
D) Reel harcamalar
E) Gerçek harcamalar

19. Bir birimlik yatırım harcaması, bir birimlik cari harcama ve bir birimlik yoksullara yapılacak para transferinin ekonomideki genişletici etkisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Yatırım harcaması daha fazla genişletici etki yapar
B) Cari harcama daha fazla genişletici etki yapar
C) Yoksullara para transferi daha fazla genişletici etki yapar
D) Üçü de aynı miktarda genişletici etki yapar
E) Yatırım ve cari harcama daha fazla genişletici etki yapar

20. Çarpanın değerini belirleyen değişkenlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Marjinal tüketim eğilimi arttıkça çarpan etkisi büyür
B) Marjinal tasarruf eğilimi arttıkça çarpan etkisi küçülür
C) Marjinal vergi oranı arttıkça çarpan etkisi küçülür
D) Marjinal ithalat eğilimi arttıkça çarpan etkisi küçülür
E) Ekonomi dışa açıldıkça çarpanın etkisi büyür

21. Kamu harcamalarının gelir dağılımı üzerindeki etkileriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Transfer harcamaları gelir dağılımı açısından nötrdür
B) Transfer harcamaları gelir dağılımını doğrudan etkiler
C) Transfer harcamaları gelir dağılımını dolaylı olarak etkiler
D) Adalet harcamaları gelir dağılımını etkilemez
E) Borç faiz ödemeleri gelir dağılımını kötüleştirir

22. Borçlanma politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) İç borçlanma ekonomide daraltıcı etki yapar
B) Dış borçlanma ekonomide daraltıcı etki yapar
C) Ekonomide deflasyon, durgunluk, eksik istihdam, işsizlik varsa devlet iç borçlanmayı azaltır
D) Ekonomide enflasyon, aşırı istihdam varsa devlet iç borçlanmayı artırır, dış borçlanmayı azaltır
E) Ekonomide deflasyon, durgunluk, eksik istihdam, işsizlik varsa devlet dış borçlanmayı artırır

23. Enflasyonist ortamda borçlanma politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Devlet iç borçlanmada önceliği sırasıyla gerçek kişilere, şirketlere, kurumsal yatırımcılara verir
B) Devlet Merkez Bankasından ve bankalardan borçlanmaz
C) Enflasyonist ortamda en tehlikeli borçlanma bankalardan borçlanmadır, bankalar kaydi para yarattığı için enflasyon daha da azar
D) Deflasyonist ortamda devlet iç borçlanmada önceliği sırasıyla bankalara, Merkez Bankasına, kurumsal yatırımcılara verir, gerçek kişilerden ve şirketlerden borçlanmaz
E) Deflasyonist ortamda en tehlikeli borçlanma bankalardan borçlanmadır, çünkü bankalar kaydi para yaratır

24. Kamu harcamalarındaki artış, gerçek kişilerden veya firmalardan borçlanma yoluyla finanse edildiğinde piyasada ödünç verilebilir fonlara talep artacağından piyasa faiz oranları da artar. Artan faiz oranlarının özel yatırım harcamalarını azaltması hangi etki ile açıklanır?

A) Çarpan
B) Çoğaltan
C) Dışlama (crowding out)
D) Hızlandıran
E) Gelir ve ikame etkisi

25. Devletin kamu harcamalarını para basarak para arzını artırmak, yani monetizasyon yerine iç borçlanma yoluyla finanse etmesi, piyasada hangi fiyat etkisine yol açar?

A) Piyasa faiz oranlarını artırır
B) Piyasa faiz oranlarını düşürür
C) Enflasyonu artırır
D) Enflasyonu düşürür
E) Yatırımları azaltarak işsizliği artırır

26. Devletin kamu harcamalarını para basarak para arzını artırmak, yani monetizasyon yerine iç borçlanma yoluyla finanse etmesi, piyasada hangi miktar etkisine yol açar?

A) Piyasa faiz oranlarını artırır
B) Piyasa faiz oranlarını düşürür
C) Enflasyonu artırır
D) Enflasyonu düşürür
E) Yatırımları azaltarak işsizliği artırır

27. Bütçe açığı (G>T) politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Ekonomide genişletici etki yapar
B) Devlet deflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını artırarak ekonominin tam istihdama dönmesini kolaylaştırır
C) Deflasyonla mücadelede bütçe açığı politikası uygulanır
D) Enflasyonla mücadelede bütçe açığı politikası uygulanır
E) Vergi hasılatının düşmesi bütçe açığına yol açar

28. Bütçe fazlası (G<T) politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Ekonomide daraltıcı etki yapar
B) Devlet enflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını kısarak ekonominin tam istihdama dönmesini kolaylaştırır
C) Enflasyonda mücadelede bütçe fazlası politikası uygulanır
D) Enflasyonla mücadelede bütçe fazlası politikası uygulanmaz
E) Vergi hasılatının artması bütçe fazlasına yol açar

29. Denk bütçe (G=T) politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Ekonomide genişletici etki yapar
B) Ekonomideki net etkisi sıfırdır
C) Devlet bir birim harcama artışına karşılık bir birim vergi artışı yaptığında ekonomideki toplam etki genişleticidir, ancak açık bütçenin genişletici etkisinden daha küçük bir genişletici etkidir
D) Vergi çarpanı harcama çarpanından küçük olduğundan, yani verginin daraltıcı etkisi harcamanın genişletici etkisinden küçük olduğundan, ekonomideki net etki genişletici olmaktadır
E) Enflasyonist ortamda sadece bütçe fazlası politikası uygulanır, açık bütçe ve denk bütçe politikası izlenmez

30. Denk bütçe teoremine göre denk bütçe çoğaltanı katsayısı kaçtır?

A) 1 B) 0
C) 2 D) 3
E) Duruma göre değişebilir

31. Devletin ücret, kar, faiz, kira gibi üretim faktörü sahiplerinin gelirlerini etkilemek için uyguladığı maliye politikası aracına ne ad verilir?

A) Kamu harcamaları politikası
B) Vergi politikası
C) Gelirler politikası
D) Borçlanma politikası
E) Bütçe politikası

32. Devletin asgari ücret politikası, kira kontratlarında yıllık kira artış oranının sınırlanması, kar oranlarının vergiler yoluyla düşürülmesi gibi politikalar uygulaması hangi tür maliye politikasıdır?

A) Para politikası
B) Vergi politikası
C) Bütçe politikası
D) Borçlanma politikası
E) Gelirler politikası

33. Devlet hangi konjonktürde ücret, kar, faiz, kira gelirlerini dondurucu veya azaltıcı gelirler politikası izler?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) İşsizlik
D) Durgunluk
E) Eksik istihdam

34. Devlet hangi konjonktürde ücret, kar, faiz, kira gelirlerini artırıcı gelirler politikası izler?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Aşırı istihdam
D) Aşırı likidite
E) Toplam talebin toplam arzı aşması

35. Aşağıdakilerden hangisi özelleştirme politikasının amaçlarından birisi olamaz?

A) Devlete mali yük getiren verimsiz KİT'lerin tasfiye edilmesi
B) Ekonominin teknoloji düzeyinin gelişmesi
C) Ekonominin rekabet gücünün artması
D) Kamu geliri sağlamak
E) Bütçe açığı vermek

36. Aşağıdaki konulardan hangisi özelleştirme kapsamına girmez?

A) Adalet
B) Sağlık
C) Eğitim
D) KİT'ler
E) Hiçbiri

37. Aşağıdakilerden hangisi devletin ekonomiye müdahale etmek için kullanabileceği para politikası araçlarından biri değildir?

A) Para arzı
B) Açık piyasa işlemleri
C) Reeskont oranı, zorunlu (munzam) karşılık oranı, disponibilite oranı
D) Borçlanma
E) Merkez Bankası politika faizi

38. Merkez Bankası'nın para arzı politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Para arzının artması ekonomide genişletici etki yapar
B) Para arzının artması ekonomide enflasyonist etki yapar
C) Merkez Bankası'nın para arzını kısması ekonomide daraltıcı etki yapar
D) Enflasyonist ortamda para arzı kısılır
E) Deflasyonist ortamda para arzı kısılır

39. (Dolaşımdaki para + Dolaşıma çıkan para + Banka kasaları + TL Vadesiz mevduat + Yabancı Para Vadesiz Mevduat)'tan oluşan para arzı tanımı hangisidir?

A) M4 B) M3 C) M2
D) M1 E) M5

40. (M1 + TL Vadeli mevduat + Yabancı Para Vadeli mevduat)'tan oluşan para arzı tanımı hangisidir?

A) M4 B) M3 C) M2
D) M1 E) M5

41. (M2 + Repo + B Tipi likit fon)'dan oluşan para arzı tanımı hangisidir?

A) M4 B) M3 C) M2
D) M1 E) M5

42. Merkez Bankasının (TCMB) birinci amacı olan fiyat istikrarını sağlamak, ekonomideki likidite hacmini düzenlemek için piyasadan Hazine Bonosu veya Devlet Tahvili şeklindeki devlet iç borçlanma senedi (DİBS) alması veya satmasına ne ad verilir?

A) Para arzı
B) Açık piyasa işlemleri
C) Reeskont oranı, zorunlu (munzam) karşılık oranı, disponibilite oranı
D) Borçlanma
E) Merkez Bankası politika faizi

43. Merkez Bankasının piyasaya DİBS satması ve karşılığında piyasadan para çekmesi nasıl bir politikadır?

A) Daraltıcı maliye politikası
B) Sıkı para politikası
C) Genişletici maliye politikası
D) Gevşek para politikası
E) Nötr para politikası

44. Merkez Bankasının piyasadan DİBS satın alması ve karşılığında piyasaya para sürmesi nasıl bir politikadır?

A) Daraltıcı maliye politikası
B) Sıkı para politikası
C) Genişletici maliye politikası
D) Gevşek para politikası
E) Nötr para politikası

45. Fiyat istikrarını sağlamak amacıyla hangi ortamda Merkez Bankasının piyasaya DİBS satması gerekir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) İşsizlik
D) Durgunluk
E) Eksik istihdam

46. Fiyat istikrarını sağlamak amacıyla hangi ortamda Merkez Bankasının piyasadan DİBS satın alması gerekir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Aşırı istihdam
D) Aşırı likidite
E) Toplam talebin toplam arzı aşması

47. Hazine'nin DİBS ihraç etmesine ne ad verilir?

A) Para arzı
B) Açık piyasa işlemleri
C) Reeskont
D) Borçlanma
E) Para politikası

48. Bankaların müşterilerinden vadesinden önce iskontolu fiyattan aldıkları kısa vadeli senetleri, vadesinin dolmasını beklemeden nakit ihtiyaçlarını karşılamak üzere Merkez Bankası'na iskonto ettirme oranına ne ad verilir?

A) Para arzı
B) Açık piyasa işlemleri
C) Reeskont
D) Borçlanma
E) Para politikası

49. Merkez Bankasının reeskont oranını artırması nasıl bir politikadır?

A) Daraltıcı maliye politikası
B) Sıkı para politikası
C) Genişletici maliye politikası
D) Gevşek para politikası
E) Nötr para politikası

50. Merkez Bankasının reeskont oranını düşürmesi nasıl bir politikadır?

A) Daraltıcı maliye politikası
B) Sıkı para politikası
C) Genişletici maliye politikası
D) Gevşek para politikası
E) Nötr para politikası

51. TCMB hangi ortamda reeskont oranını artırarak bankaların nakit talebini azaltır?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) İşsizlik
D) Durgunluk
E) Eksik istihdam

52. TCMB hangi ortamda reeskont oranını düşürerek bankaların nakit talebini artırır?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Aşırı istihdam
D) Aşırı likidite
E) Toplam talebin toplam arzı aşması

53. 2008 başı itibariyle Merkez Bankası'nın reeskont işlemlerinde uyguladığı iskonto oranı yüzde kaçtır?

A) Yüzde 6
B) Yüzde 11
C) Yüzde 25
D) Yüzde 30
E) Yüzde 15

54. Bankaların mevduatının belli bir oranını TCMB nezdinde karşılık olarak tutmaları zorunluluğuna ne ad verilir?

A) Zorunlu (munzam) karşılık oranı
B) Açık piyasa işlemleri
C) Reeskont
D) Disponibilite oranı
E) TCMB politika faizi

55. Hangi konjonktürde TCMB zorunlu karşılık oranını artırarak bankaların kaydi para yaratma gücünü azaltır?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) İşsizlik
D) Durgunluk
E) Eksik istihdam

56. Hangi konjonktürde TCMB zorunlu karşılık oranını düşürerek bankaların kaydi para yaratma gücünü artırır?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Aşırı istihdam
D) Aşırı likidite
E) Toplam talebin toplam arzı aşması

57. 2009 başı itibariyle TCMB'nın zorunlu karşılık oranı, TL cinsi mevduatlar için yüzde kaçtır?

A) Yüzde 6
B) Yüzde 11
C) Yüzde 25
D) Yüzde 30
E) Yüzde 15

58. 2009 başı itibariyle TCMB'nın zorunlu karşılık oranı, döviz cinsi mevduatlar için yüzde kaçtır?

A) Yüzde 6
B) Yüzde 9
C) Yüzde 25
D) Yüzde 30
E) Yüzde 15

59. Bankaların mevduatının belli bir oranını kendi bilançolarında disponibil değer olarak tutma zorunluluğuna ne ad verilir?

A) Zorunlu (munzam) karşılık oranı
B) Açık piyasa işlemleri
C) Reeskont
D) Disponibilite
E) TCMB politika faizi

60. Bankaların hangi yükümlülüğü, TCMB'nın 2005/1 sayılı tebliği ile yürürlükten kaldırılmıştır?

A) Zorunlu (munzam) karşılık oranı
B) Açık piyasa işlemleri
C) Disponibilite
D) Reeskont
E) TCMB politika faizi

61. Merkez Bankası politika faizi denen gecelik borçlanma faizleri, her ay toplanan hangi kurul tarafından belirlenmektedir?

A) Para Politikası Kurulu
B) Sermaye Piyasası Kurulu
C) BDDK
D) TMSF
E) Yüksek Planlama Kurulu

62. Hangi konjonktürde TCMB Para Politikası Kurulu politika faizini artırarak bankaların fonlama maliyetlerini yükseltir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) İşsizlik
D) Durgunluk
E) Eksik istihdam

63. Hangi konjonktürde TCMB Para Politikası Kurulu politika faizini düşürerek bankaların fonlama maliyetlerini azaltır?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Aşırı istihdam
D) Aşırı likidite
E) Toplam talebin toplam arzı aşması

64. Devletin kamu yararı amacıyla devletleştirme ve kamulaştırma yapmasının kişilerin mülkiyet haklarının, ekonomik ve sosyal haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla çatışması hangi tür çatışmadır?

A) Maliye politikası amaçları ile maliye politikası araçları arasındaki çatışma
B) Maliye politikası amaçları arasındaki çatışma
C) Maliye politikası araçları arasında çatışma
D) Maliye politikası amaçları ile para politikası amaçları arasında çatışma
E) Maliye politikası araçları ile para politikası araçları arasında çatışma

65. Devletin kamu harcamalarını artırarak tam istihdam amacına ulaşmak isterken, azalan verimler kanunu nedeniyle fiyat istikrarının bozulması ve fiyatlar genel düzeyinin artarak enflasyona yol açması hangi tür çatışmadır?

A) Maliye politikası amaçları arasındaki çatışma
B) Maliye politikası amaçları ile maliye politikası araçları arasındaki çatışma
C) Maliye politikası araçları arasında çatışma
D) Maliye politikası amaçları ile para politikası amaçları arasında çatışma
E) Maliye politikası araçları ile para politikası araçları arasında çatışma

66. Devletin tüketim düzeyini artırmak isterken tasarruf düzeyini ve yatırımların finansmanını zorlaştırarak ekonomik kalkınmayı yavaşlatması hangi tür çatışmadır?

A) Maliye politikası amaçları ile maliye politikası araçları arasındaki çatışma
B) Maliye politikası amaçları ile para politikası amaçları arasında çatışma
C) Maliye politikası araçları arasında çatışma
D) Maliye politikası amaçları arasındaki çatışma
E) Maliye politikası aaraçları ile para politikası araçları arasında çatışma

67. Borçlanma politikasının ekonomide gelir dağılımının iyileştirilmesi amacının tersine gelir dağılımını bozucu etki yapması hangi tür çatışmadır?

A) Maliye politikası amaçları ile maliye politikası araçları arasındaki çatışma
B) Maliye politikası amaçları arasındaki çatışma
C) Maliye politikası araçları arasında çatışma
D) Maliye politikası amaçları ile para politikası amaçları arasında çatışma
E) Maliye politikası aaraçları ile para politikası araçları arasında çatışma

68. Dolaylı vergilerin artırılmasının tersine artan oranlılık nedeniyle gelir dağılımını bozucu etki yapması hangi tür çatışmadır?

A) Maliye politikası aaraçları ile para politikası araçları arasında çatışma
B) Maliye politikası amaçları arasındaki çatışma
C) Maliye politikası araçları arasında çatışma
D) Maliye politikası amaçları ile para politikası amaçları arasında çatışma
E) Maliye politikası amaçları ile maliye politikası araçları arasındaki çatışma

69. Kamu harcamalarındaki artışın ekonomide özel harcamaları dışlama (crowding out) etkisi yapması hangi tür çatışmadır?

A) Maliye politikası amaçları arasındaki çatışma
B) Maliye politikası amaçları ile maliye politikası araçları arasındaki çatışma
C) Maliye politikası araçları arasında çatışma
D) Maliye politikası amaçları ile para politikası amaçları arasında çatışma
E) Maliye politikası araçları ile para politikası araçları arasında çatışma

70. Aşağıdakilerden hangisi enflasyonla mücadelede maliye politikası uygulamasının temel özelliklerinden biri değildir?

A) Önce enflasyonla mücadelenin amacı belirlenir. Amaç ekonomideki talep fazlasını veya arz noksanını gidererek toplam talep, toplam arz dengesini sağlamak, fiyat istikrarına ulaşmaktır
B) Kısa dönem ve uzun dönem mücadele yöntemleri belirlenir
C) Enflasyonun türü ve kaynağı tespit edilir
D) Bağımsız maliye politikası veya bağımsız para politikası tek başına enflasyonu önleyebilir
E) Maliye Politikasının diğer iktisat politikalarıyla ahenkleştirilmesi gerekir

71. Aşağıdakilerden hangisi enflasyonla mücadelede maliye politikası uygulamasının temel özelliklerinden biri değildir?

A) Para ve maliye politikalarının zıt yönde uygulanması gerekir
B) Maliye Politikası araçlarının selektif (seçici) biçimde uygulanması gerekir
C) Maliye Politikası para politikasına göre daha çok zaman alıcıdır. Çünkü mal piyasalarının aktarım mekanizması para piyasalarına göre daha yavaş işler
D) Maliye Politikasının uygulanmasında psikolojik ve sosyolojik faktörler önemlidir
E) Maliye Politikası sık sık gözden geçirilmelidir. Başlangıç koşullarındaki değişmeye paralel olarak uygulanan maliye politikalarının da değiştirilmesi gerekir

72. Enflasyonla mücadelede kısa dönem strateji aşağıdakilerden hangisidir?

A) Toplam arzı artırmak
B) Toplam talebi kısmak
C) Kamu harcamalarını artırmak
D) Vergileri düşürmek
E) Bütçe açığı vermek

73. Enflasyonla mücadelede uzun dönem strateji aşağıdakilerden hangisidir?

A) Toplam arzı artırmak
B) Toplam talebi kısmak
C) Kamu harcamalarını kısmak
D) Vergileri artırmak
E) Bütçe fazlası vermek

74. Enflasyonla mücadelede bağımsız para ve maliye politikası başarılı olamaz. Enflasyonist bir ortamda aşağıdaki para ve maliye politikaları seçeneklerinden hangisi eş anlı olarak uygulanmalıdır?

A) Gevşek para politikası ile genişletici maliye politikası
B) Daraltıcı maliye politikası ile sıkı para politikası
C) Gevşek para politikası ile daraltıcı maliye politikası
D) Genişletici maliye politikası ile sıkı para politikası
E) Sıkı para politikası ile denk bütçe politikası

75. Tam istidam denge noktasındaki talep düzeyi ile enflasyonist konjonktürde içinde bulunulan mevcut talep düzeyi arasındaki farka ne ad verilir?

A) Deflasyonist açık
B) Tam istihdam
C) Eksik istihdam
D) Enflasyon boşluğu
E) Reflasyon

76. Piyasa fiyat dengesinde toplam talep eğrisinin sağa kayması (Talep Şoku) nedeniyle fiyatlar genel seviyesinin artması ve toplam talebin toplam arzdan daha fazla olması halinde hangi enflasyon ortaya çıkar?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Maliyet enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) İthal enflasyon

77. Aşağıdaki değişkenlerden hangisinin artması durumunda talep enflasyonu ortaya çıkmaz?

A) Özel tüketim
B) Özel yatırım
C) Kamu harcamaları
D) İhracat
E) Girdi maliyetleri

78. Talep enflasyonuyla mücadelede aşağıdaki yöntemlerden hangisi başarılı olamaz?

A) Özel tüketimin kısılması
B) Özel yatırımın kısılması
C) Kamu harcamalarının kısılması
D) İhracatın artırılması
E) Vergilerin artırılması

79. Enflsyonla mücadelede aşağıdaki harcamalardan hangisinin kısılması kısa dönemde istikrar sağlarken uzun dönemde büyümeyi baltalayabilir, toplam arzı azaltarak enflasyonu artırıcı etki yapabilir?

A) Tüketim
B) Yatırım
C) Cari harcamalar
D) Transfer harcamaları
E) Kamusal harcamalar

80. Aşırı maliyet veya fiyat artışı nedeniyle hangi enflasyon ortaya çıkmaz?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Maliyet enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) İthal enflasyon

81. Maliyet enflasyonu, fiyat enflasyonu ve ithal enflasyon hangi enflasyonun değişik alt türleridir?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Yapısal enflasyon
D) Varlık enflasyonu
E) Hiper enflasyon

82. Hangi enflasyonunun oluşmasında üretim faktörlerinin fiyatlarının yani girdi maliyetlerinin artması, tam rekabetin önlenmesi nedeniyle fiyatlar genel düzeyinin artması ve ithal malların fiyatlarındaki artış yani negatif arz şoku önemli rol oynamaktadır?

A) Talep enflasyonu
B) Varlık enflasyonu
C) Yapısal enflasyon
D) Arz enflasyonu
E) Hiper enflasyon

83. İşçi ücretlerinin, kredi faizlerinin, ilk madde, hammadde ve aramalı maliyetlerinin artmasının satış fiyatlarına ve dolayısıyla genel fiyat düzeyine yansıması hangi tür enflasyona yol açar?

A) Talep enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) Maliyet enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) İthal enflasyon

84. Mal alım satımını kolaylaştıran ve alıcı ile satıcıyı bir araya getiren piyasaların tamamı tam rekabetçi bir piyasa olmadığından monopol, oligopol gibi piyasalarda satıcıların kendi karlarını daha da arttırmak amacıyla fiyatları suni bir şekilde sürekli arttırmaları hangi tür enflasyona yol açar?

A) Talep enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) Maliyet enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) İthal enflasyon

85. Fiyat enflasyonunun diğer adı nedir?

A) Talep enflasyonu
B) Sentetik enflasyon
C) Maliyet enflasyonu
D) Yapısal enflasyon
E) İthal enflasyon

86. Dışa açık ekonomilerde ithalatın GSYH içindeki payı arttıkça, ithal malların fiyatları genel fiyat düzeyini etkileyerek hangi tür enflasyona yol açmaktadır?

A) Talep enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) Sentetik enflasyon
D) Fiyat enflasyonu
E) İthal enflasyon

87. Negatif arz şoku dediğimiz petrol, doğalgaz gibi ithal girdilerin fiyatının aşırı artması, başka ülkelerde enflasyonun yükselmesi sonucu yurt dışı fiyatların artması veya kurun dalgalanması, milli paranın değerinin düşürülmesi (devalüasyon) gibi durumlarda oluşan enflasyon türü hangisidir?

A) Talep enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) İthal enflasyon
D) Fiyat enflasyonu
E) Hiper enflasyon

88. Arz enflasyonuyla mücadelede aşağıdaki politikalardan hangisi başarılı olamaz?

A) Ücret, faiz gibi girdi maliyetlerinin düşürülmesi
B) İthal girdinin yerli girdiyle ikame edilmesi
C) Fiyat bekleyişlerinin kırılması
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Vergilerin düşürülmesi

89. Arz katılığının yüksek olması, enerji darboğazı, tarımın doğal koşullara aşırı bağlı olması, katı sendikacılık, verimsiz çalışan finans sektörü gibi sorunlardan kaynaklanan enflasyon türü hangisidir?

A) Talep enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) Maliyet enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) İthal enflasyon

90. Ekonomik yapının katılığı nedeniyle belli sektörlerdeki üretim, bu sektörlerdeki talep değişimine kısa sürede uyum sağlayamamakta, talep artışları arz artışlarına değil, fiyat ve ücret artışlarına neden olmakta ise hangi tür enflasyon ortaya çıkar?

A) Talep enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) İthal enflasyon
D) Fiyat enflasyonu
E) Hiper enflasyon

91. Yapısal enflasyonla mücadelede aşağıdaki politikalardan hangisi başarılı olabilir?

A) Ücret, faiz gibi girdi maliyetlerinin düşürülmesi
B) İthal girdinin yerli girdiyle ikame edilmesi
C) Fiyat bekleyişlerinin kırılması
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Ekonomide arz katılığına yol açan yapısal sorunların yapısal reformlarla çözülmesi

92. Ekonomideki menkul ve gayrimenkul varlıkların fiyatlarındaki aşırı artışın genel fiyat düzeyine yansıması sonucu hangi tür enflasyon ortaya çıkar?

A) Talep enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) Varlık enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) Hiper enflasyon

93. Arsa, bina gibi gayrimenkul fiyatlarının aşırı yükselmesi, borsada işlem gören hisse senedi, bono, tahvil gibi menkul kıymetlerin fiyatının aşırı yükselmesi sonucu hangi tür enflasyon ortaya çıkar?

A) Varlık enflasyonu
B) Yapısal enflasyon
C) Talep enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) Hiper enflasyon

94. Hangi tür enflasyon servet etkisine yol açarak ekonomide tüketim balonunu başlatabilir?

A) Talep enflasyonu
B) Varlık enflasyonu
C) Maliyet enflasyonu
D) Fiyat enflasyonu
E) İthal enflasyon

95. Varlık enflasyonuyla mücadelede aşağıdaki politikalardan hangisi başarılı olabilir?

A) Ücret, faiz gibi girdi maliyetlerinin düşürülmesi
B) İthal girdinin yerli girdiyle ikame edilmesi
C) Fiyat bekleyişlerinin kırılması
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Varlık fiyatlarında spekülasyonu ve balonlaşmayı önleyecek düzenlemelere gidilmesi

96. Ekonominin reel büyüme hızını aşmayan, tek haneli, kronikleşmemiş enflasyona ne ad verilir?

A) Talep enflasyonu
B) Ilımlı enflasyon
C) Maliyet enflasyonu
D) Yüksek enflasyon
E) Hiper enflasyon

97. Ekonominin reel büyüme hızını aşan, tek haneli veya çift haneli ama kronikleşmemiş enflasyona ne ad verilir?

A) Talep enflasyonu
B) Ilımlı enflasyon
C) Maliyet enflasyonu
D) Yüksek enflasyon
E) Hiper enflasyon

98. Üç haneli rakamlara tırmanmış ve kronikleşmiş enflasyona ne ad verilir?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Maliyet enflasyonu
D) Ilımlı enflasyon
E) Hiper enflasyon

99. İkinci Dünya Savaşı döneminde Almanya'da ve 1980'li yıllarda Latin Amerika'da görülmüş olan ve fiyat etiketlerinin günlük değiştiği enflasyon türü hangisidir?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Hiper enflasyon
D) Ilımlı enflasyon
E) Enflasyon ataleti

100. Hangi tür enflasyonla tek başına para ve maliye politikalarıyla mücadele edilemez, sosyal ve siyasal yapının da değişmesi gerekir?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Maliyet enflasyonu
D) Ilımlı enflasyon
E) Hiper enflasyon

101. Türkiye'de 1980, 1994 ve 2001 yıllarında hangi tür enflasyon yaşanmıştır?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Hiper enflasyon
D) Ilımlı enflasyon
E) Enflasyon ataleti

102. Ekonominin reel büyüme hızını aşan, tek haneli veya çift haneli ama kronikleşmiş, kalıcı enflasyon türü hangisidir?

A) Talep enflasyonu
B) Arz enflasyonu
C) Hiper enflasyon
D) Ilımlı enflasyon
E) Enflasyon ataleti

103. Türkiye'de 1980-2002 döneminde yaşanmış olan yaklaşık yüzde 50 eşiğinde kalıcılık kazanmış kronik enflasyon türü hangisidir?

A) Talep enflasyonu
B) Enflasyon ataleti
C) Hiper enflasyon
D) Ilımlı enflasyon
E) Arz enflasyonu

104. Enflasyon ataletiyle mücadelede aşağıdaki politikalardan hangisi başarılı olabilir?

A) Ücret, faiz gibi girdi maliyetlerinin düşürülmesi
B) İthal girdinin yerli girdiyle ikame edilmesi
C) Fiyat bekleyişlerinin kırılması
D) Kamu harcamalarının kısılması
E) Varlık fiyatlarında spekülasyonu ve balonlaşmayı önleyecek düzenlemelere gidilmesi

105. Kısa dönemde enflasyonla mücadelede aşağıdaki para ve maliye politikaları seçeneklerinden hangisi eş anlı olarak uygulanmalıdır?

A) Gevşek para politikası ile genişletici maliye politikası
B) Daraltıcı maliye politikası ile sıkı para politikası
C) Gevşek para politikası ile daraltıcı maliye politikası
D) Genişletici maliye politikası ile sıkı para politikası
E) Sıkı para politikası ile denk bütçe politikası

106. Uzun dönemde enflasyonla mücadelede aşağıdaki para ve maliye politikaları seçeneklerinden hangisi eş anlı olarak uygulanmalıdır?

A) Gevşek para politikası ile genişletici maliye politikası
B) Daraltıcı maliye politikası ile sıkı para politikası
C) Gevşek para politikası ile daraltıcı maliye politikası
D) Genişletici maliye politikası ile sıkı para politikası
E) Sıkı para politikası ile denk bütçe politikası

107. Aşağıdakilerden hangisi enflasyonla mücadelede uygulanabilecek maliye politikalarından biri olamaz?

A) Kamu harcamaları kısılır
B) Vergiler artırılır
C) İç borçlanmaya gidilir
D) Bütçe fazlası verilir
E) Gelirler politikasıyla gelirlerin artışı teşvik edilir

108. Enflasyonla mücadelede aşağıdaki kamu harcamalarından hangisinin kısılması durumunda enflasyon daha hızlı düşürülebilir?

A) Transfer harcamaları
B) Reel harcamalar
C) Faiz ödemeleri
D) Kamulaştırma
E) Sübvansiyon

109. Devlet enflasyonla mücadelede öncelikli olarak aşağıdaki vergilerden hangisini artırmalıdır?

A) Kurumlar vergisi
B) Gelir vergisi
C) Emlak vergisi
D) Özel tüketim vergisi
E) Motorlu taşıtlar vergisi

110. Aşağıdaki vergilerden hangisi harcanabilir geliri azaltarak tüketimi kaynağında kestiğinden ve artan oranlı yapısı gereği mali sürüklenme etkisiyle talebi aşırı daralttığından etkin bir anti enflasyonist maliye politikası aracıdır?

A) Kurumlar vergisi
B) Özel tüketim vergisi
C) Emlak vergisi
D) Gelir vergisi
E) Motorlu taşıtlar vergisi

111. Aşağıdaki vergilerden hangisi genel, tabanı geniş bir vergi olduğundan dolayı toplam talebin kısılmasında etkin bir anti enflasyonist maliye politikası aracıdır?

A) Kurumlar vergisi
B) Gelir vergisi
C) Emlak vergisi
D) Katma değer vergisi
E) Motorlu taşıtlar vergisi

112. Enflasyonla mücadelede hangi verginin artırılması yatırım harcamalarını kısarak kısa dönemde toplam talebi daraltıcı anti enflasyonist etki yaparken, uzun dönemde toplam arzı daraltarak hem enflasyonist, hem de büyümeyi azaltıcı etki yapar?

A) Kurumlar vergisi
B) Gelir vergisi
C) Emlak vergisi
D) Özel tüketim vergisi
E) Katma değer vergisi

113. Enflasyonla mücadelede borçlanma politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Enflasyonla mücadelede devlet iç borçlanmaya gider
B) Enflasyonla mücadelede devlet dış borçlanmaya gitmez
C) İç borçlanma iç tasarruflarla karşılandığından daraltıcı, anti enflasyonist etki yapar
D) Dış borçlanma dış tasarruflarla karşılandığından ekonomide genişletici etki yapar
E) Enflasyonla mücadelede iç borçlanma ve dış borçlanma aynı etkiye sahiptir

114. Devlet enflasyonist konjonktürde iç borçlanmaya gitmek isterse aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden borçlanabilir?

A) Gerçek kişiler, şirketler ve Merkez Bankası
B) Kurumsal yatırımcılar, gerçek kişiler ve şirketler
C) Bankalar, Merkez Bankası ve kurumsal yatırımcılar
D) Merkez Bankası, Bankalar ve gerçek kişiler
E) Sosyal güvenlik kurumları, fonlar ve bankalar

115. Devlet enflasyonist konjonktürde iç borçlanmaya gitmek isterse aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden borçlanamaz?

A) Gerçek kişiler ve şirketler
B) Kurumsal yatırımcılar ve gerçek kişiler
C) Kurumsal yatırımcılar ve şirketler
D) Merkez Bankası ve bankalar
E) Sosyal güvenlik kurumları, fonlar ve aracı kurumlar

116. Devlet enflasyonist konjonktürde iç borçlanmada başvuracağı finansman kaynaklarının öncelik sırasını nasıl belirlemelidir?

A) Gerçek kişiler, şirketler ve kurumsal yatırımcılar
B) Kurumsal yatırımcılar, gerçek kişiler ve şirketler
C) Bankalar, Merkez Bankası ve kurumsal yatırımcılar
D) Merkez Bankası, Bankalar ve gerçek kişiler
E) Sosyal güvenlik kurumları, fonlar ve aracı kurumlar

117. İç borçlanmada aşağıdaki borçlanma kaynaklarından hangisi en enflasyonist borçlanma biçimidir?

A) Gerçek kişiler
B) Şirketler
C) Kurumsal yatırımcılar
D) Merkez Bankası
E) Bankalar

118. Devlet enflasyonist konjonktürde iç borçlanmaya gitmek istediğinde aşağıdaki borçlanma kağıtlarından hangisi en anti enflasyonist etki yapar?

A) Gerçek kişilere bono satma
B) Gerçek kişilere tahvil satma
C) Bankalara bono satma
D) Bankalara tahvil satma
E) Şirketlere bono satma

119. Aşağıdaki durumlardan hangisi denk bütçe politikasını gösterir?

A) (G = T) B) (G < T)
C) (G > T) D) (G + T)
E) (G –T)

120. Aşağıdaki durumlardan hangisi bütçe fazlası politikasını gösterir?

A) (G = T) B) (G < T)
C) (G > T) D) (G + T)
E) (G –T)

121. Aşağıdaki durumlardan hangisi bütçe açığı politikasını gösterir?

A) (G – T) B) (G < T)
C) (G > T) D) (G + T)
E) (G = T)

122. Enflasyonla mücadelede devlet hangi bütçe politikasını izlemelidir?

A) Denk bütçe
B) Bütçe açığı
C) Bütçe fazlası
D) Denk bütçe veya açık bütçe
E) Denk bütçe veya bütçe fazlası

123. Hangi bütçe politikası enflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını kısarak veya vergi gelirlerini artırarak çarpan etkisiyle toplam talebin daralmasını, ekonominin tam istihdama dönmesini kolaylaştırır?

A) Bütçe fazlası
B) Bütçe açığı
C) Denk bütçe
D) Denk bütçe veya açık bütçe
E) Denk bütçe veya bütçe fazlası

124. Denk bütçe (G=T) politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Ekonomide genişletici etki yaptığı için enflasyonist konjonktürde denk bütçe uygulaması yapılmaz
B) Denk bütçe teoremine göre denk bütçe çoğaltanı katsayısı birdir
C) Devlet bir birim harcama artışına karşılık bir birim vergi artışı yaptığında ekonomideki toplam etki genişleticidir
D) Denk bütçenin genişletici etkisi açık bütçenin genişletici etkisine eşittir
E) Verginin daraltıcı etkisi harcamanın genişletici etkisinden küçük olduğundan, ekonomideki net etki genişleticidir

125. Devletin bütçe fazlası oluşturmada kullanabileceği en kolay politika aracı hangisidir?

A) Bütçe giderleri politikası
B) Bütçe gelirleri politikası
C) Bütçe büyüklüğü politikası
D) Para politikası
E) Faiz politikası

126. Bütçe fazlası oluşturmak için kamu harcamalarının kısılması gerektiğinde en kolay ve en az tepki toplayacak kısıntı hangi harcamalarda gerçekleştirilebilir?

A) Cari harcama
B) Yatırım harcaması
C) Transfer harcaması
D) Faiz giderleri
E) Personel harcamaları

127. Bütçe fazlası oluşturmak için kişilerin ellerinde bulundurdukları gelirleri tüketime ayırmalarını engellemek amacıyla yüksek oranda vergi alınması hangi politika aracıdır?

A) Bütçe giderleri politikası
B) Bütçe gelirleri politikası
C) Bütçe büyüklüğü politikası
D) Para politikası
E) Faiz politikası

128. Devletin enflasyonist ortamda bütçe fazlası vermesi hangi politika aracıdır?

A) Bütçe giderleri politikası
B) Bütçe gelirleri politikası
C) Bütçe büyüklüğü politikası
D) Para politikası
E) Faiz politikası

129. Enflasyonla mücadelede aşağıdaki gelirler politikalarından hangisi uygulanmaz?

A) Ücret, kar, faiz, kira gelirlerini dondurucu veya azaltıcı gelirler politikası
B) Reel asgari ücret artışının dondurulması
C) Kira kontratlarındaki yıllık kira artış oranının dondurulması
D) Geliri vergilendiren gelir vergisinin veya kurumlar vergisinin artırılması
E) Gelirlerin enflasyona endekslenmesi

130. Aşağıdakilerden hangisi enflasyonla mücadelede uygulanabilecek para politikalarından biri olamaz?

A) TCMB para arzını azaltır
B) TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasadan DİBS satın alır
C) TCMB zorunlu karşılık oranını artırır
D) TCMB reeskont oranını ve disponibilite oranını artırır
E) TCMB politika faizini artırır

131. Enflasyonla mücadelede TCMB'nın para arzı politikası nasıl olmalıdır?

A) Para arzını artırmalıdır
B) Para arzını azaltmalıdır
C) Para arzını sabit tutmalıdır
D) Para arzını sıfırlamalıdır
E) Para arzını gevşek tutmalıdır

132. Deflasyonla mücadelede TCMB'nın para arzı politikası nasıl olmalıdır?

A) Para arzını artırmalıdır
B) Para arzını azaltmalıdır
C) Para arzını sabit tutmalıdır
D) Para arzını sıfırlamalıdır
E) Para arzını sıkı tutmalıdır

133. Enflasyonla mücadelede TCMB'nın açık piyasa işlemleri (api) politikası nasıl olmalıdır?

A) Piyasadan DİBS almalıdır
B) Piyasaya DİBS satmalıdır
C) Hazineden DİBS almalıdır
D) Hazineye DİBS satmalıdır
E) Açık piyasa işlemi yapmamalıdır

134. Deflasyonla mücadelede TCMB'nın açık piyasa işlemleri (api) politikası nasıl olmalıdır?

A) Piyasadan DİBS almalıdır
B) Piyasaya DİBS satmalıdır
C) Hazineden DİBS almalıdır
D) Hazineye DİBS satmalıdır
E) Açık piyasa işlemi yapmamalıdır

135. Enflasyonla mücadelede TCMB'nın zorunlu (munzam) karşılık politikası nasıl olmalıdır?

A) Zorunlu karşılık oranını azaltmalıdır
B) Zorunlu karşılık oranını sabit tutmalıdır
C) Zorunlu karşılık oranını artırmalıdır
D) Zorunlu karşılık oranını serbest tutmalıdır
E) Zorunlu karşılık oranını kaldırmalıdır

136. Deflasyonla mücadelede TCMB'nın zorunlu (munzam) karşılık politikası nasıl olmalıdır?

A) Zorunlu karşılık oranını azaltmalıdır
B) Zorunlu karşılık oranını sabit tutmalıdır
C) Zorunlu karşılık oranını artırmalıdır
D) Zorunlu karşılık oranını serbest tutmalıdır
E) Zorunlu karşılık oranını kaldırmalıdır

137. Enflasyonla mücadelede TCMB'nın reeskont oranı politikası nasıl olmalıdır?

A) Reeskont oranını azaltmalıdır
B) Reeskont oranını sabit tutmalıdır
C) Reeskont oranını artırmalıdır
D) Reeskont oranını serbest tutmalıdır
E) Reeskont oranını kaldırmalıdır

138. Deflasyonla mücadelede TCMB'nın reeskont oranı politikası nasıl olmalıdır?

A) Reeskont oranını azaltmalıdır
B) Reeskont oranını sabit tutmalıdır
C) Reeskont oranını artırmalıdır
D) Reeskont oranını serbest tutmalıdır
E) Reeskont oranını kaldırmalıdır

139. Enflasyonla mücadelede TCMB'nın politika faizi uygulaması nasıl olmalıdır?

A) Politika faizini azaltmalıdır
B) Politika faizini sabit tutmalıdır
C) Reeskont oranını artırmalıdır
D) Politika faizini serbest tutmalıdır
E) Politika faizini kaldırmalıdır

140. Deflasyonla mücadelede TCMB'nın politika faizi uygulaması nasıl olmalıdır?

A) Politika faizini azaltmalıdır
B) Politika faizini sabit tutmalıdır
C) Reeskont oranını artırmalıdır
D) Politika faizini serbest tutmalıdır
E) Politika faizini kaldırmalıdır

141. Ekonomide ortaya çıkan talep yetersizliği veya arz fazlası nedeniyle fiyatlar genel düzeyinin gerilemesine ne ad verilir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Stagflasyon
D) Reflasyon
E) İşsizlik

142. Deflasyon ortamında bulunan veya deflasyona kaymakta olan ekonominin enflasyona yol açmayan uygun parasal genişleme ile yeniden tam istihdam denge noktasına getirilmesine ne ad verilir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Stagflasyon
D) Reflasyon
E) İşsizlik

143. Deflasyonist talep açığının giderilerek ekonominin istikrarlı fiyat koşullarında tam istihdam hacmine doğru kaydettiği enflasyonsuz gelişmeye ne denir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Stagflasyon
D) İşsizlik
E) Reflasyon

144. Aşağıdakilerden hangisi deflasyonla mücadelede maliye politikası uygulamasının temel özelliklerinden biri değildir?

A) Amaç ekonomideki talep yetersizliğini gidererek toplam talep, toplam arz dengesini sağlamak, fiyat istikrarına ulaşmaktır
B) Deflasyonla mücadelede kısa dönem ve uzun dönem yöntemi toplam talebi artırmaktır
C) Bağımsız maliye politikası veya bağımsız para politikası tek başına deflasyonu önleyemez
D) Genişletici maliye politikaları ve sıkı para politikaları eş anlı olarak uygulanır
E) Para ve maliye politikalarının aynı yönde, birbirini destekleyecek nitelikte uygulanması gerekir

145. Aşağıdakilerden hangisi deflasyonla mücadelede uygulanabilecek maliye politikalarından biri olamaz?

A) Kamu harcamaları artırılır
B) Vergiler düşürülür
C) Dış borçlanmaya gidilir
D) Bütçe fazlası verilir
E) Gelirler politikasıyla gelirlerin artışı sağlanır

146. Aşağıdakilerden hangisi deflasyonla mücadelede uygulanabilecek para politikalarından biri olamaz?

A) TCMB para arzını azaltır
B) TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasadan DİBS satın alır
C) TCMB zorunlu karşılık oranını düşürür
D) TCMB reeskont oranını ve disponibilite oranını düşürür
E) TCMB politika faizini düşürür

147. Deflasyonla mücadelede aşağıdaki kamu harcamalarından hangisinin artırılması durumunda enflasyon daha hızlı düşürülebilir?

A) Transfer harcamaları
B) Reel harcamalar
C) Faiz ödemeleri
D) Kamulaştırma
E) Sübvansiyon

148. Devlet deflasyonla mücadelede öncelikli olarak aşağıdaki vergilerden hangisini düşürmelidir?

A) Kurumlar vergisi
B) Gelir vergisi
C) Emlak vergisi
D) Özel tüketim vergisi
E) Motorlu taşıtlar vergisi

149. Aşağıdaki vergilerden hangisi genel, tabanı geniş bir vergi olduğundan dolayı toplam talebin artırılmasında etkin bir anti deflasyonist maliye politikası aracıdır?

A) Özel tüketim vergisi
B) Gelir vergisi
C) Emlak vergisi
D) Katma değer vergisi
E) Motorlu taşıtlar vergisi

150. Deflasyonla mücadelede borçlanma politikasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Deflasyonla mücadelede devlet iç borçlanmaya gitmez
B) Deflasyonla mücadelede devlet dış borçlanmaya gider
C) İç borçlanma iç tasarruflarla karşılandığından daraltıcı, anti enflasyonist etki yapar
D) Dış borçlanma dış tasarruflarla karşılandığından ekonomide genişletici etki yapar
E) Deflasyonla mücadelede iç borçlanma ve dış borçlanma farklı etkiye sahiptir

151. Devlet deflasyonist konjonktürde iç borçlanmaya gitmek isterse aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden borçlanabilir?

A) Gerçek kişiler, şirketler ve Merkez Bankası
B) Kurumsal yatırımcılar, gerçek kişiler ve şirketler
C) Bankalar, Merkez Bankası ve kurumsal yatırımcılar
D) Merkez Bankası, Bankalar ve gerçek kişiler
E) Sosyal güvenlik kurumları, fonlar ve gerçek kişiler

152. Devlet deflasyonist konjonktürde iç borçlanmaya gitmek isterse aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden borçlanmamalıdır?

A) Gerçek kişiler ve şirketler
B) Kurumsal yatırımcılar ve gerçek kişiler
C) Kurumsal yatırımcılar ve şirketler
D) Merkez Bankası ve bankalar
E) Sosyal güvenlik kurumları, fonlar ve aracı kurumlar

153. Devlet deflasyonist konjonktürde iç borçlanmada başvuracağı finansman kaynaklarının öncelik sırasını nasıl belirlemelidir?

A) Gerçek kişiler, şirketler ve kurumsal yatırımcılar
B) Kurumsal yatırımcılar, gerçek kişiler ve şirketler
C) Bankalar, Merkez Bankası ve kurumsal yatırımcılar
D) Merkez Bankası, Bankalar ve gerçek kişiler
E) Sosyal güvenlik kurumları, fonlar ve aracı kurumlar

154. İç borçlanmada aşağıdaki borçlanma kaynaklarından hangisi en deflasyonist borçlanma biçimidir?

A) Gerçek kişiler
B) Şirketler
C) Kurumsal yatırımcılar
D) Merkez Bankası
E) Bankalar

155. Devlet deflasyonist konjonktürde iç borçlanmaya gitmek istediğinde aşağıdaki borçlanma kağıtlarından hangisi en anti deflasyonist etki yapar?

A) Gerçek kişilere bono satma
B) Gerçek kişilere tahvil satma
C) Bankalara bono satma
D) Bankalara tahvil satma
E) Şirketlere bono satma

156. Deflasyonla mücadelede devlet hangi bütçe politikasını izlemelidir?

A) Denk bütçe
B) Bütçe açığı
C) Bütçe fazlası
D) Denk bütçe veya açık bütçe
E) Denk bütçe veya bütçe fazlası

157. Hangi bütçe politikası deflasyonist konjonktürde kamu harcamalarını artırarak veya vergi gelirlerini azaltarak çarpan etkisiyle toplam talebin artmasını ve ekonominin tam istihdama dönmesini kolaylaştırır?

A) Bütçe fazlası
B) Bütçe açığı
C) Denk bütçe
D) Denk bütçe veya açık bütçe
E) Denk bütçe veya bütçe fazlası

158. Deflasyonla mücadelede aşağıdaki gelirler politikalarından hangisi uygulanabilir?

A) Ücret, kar, faiz, kira gelirlerini dondurucu veya azaltıcı gelirler politikası
B) Reel asgari ücret artışının dondurulması
C) Kira kontratlarındaki yıllık kira artış oranının dondurulması
D) Geliri vergilendiren gelir vergisinin veya kurumlar vergisinin artırılması
E) Gelirlerin enflasyona endekslenmesi

159. Durgunluk içinde enflasyon denen ve bir ekonomide enflasyonla durgunluğun veya işsizliğin eş anlı olarak görüldüğü konjonktüre ne ad verilir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Stagflasyon
D) Reflasyon
E) İşsizlik

160. İlk defa 1974 Birinci Petrol şoku ve 1978 İkinci petrol şoku sonrasında petrolün fiyatının kısa dönemde birkaç kat artmasının dünya genelinde negatif arz şoku etkisi yaparak bir yandan petrole bağımlı yüzlerce endüstride maliyet enflasyonuna yol açarak yüksek enflasyona, bir yandan da aşırı yükselen fiyatların talebi düşürmesi nedeniyle durgunluğa yol açması olgusunu açıklamak için kullanılmış ve iktisat literatürüne girmiş olan kavram hangisidir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) İşsizlik
D) Reflasyon
E) Stagflasyon

161. Türkiye ekonomisi'nin 1990'lı yıllar boyunca yaşadığı ekonomik konjonktürün adı nedir?

A) Stagflasyon
B) Deflasyon
C) Enflasyon
D) Reflasyon
E) İşsizlik

162. Kısa dönemde enflasyonla işsizlik arasında bir trade off (değiş-tokuş) olduğunu gösteren eğrinin adı nedir?

A) Talep eğrisi
B) Arz eğrisi
C) Philips eğrisi
D) Laffer eğrisi
E) Senyoraj eğrisi

163. Kısa dönem Philips eğrisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Negatif eğimlidir
B) Kısa dönemde enflasyonu düşürmenin bedeli işsizliğin artmasıdır, veya işsizliği düşürmenin maliyeti yüksek enflasyondur
C) Kısa dönemde hem işsizliği hem de enflasyonu düşürmek mümkün değildir
D) Kısa dönemde enflasyonla işsizlik arasında trade off olmasının nedeni adaptif (uyarlayıcı, geriye dönük) bekleyişler varsayımı ile işçi yanılma varsayımıdır.
E) Dik bir eğridir

164. Uzun dönem Philips eğrisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Negatif eğimli bir eğridir
B) Uzun dönemde işçi yanılma modeli geçerli değildir, dolayısıyla uzun dönemde enflasyonla işsizlik arasında her hangi bir ilişki yoktur
C) Uzun dönemde enflasyon ne olursa olsun ekonomi doğal işsizlik oranında bulunmaktadır
D) Uzun dönem Philips Eğrisi Kısa dönem Philips eğrisinin işsizlik eksenini kestiği noktadadır
E) Kısa dönem Philips eğrisinin işsizlik eksenini kestiği noktada ekonomide doğal işsizlik oranı vardır. Doğal işsizlik oranı yapısal işsizlik ve friksiyonal işsizliğin toplamıdır, ekonominin doğal işsizlik oranından daha düşük bir işsizlik oranına ulaşması mümkün değildir

165. Aşağıdakilerden hangisi stagflasyonla mücadelede maliye politikası uygulamasının temel özelliklerinden biri değildir?

A) Amaç hem durgunluğu hem de enflasyonu önlemek, toplam talep, toplam arz dengesini sağlamak, tam istihdam noktasında fiyat istikrarına kavuşmaktır
B) Bağımsız maliye politikası veya bağımsız para politikası tek başına stagflasyonu önleyemez
C) Ekonomide durgunluk ve enflasyon gibi birbirine zıt iki durum aynı anda yaşandığından, uygulanacak para ve maliye politikalarının da zıt yönlü olması gerekir
D) Aynı yönlü para ve maliye politikaları uygulanmalıdır
E) Stagflasyonla mücadelede karma politika (politika karması) uygulanması gerekir

166. Aşağıdaki konjonktürlerden hangisinde makro ekonomik istikrara ulaşmak için politika karması (karma politika) uygulanmalıdır?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Stagflasyon
D) Reflasyon
E) İşsizlik

167. Stagflasyonla mücadelede aşağıdaki politika karmalarından hangisi yapılamaz?

A) Daraltıcı maliye politikalarıyla gevşek para politikaları karması
B) Genişletici maliye politikaları ile sıkı para politikaları karması
C) Daraltıcı maliye politikalarıyla sıkı para politikaları karması
D) Kamu harcamaları artışı ile para arzı azalışı karması
E) Vergi azalışı ile para arzı artışı karması

168. Stagflasyonla mücadelede kamu harcamaları kısılır, vergiler artırılır, bütçe fazlası verilirken aşağıdaki para politikalarından hangisi uygulanamaz?

A) TCMB para arzını azaltır
B) TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasadan DİBS satın alır
C) TCMB zorunlu karşılık oranını düşürür
D) TCMB reeskont oranını ve disponibilite oranını düşürür
E) TCMB politika faizini düşürür

169. Stagflasyonla mücadelede kamu harcamaları artırılır, vergiler düşürülür, bütçe açığı verilirken aşağıdaki para politikalarından hangisi uygulanamaz?

A) TCMB para arzını azaltır
B) TCMB açık piyasa işlemleriyle piyasadan DİBS satın alır
C) TCMB zorunlu karşılık oranını artırır
D) TCMB reeskont oranını ve disponibilite oranını artırır
E) TCMB politika faizini artırır

170. Aşağıdakilerden hangisi maliye politikasının başarısını etkileyen temel faktörler veya kısıtlardan biri değildir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Siyasi, psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
E) Kıst dönemi

171. Enflasyon ve deflasyon boşluğunun tam olarak ölçülememesi kısıtı maliye politikasının başarısını etkileyen kısıtlardan hangisidir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Siyasi, psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
E) Dönemsel kısıt

172. Tam istidam denge noktasındaki talep düzeyi ile deflasyonist konjonktürde içinde bulunulan mevcut talep düzeyi arasındaki farka ne denir?

A) Deflasyon boşluğu
B) Tam istihdam
C) Eksik istihdam
D) Enflasyonist açık
E) Reflasyon

173. Fiyat katılığı, arz katılığı, talep katılığı, yüksek işlem maliyetleri, verimsizlik, etkinsizlik, yolsuzluk, bürokrasinin hantallığı gibi ekonomideki yapısal bozukluklar maliye politikasının başarısını etkileyen kısıtlardan hangisidir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Siyasi, psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
E) Dönemsel kısıt

174. Ekonominin kalkınma düzeyinin geriliği ve ekonomik istikrarsızlığın derinliği maliye politikasının başarısını etkileyen kısıtlardan hangisidir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Siyasi, psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
E) Dönemsel kısıt

175. Maliye politikasını dizayn edecek iktisatçı, maliyeci, istatistikçi, planlamacı, programlamacıların kıtlığı maliye politikasının başarısını etkileyen kısıtlardan hangisidir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Siyasi, psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
E) Dönemsel kısıt

176. Siyasetçilerin oportunist, dar vizyonlu ve siyaseten zayıf olması maliye politikasının başarısını etkileyen kısıtlardan hangisidir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Siyasi kısıtlar
E) Dönemsel kısıt

177. Aynı para ve maliye politikalarının değişik ülkelerde değişik performans göstermesi, bazı yerlerde başarılı olurken bazı yerlerde başarısız olması ülkelerin değişik sosyolojik yapısından, vatandaşların psikolojik motivasyonlarının farklılığından kaynaklanması maliye politikasının başarısını etkileyen kısıtlardan hangisinin önemini gösterir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
E) Dönemsel kısıt

178. Kısa dönem maliye politikası amaçlarıyla uzun dönem maliye politikası amaçlarının çatışabilmesi, kısa dönemde sağlanan dengenin uzun dönemde dengesizliğe yol açabilmesi maliye politikasının başarısını etkileyen kısıtlardan hangisidir?

A) İşlemsel kısıtlar
B) Ekonomik kısıtlar
C) Beşeri (insan kaynakları) kısıtlar
D) Siyasi, psikolojik ve sosyolojik kısıtlar
E) Dönemsel (zaman) kısıt

179. Hangi iktisadi yaklaşıma göre devletin aktif bir maliye politikası uygulayarak ekonomiye müdahale etmesi anlamsız hatta zararlıdır, devlet kamu harcamalarını artırdıkça piyasa faiz oranları yükselerek özel yatırımları dışlayacaktır?

A) Keynezyen yaklaşım
B) Monetarist yaklaşım
C) Klasik yaklaşım
D) Neoklasik yaklaşım
E) Neo keynezyen yaklaşım

180. Hangi iktisadi yaklaşıma göre devletin aktif bir maliye politikası uygulayarak ekonomiye müdahale etmesi gerekir, devlet kamu harcamalarını artırdıkça gelir düzeyi çarpan etkisiyle artar?

A) Keynezyen yaklaşım
B) Monetarist yaklaşım
C) Klasik yaklaşım
D) Neoklasik yaklaşım
E) Neo keynezyen yaklaşım

181. Eğer ekonomide LM eğrisi yatay ise, yani spekülasyon güdüsüyle para talebinin faiz esnekliği sonsuzsa ekonomide hangi durum vardır?

A) Klasik durum
B) Likidite tuzağı
C) Durağan denge
D) Fiyat esnekliği
E) Borç tuzağı

182. Keynez'in savunduğu likidite tuzağı söz konusu ise, yani ekonomide LM eğrisi yatay ve spekülasyon güdüsüyle para talebinin faiz esnekliği sonsuzsa para ve maliye politikalarının etkinliği nasıldır?

A) Para politikası tam etkin, maliye politikası hiç etkin değildir
B) Para politikası tam etkin, maliye politikası tam etkindir
C) Para politikası kısmi etkin, maliye politikası kısmi etkindir
D) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası hiç etkin değildir
E) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası tam etkindir

183. Ekonomide klasik durum geçerli ve LM eğrisi dik ise, yani spekülasyon güdüsüyle para talebinin faiz esnekliği sıfırsa para ve maliye politikalarının etkinliği nasıldır?

A) Para politikası tam etkin, maliye politikası hiç etkin değildir
B) Para politikası tam etkin, maliye politikası tam etkindir
C) Para politikası kısmi etkin, maliye politikası kısmi etkindir
D) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası hiç etkin değildir
E) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası tam etkindir

184. Eğer ekonomide IS eğrisi negatif eğimli, LM eğrisi pozitif eğimli ise, yani ekonomi ara bölgede ise para ve maliye politikalarının etkinliği nasıldır?

A) Para politikası tam etkin, maliye politikası hiç etkin değildir
B) Para politikası tam etkin, maliye politikası tam etkindir
C) Para politikası kısmi etkin, maliye politikası kısmi etkindir
D) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası hiç etkin değildir
E) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası tam etkindir

185. Sınırsız sermaye hareketliliği (Ödemeler dengesi eğrisi yatay, BP =0) ve sabit döviz kuru sisteminde para ve maliye politikalarının etkinliği nasıldır?

A) Para politikası tam etkin, maliye politikası hiç etkin değildir
B) Para politikası tam etkin, maliye politikası tam etkindir
C) Para politikası kısmi etkin, maliye politikası kısmi etkindir
D) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası hiç etkin değildir
E) Para politikası hiç etkin değil, maliye politikası tam etkindir

186. Hangi iktisadi yaklaşıma göre rasyonel beklevişler ve esnek fiyatlar varsayımı altında para ve maliye politikalarının etkinliği kurala bağlı veya ihtiyari olmasına göre değişmektedir?

A) Keynezyen yaklaşım
B) Monetarist yaklaşım
C) Klasik yaklaşım
D) Neoklasik yaklaşım
E) Neo keynezyen yaklaşım

187. Otomatik stabilizatörler (istikrarlandırıcılar, düzenleyiciler) ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Neoklasik iktisatçılar savunmuştur
B) Keynes'in savunduğu gibi devletin ekonomiye aktif biçimde müdahale etmesine gerek yoktur
C) Otomatik stabilizatörler gelişmekte olan ülkelerde kendini gösterir, gelişmiş ekonomilerde pek çalışmaz
D) Otomatik istikrarlandırıcılar denen faktörlerin ekonomiyi tam istihdam denge düzeyinde tutması için hiçbir yasama tasarrufuna, idari kararlara, iktisadi ve mali tedbirlere gerek yoktur
E) Otomatik stabilizatörler devlet müdahalesine hiç gerek kalmadan ekonomiyi tam istihdam denge düzeyinde tutar, ekonominin enflasyona ve deflasyona kaymasını önler

188. Aşağıdaki değişkenlerden hangisi ekonomide otomatik stabilizatör işlevi görmez?

A) Gelir Vergisi
B) İşsizlik sigortası primleri ve işsizlik yardımları
C) Toprak mahsullerine ödenen mali yardımlar
D) Kurum ve aile tasarrufları
E) Kurumlar vergisi

189. Aşağıdaki değişkenlerden hangisi ekonomide otomatik stabilizatör işlevi görmez?

A) Kendiliğinden meydana gelen bütçe açık ve fazlaları
B) Ekonomideki stok artışları ve azalışları
C) Destekleme alımları
D) Artan oranlı vergiler
E) Asgari ücret

190. Hazinenin kamu gelir ve giderlerini yer ve zaman bakımından denkleştirmek için yapmış olduğu işlemlere ne denir?

A) Modern hazine işlemleri
B) Klasik hazine işlemleri
C) Monetizasyon
D) Senyoraj
E) Emisyon

191. Devlet bazı yörelerden kamu gelirlerini kamu giderlerinden daha fazla elde edebileceği gibi daha az da elde edebilir. Geliri fazla elde ettiği yörelerden az elde ettiği yörelere bu gelirlerin transfer edilmesine ne ad verilir?

A) Modern hazine işlemleri
B) Yer bakımından denkleştirme
C) Monetizasyon
D) Zaman bakımından denkleştirme
E) Senyoraj

192. Devlet kamu gelirlerini bazı dönemlerde, özellikle verginin tahsil edildiği mart-nisan döneminde, yoğun bir şekilde tahsil ettiği halde; bazı dönemlerde daha az yoğun tahsil eder. Daha az yoğun gelir elde edildiği dönemlerde kamu harcamalarını finanse etmek için devletin kısa süreli borçlanmaya gitmesine ne ad verilir?

A) Modern hazine işlemleri
B) Yer bakımından denkleştirme
C) Monetizasyon
D) Zaman bakımından denkleştirme
E) Senyoraj

193. Hazine yer bakımından denkleştirmeyi nasıl yapar?

A) Merkez Bankası şubeleri ile, yoksa Ziraat Bankası şubeleri ile
B) Vergi daireleri ile
C) Maliye Bakanlığı aracılığı ile
D) Kısa vadeli borçlanma ile
E) Bankalar ile

194. Hazine zaman bakımından denkleştirmeyi nasıl yapar?

A) Merkez Bankası şubeleri ile, yoksa Ziraat Bankası şubeleri ile
B) Vergi daireleri ile
C) Maliye Bakanlığı aracılığı ile
D) Kısa vadeli borçlanma ile
E) Bankalar ile

195. Aşağıdakilerden hangisi Hazinenin modern fonksiyonlarından biri değildir?

A) Paranın istikrarını korumak
B) Ekonominin istikrarını korumak
C) Gelir sağlamak
D) Yer ve zaman bakımından denkleştirme
E) Fiyat istikrarını ve tam istihdamı sağlamak

196. Vergilerin maliyet enflasyonuna yol açması nedeniyle yüksek vergi oranları ile yüksek enflasyonun eş anlı görüldüğü konjonktüre ne ad verilir?

A) Enflasyon
B) Deflasyon
C) Taksflasyon
D) Reflasyon
E) İşsizlik

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARŞİVİ

FACEBOOK: KPSS D¥ K¦ MAN ARk ¦VK

yanıtlar

1. B	**29.** B	**57.** A	**85.** B	**113.** E	**141.** B	**169.** B
2. D	**30.** A	**58.** B	**86.** E	**114.** B	**142.** D	**170.** E
3. B	**31.** C	**59.** D	**87.** C	**115.** D	**143.** E	**171.** A
4. C	**32.** E	**60.** C	**88.** D	**116.** A	**144.** D	**172.** A
5. E	**33.** A	**61.** A	**89.** B	**117.** E	**145.** D	**173.** B
6. A	**34.** B	**62.** A	**90.** B	**118.** B	**146.** A	**174.** B
7. B	**35.** E	**63.** B	**91.** E	**119.** A	**147.** B	**175.** C
8. E	**36.** A	**64.** D	**92.** C	**120.** B	**148.** B	**176.** D
9. D	**37.** D	**65.** A	**93.** A	**121.** C	**149.** D	**177.** D
10. E	**38.** E	**66.** D	**94.** B	**122.** C	**150.** A	**178.** E
11. C	**39.** D	**67.** A	**95.** E	**123.** A	**151.** C	**179.** C
12. C	**40.** C	**68.** E	**96.** B	**124.** D	**152.** A	**180.** A
13. A	**41.** B	**69.** B	**97.** D	**125.** A	**153.** C	**181.** B
14. A	**42.** B	**70.** D	**98.** E	**126.** B	**154.** A	**182.** E
15. A	**43.** B	**71.** A	**99.** C	**127.** B	**155.** C	**183.** A
16. E	**44.** D	**72.** B	**100.** E	**128.** C	**156.** B	**184.** C
17. E	**45.** A	**73.** A	**101.** C	**129.** E	**157.** B	**185.** E
18. A	**46.** B	**74.** B	**102.** E	**130.** B	**158.** E	**186.** D
19. D	**47.** D	**75.** D	**103.** B	**131.** B	**159.** C	**187.** C
20. E	**48.** C	**76.** A	**104.** C	**132.** A	**160.** E	**188.** E
21. A	**49.** B	**77.** E	**105.** B	**133.** B	**161.** A	**189.** E
22. B	**50.** D	**78.** D	**106.** A	**134.** A	**162.** C	**190.** B
23. E	**51.** A	**79.** B	**107.** E	**135.** C	**163.** E	**191.** B
24. C	**52.** B	**80.** A	**108.** B	**136.** A	**164.** A	**192.** D
25. A	**53.** C	**81.** B	**109.** B	**137.** C	**165.** D	**193.** A
26. E	**54.** A	**82.** D	**110.** D	**138.** A	**166.** C	**194.** D
27. D	**55.** A	**83.** C	**111.** D	**139.** C	**167.** C	**195.** D
28. D	**56.** B	**84.** D	**112.** A	**140.** A	**168.** A	**196.** C

FACEBOOK: KPSS KAYNAK ARk ¦VK